НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

М. М. ТКАЧУК

БОТАНІЧНА ЛЕКСИКА ГОВІРОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ:

РЕКОНСТРУКЦІЯ РЕДУКТИВНОГО АРЕАЛУ

ПРОЕКТ «НАУКОВА КНИГА»
(МОЛОДІ ВЧЕНІ)

КИЇВ • НАУКОВА ДУМКА • 2016

УДК 811.161.2’282.2

У монографії досліджено назви об’єктів флори, що функціонують у говірках Чорнобильської зони — місцях компактного проживання чорнобильців-переселенців. У книзі реконструйовано ботанічну лексику чорнобильських говірок; тематичну групу лексики змодельовано у проекції на материнський ареал — північну частину Київського Полісся, описано семантику та мотивацію цих назв, що відбивають фрагмент мовної картини світу носіїв діалекту, засвідчують самобутність досліджуваних говірок.

Наведено тематичний словник та атлас ботанічної лексики чорнобильських говірок.

Книга буде корисною для діалектологів, істориків української та інших слов’янських мов, лексикографів, викладачів вищих навчальних закладів, студентів, усіх, хто цікавиться українським народним словом.

Науковий редактор
доктор філол. наук, професор
П.Ю. ГРИЦЕНКО

Рецензенти
доктор філол. наук, професор *Г.І. Мартинова*
кандидат філол. наук *Г.С. Кобиринка*

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту української мови НАН України
(протокол № 9 від 23 грудня 2013 р.)

Видання здійснено за кошти Цільової комплексної програми
«Створення та розвиток науково-видавничого комплексу НАН України»

Науково-видавничий відділ філології, художньої та словникової літератури

Редактор *Т.Г. Міхальова*

© Ткачук М.М., 2016
© НВП «Видавництво “Наукова думка” НАН України», дизайн, 2016

ISBN 978-966-00-1493-0

ВСТУП

Актуальним завданням сучасної лінгвістики є дослідження діалектної лексики, яка, з одного боку, реагує на всі зміни, що відбуваються в культурному та економічному житті соціуму, з іншого — здатна зберігати архаїчні риси структури й семантики мови, а тому є цінною для багатьох галузей гуманітарних наук. У цьому контексті пріоритетним є комплексне вивчення матеріальної та духовної культури Полісся — давнього етноконтактного ареалу, території побутування старожитнього діалекту, де збереглися релікти загальнослов'янської та східнослов'янської культур (також див.: [154; 213]). В українській діалектології актуальним залишається вивчення цього регіону, який після Чорнобильської катастрофи 1986 р. перестав існувати як цілісне діалектне утворення внаслідок відселення мешканців. Знелюднення зазнала територія Чорнобильського, Поліського р-нів Київської обл. та Народицького р-ну Житомирської обл., суміжне білоруське Полісся [62, с. 40; 143, с. 55—56]. Необов'язковому відселенню підлягали території суміжних районів Житомирської і навіть Рівненської областей. Так постала загроза трансформації, а згодом неминучої асиміляції старожитніх говірок та традиційної духовної культури Центрального Полісся. З огляду на це, першочергового значення набуло створення Чорнобильського науково-інформаційного фонду, формування якого відбувалося б "в умовах порушеної вихідної цілісності ареалу (мовного, культурного, географічного, господарсько-економічного)", а тому мало би реконструктивний характер і, звичайно, передбачало б "ретельний відбір джерел інформації, зняття з останньої вторинних нашарувань, породжених функціонуванням об'єкта дослідження в нових (переселенських) умовах" [73, с. 57].

Для переселенців із зони відчуження здебільшого були добудовані окремі частини сіл, рідко — окремі населені пункти (с. Луб'янка, Варовичі Васильківського р-ну; Нові Опачичі Макарівського р-ну; Новий Корогод, Нове Залісся Бородянського р-ну Київської обл.). Однак навіть у межах одного такого села населення могло бути не монодіалектним (наприклад, с. Нові Опачичі, Нове Залісся), оскільки до основного монодіалектного масиву доселяли носіїв інших говірок Чорнобильської зони (ГЧЗ). Вихідці з різних сіл опинилися в різнодіалектному оточенні[1]; в одному населеному

[1] Ідеться як про мовлення корінного населення, так і про інші переселенські говірки.

пункті нині мешкають носії двох чи більшої кількості говірок. Міграція населення триває досі та має неконтрольований характер, що ускладнює фіксацію й аналіз діалектного матеріалу, вивчення трансформаційних процесів у сучасних ГЧЗ. Так, під час обстеження досліджуваних говірок виявлено факти відсутності в тому чи іншому населеному пункті носіїв сподіваної говірки, що задокументовано в джерелах: наприклад, у с. Гавронщина Макарівського р-ну нині вже не проживають вихідці із с. Буряківка; пор.: [ГЧЗТ, с. 154]. Нижче представлені напрямки відселення мешканців із зони відчуження[1].

1. Бенівка, Чорнобильський р-н → Мар'янівка, Макарівський р-н;
2. Бички, Чорнобильський р-н → Недра, Баришівський р-н;
3. Біла Сорока, Гомельська обл., Білорусь — село виселено у північному напрямку — в інші н. пп. Білорусі; кілька родин мешкає в с. Гавронщина Макарівського р-ну Київської обл. разом з переселенцями з інших н. пп. українського Полісся;
4. Буда, Чорнобильський р-н → Липівка, Плахтянка, Макарівський р-н;
5. Буряківка, Чорнобильський р-н → Королівка, Макарівський р-н; окремі родини мешкають у с. Ярешки Баришівського р-ну Київської обл.;
6. Варовичі, Поліський р-н → Варовичі, Плесецьке, Васильківський р-н;
7. Вільча, Поліський р-н → Вільча, Вільчанський р-н, Харківська обл. Окремі сім'ї мешкають у Київській обл., зокрема в с. Корніївка Баришівського р-ну;
8. Горностайпіль, Іванківський р-н – село розташоване за 5 кілометрів від 30-кілометрової зони, тому обов'язковому виселенню не підлягало;
9. Діброва, Поліський р-н → Корніївка, Баришівський р-н; окремі родини мешкають у с. Луб'янка Васильківського р-ну;
10. Жовтневе, Поліський р-н → Новосілки, Макарівський р-н;
11. Залісся, Чорнобильський р-н → Нове Залісся, Бородянський р-н;
12. Запілля, Чорнобильський р-н → Здвижівка, Бородянський р-н;
13. Зелена Поляна, Поліський р-н — село не входило в 30-кілометрову зону, тому частина мешкаців досі мешкає у своєму селі, частина виселилась, але місць компактного проживання не виявлено. Записи здійснено в с. Лук'янівка Баришівського р-ну;
14. Зимовище, Чорнобильський р-н → Варовичі, Васильківський р-н; Рудницьке, Лехнівка, Баришівський р-н;
15. Іллінці, Чорнобильський р-н → Новосілки, Макарівський р-н; Корніївка, Баришівський р-н;
16. Копачі, Чорнобильський р-н → Лехнівка, Баришівський р-н;
17. Корогод, Чорнобильський р-н → Новий Корогод, Бородянський р-н;
18. Королівка, Поліський р-н → Сезенків, Баришівський р-н;

[1] Інформацію подано станом на 2012 р. для населених пунктів мережі дослідження.

19. Кошівка, Чорнобильський р-н → Лук'янівка, Лукаші, Баришівський р-н;
20. Красне, Чорнобильський р-н (Новошепелицька сільська рада) → Лукаші, Баришівський р-н;
21. Красне, Чорнобильський р-н (Товстоліська сільська рада) → Липівка, Козичанка, Макарівський р-н; Плахтянка, Макарівський р-н;
22. Крива Гора, Чорнобильський р-н → Рудницьке, Лукаші, Баришівський р-н;
23. Куповате, Чорнобильський р-н → Грузьке, Макарівський р-н;
24. Лелів, Чорнобильський р-н → Недра, Баришівський р-н;
25. Луб'янка, Поліський р-н → Луб'янка, Васильківський р-н; Корніївка, Баришівський р-н; Яблунівка, Макарівський р-н;
26. Максимовичі, Поліський р-н → Сезенків, Баришівський р-н;
27. Машеве, Чорнобильський р-н → Лукаші, Баришівський р-н;
28. Нова Красниця, Чорнобильський р-н → Липівка, Плахтянка, Макарівський р-н;
29. Нові Шепеличі, Чорнобильський р-н → Великий Карашин, Макарівський р-н;
30. Опачичі, Чорнобильський р-н → Нові Опачичі, Макарівський р-н;
31. Паришів, Чорнобильський р-н → Лук'янівка, Лукаші, Баришівський р-н;
32. Річиця, Чорнобильський р-н → Липівка, Королівка, Плахтянка, Макарівський р-н;
33. Роз'їждже, Чорнобильський р-н → Аркадіївка, Згурівський р-н;
34. Розсоха, Чорнобильський р-н → Колонщина, Макарівський р-н;
35. Рудьки, Чорнобильський р-н → Липівка, Макарівський р-н; Аркадіївка, Згурівський р-н;
36. Старі Шепеличі, Чорнобильський р-н → Мар'янівка, Баришівський р-н;
37. Старосілля, Чорнобильський р-н → Рудницьке, Лехнівка, Корніївка, Баришівський р-н;
38. Стебли, Поліський р-н → Чорногородка, Макарівський р-н;
39. Тараси, Поліський р-н → Чорногородка, Макарівський р-н;
40. Терехів, Чорнобильський р-н → Новосілки, Макарівський р-н;
41. Товстий Ліс, Чорнобильський р-н → Гавронщина, Королівка, Липівка, Макарівський р-н;
42. Усів, Чорнобильський р-н → Мар'янівка, Макарівський р-н;
43. Чистогалівка, Чорнобильський р-н → Ярешки, Баришівський р-н; Забуяння, Макарівський р-н.

Нові умови мовного існування та загальний стрімкий розвиток соціокультурної сфери (піднесення рівня освіти молоді, переселення до міста) зумовлюють швидку трансформацію говірок зони відчуження, відхід від питомої архаїчної культури середньополіського ареалу. Представники старшого покоління діалектоносіїв, мовлення яких меншою мірою зазнає

впливу іншодіалектного середовища та літературної мови, ще зберігають знання про різні елементи традиційної культури, активно використовують рідну говірку в побуті, що уможливлює фіксацію й вивчення чорнобильських говірок[1]. Унаслідок відриву від автохтонної території проживання, зникнення реалій, які раніше оточували людей, забування традицій і звичаїв, втрати традиційного народного знання чимало лексем зазнають деактуалізації, виходять з ужитку, заступаються новими елементами, привнесеними з інших говірок чи літературної мови. Проте деякий час назва втраченої реалії може зберігатися в пам'яті мовців, "створюючи ілюзію актуального функціонування позначуваної реалії" [63, с. 7]. Це зумовлює необхідність застосування реконструктивного підходу до вивчення лексики ГЧЗ, хоча такі процеси протікають не лише в переселенських говірках, а й у тих, які нині функціонують на первісній, питомій території.

Природно-географічні умови Середнього Полісся визначили світ флори, відбилися на господарській діяльності його мешканців. Ця територія здавна вирізнялась багатством ягідних лісових і болотяних рослин, грибів, розмаїттям дерев, дикорослих трав'янистих рослин, які поліщуки широко культивували, зокрема використовували для господарських потреб, у народній медицині та обрядодіях. Усе це вплинуло на формування флороно-мінації, її структурно-семантичну організацію. Ботанічна лексика, яка відображає одну з головних сфер буття людини, тісно пов'язана з культурою, традиціями і звичаями народу. Обраний для аналізу лексичний шар формувався впродовж тривалого історичного розвитку мови та етнонаціональної свідомості; він представлений як архаїчними номенами, так і відносно новими назвами, що уможливлює аналіз діалектотворчих процесів, дослідження шляхів формування лексики, сприяє розкриттю мовної картини світу носіїв чорнобильських говірок.

Зауважимо, що ботанічні назви літературної української мови досліджували М.М. Фещенко [300—302], В.Т. Коломієць [131], А.М. Шамота [131; 319], Л.О. Симоненко [257—261]. Чимало праць присвячено діалектній фітономінації в різних українських говорах. Лексикографічно діалектні флороназви репрезентовано у зведених словниках XX ст. [ОЯ; Смик; Кобів], у яких об'єднано матеріали, зібрані авторами, та давніших лексикографічних працях Зокрема, ботанічну лексику з погляду етимології досліджували Й.О. Дзендзелівський [82; 84], В.В. Німчук [206], І.В. Сабадош [236; 239; 242; 246; 249], О. Тимко [277—278]; формальній деривації назв рослин присвятили спеціальні праці Я.В. Закревська [99—105], А.Й. Капська [113—114], І.В. Сабадош [237; 241; 245; 247; 250], Г.О. Козачук [130], Н.Й. Марчук

[1] Застосовуємо термін "чорнобильські говірки", попри відсутність відповідної мовно-територіальної одиниці при діалектному членуванні українських говорів, до говірок, які донедавна побутували в східній частині центральнополіського ареалу, а нині функціонують як переселенські в іншодіалектному оточенні.

[155—156], О.А. Малахівська [148—151]; географії флорономенів — І.В. Сабадош [Сабадош], О.Ф. Миголинець [164], Р.С. Омельковець [ОЗЛР; 209], А.О. Скорофатова [265]. Історію формування ботанічної номенклатури у XIX — на початку XX ст. простежено в ґрунтовному дослідженні І.В. Сабадоша [240]. У багатьох працях аналіз способів і засобів номінації флороб'єктів поєднано з вивченням ареалогії [54; 141; 163; 166; 208—209; 238], мотивації [80; 95—98; 165; 264—265], етимології [163; 241; 251; 277]. Мотивацію фітономенів як окрему проблему висвітлено в студіях Л.Д. Фроляк [305—310; 312], Л.А. Москаленко [171—176], О.Ф. Миголинець [167—168], М.В. Поістогової [221—227]. Об'єктом деяких праць є динамічний аспект мотивації флороназв, зокрема народно-етимологічне переосмислення флорономенів [81; 83; 85; 110]. Метод лінгвістичного моделювання в дослідженні як окремих фрагментів, так і всієї ТГЛ застосовано в працях П.Ю. Гриценка [64; 67—68; 71—72], О.А. Малахівської [151], І.В. Гороф'янюк [54], Р.Л. Сердеги [254], Ю.В. Абрамян [1], О.А. Дакі [79]. Етнолінгвістичні та лінгвофольклорні аспекти фітономінації представлено в роботах В.В. Галайчука [40—41], В.В. Прус [233—234], Н. Вархол [29].

Посилення уваги до лінгвогеографічного вивчення номінації об'єктів флори у другій половині XX ст. зумовлено підготовкою національного, регіональних та "Загальнослов'янського лінгвістичного атласу" [ОЛА], "Загальнокарпатського діалектологічного атласу" [ОКДА]. Зокрема, назви рослин скартографовано в [АУМ], атласах Й.О. Дзендзелівського [ДЛАЗГ], М.В. та О.М. Никончуків [ЛАПП]; ботанічну лексику репрезентовано в континуумному тематичному атласі І.В. Сабадоша [Сабадош] та регіональних атласах Р.С. Омельковець [ОЗЛР] і А.О. Скорофатової [Скороф.]. Неоціненну інформацію з географії фітономенів східнополіських і степових говірок містять рукописні атласи ботанічної лексики О.А. Малахівської, Л.А. Москаленко.

Для досліджень останніх років, присвячених діалектним назвам об'єктів флори, характерне поєднання описового та лінгвогеографічного методів дослідження [265]; у книзі І.В. Гороф'янюк поєднано лексикографічне представлення ботанічної лексики з її картографічною репрезентацією [ГБЛ]; також див.: [281].

Осмислення української діалектної фітономінації в широкому ареальному контексті уможливлюють лінгвістичні праці слов'янських учених, присвячені лексиці цієї тематичної групи [3; 31—34; 61; 75; 87; 120—121; 132—133; 136; 138; 142; 160—162; 192—193; 255; 269; 276; 289; 329—330; 335—349; Бейл.; Конов.].

Однак, попри численні дослідження ботанічної лексики в українській діалектній лексикології, дотепер лишалася поза увагою лінгвістів фітономінація середньополіського говору, зокрема ГЧЗ, що в контексті загрози трансформації говірок цього ареалу внаслідок розпорошення мікросоціумів діалектоносіїв, змішування говірок та витворення нових структурних елементів

набуло особливої ваги. Тому з метою фіксації рослинної лексики ГЧЗ проведено експедиції в місця компактного проживання поліщуків-переселенців з увагою насамперед до мовлення старшого покоління діалектоносіїв: джерельною базою дослідження стали авторські записи діалектного мовлення із 42 говірок ГЧЗ, здійснені впродовж 2007—2012 рр. за спеціальною програмою, а також зв'язні тексти; із них 41 говірка співвідносна з відповідними говірками Чорнобильського та Поліського р-нів Київської обл., 1 говірка — Гомельської обл. Білорусі). Корпус флорономенів налічує понад 3000 лексичних одиниць (без фонетичних і акцентних варіантів).

Для записування матеріалу використано спеціальний питальник для збирання ботанічної лексики, укладений науковим співробітником відділу діалектології Інституту української мови НАН України О.А. Малахівською[1] (1305 питань). На момент записування матеріалу вік респондентів коливався від 53 до 88 років; свідчення діалектоносіїв 1954—1961 року народження також виявились інформативними і дали змогу простежити тенденції до змін у номінаціях окремих реалій. Різні лексико-семантичні групи ботанічної лексики репрезентують відмінні галузі народних знань та вмінь і засвідчують різну мовну компетенцію діалектоносіїв. У зв'язку з цим відзначено неоднакове збереження різних фрагментів лексико-семантичної системи цих говірок. Молодше покоління майже втратило традиційні знання про давні ремесла, лікувальну магію й використовувані в ній рослини, а відповідно – демонструє пасивне володіння давньою рослинною лексикою на позначення дикорослої флори.

На повноту фіксації мовного матеріалу під час експедицій вплинув насамперед той факт, що іноді доводилося буквально вишуковувати респондентів, оскільки старожилів щороку стає менше через розпорошеність населення одну чорнобильську говірку доводилося записувати в двох-трьох населених пунктах. Усе це зумовило настанову на *відновлення* (*реконструкцію*) *фрагмента* мовного образу ГЧЗ за матеріалами ботанічної лексики.

Висловлюю сердечну подяку за неоціненні поради та підтримку своєму Вчителеві, науковому керівникові та науковому редактору цього видання — д. філол. н., проф. ***Павлу Юхимовичу Гриценкові****, якому завдячую своїм науковим поступом; науковим рецензентам — д. філол. н., проф.* ***Ганні Іванівні Мартиновій*** *та к. філол. н., ст. н. с.* ***Галині Степанівні Кобиринці*** *— за підтримку цього видання та слушні поради, а також усім співробітникам відділу діалектології Інституту української мови НАН України, з яким пов'язане моє становлення та зростання як науковця.*

[1] Зберігається в автора. За цією програмою досі обстежено східнополіські [221—222] та центральноподільські говірки [54], що уможливлює зіставний аналіз фітономінації середньополіських ГЧЗ із відповідною лексикою сусідніх ареалів, виявлення міжговіркових відповідників, локальних та інтердіалектних елементів.

РОЗДІЛ 1

ЛЕКСИКА РЕДУКТИВНОЇ ГОВІРКИ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ОПИСУ

1.1. СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ЧОРНОБИЛЬСЬКИХ ГОВІРОК ЯК ЧАСТИНИ СЕРЕДНЬОПОЛІСЬКОГО ГОВОРУ

Говірки Чорнобильської зони — це східна частина центральнополіського ареалу, що донедавна обіймала територію північних районів Київської (Чорнобильський і Поліський) та окремі населені пункти східних районів (Народицький і Овруцький) Житомирської обл.; вони межують з південно-східними білоруськими говірками, які так само зазнали редукції після Чорнобильської катастрофи. Чорнобильськими умовно названо середньополіські говірки ареалу, радіаційно забрудненого після аварії на ЧАЕС, т. зв. "зони відчуження", мешканців з якої відселено в інші регіони; докладніше див.: [62, с. 38—40].

Ця східна територія українсько-білоруського мовного суміжжя стала об'єктом діалектологічного вивчення ще з кінця XIX ст. К.П. Михальчук зараховував говірки цієї території до поліського наріччя, проводячи його північну межу вздовж р. Прип'ять, однак не включаючи до українських діалектів невеличку частину ареалу на північний схід від Прип'яті до сучасного українського державного кордону та українські говірки в південній частині Білоруського Полісся [АУМ III, ч. 1, к. V]. Зауважимо, що розмежування українських і білоруських говірок цього ареалу цікавило П.П. Бузука [24], Ю.Ф. Карського [Карскій], членів Московської діалектологічної комісії [86], І.М. Зілинського [Зілинський], Л. Оссовського [213], В.М. Ганцова [Ганцов], І. Сидорука [256], Ф.Т. Жилка [89—92] та ін. Члени Московської діалектологічної комісії М.М. Дурново, М.М. Соколов, Д.М. Ушаков визнали існування перехідних від українських до білоруських говірок на українській основі з білоруськими нашаруваннями [АУМ III, ч. 1, к. X; 86, с. 72—75]. Українські дослідники наголошували на особливому статусі говірок цього ареалу. Зокрема, на думку Ф.Т. Жилка, у нижньонадприп'ятських говірках, з одного боку, пролягають крайні південно-східні ізоглоси на правобережжі Дніпра, які розмежовують говори близькоспоріднених мов; з іншого — тут сконденсовано риси південно-східного білоруського наріччя та архаїчні північноукраїнські риси [90, с. 88]. За основу визначення кордонів та типологічних рис українських і білоруських говірок дослідники брали насамперед фонетичні риси, менше — морфологічні, проте майже не враховували лексичних особливостей.

Першою і вагомою працею, у якій репрезентовано лексику українсько-білоруського мовного суміжжя (головним чином західної частини українсько-білоруського Полісся) стала робота Ю. Тарнацького з доданим лексичним атласом [348].

Вивченню саме нижньонадприп'ятського ареалу, зокрема українсько-білоруським міжмовним контактам та проблемі перехідних говірок цього району (переважно на основі даних фонетики), присвячено праці Т.В. Назарової [179—186]. Вагомим внеском у дослідження говірок цього регіону є "Лінгвістичний атлас Нижньої Прип'яті" [ЛАНП], який охоплює насамперед південне межиріччя Дніпра і Прип'яті, зокрема територію поширення українських ГЧЗ. В атласі представлено елементи всіх мовних рівнів, однак переважають карти про явища фонетики. Лексичний рівень у ЛАНП представлений 16 картами. Ареалогію всього українського Полісся представлено в деяких працях В.М. Куриленка [Куриленко].

Системність як базовий принцип діалектологічних студій останніх десятиліть XX ст. та посилення уваги до лексичного рівня українських говорів зумовили характер подальших досліджень. На необхідності системного лінгвістичного вивчення Полісся наголошував М.І. Толстой [288, с. 5—17; 291, с. 3—21]. З його ініціативи було організовано експедиції до українського та білоруського Полісся [5, с. 395; 78, с. 280—285], результати яких представлено в збірниках "Полесье" (М., 1968), "Лексика Полесья" (М., 1968), "Лексіка Палесся ў прасторы і часе" (Мн., 1971), "Славянский и балканский фольклор" (М., 1978, 1981, 1986, 1995) [266—268] тощо.

Серед лексикографічних праць, які репрезентують лексику середньополіського говору, — насамперед регіональні диференційні словники П.С. Лисенка [Лисенко 1961, 1974; Лысенко 1966]; також про поліську лексикографію див.: [60]. Лінгвогеографії правобережних говірок, зокрема ареалу українсько-білоруського Полісся, присвячено дослідження М.В. Никончука, його дисертацію [194; 198; 200—202] та "Лексичний атлас Правобережного Полісся" [ЛАПП]; в інших працях дослідника висвітлено питання генези середньополіського говору, українсько-білоруських мовних контактів [195—197].

Окремі ТГЛ правобережнополіських говірок представлено в студіях М.В. Никончука, О.М. Никончука [Никончук 1979, 1985, 1990, 2001], Г.О. Козачук [128—130], П.Ф. Романюка [235; РЛВО], В.М. Мойсієнка [169—170], В.Л. Конобродської [134], Г.І. Гримашевич [59]. Лексика середньополіського говору також була об'єктом зацікавлень Н.Д. Охріменко [214], І.О. Федоровської [299], М.В. Шарапи [320]; морфологія — В.В. Власенка [38]. А.М. Залеський спробував синтезувати ареалогічну інформацію про говірки Київського Полісся [119, с. 41—75].

У більшості студій репрезентовано правобережнополіські говірки Житомирщини та спорадично говірки південно-західної частини Київського

Полісся [134; 59; Гримаш.; Никончук 1985, 1990], а мережа в ареалі, який донедавна обіймали ГЧЗ (Київське Полісся), найчастіше є розрідженою [ЛАПП; Никончук 1979] або ж до неї включено лише кілька ГЧЗ, які належать до периферійного ареалу (як, наприклад, у дисертаційній роботі М.В. Шарапи [320]).

Серед спеціальних видань останніх років, присвячених ГЧЗ, — "Говірки Чорнобильської зони: Тексти" (К., 1996) [ГЧЗТ], "Говірки Чорнобильської зони: Системний опис" (К., 1999) [48], "Говірка села Машеве Чорнобильського району" (К., 2003—2005) [ГМ I—IV], у яких відбито значну за обсягом лінгвальну інформацію, хоча й не було поставлено завдання повного опису цих говірок.

Ономастикон Нижнього Надприп'яття частково досліджено в колективній монографії "Ономастика Полісся" [211]; гідронімію басейну р. Прип'ять проаналізовано в працях В.М. Топорова, О.М. Трубачова [292], О.П. Карпенко [116].

Зіставну базу для вивчення просторової поведінки українських ГЧЗ забезпечують дослідження північної території Надприп'яття — білоруських поліських говірок, зокрема їх ареалогії та типології на основі лексики різних тематичних груп, які представлено в роботах А.С. Соколовської [270], Г.Ф. Вешторт [35], Л.Т. Вигонної [Выг.], Д.А. Бейліної [Бейл.], атласі та словнику "Лексіка гаворак беларускага Прыпяцкага Палесся" [ЛГПП].

Культура Полісся здавна була об'єктом зацікавлення етнографів та фольклористів. Етнографічний опис Полісся представлений у нарисі В.М. Маракуєва [152]. Чималий фольклорно-етнографічний матеріал із цього регіону репрезентовано в етнографічних працях П.П. Чубинського [ТЭСЭ]. Музичний фольклор українського та білоруського Полісся досліджували Ф.М. Колесса, К. Мошинський [177]. Нові видання усної словесності представлені книгами "Полесские заговоры" [ПЗ], "Полесский народный календарь" С.М. Толстої [283], куди ввійшли матеріали із с. Копачі Чорнобильського р-ну; етнолінгвістичні дослідження Т.О. Агапкіної [2]. Проблеми слов'янської мелеографії, зокрема на матеріалі Середнього Полісся (переважно Верхнього Надприп'яття), у наш час розпрацьовано М.В. Скаженик [262—263; ПЕМ]. Її розвідки цінні тим, що в них застосовано методику картографування даних етномузикології, а ареальний поділ ландшафту понад Убортю порівняно з лінгвогеографічними дослідженнями суміжних наук, насамперед діалектології, що надає різнобічне уявлення про місце Центрального Полісся в ареалі Славії.

Цінний лексичний матеріал містять публікації на основі записів історико-культурних експедицій на Полісся Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського, Інституту народознавства НАН України. Це переважно фольклористичні, лінгвофольклорні та етнографічні дослідження, які розширюють базу свідчень про традиційну на-

родну культуру досліджуваного ареалу, вводять до наукового обігу діалектну лексику з різних ідеографічних сфер [45; 106; 189—190], зокрема і флороназви [21; 40—41; 323—324]; також див.: [47; 187; 212]. Деякі праці орієнтовані на широке коло користувачів, звідси — відсутність точного фонетичного відтворення мовлення інформантів за допомогою транскрипції, що звужує сферу їх використання лінгвістами [22].

Попри різноплановість студій чорнобильського ареалу, все ж чимало тематичних груп лексики, явищ матеріальної й духовної культури залишається недостатньо представленими в різноманітних джерелах.

1.2. ПРОБЛЕМА РЕКОНСТРУКЦІЇ ГОВІРКИ

Специфіка функціонування переселенських ГЧЗ у новому середовищі зумовлює їхні власне лінгвістичні характеристики. Оскільки на збереження мовної пам'яті впливають позалінгвальні чинники, то "номінація, попри загальні моделі реалізації, залежна від локального культурного довкілля, від оточення й досвіду мікросоціуму" [69, с. 22]. Тож руйнування постійних зв'язків із питомою територією веде до втрат окремих ланок лексико-семантичної системи, порушення усталених зв'язків між денотатом та його номінацією; див. також: [127, с. 88]. На позначення таких говірок як окремого типу П.Ю. Гриценко ввів поняття *редуктивної говірки* — різновиду говірок, що зазнали чи зазнають структурних змін унаслідок дії різних чинників: звуження сфери функціонування, міграційних процесів тощо [74, с. 567]. Динаміка переселенських говірок актуалізує проблему збереження інформації про редуктивні говірки, їх реконструкцію. Цей процес можливий як послідовне посегментне вивчення різних ділянок структури цих говірок, а стосовно лексики — окремих ТГЛ.

Переселенські говірки вивчали В.М. Жирмунський [93], Л.І. Баранникова [8—10], В.В. Палагіна [217]; О.М. Бескровний [15], Б.А. Шарпило [321], М.М. Онишкевич [210], М. Лесів [145], Л.Д. Фроляк [304; 311; 313], К.Д. Глуховцева, І.О. Ніколаєнко [274], С.Є. Панцьо [218], С.І. Георгієва [43], М.М. Алексєєва [4], Т.П. Кукса [139—141] та ін.; зокрема з погляду соціолінгвістичного — Е.П. Стоянова [274]. Говірки, які змінили свою локалізацію, в лінгвістиці позначають як *переселенські*, *новожитні*, *вторинні*, *острівні*, *говори вторинного утворення*, *говори територій пізнього заселення* [8, с. 22]. При цьому враховуються різні характеристики говірок.

Проблема вивчення переселенських говірок тісно пов'язана з питанням новожитніх (новостворених) діалектних масивів, якими, наприклад, є українські степові та слобожанські говірки південно-східного наріччя, що утворилися внаслідок міграційних процесів з інших територій України; також див.: [92, с. 6—8; 11, с. 10—11]. В основу розмежування старожитніх та новожитніх говорів покладено, за класифікацією Л.І. Баранникo-

вої, екстралінгвістичний фактор, а саме — часовий; острівні ж говірки виокремлюють на основі специфіки відношень до діалектного оточення [8, с. 22—25]. Принцип "старожитності" до аналізу українських діалектів застосовував В.М. Ганцов, проводячи хронологічну межу між старожитніми і новоствореними говорами кінця XV — початку XVII ст. [Ганцов, с. 33]. Чимало досліджень на матеріалі новостворених говірок південно-східного наріччя української мови присвячено з'ясуванню материнської основи говірки, відношення до північного та південно-західного діалектів та виявленню специфічних рис (зокрема гіперизмів), що постали внаслідок відштовхування від мовних рис контактних діалектних систем [321]. В основі розмежування понять *новостворена (новожитня)* і *редуктивна говірка* лежить фактор сформованості характерного діалектного типу внаслідок накладання мовних рис говірок кількох типів. Редуктивна говірка, підлягаючи ідентифікації з материнською говіркою, перебуває на початковому етапі структурної перебудови, зміни.

В аналогічних умовах до редуктивних переселенських ГЧЗ функціонують надсянські та лемківські говірки, носії яких після примусового переселення після 1945 р. опинилися в різних куточках України та Польщі. Наразі лінгвісти вивчають ці говірки в різних аспектах — як описовому [218], так і лексикографічному (словники С.Є. Панцьо [ПДЛ], Є.Д. Турчин [ТТил]). Роботи дослідників ґрунтуються на матеріалі сучасних записів мовлення носіїв надсянських та лемківських говірок — обох їх різновидів: тих, що поширені на етнічній території, та тих, що функціонують як переселенські [210; 314—315].

М.М. Онишкевич зробив спробу лінгвогеографічного дослідження переселенських лемківських говірок, уклавши атлас говірок Надсяння (лишається в рукописі). У цій праці відображено спроби «"пересадити" їх (лемків. — *М. Т.*) на свої первісні землі, у свої рідні села, і тільки в такий спосіб досліджувати» [210, с. 45]; при цьому увагу зосереджено насамперед на лексиці (1200 питань), яка залишалася недостатньо вивченою.

Дослідження переселенських лемківських говірок Луганської обл. К.Д. Глуховцева підпорядкувала з'ясуванню динаміки, порівнявши фонетичні й морфологічні риси із типовими рисами лемківського говору основного ареалу поширення; аналіз лексики здійснено в ретроспективному та зіставному планах на тлі східнослобожанських говірок [275].

Синтез досвіду реконструкції редуктивних і втрачених ареалів покладено в основу засад дослідження ГЧЗ, зокрема за мету визначено реконструкцію лексики на основі записів від діалектоносіїв-переселенців, відновлення інформації про просторову поведінку до відселення мешканців у нове діалектне оточення.

Спостереження над мовленням переселенців із Чорнобильської зони підтвердили слушність твердження М.М. Онишкевича про те, що "у су-

часних умовах діалектна мова переселенців затрачується вже у другому поколінні; як правило, третє покоління відмовляється повністю від рідного діалекту" [210, с. 49]. Трансформація редуктивних говірок, перспектива так званого "вимішування" рис переселенських говірок у нових місцях проживання їх носіїв під впливом нового мовного довкілля може згодом спричинити виникнення особливих анклавів, гетерогенних за своєю діалектною основою, що має стати предметом спеціального вивчення.

Обстеження ГЧЗ показало, що мовлення молодших діалектоносіїв активніше зазнає змін; здебільшого молодь користується мішаною говіркою[1], що вже зазнала інтерференції — впливу іншодіалектного оточення й літературної мови; мовленню молоді притаманний ситуативний перехід з одного мовного коду на інший (перехід з літературної мови на рідну говірку, перейняту від батьків), що для говірки, як зазначає П.Ю. Гриценко, "є типовим джерелом переймання лексем" [63, с. 6]. Мовлення діалектоносіїв середнього віку безпосередньо залежить від роду діяльності та освіти. Діалектоносії старшого покоління продовжують активно користуватися рідною говіркою, яка зберігає відмінності від мовлення нового діалектного середовища; вони зберігають і використовують знання про різні аспекти культури, що добре відома їм з часу до переселення.

До факторів, які впливають на трансформацію переселенських говірок, належать і власне лінгвальні, зокрема типи говірок, оточення; вони можуть репрезентувати інше українське наріччя, що може визначити напрямок змін переселенської говірки [8, с. 25—27]. При цьому репрезентативною виявилася методика кількарівневого картографування[2], що засвідчила відчутну трансформацію ГЧЗ. Для виявлення динаміки говірок, крім матеріалів автора, використано дані Т.В. Назарової [ЛАНП]. Динаміка структури ГЧЗ простежується на різних мовних рівнях. Найбільш мінливим є лексичний рівень. Наприклад, картографування динаміки репрезентантів семеми 'латаття біле, Nymphaea alba L.' (К. 65[3]; використано к. 98 ЛАНП) засвідчило виникнення у ГЧЗ дублетів (ˈ*г'іроўка*[4] → ˈ*г'іроўка,* ˈ*л'іл'ейа* (КрГ, Кш); ˈ*макоўка* → ˈ*макоўка*, ˈ*л'іл'ейа* (Кп, Оп)) та субституцію — поширення іншої назви замість засвідченої в ЛАНП (ˈ*макоўка* → ˈ*л'іл'ейа* (Вч, Гс, Рз); ˈ*г'іроўка* → ˈ*макоўка* (Бс); ˈ*г'іроўка* → ˈ*л'іл'ейа* (Бр); *ло*ˈ*пушник* → ˈ*л'іл'ейа* (Іл, Крд)). В окремих випадках відзначено і появу дублетної назви, і субституювання (ˈ*г'іроўка* → ˈ*макоўка,* ˈ*л'іл'ейа* (Ссл)); як загальна тенден-

[1] Докладно про перехідні і мішані говірки див.: [153].

[2] Було повторено досвід К.Д. Глуховцевої, в монографічному дослідженні якої скартографовано матеріали 50—60-х років XX ст. та кінця XX — початку XXI ст. [46, с. 364].

[3] Тут і далі в разі покликання на карту без джерела див. "Атлас ботанічної лексики говірок Чорнобильської зони" в цій книзі.

[4] Тут і далі матеріал, записаний і упорядкований автором, подано відповідно до фонетичної транскрипції АУМ; у цитованому матеріалі збережено графіку діалектних джерел.

ція — редукція ареалу поширення ендемічної назви *ˈг'іроўка*, особливо південніше за течією Прип'яті, та більше поширення назви *ˈл'іл'ейа*.

На фонетичному рівні ГЧЗ також зазнають змін, зокрема нівелюються ті риси, які об'єднували ці говірки з білоруськими. Наприклад, спостережено звуження ареалу гіперичного переходу ненаголошеного [а] в [о] (К. 63); водночас обстеження ГЧЗ дало змогу з'ясувати, що таке гіперичне "окання" в окремих словоформах поширене в зонах західніших та південніших, ніж це відображено в ЛАНП (Бр, Бч, Кпч, Кр1, Крд, Лб, Ржд, Рз, ТЛ, Ус). Також звузилися мікроареали переходу [е] → [о] після м'якого з походження приголосного перед твердим (форми *б'еˈр'еза*, *кл'ен* замість *б'еˈроза*, *кл'он*); див.: К. 1, 6 та [ЛАНП, к. 14].

Зіставлення карт (К. 64 і [ЛАНП, к. 23]) засвідчило динаміку фонетичної структури слова *кропива*. Так, за матеріалами ЛАНП, у східній надприп'ятській мікрозоні, в перехідних українсько-білоруських говірках, переважала форма зі сполукою [ре] — *креˈп'іва* [ЛАНП, к. 23], яка збереглася не в усіх обстежених говірках; спостережено заміну цієї форми з гіперичним [ре] на поширену в більшості нижньонадприп'ятських говірок форму із [ра].

Отже, зіставлення фіксації різних часових зрізів засвідчило активну трансформацію на всіх мовних рівнях ГЧЗ, підтвердило їхній статус як *редуктивних* діалектних систем, активізувавши потребу особливої уваги до лінгвальних змін під час дослідження ГЧЗ. Останнє вимагає створення спеціальної методики вивчення редуктивних говірок.

Дослідження лексики редуктивних говірок передбачає: 1) виявлення лексичного інвентарю говірки з наявними на сучасному зрізі системними відношеннями і зв'язками між лексемами; 2) відновлення тих елементів лексико-семантичної системи, їх відношень і зв'язків, які зазнали змін після переселення носіїв говірок.

Зауважимо, що через системні відношення можемо реконструювати моделі динаміки лексикону говірки. На це слушно звернув увагу О.М. Трубачов, панорамно розглядаючи реконструкцію на лексико-семантичному рівні: "…поглиблене розуміння сучасного значення слова є тим самим його реконструкцією" [293, с. 3]. Такий підхід у контексті застосування прийомів типології та внутрішньої реконструкції вимагає з'ясування репертуару номінативних одиниць, семантичних процесів і тенденцій на рівні окремих номенів як частини лексико-семантичної системи діалектної мови, причин постання компонентів значення в семантичній структурі лексеми [72, с. 105], а також залучення широкого контексту вживання номінативної одиниці [12, с. 337—338].

У дослідженні фітономенів редуктивних ГЧЗ застосовано обидва підходи, що дозволяє з'ясувати сучасний стан говірок і виявити процеси, які в них відбулися. Поєднання цих двох аспектів є необхідним, адже "сучасне діалектне мовлення завжди має архаїчні елементи, а такі явища, як гіпе-

ризми, атракція, спрощення мікропарадигм, аналогійні зміни структурного зв'язку, утворення синонімічних рядів, варіативність, виникнення мовних лакун указують на напрями еволюції говірок" [47, с. 10—11].

Реконструкція окремих значень трансформованих або втрачених назв у переселенських говірках інколи можлива в опорі на деривати, наявні в досліджуваних або суміжних говірках. При цьому допустиме певне узагальнення при аналізі трансформації семантики лексеми, бо, як зазначає О.М. Євтушок, "методика реконструкції семантичного розвитку, спираючись на зіставлення семантичних полів двох чи кількох дериваційних гнізд, дозволяє оперувати не окремими значеннями, які вимагають тотожних відповідників, а цілими субкомплексами, що охоплюють кілька близьких значень і передбачають певну амплітуду коливання семантики" [88, с. 76].

Дослідження редуктивного ареалу вимагає врахування різного ступеня "реконструйованості" лексики. Різні фрагменти лексико-семантичної системи редуктивної говірки не однаково збережені. При цьому ключовим є мовний досвід інформанта, його обізнаність із відповідною сферою життя, його професійна діяльність, що визначає характерні риси ідіолекту кожного носія говірки. Важливу роль у збереженні лексики відіграють прагматичні чинники, насамперед цінність чи актуальність певної реалії в житті діалектоносіїв. Ці фактори виявилися визначальними під час спостереження над мовленням носіїв ГЧЗ. Особливістю вивчення ботанічної лексики цих говірок є те, що відновлення цієї ТГЛ може бути здійснене лише на основі сучасних записів лексики, оскільки давніші фіксації флороназв досліджуваних говірок у лінгвістичних джерелах практично відсутні.

На послідовне застосування прийому реконструкції накладає обмеження невербалізованість окремих фрагментів лексико-семантичної системи в різних говірках, асиметрія між планом вираження і планом змісту, що зумовлено різним членуванням позамовної дійсності діалектоносіями. Так, у ГЧЗ не виявлено позначень для семеми 'гриби, які виділяють молоко' (заг. н.), у багатьох говірках — назв для всіх їстівних грибів, крім білого, — такі назви наявні в сусідніх східнополіських говірках [221, с. 137; МАрх.]; не в усіх ГЧЗ зафіксовано назви для рослин: талабан польовий, Thlaspi arvense L.; розхідник звичайний, Glechoma hederacea L.; буркун лікарський, Melilotus officinalis L.; енотера дворічна, Oenothera biennis L.; зубниця бульбиста, Dentaria bulbifera L.; крупка дібровна, Draba nemorosa L. тощо.

Втрата окремих лексичних одиниць у редуктивних говірках зумовлює перебудову ієрархічних зв'язків у межах ЛСГ та ТГЛ. Тому аналіз системних відношень у лексиці переселенських говірок, зміна території функціонування яких відбулася відносно недавно, може дати цінну інформацію для реконструкції окремих ділянок лексико-семантичної системи редуктивної говірки. Адже у свідомості діалектоносіїв навіть за умови втрати чи трансформації окремих лексичних одиниць та їхньої семантики можуть

зберігатися важливі свідчення про структуру говірки до переселення діалектоносіїв (також див.: [109, с. 181]).

Протилежна тенденція до відштовхування переселенської говірки від "чужої" лексико-семантичної системи — це засвоєння іншодіалектних елементів, що можливе, як зазначав Ф.П. Сороколєтов, у ситуації взаємодії елементів різних діалектних систем [272, с. 20; також див.: 108, с. 24]. Найбільшого міждіалектного взаємовпливу чи впливу літературної мови зазнають саме переселенські говірки [9, с. 8—9; 37, с. 12]. Переймання лексичних одиниць найшвидше відбувається за необхідності заповнення лакун лексико-семантичної системи говірки, утвореної внаслідок дії позамовних чинників (наприклад, появи нових реалій на новій території побутування і потреби їх номінації) або / та впливу аналогічного фрагмента лексико-семантичної системи контактної говірки (наявність у ній номінацій для денотатів, відсутніх у переселенських говірках). Відкритість лексичної системи говірки до творення чи переймання нових елементів сприяє проникненню іншодіалектних одиниць, зумовлюючи розвиток варіантів у діалектній системі.

Дослідження динаміки лексики редуктивних говірок залишається складним завданням, оскільки не завжди вдається встановити час втрати лексеми чи час входження нових лексичних одиниць до говірки. Релятивна хронологізація (докладніше див.: [107, с. 26]) передбачає врахування динамічних процесів у говірках, які функціонували на вихідних, питомих для переселенських говірок територіях. Тому, встановлюючи причини трансформацій у редуктивних переселенських говірках, необхідно зважати на мікродинамічні процеси, які відбувалися впродовж невеликого відтинку часу і ще живі у свідомості мовців. Так, відносною межею, яка маркує чимало лексичних одиниць і семантичних процесів у ГЧЗ, є друга половина XX ст. — післявоєнний період, що часто зумовлено екстралінгвістичними факторами, зокрема, розвитком науки та сільського господарства, розширенням транспортного сполучення та підвищенням рівня освіченості сільського населення (такі зміни спостерігаємо в багатьох випадках у ЛСГ назв сільськогосподарських рослин; водночас у мікономінації часові межі з'ясувати складніше). Відносна хронологізація стає можливою завдяки метамовним коментарям діалектоносіїв щодо вживання номена, врахуванню соціолінгвістичного критерію під час фіксації та інтерпретації лексики, зокрема опитування діалектоносіїв різних вікових груп.

1.3. ЧИННИКИ СТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БОТАНІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ГОВІРОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ

Системний підхід до дослідження лексики, що закладено в працях О.О. Потебні [231, с. 16—20] і розвинено в роботах М.М. Покровського [228], Л.В. Щерби [328], Ф.П. Філіна [303], Ф.П. Сороколєтова [271—272],

Д.М. Шмельова [325—327], М.І. Толстого [286—287; 289—290], Ю.М. Караулова [115], А.А. Уфімцевої [297—298], Л.Г. Саяхової [253], Г.С. Щура [331], В.К. Павела [216], І.В. Шадурського [318], Л.М. Васильєва [30], А.А. Бурячка [28], П.Ю. Гриценка [66—68; 70—72], Г.П. Клепікової [123—125], Б.О. Плотникова [219—220] та ін., визначає засади вивчення лексики сучасних українських говорів та передбачає з'ясування складу і структурної організації різних фрагментів лексико-семантичної системи окремого діалекту чи говірки / групи говірок, аналіз відношень між елементами системи — парадигматичних, синтагматичних, епідигматичних [271, с. 84—85; 220; 325—326]. Завдяки орієнтації на системне вивчення флорономінації розширено об'єкт дослідження: аналізом охоплено не лише назви рослин, а й їхніх частин, місць локалізації та інших груп слів, ідеографічно дотичних до лексико-семантичного поля фітонімів.

Тематична група фітономенів — це особливий шар лексики з конкретним значенням, який має свою специфічну структурно-семантичну організацію. За ознакою денотативної спільності вона об'єднує ЛСГ: 1) назви сільськогосподарських рослин; 2) назви ягід, фруктових дерев і кущів; 3) назви дикорослих дерев і кущів; 4) назви дикорослих трав'янистих рослин; 5) назви грибів; 6) назви декоративних рослин. Кожна ЛСГ у свою чергу диференційована на дрібніші одиниці — лексико-семантичні підгрупи, лексико-семантичні мікрогрупи й семантичні ряди. У кожній ЛСГ наявні загальні, родові й видові назви, назви різновидів та сортів рослин, здебільшого об'єднані ієрархічними відношеннями, назви частин відповідних рослин, локативні та темпоральні назви. Крім цього, аналізом охоплено деякі похідні від ботанічних назв, які перебувають на перетині семантичного поля флорономенів та інших семантичних полів, демонструючи різноспрямованість епідигматичних зв'язків у лексичній системі мови. До них належать назви виробів із рослин, назви, пов'язані з ремеслами (зокрема ткацтвом) та звичаями, у яких використовуються рослини[1].

На таке моделювання тематичної групи ботанічної лексики ГЧЗ уповажнюють попередні свідчення різних джерел та спеціальний питальник для вивчення флорономінації, укладений О.А. Малахівською й апробований нею в східнополіських говірках. Така методологічна основа вселяла сподівання на повну фіксацію лексики в переселенських говірках, проте записати з належною повнотою лексику різних ЛСПГ вдалося не для всіх ЛСГ з різних причин. Насамперед втрачено чимало назв, які належали до пасивного словника ГЧЗ. Зокрема, не зафіксовано номенів на позначення багатьох видів дикорослої флори, періодів зростання для плодових і дикорослих дерев і кущів, декоративних рослин, локативи на позначення ділянок, де ростуть трав'янисті дикорослі і декоративні рослини.

[1] Таку лексику в дослідженні не охоплено системно, а представлено лише окремі номени, які сприяють розкриттю особливостей системи ботанічної лексики в ГЧЗ.

Ієрархічні відношення в межах тематичної групи ботанічної лексики поділяють на логіко-предметні та власне родо-видові [7, с. 76], що корелюють з науковою і традиційною народною класифікацією рослин. В аналізі фітономінації ГЧЗ ураховано обидва критерії, що зумовило виділення в досліджуваній групі лексики загальних, родових і видових назв та назв різновидів, сортів різних рослин. Дві останні парадигми відображають гіперо-гіпонімічну підпорядкованість назв у межах різних ЛСГ. Такі зв'язки характерні насамперед для ЛСГ сільськогосподарських культур та ЛСГ назв плодових дерев і кущів. У переселенських ГЧЗ ці відношення реалізовані частково. Так, у ГЧЗ не виявлено назв сортів вівса посівного, Avena sativa L., конопель посівних, Cannabis sativa L., спорадично виявлено й сорти інших зернових культур, послідовніше — сорти городніх рослин.

Інший важливий чинник структурної організації лексики — епідигматичні зв'язки: утворення нової номінативної одиниці супроводжує встановлення системних зв'язків, зокрема зумовлених лексичною та структурною (дериваційною) *мотивованістю* слова [216, с. 127]. Тому системне вивчення флорономенів вимагає аналізу їх мотивації[1].

Зауважимо, що проблема мотивованості слова — різноаспектна, складна, віддавна перебуває в полі зору дослідників [49—53; 57—58; 76; 122; 191; 285; 296; 316; 325; 327]. Чи не першою такою спробою було вчення О.О. Потебні про внутрішню форму слова [232, с. 32—75]. Ф. де Сосюр досліджував "асоціативні відношення" між словами, довільність мовного знака, ввівши поняття мотивованих і немотивованих знаків [273, с. 161—166]. На важливості встановлення мотивованості слова в етимологічних дослідженнях наголошувала В.А. Меркулова [159, с. 266]. Різні аспекти проблеми мотивації слів розглянуто на матеріалі загальновживаної та термінологічної лексики літературної мови, різних ТГЛ діалектної лексики (Д.М. Шмельов, І.С. Улуханов, М.Д. Голєв та ін.). У дослідженнях О.Й. Блінової обґрунтовано лексикологічний характер явища мотивації слів; з цих позицій запропоновано основи мотивології — комплексного вчення про мотивацію як мовне явище [16—20]. За визначенням О.Й. Блінової, мотивованість — "це властивість слова, зв'язок звучання і значення якого пояснюється шляхом співвіднесення цього слова зі спільнокореневими і / чи спільноструктурними утвореннями" [20, с. 66], залежно від чого дослідники виділяють різні види мотивованості слова — лексичну і структурну (залишаючи структурну мотивацію ботанічної лексики для спеціального дослідження, у цій книзі розглянемо явище лексичної мотивації).

Саме лексична мотивованість номінативних одиниць визначає структурування лексико-семантичного поля, оскільки, як зазначає Д.М. Шмельов,

[1] Про кількарівневу структуру семантичного поля зауважує й О.Л. Березович, яка виокремлює *власне семантичний*, *мотиваційний* та *рівень культурної символіки* [14, с. 14].

кожна з його одиниць «має матеріальну “форму” і смисловий “зміст”, вона творить осереддя цих двосторонніх зв’язків, які, з одного боку, об’єднують її з рядами близьких слів, а з іншого — з тими точками “семантичного простору”, які так чи інакше дотичні її власного смислового “змісту”» [325, с. 7]. Такі семантичні точки дотику можуть існувати як у межах однієї тематичної групи лексики (наприклад, флорономінації), так і характеризувати відношення до інших структурно-семантичних одиниць[1]. Для лексики флори притаманне розмаїття мотиваційних відношень, наявність внутрішньо- та зовнішньофітонімних зв’язків. Дослідники, які вивчали мотивацію діалектної лексики різних слов’янських діалектів, відзначають наявність спільних (за С.М. Толстою, *регулярних* [285, с. 115—116]) мотиваційних моделей творення флорономенів. Їхня продуктивність у різних діалектах та мовах часто виявляється неоднаковою, що зумовлює різне структурування однакового сегмента лексико-семантичної системи в різних говірках.

Мотивація відбиває мовну компетенцію людини, її життєвий досвід, традиційну культуру, тому, як зазначає С.М. Толстая, “мотиваційні зв’язки, які існують у мові, характеризують структуру ментального світу, те, як людина (мова) категоризує світ” [285, с. 119]. Набагато важливішу роль у цьому питанні відіграють навіть не мотиваційні моделі, а мотиваційні ознаки, які відповідають на питання, *чому* предмет номіновано саме в такий спосіб, оскільки зазначені проблеми вже лежать у сфері ментальних уявлень; також див.: [282; 284]. Кожен акт номінації актуалізує у свідомості людини знання про навколишню дійсність, про властивості й риси номінованого об’єкта. Як слушно зауважує В.К. Павел, “мотивація як один з перших моментів в акті номінації зумовлює... відбір мотиваційної ознаки і необхідної лексичної одиниці, яка позначає цю ознаку” [215, с. 210]. Отже, *мотиваційна ознака* (МО) (за О.Й. Бліновою — номінаційна ознака [19, с. 388]) — це ознака означуваного предмета, що лягла в основу його номінації, тобто зумовила вибір відповідної мотиваційної моделі (ММ); узагальнення мотиваційних ознак творить номінаційні принципи (пор.: [146, с. 15—16; 158, с. 119]). З огляду на це, очевидним є перехід від рівня денотативного до рівня номінації та, відповідно, вищий ступінь узагальнення МО порівняно з ММ. У зв’язку з цим логічно постає потреба в упорядкуванні ММ у межах МО. Такий підхід дасть змогу дослідити організацію та співвіднесення різних типів полів — ментального, репрезентованого МО, та лексико-семантичного, репрезентованого ММ[2].

---

[1] За термінологією С.М. Толстої — внутрішній і зовнішній (лівий чи правий) вимір слів у плані мотивації [285, с. 116].

[2] Модель опису ботанічної лексики ГЧЗ включає: 1) немотивовані назви; 2) мотивовані назви, які проаналізовано за МО та, відповідно, ММ. Мотиватори наведено лише у випадку зневиразненої мотивації.

Проблема, яка постає під час послідовного аналізу співвідношення МО та ММ, — кваліфікація МО деяких похідних назв, для яких характерна пряма мотивованість[1]. Наприклад, порівняємо лексичну мотивованість[2] флоролекс *дуб'роўка* 'перстач випрямлений, калган, Potentilla erecta L.', *каста'лом* 'живокіст лікарський, Symphytum officinalis L.' — з одного боку, і *ка'чан* 'капуста городня, Brassica oleracea L.', *'житнишче* 'поле, на якому росте (росло) жито' — з другого. У першому випадку мотиви номінації очевидні: *дуб'роўка* — МО 'місце зростання', *каста'лом* — МО 'лікувальні властивості рослини'; в другому ж — визначення МО ускладнене. Такі назви утворені за регулярними номінаційними моделями (часто — метонімічними) за допомогою різних дериваційних засобів, зокрема, "назва частини рослини" > "назва рослини", "назва рослини" > "назва частини цієї рослини", "назва рослини" > "назва місця, де росте ця рослина". Об'єднує такі фітономени очевидний прямий зв'язок між похідною лексемою та її твірною основою; обидва номени мотиваційної пари входять в одне семантичне мікрополе та характеризуються прямою мотивованістю. Смислове відношення між мотиватором і мотивемою визначене спільним фрагментом позамовної дійсності; у таких флоролексах — це родова чи видова назва рослини. Тобто назва поля (ділянки) визначена безпосередньо тим, що на ньому росте: *'житн'ішче*, *р'жишче* 'поле, де росте (росло) жито', *картоп'лишче* 'ділянка землі, де росте (росла) картопля'; назва частини рослини — рослиною, якій вона належить: *ки'йашник* стебло кукурудзи', 'кукурудзяний початок без зерна', 'тоненьке листя, що покриває качан кукурудзи', *го'рошн'ік*, *га'рох* 'горохове стебло' тощо.

"Внутрішня форма похідного повинна не тільки свідчити про наявність семантичних асоціацій, а й підказувати характер цієї асоціації, її напрямок" [332, с. 243]. Назви із непрямою, опосередкованою мотивованістю утворюються від основи-мотиватора, що уособлює окрему ознаку, за якою номінується рослина: у цьому випадку мотиватор здебільшого набуває символічного значення, а іноді — й культурної конотації. Так, флорономен *'сажка* 'головня колоскових, сажоподібний наліт на колоску, Ustilago', 'головня колоскових (чорне зерно), Claviceps' утворений від *сажа*, що є носієм ознаки кольору, за формальною моделлю "назва речовини" > "назва рослини".

Ще однією групою лексично мотивованих назв є номени із затемненою мотиваційною ознакою, тобто співвіднесені лише із прозорим лексичним мотиватором — із *формальною лексичною мотивованістю*[3]. Такі назви у флорономінації найчастіше постають через ослаблення зв'язку між мотивом та звуковою оболонкою слова, іноді — як оказіональні експреси-

[1] Про пряму і непряму мотивованість див.: [332, с. 243—244; 308, с. 254].

[2] Лексична мотивованість слова — "результат мотивації окремого слова однокореневою лексичною одиницею" [19, с. 69—70].

[3] За С.М. Іллічевським — поетичне порівняння [110, с. 67].

вні утворення (наприклад, до мотивованих лексично належать *ˈк'ійевск'і(ĭ) св'еˈтанок* 'сорт картоплі', *сˈв'еточ* 'сорт льону посівного').

До іншого типу належать специфічні фітоназви з формальною семантичною мотивацією. У цьому разі за непохідним (давнім за походженням чи відінонімним) номеном або певним комплексом закріплена ознака, яка об'єднує всі однокореневі утворення. Так, розгалужене дериваційне гніздо становлять фітоназви з коренем *балаб-* затемненого походження, який у східнослов'янських говірках належить до складу лексем на позначення круглих предметів [ЭССЯ 3, с. 116—117; СРНГ 2, с. 65; ЭСБМ I, с. 286]. Отже, мотивовані знаки виявляють різний ступінь інтенсивності вияву МО в лексичній одиниці, оскільки мотивація є динамічним явищем, а в мові водночас діють як демотивація, так і ремотивація номінативних одиниць [19, с. 196—197]. За демотивації відбувається ослаблення чи втрата зв'язку між елементами мотиваційної пари (мотиватор ↔ мотивема), що провокує появу мотивованих флорономенів з *ослабленою МО*, а згодом — деетимологізованих слів. Хоча мотивацію таких лексем можна реконструювати шляхом спеціального аналізу (інформацію про це подають етимологічні словники), однак таких зв'язків сучасні носії діалекту майже не усвідомлюють (що дозволяє віднесення конкретної одиниці до групи немотивованих назв чи назв з ослабленою мотивацією). Найчастіше це зумовлено втратою твірної бази лексеми, фонетичною трансформацією вихідного чи похідного слова тощо. Зауважимо, що межа між назвами з ослабленою мотивацією та немотивованими номенами не завжди виразна і залежить від мовної компетенції респондентів.

У ботанічній лексиці поширена ремотивація слів, яку прийнято називати народною етимологією; також це явище позначають термінами "неправдива етимологія", "семасіологізація", "семасіологічна асиміляція", "реетимологізація" тощо [19, с. 198—199; 273, с. 209—211]. Як зауважує Б.О. Серебренников, "застигання первісної етимології слова в цілому є закономірним і прогресивним процесом, тісно пов'язаним із розвитком мови, встановленням складних, опосередкованих значень слова" [333, с. 169]. *Ремотивація* — це встановлення нової мотивованості слова внаслідок реетимологізації. У діалектній мові виявлено два типи ремотивації — лексичну і структурну. Лексична ремотивація виникає як результат заміни синхронно непрозорої (забутої) внутрішньої форми та встановлення носіями мови нових семантичних зв'язків унаслідок уподібнення до зрозумілих лексем; також див.: [25, с. 109]. Т.О. Гридіна відзначає: "Поштовхом для таких зближень слугує випадкова (не зумовлена спільністю походження) звукова подібність лексичних одиниць, що викликає в мовців уявлення про формальну і смислову залежність цих слів одне від одного" [58, с. 3]. Лексична ремотивація може відбуватися як зі зміною фонетичної форми слова, так і без неї; у фітономенах ГЧЗ виявлено обидва підтипи.

* * *

Таким чином, важливими для моделювання тематичної групи ботанічної лексики ГЧЗ є різні типи системних зв'язків, що корелюють між собою. Саме потреба системного охоплення цього лексико-семантичного фрагмента і зумовила вибір відповідної моделі опису матеріалу — спробу поєднати аналіз семантичних та мотиваційних полів. Такий, на перший погляд, різноплановий підхід зумовлений специфікою самих флорономенів як лексики з конкретним значенням, яка має специфічну структурно-семантичну організацію і виявляє зв'язки з іншими лексико-семантичними та мотиваційними полями.

Отже, реконструктивне дослідження назв флорооб'єктів передбачає послідовний опис цього фрагмента лексико-семантичної системи за окремими лексико-семантичними групами і підгрупами, а також визначення мотиваційних полів — мотиваційних ознак та мотиваційних моделей. Водночас вивчення лексики переселенських говірок зруйнованого ареалу зумовлює використання специфічних прийомів і методик, що дали б змогу реконструювати фрагмент мовного образу ГЧЗ — флоролексикон.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ БОТАНІЧНОЇ ЛЕКСИКИ: РЕКОНСТРУКЦІЯ

2.1. ЛСГ НАЗВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН

ЛСГ назв сільськогосподарських рослин у ГЧЗ представлена переважно давніми з походження лексемами, поширеними в більшості сучасних українських говірок. Це насамперед назви основних сільськогосподарських рослин — зернових, бобових, овочевих — та їхніх різновидів. Про вихідний етимон чи шляхи запозичення непитомих мовних одиниць інформують насамперед етимологічні словники (ЕСУМ, ЭССЯ та ін.).

2.1.1. Загальні назви сільськогосподарських рослин

До загальних назв сільськогосподарських рослин віднесено збірні назви посівів, а також збірні назви, які не номінують конкретної рослини, а позначають їх сукупність за певною ознакою.

І. Немотивовані назви

У деяких говірках семема ‘злакові рослини’ репрезентована запозиченою лексемою *кул'тура*[1] (Бр, Кор, Мкс, Рз, Сх) [ЕСУМ III, с. 138], що ввійшла до говірок недавно і є наслідком номінативної компресії літературного *зернові культури*.

В одній говірці зафіксована збірна назва *'суржі^и^к* ‘змішаний посів вики і вівса’, утворена від основи **rъžь* ‘жито’ [ЕСУМ V, с. 479; 206, с. 266]; імовірно, в давнину лексема функціонувала саме з таким значенням, а пізніше була транспонована на інший посів. Натомість у сучасних ГЧЗ не засвідчено репрезентантів семеми ‘змішаний посів жита з пшеницею’ (як і назв інших змішаних посівів зернових культур) у зв’язку з відсутністю практики їх культивування.

У значенні ‘соковитий корм для худоби із подрібнених кормових рослин’ також функціонує запозичена назва *'с’ілос* < ісп. *silo* [ЕСУМ V, с. 231].

[1] Фонетичні варіанти та їх локалізацію представлено в підрозділі “Ботанічна лексика говірок Чорнобильської зони: матеріали до Лексичного атласу української мови”; числову форму слова в тексті подано відповідно до її продуктивності.

І І. Мотивовані назви

Деякі загальні назви сільськогосподарськох рослин мотивовані лексично й утворилися внаслідок розширення семантики лексем непохідних, тобто є полісемантичними. Загальні назви всіх злакових культур репрезентовано лексемами: *зерˈно*, *з'ернаˈв'ійе*; також див.: [48, с. 114], а також формальними варіантами лексеми *хл'іб*, відомої в цьому значенні з давньоруської доби, див.: [Фасмер IV, с. 241—242; 206, с. 266; ЕСУМ VI, с. 181]); інф.: *хл'іб дост'іˈгайе* (Сх). В інших говірках: *хл'іб*, *хл'іб*, *хл'іᵉб*, *хл'ᵉеб*, *хл'ᵉ͡іб*, *хл'іˈба*, *хл'еˈба* 'т. с.' [48, с. 114; ГМ III, с. 12]; із семантикою 'майно, багатство', відомою за СБГ (*хліб* 'заробіток, засоби до існування' [СБГ IV, с. 401]), номен *хл'іб* у ГЧЗ не засвідчено.

В одній говірці номен *зерˈно* зафіксовано зі значенням 'усі злакові рослини' (заг. н.), що постало внаслідок розширення семантичного обсягу лексеми *зерˈно* за моделлю "назва плоду рослини" > "збірна назва злакових"; інф.: *цв'іˈте зерˈно* (Кп).

Інші загальні назви цієї ЛСПГ детерміновані різними МО:

МО 'місце зростання'. Усі городні культури об'єднані збірною назвою *гаˈрод'іна*, також див.: [ГМ III, с. 16; 48, с. 125], ММ "назва просторового поняття" > "збірна назва".

МО 'час'. Обмежено представлено збірні назви весняних та осінніх зернових культур, що утворюють двочленну опозицію за ДО 'час сівби': *йар'іˈна*, *весˈн'анийе кулˈтурі* 'весняні посіви зернових культур'; *аз'ім'іˈна*, *шо ˈс'ейалиⁱ ˈўосен'*, *з'імаˈв'ійе кулˈтурі* 'осінні посіви зернових культур' (ММ "назва часового поняття" > "збірна назва"); у говірках частіше функціонують протиставлені за часовою ознакою видові назви різних злакових культур — пшениці чи жита (ˈ*йара пшеˈн'іца* / ˈ*йаре ˈжиⁱто* (Бн)). У деяких ГЧЗ відзначено, що практика посіву восени і навесні на Центральному Поліссі переважно стосувалася однієї злакової культури — пшениці звичайної, Triticum vulgare Vill., тому найбільше протиставлених назв за ДО 'час сівби' зафіксовано саме для пшениці; пор. інф.: ˈ*жиⁱто* ˈ*тол'ко на* ˈ*зиⁱму* (Ст).

МО 'особливості зростання'. Недостиглий хліб чи городину позначають номенами *зеˈлене* (ˈ*жито*), *з'еˈл'енийе* (*смаˈрод'іни*) (ММ "назва кольору" > "назва рослини"); віддієслівною лексемою *н'есˈп'іле* (ММ "назва дії" > "назва рослини"). За останньою ММ утворено загальні назви змішаних посівів, зокрема для змішаного посіву вики й вівса, яким годують худобу, зафіксовано: *см'ес'*, ˈ*сумеш*, ˈ*м'ешанка* < *мішати*; останнє значення маніфестують лексично мотивовані сполуки (ММ "назва рослини" > "збірний фітономен"): ˈ*в'іка‿з‿ов*ˈ*сом*, ˈ*сум'еш* ˈ*в'іка‿з‿ов*ˈ*сом*, *о*ˈ*вес‿із‿*ˈ*в'ікойу*, ˈ*в'іко‿о*ˈ*вес*; а для семи 'змішаний посів вівса й гороху' зафіксовано сполуку *о*ˈ*вес‿з‿го*ˈ*рохом*; 'змішаний посів вики й гороху' — ˈ*в'іка‿з‿го*ˈ*рохом*.

На основі МО 'спосіб використання' + 'колір' утворена полімотивована назва *з'еˈл'ениї корм* 'змішаний посів вики і вівса'.

2.1.2. Родові / видові назви сільськогосподарських рослин

Окремий фрагмент тематичної групи ботанічної лексики в системі ГЧЗ утворюють назви основних зернових і городніх культур, що становлять ядро ЛСГ ‘назви сільськогосподарських рослин’. Більшість із них належить до непохідних номенів давнього походження, які здебільшого втратили свою мотивованість.

І. Немотивовані назви

На позначення пшениці звичайної, Triticum vulgare Vill., засвідчено лексему *пшеˈн’іца* (*пшеˈн’ічка*[1]), відому вже в давньоруську добу XI—XIII ст. [ЕСУМ IV, с. 647—648; 249, с. 46; 111, с. 89]; також див.: [ГМ III, с. 12; 48, с. 118].

Для жита посівного, Secale cereale L., у більшості ГЧЗ функціонують фонетичні варіанти номена *ˈжито*, суфіксальні деривати *ˈжˈіᵘтечко*, *ˈжиⁱт’ачко*; також див.: [ЕСУМ II, с. 200; 125, с. 149—150]. У говірках відзначено множинну форму *жиˈта*, що може бути залишком давнього явища — репрезентувати загальну назву для всіх злакових культур [206, с. 265]. Видову семантику номена на позначення різних злакових культур зафіксовано в діалектах інших слов’янських мов [ОЛА 4, к. 42; СРНГ 9, с. 192—193; 121, с. 164], що свідчить про давність цього явища; також див.: [249, с. 34—36].

У небагатьох говірках як дублетну до номена *ˈжито* засвідчено лексему *рож*. Джерела спорадично фіксують номен як загальну назву злаків [48, с. 118]. У говірці с. Чистогалівка відзначено втрату цього номена у видовому значенні: як назва жита посівного в говірці функціонує виключно лексема *ˈжито*, а як локативна назва — ‘поле, де росло жито’, — дериват *рˈжишче* (Чст) (*рˈжишче / ад‿сˈлова ˈрускаго / ржа / рож //* (Чст)), що дозволяє реконструювати для цієї говірки фрагмент аналізованого лексико-семантичного поля через дериват *рˈжишче* ‘поле, де росте жито’ ← **рож*, *ржа* ‘жито посівне, Secale cereale L.’. АУМ засвідчує вживання в цій говірці лексеми *рож* ‘жито посівне, Secale cereale L.’ [АУМ I, к. 310].

Рослину ячмінь, Hordeum L., номінують лексемою *йачˈм’ен’* (*йачˈм’еник*) з фонетичними варіантами; овес посівний, Avena sativa L., — загальнопоширеною назвою *оˈвес*. Просо звичайне, Panicum miliaceum L., переважно представлене номеном *пˈросо*, який трапляється вже в давньоруських текстах [249, с. 36]. Паралельно вживаний номен *пшеˈно* (*пшаˈно*, *пшоˈно*), який також засвідчено зі значенням ‘крупа, виготовлена з проса’ [СУМ VIII,

[1] Словотвірні варіанти з демінутивним значенням, похідні від основної форми, умовно розглянуто в межах лексично не мотивованих фітоназв.

с. 416]. У деяких говірках ці номени протиставлені: *п'росо* ‘просо звичайне, Panicum miliaceum L.’ : *пшо'но* ‘зерно проса звичайного’.

Як назву ріпи, Brassica rapa L., зафіксовано лексему *'р'епа*, а також варіант *'р'епка*, які в досліджуваних говірках також функціонує із семантикою ‘топінамбур, Heliantus tuberosus’. Семему ‘мак, Papaver L.’ репрезентовано назвою *мак*; ця ж лексема покриває і гіпонімічні семеми — ‘мак городній, Papaver somniferum L.’, ‘мак східний, Papaver orientale L.’. Для сочевиці, Lens esculenta moench., переважають варіанти з початковим *ч*: *ч'е'ч'ав'іца* [ГМ III, с. 14], *чичи'віца*, *чече'вица* [48, с. 128], хоч засвідчено й *соче'в'іца*, що виводять від псл. **sokъ* ‘сік’; причини семантичного зв'язку неясні [ЕСУМ V, с. 364; 206, с. 268]. Однотипно представлені семеми: ‘горох посівний, Pisum sativum L.’ — *го'рох*; ‘морква посівна, Daucus sativus L.’ — *'морква*; ‘біб, Vicia fata’ — *боб*; ‘хрін звичайний, Armoracia rusticana Gaertn.’ — *хр'ен*; ‘диня звичайна, Melo sativus L.’ — *'дин'а*, ‘перець болгарський, Capsicum annuum’ — *'перец*.

На позначення льону посівного, Linum L., функціонують фонетичні варіанти *л'он, л'ен*, суфіксальні деривати *л'е'нок*, *л'о'нок*; кропу городнього, Anethum graveolens L. — *кроп*, *ук'роп*, *ок'роп*.

Назви часнику, Allium sativum L., переважно репрезентовані формами із голосним [а] — *час'ник*, див.: [206, с. 269—270; Фасмер IV, с. 350; 249, с. 36—37], які фіксовано в українських пам'ятках із XVII ст.; також див.: [ГМ III, с. 15]. В одній говірці відзначено варіанти *чі^{и}с'нок*, *ч'іс'нок*. Зауважимо, що звуження *а* > *а*^{е}> *е* > *і* після давніх м'яких приголосних властиве не лише південно-західним, а й поліським говіркам, хоча й не так послідовно [119, с. 64, к. 3; ЛАНП, к. 6].

Однотипно в лексичному плані реалізовано і значення ‘коноплі посівні, Cannabis sativa L.’ — *ко'нопл'і*, *конап'л'а*, також див.: [ГМ III, с. 16; 48, с. 124; ГЧЗТ, с. 88]. У мікрогрупі назв конопель представлено опозицію ‘чоловічі стебла конопель’ : ‘жіночі стебла конопель’. Із семантикою ‘плоскінь (чоловічі стебла конопель, що не дають насіння)’ засвідчено *п'лоскун'і*, *п'лоскун'*, *плас'кун'*, *пласку'ни^{і}*, *плоску'ни^{і}ца* (також див.: [48, с. 124—125; ГМ III, с. 16]), що, ймовірно, постали в результаті зближення **poskopь* із укр. *плоский* [ЕСУМ IV, с. 453, 535; 249, с. 37]. Друга семема репрезентована дериватами від *мати*, для яких характерне ослаблення МО[1]. Мікрогрупа назв конопель виявляє зв'язки з ткацькою лексикою. Так, від назв конопель та їхніх різновидів за типом стебла утворені лексично мотивовані назви полотна: *полот'но конап'л'ане*, *плос'кун:ийе к'росна*, *к'росна з‿мот'коў*, а також лексема *конап'л'анка*, яка в поліських говірках має широку семантичну структуру й охоплює значення: ‘місце, де ростуть коноплі’, ‘конопляне полотно’, ‘птах’, ‘велика тепла хустка’, ‘лляна хустка’ (Рд, Ст; [Лисенко 1974, с. 103; 48, с. 124; Гримаш., с. 74]).

[1] Назви розглянуто серед мотивованих номенів.

У всіх ГЧЗ лексема *ш'чавел'* [249, с. 44] є гіперонімом для багатьох видових позначень щавлю, зокрема охоплює семантику 'щавель кислий, Rumex acetosa L.'. У досліджуваних говірках не зафіксовано дериватів від основи *квас-* 'щавель', виявлених в інших українських і білоруських поліських говірках [103, с. 115; АСЗГ I, с. 216; АСЗГ II, с. 279—280; ЛАБНГ I, к. 261; Бейл., с. 435].

Давня з походження лексема *'ти'ква* 'гарбуз звичайний, Cucurbita maxima Duch.' [206, с. 268; ЕСУМ V, с. 566—567] нова для носіїв говірки та, ймовірно, є результатом зовнішнього впливу.

Назва кукурудзи, Zea mays L., *куку'руза* має затемнену етимологію [ЕСУМ III, с. 131; Фасмер II, с. 407] і, на думку І.В. Сабадоша, найімовірніше, запозичена з турецької або східнороманської мов [249, с. 92—93]. У ГЧЗ номен переважно побутує паралельно до питомого на цій території — *кийа'хи* (див.: К. 38). Діалектологічні джерела засвідчують, що назва *куку'руза* у ГЧЗ нова, її, ймовірно, засвоєно з літературної мови (пор.: [АУМ I, к. 315; ЛАПП, к. 142]). В одній говірці зафіксовано протиставлення цих лексем за ознаками 'рослина' : 'плід цієї рослини': *куку'руза* 'кукурудза, Zea mays L.' (заг. н.) : *к'ійа'х'і* 'кукурудзяний початок із зерном' (ТЛ).

Серед фітоназв іншомовного походження зафіксовано родові й видові назви сільськогосподарських рослин, які в українські говірки запозичені з польської, хоча можуть мати глибшу генезу — первісно сягати інших мов: *'бул'ба* 'топінамбур, Heliantus tuberosus' [ЕСУМ I, с. 291—292; 240, с. 126—127]; *б'руква* 'бруква (ріпак), Brassica napus L.' [ЕСУМ I, с. 266—267]; *пастер'нак* 'пастернак, Pastinaca L.' [ЕСУМ IV, с. 308; 249, с. 125]; *се'л'ера* 'селера, Apium graveolens L.' [ЕСУМ V, с. 209; 249, с. 103]; *'в'іка* 'вика посівна, Vicia sativa L.' [249, с. 101; ЕСУМ I, с. 373]; *ци'бул'а* 'цибуля городня, Allium cepa L.' [249, с. 93—94], також зафіксовано утворену шляхом суфіксації назву *цибу'лин':а* 'т. с.'; *бу'рак* 'буряк звичайний, Beta vulgaris L.' [ЕСУМ I, с. 305—306; 48, с. 273; 82, с. 67; АУМ I, к. 79]. Імовірно, варіанти з [р˙] та [р'] *бу'р'ак*, *бу'р˙ак* у зоні диспалаталізації |р| є наслідком пізнішого впливу, на що вказує поширення форм *бу'рак*, *бура'чишче* в цих говірках до переселення їхніх носіїв [АУМ I, к. 79], див. також: [ЛАНП, к. 35]; у цих же говірках поширені флороназви із твердим *р*: *бу'рачик'і* 'городня квітка з рожевим цвітом і листям, подібним до листя буряка', *ра'буха* 'сорт картоплі' тощо. За посередництвом германських мов запозичено *'ред'ка* 'редька посівна (дворічна), Raphanus sativus L.' [ЕСУМ V, с. 46], *ре'д'іска* 'редиска (однорічна), Raphanus sativus subsp. radicula Pers.' [ЕСУМ V, с. 45]. Назва *'л'уп'ін* 'люпин, Lupinus L.' засвоєна з латинської наукової термінології [ЕСУМ III, с. 328]. Імовірно, фонетичний варіант *'л'уб'ін* (Ст) зумовлений народноетимологічним зближенням флороназви з дієсловом *любити*, хоча діалектоносії не підтверджують ремотивації цієї

лексеми; ймовірно, аналогічний процес відбився і в назві любистку лікарського, Levisticum officinalis L.' — *л'у'б'іс'н'ік*, *л'у'б'і^{и}сни^{і}к* (Ст).

З германських мов походять назви *кар'топл'а*, *кар'тошка* картоплі, Solanum tuberosum L., які побутують у варіантах [ЕСУМ II, с. 396—97; 105, с. 28—36], лексеми *ква'сол'а* 'квасоля звичайна, Phaseolus vulgaris L.' [ЕСУМ II, с. 416], *т'м'ін* 'кмин, Carum L.' [ЕСУМ II, с. 472, ЕСУМ V, с. 585], *к'л'ев'ер* [Фасмер II, с. 245; ЕСУМ II, с. 456], *п˙ет'рушка* 'петрушка городня, Petroselinum crispum L.' [ЕСУМ IV, с. 362]. Західноєвропейське походження мають назви *'сорго* 'сорго звичайне Sorghum vulgare Pers.' [ЕСУМ V, с. 356], *'кол'за* 'бруква (ріпак), Brassica napus L.' [ЕСУМ II, с. 527—528], *тур'непс* 'ріпа, Brassica rapa L.' [ЕСУМ V, с. 683], *ка'пуста* 'капуста городня, Brassica oleracea L.' [ЕСУМ II, с. 379; 249, с. 38]; також див.: [48, с. 127]. Чимало наведених назв адаптовані в говірках і виступають мотиваторами: так, на основі номена *'бул'ба* утворено агентив *бул'ба'ш'і* (Рч, БС), яким у навколишніх селах називають мешканців с. Денисовичі. Більшість цих інонімів запозичено через посередництво польської та німецької мови, рідше — російської; за посередництвом західноєвропейських мов запозичено японське *'сойа* 'соя, Glycine Willd.' [Фасмер IV, с. 731; ЕСУМ V, с. 364; 82, с. 68]. Засвідчено похідні від назв капусти: *ка'пуста на‿су'ху*, *су'ха ка'пуста* 'капуста, квашена з тертою морквою'; *ка'пуста на‿'с'еру*, *'с'ера ка'пуста* 'капуста, квашена із зеленню'.

Назва огірка посівного, Cucumis sativus L., має низку фонетико-словотвірних варіантів; найбільш поширені — форми без ініціального голосного *гу'рок*, *гур'к'і*, *гу'рец*; рідше засвідчено *огур'ци*, *огур'к'і*, а також *огу'рок*, *о^{а}гу'рок*, *о^{а}гу'рец*, *огу'р˙ец* [ГМ III, с. 15]. І.В. Сабадош зауважує, що грецька з походження назва була відома вже в києворуський період [249, с. 39; ЕСУМ IV, с. 153].

Семему 'помідор звичайний, Lycopersicom esculentum L.' у досліджуваних говірках репрезентують назви, утворені від двох запозичених основ: 1) тур. *баклажан* [ЕСУМ I, с. 120]; 2) іт. *помідор* [ЕСУМ IV, с. 509]. За свідченням діалектоносіїв, у багатьох обстежених населених пунктах активно культивувати рослину почали в післявоєнний період. У більшості говірок зафіксовано паралельні, хронологічно марковані назви, що свідчить про мікродинаміку репертуару назв сільськогосподарських культур. Так, за свідченнями діалектоносіїв, лексема *пом'і'дор* увійшла до говірки в другій половині XX ст., до цього часу в цьому ж значенні функціонувала лексема *бакла'жан* (Бн, Бч, ЗП, Мш, Ржд, Ссл, Ст, СтШ); інф.: *пом'і'дори / 'л'уди ста'р'і ка'л'іс' ка'зал'і бокла'жан //* (СтШ). Паралелізм назв зумовив їх семантичну диференціацію, зокрема за ДО 'розмір плоду': *пом'і'дори* 'маленькі помідори': *пакла'жани* 'великі помідори' (Ст).

Лексеми *бакла'жан*, *пом'і'дор*, *'син'ійе пом'і^{и}'дори* також функціонують зі значенням 'баклажан, Solanum melongena L.'. Оскільки цю тепло-

любну овочеву культуру раніше не вирощували на Середньому Поліссі, приблизно до другої половини XX ст. була відсутня і її назва. У мовленні старшого покоління діалектоносіїв лексема *бакла'жан* вживається у двох значеннях: 1) помідор звичайний, Lycopersicom esculentum L.; 2) баклажан, Solanum melongena L.; у середнього і молодшого покоління — лише в 2-му. Поява лексем *пом'і^и'дори*, *'син'ійе пом'і^и'дори* 'баклажан' відбулася на ґрунті номінативної атракції: тривале функціонування назв *бакла'жан* і *пом'і'дор* у значенні 'помідор звичайний' спричинило зближення самих реалій у свідомості мовців, унаслідок чого розширилося номінативне поле лексеми *пом'і'дор* і постало її значення 'баклажан'. Назва *'син'ійе пом'і^и'дори* (Рз) не засвідчена в решті обстежених ГЧЗ, однак виявлена в інших українських говірках, наприклад, центральноподільських [ГБЛ, с. 35], говірках межиріччя Дністра і Дунаю [ДАрх.] та ін., що свідчить про регулярність зазначеного номінаційного процесу.

На позначення тютюну, Nicotiana L., зафіксовано лексеми, які в українській мові первісно диференціювали види цієї рослини — Nicotiana tabacum і Nicotiana rustica [249, с. 105]: тур. *т'у'т'ун*, ісп. *то'бак* 'тютюн' [ЕСУМ V, с. 695—699; ЕСУМ V, с. 495; 82, с. 68—69; 249, с. 106].

Для семеми 'ревінь, Rheum L.' функціонує *'рев'ен'* (тур.) [ЕСУМ V, с. 40].

На позначення гарбуза звичайного, Cucurbita pepo L., функціонують номени тюркського походження [ЕСУМ I, с. 472], у яких відзначено хитання в граматичному роді — *гар'буз*, *гарбу'за* (*гар'буза*); також засвідчено форми множини *гарбу'зи*, *гар'бузи*. Спорадично лексема *гар'буз* позначає іншу рослину — кавун звичайний, Citrullus lanatus L. (також див.: [48, с. 129]). На позначення останньої функціонує назва *ка'вун* (тур.) [ЕСУМ II, с. 336]. Для назв кавуна звичайного релевантною є ознака чоловічого / жіночого роду: *ка'вун* : *каву'ни^іха*. Мікрогрупа назв гарбуза виявляє зв'язки з ЛСГ обрядової лексики. Із семантикою 'відмовити тому, хто сватає' функціонують вислови *'дати гарбу'за*, *~ гар'буз*, *да'йе ~*, *препуд'нос'іти гарбу'за*, *препуд'носити ~*, *пока'зати ~*, а також *да'ла горбу'за*, *поко'т'іла гарбу'зу*, *пака'т'іла гарбу'зу*, *'дал'і горбу'за* 'т. с.' [48, с. 130; ГМ III, с. 16]; *по горбу'з'і полу'ч˙і^и'л'і* 'отримали відмову під час сватання' [ГМ III, с. 16]; нині звичай редуковано, що зумовлює звуження функціонування фразеологізму (ЗП, Мш).

На позначення патисона, Cucurbita pepo var. patisson, засвідчено *пат'і'сон*, *пал'т'і'сони* (фр.) [ЕСУМ IV, с. 314—315]; ці лексеми ввійшли до говірок пізно, ймовірно у другій половині XX ст., рослина не належить до традиційно вирощуваних на Поліссі.

Кабачки, Cucurbita pepo var. giromontina, позначають номенами *кабач'к'і*, *каба'к'і*, що походять від тур. *kabak* 'гарбуз звичайний, Cucurbita pepo L.' [ЕСУМ II, с. 329]. Більшість лексем відповідають загальновідомій назві — *кабачок*.

II. Мотивовані назви

Для аналізованої ЛСПГ характерне функціонування номінаційної моделі “назва плодової частини рослини” > “назва рослини”. Так, у значенні ‘капуста городня, Brassica oleracea L.’ засвідчено *коча'ни*^{і}, *ка'чан*. Ця модель є характерною і для творення назв квасолі звичайної, Phaseolus vulgaris L., — *струч'к'і*, кукурудзи, Zea mays L., — *ки'йах*; також див.: [148, с. 146].

Засвідчено номени, утворені за допомогою суфікса зі значенням одиничності *-ин- (-ін-)*: *квасо'л'іна* ‘квасоля’ (рослина, а не плід), *капус'т'іна* ‘капуста’ (рослина, а не плід), що зумовленно синкретизмом семем ‘рослина’ / ‘плід цієї рослини’, ‘найцінніший продукт цієї рослини’ [72, с. 75]. Номен утворений за типовою метонімічною моделлю “назва частини рослини” > “назва рослини”.

МО ‘будова’. ММ “назва культивованої рослини” > “назва культивованої рослини”: *го'рох 'д*$^{ʒ'}$*ік˙і*^{ї} ‘нут, Cicer L.’ [ГМ III, с. 14]. У лексикографічних джерелах, які репрезентують ГЧЗ, засвідчено: *горо'шок*, *в'ер'еб'йач˙і*^{и}*ї горо'шок* ‘вика посівна, Vicia sativa L.’ [ГМ III, с. 14]; номени мотивовані зовнішньою подібністю рослин. У наведених назвах атрибутив вказує на “несправжність” рослини [118, с. 46—54; 112, с. 64]. Характерний для говірок процес — утворення однокомпонентних назв на базі словосполучень — зумовив постання назви *в'ер'е'б'ач˙ка* ‘т. с.’ [ГМ III, с. 14]; суфікс *-ачк-* як носій релятивного значення вживаний і в інших фітономенах, утворених аналогічним способом за цією ж моделлю (напр., *ву'жачки* ← *ву'жачі гри'би* ‘неїстівні гриби’ (заг. н.); *крас'н'іка* ← **к'расн'і 'йагоди* ‘брусниця, Vaccinium vitis idaea’ та ін.). Наслідком цього процесу є динаміка МО: у двокомпонентній сполуці прикметник, похідний від назви тварини, є носієм додаткової семантики; утворення однокомпонентного номена від словосполуки (*в'ер'еб'йач˙і*^{и}*ї горо'шок* → *в'ер'е'б'ач˙ка*) провокує перебирання мотиваційного значення похідною від назви тварини основою та, відповідно, зміну ММ (на “назва тварини” → “назва рослини”) та МО (‘будова’ (за подібністю до відповідної культивованої рослини) → ‘дикорослість, несправжність’). Зауважимо, що для цієї культури в сучасних ГЧЗ зафіксовано лише немотивовану назву *'в'іка*.

Похідними від назв культивованих рослин є флорономени *земл'а'на кар'топл'а*, *кана'р'епа* ‘топінамбур, Heliantus tuberosus’. Вважаємо назву *кана'р'епа* трансформом пол. *kalarepa* ‘кольрабі’ [240, с. 101]. Зауважимо, що в різних українських діалектах зафіксовані варіанти *каляріпа*, *калярепа*, *ґалярепа*, *калараб* [Кобів, с. 85].

ММ “назва частини живого організму” > “назва рослини”: *'рожк'і* ‘головня колоскових, сажоподібний наліт на колоску, Ustilago’; *рож'к'і*, *'рожк'і* ‘головня колоскових (чорне зерно), Claviceps’.

ММ “назва явища природи” > “назва рослини”. Ця ж МО лежить в основі номінацій соняшника звичайного, Helianthus annuus L., — *сон*, ˈ*сон’ашник*, *подˈсолнечниⁱк*, *сан’аˈх’і*; також див.: [48, с. 121; ГМ III, с. 13]. Фонетико-граматичні варіанти лексеми ˈ*сон’ашник* є похідними утвореннями від *сон’ах*, що у свою чергу сягає *сонце* [ЕСУМ V, с. 354; 249, с. 108; 82, с. 67—68]. Форма *сон* < ˈ*сон’ашник*, утворена шляхом формального усічення (також див.: [64, с. 122]), обіймає майже весь ареал ГЧЗ [АУМ 1, к. 115]; вона також засвідчена в сусідніх білоруських говірках [75, с. 188]; зміна формальної структури лексеми ˈ*сон’ашник* > *сон* зумовила ослаблення її МО.

У деяких досліджуваних говірках паралельно функціонують різні за структурою номени: *сон* // ˈ*сон’ашник* (Оп), *сон* // ˈ*сон’ашник* // *подˈсолнечниⁱк* (В.), *сон* // ˈ*сон’ашнік* (Бр). Мовці відзначають, що раніше переважала лексема *сон*; обстеження переселенських ГЧЗ засвідчило, що в мовленні діалектоносіїв часто функціонують інші варіанти, що, ймовірно, пов’язано з інтерференцією на лексичному рівні під впливом місцевих говірок і літературної мови.

ММ “назва реалії побуту” > “назва рослини”: ˈ*в’ен’ік’і* ‘сорго звичайне, Sorghum vulgare Pers.’ — з рослини традиційно виготовляли віники й мітли.

МО ‘колір’. ММ “назва кольору” > “назва рослини”: ˈ*син’ійе*, ˈ*синин’к’ійе* ‘баклажани, Solanum melongena L.’ — номени утворені шляхом субстантивації відповідних форм прикметників.

Назви деяких сільськогосподарських рослин представлені складеними номенами з опорним немотивованим компонентом та прикметником — носієм додаткової МО, зокрема ‘колір’: ˈ*б’ела* ˈ*р’епа* ‘ріпа, Brassica rapa L.’; ˈ*чорна* ˈ*ред’ка* ‘редька посівна (дворічна), Raphanus sativus L.’.

До ЛСГ назв сільськогосподарських рослин належить номінативний ряд на позначення грибкових хвороб злаків[1]. Зафіксовано назви, утворені на основі подібності за кольором за ММ “назва речовини” > “назва рослини”: ˈ*сажка* ‘головня колоскових, сажоподібний наліт на колоску, Ustilago’, ‘головня колоскових (чорне зерно), Claviceps’, ˈ*сажа* ‘головня колоскових (чорне зерно), Claviceps’; ММ “реалії побуту” > “назва рослини”: *чорногоˈлоў* ‘головня колоскових, сажоподібний наліт на колоску, Ustilago tritici’, ‘головня кукурудзи (у вигляді чорного наросту), Ustilago maydis Tul.’; *голоўˈн’а* ‘головня колоскових, сажоподібний наліт на колоску, Ustilago’, ‘головня колоскових (чорне зерно), Claviceps’, ‘головня кукурудзи (у вигляді чорного наросту), Ustilago maydis Tul.’; *голоˈв’ешка* ‘головня кукурудзи (у вигляді чорного наросту), Ustilago maydis Tul.’. Етимологи пов’язують лексеми *голоўˈн’а*, *голоˈв’ешка* із словом *головн’а* ‘обгоріле поліно’ [ЕСУМ I, с. 552].

[1] Включення цих назв до ЛСГ ‘сільськогосподарські рослини’ зумовлене особливостями членування навколишньої дійсності діалектоносіями, які розташовують ці номени на периферії цієї ЛСГ.

МО ‘їстівність; придатність бути кормом для тварин’. ММ “назва тварини” > “назва рослини”: *кон’у'шина*, *кон’у'шинка* ‘конюшина, Trifolium L.’. У деяких говірках функціонують дублетні назви конюшини, Trifolium L.: *к'л’ев’ер* // *ка(о)н’у'ши'на* (Зм, Лел); у говірці с. Лелів неоднакова частота вживання номенів[1]. Як свідчать джерела, у деяких говірках лексема *кон’у'шина* є давнішою, а назва *к'л’ев’ер* засвоєна недавно (Дн, Стч) [48, с. 125].

МО ‘походження рослини’. В основі номінації *г'речка* ‘гречка, Fagopyrum tetaricum L.’ — походження рослини, оскільки до слов’ян рослина потрапила за посередництвом греків [ЕСУМ I, с. 592; 249, с. 37] (ММ “назва людини” > “назва рослини”).

Виявлено номени з **ослабленою МО**. У говірці с. Іллінці відзначено відсутність форми *сон* і зафіксовано паралельні форми *'сон’ашн’ік* // *колос'н’ішн’ак* // *колосн’і'к’і* ‘соняшник звичайний, Helianthus annuus L.’, водночас зафіксовано протиставлення *'сон’ашн’ік* ‘соняшник звичайний, Helianthus annuus L.’ — *колосн’і'к’і* ‘кошик соняшника’ — *колосн’і'к’і* ‘насіння соняшника’. Етимологи зазначають, що мотивація останнього номена затемнена, і припускають: лексема або є результатом видозміни слова *колесо* (мотив номінації — за формою суцвіття рослини), або походить від *колос* (за подібністю насінної поверхні кошика соняшника до “колосникових ґраток” [ЕСУМ II, с. 521]). На користь останньої версії свідчать східнослов’янські паралелі. Зокрема, в російських говорах номен, що, вочевидь, є давнім, функціонує як позначення настилу з жердин [СРНГ 14, с. 176; 147, с. 95—97]; словники російської літературної мови фіксують кілька значень лексеми зі спільною семою — ‘щось у формі ґраток’ [СРЛЯ]. В.І. Даль дає характерне визначення лексеми *колос*: “цвѣторасположеніе травныхъ или соломчатыхъ, хлѣбныхъ растеній: сѣменныя зёрна, сидящіе рядами вплоть у стебля” [Даль, с. 355]. В українську літературну мову номен увійшов зі значенням ‘чавунні бруски, з яких складається решітка в топках ...’ [СУМ IV, с. 233]. Тож уважаємо, що фітономен походить саме від назви *колос*. Назва *колос'н’ік* засвідчена в сусідніх до ГЧЗ східнополіських говірках: *колосни́к* ‘кошик соняшника’ [Лисенко 1974, с. 101]. Аналогічну модель — зближення номінації частин різних сільськогосподарських рослин на основі подібності суцвіть — засвідчено в українських говірках Пряшівщини: *кокорус, кукуруц* ‘колосовидна китиця’ [29, с. 6]. Припускаємо, що первинним у говірці с. Іллінці було саме значення ‘кошик соняшника’; пор.: паралельно до слова *колосн’і'к’і* ‘насіння соняшника’ в говірці зафіксовано сполучення *на'с’ен’:е с‿колосн’і'ков*. Інші значення лексеми *колос'н’ік* утворені шляхом семантичної деривації; зафіксовано одразу кілька різнонаправлених метонімічних змін значення слова:

[1] Першою в парі подано основну лексему, другою — вживану спорадично.

а) ‘кошик соняшника’ → ‘соняшник звичайний, Helianthus annuus L.’; б) ‘кошик соняшника’ → ‘насіння соняшника’. Хронологічну межу таких змін виявити не вдалося.

Семема ‘назви жіночих стебел конопель, що дають насіння’ у досліджуваних говірках маніфестована фонетичними варіантами лексеми *матки*: *мат*ˈ*к’і*, *мат*ˈ*ки*ⁱ, *мот*ˈ*к’і*, *мо*ʸ*т*ˈ*к’і*; два останні варіанти засвідчують закономірну гіперичну зміну |*а*| > |*о*| в зоні перехідних говірок [ЛАНП, к. 5]. Зауважимо, що для досліджуваних говірок характерне перетягування наголосу з кореневої морфеми на закінчення у формах множини іменників I відміни, а також гіперичне “окання”, яке зумовлює появу варіанта *мот*ˈ*к’і*. В одній говірці джерела фіксують інший акцентуаційний варіант — ˈ*мотк’і*ᵘ (Дн) [48, с. 124]; також див.: [48, с. 30]. Лексеми засвідчено лише в множині. Відзначимо, що в інших українських говірках (західнополіських, бойківських, говірках подільсько-наддніпрянського суміжжя) системно функціонують деривати від основи *мати-* [АСЗГ I, с. 306; ОСБГ I, с. 433; 280, с. 169] (ММ “назва людини” > “назва рослини”, МО ‘особливості зростання’), що свідчить про універсальність цієї моделі.

У більшості ГЧЗ у значенні ‘кукурудза, Zea mays L.’ засвідчені різні формальні варіанти лексеми *кийах* < др. *кый* ‘кий, палка’ [ЕСУМ II, с. 442] (також див.: [АУМ I, к. 315; ЛАПП, к. 142; 148, с. 133—146; 149, с. 202—205]), для якої характерне значне ослаблення мотиваційних відношень між мотиватором і мотивемою. У деяких ГЧЗ номен *кийа*ˈ*хи* функціонує як паралель до загальновідомої назви *куку*ˈ*руза*. У говірці с. Зелена Поляна виявлено опозицію *кийа*ˈ*хи* ‘кукурудза, Zea mays L.’ (заг. н.) : *куку*ˈ*руза* ‘сорт кукурудзи’. Це протиставлення має кількаступеневий характер, оскільки також виявлене на рівні ЛСПГ ‘назви сортів та різновидів сільськогосподарських рослин’: *кийа*ˈ*хи*, *ки*ⁱ*йа*ˈ*хи* ‘сорт кукурудзи’ : *куку*ˈ*руза* ‘сорт кукурудзи’ (ЗП); інф.: *куку*ˈ*руза с*ˈ*тала нази*ˈ*ваце то* ˈ*пожеї* ˈ*вівели / і нази*ˈ*вайеце во*ˈ*на куку*ˈ*руза / созда*ˈ*ли та*ˈ*к’і*ⁱ *сорт шо зер*ˈ*но та*ˈ*ке плес*ˈ*кате // а кийа*ˈ*хи це д*ˈ*руг’і*ᵘ*ї сорт //* (ЗП). За свідченням діалектоносіїв, не характерна для чорнобильського ареалу лексема *куку*ˈ*руза* ввійшла до системи говірки у другій половині XX ст., спричинивши лексико-семантичну трансформацію, а саме — збільшення її семантичного обсягу шляхом звуження семантики лексеми *кийа*ˈ*хи*, раніше вживаної лише в загальному значенні, і появу її видової семантики: ‘кукурудза, Zea mays L.’ (заг. н.) → ‘сорт кукурудзи’.

В аналізованій ЛСПГ засвідчено р е м о т и в о в а н і л е к с е м и.

У говірці с. Куповате засвідчено паралельне функціонування лексем ˈ*кол’за* // ˈ*пол’за* (Кп) ‘бруква (ріпак), Brassica napus L.’. Останній номен поширений у мовленні старшого покоління, інф.: *дик у‿*ˈ*нас* ˈ*кажут* ˈ*кол’за / це м’і*ᵘ *// а‿ста*ˈ*р’і*ᵘ*йе нази*ⁱˈ*вали*ⁱ ˈ*пол’за //* (Кп). Це явище можемо кваліфікувати як неомотивацію, дія якої “спрямована на створення в мові мотивованих слів-паралелей до немотивованих і мотивованих слів” [19,

с. 213]. Відбулося народноетимологічне зближення запозиченої лексеми *ˈкол'за* з *ˈпол'за*.

Форма *поклаˈжан*, вживана на позначення помідора звичайного, Lycopersicom esculentum L., виникла, ймовірно, як результат фонетичного народноетимологічного зближення запозиченої назви *баклаˈжан*, поширеної в досліджуваних говірках, з дієсловами *поклажа, покласти* [85, с. 28].

2.1.3. Назви сортів та різновидів сільськогосподарських рослин

І. Немотивовані назви

На позначення маку городнього, Papaver somniferum L., у досліджуваних говірках функціонує номен *мак*; для різних видів конюшини вживана лексема *кˈл'ев'ер* 'конюшина лучна, Trifolium pratense L.', протиставлена мотивованому номену *кон'уˈшина* 'конюшина повзуча, Trifolium repens L.' за ДО 'дикорослість'. У деяких говірках як гіпонімну відзначено назву *шˈчавел'* (*шчаˈвел'*) 'щавель кислий, Rumex acetosa L.'.

Як сорт проса діалектоносії ідентифікують рослину під назвою *бор* [ЕСУМ І, с. 229; 249, с. 90—91]; в іншій говірці рослину виокремлюють як самостійну — 'сорго звичайне, Sorghum vulgare Pers.', пор.: *бо^{у}р / ну пˈро^{у}со / поˈдоб'і / так у нас коˈзал'і ш'е бу^{о}р //* (Мш), цит. за: [ГМ ІІІ, с. 12]; тобто у свідомості носіїв говірки с. Машеве номен належить до видових назв рослин.

До фітономенів із непрозорою мотивацією належать: *коп'іˈлоўка*, *космаˈч˙і*, *чемерˈб'іца*, *темп*, *ˈела*, *ˈсул'еў*, *ˈсул'ева*, *ˈол'еў*, *кˈл'уг'ер*, *ˈвозка*, *араˈзара*, *прˈйакос'ка* 'сорт картоплі'; *амаˈгер*, *м'іˈг'ерка* 'сорт капусти' (остання лексема є фонетико-словотвірним варіантом лексеми *амагер*). Іонім *раˈтунда* 'сорт перцю овочевого, Capsicum annuum', первісно мотивований формою плоду, сягає лат. *rotunda* 'кругла, заокруглена' [ЕСУМ V, с. 128]. Діалектологічні джерела також фіксують назви із затемненою мотивацією *п'іцˈкойка* 'сорт жита', *шароˈтоўка* 'т. с.' [48, с. 117]; демотивовану лексему *л'іˈлита* < *еліта / елітна пшеˈн'іца* 'сорт пшениці' [48, с. 119].

На позначення малих декоративних гарбузів у ГЧЗ функціонують варіанти затемненого з походження номена *каре(а)ˈхан'к'і*, *карахˈвон'к'і*. У південно-західних говірках зафіксовано формально схожі лексеми *karhanka* 'чорна квасоля (сорт)', *karhany* 'чорне зерно квасолі' [Mak., с. 264]. В останньому випадку семантика назв зумовлена етимологією фітономенів, які походять від тюрк. *kara* 'чорний', пор.: [ЕСУМ ІІ, с. 383]. У випадку з номінаціями гарбузів така мотивація не обґрунтована, а семантичний зв'язок цих назв не очевидний. Водночас у ГЧЗ зафіксовано гіпотетичні деривати: *караˈхан'* 'цікавість, охота', інф.: *і‿то тоˈб'е караˈхан' ˈйехат' аˈбо іˈти туˈда?* // (Б); ~ 'прикрість; щось погане', інф.: *от в˙еˈл'іка*

кара'хан' у'же // (Чст); *от наїш'ла кара'хан' — не та'к'і йак т'реба; не'годни //* (Чст); ~ 'клопіт', інф.: *от ме'н'е кара'хан' по'палас' / да йо'го‿ж т'реба 'в'іконат' //* (Кпч); у говірках відзначено розвиток енантіосемії, зокрема: Е.: *Чи відоме вам слово "карахань"? //* І.: *Ну ка'зал'і ох йа'ка коро'хан'*[1] // Е.: *І що це означає? //* І: *Ну так шо / пр'іб'е'рец:а 'гарно ч'і йак //* (Мш). Затемненим є зв'язок цих слів із фітономеном. Не відкидаємо, що *кара'хан'* (не фітономен) споріднене із рос. *ка́ра* 'страждання, переживання', *ка́ры* 'погано, дуже погано', *ка́рушки* 'т. с.' тощо [СРНГ 13, с. 63, 70, 107—108, 111], які у свою чергу походять від псл. **kara* [ЕСУМ II, с. 381]. Припускаємо, що назва гарбузів може бути мотивована тим, що цей різновид рослин не мав господарської цінності — їх не вживали в їжу, чим зумовлена негативна оцінка рослини. Семантична й лексична мотивація назв *трам'бузки*[i], *мен'ґ'ерк'і*, *мен'ґ'ерачк'і* 'т. с.' є затемненою; всі назви є структурно мотивованими демінутивними утвореннями із суфіксами *-к-, -очк-*. Номен *мен'ґ'ерка*, вочевидь, постав унаслідок формального субституювання *в → м*[2]. Зауважимо, що в інших ГЧЗ відзначено варіант *вен'герк'і.*

У деяких говірках (Бч, ЗП, Ст) зафіксовано композитні назви сортів гороху посівного, Pisum sativum L., із неповноголосною другою частиною, що вказує на західнослов'янське чи південнослов'янське джерело запозичення номенів (наприклад, словен. *hrach* 'Pisum', *vlči hrach* 'Astragalus', *hrachor* 'Lathyrus' [Buffa, с. 292]): *в'ін'ґоґрух*, *в'іно'ґрох* 'сорт крупного гороху посівного'. Паралелі зафіксовано в давніх лексикографічних джерелах: у слобожанських та середньонаддніпрянських говірках, зокрема в перехідних до поліських, — *венгог'рохъ* 'цукрові стручки гороху', *вэн'гоух* 'цукровий горох' [42, с. 82]. Припускаємо, перша частина назви гороху *в'ін- / в'іно-* може бути пов'язана із *вино*, *винний* спільною семою 'стиглість' (?); водночас цей мотив ще потребує детального опрацювання й підтвердження діалектними свідченнями.

Назва *по'реї* 'сорт цибулі, Allium porrum', імовірно, засвоєна з німецької мови за посередництвом російської [ЕСУМ IV, с. 521]. Вважаємо, що варіант *п'і*[и]*реї* 'т. с.' виник під впливом формального фонетичного зближення з назвою рослини пирій повзучий, Elytrigia repens L.; інф.: *п'і*[и]*реї / 'з'імн'а ци'бул'а ко'тора рас'т'е посто'йан:о //* (БС).

II. Мотивовані назви

До лексично мотивованих гіпонімічних назв сільськогосподарських рослин із затемненою семантичною моделлю належить номен *с'в'еточ* 'сорт льону посівного', який є образно-поетичним позначенням;

[1] Фонетика слова зумовлена тим, що для цитованої говірки характерне гіперичне "окання".

[2] Докладно див. про це: [64, с. 57—83].

назви *череў'ница* ‘сорт картоплі’ (ММ “назва людини” > “назва сільськогосподарської рослини”); *радн'і'чок* ‘сорт огірків посівних’ (ММ “назва явища природи” > “назва сільськогосподарської рослини”) — назва має культурну конотацію; *ал"хоўка* ‘сорт картоплі’ (ММ “назва дерева, куща” > “назва сільськогосподарської рослини”). Усі ці номени є відносно новими (ХХ ст.), деякі з них зумовлені модою на ідеологічну номінацію сортів сільськогосподарських рослин.

У решті гіпонімів визначаємо МО.

МО ‘будова’. ММ “назва однієї культивованої рослини” > “назва іншої культивованої рослини”: *'гул'ачк'і к'ійаш'ком* ‘сорт проса’ [48, с. 120]. В одній говірці відзначено описову назву сорту проса, що ґрунтується на зіставленні з іншою рослиною: *п'росо дак ва'но не п'росо а кі^и^йа'хи^і / та'к'ійе с'тебла у том п'рос'і //* (Бч).

ММ “назва дикорослої рослини” > “назва культивованої рослини”: *чере'т'анк'і^и^* ‘малі декоративні гарбузи’; ймовірно, розміром зерна мотивована лексема *ачере'т'анка* ‘сорт жита’ (інф.: *здара'вен:е*) [48, с. 117].

У деяких говірках зафіксовано композит на позначення сортів гороху посівного, Pisum sativum L., фонетична форма якого вказує на іншослов’янське походження — *в'ел'еґ'рох* ‘сорт крупного гороху посівного’; інф.: *в'ел'еґ'рох побуї'н'ейе //* (Рд); *в'іл'іґ'рох к'рупни і‿м'йахк'і / са'м'і га'рох д'робн'ен'к'і і‿з'ел'е'н'ейши //* (БС). Паралелі засвідчено в білоруських говірках, де прямим джерелом запозичення, як і в досліджуваних говірках, могла бути польська мова — *велігро́х* ‘горох, який в’ється’ [РС, с. 216]. Перший компонент номена-композита вказує на його семантичну мотивацію.

ММ “назва частини рослини” > “назва культивованої рослини”: *пе'р'істка* ‘сорт цибулі, Allium porrum’ < *перо*, пор. [ЕСУМ IV, с. 350]; *ост'у'кова* ‘сорт пшениці’; *шест'ірад'кови^і^*, *двохрад'кови^і^*, *чати'р˙охрад'ков'і* ‘сорт ячменю’. Діалектоносії зауважують, що три останні лексеми ввійшли до говірок (ЗП, Чст) відносно недавно у зв’язку із розвитком сільського господарства. Сорти жита позначають описовими сполуками, які мотивовані особливостями будови колоска: *'ж˙іто коло'сок двохрад'ков'і*, *'ж˙іто йа'кес' шо 'доўги^і^ї коло'сок*. До цієї ж моделі належать назви *чотирохзуб'ковиї*, *шестизуб'ковиї*, *багатозуб'ковиї* ‘сорт часнику’, *цв'іт'на ка'пуста* ‘сорт капусти’; *с'л'іўк'і*, *пом'і'дори в'іног'рад* ‘сорт помідора звичайного’; *гар'бузк'і, куку'рузк'і*, *'ши^і^шечк'і*, *і г'рушкайу і та'к'ійе*, *по'доб'ійі г'рушок* ‘малі декоративні гарбузи’; *цибу'л'а на‿пе'ро* ‘сорт цибулі’; *роз'кате* ‘сорт проса’ < *'розка* ‘гілочка’. У говірці с. Іллінці описова назва *по'доб'ійі г'рушок* як гіпонім підпорядкована гіперонімові *гар'бузк'і* (Іл). Лексема *цв'іт'на ка'пуста*, мотивована подібністю рослини до цвіту інших рослин, увійшла до говірок нещодавно — в другій половині ХХ ст., що зумовлено позамовними чинниками — появою нової реалії.

Як назви для сорту жита посівного зафіксовано двоскладні лексеми *тр'іка́ле; трет'ікал*. Відповідно до наукової класифікації ця рослина є гібридом жита і пшениці і кваліфікується як окремий рід — Triticosecale, однак, за народною термінологією, вона належить саме до різновидів жита, інф.: *тр˙і шч'іˈтайец':а тр˙і там буˈло тр˙і зерˈна / г'ібр˙ід / і полуˈч'ілос' тр˙іка́ле // так‿же не‿сˈкажеш шо це тр˙і колосˈкі*[и] *чи тр˙і зерˈни*[і]*ни / а тр˙іка́ле* // (Гс).

ММ "назва людини" > "назва рослини": *коро́л'і, коро́л'овка 'сорт квасолі'*, також див.: [48, с. 128], *кво*[а]*ˈсол'а коро́л'і* 'грубозерниста квасоля' [ГМ III, с. 14]; *с'е́м'еїка* 'сорт картоплі'; *кара́пузк'і, кара́пуз'ік'і*[и] 'малі декоративні гарбузи' < *карапуз* 'пузань, низькоросла людина'.

ММ "назва частини тіла істоти" > "назва рослини": *уˈсата* 'сорт пшениці'; *ваˈлове ˈсерце* 'сорт помідорів'; *марˈмузк'і, ˈмордочк'і, тр'іˈпузк'і* 'малі декоративні гарбузи'. У лексикологічних та лексикографічних джерелах зафіксовано назви *вуˈсата, із ˈвус'ікам'і, б'ез ˈвус'ікоў, вуˈсачка і вобˈше пшеˈн'іца без ост'уˈку*[ô]*ў* 'сорт пшениці' [48, с. 119].

ММ "назва реалії побуту" > "назва рослини": *глаˈди*[і]*шечка* 'сорт помідорів'; *глаˈди*[і]*шечк'і* 'сорт гарбузів'.

ММ "назва одягу, взуття, прикраси" > "назва рослини": *каˈжушка* 'сорт картоплі'; *ка́рал'і* 'грубозерниста квасоля'.

ММ "назва ознаки за якістю" > "назва рослини": ˈ*голен'ка* 'сорт пшениці'; *про́сте, своˈйе* (*дру*[о]*бˈн'іше, ˈн'ізк'е*) 'сорт жита' [48, с. 117]; *камаˈвате* 'сорт проса'; *буйниї сон* 'сорт соняшника з великим насінням'; *здо́ров'і*[ї] *сон оˈто шо то йеˈд'ат'* 'т. с.'; *доўгуˈнец* 'сорт льону посівного', а також *куд́р'аш* 'т. с.' [ГЧЗТ, с. 88; 48, с. 125]; ˈ*куци*[і]*ї л'он* 'слабкі стебла льону, що відстали в рості'; ˈ*поўниї мак* 'мак городній, Papaver somniferum L.'; *саˈм'і га́рох, обикноˈв'ен:и го́рох, ˈначе пажˈмаканиї таˈк˙і*[ї] 'сорт гороху'. Дві останні назви протиставлені за ДО 'розмір зерна' номенам *в'ел'еґ́рох, в'інˈтоґрух* 'сорт гороху'; інф.: *в'іл'іґ́рох кр́упни і‿мˈйахк'і / саˈм'і га́рох д́робн'ен'к'і і‿з'ел'еˈн'ейши* // (БС). За формою стебла розрізняють сорти квасолі: *просˈта, низко́росла 'квасоля*, яка не в'ється (з низькорослим стеблом)'; за формою плоду — *кр́угла, даўˈгаст'ін'ка, плесˈката* 'сорт квасолі' [ГМ III, с. 14].

ММ "назва дії" > "назва рослини": *не‿вˈйец':а* 'квасоля, яка не в'ється (з низькорослим стеблом)' — утворені таким чином назви належать до описових, проте усталених; *р́епанка* 'сорт картоплі'; *в'іˈдун, мак‿в'еˈдун* 'мак самосійка, Papaver rhoeas L.', 'мак дикий, Papaver dubium L.'. Лексема *в'іˈдун* < *видіти* [ЕСУМ I, с. 371—372] мотивована наявністю дірочок у верхній частині маківки (т. зв. вічок); інф.: *в'іˈдун ˈтого‿шо в‿йеˈму ˈочка йе* (Пр); *вон вісеˈвайеце* (Пр); *сам ˈбачит' куˈда ˈс'ейец:а* (Пр).

МО 'особливості зростання'. ММ "назва частини рослини" > "назва рослини": *корˈнева* 'сорт картоплі' (?); *с'еме*[и]*ˈн:а циˈбул'а* 'цибуля, яку сіють насінням'; *корˈчоўка, куш˙ˈч˙оўка* 'сорт цибулі'.

ММ “назва людини” > “назва рослини”: *саˈм’еїка* (інф.: *шо ваˈна ўже то тр’іᵘ чоˈтир’іᵘ у‿ˈйої // так воˈна ˈкушчиⁱком росˈла //* (Тер); *вирˈвиⁱ корˈча дик у‿ˈйойі по‿ˈс’ем по‿ˈшіест’ по‿пˈйат’ ціⁱбуˈлиⁱн //* (ТЛ)); *с’еˈм’еїна* ‘сорт цибулі’, також див.: [48, с. 129]; *каˈзак* (інф.: *ідˈ’е в ˈпуч’:а*) ‘сорт часнику’ [48, с. 129]. Зафіксовано кілька описових сполук на позначення сортів часнику: *шо ў‿пук іˈде*; *шо ў‿пук не‿йде*, які протиставлені за ДО ‘спосіб зростання’.

ММ “назва тварини” > “назва рослини”: *кˈвокша* ‘цибуля, яку садять цибулинками’.

ММ “назва реалії побуту” > “назва рослини”: *тиⁱчкоˈва квaˈсол’а*, *тичˈкована ~*, *та шо в’іˈлас’ на ˈтичк’і*, а також *тичˈкуха* ‘сорт квасолі, яка в’ється’ [48, с. 128]. Лексема ˈ*тичка* у ГЧЗ функціонує із семантикою ‘загострена паличка, щоб встромляти в землю’, з таким самим значенням — і в літературній мові [СУМ X, с. 134—135].

ММ “назва дії” > “назва рослини”: *самоˈс’еї* ‘мак самосійка, Papaver rhoeas L.’, ‘мак дикий, Papaver dubium L.’; *та шо саˈма ˈс’ейеца* ‘конюшина повзуча, Trifolium repens L.’; *самоˈсад* ‘сорт тютюну’; *скарасˈп’елка* ‘сорт капусти’, ‘сорт кавунів’; ˈ*лушчик* ‘сорт льону посівного’; ˈ*нецв’ітка* ‘сорт картоплі’, інф.: *не‿ц’в’іˈла* (ТЛ); ˈ*с’ейанка* ‘цибуля, яку сіють насінням’; *саˈдушка*, ˈ*сажанка*, *седуˈха* ‘цибуля, яку садять цибулинками’; *в’іˈтуха*, *вˈйушча квaˈсол’а*, а також *в’іˈтушка* [ГМ III, с. 14] ‘квасоля із високим, витким стеблом’; *сеˈдуха*, *саˈдуха*, *с’еˈдушка*, *саˈдушка*, ˈ*с’ед’ка* ‘квасоля з низьким стеблом, яке не в’ється’; інф.: ˈ*тичк’і сˈтавл’айеш таˈкˈійе‿от / ˈпалк’і / і‿йаᵒˈна вˈйец:а / то тичкаˈва / в’іˈтуха / а ц’а ўже н’ізкаˈросла таˈка‿о / так то ўже с’еˈдуха //* (Бр); також див.: [ГМ III, с. 14; 48, с. 128]. Опозиція ‘квасоля, стебло якої в’ється’ : ‘~ не в’ється’ реалізована в усіх говірках, де виявлені назви сортів квасолі за способом зростання.

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: *пˈрости* ‘сорт часнику’ [48, с. 129]; *абіᵘкнаˈв’ен:и мак* ‘мак городній, Papaver somniferum L.’; ˈ*диⁱк’ійе гарбуˈзи* ‘малі декоративні гарбузи’.

МО ‘дикорослість’ / ‘культивованість’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: ˈ*дикиї ˈмак* ‘мак самосійка, Papaver rhoeas L.’, ‘мак дикий, Papaver dubium L.’; ˈ*д’ік’іїї гаˈрох* ‘різновид дикорослого гороху, який споживали в їжу’; ˈ*диⁱка кон’уˈшиⁱна*, *кон’уˈш˙иⁱна* ˈ*б’еіа / каˈзали коˈлис’ боˈлотна*, ˈ*дик’і кˈл’евер* ‘конюшина повзуча, Trifolium repens L.’; *сˈвоїс’ка кон’уˈшиⁱна*, *кон’уˈш˙иⁱна та шо* ˈ*с’ейут* ‘конюшина лучна, Trifolium pratense L.’; *шчаˈвел’ сˈвоїс’к’і*, ˈ*дик’і шˈчавел’* ‘щавель кислий, Rumex acetosa L.’, ˈ*дик’і шчаˈвел’* ‘щавель горобиний, Rumex acetosella L.’.

В одній говірці (Бч) виявлено протиставлення питомої та запозиченої лексеми за ознаками ‘культивованість’ : ‘дикорослість’ — *кˈл’ев’ер* ‘конюшина лучна, Trifolium pratense L.’[1] : *кон’уˈшина* ‘конюшина повзуча,

[1] Конюшину лучну сіють на корм худобі.

Trifolium repens L.’; в інших говірках цю опозицію передано за допомогою атрибутивного компонента або описово: *кон’у'ш˙и^i^на та шо 'с’ейут* : *кон’у'ш˙и^i^на 'б’еґа / ка'зали ко'лис’ бо'лотна* (ЗП), *с'воїс’ка кон’у'ши^i^на* : *'ди^i^ка* ~ (В), *к'л’ев’ер* : *'дик’і* ~ (Лел), *кон’у'шина* : *'д͡ʼоз’іка* ~ (ТЛ)[1].

МО ‘біологічна властивість’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: *твердоус'тойчива* ‘сорт пшениці’ [48, с. 119] — назва постала під впливом наукової номенклатури.

ММ “назва хвороби” > “назва рослини”: *'ракова‿ус'тоїч’іва*, *ракоус'тоїчива*, *ракос'тоїка*, *'ракова* ‘сорт картоплі’ < *рак*; інф.: *нази'валас’ чо во'на 'ракова / бо у‿л’у'деї кар'топл’а і рак на'паў / ота'к’ійе шипу'х’і на картоп'линах і там гни^i^'ла* (ЗП). Ці сорти є стійкими до хвороби картоплі — раку, збудником якої є гриб Synchytrium endobioticum.

МО ‘спосіб використання’. Гіпонімічні назви овочів, залишених на насіння, переважно представлені сполуками, утвореними за моделлю “назва рослини + номени *семе'на*, *на'с’ен’:е* або їхні деривати” (ММ “назва частини рослини” > “видова назва рослини”): *зер'но на‿семе'на* ‘зерно, залишене на насіння’; *с’еме'н:а кар'тошка*, *~ кар'топл’а*, *йе'дома і‿на‿с’ем’е'на* ‘картопля, спеціально відібрана для садіння’; *с’еме'н:а* ‘сорт картоплі’; *пом’і'дор на‿на'с’ен’:е*, *~ на сем’е'на* ‘помідор, залишений на насіння’; *с’ем’е'н:ийе гур'к’і* ‘огірок, залишений на насіння’; лише в одній говірці зафіксовано суфіксальний дериват *(-н’ік-) с’ем’е'н’:ік* ‘т. с.’ (Бн).

ММ “назва продукту харчування” > “назва рослини”: *кормо'в’ійе бура'к’і*, *цук'ров’ійе ~*, *'сахарниї бу'рак* ‘сорт буряка’; *кормо'війе* ‘сорт гарбузів’.

ММ “назва дії” > “назва рослини”: *гр’і'зун* ‘сорт соняшника з великим насінням’; *сто'лов’і бура'к’і* ‘сорт буряка’; *сто'лови^i^йе* ‘сорт гарбузів’ < *столуватися* ‘харчуватися’ [СУМ IX, с. 728].

ММ “назва ознаки за якістю, призначенням” > “назва рослини”: *декора'тивн’і гарбу'зи* ‘малі декоративні гарбузи, які використовують як прикрасу’.

МО ‘колір’. ММ “назва дерева, куща” > “назва культивованої рослини”: *ра'б’інка*, *ра'б’інушка*, *раб’і'новачка*, *ра'б’іноўка* сорт картоплі’; інф.: *та'ка к'ругла к'расна* (Зм); *р’еб’і'ноўка к'раснен’ка* (ТЛ).

ММ “назва декоративної рослини” > “назва іншої рослини”: *ро'зал’а* ‘сорт картоплі’ < *'роза.*

ММ “назва людини” > “назва рослини”: *к'расна 'шапочка* ‘сорт картоплі’.

ММ “назва тварини” > “назва рослини”: *'ракаўка* ‘сорт картоплі’; інф.: *во'на та'ка бу'ла к'расна / і на‿'йоі ш'курка та'ка б˙і 'лушчена бу'ла* (Ржд).

ММ “назва частини тіла істоти” > “назва рослини”: *син’ог'лазка*, *с’ін’е'очка*, *с’ін’е'ока* ‘сорт картоплі’.

---

[1] Першою в парі подано назву конюшини лучної, Trifolium pratense L., другою — конюшини повзучої, Trifolium repens L.

ММ “назва кольору” > “назва рослини”. У більшості обстежених говірок зі значенням ‘огірок, залишений на насіння’ функціонують формальні варіанти лексеми *жоўтˈл’ак* із консонантними змінами *т — к — п* [64, с. 57—83]: *жоўтˈл’ак / жоўкˈл’ак / жоўпˈл’ак*; інф.: *жоўкˈл’ак / йак гуˈрок поˈжоўкне* (Пл); поодиноко зафіксовано словосполуку *ˈжоўтиў гуˈрок*. Номени об’єднують значення ‘огірок, залишений на насіння’ та ‘жовтий огірок’. За цією ж моделлю утворені назви *ˈб’ела квaˈсол’а*, *ˈб’елен’ка ~*, *ˈжоўта ~*, *ˈчорна ~*, *ˈчорнен’ка ~*, *ˈраба ~*, *ˈрабен’ка ~*, *кˈрасна ~* ‘сорт квасолі’; діалектні джерела також фіксують: *ˈр’абен’кайа*, *ˈб’іᵘла*, *ˈжоўт’ін’ка*, *с’ірен’оводраба* [48, с. 128]; *ˈчорне пˈросо* ‘сорт проса’; *кˈрасниў буˈрак*, *борˈдо* ‘сорт буряка’; *ˈчорна ˈред’ка*, а також *ˈб’іᵉл’ен’ка ~*, *кˈрасн’ін’ка ~* [ГМ III, с. 15] ‘різновид редьки посівної (дворічної), Raphanus sativus L.’; *кˈрасна карˈтопл’а*, *ˈжоўта ~*; *багˈрана ~*, *ˈб’ела ~*, *ˈс’ін’а ~*, *раˈбуха* ‘сорт картоплі’; *ˈжоўтийе*, *ч’ірˈвонийе*, *ˈрозав’ійе* ‘сорт помідорів’; *ˈжоўтиў*, *кˈрасниў* ‘сорт перцю болгарського’; *кˈраснийе*, *ˈжоўтийе* ‘сорт гарбузів’; *ˈб’ілиў л’он* ‘сорт льону’; *черˈнушка* ‘цибуля, яку сіють насінням’; також див.: [48, с. 128—129]; *ˈсин’а каˈпуста* ‘капуста червоноголова’; остання лексема ввійшла до говірки в другій половині XX ст., коли почали культивувати рослину.

МО ‘смак’. ММ “назва ознаки за якістю (смаком)” > “назва рослини”: *соˈлодк’іᵘў буˈрак* ‘сорт буряка’; *ˈгорка ˈред’ка*, *сˈладка ~* ‘різновид редьки посівної (дворічної), Raphanus sativus L.’ (Мш) [ГМ̂ III, с. 15]; *соˈлодк’іᵘў ˈперец*, *ˈгорки*ⁱ *~* ‘сорт перцю’; *соˈлодка* ‘сорт кукурудзи’; *лаˈпатк’і саˈлодк’ійе* ‘сорт гороху’; *смачˈна* ‘сорт картоплі’.

МО ‘час’. За ММ “назва часового поняття” > “назва рослини” утворені назви весняних та осінніх культур, зокрема ярової та озимої пшениці; більшість назв є двокомпонентними атрибутивними словосполученнями з другим видовим / родовим компонентом: *аз’ім’іˈна*, *з’імаˈв’ійе кулˈтурі* ‘осінні посіви зернових культур’; *оˈз’іма пшеˈн’іца*, *ˈз’імн’а ~*, *зиⁱмоˈва ~*, *азим’іˈна* ‘пшениця, посіяна восени’; *шо ˈс’ейалиⁱ ˈўосен’* ‘осінні посіви зернових культур’, *аˈс’ен’:а пшеˈн’іца* ‘пшениця, посіяна восени’; *весˈн’анийе кулˈтурі*, *йар’іᵘˈна* ‘весняні посіви зернових культур’; *весн’аˈна пшеˈница*, *ˈйара ~*, *йароˈва ~*, *ˈйар’іца* ‘пшениця, посіяна весною’; також див.: [ГЧЗТ, с. 89]. Означення *йароˈвий / ˈйарий* походить від псл. **jarъ* ‘весна’ [Фасмер IV, с. 559; 206, с. 267; СС, с. 429]. На думку І.В. Сабадоша, лексема *ярица (ярыца)*, утворена від **jarъ* за допомогою суфікса *-иц-*, функціонувала вже в XI—XIII ст. саме в значенні ‘яра пшениця’, а не ‘яра культура взагалі’ [249, с. 34, 91]; пор.: [ДЛАЗГ I, к. 71].

В.Л. Карпова зазначає, що назви ярових та озимих культур є не видовими, а семантично спеціалізованими [111, с. 322], отже не відображають родо-видового підпорядкування в межах аналізованої ЛСГ. Однак, на нашу думку, правомірно віднести їх до ЛСПГ назв сортів і різновидів куль-

тивованих рослин, оскільки в народній класифікації ці лексеми як гіпоніми підпорядковані родовим / видовим назвам — *пшеˈн'іца*, ˈ*жито*, хоча при цьому враховуємо різні рівні ієрархії гіпонімічних назв.

За цією ж ММ утворено суфіксальні деривати *з'іму*ˈ*ха*, ˈ*з'імка* 'редька посівна, Raphanus sativus L.'; ˈ*л'етуха* 'редька посівна (дворічна), Raphanus sativus L.'; *по*ˈ*л':етуха* 'редиска (однорічна), Raphanus sativus subsp. radicula Pers.'. У говірці с. Стебли засвідчено, що лексема ˈ*ред'ка* виступає гіперонімом до назв: *з'іму*ˈ*ха*, ˈ*л'етуха*, *по*ˈ*л':етуха*. Лексема *р'е*ˈ*д'іска* ввійшла до говірки пізніше, ймовірно під впливом літературної мови. Лексеми ˈ*л'етуха*, *по*ˈ*л':етуха* є мотивованими, що підтверджено функціонуванням у досліджуваних говірках інших похідних від цієї основи, наприклад: ˈ*л'етас'* 'торік', ˈ*л'еташн'ій* 'торішній'; також у лексикографічних джерелах зафіксовано: *лі͡еташка, лі́тошка* 'однорічне теля, назимок' [Лисенко 1974, с. 115]; пор.: псл. **lěto* 'рік' [ЕСУМ III, с. 269—270].

На основі темпоральної ознаки утворено номени ˈ*м'ес'ечка* 'сорт картоплі'; інф.: *шо‿в*а*на* ˈ*м'ес'ац рас*ˈ*те* (Рз); *сара*ˈ*коўка* 'т. с.' (картопля цього сорту росте не більше 40 днів); ˈ*м'ес'ечна* 'редиска (однорічна), Raphanus sativus subsp. radicula Pers.'; *з'іму*ˈ*ха*, ˈ*з'імка*, *з'і*ˈ*мована ци*ˈ*бул'а*, ˈ*з'імн'а ~*, *з'імо*ˈ*ва ~* 'цибуля, яка зимує в ґрунті і ранньою весною проростає'; *весн'а*ˈ*ний*, ˈ*зиⁱмн'ій* 'сорт часнику'; ˈ*ран':а*, *се*ˈ*редн'а*, ˈ*позн'а* 'сорт капусти'; ˈ*п'із˙н'ійе гур*ˈ*киⁱ*, ˈ*ран':ійе ~* 'сорт огірків'; ˈ*ран':ійе*, ˈ*поз˙н'ійе* 'сорт кавунів'.

Зауважимо, що традиція вирощування кавунів як баштанної культури не була поширена в досліджуваному регіоні, звідси — незначна фіксація їх назв і назв їх сортів у цих говірках; усі зафіксовані лексеми на позначення сортів цієї рослини марковані другою половиною XX ст.

МО 'місце зростання'. ММ "назва просторового поняття" > "назва рослини": *луго*ˈ*ва* 'сорт картоплі'; *са*ˈ*дови шча*ˈ*вел'*, *луго*ˈ*в'і ~*, *ш*ˈ*чав˙ел' шо в га*ˈ*род'е* 'щавель кислий, Rumex acetosa L.'. Засвідчено розрізнення щавлю кислого залежно від місця зростання: *с*ˈ*воїс'к'і шча*ˈ*вел' / са*ˈ*дови ~*.

МО 'походження'. ММ "назва просторового поняття" > "назва рослини": *бара*ˈ*д'анка* 'сорт картоплі'; *амер'і*ˈ*канка*, *м'е*ˈ*ґанка*, *м˙ер'і*ˈ*ґанка*, *м'ер*ˈ*ґанка* 'т. с.', інф.: *йа*ˈ*на паш*ˈ*ла с‿А*ˈ*мер'ік'і // та*ˈ*ди‿ж з*ˈ*вал'і амер˙і*ˈ*канс'ка / ну і праз*ˈ*вал'і йе*ˈ*йе м'ер*ˈ*ґанка //* (Ссл); ˈ*п'інс'ка* 'т. с.'; ˈ*гачин'с'ка* 'т. с.' < *Гатчин*; *п*ˈ*руска* 'т. с.'; *ч˙ервонопо*ˈ*л'іс'ка* 'т. с.'; ˈ*харкаўс'ка*, ˈ*харковка* 'сорт капусти'; ˈ*димерс'ка* 'т. с.'; ˈ*н'ежинск'ійе гур*ˈ*к'і* 'сорт огірків'; *волгог*ˈ*радск'ійе* 'сорт помідорів'; *т'у*ˈ*т'ун ту*ˈ*рецк'іᵘ* 'сорт тютюну'; *вен*ˈ*герк'і* 'малі декоративні гарбузи, які використовують як прикрасу'. У полікомпонентній назві ˈ*к'ійевск'і(ї) св'е*ˈ*танок* 'сорт картоплі' атрибутивний компонент виражає МО — 'походження' (місце виведення рослини), а іменник є образно-емоційним позначенням.

Зауважимо, що в ксенонімах, похідних від *америк-*, *турецьк-*, важливий узагальнений мотив “чужий, привезений з далеких країв”; вони не вказують на географічне походження рослини і здебільшого постали пізно. Загалом, як зазначає О.Л. Березович, варіювання етнонімічної основи назв ксенонімів є їхньою особливістю [14, с. 407—408]; докладніше див.: [13]. У випадках із відойконімними похідними (*ніжин-*, *димер-* і под.) збережена вказівка на конкретний населений пункт, з яким пов’язане виведення чи культивування відповідного сорту / різновиду рослини.

ММ “назва людини” > “назва рослини”: *ˈвол’тман* ‘сорт картоплі’ — рослина отримала назву за прізвищем селекціонера; *таˈтарка* ‘цибуля, яка зимує в ґрунті і ранньою весною проростає’, ‘цибуля, яку сіють насінням’ [48, с. 129; Лисенко 1974, с. 211]; *ваˈлос’к’ійе* ‘сорт гарбузів’; у двох останніх назвах зв’язок з етнонімом є опосередкованим, назви виражають концептуальне протиставлення “свій — чужий” (як і в похідних з коренем *америк-*).

МО ‘якість’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: *сортоˈва* ‘сорт картоплі’ — назва вказує на те, що рослина виведена спеціально, а отже — вона кращої якості.

МО ‘звук’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: *глуˈх’ій каˈвун* ‘недостиглий кавун’ — назва, як коментують інформанти, зумовлена тим, що при ударі долонею по недостиглому кавуну лунає глухий звук. Однак не відкидаємо, що відбулося ослаблення й переосмислення мотиву “несправжній, не готовий до споживання”.

Виявлено п о л і м о т и в о в а н і ф і т о н о м е н и:

МО ‘будова’ + ‘колір’: *карaˈл’і ˈб’елийе*, ~ *ˈчорнийе* ‘сорт квасолі’, а також *кˈрасни короˈл’і* ‘т. с.’ [ГМ III, с. 14]; *ˈжоўта з‿буˈл’абками* ‘сорт картоплі’, *кˈругла кˈрасна* ‘т. с.’.

МО ‘колір’ + ‘спосіб використання’: *ˈб’елиї ˈсахарниˈї буˈрак* ‘сорт буряка’.

МО ‘походження’ + ‘смак’: *поˈл’іс’ка смачˈна* ‘сорт картоплі’.

МО ‘походження’ + ‘колір’: *поˈл’ес’ка ˈроза* ‘сорт картоплі’.

МО ‘час’ + ‘колір’: *ˈб’ела ˈран’:а* ‘сорт картоплі’.

Д е я к і ф і т о н о м е н и ⏲ р е м о т и в о в а н и м и

У двох говірках зафіксовано вторинне народноетимологічне зближення фітономена *в’іˈдун* ‘мак самосійка, Papaver rhoeas L.’, що походить від *відати* [ЕСУМ I, с. 371—372; СД III, с. 170—174], з дієсловом *видуˈвати*; інф.: *а йон в’іду̇ˈвайец:а сам / оˈто йак ˈв’ет’ер / дик йон йе^{а}к каˈлиш̇е дак в’іду̇ˈвайе йа^{о}ˈго //* (Бр); *тоˈго в’іˈдун шо ў‿йоˈго полуˈчайуц:а‿ж^{ш} ˈдирочк’і / дак ˈйого ˈв’етер в’іду̇ˈвайе / йа так ˈдумайу / тоˈго в’ін назиˈвайеца в’іду̇ˈном //* (ЗП). Ремотивація назви відбулася зі зміною слова-мотиватора і збереженням МО ‘будова’ та ММ “назва дії” > “назва рослини”.

2.1.4. Назви частин сільськогосподарських рослин

ЛСПГ назв частин сільськогосподарських рослин представлена назвами стебла, суцвіття, плодоносної частини, насіння чи плоду рослин.

І. Немотивовані назви

Семантика ‘стебло’ (заг. н.) представлена лексемами *стеб'ло* та суфіксальними дериватами *сте'белце*, *сте'белечко*, *сте'б'елачко, ст'еб'л'іна*, *бади'л'і^и^на*, *бади^е^'л'інка*, які в більшості ГЧЗ включають значення ‘стебло злакових рослин, що росте (на корені)’; остання семема також репрезентована суфіксальним дериватом *ст'ер'ни^і^на* < *стерня*; інф.: *ст'ер'ни^і^на 'гарна порос'ла* (Зм). Для семантичної мікрогрупи назв стебла злакових рослин характерна деталізація. Семему ‘залишки на полі зжатих стебел злакових рослин’ представлено варіантами *стер'но*, *стер'н'а, сте'рон*, а також лексично мотивованими сполученнями з атрибутивним компонентом-класифікатором, який у мовленні часто опускається: *'жи^і^тн'і с'терен*, *ов'с'ане стер'но*.

У семантичній структурі лексеми *со'лома* виділено семеми: ‘зжате стебло хлібних злаків’ (заг. н.) (Бр, Дн, Зм, Іл, Оп, Рд, Ржд, Сх, Тер, ТЛ; також див.: [48, с. 131]), ‘залишки зжатих стебел злакових рослин, що лишаються на полі’ (Зм, Іл, Ржд, Тер), ‘вимолочені колоски’ (разом із стеблом) (Б, Кр1, Кр2, Крд, Ржд, Сх, Чст), ‘дрібне бадилля злакових, відходи при обмолочуванні хлібних злаків’ (Ржд). Виокремлено назву для вимолочених колосків, зв’язаних у сніп — *кул'*, *ку'л'і*; традиційно кулі використовували для покривання хат.

В одній говірці семантику ‘груба солома’ маніфестовано номеном *'цурка*; інф.: *'цурка — д'е'б'ела са'лома* (Зм); лексема *'цурка* може співвідноситися з різними значеннями: ‘грубе, товсте стебло рослини’ (Чст), ‘груба солома’ (Зм), ‘палиця’ (Чст), ‘паличка для зв’язування снопа, перевесла (жита, пшениці)’ (ЗП).

Структура номена *по'лова* представлена семами: ‘вимолочені колоски’ (Бр, ЗП, Кп, Ржд), ‘дрібні, м’які відходи від провіювання обмолоченого зерна’ (Мш) [ГМ III, с. 29], ‘порожній (без зерна) колос’ (Ржд), ‘дрібне зерно’ (В), ‘змішане з половою, непровіяне зерно’ (Рд), ‘лушпиння лляного насіння’ (Кпч), ‘лушпиння конопляного насіння’ (Кпч). В одній говірці друге значення виражає суфіксальний дериват *по'ло^у^ўка* (ТЛ).

Окремо в ГЧЗ представлено семему ‘лушпиння лляного насіння’; всі лексеми утворені від псл. **kostra*, ймовірно ‘обрубки, уламки’ [ЕСУМ III, с. 54] за допомогою різних афіксів: *каїст'ра*, *ка(ї)ст'р'іца*, *каїст'р'іна*; також в інших середньополіських та східнополіських говірках зафіксовано варіанти *костра́, кастра́, кастрі́ка* [Лисенко 1974, с. 93].

Спеціальні номени, непохідні від родових / видових назв фітооб’єктів, уживані на позначення стебла конкретних видів рослин: *стеб'ло*, *ба'дил':а*

‘стебло кукурудзи’; *гуˈд’іна*, *г’іч*, *гиᶦчан’:е*, *ˈг’ічка*, *баˈдил’:а* ‘стебло картоплі’; *гуˈд’іна*, *гуˈд’ін’:а*, *ˈгіᵘчка* ‘гарбузове стебло’; *гуˈдин’:е*, *гуˈд’іна*, *батˈв’ін’:е*, *ˈгіᵘчка* ‘стебло огірка’; *г’іч*, *ˈг’ічка*, *г’іˈчан’:а*, *батˈв’іна*, *батˈв’ін’:а*, *ˈл’іст’е* ‘листя буряків’; *г’іᵘч*, *ˈг’ічка*, *ˈл’іст’е* ‘листя моркви’, а також *ботˈва* ‘т. с.’ [ГМ III, с. 15]; *ˈг’ічка* ‘листя ріпи’; *баˈдил’:а* ‘стебло соняшника’; *ˈл’іст’а* ‘тоненьке листя, що покриває качан кукурудзи’ [ГМ III, с. 14].

Лексема затемненого походження *хˈрапа*, *хˈрапка*, також див.: [48, с. 127; ЛАПП, к. 149; Фасмер IV, с. 274] виражає семантику ‘ніжка, на якій тримається головка капусти’, ‘серцевина качана капусти’.

У ЛСПГ назв частин сільськогосподарських рослин виокремлено репрезентанти значення ‘плодоносна частина рослини’, ‘плід рослини’. Ці лексеми маніфестують загальну семантику і водночас пов’язані з мікрогрупами назв окремих рослин. Так, назви *коˈлос’:е*, *ˈколас*, *колоˈсок*, *калаˈсочок* поєднують значення ‘колосок’ (заг. н.) і ‘колосок окремої культури (жита, пшениці, ячменю, проса, вівса)’.

У досліджуваних говірках як позначення насіння сільськогосподарських культур (заг. н.) функціонують формальні варіанти етимологічно споріднених номенів *наˈс’ін’а* і *семеˈна* [Фасмер III, с. 600—601; ЕСУМ V, с. 254—255, 259]: *наˈс’ен’:а*, *наˈс’ен’еїко*; *с’ем’еˈна*, *ˈс’емйа*. Номен *ˈс’емйа* переважно позначає насіння льону та конопель, для яких також засвідчено: *ˈс’емйа з‿ˈл’ону*, *ˈл’ане ˈс’емйе*, хоч і *с’емеˈно*, *с’ем’еˈна*, *ˈс’емечк’і*, *наˈс’ен’:е*, *наˈс’ен’:е ˈл’ане*, *з’ерˈно* ‘насіння льону’; для ‘насіння конопель’ також — *ˈс’емйа*, *с’ем’ачк’і*, *ˈс’емйе канапˈл’ане*, *наˈс’ен’:е канапˈл’ане*, *наˈс’ен’:е*, *зерˈно*, *сем’еˈна*. Насіння соняшника номінують *зерˈн’ата*, *ˈс˙ем’ечк’і*, *ˈсонове наˈс’ен’:е*; гарбузове насіння — *ˈз’ерн’а*, *ˈз’ерн’ата*, *ˈзернета*, *гарбуˈзове наˈс’ен’:е*, *наˈс’ен’:е*; насіння моркви — *с’ем’еˈна*.

Значення ‘остюки у злакових’ представлене лексемою *осˈт’ук*, *ост’учˈк’і*; в одній говірці — *с’т’еˈрон*, що є наслідком розширення семантики лексеми; також див.: [48, с. 133].

Стручок гороху, квасолі, бобу репрезентують формальні варіанти загальновідомої лексеми *струˈчок* (*струˈчочк’і*).

З мікрогрупами назв цибулі і часнику пов’язані назви різних частин стебла цих рослин, що зумовлено їхньою зовнішньою подібністю. Так, семему ‘насінний пагін цибулі, часнику’ представлено лексемою *пук*; ‘чорна головка стрілки цибулі, в якій міститься насіння’ — *пуˈкі*; *пупˈл’і*. Зазначена лексема *пук* обіймає також семантику ‘насінний пагін конопель’.

Розгалужену семантичну структуру у ГЧЗ має лексема *каˈчан*, яка позначає ‘кукурудзяний качан із зерном’, ‘кукурудзяний качан без зерна’, ‘кукурудза, Zea mays L.’, ‘головка капусти’, ‘головка квашеної капусти’. Словотвірний варіант *каˈчан’:е* вживаний зі значеннями ‘головка капусти’, ‘головка квашеної капусти’.

Скибку кавуна названо давнім запозиченням *с'к'і^и^бка* [ЕСУМ V, с. 270—271], що в українській мові також має значення ‘відрізаний ножем великий плоский шматок чого-небудь їстівного’, ‘смуга, шар землі, яку вивертає плуг під час оранки’ [СУМ IX, с. 260—261].

Синкретичні родові / видові позначення сільськогосподарських рослин та їхніх плодів існують паралельно до спеціальних збірних та одиничних назв плодів сільськогосподарських рослин. Так, для зерна хлібних злаків засвідчено варіанти загальнослов’янського номена *зер'но*, а також лексеми *з'б'іж':а*, *паш'н'а*; див.: [48, с. 114—115; ЕСУМ II, с. 247; ЕСУМ IV, с. 324—325], фонетико-граматичні варіанти лексеми *хл'іб*, вживані від давньоруської доби [206, с. 266] і зафіксовані в діалектних джерелах [ГЧЗТ, с. 93]. Лексемою *'зерно* номінують не лише плід хлібних злаків, а й інших сільськогосподарських культур: *зер'но* ‘зерно кукурудзи’, ‘зерно квасолі’.

І І. Мотивовані назви

Для багатьох назв цієї ЛСПГ характерна лексична мотивованість. До лексично мотивованих фітономенів належить більшість назв стебла сільськогосподарських рослин. Так, *со'лома* ‘зжате стебло хлібних злаків’ є основою творення описових словосполучень: *'житн'а со'лома*; *пше'н'ічна ~*; *оў'с'ана ~*; *про'с'ана ~*; *'йачна ~*; *гре'чана ~*, *г'речна ~*, *г'рецка ~*; *~ горохв'йана*, *го'рохова ~*, *со^у'^лома з го'роху*, також див.: [48, с. 131; ГМ III, с. 14, 30—31]. Джерела засвідчують наявність у досліджуваних говірках суфіксальних дериватів на позначення соломи: *'житн'іца*, *оў'с'ан'іца*, *про'с'ан'іца*, *гре'чан'іца*, *оў'с'анка* [48, с. 131], *горо'ш'ін:'е* [ГМ III, с. 14]. Проте під час обстеження ГЧЗ не виявлено однослівних похідних на позначення соломи; основною реалізацією цих семем є двослівні сполуки, на відміну від інших діалектів; скажімо, в говірках подільсько-середньонаддніпрянського суміжжя функціонують переважно однослівні утворення [279, с. 78—79]; у центральноподільських говірках — загальне позначення *со'лома* [ГБЛ, с. 52] тощо.

Зафіксовано також двокомпонентні сполуки з лексемою *по'лова* ‘дрібні, м’які відходи від провіювання зерна’ та означенням, утвореним від родової / видової назви зернової рослини: *'жи^і^тн'а ~*, *'л'ана ~*, *'йачна ~*, *пше'н'ічна ~*.

У назвах стебла городніх культур семеми ‘стебло рослин, що росте (на корені)’ і ‘стебло, з якого знято врожай, сухе бадилля’ здебільшого не диференційовано (лише в говірці с. Машеве засвідчено *ко'р'ін':е з кукуру'з'ан'іка*, *пен'к'і^и^* ‘рештки зрізаних стебел кукурудзи або соняшників на полі’ [ГМ III, с. 30]). Обидві семеми репрезентовані назвами таких моделей:

1) Суфіксальні деривати від родових назв сільськогосподарських культур (найпродуктивніші суфікси *-нак, -ник*, менш уживані суфікси *-н':е(а),*

-ін(-к)-: *к'і'йашн'ік*, *к'і'йашн'ак*, *куку'рузн'ак*, *куку'рузник* ‘стебло кукурудзи’; *го'рошн'ік*, *го'рошн'ак*, *горохв'йаник*, *го'рохв'ін*, *горохо'в'ін':а* ‘горохове стебло’; *ква'сол'н'ак*, *ква'сол'н'ік*, *квасо'лин':а* ‘стебло квасолі’; *картоп'л'ан'ік*, *картоп'л'ін':е*, *кар'топл'ішче* ‘стебло картоплі’; *гу'рочн'ік*, *гу'рошн'ак*, *гу'речн'ік*, *агу'речн'ік*, *гурко'в'ін':е* ‘стебло огірка’; *гар'бузн'ік*, *гар'бузн'ак*, *гарбу'з':ін'е*, *гарбу'зин'а*, *гарбу'з'ан'ік* ‘стебло гарбуза’; *бурак'в'ін':е* ‘листя буряків’; *мар'коўн'ік*, *мор'коўн'ак*, а також *морк'в'ін'е*[a] ‘листя моркви’ [ГМ III, с. 15]. За цією ж моделлю утворені назви інших частин сільськогосподарських рослин: *ква'сол'н'ак* ‘сухі порожні стручки квасолі’; *к'і'йашн'ік*, а також зафіксоване у джерелах *к'ійа'ш'ін'е* ‘кукурудзяний початок без зерна’ [ГМ III, с. 13]; *кукуру'з'ін'а* ‘тоненьке листя, що покриває качан кукурудзи’ [ГМ III, с. 14]; *го'рохв'іна* ‘сухі, порожні стручки гороху’; *'макоўка*, *'маковочк'і* ‘голівка маку’; *ма'ч'інка* ‘відцвіла маківка’.

Часто назви окремих частин стебла не диференційовано від загальної назви стебла, яка походить від конкретної назви рослини, що зумовлено загальною тенденцією до номінативної генералізації в лексичній системі говірок по лінії ‘частина’ — ‘ціле’. Так, формальні варіанти лексеми *ки'йашник* об’єднують значення ‘стебло кукурудзи’ (Бн, Бр, В, ЗП, Іл, Оп, Пл, Рд, Ржд, Рз, Ст, СтШ, Тер, ТЛ, Ус), ‘кукурудзяний початок без зерна’ (Бн, В, Рз, СтШ, ТЛ, Ус), ‘тоненьке листя, що покриває качан кукурудзи’ (Рз).

2) Семантичні деривати типової моделі “назва рослини” > “назва стебла рослини”: *куку'руза* ‘стебло кукурудзи’; *га'рох* ‘горохове стебло’; *кар'топл'а* ‘стебло картоплі’; *гарбу'зи* ‘стебло гарбуза’, інф.: *гарбу'зи с'пал'увал'і* (Ржд); *'сон'ашн'ік* ‘стебло соняшника’.

Семему ‘кукурудзяний початок із зерном’ переважно представлено формальними варіантами номена *ки'йах* (*кийа'шок*); ці ж назви позначають кукурудзяний качан без зерна. В одній говірці засвідчено протиставлення *к'ійа'х'і* ‘кукурудзяний початок із зерном’ : *к'і[ш]'йашн'ік*, *куку'руза* ‘~ без зерна’ (ТЛ); інф.: *к'і'йах 'тол'к'і теї шо ва'р'іт' у'же це // а куку'рузу ц'у 'с'екл'і на 'тийе ўже / на‿сеч'карк'і і у‿те / прасо'вал'і / та'к'ійе ў‿'йам'і / ну на‿'с'ілос //* (ТЛ). При цьому номен *куку'руза* вживаний також як загальна назва рослини Zea mays L. і, можливо, як і в більшості обстежених ГЧЗ, засвоєний говіркою порівняно пізно.

За цією моделлю утворено й назви інших частин культурних рослин: *'сон'ешн'ік*, *сон* ‘голівка соняшника’, ‘насіння соняшника’; *л'он* ‘частина стебла, яка залишається після обробки льону і придатна для того, щоб прясти’. Загалом характерним для ГЧЗ є синкретичне вираження семем ‘рослина’ / ‘плід цієї рослини’. Наприклад, засвідчено *ко'нопл'і*, *мо'чанийе ко'нопл'і*, *ма°тка'в'ійе* ~ ‘матірка (жіночі стебла конопель, що дають насіння)’; *ко'нопл'і* ‘насіння конопель’; *кар'тошка* ‘одна картоплина’.

3) Двокомпонентні сполуки, утворені на основі загальної назви частини рослини та ад’єктивного конкретизатора, що називає рід / вид рослини:

кукуру'дз'ане стеб'ло ‘стебло кукурудзи’; *го'рохове стеб'ло*, *'г'ічка з го'роха* ‘горохове стебло’; *стеб'ло кар'топл'ане*, *картоп'л'ана г'іч* ‘стебло картоплі’; *гур'кове 'л'іст'е* ‘стебло огірка’; *со'лома горохв'йана* ‘сухі, порожні стручки гороху’; *бура'кова 'г'ічка*, *з бура'коў бат'в'ін':е* ‘листя буряків’, а також засвідчене у джерелах *бот'ва з буро'ка*, *'л'іст'е з буро'ка* ‘т. с.’ [ГМ III, с. 14].

Назви однієї зернини представлені суфіксальними дериватами на *-ин-, -инк-, -атк-, -ишк-* відповідної назви злакової рослини або від основ праслов’янського походження *зерн-, боб-/буб-* [ЭССЯ 2, с. 148; ЕСУМ I, с. 274]; а також назвами з прикметниковим конкретизатором: *'зерна*, *'зерн'атк'і*, *зер'нина*, *зер'нинка*, *'з'орни'ішка*; *'бубачка*, *'бубк'і*; *кукуруд'зи'інка*; *ма'ч˙інка*, *ма'ч'інач˙ка*; *горо'ш˙і^и^нка*; *квасо'лина*, *квасо'ли'інка*; *з'ер'н'атка го'роха*; *'жи'ітн'ійе зер'н'атка*. Засвідчено назви плодів городніх рослин, утворені за допомогою суфікса одиничності *-ин(к)-*: *картоплина*, *капус'тина*, *цибу'л'іна*, *цибу'л'інк'і*.

На перетині лексико-семантичних полів назв частин сільськогосподарських рослин та назв продуктів, одержаних з них, перебуває лексема *трес'та* ‘оброблений льон без костриці, з якого отримують прядивне волокно’, що вважається запозиченням з російської мови, пов’язаним із *трость* ‘палка’ [ЕСУМ V, с. 631], однак наявність в українських говірках похідних із коренем *тряс-*, уживаних для позначення дрібних відходів при обмолочуванні зерна (*трясени́ця* ‘дрібна солома, яка відстає під час обтрушування околоту’ [СБГ IV, с. 292]), аналогічне їх позначення в білоруській мові (*трас'а́нка, трус'а́нка* ‘солома з травою’ [Выг., с. 126]) свідчить про іншу генезу номена — *трес'та* < *трясти, трусити*; пор. поліс. *трясть* ‘трясти’ [Лисенко 1974, с. 217]. На сучасному етапі МО номена затемнена.

У решті назв аналізованої ЛСПГ виокремлено МО.

МО ‘будова’. ММ “назва однієї частини рослини” > “назва іншої частини рослини”: *цв'ет* ‘голівка соняшника’, *'в'етк'і* ‘суцвіття кукурудзи’, інф.: *куку'руза в'іго'н'айе со'б'е та'к'ійе 'в'етк'і / ну так йе'на йак цв'і'т'е‿ж / так йак цв'і'т'е так йе^о^'на в'іго'н'айе / а по'том‿же зав'йазуйуц:а кийа'х'і //* (Мш); *струч'ки*, *бо'тони* (< *бу'тон*) ‘насінний пагін цибулі, часнику’; *'корка* ‘стручок гороху, квасолі, бобу’; *пустоц'в'іт* ‘капуста, що не склалася в головку’, ‘квіточка без зав’язі’; *ц˙і^и^бул'ка* ‘цибулинки, які виростають на стрілці після цвітіння’; *'ши'ішк'і* ‘насінний пагін цибулі, часнику’; *на'с'е'ін':ік'і*, *'ш˙і^и^шка* ‘чорна головка стрілки цибулі, в якій міститься насіння’; *карто'ши'інк˙і^и^*, *кар'топел'ка*, *картоп'л'інк'і*, *на'с'ен'е с³‿кар'топл'і*, *'йаблучка*, *'йагоди'і*, *картоп'л'анийе 'буб'ешк'і*, *'бобушки'і* ‘наземний плід картоплі (після цвітіння)’ (лексеми *'буб'ешк'і / 'бобушки'і* < *біб* [ЭССЯ 2, с. 148; ЕСУМ I, с. 189]); також засвідчено *пен'к˙і^и^* ‘рештки зрізаних стебел кукурудзи або соняшників на полі’ [ГМ III, с. 30].

У кількох говірках функціонують описові позначення наземного плоду картоплі після цвітіння: *не картопʼлинк'і / а ʼтийе ʼначе пом'іʼдорчик'і / і семеʼна там / у нас ʼдаже не‿обрашʼчали вниʼман'йа на йоʼго* і *не‿каʼзали н'іʼйак* // (ЗП); *карʼтопл'а неʼгодна дʼл'а‿ʼкорму* (Рз); *перецв'іʼла карʼтопл'а* (Гс); *ц'в'іʼла карʼтопл'а* (Мкс), *картопʼл'аниї цв'ет* (Кпч).

Як назви для двох колосків, які ростуть на одному стеблі, вживано описові сполуки *ʼпара каласʼкоў*, зˈрошчениї / *ізʼрош:иї колоʼсок, пʼросто два каласʼк'і зʼростанийе*; інф.: *то то йак жнеш да* ˈ*найдеш тоʼго колосʼка шо вон зʼрошчениї да два / дак йоʼго ізʼр'ежеш / у‿ʼлатку і доʼдому / а от дл'а чоʼго вон? // йа зʼнайу шо йа доʼдому ʼмама забʼрала йоʼго / а дл'а чоʼго воʼно / шо колоʼсок ізʼрош:иї шче* ^{a}ˈ*дин колоʼсок* // (ЗП).

ММ "назва дерева, куща" > "назва частини рослини": ˈ*корч, корʼчоўйе, корч карʼтошк'і, кушч* 'кущ картоплі' — назви постали внаслідок номінативної компресії.

ММ "форма плодової / плодоносної частини рослини" > "назва частини рослини": *круг, кругʼ'і, круг ʼсону, круʼжок, кружʼк'і, круʼжок ʼсону* 'кошик соняшника'.

ММ "назва частини тіла істоти" > "назва частини рослини": *шʼкурка* 'лушпиння картоплі'; *шʼкура, шʼкурка* 'стручок гороху, квасолі, бобу'; *серцеʼв'інка* 'кукурудзяний початок без зерна'; ˈ*коси, ~ кукуруʼз'анийе, ~ к'ійаʼхов'ійе, ~ із‿киˈйаʼхоў, ʼкоск'і, косˈм'іни* 'волосяний покрив качана кукурудзи'; ˈ*очко* 'вічко картоплі'; ˈ*к'ішк'і* 'м'якоть у гарбузах, де міститься насіння'; *зубʼки*^{i}, *зуʼбочки*^{i} 'зубок часнику'; ˈ*п'ерйе* 'листя молодої цибулі, часнику', також див.: [ГМ III, с. 14—15; 48, с. 129; ЛАПП, к. 150], зокрема в джерелах зафіксовано ˈ*с'ерце* 'серцевина качана капусти' [ГМ III, с. 15], не виявлене під час обстеження ГЧЗ.

Для лексеми *гоʼловка* в межах тематичної групи ботанічної лексики ГЧЗ характерна семантична варіантність, здатність передавати значення: 'насінна коробочка льону', 'головка маку', 'головка соняшника', 'чорна головка стрілки цибулі, в якій міститься насіння', 'головка часнику', 'головка капусти', 'головка квашеної капусти', 'шапинка гриба'. Головку капусти також позначають безсуфіксним номеном ˈ*голав'і*.

ММ "назва людини" > "назва частини рослини": *двайʼн'ашк'і, дʼвоїн'а* 'два колоски на одному стеблі'.

ММ "назва побутової реалії" > "назва частини рослини": *коʼробочка* 'головка маку'; *пласʼтинка, лаʼпатк'і, лаʼпаточк'і* 'стручок гороху, квасолі, бобу'; *качеʼр'іжк'і* 'кукурудзяний качан без зерна'; *кочеʼр'іжка, огʼр'ізок* 'серцевина качана'; ˈк'іт'іца 'суцвіття кукурудзи'; *стʼр'елка, стʼр'елк'і* 'насінний пагін цибулі, часнику'.

ММ "назва просторового поняття" > "назва частини рослини": ˈ*йамка* 'вічко картоплі' [48, с. 126]; *пустоʼта* 'відросток на головці капусти у вигляді невеликої капустини'.

ММ “назва хвороби” > “назва частини рослини”: *стру'пок* ‘кришечка, яка прикриває маківку’ < ~ ‘шкірка на рані, яка заживає’; також у поліських говірках похідні з коренем *струп-* — ‘хвороба, через яку лущиться шкіра’ [Никончук 2001, с. 43], ‘гуля на голові лося, оленя, козла в тому місці, де був ріг’ [АСЗГ II, с. 179, 182].

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва частини рослини”: *мйа'к'іш*, *м'йакот'* ‘м’якоть у гарбузах, де міститься насіння’; *буї'не з'ер'но*, *'гарне ~* ‘зерно найвищої якості, дорідне, хорошого умолоту’, інф.: *буї'не з'ер'но / хоч на‿'голку ни^і'ж'і //* (Рз); *п'л'ешечка, п'л'ешка* ‘кришечка, яка прикриває маківку’, ймовірно, походить від *плескатий* (< псл. **pleskat*ъ [ЕСУМ IV, с. 439]), що зумовлено відповідною формою кришечки; пор. у поліських говірках: *плю́ха* ‘плюскле зерно гречки’, *плюска́ч* ‘стручок гороху, в якому з’явилася зав’язь’ [Лисенко 1974, с. 163], *плиска́ч* ‘неповний стручок гороху чи квасолі’ [АСЗГ II, с. 55].

МО ‘якість’. Відприслівниковий номен *по'задки^і* ‘послід, відходи у вигляді побитих порожнистих зів’ялих зерен, перемішаних з насінням бур’янів, дрібною соломою, землею тощо’ [ГМ III, с. 29] утворений за ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”.

Не зафіксовано спеціальної лексеми для старої картоплини, викопаної разом з молодою. Це значення зазвичай репрезентоване описовою назвою, утвореною за тією ж ММ: *ста'ра кар'тошка*, *~ кар'топл'а*.

ММ “назва людини” > “назва частини рослини”: *'пасинок* ‘зайвий тютюновий пагонець, який обривають’.

МО ‘спосіб використання’. ММ “назва дії” > “назва частини рослини”: *п'рад'іво* ‘частина стебла, яка залишається після обробки льону і придатна для прядіння’.

МО ‘спосіб зростання’. ММ “назва дії” > “назва частини рослини”. На позначення дрібного, поганого за якістю зерна вживають номен *от'ходи*. Для вимолочених колосків також зафіксовано *ат'ходи*, *око'лоти*, також див.: *око'лот*, *коло'сина* у [48, с. 133]. Віддієслівний іменник *луш'п'ін':а* зафіксовано у значенні ‘лушпиння картоплі’, ‘листя, що покриває качан кукурудзи’; *о'чистк'і* — ‘лушпиння картоплі’. Віддієслівні іменники *'в'ісадка*, *'в'ісадок*, *ро'сада* функціонують із семантикою ‘розсада’. Відростки картоплі позначають віддієслівним утворенням *раст'к'і* та відіменниковим похідним *'паростк'і*.

До фітономенів з ослабленою мотивацією належать: *колос'н'ік* ‘головка соняшника’; *колосн'і'к'і*, *на'с'ен':е с‿колосн'і'ков* ‘насіння соняшника’. В одній говірці зафіксовано *па'луйка* ‘верхні листки головки свіжої капусти’; в інших говірках так називали капусту, яку квасили, розрізаючи на дві або чотири частини, інф.: *па'лойка бо це пала'в'інка / дак па'лойка //* (Лел); у с. Роз’їждже — *па'лойк'і* ‘капуста, варена шматками чи

половинками' (Ржд). Лексема *паˈлоїка* утворена на білоруському мовному ґрунті, про що свідчить просторова поведінка назви, яка із семантикою 'половина головки капусти' поширена від українського чорнобильського ареалу на північ, у білоруських говірках межиріччя Прип'яті і Дніпра [ЛГПП, к. 106; ЛАБНГ IV, к. 401; РС, с. 375]. У деяких ГЧЗ номен функціонує в значенні 'головка квашеної капусти', що свідчить про розширення семантичного обсягу лексеми. В говірці с. Зелена Поляна відзначено кілька етапів семантичної трансформації лексеми *паˈлоїка*, вживаної із семантикою 'головка капусти, печеної в печі чи духовці': 1) розширення семантичного обсягу лексеми в напрямку 'половина головки капусти' → 'головка капусти'; 2) спеціалізація семантики номена 'головка капусти' → 'головка капусти, печеної в печі чи духовці'. У деяких говірках номен збережений із первинним значенням 'половина': *паˈлоїка* 'половина головки капусти, гарбуза' (Сх). Припускаємо, що семема *паˈлуїка* 'верхні листки головки свіжої капусти' може бути результатом контамінації семантичних полів *паˈлоїка* 'половина головки капусти' і *паˈлова* 'дрібні, м'які відходи від провіювання обмолоченого зерна', що зумовило постання відповідного значення лексеми *паˈлоїка*. Такі семантичні зміни свідчать про ослаблення МО, яка лягла в основу номена.

Відзначено назви, об'єднані спільною семантичною ознакою — 'форма'. Суфіксальні утворення *буˈлабушк'і*, ~ *картапˈл'анийе*; *буˈлабачки*^{i}, *буˈл'абки*, *буˈлаб'ешк'і*, *ˈбул'башк'і*, *ˈбул'бачк'і*, *ˈбул'ботк'і* функціонують зі значенням 'наземний плід картоплі'. Імовірно, номени пов'язані зі словом *ˈбул'ба* [ЕСУМ I, с. 291—292]. Так, у ГЧЗ засвідчені назви цієї ж моделі *ба*^{o}*рˈбул'к'і*, *барабул'к'і* 'т. с.' < *барабол'а* 'картопля'; також див.: [ЕСУМ I, с. 137—138].

За ММ "назва тварини" > "назва рослини" утворені назви *козл'аˈки*, *козл'аˈчок*, *казл'ачˈк'і* 'вічко картоплі', зафіксовані в діалектних джерелах [48, с. 126]. МО лексеми *козˈл'ак* 'вічко картоплі' також є ослабленою [ЕСУМ II, с. 500]. Не виключений зв'язок із *казити* 'псувати/ся' [ЕСУМ II, с. 342; ОСБГ I, с. 335; СБГ II, с. 207; ССУМ I, с. 461], що може бути зумовлено тим, що картопля з багатьма вічками ніби погана, зіпсована; про аналогічний розвиток семантики та похідні див.: [64, с. 131—132]. Тобто формальне зближення *казити* із *коза / козл'а* зумовило зміну ММ та ослаблення МО номена *козл'ак*. З огляду на те, що в середньополіських говірках цю назву зафіксовано також із значенням 'пагін у картоплі' [Лисенко 1974, с. 100], можливо, зближення цих номінативних полів відбулося в напрямку *козˈл'ак* 'пагін картоплі' ← *коза / козл'а* (номінація за подібністю до рога тварини), а вже потім поширилася й на інші семантичні варіанти 'пагін картоплі' (номінація за подібністю) → 'вічко картоплі'.

2.1.5. Назви періодів росту й достигання сільськогосподарських рослин

У межах цієї ЛСПГ лексично вираженими є позначення періодів зростання зернових культур — жита, пшениці; частково вираженими — проса, вівса, ячменю, кукурудзи, зрідка — інших рослин (наприклад, цибулі, часнику). Номінацій періодів росту інших сільськогосподарських рослин майже не зафіксовано.

Обстеження редуктивних говірок Київського Полісся засвідчило варіативність у реалізації назв періодів росту і достигання колоскових; окремі клітинки наддіалектної моделі-матриці залишилися не заповненими (див. табл. 1). Основною складністю реконструкції лексики різних тематичних груп є неможливість точного визначення, чи лексема втрачена під дією позамовних факторів, чи вона не входила до аналізованого семантичного поля, що могло бути зумовлене особливостями членування діалектоносіями позамовної дійсності в різних говірках.

Специфікою лексико-семантичного поля "етапи росту рослин" є накладання сем 'процес' і 'результат', що виражається в переплетенні дієслівної та іменної номінації з процесуальним чи результативним значенням (як, наприклад, у позначенні періоду проростання колоскових); тому міжговірковими відповідниками виявляються дієслова й іменники або ж словосполучення з цими опорними лексемами. Процесуальність нівелюється в усіх дієслівних позначеннях періодів росту сільськогосподарських рослин — відбувається накладання сем 'процес' і 'час' із актуалізацією останньої.

Семантика 'перші сходи над землею' означена лексемами: *сˈходи*, *сˈходит*, *пасˈход'іт'*, *пасˈходиⁱло*; *прарасˈло*, *проросˈтайе*, *ростˈк'іᵘ*; *скараˈда*; *поˈс'ев з'іˈшов*; *йар'іˈна*; *руˈно*, *вˈруна*, *оˈруна*, *овˈруна*. Засвідчено й інші значення номенів із коренем *-рун-*: *вˈруна*, *руˈно* 'поява стебла'; *ˈруна* 'густі сходи озимих посівів'; інф.: *ˈж˙іто на ˈЙурйа шоб ваˈрона захоˈвалес'е / на ˈз'іму ˈс'ейат // йак ˈрано ˈс'ейат / дак до веˈлика вˈруна / а йаᵉк ˈпозно дак шче ˈток'і сˈходит нав'есˈн'е / сн'ег ізˈлазит іісˈходит ˈпозно йак хто паˈс'ейе //* (ЗП); *ˈўосен' / йак ваˈна ўже кˈр˙епко пересˈтойуйе дик‿назиˈвайут руˈна //* (Кп). Лексеми є результатом перенесення "орган чи частина тіла істоти" > "рослина" [ЕСУМ I, с. 433; ЕСУМ V, с. 143]; так, у ГЧЗ засвідчено *руˈно* 'овеча вовна'.

Зі значенням 'поява стебла' також зафіксовано *колоˈсиц':а*, *вик'іˈдайе ˈв'етачк'і*, *расˈте стебˈло*. Зауважимо, що назви цього періоду росту рослин у ГЧЗ зафіксовано спорадично (лише в п'яти говірках), що може свідчити про відсутність такого позначення в основному масиві досліджуваних говірок і раніше.

Значення 'період появи колосся' репрезентоване лексикою: *ˈколас вигаˈн'айе*, *ў‿ˈколос'е*, *коˈлос'е налиˈвайеце*, *колоˈсуйеце*, *колоˈс'іца*, *виˈходет колосˈк'і*, *колоˈсок віᵘк'іˈдайе*, *ˈколос пусˈкайе*, також див.: [ГМ III, с. 26],

в˙іᵘсиˈпайец:а, *ˈв'ісипаў ˈколос*, *калаˈсок ˈв'іʲшоў*, *поло'в'ійе*. Цей період росту колоскових у ГЧЗ пов'язаний із народною прикметою, зафіксованою в багатьох говірках: *на ˈЙур'ійа должˈна воˈрона захоˈвац':а у‿пшеˈниʲц'і / а‿на‿М'іˈколи должˈна захаˈвац:е у‿ˈколас'е //* (Оп); *да ˈЙур'ійа шоб ваˈрона захаˈвалас у ˈжит'і / да ˈЙур'ейа / ˈшостого тˈравн'а ˈЙур'еї //* (Пр), *ˈж˙іто на ˈЙурйа шоб ваˈрона захоˈвалес'е //* (Бч); на те, що ворона могла бути мірилом росту, вказує відзначене в східнополіських говірках *вороні́йший* 'зеленіший' [64, с. 178].

Аналіз дериваційних відношень лексичних одиниць дозволяє заповнити окремі лакуни в моделі семантичного поля 'періоди росту і достигання колоскових'. Так, у говірці с. Товстий Ліс засвідчено похідні назви грибів *колосов'іˈк'іᵘ*, *колосн'іˈк'і* 'гриби, які ростуть під час колосування жита' (ТЛ) за відсутності окремої назви на позначення відповідного етапу зростання колоскових, що дає підстави визначити твірну базу мікономена — *колосоˈвик* < **колосити / колоситися* — і реконструювати один з елементів наддіалектної сітки-моделі (див. табл. 1). Варіювання словотвірної структури мікономена в говірці с. Товстий Ліс може свідчити про низьке функційне навантаження цієї назви та його спорадичну відтворюваність у свідомості діалектоносіїв.

Складнішими є випадки реконструкції назв на підставі аналізу дериваційного гнізда, коли в семантичній структурі або номінативному полі вихідного чи похідного номена відбулися трансформації. Так, в одній говірці засвідчено мотивацію мікономена *каласав'іˈк'іᵘ*: [ростуть] *коˈли ˈжіᵘто в˙іᵘсиˈпайец:а / ˈколас //* (Рд). Прозора внутрішня форма вторинного номена та коментар щодо його мотивації свідчать, що в говірці раніше існували синонімічні позначення періоду появи колосся — *в˙іᵘсиˈпайец:а // каˈлос'іц:а.* Припускаємо, що асиметрія між планом змісту і планом вираження — наявність синонімів *висипатися* (< *висипати колос*) // *колоситися* — могла зумовлювати порушення зв'язків між денотатом і його позначенням, що спричинило семантичний зсув у значенні номена *колоситися*: 'поява колоса' → 'поява зерна', 'період достигання' (нині в говірці с. Рудьки номен має два значення). Такий рух лексем у семантичному просторі і перебудова його фрагмента уможливлені наявністю спільного компонента в семантичній структурі обох лексем, які взаємодіють [65, с. 77], а саме — семи 'плодова частина злакової рослини'. В інших говірках така трансформація не підтримана наявністю синонімів *висиˈпати(с'а)* // *коло'сити(с'а)* 'поява колосу'.

У деяких говірках дієслово *висиˈпатис'а* зафіксовано для позначення втрати перестиглого зерна. Можливо, раніше лексема функціонувала в більшості ГЧЗ із семантикою 'починати колоситися, викидати колос', що зокрема, засвідчено в інших середньополіських, східнополіських українських та білоруських говірках [Лисенко 1974, с. 44, 46; РС, с. 441].

Таблиця 1

Моделювання структури семантичного поля
“Періоди росту і достигання колоскових (жита і пшениці)”

Говірки	Перші сходи над землею	Поява стебла	Поява колосків	Період цвітіння	Поява зерна	Період достигання
Бн			***кала'суйец:а**[1]	кра'суйец:а	кала'суйец:а	
Бр			'колас вига'н’айе, ка'лос ві^{и}га'н’айе, ***кала'с’іц:е**	кра'суйец:е	кала'с’іц:е	
БС				кра'суйец:а		
Бч	с'ходит	в'руна		к'раска	нали'вайеца, на-ли'вайеце	
В	рост'к’і^{и}		***в’і^{и}си'пайец:а**	кра'суйец:а		в’і^{и}си'пайец:а *(коли перестигло)*
Гс	почи'найе пойав'л’атис’ із зем'л’і	коло'сиц’:а		цв’і'те, йа'руйе йари'за-ц’йа, йарови'зац’йа	нали'вайец’:а	с'п’йе, бу'чав’йе, дос'тигла (пше'ниц’а)
Зм	с'ход’іт’		***кала'суйец:а**	кра'суйец:а	кала'суйец:а	
ЗП	пророс'тайе	в'руна	ви'ходет колос'к’і, коло'суйеце	кра'суйеце	ко'лос’е на-ли'вайеце	пос'п’ело
Іл	по'с’ев з’і'шов			кра'суйеце		
Кор			ко'лосиц’:а	кра'суйец’а	нали'вайец’а	
Кп	с'ходи, пас'ходи^{і}ло, пра-рас'ло, 'руна, ру'на *‘густі сходи озимих посівів’*		***кала'суйец:е**	кра'суйец:е	кала'суйец:е	
Кпч			коло'сок ві^{и}к’і'дайе	кра'суйеце	нал’і'вайеце 'жи^{і}то	
Кр2	о^{а}тава		коло'с’іца	кра'суйеца		доз'р’еле
КрГ	с'ход’іт’		кала'суйеца	кра'суйеце, кра'суйеца	нал’і'вайеца з’ер'но	
Крд				кра'суйеца		
Кш		вик’і'дайе 'в’е-тачк’і, рас'те стеб'ло	кала'сиц:а	кра'суйеца		

Лел	с'ходи		поло'в’ійе	кра'суйеца	нали'вайеца	***поло'в’ійе**
Мкс	ру'но		ко'лосиц’:а	кра'суйец’а	нали'вайец’а	
Мш			ў‿'колос’е, ****'колос пус'кайе**	кро'суйеца, кро'суйец:а	нал’і'вайец:а	
Оп	скара'да		у‿'колас’е	кра'суйец:а		
Пр			***кала'суйеце**	цв’і'те, зацв’і'тайе, кра'суйеца, к'раска, кра'са	кала'суйеце, нали'вайеца	дас'тигле зер'но, га'тове зер'но
Рд	'жи^{і}то с'ходи^{і}т’		в˙і^{и}си'пайец:а, ***ка'лос’іц:а**	кра'суйец:а	ка'лос’іц:а	ка'лос’іц:а
Ржд	йар’і'на		поло'в’ійе	кра'суйеце	напов'н’айеце, напов'н’айеца, пойав'л’айеца зер'но	***половіти,** дос'п’ело, с'п’еле зер'но
Рз	в'руна, ру'но, с'ходи^{і}		***в’і^{и}си'пайец:е**	кра'суйе, кра'суейец:е	нали'вайец:е	пос'п’ело, 'си^{і}пл’ец:е, в’і^{и}си'пайец:е *(про перестигле зерно)*
Ссл	йар’і'на		кала'с’іце	кра'суйеце, кра'суйец:а	нал’і'вайец:а	
Ст	о'руна, ов'руна		***в’і^{и}си'пайец:а**	кра'суйец:а	нали^{и}вайец:а	пос'п’ело, в’і^{и}си'пайец:а *(про перестиглий овес, просо)*
Сх	скоро'да		рос'т’е у‿коло'сок, коло'суйеца	кра'суйеца	нал’і'вайеца, з’ер'но 'роб’іце	с'п’ейе
Тер				почи^{и}найе красо'ват(т’), кра'суйе	нали^{и}вайе зер'но	
ТЛ	'жи^{і}то с'ходи^{і}т’		***колосити / колоситися**	'жи^{і}то кра'суйец:а, к'раска	нал’і'вайец:а з˙ер'но	
Чст	пас'ход’іт’ скара'да	ру'но	'в’ісипаў 'колос, кала'сок 'в’і^{ї}шоў	кра'суйе, к'раска	нал’і'вайеца, нал’і'вайеца 'сокам’і	'можна жат’$^{ц’}$

[1] Під знаком * напівжирним шрифтом подано реконструйовану лексему; під знаком ** подано назви, засвідчені в діалектологічних джерелах і не зафіксовані під час обстеження сучасних переселенських ГЧЗ.

Інколи причини руху лексеми в семантичній матриці не піддаються раціональному поясненню, становлячи, вочевидь, зміщення від семи до семи через дифузність значення. Наприклад, імовірно, на основі спільної семи ‘колір’ відбувся семантичний рух лексеми *половіти* ‘набувати кольору полови під час достигання — про жито, пшеницю’ в аналізованому семантичному полі. У говірці с. Роз’їждже зафіксовано іншу семантику номена; інф.: *поло'в'ійе / йак нач'і'найе ц'в'і^е^ст'і / 'каже у'же пше'н'іца чи^і^ там 'жито поло'в'ійе // ўже во'но пус'кайе та'к'ійе 'ус'ік'і / бо во'но цв'і'те / дак не 'кажут шо цв'і'те / а поло'в'ійе //* (Ржд). Етимологічний та зіставно-порівняльний аналіз дозволяють говорити про трансформації в семантиці дієслова *половіти*: ‘набувати кольору полови під час достигання (про жито, пшеницю)’ → ‘період цвітіння колоскових’.

Назви періоду цвітіння злакових диференційовано залежно від роду / виду рослини. Формальні варіанти лексеми *красо'вати/с'а* лише в кількох говірках передають загальну семантику ‘цвітіння колоскових’, у решті ГЧЗ вони позначають відповідний період зростання лише жита і пшениці; інф.: *'ж'іто‿ж дак кро'суйеца 'кажут' / так і пше'н'іца / а п'росо 'каже ўже / йак йа'но‿ж н'е‿цв'і'т'е а п'росто рос'т'е у 'в'еточк'і //* (Мш); *о'в'ес н'е‿кро'суйец:а / так 'поїд'е ў‿ст'р'елк'і і вс'о //* (Мш); *ну п'росо 'тоже н'е‿красо'валос' / п'росо ўже в'ік'і'дайе ту 'вi͡етку сво'йу про'с'ану / так і о'вес / а г'речка цв'іс'ти начи'найе 'б'елом ц'в'етом //* (ЗП); також див.: [72, с. 160—189]. У деяких говірках на позначення періоду цвітіння жита і пшениці також функціонують дієслова *цв'і'те*, *зацв'і'тайе*, *йа'руйе*. Остання лексема могла виникнути як результат семантичного розвитку *'йарий* ‘весняний’ →~ ‘родючий’ → *йару'вати* ‘цвісти’, оскільки основу *йар-* пов’язують з мотивом родючості [72, с. 146].

Відзначено опозиції: ‘цвітіння жита, пшениці’ *кра'суйеце* — ‘~ проса, вівса’ *в'ік'і'дайе 'вi͡етку* — ‘~ гречки’ *цв'і'те* (ЗП); ‘~ жита, пшениці’ *кро'суйеца* — ‘~ проса’ *рос'т'е у 'в'еточк'і* — ‘~ вівса’ *'поїд'е ў‿ст'р'елк'і* (Мш).

У деяких говірках зафіксовано субстантиви з твірною основою *крас-*, які семантично пов’язані з ідеєю родючості, продовження роду [72, с. 166, 181]: *к'раска*, *кра'са* ‘цвіт колоскових’. У східнополіських українських та білоруських говірках номен *к'раска* має ширшу семантику — ‘квітка’ (заг. н.) [СБГ II, с. 300; Носовичъ, с. 251; СПЗБ II, с. 519; Выг., с. 106; РС, с. 359], проте в досліджуваних говірках цього значення не відзначено.

Семантику ‘появи зерна колоскових’ маніфестують лексеми *кала'суйеце*, *кала'с'іце*, *нали'вайеце*, ~ *'жи^і^то*, ~ *зер'но*, *нали^и^вайе зер'но*, *нал'і'вайеца 'сокам'і*, ~ *молоч'ком*, *напов'н'айеце*, *пойав'л'айеца зер'но*, *з'ер'но 'роб'іце*; інф.: *ког'да к'раска одпа'дайе / та'к'і то'нен'к'ійе жоў'тен'к'ійе по‿йом то'го / п'і^и^лочок та'к'і / о'но одпа'дайе // то'д'і ў'же нал'і'вайец:а з'ер'но //* (ТЛ); *ка'зали шо ўже 'жито кра'суйеце / 'хутко нали'ваце 'буде //* (ЗП). Також зафіксовано корелятивну пару ‘поява зерна жита, пшениці’ *кала'суйец:а* :

‘~ вівса’ *в’і^{и}к’і^{і}дайе ка^{і}лос’:е* (Бн). В одній говірці недиференційоване значення ‘період появи зерна’ і ‘період достигання’ — *^{і}жито ка^{і}лос’іц:а* (Рд).

Кінцевий період достигання позначають номенами *пос^{і}п’ело*, *дос^{і}п’ело*, *с^{і}п’ійе*, *с^{і}п’еле зер^{і}но*, *доз^{і}р’еле ~*, *га^{і}тове ~*, *дас^{і}тигле ~*, *дос^{і}тигла (пше^{е}ниц’а)*, *бу^{і}чав’ійе*, *^{і}можна жат’^{ц}*. Окремо відзначено лексеми на позначення періоду достигання ячменю, проса, вівса — *йач^{і}м’ен’ в’іси^{і}пайец:а*, *почи^{і}найе в’іси^{і}пац:а*; перестиглого збіжжя — *^{і}си^{і}пл’ец:е*, *в’і^{и}си^{і}пайец:а*. Дієслово *бу^{і}чав’іти*, ймовірно, включає сему ‘тверднути’ і походить від *бук* / *бучок*, буквально — ‘ставати твердим, як бук’; пор.: [ЕСУМ І, с. 313; ЭССЯ 3, с. 74].

Обмежено у ГЧЗ реалізовано назви періодів росту і достигання інших сільськогосподарських культур, зокрема кукурудзи: ‘період цвітіння кукурудзи’ *цв’і^{і}т’е*, *в’іго^{і}н’айе ^{і}в’етк’і*, *кра^{і}суйеца*; ‘качан зав’язується’ *зав^{і}йазуйуц:а кийа^{і}х’і*, *наб’і^{і}райец:а ка^{і}чан*; ‘поява зерна кукурудзи’ *куку^{і}руза нал’і^{і}вайец:а ўже*; ‘випускати приймочки’ *к˙і^{і}йах віпус^{і}кайе ^{і}коси^{і}*; *^{і}коси пус^{і}кайе*; *к˙і^{и}йа^{і}х’і* ~ [ГМ III, с. 27]; інф.: *куку^{і}руза в’іго^{і}н’айе со^{і}б’е та^{і}к’ійе ^{і}в’етк’і / ну так йе^{і}на йак цв’і^{і}т’е‿ж / так йак цв’і^{і}т’е так йе^{о}на в’іго^{і}н’айе / а по^{і}том‿же зав^{і}йазуйуц:а кийа^{і}х’і //* (Мш); інших городніх культур: ‘період цвітіння картоплі’ *ц’в’і^{і}те*; ‘випускати насінний пагін (про часник, цибулю)’ *^{і}ши^{і}шк’і пус^{і}кати*.

Сполучення *кар^{і}топл’а на^{і}зубл’уйец:а* функціонує зі значенням ‘вічка картоплі проростають’. Паралелі цим назвам наявні в білоруських говірках, де деривати з цим коренем уживані із семантикою ‘проростати (про жито, пшеницю)’: *вызу́бвацца, назу́бвацца, назу́біцца* [РС, с. 444], *зуб’і́цца* [ЛГПП, к. 47].

2.1.6. Назви ділянок, пов’язаних із сільськогосподарськими рослинами

Із назвами об’єктів флори пов’язані назви із просторовою семантикою, що позначають місце зростання відповідних фітореалій. Між ними простежуються різні типи системних зв’язків — синтагматичні і мотиваційні.

І. Немотивовані назви

Зафіксовано позначення місця зростання сільськогосподарських рослин: *^{і}поле* ‘поле, з якого зібрано льон’, ‘~ коноплі’; *гра(е)^{і}да* ‘частина городу, де росте кукурудза’, ‘поле, з якого зібрано капусту’, ‘частина городу, де ростуть овочі’; *г^{і}р’адк˙і^{и}* ‘частина городу, де ростуть овочі’. Синхронно дві останні лексеми немотивовані, хоча, ймовірно, походять від *гра́да*, *гра́дка*, які в середньополіських говірках функціонували зі значенням ‘підвищене сухе місце серед болота’ (видовжене) [Никончук 1979, с. 31], ‘грабовий ліс’ [200, с. 189, 196], тобто включають семантику ‘виокремлене місце’.

II. Мотивовані назви

Флорономени є основою для творення локативних назв, які називають поле, на якому росли відповідні рослини. Модель “назва рослини” > “назва поля, на якому росла ця рослина” наявна в усіх досліджуваних говірках. Найпродуктивнішим є суфіксальний спосіб творення — суфікс *-ишч(е)*, характерний для середньо- та східньополіського ареалів [АУМ I, к. 310; ЛАПП, к. 154—156]; спорадично відзначено суфікс *-овй(е)*, а також нехарактерні для локативних назв у говірках цього ареалу суфікси *-ан’:(е)*, *-н’ік*.

Засвідчено такі локативні назви: *пше*ˈ*нишн’ішче*; ‘поле, з якого зібрано пшеницю’ ˈ*житн’ішче*, *р*ˈ*жишче* ‘~ жито’; *ав*ˈ*с’ан’:е*, ˈ*овс’ішче*, *ов*ˈ*с’анишче*, *оў*ˈ*с’анка* ‘~ овес’; *п*ˈ*рос’ішче*, *про*ˈ*с’анишче*, *пра*ˈ*с’ан’:е*, *про*ˈ*с’аночка* ‘~ просо’; ˈ*йашн’ішче*, *йач*ˈ*менишче* ‘~ ячмінь’; *гре*ˈ*чан’ік*, *грецков*ˈ*йе*, *гре*ˈ*чаничка*, також *г*ˈ*р˙еч’ішч˙е* ‘~ гречку’ [ГМ III, с. 30]; *л’(о,е)*ˈ*нишче* ‘~ льон’; *канап*ˈ*л’ішче* ‘~ коноплі’; *картоп*ˈ*лишче*, *картоп*ˈ*л’ан’:е* ‘~ картоплю’; *кукуру*ˈ*з’ін’:е* ‘~ кукурудзу’; *горохо*ˈ*вин’:а* ‘~ горох’; *квасо*ˈ*лишче* ‘~ квасолю’ ; *бур’а*ˈ*ч’ішче* ‘~ буряк’; також див.: [ГМ III, с. 30; ГЧЗТ, с. 88].

В одній говірці зафіксовано суфіксальний дериват *жн’ев*ˈ*йо* ‘поле, з якого зібрано зернові’ < *жнива* (“назва процесу” > “назва із локативною семантикою”), загальне позначення *стер*ˈ*н’а*, *стер*ˈ*но* ‘т. с.’ (“назва частини рослини” > “назва із локативною семантикою”).

Частофіксовані двокомпонентні атрибутивні сполучення утворені за моделлю “назва рослини” + *поле, стерен* > “локатив”: ˈ*жи*ⁱ*тн’е* ˈ*поле*, *ов*ˈ*с’ане ~*, *про*ˈ*с’ане ~*, *гре*ˈ*чане ~*, ˈ*йачне ~*, *куку*ˈ*рудз’ане ~*, *сон’ашни*ˈ*кове ~*; ˈ*жи*ⁱ*тн’і с*ˈ*терен*, *стер*ˈ*н’а пше*ˈ*нична*, *~ гре*ˈ*чана.*

2.2. ЛСГ НАЗВ ЯГІД, ФРУКТОВИХ ДЕРЕВ І КУЩІВ

2.2.1. Загальні назви ягід, фруктових дерев і кущів

I. Немотивовані назви

У досліджуваних говірках на позначення невеликих соковитих плодів кущових рослин, інколи — дерев, функціонує немотивована лексема ˈ*йагода* (ˈ*йагодк’і*), що належить до праслов’янського мовного фонду і відома багатьом слов’янським мовам [ЭССЯ 1, с. 57; 249, с. 11]; інф.: ˈ*йагод ў*ˈ*с’ак’іх бу*ˈ*ло* (Тер). Відзначено функціонування форм однини аналізованої назви в збірному значенні; інф.: ˈ*вобшем* ˈ*йагада вс’а* (Бр)[1]; від неї за озна-

[1] Зафіксована форма Р. в. мн. ˈ*йагодоў* (Бч) виникла за аналогією до закінчень родового відмінка множини іменників колишніх ŭ-основ. Закінчення *-оў* у I відміні іменників ж. р. множини може бути зумовлене впливом сусідніх білоруських говірок; ця особливість словозміни зафіксована і в інших ГЧЗ, зокрема в говірці с. Товстий Ліс [48, с. 30].

кою ‘місце зростання’ утворене словосполучення *ˈйагада л’еса ˈва*. У говірках зафіксовано повір’я, що першу ягоду, яку знайшли в лісі, треба віддати дітям, бо вона дає здоров’я й силу; зафіксовано вербальну формулу — замовляння, яке супроводжувало цю дію: *но ˈва° но ˈв’інка в ра ˈток / а здо ˈровйачко в‿жиˈво ˈток / а вед ˈм ˈед’аче з ˈт’іла / а за ˈйече в б ˈе ˈга //* (Чст).

Номен *ˈйагоди* ‘ягоди’ (заг. н.) є гіперонімом відносно видових гіпонімічних назв *су ˈниц’а* ‘суниця лісова, Fragaria vesca L.’, *ˈчорниц’а* ‘чорниця, Vaccinium myrtillus L.’, *брус ˈниц’а* ‘брусниця, Vaccinium vitis-idaea’, *буйа ˈки* ‘буяхи, лохина, Vaccinium uliginosum L.’, *журав ˈлина* ‘журавлина болотна, Oxycoccus palustris’ та ін. У більшості ГЧЗ номен уживаний у значенні ‘ягода окремої рослини’ паралельно до спеціальних видових лексем, що також відбито в [Лисенко 1974, с. 239; ГЧЗТ, с. 45—46, 110]: *ˈйагади* ‘плоди чорниці’, ‘~ буяхів’, ‘~ аґрусу’, ‘ягода пасльону’; *ˈйагодка* ‘плід малини’, ‘~ журавлини’, ‘ягода купини лікарської’; *ˈйагоди брус ˈн’іци*, *ˈйагодк’і брус ˈн’ічк’і* ‘плоди брусниці’, *ˈйагада жура ˈв’іни* ‘плоди журавлини’. У ГЧЗ відзначена трансформація гіперо-гіпонімних ієрархічних відношень, оскільки в деяких говірках за лексемою *ˈйагода* закріплено видову семантику ‘чорниці, Vaccinium myrtillus L.’, що характерно і для інших українських говірок, зокрема західнополіських [АСЗГ II, с. 285] і середньополіських [ЛАПП, к. 48], надгоринських [44, с. 184], закарпатських [ДЛАЗГ III, к. 288]; у багатьох південно-західних говірках назва репрезентує семантику ‘суниці, Fragaria vesca L.’ [ОСБГ II, с. 401; 104, с. 134]; також див.: [61, с. 98–99; Бейл., с. 435]. В одній говірці (Тер) лексема входить до лексико-семантичного поля ‘сільськогосподарські рослини’, оскільки охоплює семантику ‘наземний плід картоплі після цвітіння’. В українському континуумі номен функціонує в значенні ‘щоки’ [ОЛА 9, к. 3а], що пов’язує узагальнений образ рожевих ягід із рожевими щоками, насамперед дівчини, жінки; також див.: [СБГ IV, с. 536].

Отже, семантична структура лексеми *ˈйагода* в середньополіських говірках обіймає семеми: 1) невеликий соковитий плід деревних і кущових порід (заг. н.); 2) невеликий соковитий плід певного дерева чи кущової рослини (родова назва); 3) ‘чорниці, Vaccinium myrtillus L.’; 4) наземний плід картоплі; 5) щоки.

2.2.2. Родові / видові назви ягід, фруктових дерев і кущів

Назви фруктових дерев і кущів у досліджуваних говірках представлені переважно загальновідомою лексикою, успадкованою з праслов’янської доби, яка має паралелі в інших слов’янських мовах. Ця ЛСПГ охоплює лексико-семантичні парадигми назв культивованих фруктових дерев і кущів та назв дикорослих ягід.

І. Немотивовані назви

Праслов'янської мови сягають назви основних культивованих фруктово-ягідних рослин, зокрема: *ˈйаблун'а* 'яблуня, Malus' [ЭССЯ 1, с. 42]; *гˈруша* (*гˈрушка*) 'груша, Pyrus L.' [ЭССЯ 7, с. 156—157; ЕСУМ II, с. 607; 199, с. 61—62]; *ˈв'ішн'а* (*ˈв'ішен'ка*) 'вишня звичайна, Cerasus vulgaris Mill.' [ЕСУМ I, с. 387—388; 249, с. 29]; *чеˈрешн'а* 'черешня, Cerasus avium L.' [ЭССЯ 4, с. 77—78; 249, с. 29]; *сˈлива* (*сˈл'івка*) 'сливи, Prunus Mill.' [ЕСУМ V, с. 298; 249, с. 29]. Для більшості цих плодових дерев (крім яблуні) характерний синкретизм назв рослини і її плоду.

Назви дикорослих плодових кущів у досліджуваних говірках становлять порівняно невелику групу, більшість елементів якої мають загальнослов'янські відповідники, що свідчить про давність цієї лексики.

Як назву малини, Ribus idaeus L., засвідчено лексему *маˈл'іна* (*маˈл'іни*) також див.: [48, с. 165; ГЧЗТ, с. 46]; первинною МО, на основі якої утворена назва, є колір плоду [ЕСУМ III, с. 372; 249, с. 30; 162, с. 212]. На позначення чорних ягід, схожих на ожину, зафіксовано: *стругˈлов'іна*, *струˈгов'іна* (< псл. **ostrǫga* 'морошка, Rubus chamaemorus L.', 'ожина сиза, Rubus caesius L.' < **ostrъ* 'гострий' [ЕСУМ V, с. 451—452]); інф.: *таˈк˙е йак аˈж'іᵘна* (Пр). Стебло рослини є колючим, як і в ожини, що зумовило спільний мотив номінації; проте, на відміну від назви ожини, фітономен *стругˈлов'іна* на сучасному часовому зрізі демотивований. М.В. Никончук фіксує номен у правобережнополіських говірках Житомирщини як лексико-семантичний ендемізм: *стругв'ѝна* 'ожина сиза' [Никончук 1989, с. 24—25; 198, с. 54], що вимагає уточнення, оскільки номен відомий і в інших українських говірках, зокрема в ГЧЗ Північної Київщини; паралелі наявні в інших слов'янських мовах [ОЛА 3, к. 41; 340, s. 284].

Семема 'брусниця, Vaccinium vitis-idaea' реалізована словотвірними варіантами *брусˈн'іка*, *брусˈн'ік'і*, *брусˈница*, *брусˈници*, *брусˈн'ічка*, *брусˈнич-н'ак*, *брусˈничниⁱк* зі спільним коренем *брус-*, що, ймовірно, пов'язане з псл. **brous-* 'червоний' [61, с. 113—114] або ж мотивоване особливістю зростання ягід, оскільки стиглі плоди легко знімаються з кущів [ЭССЯ 3, с. 51—52; ЕСУМ I, с. 270; 346, s. 183].

У небагатьох говірках зафіксовані назви аличі, Prunus divaricata, — *алиⁱˈча*, див.: [ЕСУМ I, с. 61], та абрикоса звичайного, Armeniaca vulgaris Lam., — *абр'іˈкоса*, *абр'іˈкоси*, *абр'іˈкоск'і*, що є запозиченням з голландської, ймовірно, через російську [ЕСУМ I, с. 39; 249, с. 158]; цих фруктів майже не культивували на Поліссі; інф.: *абр'іˈкоси н'е‿расˈли* (Рз), *абр'іˈкосоў н'е‿буˈло* (Зм).

Аґрус відхилений, Grossularia reclinata Mill., діалектоносії номінують запозиченою через польську лексемою *ˈаґрус* [ЕСУМ I, с. 47; 249, с. 143]; номени *криⁱˈжовн'ак*, *кр'іˈжоўн'ік* 'т. с.' засвоєні ГЧЗ під впливом російської мови [ЕСУМ III, с. 90].

Номени *в'іног'рад*, *в'інаг'ради* 'виноград, Vitus' засвоєні зі старослов'янської мови (як транслітероване гот. *weinagards* 'виноградник' [ЕСУМ I, с. 377—378; 135, с. 181—182]); лексема не належала до активного словникового запасу носіїв ГЧЗ, оскільки рослину майже не вирощували; інф.: *в'іног'раду н'е‿бу'ло* (Зм).

Лексема *к'л'уква* 'журавлина болотна, Oxycoccus palustris', що як назва ягоди характерна лише для російської мови, спорадично функціонує і в українських ГЧЗ, часто як дублетна до номена *журав'лини* / *жура'в'іни*. У білоруському діалектному континуумі лексема також відзначена спорадично: в північно-східних говірках на межі з російськими, а також у басейні р. Прип'ять (у говірці с. Біла Сорока паралельно відзначено назву *жура'в'іни*) [ЛАБНГ I, к. 226; РС, с. 188]. На думку В.А. Меркулової, слово ввійшло до російських діалектів пізно [162, с. 219]. Припускаємо, що поширення в українських говірках специфічно російської назви *к'л'уква* є пізнім явищем (наприклад, у говірці с. Бички лексеми є хронологічно маркованими; мовленню молодших діалектоносіїв притаманна назва *к'л'уква*, старшому поколінню — *жура'в'іни*). ССУМ та СБГ узагалі не фіксують цього слова.

Не вдалося ідентифікувати локальну назву, засвідчену в одній говірці: *фу'д'іна*, інф.: *'дерево / і та'к'ійе к'раснен'к˙ійе квад'ратнен'к˙ійе 'йагоди* (Іл). В інших слов'янських мовах паралелей також не віднайдено.

II. Мотивовані назви

МО 'будова'. ММ "назва металу, мінералу чи речовини" > "назва рослини": *кам'е'ничк'і*, *кам'е'н'іца*, *кам'е'н'іка* 'костяниця, Rubus saxalitis L.'; інф.: *нази'вайец:а кам'е^{а}'н'іца бо‿ва'на кам'а^{е}'н'іста //* (БС); *пото'му‿шо во'на та'к'ім'і^{и} дріб'нен'к'ім'і 'йаго^{а}дкам'і рос'ла / і‿ў‿се'редин'і ка'м'ін˙ч'і^{и}к / та'к'і ма'лен'к'і //* (Ус); *во'ни к'расненк'ійе та'к'ійе ма'лен'к'ійе / 'пуч˙ечкайу дер'жац:е // дак ізар'в'еш да 'в˙ісмакчеш / а ка'м'ен'чік і 'вік'інеш //* (Бч).

ММ "назва продукту харчування" > "назва рослини". Зафіксовано *муч'н'іци*, *муч'н'ічн'ік* 'мучниця звичайна, Arctostaphylos uva-ursi L.'; інф.: *с'в'аз'і з брус'н'ікам'і / родо'ве це //* (Лб); назва зумовлена особливостями будови плоду рослини: інф.: *у муч'н'іцах у йіх ўсе'ред'ін'і му'ка і од'нийе 'бубк'і // і йак о'то му'ка все'ред'ін'е //* (Ржд).

МО 'колір'. ММ "назва кольору" > "назва рослини". Найціннішими ягодами на Центральному Поліссі вважали чорниці, Vaccinium myrtillus L., для назв яких засвідчено різні номінативні одиниці, утворені шляхом універбації словосполучення *чорна ягода* за допомогою суфіксів *-ик- / -иц-*: *чер'н'іка*, *чор'ниц'і*. У кількох говірках засвідчено *'чорнийе 'йагоди*; аналогічний мотив номінації наявний в інших українських говірках [Кобів, с. 421; див. також: 31, с. 113—120], зокрема й для номінації інших ягід

[ОКДА 4, к. 61]. Ареально протиставними у ГЧЗ є фонетичні варіанти лексеми з різними реалізаціями голосного після шиплячого приголосного (див.: К. 13).

Номінація за кольором реалії наявна в назві *крас'н'іка* ‘брусниця, Vaccinium vitis-idaea’, яку засвідчено в одній говірці паралельно до поширеної лексеми *брус'н'іка*; лише в одній говірці зафіксовано двокомпонентну неунівербізовану назву *к'расн'і 'йагоди* ‘суниці лісові, Fragaria vesca L.’.

ММ “назва дії” > “назва рослини”. Припускаємо, що кольором мотивована назва *пале'ничк'і* ‘суниці лісові, Fragaria vesca L.’ < *паленіти / палі-ти* ‘достигати’ (бути в стані неповної стиглості) [ЕСУМ IV, с. 264—266]; менша ймовірність семантичного зв’язку із *паленіти* ‘яскраво горіти, палати’; зокрема в укр. говірках зафіксовано: бойк. *пален'іти* ‘дозрівати, червоніти’ [ОСБГ II, с. 35], в інших поліс. — *палайка* ‘вогнище, багаття’, *пале(и,я)нка* ‘обпалена цегла’ [Лисенко 1974, с. 150]. Однак не виключена атракція з лексемою *полу'ниц'а*, яка функціонує з цим значенням у деяких східнополіських та середньонаддніпрянських говірках, контактних із чорнобильськими [Сабадош, к. 58].

МО ‘місце зростання’. ММ “назва просторового поняття” > “назва рослини”. Лексема *пу'р'ічк'і* ‘смородина червона, Ribes rubrum L.’ є спільним українсько-білорусько-польським утворенням (біл. *парэчка*, пол. *porzeczka*) [196, с. 77; РС, с. 43—44; 249, с. 77]; назва поширена в усьому поліському обширі. Згідно з народною класифікацією назви смородини червоної в більшості обстежених говірок не підпорядковані гіпероніму *смо'родина*, оскільки мовці вважають її окремою рослиною, що зумовило віднесення її назви до ЛСПГ ‘родові / видові назви’.

МО ‘тактильні відчуття’. Із семантикою ‘ожина, Rubus L.’ функціонують формальні варіанти номена *о'жина* (*о'жини*), зумовленого наявністю колючок у цієї рослини, інф: *о'ж'и^і^на к'репко д'і^е^руч'ка та'ка / обд'і'райе //* [ГЧЗТ, с. 46], а також: [319, с. 142; 32, с. 124]. У кількох говірках зафіксовано іншу за структурою назву, утворену, на думку Я.В. Закревської, на власне російському ґрунті — *йеже'в'іка* [103, с. 131]. Діалектоносії відзначають її менше функційне навантаження в говірці (КрГ). Цю ж лексему спорадично зафіксовано в українських і білоруських поліських говірках [ЛАПП, к. 49; Сабадош, к. 38; ОЛА 3, к. 41].

МО ‘запах’. Різні фонетико-словотвірні варіанти *смо'родина*, *сму'рода* (похідні від псл. **smord*, **smordina* ‘смородина’ < **smordъ* ‘сильний запах’ [ЕСУМ V, с. 328]) функціонують на позначення смородини чорної, Ribes nigrum L. Безсуфіксне утворення, зафіксоване в середньополіських і західнополіських говірках [АСЗГ II, с. 159], є спільним для українського та білоруського діалектного континуумів. У білоруській мові функціонують різні формальні варіанти: *смарóда*, *смурóда*, *смурóды*, *смарóдзіна*, *смарóдыны*, *смурóдзіна*, *смурóдзіны*, *смарóднік*, *смурóднік* [ЛАБНГ I, к. 223].

Безсуфіксну назву, архаїчнішу за утворення із суфіксом *-ин*, засвідчено в більшості російських діалектів [СРНГ 39, с. 43; 162, с. 214]. Ареал поширення назви *смоˈрода* охоплює також східні білоруські говірки [ЛАБНГ І, с. 223]. В українських поліських говірках цю форму засвідчено спорадично.

МО ‘смак’. ММ “назва ознаки за якістю (смаком)” > “назва рослини”. Назву *к’іс*ˈ*л’іца* (*к’іс*ˈ*л’іци*) інформанти вживають без точної семантики (що засвідчено і в інших діалектологічних джерелах [48, с. 166]), зазначаючи, що ця ягода, схожа на малину чи ожину; інф.: *к’и*ⁱ*с*ˈ*л’іци це / йаг‿жи‿ж а*ᵒˈ*но наз’и*ⁱˈ*ва*ⁱⁱ*еца? // ну та*ˈ*ке по*ˈ*хоже на о*ˈ*ж’ини /* ˈ*тол’к’і шо* ˈ*н’і*ⁱⁱ*ж-шин’к’і та*ˈ*к’і*ⁱ *кус*ˈ*тарн’ічок //* [ГЧЗТ, с. 46]. Імовірно, це одна з рослин роду Rubus; за аналогічною моделлю утворена назва *квасли́ны* ‘ожина звичайна, Rubus fruticosus L.’ [Бейл., с. 422].

МО ‘якість’. ММ “назва тварини” > “назва рослини”. У деяких говірках зафіксовано назви ожини несійської, ведмежини, Rubus nessensis W. Hall., утворені на основі видового номена з узагальнювальною семантикою та прикметника, похідного від назви тварини. За структурою це двокомпонентні сполучення або універбізовані однокомпонентні номени — *м’ед*ˈ*в’еж’і*ⁱⁱ*(йе)* ˈ*йагади*, *мед*ˈ*ведки*ⁱ. В основі номінації — придатність рослини бути кормом для тварин. Назви цієї моделі зафіксовані і в інших говірках: як українських — *медве́дина*, *медве́жина*, *медве́жик* ‘ожина сиза, Rubus caesius L.’ [Лисенко 1974, с. 125], *ведме́диц’а* ‘т. с.’ [Никончук 1989, с. 212]; *медвежа, медвідник* [Кобів, с. 354—355], *видме́диц’и* [Сабадош, к. 38], так і в діалектах інших слов’янських мов [Роговичъ, с. 134; Бейл., с. 426; ОЛА 3, к. 41], що свідчить про давність номінативної моделі. Велика варіантність словотвірної структури лексеми та її спорадична реалізація в досліджуваних говірках вказує на другорядність рослини в житті діалектоносіїв.

Фітономени з о с л а б л е н о ю м о т и в а ц і є ю утворені за такими МО:

МО ‘будова’. ‘Полуниця, Fragaria viridis Duch.’ — *клуб*ˈ*н’іка* < *клубень* < *клуб* ‘маса чого-небудь, що набула кулястої форми’, яку вважають запозиченням з російської мови [Фасмер ІІ, с. 255; 249, с. 149; 61, с. 109—110]. Для фітономена характерне ослаблення МО та ММ.

МО ‘місце зростання’. Із семантикою ‘журавлина болотна, Oxycoccus palustris’ у більшості досліджуваних говірок функціонують фонетико-граматичні варіанти номена *жура*ˈ*в’іна* < *журав*ˈ*лина* < *журав-*; також див.: [61, с. 116; 103, с. 133]. ММ номена є прозорою, ослаблена МО виражена опосередковано.

МО ‘особливості зростання’. На позначення суниць лісових, Fragaria vesca L., у досліджуваних говірках переважно функціонують номени *су*ˈ*н’іца* (*су*ˈ*н’іци*), *су*ˈ*н’ічки* (< псл. **sǫnica* ‘поникла, нахилена до землі ягода’ [ЕСУМ V, с. 476]). У деяких говірках суниці номінують похідною від *земля* назвою — *земл’а*ˈ*н’іка*, яка функціонує в більшості російських діалектів та відома багатьом іншим українським та білоруським говіркам [Сабадош,

к. 58; ЛАБНГ І, к. 225; ОЛА 3, к. 45]. Як правило, обидві назви функціонують у ГЧЗ паралельно, проте функційно вони нерівноправні: діалектоносії відзначають частотніше вживання одного або другого номена. Імовірно, поширення лексеми *земл'а'н'іка* в ГЧЗ можна вважати продовженням загальноросійської ізоглоси, оскільки в російських говірках *земл'а'ника / земл'а'ница* є основним варіантом назви цієї ягоди [ОЛА 3, к. 45; СРНГ 11, с. 257], а в білоруських діалектах цей номен переважно функціонує в говірках, контактних із російськими [ЛАБНГ І, к. 225].

Деякі фітономени ЛСПГ ‘родові / видові назви фруктових дерев і кущів’ засвідчуть полімотивованість. Такими є назви лохини, Vaccinium uliginosum L., утворені за **МО ‘вплив на організм людини чи тварини’** або **‘особливості зростання’**. Це значення репрезентують номени з різними суфіксами *-ак-/-ах-/-ан-*: *буйа'ки*, *буйа'хи*, *буйа'ни.* Різні мотиви у цій номінації відзначали й інші дослідники, вважаючи, що в її основі — здатність ягід впливати на людину так, як і алкоголь, або те, що рослина буйно росте у вологих місцях [ЭССЯ 3, с. 83—86; ЕСУМ І, с. 314—315; 337, с. 306—313; 340, s. 216; 319, с. 139—140]. Поширення першої МО засвідчене самими мовцями: *'кажом найе'сис' буйа'коў дак бу'йал'і / бу'йат шутка'вал'і* (Рч); *йак із‿ро'сойу ў'ранц'і 'йіх із 'йеш / к'ружиц:а голо'ва* (Лб). Засвідчено форму *буд'а'к'і*, яка функціонує і в інших середньополіських говірках — *будяхи́* [Лисенко 1974, с. 37]. Номен *бу'д'ак* виводять із псл. **bodakъ* < **bodti* ‘колоти’ [ЭССЯ 2, с. 152]; у поліських говірках похідні від цієї основи позначають переважно колючі рослини: *бу'д'ак* ‘будяк акантовидний, Carduus acanthoides L.’ (ЗП, Мш), ‘осот польовий, Cirsium arvense L.’ (Рд); *боїд'а'к'і* ‘щириця звичайна, Amaranthus retroflexus L.’ (СтШ, Ус); також *бодя́к* ‘татарник, Onopordon acanthium L.’ [Лисенко 1974, с. 35]. У деяких говірках інформанти зближують лексему із *буйний*, *буйати*: *бо ва'ни буй'нийе / дик на‿йіх ка'зал'і буйа'к'і*[и] // (Оп).

Назви ягід у більшості досліджуваних говірок не мають лексичних дублетів; відзначене *брус'н'іка* || *крас'н'іка* належить радше до поодиноких проявів (Лб). Деякі з них можуть мати словотвірні варіанти, що зумовлено функціонуванням синонімічних суфіксів *-ик-/-иц-*[1], наприклад: *чер'н'іка* || *чор'ниц'а*; *брус'н'іка* || *брус'н'іца*; *кам'е'н'іка* || *кам'е'н'іца.* Суфікс *-ік-* зумовлений впливом російської мови [103, с. 132; 48, с. 167]. Решта назв ягід має стійку суфіксальну структуру, зокрема з давнім суфіксальним формантом *-ин-*. Дослідники наголошують на синхронній неспівмірності цих суфіксів у різних назвах ягід, наприклад, *чор'ниц'(-ік-)а*, *кам'е'н'іц(-ік-)а* і *ма'лина*, *брус'ниц'(-ік-)а*, що підтверджено різним ступенем вияву МО в цих назвах у досліджуваних говірках (чи прозора у слові внутрішня форма, чи затемнена).

[1] Про суфікси *-ик-* / *-иц-* у назвах ягід також див. [3; 34; 103].

Для ГЧЗ характерне синонімічне використання форм однини і множини для номінації ягід; множина переважно виконує функцію збірного позначення: *жураˈв'іни*, *маˈл'іни*, *в'інагˈради.* Форми множини характерні і для номенів із суфіксом *-и(і)к-*; при цьому *к* не переходить у *ц* перед закінченням Н. в. мн., проте такі форми в досліджуваних говірках уживані спорадично: *черˈн'ік'і*, *брусˈн'ік'і*.

2.2.3. Назви сортів та різновидів ягід, фруктових дерев і кущів

І. Немотивовані назви

Відінонімними є назви *даˈн(л)'ешта* 'сорт яблук'; *ˈп'еп'енка* 'т. с.'; *ˈбера* 'сорт груш'. Назва *ˈдул'а* 'сорт груш' (< псл. **къdulja* < **къdunja* 'т. с.; цикламен, рослина з родини проліскових') є давнім запозиченням з грецької мови через латинську і засвідчене давньоруськими писемними пам'ятками [ЕСУМ І, с. 487; 249, с. 29; 236, с. 33]. На позначення диких маленьких за розміром абрикосів уживається германізм, який прийшов в українську мову з польської: *моˈрел'ка* [ЕСУМ ІІІ, с. 513; 249, с. 140; 239, с. 95]. Немотивованою внаслідок формальної зміни звукової оболонки слова є назва *шˈпанка* 'сорт вишень' < *шпанський* < *іспанський* (< пол. *hiszpański* [Фасмер IV, с. 470]).

Імовірно, сизуватим кольором плоду первісно була мотивована назва сорту груш *гˈл'іва* (< псл. **gliva* 'вид гриба' [ЕСУМ І, с. 524]). Проте в сучасних ГЧЗ назва є немотивованою, а *гˈлива* 'гриб' не засвідчено.

ІІ. Мотивовані назви

До номенів із формальним лексичним мотиватором і затемненою МО належать: а) відінонімні назви: *ˈрайк'і*, *ˈрайечк'і* 'сорт яблук', які, ймовірно, є кальками латинської номінації різновиду низькорослої яблуні *var. paradisiaca* — 'райська яблуня'; б) відантропонімна назва *авˈд'ушк'і* 'сорт груш'.

МО 'будова'. ММ "назва дерева, куща" > "назва рослини": *тоˈпол'а* 'сорт яблук', інф.: *бо воˈна таˈка йак тоˈпол'а //* (ЗП).

ММ "назва людини" > "назва рослини": *ˈкарликов'ійе* 'сорт яблук'. Круглою формою мотивовані назви *ˈбаба* (*ˈбаби*), *ˈбабка*, *аˈбабка* 'сорт груш'; інф.: *ˈбабка кˈругла //* (Зм).

ММ "назва частини тіла істоти" > "назва рослини": *заˈйеча ˈмордачка*, *воˈлова ~*, *коˈзина боˈродка* 'сорт яблук', інф.: *заˈйеча ˈмордачка / ваˈна таˈка і йест' / паˈхожа ˈначе на заˈйечу ˈмордачку //* (Пр).

ММ "назва побутової реалії" > "назва рослини": *глаˈдишка* 'сорт груш'; інф.: *продоўгуˈватийе* (Лб).

ММ “назва дії” > “назва рослини”: *др’і^{и}с'л’іўка* ‘сорт слив’.

ММ “назва міри” > “назва рослини”: *хун'тоўка* ‘сорт груш’. Зафіксовано *тр˙охг'ранийе* ‘сорт черешні’; лексема, за свідченням респондентів, увійшла до говірки після переселення у зв’язку з виведенням нових сортів і різновидів рослин.

МО ‘колір’. ММ “назва частини рослини (її плоду)” > “назва рослини”: *л’і'монка* ‘сорт груш’; інф.: *за сво'йу ок'раску //* (Дб); *на‿л’і'мон по'хожа // 'жоўтен’ка йак‿л’і'мон //* (Лб).

ММ “назва людини” (як носія усталеної ознаки) > “назва рослини”: *ци^{и}ганка* ‘сорт яблук’.

ММ “назва кольору” > “назва рослини”: *ч’ер'вонка*, *крас'ноўка*, *красно'бочка* ‘сорт груш’, інф.: *бок к'расний* (Зм); *'жоўта* ‘сорт черешні’, ‘сорт малини’; *'жоўтийе*, *жоў'тушка*, *'си^{і}н’ійе*, *'син’ін’к’ійе*, *'б’ел’і*, *зе'лена*, *к'раснийе* ‘сорт слив’; *'розова* ‘сорт малини’; *пу'р’ічка 'б’ела*, ~ *к'расна*, ~ *ч˙ер'вона*, ~ *'жоўт’ен’ка*, ~ *'б’ел’ен’ка*, *'чорна смо'род’іна*, *красна* ~ ‘сорт смородини’; *'б’іла*, *'чорна* ‘сорти шовковиці’. Види, сорти й різновиди ягід можуть бути номіновані аналітичними описовими сполуками: *к'расна 'йагодка*, *'жоўта* ~ ‘сорт малини’.

МО ‘місце зростання’. ММ “просторова назва” > “назва рослини”: *лесо'в˙ійе*, *л’еска'в’ійе* ‘сорт яблук’; *л’есо'ва* ‘сорт малини’; *сада'ва* ‘т. с.’, ‘сорт груш’; *пал’а'ва* ‘сорт груш’. Не завжди назви цієї ММ чітко виражають МО ‘місце зростання’ і вказують на локус; іноді вони можуть бути віднесені до МО ‘дикорослість’, оскільки маркери *пол’о'вий*, *л’есо'вий* та ін. часто позначають дикорослість рослини і можуть бути тотожні означенню *'дикий* ‘дикорослий, некультивований’.

МО ‘походження рослини’. ММ “назва просторового поняття” > ‘назва рослини’: від топонімів утворені назви *ан'тоноўка* ‘сорт яблук’ < *Антоново* [ЕСУМ I, с. 77]; *пу'т’імка* ‘т. с.’ < *пу'тивка* < *Путивль* або *Путивка* з формальною консонантною зміною *в* > *м* [ЕСУМ IV, с. 640]; *вен'герка* ‘сорт слив’; *л’іт'в’анк’і* ‘сорт груш’.

ММ “назва людини” > “назва рослини”: *м’і'чур’інка*, *сем’і'ренка* ‘сорт яблук’ — номінації за прізвищами селекціонерів.

МО ‘час’. ММ “назва сільськогосподарської рослини” > “назва фруктових дерев чи кущів”: *'житн’ічка* ‘сорт яблук’, інф.: *йак 'жи^{і}то посп’е'вайе во'на ўже го'това //*; *ав'с’анка* ‘сорт груш’. У фітономенах *'житничка* й *ав'с’анка* часова ознака виражена опосередковано.

ММ “назва часового поняття” > “назва рослини”: *'зимн’і 'йаблак’і*, *'зимн’і 'йаблан’і* ‘сорт яблук’; *'з’імн’айа*, *з’і'моўк’і^{и}* ‘сорт груш’.

ММ “назва релігійного, міфологічного поняття” > “назва рослини”: *с'пасанка* ‘сорт груш’.

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: *'позн’а* ‘сорт груш’, ‘сорт слив’; *'поз’н’ійе 'йаблука*, *'ран’:а* (яблуня) ‘сорт яблук’.

МО ‘біологічна властивість’. ММ “назва дерева, куща” > “назва рослини”: *ду'боўк’і* ‘сорт слив’.

МО ‘смак’. ММ “назва продукту харчування” > “назва рослини”: *'сахарна 'йаблан’а*, *'сахарн’ійе* (яблука); *'сахарка* ‘сорт яблук’; *'сахарка*, *цук'роўка*, *цук'ровочка* ‘сорт груш’; *'в’ін:а 'йаблан’а*, ~ *'йаблука* ‘сорт яблук’.

ММ “назва речовини” > “назва рослини”: *ва'д’анк’і* ‘сорт груш’.

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: *соло'ди'ц’а*, *са'лодка*, *к’іс'лиц’і*, *к’іс'личк’і*, *'к’ісла* ‘сорт яблук’.

МО ‘дикорослість / культивованість’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: *'ди'ка г'руша* ‘сорт груш’; *'дика 'ви'шн’а* ‘сорт вишень’, а також універбізована лексема *'д’ічк’і* ‘сорт яблук’, ‘сорт груш’.

МО ‘запах’. ММ “назва явища природи” > “назва рослини”: *'ди'мка* ‘сорт груш’, інф.: *г'руша шо 'димом 'пахне* (Лб).

ММ “назва продукту харчування” > “назва рослини”: *ме'доўка* ‘сорт груш’; інф.: *'м˙едам 'пахла* (Лел); номен *м’е'доўка* (Рз) може відбивати як МО ‘запах’, так і МО ‘смак’.

МО ‘якість’. ММ “оцінна назва людини” > “назва рослини”: *па'н’анк’і* ‘сорт груш’; *кра'саўк˙і* ‘т. с.’.

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: *прос'ти'йе 'в’іш˙н’і* ‘сорт вишень’; *прос'т’і* ‘сорт слив’.

В аналізованій ЛСПГ виявлено фітономени з о с л а б л е н о ю м о т и в а ц і є ю. Від фр. *caleville* ‘сорт яблук Кальвіль’ (< топонім *Calleville* [ЕСУМ II, с. 355]) утворені номени *'н’ежни кал'в’еї*, *с'н’ежни ~*, *'б’елиї кал'в’ін*, *кал'в’ін*. Вочевидь, номени засвоєні з літературного мовлення: укр. літ. *кальві́ль*, *сніговий кальві́ль*. Через затемнену мотивацію запозичених лексем усі відінонімні назви зазнали формальних змін фонетичної форми; прикметник у сполученні мотивований кольором плоду рослини. В одній говірці засвідчено ремотивацію атрибутивного компонента за ознаками ‘колір’ > ‘смак’: *сніжний кальвіль* > *'н’ежни кал'в’еї*. Ослаблена МО в назві *пап’е'роўка* ‘сорт яблук’, що, ймовірно, походить від пол. *papierówka* ‘сорт яблук, білий налив’ (< пол. *papier* ‘папір’) [ЕСУМ IV, с. 283] — номінація за кольором.

Деякі назви є п о л і м о т и в о в а н и м и. Зокрема, за **МО ‘колір’ + ‘смак’** утворені номени: *'б’елиї на'л’іў* ‘сорт яблук’ — від *налив* ‘набухання від припливу соків (про плоди, зерно та ін.)’; *лу'каўка* ‘сорт груш’, інф.: *'може з‿за то'го / шо лу'каўка бу'ла 'дуже кра'с’івайу сам на в’ід / а са'ма 'терпка та'ка бу'ла / а 'дуже кра'с’іва та'ка ўже // а'дин бок буў чут’ красна'вати / а са'ма 'жоўта та'ка 'гарна //* (Лел).

Проаналізовані назви є гіпонімами стосовно родових / видових позначень відповідних рослин. У межах аналізованої ЛСПГ деякі гіпоніми утворюють опозитивні пари. Так, назви різновидів малини протиставлені за ДО ‘місце зростання’ — *сада'ва* : *л’есо'ва*; за кольором — *к'расна 'йагодка* :

ˈ*жоўта* ~, ˈ*розова* : ˈ*жоўта*. Відзначено опозитивні гіпонімні мікроряди назв видів смородини, Ribes rubrum L. (ДО ‘колір’): *пуˈр’ічка ˈб’ела* : ~ *кˈрасна*; ~ ˈ*б’ела* : ~ *ч˙ерˈвона*; назви сортів яблук корелюють за ДО ‘час достигання’: ˈ*позн’а ˈйаблун’а*, ˈ*поз’н’ійе ˈйаблука* : ˈ*ран’:а ˈйаблун’а*.

Деякі назви сортів фруктово-ягідних рослин функціонують як синоніми в тих самих говірках: ˈ*з’імн’ійе* || ˈ*зайача ˈмордачка* (Лб); ˈ*жиˈтн’ічка* || ˈ*б’елиї наˈл’ів* (Зм) — про сорти яблук. Номени останньої пари хронологічно марковані: діалектоносії відзначають, що двокомпонентна назва засвоєна говіркою пізніше від літературного варіанта.

2.2.4. Назви частин ягід, фруктових дерев і кущів

І. Немотивовані назви

Майже для всіх назв фруктових дерев і кущів характерний синкретизм значень ‘рослина’ / ‘плід цієї рослини’. Виняток становлять лише номінації плоду яблуні і дикорослої груші. Назви плодів яблуні є однокореневими утвореннями до родової назви із словотвірним формантом *-ук-* — ˈ*йаблука*; також зафіксовано деривати з демінутивним суфіксом *-у(о,а)чк-*: ˈ*йаблучка*. У середньополіських говірках засвідчено похідні значення номенів із цим суфіксом: ˈ*йаблучка* ‘наземний плід картоплі’; *я́блочко* ‘кадик’ [Лисенко 1974, с. 238]; у західнополіських говірках — *йа́блучко* ‘колінна чашка’ [АСЗГ II, с. 284].

Гроно ягід номінують давньою лексемою *гˈрозд’і* (див.: [Фасмер I, с. 460; ЕСУМ I, с. 598, 600; ЭССЯ 7, с. 142]), інф.: *гˈрозд’і смоˈродиˈни* (Дб).

Бруньки дерев позначають номеном *бˈрун’к’і*, що мають псл. генезу; корінці, пагони, з яких вирощують нове плодове дерево чи кущ, називають *ч’ер˙енˈк’і* [ЭССЯ 3, с. 47—48; ЭССЯ 4, с. 69—70].

ІІ. Мотивовані назви

В аналізованій ЛСПГ зафіксовано лексично мотивовані назви частин рослин, утворені за ММ “назва дії” > “назва рослини”. На позначення корінців, саджанців, з яких вирощують плодові дерева та кущі, відзначено віддієслівний субстантив ˈ*сажанци*. Молоді гілочки для прищеплювання дерев номінують віддієслівними іменниками *шˈчепка*, *шˈчепа*, *пагаˈнец’*. Дерево, яке щеплювали, і щеплене дерево позначають описово: *шˈчепл’ене ˈдерево*, *пр’ішчеˈп’іли* [дерево].

Назви стебла плодових кущів представлені загальними, непохідними від родових / видових назв рослин номінаціями, утвореними шляхом семантичної деривації за ММ “рослина” (заг. н.) > “частина рослини”: *кусˈти*, *корч* ‘зарості буяхів’; *корч* ‘кущі чорної смородини’; *корч*, ˈ*корч’ік* ‘стебло чорниць’; ˈ*в’етачк’і з‿маˈл’ін* ‘гілки малини’; інф.: *черˈн’іка ˈчорна / а‿буˈйак*

*та'к'і 'с'ів'і // ну че^а^р'н'іка та'к'і ма'ли^і^йе ка^о^р'ч'і / а‿бу'йак та'к˙і^и^м кар'чом // бу'йак нази'ваўс'а^е^* // (Бр).

Лексично мотивованими є назви стебла рослин, які є: а) суфіксальними дериватами родових / видових назв: *чор'н'ічн'ак*, *чор'н'ічн'ік* 'стебло чорниць'; *брус'ничн'ак*, *брус'н'ічн'ік* 'стебло брусниці'; *мо'л'ін'ік* 'гілки малини' [48, с. 167]; б) семантичними дериватами родових / видових назв рослин: *чер'н'іца* 'стебло чорниць'; *су'ниц'і* 'стебло суниць'; в) семантичними дериватами, утвореними від nomina loci: *йагод'ни^і^к* 'кущі буяхів'. Усі лексичні одиниці утворені за поширеними ММ на основі релятивної спільності фітореалій.

МО 'будова'. ММ "назва частини рослини" > "назва частини рослини": семема 'гроно ягід' представлена лексемами *'пуч˙ечка*, *'к'істачка* — дериватами з демінутивними суфіксами *-ечк-*, *-очк-*; інф.: *'пуч˙ечкайу дер'жац:е* (Бч).

ММ "назва побутової реалії" > "назва частини рослини": *ко'робочк'і* 'верхня, м'яка шкаралупа волоських горіхів'.

ММ "назва ознаки за якістю" > "назва частини рослини": *д'робнийе ара'х'і* 'дрібний горіх, який не споживають'.

МО 'дикорослість'. Для семантичного мікроряду назв груші характерний синкретизм назви рослини і її плоду (*'дика г'руша*, *'д'ічка* — ММ "назва рослини" > "назва частини рослини") паралельно з функціонуванням спеціальних неоднокореневих позначень, утворених за іншою МО (наприклад, лексема *г'нилки*).

МО 'спосіб використання'. Назви плодів дикої груші *г'нилк'і*, *гни'личк'і* зумовлені особливістю їх споживання, адже такі груші їдять підгнилими, й утворені за ММ "назва дії" > "назва частини рослини".

МО 'якість'. ММ "назва ознаки за якістю" > "назва частини рослини": *па'гани а'р˙ех'і*, *гн'і'лийе ара'х'і*, *ч'ер'л'ів'і^и^ а'р'ех*, *н'е‿'год'ен дл'а 'йіж'і* 'темний ззовні, порожнистий, із зіпсованим ядром горіх'.

2.2.5. Назви місця, де ростуть ягоди, фруктові дерева і кущі

І. Немотивовані назви

Для місця в лісі, де ростуть ягоди, функціонують полісемантичні назви із локативним значенням *гра'да*; *у'рочи^і^ща*, які виникли внаслідок розширення семантики [ЭССЯ 7, с. 120—122; ЕСУМ І, с. 608; 290, с. 122—129]; інф.: *де 'йагада* (Рч). Так, у сучасній літературній мові лексема *урочище* побутує зі значеннями 'те, що становить природну межу', 'ділянка, яка виділяється серед навколишньої місцевості природними ознаками' [СУМ XI, с. 483].

Для семеми 'ягідник' (заг. н.) засвідчено полісемантичний номен *чагар'ник* [ЕСУМ VI, с. 274—275]. Словотвірні варіанти лексеми властиві для східнополіських — *чагарня́к* 'заросла кущами толока' [Лисенко 1974, с. 229] — та інших українських говірок [205, с. 70—71].

II. Мотивовані назви

Усі лексеми цієї ЛСПГ мотивовані лексично. Зокрема, виявлено кілька ММ:

ММ "назва дії" > "назва із локативною семантикою". Загальнопоширена віддієслівна лексема *сад* позначає площу, де ростуть фруктові дерева і кущі.

ММ "назва частини рослини" > "назва із локативною семантикою". Від номена *ˈйагода* за допомогою суфіксів *-ник-*, *-ничок-* утворені як загальна назва ягідника, так і назви площ, де ростуть конкретні види ягід, наприклад: *йагодˈн'ік*, *йагодн'іˈчок* 'місце, де ростуть чорниці', 'ягідник, на якому ростуть брусниці'.

Регулярною для творення місця зростання кущових ягідних рослин є ММ "назва рослини" > "назва із локативною семантикою": *суниця* > *ˈсун'ічн'ак*, *суˈн'ічн'ік* 'ягідник суниць'; *чорниця* > *чорˈн'ічн'ак*, *черˈн'ічн'ік* 'місце, де ростуть чорниці'; *брусниця* > *брусˈн'ічн'ік*, *брусˈничн'ак* 'ягідник, на якому ростуть брусниці'; *малина* > *маˈл'ін':ік*, *маˈл'ін':ак* 'зарості малини'; *ожина* > *оˈжиⁱн:ик*, *оˈжиⁱн':ак* 'зарості ожини'; *буяхи* > *буˈйачн'ік*, *буˈйашн'ак* 'зарості буяхів'; *журавлина* > *жураˈв'ін':ак*, *жураˈв'ін':ік* 'зарості журавлини'; **медведина* > *м'едˈв'едиⁱк'і* 'зарості ведмежої ягоди'; *вишня* > *в'ішˈн'ак* 'зарості вишень'. Характерною особливістю цієї ЛСПГ є те, що суфіксальні деривати від видових назв рослин можуть позначати і місце, де ростуть ці рослини, і їхнє стебло.

2.3. ЛСГ НАЗВ ГРИБІВ

2.3.1. Загальні назви грибів

Носії ГЧЗ використовують розгалужену систему мікономінацій з чіткою структурною організацією, яка відображає особливості сегментування діалектоносіями позамовного простору.

I. Немотивовані назви

Як загальне позначення грибів, нижчих безхлорофільних рослин, у ГЧЗ засвідчені різні формальні варіанти немотивованої лексеми *гриб* (*гр'іˈбок*, *гр'іˈбˈк'і*); щодо етимології якої існують різні думки [ЭССЯ 6, с. 129—130; Фасмер I, с. 457; 161, с. 93—95; ЕСУМ I, с. 592—593; 72, с. 121—122 та ін.]. Номен відомий усім східнослов'янським і західнослов'янським мовам, проте в пам'ятках трапляється лише з XVII ст. [ЕСУМ I, с. 592—593; 206, с. 290; 249, с. 57; 261, с. 52—54; 329, с. 440—441]. До цього часу функцію загальної назви грибів виконувала архаїчна лексема *гуˈба*, що є продовженням псл. **gǫba* [ЭССЯ 7, с. 78—79; ЕСУМ I, с. 610; 206, с. 290]. У цьому ж значенні номен відомий різним слов'янським мовам [Фасмер I, с. 468—469; ОЛА 3, к. 57; 261, с. 53; 276, с. 34].

У діалектологічних джерелах, які репрезентують говірки досліджуваної території, відзначено номен *гу'ба* в загальному значенні — ‘гриб, нижча безхлорофільна рослина, що має форму шапки, надітої на ніжку’ (заг. н.), а також із вужчою семантикою ‘їстівний гриб’ (заг. н.), ‘неїстівний гриб’ (заг. н.), ‘березовий гриб, чага, Inonotus obliquus (Pers.) Pil.’ [ГМ III, с. 163—164]. Це ж значення давньої лексеми відоме в західнополіських говірках: *гу́би* ‘всякі гриби’; *губйа́ка, губйа́к’і* ‘усі гриби’ (заг. н.) [АСЗГ I, с. 111]; говірках південно-західного наріччя — *'губи* ‘всі гриби’ [АУМ II, к. 329], *'huba* ‘їстівні гриби’ (заг. н.) [ОКДА 5, к. 8]; із видовою семантикою (‘лисичка звичайна, Cantharellus cibarius Fr.’, ‘рижик звичайний, Lactarius deliciosus Fr.’) номен вживаний у закарпатських говірках [Мигол. 1995, с. 34, 36]. У східнополіських говірках та південній частині Середнього Полісся словотвірні варіанти аналізованого номена репрезентують значення ‘усі види їстівних грибів, крім білого гриба й боровика’ (заг. н.) [АУМ I, к. 317; ЛАПП, к. 83; Лисенко 1974, с. 60; 144, с. 206]; у білоруських поліських говірках — *гу́бы*, *губякі́* ‘т. с.’ [РС, с. 304], *гу́бы* ‘їстівні гриби’ [Самуйлік, с. 35, к. 94], *губа́*, *гу́бы* ‘гриб’ [РС, с. 300].

Фрагмент семантичного поля ‘гриби’, який репрезентує узагальнену семантику номена *гу'ба*, є визначальним у загальнополіському контексті [144, с. 205—208], однак обстеження ГЧЗ, зокрема говірки с. Машеве, показало, що у збірному значенні слово *гу'ба* наразі не функціонує (див. табл. 2). Цією лексемою діалектоносії переважно позначають трутовики на противагу пластинчастим і трубчастим грибам. У досліджуваних говірках семантична структура номена *гу'ба* охоплює семантику ‘одна з двох шкірно-м’язових складок біля рота’ (в усіх говірках), ‘наріст, гриб, що росте на стовбурі, пні дерева’ (Бн, Бр, Зм, Кр2, КрГ, Крд, Кш, Лб, Лел, Пр, Рз, Ссл, Ст, СтШ, Тер, Ус); ‘трутовий наріст на березі’ (Бр, Зм, Іл, КрГ, Крд, Лел, Мш, Ссл), ‘висушений гриб-трутовик, за допомогою якого видобували вогонь’ (БС, Рз, Ус, Чст). У деяких говірках аналогічні значення має дериват *'губка*: ‘наріст на стовбурі дерева’ (Бч, Вч, Ржд), ‘трутовий наріст на березі’ (Бч, Оп, Ржд, Сх), ‘висушений гриб-трутовик, за допомогою якого видобували вогонь’ (Бн, Кп, Мш, Сх, Тар); також засвідчене значення ‘порхавка, Lycoperdom Pers.’ (Кр2).

Імовірно, спеціалізація семантики і втрата збірного значення лексеми *гу'ба* відбулися ще до початку відселення носіїв говірок з питомої території. Загальну семантику має дериват *губ'йаки* ‘усі їстівні гриби, крім білого’ (заг. н.), який у ГЧЗ формує опозицію з видовою назвою білих грибів. Обстеження говірок показало, що в сучасних ГЧЗ перше значення реалізоване частково: лише в кількох говірках виявлено лексеми *губ'йаки*, *губ'йач:е*, які також фіксують діалектологічні джерела [ГЧЗТ, с. 49, 110]. У ЛАПП, мережа якого охоплює деякі населені пункти Північної Київщини, засвід-

Таблиця 2.

Семантична структура лексеми *гу'ба**[1]

Складка біля рота	Гриби (заг. н.)	Їстівні гриби (заг. н.)	Неїстівні гриби (заг. н.)	Наріст, гриб, що росте на стовбурі, пні дерева	Трутовий наріст на березі	Висушений гриб-трутовик, за допомогою якого видобували вогонь	Говірки
+	*+	*+	*+	—	+	—	Мш
+	—	—	—	+	—	—	Бн, Кр, Кш, Лб, Пр, Ст, СтШ, Тер
+	—	—	—	+	—	+	Рз, Ус
+	—	—	—	+	+	—	Бр, Зм, КрГ, Крд, Ссл
+	—	—	—	—	+	—	Іл, Лел
+	—	—	—	—	—	+	БС, Чст
+	—	—	—	—	—	—	Бч, Кп, Оп, Ржд, Тар[2]

чено, що на всій території, яку обіймали досліджувані говірки, були поширені збірні назви для всіх їстівних грибів, крім білого, Boletus edulis, — різні формальні варіанти номенів *козл'а'ки*, *губ'йаки*, *багн'у'к'і* [ЛАПП, к. 83]; також див.: [ЛАНП, к. 99]. Це свідчить про виразну тенденцію до звуження ареалу побутування дериватів із коренем *губ-* у середньополіському ареалі загалом. Звуження функційного навантаження лексеми *'губи* / *губ'йаки*, можливо, відбувалося ще до переселення, на материнській території ГЧЗ, що спричинило і занепад у цьому сегменті лексико-семантичного поля й інших назв із загальною семантикою — *козл'а'ки*, *багн'у'ки*.

II. Мотивовані назви

Незважаючи на вищезгадану тенденцію, загальну семантику могли перебирати на себе видові мікономени. В одній говірці зафіксовано назву *'бабк'і* 'всі їстівні гриби, крім білого', яка в більшості ГЧЗ позначає підберезовик. Імовірно, це продовження сх.-поліс. *а'бабк'і* 'т. с.' [ЛАПП, к. 83; АУМ I, к. 317], ареал поширення лексеми із цим значенням — східнополіські говірки Чернігівщини межиріччя Дніпра й Десни; у деяких білорусь-

[1] У табл. 2 представлено реконструйовану семантичну структуру лексеми *гу'ба* (з урахуванням уже втрачених значень). Втрачені семеми відзначено зірочкою *.

[2] У цих говірках (Бч, Кп, Оп, Ржд, Тар) як мікономен функціонує словотвірний варіант *'губка*.

ких говірках — *абабка* ‘гриби’ (заг. н.) [276, с. 34]. Лексема ˈ*бабк’і* ‘всі їстівні гриби, крім білого’ утворена шляхом розширення семантики видової назви (ММ “видова назва гриба” > “загальна назва гриба”). Підставою для таких змін, імовірно, були позамовні фактори, тобто поширення того чи іншого гриба на території побутування досліджуваних говірок. Так, дослідники відзначають, що загальною назвою їстівних грибів можуть бути будь-які видові мікономени [276, с. 34].

Втрата окремих лексичних одиниць у редуктивних говірках корелює з перебудовою ієрархічних відношень, тому аналіз системних зв’язків у лексиці переселенських говірок, зміна території функціонування яких відбулася недавно, дає цінну інформацію для реконструкції окремих ділянок лексико-семантичної системи редуктивної говірки. У свідомості носіїв ГЧЗ, наприклад, чітко збережена опозиція ‘білий гриб, Boletus edulis’ : ‘усі їстівні гриби, крім білого’, що підтверджено численними коментарями діалектоносіїв; інф.: *б’ели зˈнал’і грі^{и}б / це наш уˈже ˈсам’і‿ˈсам’і кампеˈтентниї грі^{и}б буў // а так у нас л’іˈс’ічк’і буˈл’і / ˈподз’ел’енк’і / зеˈл’онк’і напр’іˈм’ер / р’іжˈк’і / масˈл’ата / отаˈкˑе //* (КрГ); також див.: [ЛАПП, к. 83, 85, 86; ЛАНП, к. 99; ГЧЗТ, с. 49, 110]. Зауважимо, що згідно з народною класифікацією поліщуки не вважали їстівними більшість видів пластинчастих грибів, які менш цінні за смаковими властивостями[1]: *то н’е гр’іб / то ˈпушка //* (про порхавку, Lycoperdom Pers.; Мш); *а теˈпер ˈкажут гр’іб на йоˈго //* (про печериці, Agaricus; ЗП); *і це вже тоˈд’е йак коˈли дошˈч’і пˈроїдут до масл’уˈкˑі / а р’іжˈк’і / це таˈк’і не гріб / а так йак сироˈйежка / ˈале ˈдуже вˈкусниˈйе //* (ЗП); *ˈпол’с’к’іх гр’іˈбоў і аˈп’ен’ок м’і н’е‿пр’ізнаˈвал’і / каˈзал’і на йіх гаˈд’учк’і // це ўже тут ˈнаш’і ˈсамиˈйе ˈп’ерв’ійе гр’іˈб’і //* (КрГ). З іншого боку, з ужитку виходять збірні назви, які позначають усі їстівні гриби, крім білого, що згодом може призвести до деактуалізації згаданої лексичної опозиції. Наведені коментарі мовців свідчать про існування кількарівневої ієрархії в ЛСГ назв грибів (див. схему).

Структурна організація лексико-семантичного поля ‘гриби’

[1] Таке протиставлення наявне в інших українських та російських говірках [151, с. 89—99; 193, с. 186—203].

У редуктивних ГЧЗ засвідчено розширення реалемного поля, співвідносного з лексемою *гриб* ‘їстівні гриби’ (також засвідчено форму *гр’іˈбок*), унаслідок включення до нього грибів, які раніше відносили до неотруйних, але не вживаних у їжу. У зв’язку з цим у говірках відзначене збільшення функційного навантаження видових мікономенів, спричинене позамовними факторами, а саме зміною природно-географічного середовища, в якому проживали чорнобильці.

Існування опозиції за якістю ‘їстівні гриби’ : ‘неїстівні гриби’ корелює із загальними назвами для їстівних та неїстівних грибів. Зауважимо, що при віднесенні таких лексем (а також інших номенів, узагальнених за певним критерієм) до ЛСПГ загальних назв грибів ураховано різний ступінь узагальнення, зокрема підпорядкування цього ієрархічного рівня в класифікації мікономенів загальним назвам *гриб*, *гуˈба*.

МО ‘якість’. Найчастіше загальні назви їстівних та неїстівних грибів утворені за моделлю “*означення за якістю* + лексема *гриб*”. Їстівні гриби номінують *йесˈтовнийе гр’іˈб’і*, *йеˈдов’ійе ~*, хоча більше функційне навантаження мають видові лексеми.

МО ‘вплив на організм людини чи тварини’. Розгалуженіший номінативний ряд на позначення отруйних та неїстівних грибів, які позначають двокомпонентними сполуками *нейесˈт’івнийе ~*, *тˈравлени ~*, *отˈравл’енийе ~*, *атˈруйнийе ~*, *поˈганийе ~*, *дурˈнийе ~*, *гаˈд’учиˈйе ~*, а також мікономенами, утвореними шляхом універбізації словосполучень і суфіксації (формант *-к-*): *паˈганк’і*, *гаˈд’учк’і*, *вуˈжачк’і*; інф.: *шо н’е‿беˈром / дак на то ˈкажут’ гаˈд’учка //* (Мш); *ми казаˈл’і наˈ‿йіх вуˈжачк’і бо‿миˈ йіх н’е‿бˈрал’і / бо‿ваˈни атˈруйнийе //* (БС). У досліджуваних говірках універбізовані лексеми є полісемічними і позначають як усі неїстівні гриби, так і конкретні види неїстівних грибів. Зафіксовано також *паˈганк’і* ‘всі неїстівні гриби, крім мухоморів’. Компоненти, похідні від назв тварин, в атрибутивних сполуках, від яких утворені суфіксальні універбати, не виявляють конкретного зв’язку з відповідною твариною і виражають семантику ‘непридатність для людини’ [118, с. 51; 173, с. 67]. У ГЧЗ продуктивними основами є саме *вужач-* і *гадуч-*, на відміну від говірок контактних ареалів [ЛАПП, к. 87; 276, с. 35, 142—143], що визначає лексичну своєрідність досліджуваних говірок. Мікономени, похідні від назв тварин, також функціонують із загальною семантикою ‘неїстівні гриби, що ростуть у садах та городах’ — *вуˈжачк’і*. Відома думка про зв’язок неїстівних грибів із певним тотемом — твариною, що пояснює різноманітні основи в назвах неїстівних грибів [276, с. 35]; на користь цієї гіпотези може свідчити тенденція до чіткої локалізації мікономенів, похідних від назв тварин [Самуйлік, к. 93; ЛАПП, к. 87].

У кількох говірках зафіксовано номен *дурˈманк’і* ‘всі неїстівні гриби, крім мухоморів’, який також передає негативну семантику і вказує на отруйність, неїстівність гриба.

Сегментування позамовного простору діалектоносіями ГЧЗ не завжди збігається із поширеним в інших регіонах та загальновідомим. Так, на Середньому Поліссі часто до неїстівних зараховують опеньки, рядовки та інші гриби, що відбиває локальні традиції господарювання, культури носіїв діалектів. Окремо не виражена семема ‘гриб їстівний, але несмачний’; це значення репрезентоване лексемами на позначення неїстівного гриба: *дурˈнийе гр’іˈби*, *паˈганк’і*.

МО ‘час’. У ГЧЗ побутують збірні назви їстівних грибів, в основі яких лежить темпоральна ознака (час появи), яка може бути виражена як прямо, так і опосередковано, тобто через співвіднесення з маркерами періодів річного аграрного циклу, а також із церковними святами, які традиційно були пов’язані з трудовим сільськогосподарським календарем [295, с. 182]. Так, у межах МО ‘час’ виділяємо такі ММ, за якими утворені назви грибів:

ММ “часове поняття” > “назва гриба”: *ˈмайск’ійе гр’іˈб’і* ‘весняні гриби’ (заг. н.); *ˈмайск’ійе* ~, *майоˈв’ійе* ~ ‘ранні весняні гриби, поява яких збігається з релігійним святом Миколиного дня’; *ˈл’етн’ійе* ~ ‘ранні гриби’; *жнивˈнийе* ~ ‘гриби, які з’являються під час жнив’.

ММ “назва релігійного, міфологічного поняття” > “назва гриба”: *м’іˈколиⁱнийе гр’іˈб’і*, *миⁱˈкол’нийе* ~, *м’іко̇ˈлайов’ійе* ~ ‘ранні весняні гриби, поява яких збігається з релігійним святом Миколиного дня, різновид білих грибів’; інф.: *на М’іˈколу ˈкажут / ˈкажут пˈроїдут дошˈчи / до про М’іˈколу м’іˈколниї гр˙іб / до на‿ц’оˈго гˈр’іба каˈзали / тˈреба вз’ат’ ˈц’ого‿ж м’іˈколного гˈр˙іба / бо вон л’еˈч’ебниї //* (ЗП); *п’етˈровск’ійе* ‘гриби, які з’являються перед святом Петра і Павла’; *троˈйецк’ійе гр’іˈб’і*, *троˈйешнийе* ~ ‘гриби, які з’являються на Трійцю’, ‘гриби, які з’являються, коли красується жито’; інф.: *троˈйешнийе / на Тˈроїцу росˈтут буˈвайе //* (Пл). В одній говірці зафіксовано *траˈйецк’ійе гр˙іˈб’і* ‘гриби, які ростуть під час колосування жита’, хоча на Трійцю жито вже починало цвісти, тобто поява колосу припадає на ранній період; інф.: *Тˈроїца з краˈсойу* (Пр). Імовірно, неточність у визначенні семантики номена *траˈйецк’ійе гр˙іˈб’і* пов’язана з варіюванням структури номінативного поля лексем на позначення періодів росту й достигання колоскових, які зафіксовані в багатьох ГЧЗ. Наприклад, у говірці с. Паришів мікономен моделі “назва дії” > “назва гриба” *красавіˈк’і* (Пр) позначає гриби, що ростуть у період, коли колосується жито, ранні весняні гриби, поява яких збігається з Миколиним днем, що, можливо, вказує на поплутання семантики лексем *колосуватися* і *красуватися*, які позначають період появи колосу й період цвітіння жита відповідно[1]. В інших говірках лексеми *красов’іˈк’і*, *краснов’іˈк’і* < *красуватися* функціонують зі значенням ‘гриби, що ростуть у період, коли красується (цвіте) жито’. Назвою періоду появи колосу в зернових культурах мотивована лексема цієї ж ММ

[1] Див. підрозділ 2.1.5.

колосов'іˈк'і 'гриби, які ростуть, коли колосується жито'; інф.: *коˈли ˈжі^{и}то в˙і^{и}сиˈпайец:а / ˈколас //* (Рд).

МО 'місце зростання'. Чимало назв грибів у ГЧЗ мотивовані місцем їх зростання й утворені за різними ММ. За ММ "просторова назва" > "назва гриба" утворені назви *хвойн'іˈков'ійе гр'іˈб'і*, *березн'іˈков'ійе* ~. В одній говірці для грибів, що ростуть серед вересу, засвідчено лексему *берегаˈв'ійе гр'іˈб'і* з прозорим словом-мотиватором ˈ*берег* (< псл. **bergъ* [ЕСУМ I, с. 170]), який має семантичну спільність з лексемою *край* [Лисенко 1974, с. 31; 290, с. 88—96]. Паралелі маємо в різних говірках; зафіксовано поліс. — *бе́рег* 'узлісся' [290, с. 90; Никончук 1979, с. 99], зокрема зх.-поліс. — *бе́рех* 'сінокіс; пасовище в низині' [АСЗГ I, с. 14], гуц. — *бе́рег* 'гористе місце, пасовисько' [Гуц. гов., с. 23; 334, с. 119—120], рос. — *береговинка* 'узлісся, межа поля, луга' [СРНГ 2, с. 245]. Аналогічні значення засвідчені історичними словниками: *берег, бєрєгъ* 'берег; кінець; урвище, круча' [ССУМ I, с. 92—93]. Зв'язок мікономена із просторовою семантикою підтверджує й те, що верес як світлолюбна рослина зазвичай росте на узліссях, галявинах та порубах. Подібну модель номінації "nomina loci" → "назва гриба" відображає засвідчений в лексикографічному джерелі номен *гороˈв'ійе гр'іˈб'і*; інф.: *но гоˈр'е гр'іˈб'і / гороˈв'ійе* [ГМ III, с. 164], де гора 'узвишшя, горбок'. У ГЧЗ зафіксовано назву *ни^{і}заˈви^{і}йе гриˈби* < *низ*, *не́жа* 'низина серед поля, долина' [Лисенко 1974, с. 136]; сучасні діалектоносії цим номеном позначають гриби, що ростуть у березняку.

Продуктивною є модель "назва дерева, куща" > "назва гриба", оскільки для дендрономенів характерний синкретизм семем 'назва дерева' і 'місце, де ростуть відповідні дерева': *хвоˈйов'ійе* 'гриби, що ростуть у сосновому лісі' < *хˈвойа*, інф.: *шо на хˈв^{ф}ойн'аку* (Тер); *дуˈбов'ійе* 'гриби, що ростуть у дубових лісах' < *дуб*. За ММ "назва трав'янистої рослини" > "назва гриба" утворені формальні варіанти *вереˈсов'ійе гр'іˈб'і*, ~ *па верес*ˈ*ку* 'гриб, що виростає серед вересу'.

Загальними назвами, мотивованими часом і місцем зростання, у ГЧЗ часто позначають різновиди білих грибів: *в'ер˙еса*ˈ*в'і гри^{и}ˈб'і / ˈб'елийе* (Рз). У деяких говірках відзначено відсутність загальної назви на позначення грибів, які ростуть серед вересу. Частіше зафіксовано видові номени: ˈ*б'елийе гр'іˈб'і*, *черна*ˈ*шапочн˙ік*, ˈ*чорнийе гриˈб'і*, *чорного*ˈ*лов'ік*, *боров'іˈк'і*, *краснагаˈлов'ік'і* 'гриби, що ростуть у сосновому лісі'; *барав'іч*ˈ*к'і* 'гриби Boletus, що ростуть на пагорбах'.

2.3.2. Родові / видові назви грибів

І. Немотивовані назви

Назви печериць, Agaricus, представлені не в усіх ГЧЗ, оскільки ці гриби для поліщуків не мали практичної цінності. Номен *печеˈриц'і*, який має паралелі в інших слов'янських мовах, гіпотетично пов'язаний із *пекти*,

печу [Фасмер III, с. 256; ЕСУМ IV, с. 364; 162, с. 95—96, 98; 188, с. 59; 317, с. 121—128]. Для цієї назви характерна словотвірна однорідність у досліджуваних говірках, на відміну від сусіднього діалектного білоруського континууму, в якому побутують структурно відмінні деривати від цієї основи [ЛАБНГ I, к. 287]. Варіант *чепеˈр'ічк'іи* є результатом метатези, наслідки якої засвідчено і в інших українських говірках [Лысенко 1966, с. 58; Лисенко 1974, с. 230; 64, с. 81; Сабадош, к. 44], а системно виявлено в балтійських та південнослов'янських мовах. Формальну спільність цих похідних у дистантних зонах А.П. Непокупний кваліфікував як паралельний розвиток давньої основи [188, с. 59—61].

Лексема *шамп'інˈйон* 'т. с.' запозичена з французької мови у XVIII ст. [Фасмер IV, с. 403; 257, с. 49]; номен поширений у більшості білоруських говірок [ЛАБНГ I, к. 287; 276, с. 203—205], однак для ГЧЗ не властивий та, ймовірно, засвоєний нещодавно.

У досліджуваних говірках функціонують фонетичні варіанти номена *ˈчага* (*аˈчага*) 'наріст на стовбурі дерева', 'трутовий наріст на березі', що сягає комі *tšak* 'гриб, губка' [Фасмер IV, с. 310]. Часто інформанти нечітко диференціюють значення лексем (*а*)*ˈчага* і *гуˈба* / *ˈгубка*, що свідчить про зближення номінативних полів обох лексем і розвинення в говірках синонімії, зокрема: *ˈчага* || *гуˈба* 'наріст на стовбурі дерева' (Лел), 'трутовий наріст на березі' (Іл, КрГ). У деяких інших говірках лексеми утворюють опозитивні пари за ДО 'місце зростання': *гуˈба* 'наріст на стовбурі будь-якого дерева' : *ˈчага* 'трутовий наріст на березі' (Ус, СтШ, Бн, Пр, КрГ). У деяких говірках, де поширений номен *ˈчага*, відзначено, що діалектоносії сприймають його як результат впливу літературного стандарту; інф.: *аˈчага па_наˈучнаму* (Зм).

II. Мотивовані назви

МО 'будова'. ММ "назва ознаки за якістю" > "назва гриба": *тоўсˈтушк'і* 'різновид грибів'; не ідентифіковано зафіксований в одній говірці мікономен *воˈлошк'і*, який, імовірно, мотивований особливістю шапинки гриба, яка ніби вкрита ворсинками (лексема може бути пов'язана із псл. **volx*- 'щось волохате' [ЕСУМ I, с. 422]). Паралелі наявні в зх.-поліс. говірках: *волоха́ч* 'гриб-дощовик їстівний, шипастий' [АСЗГ I, с. 71]. Хвилястим краєм шапинки гриба мотивована назва *волˈнушк'і*.

За ММ "назва реалії побуту" > "назва гриба" утворено номен *ˈзонт'ік'і* 'бліда поганка, Amanita phalloides'. Полісемантичною є лексема *коўпаˈк'і* — 'сморж, Morchella', 'строчок, Giromitra', мотивована формою шапинки номінованих грибів. Паралелі наявні в інших східнослов'янських мовах: біл. *каўпа́к* 'смаржок канічны' [ЛАБНГ I, к. 281; РС, с. 288; 276, с. 215]; рос. *колпа́к*, *колпакуша* 'гриб Agaricus comatus' [СРНГ 14, с. 193].

ММ “назва тварини” > “назва гриба”: ˈ*кошк’і* ‘різновид грибів’; *каˈзул’і*, ˈ*кози*, *казˈли*, *каˈзиⁱнциⁱ* ‘різновид грибів’, інф.: а ˈ*тийе* ˈ*кози дак таˈк’ім’і нан’іˈзу жˈмурачкам’і* / ˈ*наче то з’еˈл’онка* // (Кпч); *шерст’ йак у каˈзиⁱ* // (Кш).

Двокомпонентне сполучення *соˈбач’ійе* ˈ*йайца* ‘порхавка, Lycoperdom Pers.’, у якому, вочевидь, відбулося переосмислення мотивації, утворене за ММ “назва продукту харчування” > “назва гриба”, є новішим від лексеми ˈ*пурхалк’і* ‘т. с.’ і функціонує в мовленні молодшого покоління як емоційно забарвлене; див. аналогічні моделі творення назв порхавки: [240, с. 510—511].

ММ “назва частини рослини” > “назва гриба”: *гр’іˈб’і* ˈ*наче* ˈ*шиⁱшк’і* ‘гриб, наріст на стовбурі, пні дерева’.

МО ‘колір’. ММ “назва кольору” > “назва гриба”. Білий гриб, Boletus edulis, у більшості досліджуваних говірок номінують ˈ*б’елийе гр’іˈби*. Зауважимо, що в досліджуваних говірках відбулося звуження функціонування загальної назви *гриб* у видовому значенні.

Кольором мотивовані видові назви грибів *сиˈн’аўк’і* (лексема ввійшла до говірки нещодавно), *с’ін’аˈк’і*; *черˈнушк’і*; *красˈнух’і* ‘різновид грибів’; ˈ*чорнийе гр’іˈб’і* ‘гриби родини болетових, схожі на боровики і які синіють від дотику’; *красногоˈлов’і(йе)* ‘моховик, Xerocomus Quel.’; *красн’уˈк’і*, *красн’учˈк’і* ‘підосичник, Leccuinum aurantiacum S.F. Gray’; *краснагаˈлов’ік’і*, інф.: *кˈраснийе гриᵉˈб’і* / на *йіх каˈзали красн’уˈк’іᵘ* // (Пл); ˈ*шапка ч’ірˈвона пˈравда* / *то вон назиˈвавс’а ї красˈн’ук* // (ЗП); *гоˈлоўка кˈрасна* (Тар); також див.: [ЛАПП, к. 84]. В одній говірці лексему ˈ*чорнийе гр’іˈб’і* засвідчено паралельно до назви *заˈйечийе гр’іˈб’і* (Іл), що зумовлено особливістю гриба — темніти від дотику.

На позначення гриба рядовки, Tricholoma flavovirens, функціонує номен *зеˈл’онка*, мотивований кольором шапинки гриба; інф.: *воˈни буˈли зеˈленийе* (Лб).

Для гриба рижик, Lactarius S.F. Gray, відома назва ˈ*рижик’і*, мотивована кольором гриба, варіанти якої функціонують в інших східнослов’янських і західнослов’янських мовах [276, с. 211—212; 341, с. 128—129], що, вочевидь, свідчить про давність номінації. Із цим же значенням у ГЧЗ побутують номени *р’іˈжок, р’іжˈк’і* ‘рижик, Lactarius S.F. Gray’, що могли утворитися внаслідок формальної видозміни фонетичної структури слова, але наразі вже втратили зв’язок із МО ‘колір’, набувши мотивації за формою.

За ММ “назва гриба” > “назва гриба” префіксальним способом утворена назва іншого різновиду гриба Tricholoma, рядовок сірих, — ˈ*пудзеленка*.

ММ “назва тварини” > “назва гриба”. Кольором опосередковано мотивована лексема *л’іˈс’ічка* ‘лисичка справжня, Cantharellus cibarius Fr.’, вживана в усіх ГЧЗ.

МО ‘спосіб зростання’. ММ “назва дії” > “назва гриба”. На позначення трутових грибів також зафіксовані віддієслівні утворення із загальною семантикою ˈ*наросл’і,* ˈ*нарасл’а* ‘наріст на стовбурі дерева’.

МО ‘якість’. Традиційно на Поліссі найціннішим грибом уважали саме білий гриб, чим зумовлена наявність у середньополіських говірках опозиції ‘білий гриб’ : ‘інші їстівні гриби, крім білого’. Білий гриб, Boletus edulis, у ГЧЗ номінують загальною назвою *гр’іб*[1] (ММ “загальна назва фітооб’єкта” > “родова / видова назва фітооб’єкта”). Т.В. Назарова також фіксує вузьке значення лексеми *гри^{ı}би^{і}* — ‘найкращі, білі гриби, боровики’ [ЛАНП, к. 99]. Однак у сучасних ГЧЗ засвідчено звуження вживання збірної назви у видовому значенні. У мовленні діалектоносії вживають переважно атрибутивні сполуки, які часто функціонують як дублетні в тій самій говірці: *гр’іб* || *ˈб’ели гр’іб* || *нату^{ı}рал’нийе гр’і^{ı}б’і^{и}* (Рд); *гр’і^{и}б* || *б’елийе гр’і^{ı}б’і* || *нату^{ı}рал’ниї гр’іб* || *с^{ı}воїс’к’і гр’іб* (Зм); *ˈб’елийе гр’і^{ı}би^{і}* || *наста^{ı}йашчи^{і}йе гр’і^{ı}би^{і}* (Кп); *гр’іб* || *ˈб’$^{(j)}$елиї гр’іб* (ЗП) тощо. Це свідчить про основне семантичне навантаження субстантивного компонента. Зафіксовано також загальне позначення *гр’іб’* ‘гриб, наріст на стовбурі, пні дерева’, що зумовлено відсутністю в деяких говірках видової назви.

ММ “назва тварини” > “назва гриба”. Різні види неїстівних грибів, зокрема мухоморів (крім червоного), у досліджуваних говірках номінують гіперонімним універбатом на означення всіх неїстівних грибів — *ву^{ı}жачка*, який зафіксовано із семантикою ‘мухомор білий, Amanita verna’, ‘мухомор пантерний, королиця бура, Amanita pantherina’, ‘мухомор сіро-рожевий, гадючка червона, Amanita rubescens’, ‘мухомор цитриновий, жовтий, королиця жовта, Amanita citrina’, ‘мухомор, поплавок сірий, Amanitopsis vaginata’, ‘бліда поганка, Amanita phalloides’, ‘різновид мухомора’, ‘вид неїстівного гриба’; інф.: *ву^{ı}жачка / во^{ı}на йак муха^{ı}мор ^{ı}ток’і‿шо в’і^{и}сок’і //* (Ст); *ву^{ı}жач˙йе гр’і^{ı}б’і^{и} / на‿па^{ı}ганк’і у‿нас ка^{ı}зал’і //* (Зм); *ву^{ı}жачки^{і} / йак па^{ı}ганиї гр’іб //* (Пл). Двокомпонентна назва *ву^{ı}жач’йе гр’і^{ı}би* у ГЧЗ є непродуктивною (зафіксована в 1 говірці). Номен *по^{ı}ганка* в ГЧЗ переважно репрезентує семантику ‘бліда поганка, Amanita phalloides’. У деяких говірках універбати *по^{ı}ганка* і *ву^{ı}жачка* функціонують як синоніми на позначення як різних видів неїстівних грибів (Зм, Ржд, Рз), так і гіперонімних стосовно них загальних номінацій неїстівних грибів (Бн, Бр, БС, Рз, Ус).

На позначення грибів родини болетових, які схожі на боровики і синіють від дотику, функціонують двокомпонентні сполучення, утворені за допомогою номена *гриб* із загальною семантикою й атрибутивного компонента, що походить від назви тварини і вказує на неїстівність гриба, — *за^{ı}йеч’йе гр’і^{ı}б’і*; інф.: *в’із’^{ı}ми за‿^{ı}його дак‿пазеле^{ı}н’еў //* (Рч); *у нас ка^{ı}зал’і то за^{ı}йач˙і греб / йон ^{ı}горк’і / на‿^{ı}чорта йон? / те не‿бе^{ı}рут’ //* (ТЛ). Паралелі, наявні в інших слов’янських мовах, засвідчують універсальність цієї номінаційної моделі [РС, с. 281; 338, с. 29, 44]. У деяких говірках мовці

[1] Як відзначає А.Ф. Журавльов, таке звуження значення слів і вживання широкого (родового) позначення замість вузького (видового) є продуктивним у мовленні [94, с. 58].

відзначають, що аналізована лексема є часово маркованою: *за'йеч˙ійе / наз'вал'і це ў‿с'таре шче в'ремйе // наз'вал'і шо 'горк'і чи хто йо'го з'найе мо' йа'к˙ій //* (Бр).

ММ "назва ознаки за якістю" > "назва гриба". У слов'янських мовах широко відоме протиставлення 'справжній гриб' : 'несправжній гриб'[1]. Із семантикою 'гриби, схожі до боровиків, що синіють від дотику' засвідчено номен *глу'х'і гр'іб*. У говірці с. Стебли семантику цієї назви діалектоносії визначають як 'гриб, схожий на білі гриби, але який не вживали в їжу'. Прикметник відповідає семантиці 'поганий, невідповідний справжньому', як і означення в сполуці *дур'ниў гр'іб* 'різновид мухомора із жовтою шапинкою'. Номен цієї ж моделі засвідчено в білоруських говірках: *глухі́ грыб* 'польський гриб' [РС, с. 281; 255, с. 113]. Паралельно з назвою *глу'х'і гр'іб* у говірці с. Стебли вживають мікономен *'зайач'іў гр'іб*, проте семантика номена є розмитою.

Характеристика 'справжній' як протиставлення до 'несправжній' виявляється в різних номінативних одиницях: *с'воїс'к'і гр'іб*, *насто'йашчиў ~*, *нату'рал'ниў ~* 'білий гриб, Boletus edulis', а також *'сушчи'ў гр'иб* 'т. с.' [ГЧЗТ, с. 49]. Паралелі для цих назв білого гриба наявні в говірках південно-західного наріччя та в інших слов'янських мовах, що свідчить про регулярність моделі [Сабадош, к. 3; 276, с. 36; ЛАБНГ І, к. 279; ДЗал., с. 206; 341, с. 127; ОЛА 3, к. 55; 338, с. 44—45; 255, с. 113—115; ГБЛ, с. 131]. Зауважимо, що опозиція 'свій' : 'чужий' продовжує протиставлення 'позитивна оцінка' : 'негативна оцінка'.

Засвідчено також *'дик'і гр'і'би* 'гриб, наріст на стовбурі, пні дерева'.

МО 'вплив на організм людини чи тварини'. За ММ "назва ознаки за якістю" > "назва гриба" утворені мікономени *от'руїниў гриб*, *ат'руїнийе а'п˙ен'к'і*; *дур'манк'і* 'опеньок несправжній, Naematoloma fasciculare'.

МО 'спосіб використання'. ММ "назва дії" > "назва гриба". На позначення грибів Russula функціонує загальнослов'янська лексема *сира'йежка* (*сира'йежечка*) з прозорою внутрішньою формою, утворена на основі дієслівного словосполучення.

Назви різновидів неїстівних грибів у досліджуваних говірках репрезентовані обмеженою кількістю лексем, які зазвичай є полісемічними. У всіх говірках функціонують різні формальні варіанти композита *мухо'мор*, що зумовлено інсектицидними властивостями гриба; інф.: *ад‿мух* (СтШ); *мух тра'в'іл'і // ва'р'іли та на'лажували з‿'сахаром на‿б'л'удечк'е //* (Рд). Настоянку мухомора червоного використовували як ліки для витирання: *муха°'мора бу'ла л'іку'вал'на // це йе'йе нас'тайувал'і на том і віт'і'рал'іс' //* (Ржд). У ГЧЗ лексеми утворюють опозицію за ознакою граматичного роду:

[1] Також див. про цю опозицію в [64, с. 202].

мухо'мор (ч. р.) : *мухо'мора* (ж. р.). Також зафіксовані форми множини — *мухо'мори*.

МО 'місце зростання'. ММ "назва місця" > "назва гриба". Мікономен *гнайн'а'к'і* 'печериці, Agaricus', зафіксований у ГЧЗ, має паралелі в деяких білоруських говірках [ЛАБНГ І, к. 287; 276, с. 205]; лексема мотивована особливостями зростання гриба: *шо‿па‿гна'йу рас'тут'* (БС).

ММ "назва дерева, куща" > "назва гриба": *пудбе'резник'і*, *пудб'е'розн'ак*, *пудб'е'розов'ік* 'підберезовик, Leccuinum scarbum S.F. Gray', інф.: *пудб'е'розов'ік / бо по‿б'е'резн'аку рос'ли //* (Лб); *пуда'с'інав'ік'і*, *пудо'с'ін':ік* 'підосичник, Leccuinum aurantiacum S.F. Gray', інф.: *ва'ни^і там де‿а'сина рас'те //* (Кп).

У багатьох ГЧЗ засвідчено паралельне вживання лексем *'бабка* || *пудбе'резовик* на позначення підберезовика, Leccuinum scarbum S.F. Gray. У деяких говірках відзначено, що номен *'бабки* є давнішим, хоча мовці вживають обидві назви; інф.: *пудб'е'р˙езав'ік'і це 'бабк'і ка'зали //* (Бч). В одній говірці засвідчено *'бабк'і* 'підосичник, Leccuinum aurantiacum S.F. Gray' (Бн) паралельно до *пада'с'інав'ік'і* 'т. с.', що зумовлено ситуативним вживанням загальної назви всіх їстівних грибів як номінації підосичника (у цій же говірці *'бабк'і* 'всі їстівні гриби, крім білого гриба', 'опеньки, Armillaria').

Віддендронімним утворенням є назва грибів родини болетових, які ростуть у дубових лісах — *п'і'д:убн'ік'і*; також зафіксовано суфіксальний дериват *дуба^о^в'і'к'і* 'т. с.'. За цією ж ММ утворена номінація *п'ід'в˙ішник˙і* 'ймовірно Clitopilus prunulus'. Лексема функціонує в мовленні мешканців с. Зимовище, проте точно не встановлено, чи не перейнятий цей номен із говірки с. Лехнівка[1], де нині проживає частина вихідців із с. Зимовище.

ММ "назва дикорослої трав'янистої рослини" > "назва гриба": *мохо'в'ік* 'моховик, Xerocomus Quel.'. В одній говірці паралельно до *мо^у^хо'в˙ік* зафіксовано назву *'пол'с'к'ійе* (В), що може бути зумовлено не диференційованістю різних видів грибів.

ММ "назва частини рослини" > "назва гриба". Назви опеньок репрезентовані різними фонетико-словотвірними варіантами, переважно формами множини, які мотивовані місцем зростання грибів: *о'п'ен'ка*, *о'пен'к'і*, *'п'ен'к'і*, *о'п'ен'е^а^чк'і*, *пуд'п'ен'ка*, *пудо'пен'ки*, *оп'йата*, *ап'йата*; інф.: *о'пен'к'і на‿п'н'ах* (Тер). Префіксальний новотвір *пуд'пен'ки*, поширений у закарпатських та сусідніх білоруських говірках [249, с. 137; Сабадош, к. 39; 276, с. 133—134; Мигол. 1995, с. 34], у ГЧЗ зафіксовано спорадично. У говірці с. Крива Гора засвідчено, що опеньки вважали неїстівними грибами, тому паралельно з видовою назвою вживалась лексема *га'д'учк'і* (КрГ).

[1] Село Лехнівка, Баришівський р-н, Київська обл.

ММ “просторова назва” > “назва гриба”. В одній говірці на позначення сморжа, Morchella, зафіксовано двокомпонентну сполуку, утворену на основі загальної назви *гриб* і мотивовану місцем зростання гриба, — *пол’оˈв’ій гр’іᵘб*.

МО ‘тактильні відчуття’. ММ “назва продукту харчування” > “назва гриба”. Мікономени *масˈл’ата*, *масл’уˈк’і*, *масл’учˈк’і*, *масˈл’ан’ік* ‘маслюки, Boletus luteus’, мотивовані особливістю шапинки гриба, вкритої маслянистою шкіркою [ЕСУМ III, с. 408; 249, с. 57—58]. Словотвірний варіант *масˈл’ан’ік* не характерний для ареалу досліджуваних говірок; імовірно, він є продовженням білоруської форми *масле́нік* ‘т. с.’, поширеної в південно-західних білоруських говірках, які межують з українськими поліськими [ЛАБНГ I, к. 284]; аналогічна за структурою форма наявна в польських говірках [341, с. 128].

МО ‘лікувальні / магічні властивості’. ММ “назва речовини” > “назва гриба”: мікономен *залаˈти гр’іб*, ‘імовірно веселка, Phallus impudicus’, вочевидь, мотивована лікувальними властивостями гриба.

МО ‘особливості зростання’. ММ “просторова назва” > “назва гриба”. Діалектоносії не дають чіткого визначення семантики номена *реˈдоўк’і* (інф.: *із ˈв’ерху каˈрᵢᵘчнев’ійе / а пуд‿ниᵢᵘзом ˈб’елиᵢн’к’ійе‿ˈб’елиᵢн’к’ійе //* (Оп), який є літературним відповідником чорнобильського *зеˈл’онк’і* ‘рядовка, Tricholoma flavovirens’. Мовці відзначають, що лексема є новою і ввійшла до говірок у другій половині XX ст., мотивуючи номен тим, що гриби ростуть рядами; можливо, така мотивація є вторинною.

ММ “назва дії” > “назва гриба”. Більшість мікономенів на позначення порхавки, Lycoperdom Pers., мотивовані способом розмноження гриба, який під час достигання розривається, висипаючи спори у вигляді білого пилу[1]: ˈ*пушк’і*, ˈ*пурхалк’і*, ˈ*пухалк’і*, ˈ*пухоўк’і* < *пухкати*, *пурхати*; інф.: *воˈниᵢ так по доˈрогах росˈлиᵢ ˈб’елен’к’ійе таˈк’ійе / а тоˈди ўже йак посˈп’ейе ˈлопайеце і ўже пух //* (Іл). Назви з коренем *пух- / пуш-* об’єднують ГЧЗ з ареалом контактних білоруських говірок [ЛАБНГ I, к. 290]. Відзначено варіювання назв, утворених від псл. основи *ръгх- [ЕСУМ IV, с. 532; 261, с. 71], часто в межах однієї говірки: ˈ*пушк’іᵘ* || ˈ*пухоʸўк’і* (ТЛ), ˈ*пушкиᵢ* || ˈ*пухаўк’і* (Бч), ˈ*пурхалк’і* || ˈ*пухалк’і* (Ус). За цими ж МО та ММ утворені номени *хлоˈпушк’і*, *бз’ˈд’ушк’і*, поширені, зокрема, в сусідніх східнополіських українських та білоруських говірках [255, с. 157; Сабадош, к. 53].

МО ‘запах’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва гриба”. У ГЧЗ зафіксовано двокомпонентну сполуку *см’ерˈд’уч‿ій гр’іб*, семантику якої діалектоносії визначають неточно — ‘сморж, Morchella’. Оскільки гриб не

[1] На нашу думку, О.В. Смирнова помилково визначає мотив номінації цього гриба як ‘особливості структури гриба’ [269, с. 227], оскільки зазначена характеристика включає процесуальну ознаку.

має специфічного неприємного запаху і є їстівним, хоч і менш цінним за смаковими властивостями, припускаємо, що відбулося поплутання реалій, співвідносних з літературними назвами *сморж, Morchella*, і *веселка, Phallus impudicus*, оскільки обидва гриби схожі за конусоподібною формою шапинки; так, у білоруських говірках — *смярдзю́к*, *смярдзя́чы грыб*, *смярдзю́чы грыб*, *смярдзю́чка* ‘вясёлка’ [РС, с. 262]. У значенні ‘гриб із неприємним запахом’ у деяких ГЧЗ зафіксовані мікономени, утворені за кількома ММ:

ММ “назва людини” > “назва гриба”: *паˈн’іч*, ˈ*пан:а*, ˈ*пан:а‿гр˙іб*; інф.: ˈ*тийе шо ваˈн’айут’* (Ссл). Інформанти мотивують експресивно-оцінну назву гриба одоративними відчуттями, що виникають при контакті з цим грибом: *отаˈко* ˈ*наче* ˈ*шапачка таˈка расˈт’е / а зн’іˈм’і йоˈго дак ваˈно таˈк’е / н’е / н’екраˈс’іво* ˈ*пахн’е / так* ˈ*кажут’ паˈн’іч //* (Ссл). Носії більшості говірок, де функціонують похідні із коренем *пан-*, зауважують, що гриб має лікувальні властивості. В одній говірці номен ˈ*пан:а* засвідчений із семантикою ‘веселка, Phallus impudicus’ (Вч). Така мотивація мікономенів із коренем *пан-* (з відповідною негативною семантикою) характерна лише для досліджуваних говірок. Номени цієї ж ММ у сусідніх білоруських говірках утворені за іншою МО, на що вказує денотативна належність номенів: *паніч* ‘підосичник’, *па́нскія грыбы́* ‘шампіньйони’ [РС, с. 277, 297]; номени з *пан-* із позитивною оцінною семантикою на позначення різних видів грибів засвідчені в багатьох діалектологічних джерелах: *па́нна* ‘Agaricus Necator’ [СБГ III, с. 92—93]; *панич* ‘підосичник’ [322, с. 196]; *пан* ‘білий гриб’ [162, с. 178]. Припускаємо, що могла відбутися динаміка мотиву номінації, зумовлена забуванням лікарських властивостей гриба, що спричинило трансформацію МО і закріплення за номеном негативної семантики.

ММ “назва тварини” > “назва гриба”: *св’іˈнарка* ‘різновид грибів’; інф.: *ў‿йеˈйе таˈк’і сп’ецийˈф’ічни* ˈ*запах //* (Ст); номен є формально збіжним з агентивом, що свідчить про перетин різних лексико-семантичних полів.

За **МО ‘час зростання’** утворена назва *дошчоˈв’ік* ‘порхавка, Lycoperdom Pers.’ (ММ “назва явища природи” > “назва гриба”). Припускаємо, що назва не відображає вихідного стану говірки і була перейнята діалектоносіями з літературної мови. Так, у говірці с. Рудьки ця лексема зафіксована паралельно до кількох інших назв: *дошчоˈв’ік* || ˈ*пурхалк’і* || *соˈбач’ійе* ˈ*йайца* (Рд).

Для деяких мікономенів характерне о с л а б л е н н я м о т и в а ц і й н и х з в ’ я з к і в із мотиватором, що призвело до затемнення МО. Попри прозору ММ, не вдалося точно визначити МО мікономена ˈ*пол’с’киї гриб* ‘гриби, схожі на боровики, що синіють від дотику’ (ММ “етнонім” > “назва гриба”), який є новішим за атрибутивні сполучення, похідні від назв тварин; інф.: *а так тож* ˈ*кажут* ˈ*пол’ск’ійе / у нас йіх не‿бˈрали / йак* ˈ*воз’м’еш*

торкˈнеш ˈпалцем / пуд‿сˈподу зеˈлене // (ЗП); *а‿тоˈд'е‿ж сˈтали вс'е брат' / дак воˈно в'і зˈнайете таˈк'і / а тоˈд'е назˈвалиⁱ шо це ˈпол'с'к'ійе гр'іˈб'і // чо воˈно ˈпол'с'к'ійе?* // (ЗП). У функціонуванні лексеми *ˈпол'с'кий гриб* відзначено такі тенденції: 1) лексема вживалася і вживається у говірці або важко встановити, чи номен хронологічно маркований, тобто чи він увійшов до говірки пізніше, але це не пов'язано зі зміною діалектного оточення (Лб); 2) лексема ввійшла до говірки як позначення реалії, номінація якої раніше була відсутня (ЗП); 3) лексема ввійшла до говірки як синонім до давньої номінації (переважно до мікономена *заˈйечий гриб*) (ТЛ). У деяких говірках паралельно функціонують обидва номени — *ˈпол'с'кий гриб* || *заˈйечий гриб* (Бр, БС, ТЛ) з помітним розмиванням семантики обох лексем, оскільки інформанти чітко не ідентифікують їхніх значень: у говірках с. Буряківка і с. Товстий Ліс діалектоносії непослідовно ототожнюють значення обох лексем або непослідовно розрізняють денотати. Припускаємо, що накладання номінативних полів лексем *ˈпол'с'к'і гриˈби* || *заˈйечи гриˈби* зумовлено впливом літературної мови [257, с. 49; 255, с. 112—113]. Витіснення назви *заˈйечий гриб* номеном *ˈпол'с'кий гриб* підтримуване функціонуванням останнього сполучення в говірках південної Київщини, де наразі мешкає більшість переселенців-чорнобильців.

Розширення сфери функціонування мікономена *ˈпол'с'к'і гриˈби* зумовлює інші процеси. Так, у говірці с. Крива Гора відзначено зміну реалемного поля, співвідносного з лексемою *гаˈд'учк'і*, якою номінували неїстівні гриби або ж такі, які зараховували до неїстівних; при цьому семантична структура цього мікономена не змінилася; інф.: *ˈпол'с'к'іх гр'іˈбоў і аˈп'ен'ок м'і н'е‿пр'ізнаˈвал'і / каˈзал'і на йіх гаˈд'учк'і // це ўже тут ˈнаш'і ˈсамиⁱйе ˈп'ерв'ійе гр'іˈб'і //* (КрГ).

Затемненою є мотивація назв *ˈбабка*, *оˈбабок*, *оˈбабк'і*, *оˈбабочк'і* 'підберезовик, Leccuinum scarbum S.F. Gray'; форма *оˈбабок / оˈбабка* вказує на архаїчність словотвірної будови [249, с. 57—58, 137]. Як припускає В.Т. Коломієць, назва пов'язана з лексемою *бабчитися* 'морщитися, м'якнути', що зумовлено м'якістю позначуваного гриба [ЕСУМ I, с. 105]; також див.: [162, с. 176—177; 276, с. 37; ЭСБМ I, с. 253]. Так, у СБГ: *бабкува́тий* — 'зморшкуватий' [СБГ I, с. 14—15].

Назви сморжа, Morchella, у досліджуваних говірках утворені за різними номінативними й мотиваційними моделями, що свідчить про другорядність гриба для діалектоносіїв. У цьому значенні функціонує лексема *сморчˈк'і* праслов'янського походження, паралелі до якої наявні в багатьох слов'янських мовах [ЛАБНГ I, к. 280—281; 160, с. 96; 338, с. 30—31]. Л.О. Симоненко слушно зауважує, що номен пов'язаний із дієсловами *зморщити, морщити*, натомість Р.В. Болдирєв пояснює назву особливістю шапинки гриба, яка покрита слизом [261, с. 67; ЕСУМ V, с. 327]; також див.: [276, с. 38, 213—214]. Зокрема, у ГЧЗ зафіксований фонетико-акцен-

туаційний варіант *с'моршчок*, що підтверджує останню тезу. Тому відносимо лексему до МО 'будова' та ММ "назва дії" > "назва гриба". Аналізованою лексемою могли позначати різні види грибів, об'єднані за зовнішньою ознакою (наприклад, будовою) і розрізнені за кольором: *смарч'к˙і ка'р'ічн'ев'і''йе, 'чорнийе*.

Паралельно до назви *сморч'к'і* 'сморж, Morchella' в одній говірці функціонує семантично демотивована в ГЧЗ назва *ве'селк'і*, також див.: [ГЧЗТ, с. 47], яка має паралелі в білоруському діалектному континуумі [ЛАБНГ І, к. 280—281; РС, с. 262, 288; 276, с. 215—216]. Припускаємо, що лексема, утворена за ММ "назва явища природи" > "назва гриба", зумовлена раннім, весняним часом появи цих грибів [ЭСБМ II, с. 325; 276, с. 38]. У СБГ номен зафіксований зі значеннями 'гриб веселка вонюча, Phallus imprudicus', 'гриб веселка чортова, Phallus caninus L.' [СБГ І, с. 142]. Із такою ж семантикою назва ввійшла до сучасної ботанічної терміносистеми.

Від кореня *свин-* утворений мікономен *св'і'н:ушк'і* 'різновид грибів' (ММ "назва тварини" > "назва гриба"), який функціонував у говірці м. Прип'ять і був новим для решти говірок. Діалектоносії вказують на їстівність гриба, не коментуючи його одоративних властивостей (як, наприклад, номен *св'і'нарка* 'гриб із неприємним запахом'). Припускаємо, що в основі цієї номінації могла лежати придатність гриба бути кормом для тварин.

Засвідчено р е м о т и в а ц і ю деяких мікономенів у ГЧЗ.

Народноетимологічного переосмислення зазнали назви, утворені за моделлю "прикметник із коренем *зайе(а)ч-* + лексема *гриб*", які функціонують із семантикою 'гриби родини болетових, які схожі на боровики і синіють від дотику'; інф.: *заі'ц'і 'йелі' ка'зали* (Рз); ремотивація відбулася за ознаками 'дикорослість' → 'придатність рослини бути кормом для тварин'.

Зафіксовано ремотивований варіант *чере'дуўка* 'рядовка, Tricholoma flavovirens' зі зміненою фонетичною формою, яка є результатом народноетимологічного зближення лексеми *ре'дуўка* з номеном *чере'да*, що зумовлено особливостями зростання цих грибів: *череда* — 'маса, велика кількість чого-небудь, скупченого, розташованого в одному місці'. Мотив номінації ремотивованої лексеми *чере'дуўка* і лексеми-мотиватора є спільним.

Деякі двокомпонентні мікономени у ГЧЗ є п о л і м о т и в о в а н и м и й утворені за такими МО:

МО 'місце зростання' + 'якість'. На позначення опенька несправжнього, Naematoloma fasciculare, зафіксоване сполучення *'ложна о'п˙ен'ка*. У багатьох говірках із цією семантикою вживана загальна назва неїстівних грибів (наприклад, у говірці с. Бенівка засвідчено *па'ганка* 'лисичка несправжня, Hygrophoropsis aurantiaca R. Mre').

МО 'якість' + 'колір': *б'л'іда по'ганка*, *б'л'ідна* ~ 'бліда поганка, Amanita phalloides'.

МО ‘особливості зростання’ + ‘час зростання’: *дожд’еˈвийе ˈпушк’і* ‘порхавка, Lycoperdom Pers.’ — означення в назві зумовлене, що гриби швидко виростають після теплого дощу.

2.3.3. Назви різновидів грибів

Більшість назв різновидів грибів утворено на основі видового номена та атрибутивного компонента — носія додаткової ознаки, за якою розрізнені фітооб’єкти. Засвідчено лише кілька однокомпонентних назв — *боро́в’ік*, *черна́шапочн’ік*.

МО ‘колір’. Для номінації різновидів білого гриба релевантною є МО ‘колір шапинки’. Так, зафіксовано варіанти *чорного́лов’ійе ˈб’ел’ійе*, *чорного́лов’і*, *черна́шапочн˙ік*, *ˈчорнийе гри́б’і* ‘білий гриб з чорною шапинкою’; *чорного́лов’ійе*, *чорного́лов’ік*, *ˈчорниї гр˙іб* ‘білий гриб з чорною шапинкою, росте в бору’; *краснага́ловийе* ‘білий гриб із червонуватою шапинкою’; *бурага́лов˙ійе* ‘білий гриб з коричневою шапинкою’. У семантичній структурі назв *ˈчорн’ен’ка го́лоўка*, *чернага́ловийе*, *чорного́ловен’к’ійе*, *ˈжоўт’ен’к’і*, *ˈб’елийе* наявна сема, що позначає місце зростання гриба: *чернага́ловийе па‿х́воїн’іку рас́л’і / а‿ˈб’елийе па‿ч’ерна́л’ес’:у //* (БС); *чарнага́лови́йе та́к˙ійе па‿сас́н’е рас́тут’ //* (ТЛ); *по‿ˈгорах ˈчорн’ен’ка го́лоўка / та́ка ˈчорн’ен’ка ˈчорн’ен’ка // і по‿дубн’а́ку ˈтоже //* (Мш). У говірці с. Біла Сорока інформанти не кваліфікують як різновид білих грибів, Boletus edulis, гриби з шапинками різних кольорів.

На основі видового номена та кольоропозначення утворені також назви: *сиро́йежк’і ˈжоўтийе / ~ ќраснийе / ~ зе́ленийе / ~ ˈтемнен’к’ійе / ~ галу́бі́йе*, *сиро́йежка чи́р́вона*; *~ ˈжоўтен’ка*; *~ ко́р’ічн’ева*; *~ ˈб’елен’ка*; *~ темноќрасна з́верху* ‘різновид сироїжок, Russula’; інф.: *сиро́йежка / та́ка ш́л’апка зе́лена ота́ка чут’ зелено́вата //* (ЗП); *та шо чи́р́вона / во́на горку́вата //* (ЗП); *ˈб’ела ра́доўка*, *ќрасна ~* ‘різновиди рядовок, Tricholoma’; *мухо́мори ќраснийе*, *ќрасна мухо́мора* ‘мухомор червоний, Amanita muscaria’; *мухо́мори ˈб’ели́йе* ‘мухомор білий, Amanita verna’. У багатьох говірках різновиди мухомора, Amanita, номінують тільки видовою лексемою — *мухо́мор / мухо́мора*.

МО ‘будова’. ММ “назва побутової реалії” > “назва гриба”: *ˈчовником* ‘різновид трутових наростів на деревах’ — форма наросту нагадує відповідну реалію.

ММ “назва ознаки за формою” > “назва гриба”: *ќругл’і, о́вал’н’і, доўгу́ватен’к’і* ‘різновид трутових наростів на деревах’.

МО ‘місце зростання’. За ММ “просторова назва” > “назва гриба” утворені назви *боро́в’ік*, *боров’і́чок* ‘білий гриб із коричневою шапинкою і росте під дубами’, ‘білий гриб з чорною шапинкою, що росте в бору’. Окрім МО ‘місце зростання’, для цих лексем релевантною є також МО

‘колір гриба’, а саме темний колір шапинки. У деяких говірках *боро'в’ік* засвідчено як синонім до видової назви білого гриба без уточнення місця зростання та зовнішніх особливостей. У межах цієї моделі також засвідчено *ни^i^за'ви^i^йе* [гриби] ‘боровик, що росте в долині, на низькому місці’.

ММ “назва дерева, куща” > “назва гриба”. За цією моделлю утворена назва *б’ерезн’ач'к’і* ‘боровик, що росте в долині, на низькому місці’. Трутовики найчастіше ростуть на березі, що зумовлює двокомпонентні номінативні позначення *бе'резова гу'ба* ‘гриб, що росте на стовбурі, пні берези’, ‘трутовий наріст на березі’; *бе'резов˙і гр’іб*, *'нарост’ на б’е'р˙езах*, *'чага бе'р˙езова* ‘трутовий наріст на березі’, а також *б’е'розов’і гр’і^и^б*, *б’е'розова а'бабка* ‘висушений гриб-трутовик, який використовували для добування вогню’. Засвідчено також *гу'ба х'воїна* ‘наріст на стовбурі сосни’. Гриб-трутовик, який ріс на березі, вважали лікувальним і робили настоянку, а за допомогою висушеного гриба поліщуки викрешували вогонь.

Також зафіксовано гіпонім, мотивований місцем зростання гриба, — *ду'бов’ійе с’іро'йежк’і* ‘різновид сироїжок’.

МО ‘час’. ММ “назва часового поняття” > “назва гриба”. Як позначення різновидів білих грибів засвідчено *о'с’ін’:і гри'би*.

МО ‘якість’. ММ “назва ознаки за якістю” (відповідно до тривалості зростання гриба) > “назва гриба”. Не зафіксовано окремих назв для молодого і старого білого гриба; ці значення репрезентовані описовими сполученнями *моло'ди^i^йе 'б’ел’ійе гр’і^и^'б’і^и^*, *мала'ди бара^o^'в’ік* ‘молодий білий гриб’; *ста'ри гр’іб*, *'б’ели с'тари^i^ гр’іб* ‘старий ~’; інф.: *ста'р’ійе гр’і'б’і^и^ / пуд‿н’і^и^'зом / пуд‿'цойу 'шапачкайу 'жоўте //* (Рз). Старий червивий білий гриб використовували в народній медицині, проте спеціальної назви він не мав; інф.: *теї чер'ви^i^в’і та'к’і гр’іб до це ўже йо'го 'в’ірв˙еш / а в'дома 'в˙ісушиш о^m^'д’ел’но / і вже йак де 'вавка на'риў о'то йо'го роз'пару ў‿'теплої во'д’е / поло'жи^i^ прор'ве і п'роїде ўсе //* (ЗП).

За цією ж ММ утворено *мухо'мори^i^ па'ганийе* ‘мухомор білий, Amanita verna’.

2.3.4. Назви частин гриба

І. Немотивовані назви

Зафіксовано загальновідому лексему *'корен’*, яка, зокрема, позначає ‘корінь гриба’.

ІІ. Семантично мотивовані назви

Назви частин гриба утворені на основі **МО ‘будова’** за такими ММ: “назва одягу, взуття чи прикраси” > “назва частини гриба” — *'шапка*, *'шапочка*, *ш'л’апка*, *ш'л’апачка* ‘шапинка гриба’; *п’ід'шапочка* ‘підшапка

гриба’; ˈ*йупочка* ‘кільце ніжки гриба’; ММ “назва реалії побуту” > “назва частини гриба” — *кˈрішечка* ‘шапинка гриба’; ММ “назва частини тіла людини чи тварини” > “назва частини гриба” — *гоˈлоўка* ‘шапинка гриба’, ˈ*ножка*, ˈ*ножечка*, *падˈножка* ‘ніжка гриба’. В одній говірці зафіксовано номен *в˙ерˈхушка* ‘шапинка гриба’ (ММ “просторова назва” > “назва частини гриба”).

Підшапку гриба в досліджуваних говірках номінують описово, закріпленої назви реалія не має: *пуд‿ˈнизом*, *пуд‿сˈподом*, *спуд‿сˈподу*, ˈ*попуд‿-сˈподом*, *із‿пуд‿ˈн’ізу*, *пуˈдо‿днам*; шапинку гриба — *ізˈв’ерху*, *зˈверху*.

2.3.5. Назви ділянок, де ростуть гриби

І. Немотивовані назви

У ГЧЗ місце, галявину, де ростуть гриби, номінують *чеˈрен’*. Паралелі наявні в інших поліських говірках: зх.-поліс. — *чер’ін’ гриб’ів — то грибни́ца* [АСЗГ І, с. 109]; *чере́ник* ‘т. с.’ [АСЗГ ІІ, с. 249]; сх.-поліс. — *чеˈр˙ієн’ — то* ˈ*латка гр˙іˈбоў* (Смн). Назва може бути пов’язана з укр. *чері́нь* ‘нижня площина, дно печі’, ‘площина між зводом печі’ [СУМ XI, с. 308]. СУМ також подає похідне значення цієї лексеми: ‘рівнина, площина, що нагадує дно печі’ [СУМ XI, с. 308]; у середньополіських і східнополіських говірках: *чарєна́*, *чарєно́*, *чаро́н*, *чере́н*, *чири́н*, *черо́н*, *черу͡ен* — ‘нижня горизонтальна поверхня в печі або в грубі; черінь’ [Лисенко 1974, с. 229][1]. У сучасних ГЧЗ номен є немотивованим.

ІІ. Мотивовані назви

У значенні ‘місце, де ростуть гриби’ також зафіксовані лексично мотивовані назви із локативною семантикою, утворені на основі збірного номена суфіксальним способом (*-овишч-*, *-овник-*): *гр’іˈбов’ішче*, *гр’іба^{о}ўˈник*; двокомпонентне сполучення — ˈ*м’есце гр˙ібˈне*; також див.: [ГЧЗТ, с. 49].

2.3.6. Назви на позначення періодів росту грибів

У межах семантичного поля ‘Гриби’ засвідчено тільки дієслова на позначення періоду появи грибів, який номінують лексемами ˈ*к’ідатис’а*, *прокиˈдатис’а*. Інформанти зауважують, що гриби починають рясно рости на молодому місяці, на позначення чого функціонує фразема: ˈ*к’ідайуц:а на‿молоˈдику* (Пл). Особовою формою *прок’іˈдайец:а* позначають період появи не лише грибів, а й інших дикорослих трав’янистих рослин.

[1] Докладно семантичне поле лексеми *чеˈрен’* у поліських говірках аналізував М.В. Никончук [201, с. 188—189; ЛАПП, к. 118—119; Никончук 1989, с. 81].

2.4. ЛСГ НАЗВ ДИКОРОСЛИХ ДЕРЕВ І КУЩІВ

2.4.1. Загальні назви дикорослих дерев і кущів

І. Немотивовані назви

Як загальна назва дерева в досліджуваних говірках функціонує загальновідома лексема *ˈдерево* (*д'ерев*ˈ*це*); як куща (заг. н.) — *корч*, ˈ*корч'ік*; *кушч*, *куст*, ˈ*куст'ік*, *кус*ˈ*тарн'ік*. Збірна лексема *кар*ˈ*ч'і*, вживана також із локативною семантикою 'місце, заросле кущами', у цьому значенні превалює у ГЧЗ над варіантами *кушчі*, *кусти*.

Часто рослини входять у народні звичаї та обряди, виявляючи зв'язки ЛСГ назв рослин з обрядовою лексикою. Так, неодмінним атрибутом поліського весілля є обрядове деревце — ˈ*в'ел'це*, ˈ*в'ело*, яке робили з великої гілки дерева; у деяких говірках засвідчено, що таку функцію неодмінно мала виконувати груша: ˈ*в'е*ⱼ*л'це абе*ˈ*зат'ел'но долж*ˈ*но бит' з г*ˈ*руш'і на тр'і г*ˈ*радл'і* // ˈ*йехал'і сп'еци*ˈ*ал'но ў‿л'ес / з*ˈ*рубувал'і* ˈ*дику г*ˈ*рушу на три*ⱼ *г*ˈ*радл'і* // (Лел); в інших — сосна (Бр). В.В. Німчук пояснює назву індукцією *г* → *в* у виразі *вити гільце* > *вити вильце* 'робити гільце' [206, с. 245].

ІІ. Мотивовані назви

МО 'будова'. На основі загальної назви ˈ*дерево* утворені лексеми *дупл'а*ˈ*н'істе* ˈ*д'ерево* 'дерево з дуплом' — ММ "назва частини рослини" > "назва рослини"; *кр'і*ᵘˈ*в'е* ˈ*дерево* 'криве дерево' — ММ "назва ознаки за якістю" > "назва рослини".

Два чи більше дерева, що ростуть з одного кореня, та два дерева, що зрослися, позначають номенами *два*ˈ*йашк'і*, *бл'ізн'е*ˈ*ци* (ММ "назва людини" > "назва рослини"), засвідченими і в інших середньополіських говірках, що свідчить про регулярність моделі номінації: *близ'н'у*ˈ*ки* [194, с. 67], *близ'н'у́к* [Никончук 1979, с. 71] 'т. с.'.

Із семантикою 'розлоге стебло трав'янистої рослини; кущ' зафіксовано *ч'е*ˈ*рен'*, що, ймовірно, є наслідком розвитку значення цієї лексеми 'група грибів, що ростуть з одного кореня'.

МО 'особливості зростання'. Зафіксовано загальні назви дерев, у семантичній структурі яких наявні уточнювальні семи, наприклад, 'вік', 'якісна характеристика'. Ці номінації є загальними назвами дикорослих дерев і кущів, водночас належать до нижчого ступеня узагальнення порівняно з лексемами ˈ*дерево*, *кущ*. За ММ "назва дії" > "назва рослини" утворено номен *по*ˈ*садка*. Семантична структура цієї лексеми включає семеми 'місце, де ростуть молоді дерева' і 'молоді посаджені дерева'.

Аналогічна ММ лежить в основі позначення молодого посадженого дерева: ˈ*обмолод'*. У північній частині середньополіського ареалу лексема

ˈ*обмолод'* також зафіксована на позначення молодих пагонів від кореня дерева [194, с. 66].

На основі якісної характеристики від прикметника *сухий* утворені назви засохлого стоячого дерева: *сухосˈтоǐ*, *сушˈн'ак*, *суˈхе* ˈ*дерево*. Зафіксовано також дієслово *ізˈсохло*. Номени цієї ж моделі засвідчені із семантикою 'сухе дерево, зламане вітром'.

На позначення кривого дерева функціонує назва *карˈл'ука*, яка, на думку В.Т. Коломієць, зводиться до того ж праслов'янського кореня, що й у слові *кривий* [ЕСУМ II, с. 393]. У поліських говірках зафіксовано також *карлю́к* 'ціпок, палиця' [Лисенко 1974, с. 92]. Можливо, це значення було основою для номінації *карˈл'ука* 'криве дерево', проте літ. *карлю́чка* з узагальненим значенням 'щось криве, закручене, формою схоже на гачок' [СУМ IV, с. 107] та етимологія слова не дозволяють остаточно визначити напрямок мотивації.

2.4.2. Родові / видові назви дикорослих дерев і кущів[1]

І. Немотивовані назви

Більшість родових / видових назв дерев і кущів є немотивованими і належать до праслов'янського лексичного фонду. Чимало номінацій листяних і хвойних дерев засвідчені вже в давньоруській і староукраїнській мовах [251, с. 53—54; 206, с. 276—280] і продовжують функціонувати й у сучасних ГЧЗ.

Назви сосни звичайної, Pinus sylvestris L., репрезентовані двома лексичними варіантами, які в досліджуваних говірках часто вживані як синонімічні — *хˈвойа* (*хˈвоǐка*); *сосˈна* (*соˈсонка*); також див: [136, с. 61—79]. М.І. Толстой не відкидає думки, що первісно номен *хˈвойа* міг означати 'гілка' [289, с. 117]. Опозиція лексем *хˈвойа* : *сосˈна*, де останній номен семантично пов'язаний із бортництвом, що засвідчено К. Мошинським, або протиставлення 'одиничне' : 'загальне', що відбито в поліських матеріалах М.І. Толстого [289, с. 116—120], нами в досліджуваних говірках не виявлено. Не підтверджено й думки про те, що ізоглоса, яка розділяє ареали поширення лексем *хˈвойа* і *сосˈна*, проходить по адміністративному кордону Білорусі та України [289, с. 118—119]. У ГЧЗ Київщини активно функціонує саме дендрономен *хˈвойа*, що підтверджують інші лінгвогеографічні джерела [ОЛА 3, к. 17]; для дублета *сосˈна* характерна менша частотність вживання.

Більшість інших дендрономенів ГЧЗ сягають праслав'янської давнини: ˈ*йолка*, *йаˈлина*, *йаˈлинка* 'ялина європейська, Pinus abies L.'; *йалаˈв'ец* 'яло-

[1] У цій же ЛСГ розглядаємо й "вторинні реалії", пов'язані з переробкою деревини, оскільки більшість назв є полісемантичними і перебувають на перетині різних лексико-семантичних полів.

вець звичайний, Juniperus communis L.'; *дуб*, *ду'бочк'і* 'дуб звичайний, Quercus robur L.'[1]; *бук* 'бук лісовий, Fagus sylvatica L.'; *граб* 'граб звичайний, Carpinus betulus L.'; *'йасен* 'ясен звичайний, Fraxinus excelsior L.'; *вйаз* 'берест, в'яз листуватий, Ulmus carpinifolia'; *ка'л'іна* 'калина звичайна, Viburnum opulus L.'; *'терен* 'терен звичайний, Prunus spinosa L.'; *клен* 'клен звичайний, Acer platanoides L.'; *'йавар* 'клен несправжній'; *'л'іпа*, *'л'іпка* 'липа серцелиста, Tilia cordata Mill.'; *бе'реза*, *б'е'розка* 'береза, Betula'; *о'с'іка*, *о'с'іна* 'осика, Populus tremula L.' — обидва суфіксальні варіанти функціонують у досліджуваних говірках паралельно; також див.: [ОЛА 3, к. 34]; *'ол'ха* (*ол'ха*, *а'л'еха*, *'вол'х'і*) 'вільха сіра, Alnus incana L.' (акцентуаційні варіанти з першим наголошеним складом без протетичного *в-* (*о́льха*) об'єднують ареали українських поліських та білоруських говірок [СПЗБ III, с. 260; Сабадош, к. 9]); *то'пол'а* 'тополя, Populus'; *ч'е'ромуха* 'черемха звичайна, Padus avium Mill.'; *вер'ба* 'верба, Salix L.'; *ло'за* 'лоза'[2]; *буз'і'на* 'бузина, Sambucus'; *бу'зок* 'бузок, Syringa L.'; *глод* 'глід, Crataegus monogyna Jaco'; *л'іш'ч'іна* 'ліщина звичайна, Corylus avellana L.'; іншою назвою ліщини у ГЧЗ є немотивований номен *о'р'ех'і* (*ара'х'і*), яким також позначають волоський горіх, Juglans regia L. На позначення тополі чорної, Populus nigra L., функціонує лексема, успадкована лише східнослов'янськими мовами — *'йасокор*.

Зі значенням 'омела біла, Viscum album L.' засвідчено назву *оме'ла*, яку в багатьох говірках вживають паралельно до мотивованого номена *ве'ха*; при цьому відзначено, що лексема *оме'ла* є новішою (БС, Бч, ЗП, Оп, Ус) і, за свідченням інформантів, засвоєна під впливом літературної мови.

У значенні 'різновид верби' у ГЧЗ функціонують немотивовані лексеми *ре'к'іта*, інф.: *о'це та'к'е на 'в'еник'і / ва'но дуб'цам'і рос'те / лис'точк'і та'к'йе 'доўг'ін'к'йе йак на в'ер'б'е // куш'чом рас'те //* (Пр); *'шил'ага* (*'шил'га*, *шул'га*); також див.: [ГМ III, с. 157]. Формальні варіанти номена *ре'к'іта* побутують у багатьох українських говірках та діалектах різних слов'янських мов [341, с. 49]; назва *'шил'ага* функціонує у східнослов'янських мовах [РС, с. 16; Фасмер IV, с. 427; ЭСЛНР, с. 212; 277, с. 34; 340, с. 280; 236, с. 28]. С.М. Іллічевський припускав, що лексема *шил'ага* походить від латинського терміна Salix [110, с. 66], що заперечують інші дослідники; однак етимологія лишилася нез'ясованою (див., напр., [240, с. 19—20]). Як позначення верби плакучої, Salix babylonica L., функціонує назва *'іва* (*і'вушка*) (також див.: [39, с. 69; ЕСУМ II, с. 287]). Усі названі лексеми номінують різні види дерев Salix і є гіпонімами стосовно родової назви *вер'ба*.

---

[1] Про назви дуба в європейських мовах див.: [23, с. 85—102].

[2] За народною класифікацією, кущову породу верби лозу діалектоносії кваліфікують як окремий вид фітооб'єктів, що зумовило віднесення її номінації до ЛСПГ родових / видових назв.

Вочевидь, зі значенням ‘бруслина, Euonymus’ у досліджуваних говірках функціонує затемнена назва *бересˈл’ет*[1]. Демотивованою внаслідок формальних фонетичних змін є лексема *круˈч’ічн’ік* ‘імовірно т. с., похідна від назви *круˈшина*.

Із семантикою ‘дерен справжній, кизил, Cornusmas L.’ зафіксовано номен *пасˈл’он*. Ця ж назва функціонує на позначення крушини ламкої, Frangula alnus Mill., — *пасˈл’он ˈдиˈк’і*. Основа спільності номінацій трав’янистих і дерев’янистих рослин — зовнішня подібність, однаковий вплив на людину (обидві рослини є неїстівними, хоча поліщуки подекуди їх споживали) або смакові властивості. Водночас не вдалося встановити, чи назва пасльону, Solanum L., була перенесена на інші рослини, чи полісемія зумовлена спільними властивостями рослин й назви утворені незалежно.

До немотивованих запозичених дендрономенів належать назви *аˈкац’ійа* ‘акація, Acacia Hill.’ (< лат. *acacia* [ЕСУМ I, с. 55]); *кашˈтан* ‘каштан справжній, Castanea sativa Mill.’ (< нім. *Kastánie* через польське посередництво [ЕСУМ II, с. 411—412; 249, с. 74]); *без*, *аˈб’ез* ‘бузок, Syringa L.’ (< пол. *bez* [ЕСУМ I, с. 161]); з російської мови запозичені назви *жасˈм’ін* ‘жасмин, Jasminum’ (< фр. *jasmin* [249, с. 149; ЕСУМ II, с. 188]), *барбаˈр’іси* ‘барбарис звичайний, Berberis vulgaris L.’ (< нлат. *berberis* [ЕСУМ I, с. 140]), *с’іˈр’ен’* ‘бузок, Syringa L.’ < рос. *сиˈрен’* ‘т. с.’ (< лат. *syringa*) [Фасмер III, с. 626—627].

II. Мотивовані назви

Спорадично в досліджуваних говірках як назви дерев уживані похідні збірні номени чи локативи, похідні від дендрономенів. ММ “просторова назва” > “назва дерева”: із видовою семантикою зафіксовано назви *дуб’іˈна* ‘дуб звичайний, Quercus robur L.’, *оˈлешн’ак*, *оˈл’ешчина* ‘вільха сіра, Alnus incana L.’.

МО ‘будова’. ММ “назва частини рослини” > “назва рослини”. Характерно, що назва *веˈха* (*в’аˈха*) як дендрономен функціонує переважно в українських поліських та білоруських говірках [Кобів, с. 437; Лисенко 1974, с. 42; АСЗГ I, с. 51—52; ЛГПП, с. 202]. У говірках південно-західного наріччя функціонують паралелі до назв із ГЧЗ, зокрема: *viха* ‘т. с.’ [Mak., с. 404]; однак новіші лексикографічні джерела не засвідчують назви *веˈха* ‘омела’ [СБГ I, с. 143, 245; Мигол. 1994, с. 222; Піпаш]. Паралелі маємо в контактних білоруських південно-східних говірках, де цей фітономен є полісемантичним і має розгалужену семантику [РС, с. 33—34, 206, 215, 390].

Імовірно, ММ “просторова назва” > “назва рослини” передає лексема *ваˈрон’аче кубˈло* ‘омела біла Viscum album L.’. Назви цієї семантичної мо-

[1] Порівняймо, наприклад, версію М. Фасмера щодо походження назви: [Фасмер I, с. 156].

делі мають паралелі в західнополіських говірках: *кубло́ воро́ни*, *чо́ртове кубло́*, *гн'іздéчко*, *в'іно́к* [208, с. 41]; однак у ГЧЗ флорономен *ва'рон'аче куб'ло* засвідчений лише в одній говірці с. Крива Гора.

ММ "назва реалії побуту" > "назва рослини" — *м˙ет'ла* 'омела біла Viscum album L.'. Назва, як і вже згадуване *ва'рон'аче куб'ло* 'т. с.', засвідчена в говірках як синонім до непохідних номенів — *ве'ха*, *оме'ла*. Лексема *м˙ет'ла*, ймовірно, виникла як результат народноетимологічної трансформації немотивованої назви *оме'ла*.

МО 'колір'. ММ "назва кольору плоду" > "назва рослини". Лексему *ра'б'іна* 'горобина звичайна, Sorbus aucuparia L.' діалектоносії мотивують кольором плодів рослини [ЭСБМ XI, с. 10—11], хоча первинно номен виводять від давньої назви птаха [207, с. 244]. На основі родової назви та прикметника-конкретизатора утворено видову назву *ра'б'іна 'чорна* 'горобина чорноплідна, Aronica melanocarpa L.'. Зафіксовано також *р'а'б'іна к'расна* 'горобина звичайна, Sorbus aucuparia L.', проте в мовленні на позначення горобини звичайної частіше функціонує однокомпонентна назва; означення вживане ситуативно для протиставлення різновидів рослини.

МО 'місце зростання'. ММ "просторова назва" > "назва рослини": *л'есо'в'і*(*йе*) *а'р'ех'і* (*го'р'іхи*), *пол'о'в'і^и йе* ~ 'ліщина звичайна, Corylus avellana L.'

МО 'вплив на організм людини чи тварини'. За ММ "назва частини рослини" + "назва тварини" > "дендрономен" утворена назва *'вовч'і 'йагоди*, яка в досліджуваних говірках обіймає такі значення: 'горобина звичайна, Sorbus aucuparia L.', 'горобина чорноплідна, Aronica melanocarpa L.', 'крушина ламка, Frangula alnus Mill.', 'дерен справжній, кизил, Cornusmas L.', 'вовчі ягоди звичайні, вовче лико, Daphne mezereum L.'; інф.: *пото'му‿шо йа'но 'т'рута / шоб йіх н'е 'йел'і нази'вал'і 'вовч'ійе 'йагади //* (Зм); *ва'ни^і не‿ат'руйени^і йе / 'йели напри^і'м'ер йак / ну‿ма'ли^і м'і^и ми^і бу'ли^і // ва'ни^і с'ладк'ійе / но не‿'дуже к'р˙епко с'ладк'ійе та'к˙е шо 'наче йак... // 'але р'вал'і 'йел'і // це ка'зали^і 'воўч'ійе 'йагади на‿йіх // у 'л'ес'е 'тоже ота'к'ім'і кус'там'і^и во'но рас'ло //* (Рз). Коментарі респондентів свідчать про перенесення назви на неотруйні рослини; така модель номінації зумовлена зовнішньою подібністю рослин, що спричиняє коливання між різними МО.

МО 'особливості зростання'. ММ "назва дії" > "назва рослини": *пла'куча 'іва*, ~ *в'ер'ба*, *пла'кучка* 'верба плакуча, Salix babylonica L.'. У значенні 'обліпиха крушиновидна, Hippophae rhamonoides L.' відомий номен *абл'е'п'іха*, мотивований тим, що плоди рясно обліплюють гілку дерева; однак рослина не поширена в ареалі досліджуваних говірок. Номен уважають запозиченням з російської мови [ЕСУМ IV, с. 137]; у ГЧЗ він, вочевидь, засвоєний пізно.

МО 'спосіб використання'. Дендрономен *шоў'ков'іца* 'шовковиця, Morus' < *шовк* мотивований частим використанням листя шовковиці для

годування шовкопрядів [249, с. 74]; ММ “назва матеріалу, речовини” > “назва рослини”.

МО ‘походження рослини’. Не вдалося визначити точну семантику номена *загра'нишнийе 'йагоди* — ‘імовірно дерен справжній, кизил, Cornusmas L.’, який мотивовано тим, що на територію Середнього Полісся рослина завезена з інших регіонів. Лексема відображає ММ “просторова назва” > “назва рослини”.

Від nomina loci утворені двокомпонентні номени з прикметниковим конкретизатором: *го'р˙іхи^і г'р˙ецк’ійе*, *во'лос’к’ійе го'р˙іхи^і*, ~ *о'р’ех’і* ‘волоський горіх, Juglans regia L.’; *ам˙ер’і'канс’ка х'войа* ‘різновид сосни’; *н’е'м’ецка сос'на* ‘різновид сосни’.

МО ‘якість’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: *глу'ха га'л’:а* ‘омела біла, Viscum album L.’; аналогічну назву *глуха́ гол’а́* зафіксовано у значенні ‘гілляка з густим листям або з густою хвоєю, що нагадує гніздо’ [Никончук 1979, с. 85]. У багатьох ТГЛ прикметник *глухий* виражає семантику ‘несправжній, поганий’.

МО ‘тактильні відчуття’. ММ “назва частини рослини” > “назва рослини”. Із семантикою ‘шипшина собача, Rosa canina L.’ у досліджуваних говірках функціонують номени з коренем *шип-*, засвідчені пам’ятками XVI ст. [206, с. 280; 249, с. 30, 79; 117, с. 50—51]: *ши'повн’ік*, *шип'шина* (*шуп'шина*). Назви, мотивовані колючим стеблом рослини, наявні в багатьох слов’янських мовах [247, с. 56—57]. Ця властивість рослини в українському діалектному континуумі виражена через різні МО — ‘будова’, ‘тактильні відчуття’ — шляхом порівняння з іншою рослиною з такою ж властивістю [247, с. 54]; у досліджуваних говірках номен є лексично непротиставним.

МО ‘біологічна властивість’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”. У значенні ‘крушина ламка, Frangula alnus Mill.’ засвідчено *кру'шина* (< псл. **krušina* < **kruxa* ‘крихка’ [ЕСУМ III, с. 113]); назва зумовлена крихким стеблом рослини, однак первісна мотивація вже є ослабленою.

У ГЧЗ паралельно з назвою *гл’ід* зафіксовано *ба'йаришн’ік* ‘глід, Crataegus monogyna Jacq.’. У російських говірках на позначення цієї рослини також поширені однокореневі назви *боя́рка*, *боя́рыня* [СРНГ 3, с. 145—146]. Значний ареал поширення лексеми в російських говірках і її входження до корпусу нормативних елементів російської літературної мови дають підстави визнати номен запозиченням з російської мови [ЕСУМ I, с. 241]. Номен утворений від основи *бояр-*, однак мотивований лише лексично (ф о р м а л ь н а л е к с и ч н а м о т и в а ц і я), МО є затемненою [208, с. 32].

До давніх р е м о т и в о в а н и х н а з в належить номен *горо'б’іна* ‘горобина звичайна, Sorbus aucuparia L.’ із протетичним *г-*, який виводять від *р’а'бина* внаслідок пізнішого зближення з *горо'бец’*, що зумовлено невеликим розміром ягід дерева [ЕСУМ I, с. 570; 207, с. 244; 249, с. 78; 110, с. 66].

2.4.3. Назви різновидів дикорослих дерев і кущів

І. Немотивовані назви

Аналізована ЛСПГ у ГЧЗ не є розгалуженою, оскільки більше функційне навантаження мають родові / видові лексеми, а знання про специфічну галузь — лісництво — здебільшого втрачені діалектоносіями.

У більшості говірок назви для видів берези залежно від напрямку зростання гілок (угору або вниз) не розрізнені; лише в деяких говірках такі види берези позначають описово: *шо наˈниз оˈтак ˈв'етк'і* ‘береза, гілки якої ростуть униз’ : *абикнаˈв'ен:а б'еˈреза* ‘береза, гілки якої ростуть угору’.

ІІ. Мотивовані назви

МО ‘колір’. ММ “назва кольору” > “назва дерева, куща”. За цією моделлю утворені назви *аˈкац'ійа бˈйела* ‘різновид акації за кольором’; *ˈчорна лаˈза*, *ˈб'ела ~*, *ˈтемна ~*, *кˈрасна ~*, *ˈб'елиї маˈлож*, *кˈрасниї ~*, *черˈвона верˈба*, *зеˈлена ~* ‘види дерев роду верба, Salix’.

МО ‘будова’. ММ “назва дерева, куща” > “назва дерева, куща”. Дендрономен *в'ербоˈлоз* та граматичний варіант *в'ербаˈлоза* засвідчені із семантикою ‘біла лоза, з якої в’яжуть віники’, ‘зарослі молодої верби’, ‘верболіз, Salix pentandra L.’, також див.: [ГМ ІІІ, с. 157]. Усі значення об’єднані інтегральною семою ‘кущовий різновид верби’.

ММ “назва частини живого організму” > “назва дерева, куща”: *кучеˈрава сасˈна* ‘сосна, яка розрослася, розлога сосна’.

ММ “назва хвороби” > “назва дерева, куща” : *беˈреза бараˈдавчата*, *~ пуˈш'іста* ‘різновид берези’.

МО ‘місце зростання’. ММ “просторова назва” > “назва дерева, куща”: *содоˈва коˈл'іна* ‘калина садова’; *коˈл'іна ў͡ˈл'ес'е* ‘калина лісова’.

МО ‘дикорослість / культивованість рослини’. За ММ “назва ознаки за якістю” > “назва дерева, куща” утворена назва *ˈд'іка коˈл'іна* ‘калина лісова’; прикметник вказує на місце зростання кущової рослини.

МО ‘якість’. ММ “назва ознаки за якістю” > “дендрономен”: *обиˈкноˈвен:а верˈба*, *просˈта ~* ‘різновид верби’; *суˈха хˈвойа* ‘засохле дерево сосни’.

Номенами з ослабленою мотивацією є назви видів дерев роду верба, Salix: *ˈмолож* (*моˈлож*), *ˈб'ели маˈлож* — ч. р., *ˈмолаж* — ж. р. Ці ж назви зафіксовано в лексикографічних джерелах: *малóвж, малу͡óж* ‘верболіз’ [Лисенко 1974, с. 122]; у західнополіських говірках номен цієї ММ уживаний з іншим значенням: *моложáй*, *моложúй* ‘отава’ < *молода трава* [6, с. 38]. Паралелі наявні в російських говірках — *молóжа* ‘молодий березняк на місці зрубленого соснового лісу’, ‘молодий ліс, молоді дерева’; *моложáйник*, *моложáвник* ‘поріст молодого лісу, молодняк’ [СРНГ 18, с. 232]; у білоруських говірках — *мóлаж* ‘кущова порода верби’, *малóжа* і похідні з основою *молод-* ‘молодий ліс’ [РС, с. 16, 339—

340]; у західнослов'янських та південнослов'янських мовах номени із *молож-* уживані, зокрема, для назви верби [Machek, с. 300; ЭССЯ 19, с. 166—169]. Наявність надійних паралелей у різних слов'янських мовах дає підстави встановити первинну мотивацію лексем з основою *молож-* у ГЧЗ: усі назви об'єднані темпоральною ознакою, оскільки ці різновиди верби є кущовими породами, тобто схожі на молоді пагони верби.

2.4.4. Назви частин дикорослих дерев і кущів

І. Немотивовані назви

На позначення частин дикорослих дерев і кущів переважно засвідчені загальновідомі, давні з походження лексеми: *коˈр'ін:'а*, ˈ*кор'ен'* 'стовбур дерева'; *сˈтоўбур* (*стаўˈбур*) 'частина дерева від землі до крони'; *паˈл'ено* 'повалений і обчищений від гілок і сучків стовбур', 'колодка довжиною в одне поліно'; суфіксальний дериват *пал'еˈн'ак˙і* 'стовбур зрубаного дерева'; *пен'*, *пеˈн'очк'і* 'пень'; *п˙еˈн'ок*, *луˈчіна* 'сосновий корч, який викопують на опалювання / освітлення'; остання назва *луˈчиˈна* також засвідчена із семантикою 'дрібні сухі гілки', також у поліських говірках *лучі́на, лучни́к* — 'тріска для освітлення, лучина' [Лисенко 1974, с. 118]; ˈ*шишка*, ˈ*шиˈшечка* 'плід хвойних'; *стручˈк'і*, *струˈчечк'і* 'плід акації'; ˈ*жолуд* 'плід дуба'; *дупˈло* 'дупло'; *пух* 'пух тополі'; *пух на‿в'ерˈб'е* 'маточкові сережки верби в період цвітіння'; в останньому значенні також уживані полонізми ˈ*барк'і*, ˈ*барачк'і*. Для 'стовбур дерева' у ГЧЗ функціонує специфічна українська форма *сˈтоўбур*, що, вочевидь, є результатом фонетичного розвитку давнього *стобор*[1]; лексичний варіант *стоўб*, що має паралелі в закарпатських говірках [206, с. 244], засвідчений і в ГЧЗ із цим самим значенням. У закарпатських говірках номен також має семантику 'гілка дерева' [СС, с. 343], невідому в ГЧЗ.

Зі значенням 'листя дерев' функціонують формальні варіанти як із закінченням *-а*, так і з типовою для поліських говірок флексією Н. в. одн. іменників с. р. — *-е*: ˈ*лист'а*, ˈ*лист'е*. Також зафіксовано демінутивні форми ˈ*л'іст'ейко*, ˈ*лист'ачка*, *л'іс*ˈ*точк'і*.

Як загальна назва гілки дерева функціонують номени двох давніх основ: ˈ*в'етка* (ˈ*в'еточк'і*) (< псл. **vĕtь* [ЕСУМ I, с. 406]); *гаˈл':е*, *гоˈл':ука*, *гол'ˈк'і*, ˈ*г'ілка*, *гаˈл'учк'і*, *гоˈл'ач˙к'і*, ˈ*голочк'іᵘ*, ˈ*гол'ечк'і* (< псл. **golь* [ЕСУМ I, с. 513—514]). Для форм із суфіксами *-очк-, -ачк-, -учк-*, які позначають загальну назву гілки дерева, характерна демінутивна коннотація. У похідних від цієї ж основи *г'іˈл':ак˙іᵘ*, *гоˈл':ук'і*, *гоˈл'ак˙і*, *гаˈл':ака* 'велика товста гілка' за допомогою суфіксів *-ак-, -ук-* актуалізована коннотація збільшеності, згрубілості. Віддієслівним утворенням є назва ˈ*тичка* 'загострена паличка, щоб встромляти в землю', поширена в більшості середньо-

[1] Див. також: [206, с. 244].

поліських говірок [Никончук 1979, с. 75]. Із цією ж семантикою вживані загальні назви палиці — *ˈпалка*, *ˈпалачка*; *кокоˈта*, що походить від *кокот'* 'кіготь' [ЕСУМ II, с. 506]. Остання лексема функціонує як позначення великої, розгалуженої гілки дерева; інф.: *ˈв'елца — шоб буˈло на тр'і кокоˈти*ⁱ // (Сх).

Із семантикою 'тонка гілка дерева; лозина' засвідчено *ˈрозка*, що є результатом фонетичної видозміни *розга* 'гілка, пагін' ([ЕСУМ V, с. 93]); також срд.-поліс. *р'ізка* 'лозина — з будь-якого дерева' [Никончук 1979, с. 88]. Повалений і обчищений від гілок і сучків стовбур, велику і товсту гілку номінують *коˈлода*, інф.: *те шо із'режут на п'іло'раму //* (Ст). З цією семантикою номен функціонує в центральній частині середньополіського ареалу [194, с. 66]; також срд.-поліс. — *колодка* 'короткий відрізок стовбура' [Никончук 1979, с. 76].

Як загальна назва кори дерева функціонують варіанти *коˈра* (*ˈкора*), *ˈкорка*. Для назви кори конкретних видів дерев засвідчено двокомпонентні описові назви, утворені на основі загальної назви кори і родової / видової пономінації дерева: *беˈрезова ~*, *ˈлипава ~*, *дуˈбова ~*. На позначення липової кори, з якої плетуть постоли, також засвідчені давні номени *лут*, *ˈлут':е*; *ˈлико* 'смужка лика, з якої плетуть постоли', які, проте, нині відомі не в усіх обстежених ГЧЗ. У деяких говірках семантика номена *ˈлут':е* охоплює назви кори інших дерев, використовуваної для плетіння різних виробів; наприклад, у говірці с. Роз'їждже цей номен засвідчено в значенні 'кора з лози, липи, дуба, з якої плетуть постоли'. У говірці с. Буряківка номен *лут* уживаний лише як збірне позначення лозової кори і не включає семеми 'кора з липи': Е.: *А з липової кори не плели постолів? //* — І.: *З‿ˈл'ін'і пудпˈл'етувал'і // з‿ˈлута / з‿ˈл'ін'і н'е / а з‿ˈлута / лут //* (Бр). Широкий спектр значень лексем із коренем *лут-* у східнослов'янських мовах наводить М.В. Никончук [Никончук 1989, с. 88—89]. Семема *лут* 'липа', 'молода липка' об'єднує ареал середньополіських говірок [194, с. 72]; про поширення лексеми *лут* (*ˈлут':е*) у ГЧЗ див. К. 43. Як загальна назва кори різних дерев, з якої плетуть постоли, також засвідчений номен *лоˈза*, який у решті досліджуваних говірок означає 'кущовий різновид верби'; розширення семантики слова, можливо, зумовлене втратою знань про традиційне народне ремесло поліщуків — лозоплетіння — та підтримуване дією номінативної моделі "рослина" > "матеріал з неї".

У значенні 'смужка лика, з якої плетуть постоли' також функціонують похідні від праслов'янської основи (< псл. **dęga / *dęgъ* [ЭССЯ 5, с. 24—25]) назви *ˈд'ажкі* (*ˈйашк'і*), *аˈд'ажк'і*, які об'єднують ареал українських та білоруських поліських говірок [195, с. 265; Лисенко 1974, с. 71]. У російських діалектах зафіксовано лише семантично близьке *дяга* 'шкіряний ремінь, пояс', 'ремінь, батіг' [СРНГ 8, с. 305; ЭСБМ III, с. 136]. Із цим же значенням в одній чорнобильській говірці зафіксовано *сˈт'ожк'і*, що, можливо, пов'язане зі *стег* 'стібок (у шитті)' [ЕСУМ V, с. 405].

Балканізмом є лексема *лоўж* ‘купа хмизу’ [ЕСУМ III, с. 277], яка також засвідчена в білоруських та деяких російських говірках [206, с. 72—73; Лисенко 1974, с. 116]. В інших середньополіських говірках номен функціонує з іншим значенням — ‘складені в купу товсті гілки’, натомість у значенні ‘дрібні, тонкі гілки, що лежать долі або зібрані для вогнища’ лексему не зафіксовано, з цією семантикою побутують *хмиз, хворост + голье* (і варіанти) [Никончук 1979, с. 100—101]. Зі значенням ‘дрібні сухі гілки’ також відзначено *хˈвораст*. Як бачимо, для окремих номенів із лексико-семантичного поля лісничої лексики характерне значне семантичне варіювання в середньополіському ареалі.

Як назва бруньки на дереві засвідчена специфічна українська назва *бˈрун’ка* (*бˈрун’ечка*) [294, с. 3—4; ЭССЯ 3, с. 47—48]. Також відзначено ˈ*почк’і* ‘т. с.’, поширене в російській та білоруській мовах.

У значенні ‘сучок дерева’ засвідчено *сук*, мн. — *сучˈк’і*, а також давнє утворення *сукˈрак*, яке також охоплює семантику ‘сучкуватий шматок дерева’, ‘замерзла грудка землі’, інф.: *зˈмерзла в‿сукˈрак //* (Бн). Номен є префіксальним дериватом із коренем *-карак- / -крак-* (префікс *су-* часто вживаний у говірках Київського Полісся [119, с. 77]). У говорах східнослов’янських мов широко функціонують назви з цим коренем (вочевидь, близько пов’язані з вихідним етимоном — **korkъ-* ‘нога, стегно’ [ЕСУМ II, с. 384]), які репрезентують лексику лісівництва; зокрема в поліських говірках — *каˈрак*, *каˈрака*, *вискаˈрака*, *разкаˈрака*, *каракоˈвате ˈдерево* ‘декілька дерев, що ростуть зі спільного кореня’ [194, с. 75—76; Никончук 1979, с. 70]; *кра́ки, кра́чче* ‘низькорослий, кривий, кривостовбурний ліс’ [Никончук 1979, с. 64]; *кара́к* ‘стовбур молодої сосни із сучками, на яких просушуються глечики’ [АСЗГ I, с. 211]; у російських — *кара́кул* ‘криве дерево’ [СРНГ 13, с. 71] тощо.

На позначення соку берези й клена, який виділяється весною, в говірках зафіксовано номени *квас* та *сок*; іноді — двокомпонентні сполучення з прикметниковими конкретизаторами на позначення соку, які виділяє стовбур відповідних дерев: *беˈрезавиї квас*, *~ сок* ‘сік берези’; *квас кˈл’енав’і* ‘сік клена’. Сік хвойного дерева називають *жиˈв’іца*; ця ж семантика репрезентована лексемою *смоˈла* або атрибутивними словосполученнями *хˈвоїна сˈмола*, *сосˈнова ~*. Номен *смоˈла* (*сˈмолка*) також засвідчений у значенні ‘загуслий сік, що виступає на стовбурі вишневого або сливового дерева’, хоча з цією ж семантикою частіше функціонує лексема *клеї*.

II. Мотивовані назви

За ММ “назва рослини” > “назва частини рослини” утворено лексеми *дубˈци* ‘пагін дерева’; *дубˈци*, ˈ*дубчік’і* ‘тонкі гілки’, ˈ*дубчик’і* ‘молода гілочка на рослині’; у ГЧЗ відзначено словосполучення *дубˈцам’і расˈти* із семанти-

кою ‘рости кущем’, а також срд.-поліс. *ду'б’ец* ‘лозина, хворостина — довга і тонка гнучка гілка’ [Никончук 1979, с. 87]. Відповідні значення похідних із коренем *дуб*-, вочевидь, зумовлені широкою семантикою давньої лексеми *дуб* [ЭССЯ 5, с. 95—97]; пор.: у різних слов’янських мовах у словах, які походять від *дуб*-, наявні окремі риси семантичного узагальнення; так, укр. — *дубе́ць* ‘прутъ, палочка’ [СБГ I, с. 451]; зх.-поліс. — *дубе́ц’* ‘пагін будь-якого дерева; гілка дерева, прут’ [АСЗГ I, с. 145]; біл. — *дубе́ц* ‘дубец, тонкая гнуткая дзеравінка, галінка’ [Тур. сл. II, с. 44], *дубці́* ‘галлё, ламачча’ [ДСБ, с. 60]; рос. — мн. *дубцы́* ‘прут, хворостина, лоза; розга’ [СРНГ 8, с. 235]; у старослов’янській мові — *дѫбъ* ‘дерево; дуб’ [ЕСУМ I, с. 137—138].

Ця ж модель реалізована в номенах *мала'ди дуб* ‘молода дубова кора, з якої плели кошики’; *ло'за*, *ла'з’іна* ‘смужки лика’; *шуп'шина* ‘плід шипшини’, *х'войа*, *сос'на* ‘шпильки хвойного дерева’, *х'войа* ‘деревина сосни’.

Реалізована і ММ “назва частини рослини” > “назва частини рослини”: *ст’е'б’елце* ‘пагін, молода гілка або стеблина рослини (напр., на дереві)’ [ГМ III, с. 158]; *'йагоди* ‘плід бузини’, ‘плід калини’.

МО ‘будова’. ММ “назва тварини” > “назва частини рослини”: *кот'к’і*, *'котик’і*, *'котик’і вербо'в’ійе* ‘маточкові сережки верби в період цвітіння’; *'котик’і* ‘суцвіття шелюги’.

ММ “назва частини тіла істоти” > “назва частини рослини”: *ш'кура*, *ш'курачка* ‘смужка лика, з якого плетуть постоли’.

ММ “назва реалії побуту” > “назва частини рослини”: *м’е'т’олочк’і*, *'бул’к’і* ‘маточкові сережки верби в період цвітіння’ < *булька* ‘водяна або мильна бульбашка’ [ЕСУМ I, с. 293]; *'голочк’і*, *г'л’іца* ‘шпильки хвойного дерева’.

ММ “назва одягу, взуття чи прикраси” > “назва частини рослини”: *се'режечк’і*[и] ‘маточкові сережки верби в період цвітіння’; *'л’ента* ‘смужка соснової кори, з якої плетуть коробки’; *'л’ентачк’і* ‘смужка лика, з якого плетуть постоли’.

ММ “назва продукту харчування” > “назва частини рослини”: *муч'ка*, *х'воїна муч'ка* ‘пилок з хвої під час цвітіння’.

МО ‘колір’. ММ “назва кольору” > “назва частини рослини” реалізована в назві *ч’ер'н’іца* ‘плід крушини ламкої’: *кру'ши*[і]*на / а на кру'ши*[і]*н’е та'к’ійе 'чорни 'йагоди / 'кажут’ ч’ер'н’і*[и]*ца 'токо‿шо на‿'дерев’е //* (Іл). Зауважимо, що назву *чор'ниц’а* пам’ятки української мови фіксують на позначення шовковиці, Morus [249, с. 74; 61, с. 115].

МО ‘час’. ММ “назва часового поняття” > “назва частини рослини”. У значенні ‘однорічний пагін сосни’ зафіксовано лексему *ад'нол’етк’і* < *л’ето* ‘рік’ [ЕСУМ III, с. 269—270]; зокрема поліс. *'л’етас’* — ‘торік’, також див.: [Лисенко 1974, с. 114—115].

МО ‘особливості зростання’. ММ “назва дії” > “назва частини рослини”. На означення молодих гілочок на рослині функціонують віддієслівні

префіксально-суфіксальні деривати *парос'точок*, *'паростк'і*, *од'ростк'і*, *'пагон*, *жив'ци*, а також форма *пого'н'ец* із гіперичним *о* [ГМ III, с. 158]. У досліджуваних говірках не зафіксовано збірної семантики лексеми *паг'ін* — 'кущ', яка побутує в острівних ареалах у середньополіських говірках Житомирщини та східнополіських говірках [194, с. 76—77].

Віддієслівним утворенням є назва скручених смужок лика — *вер'ч'і*, *ло'зовійе вер'ч'і*, а також номен *д'ранка* 'смужка соснової кори, з якої плели кошики'.

ММ "назва ознаки за якістю" > "назва рослини". Від прикметника *молодий* утворені назви *моло'д'ен'ец*, *'одмолод'ен'* 'молода гілочка на рослині'.

ММ "назва людини" > "назва частини рослини": *паси'ночок* 'молода гілочка на рослині'; також зафіксовано *'пас'інок* [ГМ III, с. 158]. Ці лексеми є специфічними східнослов'янськими утвореннями й невідомі іншим мовам [27, с. 42]; модель продуктивна при творенні назв пагонів різних рослин; наприклад, в українських поліських говірках також зафіксовано *паси́ннє* 'зайві тютюнові пагінці' [Лисенко 1974, с. 153], *па́синок, па́синец'* 'пагін дерева, молода гілка' [АСЗГ II, с. 29—30]; *па́синок* 'гілка на дереві, що росте вгору', *па́сини* 'два дерева, що виростають зі спільного кореня' [119, с. 77]; ~ 'однорічний пагін' [Никончук 1979, с. 90]; у біл. — *па́сын*, *па́сынак* 'паросток' [СПЗБ III, с. 440].

МО 'вплив на організм людини чи тварини'. Неїстівність рослини відображено у двокомпонентній назві *'вовч'ійе 'йагоди* 'плід крушини ламкої' (ММ "назва тварини" > "назва частини рослини"), де *вовчий* вказує на несправжність, неїстівність рослини.

2.4.5. Назви ділянок, де ростуть дикорослі дерева і кущі

Лексично мотивовані nomina loci, пов'язані з назвами дикорослих дерев і кущів, утворені за кількома моделями, здебільшого регулярними:

— суфіксальні деривати родової / видової назви дерева (суфікси *-н'ак-, -ник-, -ничок-, -н'ачок-, -ин-, -j-*)[1]; найпродуктивнішими є суфікси *-н'ак-, -ник-*, які в чорнобильських, як і в інших українських говірках, не утворюють чітких ареалів поширення [157, с. 56]: *х'воїн'ак*, *х'воїн'ік*, *х'воїн'ічок* 'сосновий ліс'; *х'воїн'ік*, *х'воїн'ак* 'молоді зарості сосни'; *сос'н'ак* 'сосновий ліс'; *мала'ди сас'н'ак* 'молоді зарості сосни'; *дуб'і'на*, *дуб'н'ак*, *дубн'а'чок*, *дуб'йе* 'дубовий ліс'; *дуб'н'ак*, *дубн'а'чок*, *дуб'і'на* 'молоді зарості дуба'; *граб'н'ік* 'грабовий ліс'; *бе'резн'ак*, *бе'резн'ік*, *б'ерези'на* 'березовий ліс'; *бе'резн'ік*, *бе'резн'ак*, *мала'ди берез'н'ак* 'молоді зарості беріз'; *о'л'ешн'ік*, *о'лешн'ак*, *ол'шан'а'чок*, *ол'шаник'і*, *а'леши'на* 'вільховий ліс';

[1] І.В. Сабадош відзначає, що суфіксальна модель творення назв масивів зростання дерев чи кущів певного виду була наявна вже в праслов'янський період [251, с. 55].

а'лешни^і^к, *а'л'ешн'ік н'еве'л'ік'і* ‘молоді зарості вільхи’; *о'с'ін'ак* ‘осиковий ліс’; *о'р'ешн'ак*, *о'р'ешн'ік* ‘зарості ліщини’; *ши^и^'л'ажник* ‘зарості шелюги’;

— спеціальні локативні назви з конкретизатором, похідним від назви дерева, або без нього: *кар'ч'і*, *~ ло'зи* ‘зарості лози’; *сос'новий л'ес*, *х'воїни ~*, *хво'йова по'садка* ‘сосновий ліс’; *сас'нова ~*, *по'садк'і х'воїни^і^йе* ‘молоді зарості сосни’; *ду'бове 'гал:о*, *ду'бовиї л'ес* ‘дубовий ліс’; *а'синов'ії л'іс* ‘осиковий ліс’; *бе'резавії га'йок* ‘молоді зарості беріз’; *чагарн˙і^и^к˙і* ‘молоді зарості клена’.

— назви, утворені шляхом метонімічного перенесення за моделлю “назва дерева, куща” > “назва місця, де ростуть відповідні дерева, кущі”: *в'ерба'лоз* ‘місце, заросле верболозом’; *вер'ба* ‘зарості молодої верби’; *мала'ди дуб* ‘зарості молодого дуба’; *граб* ‘грабовий ліс’, ‘зарості молодого граба’; *ло'за* ‘зарості лози’; *л'іш'ч'іна* ‘зарості ліщини’; *х'войа*, *сос'на* ‘сосновий ліс’; *моло'д'і 'сосни^і^* ‘зарості молодої сосни’.

2.5. ЛСГ НАЗВ ДИКОРОСЛИХ ТРАВ’ЯНИСТИХ РОСЛИН

Особливістю структурної організації ЛСГ назв дикорослих трав’янистих рослин є те, що гіперо-гіпонімічні відношення, засвідчені в інших ЛСГ, згідно з народною класифікацією об’єднують невелику кількість родових / видових назв рослин та їхніх різновидів (пор., наприклад, родові / видові назви фруктових дерев і кущів чи культивованих рослин та їхніх сортів і різновидів). Не завжди гіперо-гіпонімічне підпорядкування назв дикорослих рослин усвідомлене мовцями, що зумовлює різну сегментацію позамовного простору носіями тієї чи іншої говірки, а відповідно — неоднакову частотність реалізації цих відношень у різних ЛСГ ботанічної лексики. Діалектоносії не розрізняють багатьох видів однієї рослини, кваліфікуючи їх як одну рослину.

2.5.1. Загальні назви дикорослих трав’янистих рослин

І. Немотивовані назви

Немотивованими є давні з походження лексеми *'з'ел':е*, *зе'ло*, *'з'ел':ечко*, *'зелен'*; *тра'ва*, *тра'в'ічка*, які є загальними позначеннями дикорослих трав’янистих рослин. Семантична структура цих лексем охоплює також інші семеми — ‘лікарські трави, зілля’, ‘бур’ян’. Назва *'з'іл':а* втратила семантику ‘їстівна городня рослина’, засвідчену в давньоруських пам’ятках [206, с. 235]; наприклад, ще у СБГ зафіксовано *зі́лля* ‘злаки’ [СБГ II, с. 152]. Натомість дериват із суфіксом одиничності *зе'линка* позначає рослину взагалі. Ці лексеми можуть бути основою для творення похідних, зокрема і не в межах ТГЛ “Рослини”.

Як збірне позначення бур’яну також поширена спеціальна лексема *бур'йан* (*бур'йанчик*) тюркського походження [ЭССЯ 3, с. 100]. Із номеном

бурˈйан зафіксовано фразеологізм: *бурˈйаном ˈжити*; інформанти коментують його семантику: *куˈда ˈв'етер ˈв'ейе / туˈда йа х'іˈл'ус'* (Бч). Фітономен є нормативним для літературної мови; у досліджуваних говірках відзначена полісемія назви, оскільки вона також позначає окремі види дикорослих некорисних рослин, наприклад, полин звичайний, чорнобиль (Рд, Бр). Ця ж номінативна модель реалізована в назвах полину звичайного з коренями *б'іл(') / бел' / бул' / бил'* < псл. **bylo, bylina* 'трава, рослина' [ЭССЯ 3, с. 149—150], які спорадично функціонують у поліських говірках, зокрема в чорнобильських (Ус, Бр, СтШ; також див.: [Сабадош, к. 51]).

До давніх немотивованих збірних назв рослин належить *оˈтава* 'молода трава, що підростає біля старої', 'трава, яка виросла вдруге по скошеному'; останнє значення фітономена виявлене в більшості середньополіських говірок [Никончук 1985, с. 95].

І І. Мотивовані назви

Більшість лексично мотивованих загальних назв трав'янистих рослин є двокомпонентними прикметниковими сполуками, утвореними за допомогою номенів *ˈз'іл':а*, *траˈва* й атрибутивного конкретизатора. У кількох говірках зі значенням 'лікарські трави' засвідчено *леˈчебнейе ˈз'ел':а*, *л'еˈкарств'ениˈйе зеˈл':а* (**МО 'лікарські / магічні властивості рослини'**, ММ "назва ознаки за якістю" > "назва дикорослої рослини"[1]); 'квіти, трави, віття дерев, що використовуються на Зелені свята' — *ˈзел'ен' троˈйецкайа* (**МО 'спосіб використання'**, ММ "назва часового поняття" > "назва рослини"). Двокомпонентна сполука *суˈха траˈва* позначає стару, вчасно не скошену траву, яку використовують як добриво (**МО 'якість'**, ММ "назва ознаки за якістю" > "назва рослини"). **Місцем зростання** мотивоване словосполучення *траˈва балаˈт'ана* 'різні види трав'янистих болотяних рослин' (ММ "просторова назва" > "назва рослини"). За **МО 'час зростання'** утворений композит *п'ервацˈв'ети* 'ранні весняні лісові квіти', який у досліджуваних говірках також поширений у родовому значенні (ММ "назва дії" > "назва рослини").

Для збірних назв дикорослих трав'янистих рослин за певною ознакою характерний нижчий рівень узагальнення відносно номенів *траˈва*, *ˈз'іл':а*, проте більшість із них також виступають гіперонімами до видових фітоназв, наприклад: *бурˈйан* → *ˈлопух*, *булˈ'н'ак*; *леˈчебнейе ˈз'ел':а* → *ˈран':ік*, *гарˈчак*. Деякі зі збірних назв, які включають сему-конкретизатор, не вступають у гіперо-гіпонімічні відношення, наприклад, *оˈтава* 'молода трава, що підростає біля старої', 'трава, яка виросла вдруге по скошеному'.

[1] Далі в цьому розділі так позначаємо дикорослі *трав'янисті* рослини.

2.5.2. Родові / видові назви дикорослих трав'янистих рослин

І. Немотивовані фітономени

Ця підгрупа представлена давніми лексемами праслов'янського чи давньоруського походження, відінонімними назвами, які найчастіше засвоєні з латинської ботанічної термінології, та деетимологізованими лексемами.

Чимало фітономенів успадковано ГЧЗ із праслов'янської мови. До них належать назви: *чеб'рец*, *'чобр'ік* 'чебрець звичайний, Thymus serpyllum L.' [249, с. 39; ЭССЯ 4, с. 101—102]; *'верес* 'верес звичайний, Calluna vulgaris Hill.' [ЕСУМ I, с. 353—354]; *дере'за* 'дивина чорна, Verbascum nigrum L.', 'зіновать дніпровська, Chamaecytisus borysthenicus L.', 'трав'яниста лікарська рослина, порошком з якої засипали рани', 'підмаренник чіпкий, Galium aparine L.' [ЭССЯ 4, с. 205—206; ЕСУМ II, с. 37]; *оче'рет*, *ча'рот* 'очерет звичайний, Phragmites australis L.' [ЭССЯ 4, с. 80; ЕСУМ IV, с. 243]; *пл'ушч* 'плющ звичайний, Hedera helix L.', 'рогіз широколистий, Typha latifolia L.' [ЕСУМ IV, с. 461]; *сит'н'ак* 'ситник, Juncus L.' [ЕСУМ V, с. 247; ЕСУМ IV, с. 220]; *черем'ша*, *черем'ха* 'цибуля ведмежа, Allium ursinum L.' — на думку О.М. Трубачова, спільнокореневі назви могли бути утворені на основі спільної узагальненої семантичної бази, наприклад, на основі інтегральної семи 'різкий, гострий, їдкий', оскільки обидві рослини мають сильний запах [ЭССЯ 4, с. 68]; *лобо'да* 'лобода біла, Chenopodium album L.' [ЕСУМ III, с. 276]; *м'йата* 'м'ята' [ЕСУМ III, с. 548]; *'раска* 'ряска, Zemna' [ЕСУМ V, с. 156]; *бу'д'ак* 'будяк акантовидний, Carduus acanthoides L.', 'осот польовий, Cirsium arvense L.' [ЕСУМ I, с. 280]; *кости'рева* 'мишій, Setaria P.B.' [ЕСУМ III, с. 52—53]; *о'сот* 'осот польовий, Cirsium arvense L.' [ЕСУМ IV, с. 225]; *хм'ел'*, *хм'ел' 'д'ік'і* 'хміль звичайний, Humus lupulus L.'[1] [249, с. 96]; *пас'л'он*, *пас'л'он с'воїс'к'і* 'паслін, Solanum L.' [ЕСУМ IV, с. 306; 249, с. 52]; *кул'баба*, *кул'баби*, *кул'бабки* 'кульбаба лікарська, Taraxagum officinale L.' [ЕСУМ III, с. 136; ЭССЯ 13, с. 99]; *дрок*, *здрок* 'дрік, Genista' [ЭССЯ 5, с. 124; ЕСУМ II, с. 130; 206, с. 31]; *кра'п'іва* 'кропива, Urtica L.' [ЕСУМ III, с. 103; 249, с. 43—44; 111, с. 340]; також див: [АУМ I, к. 316, АУМ II, к. 129]; *'нехворошч* 'нехворощ, Artemisia campestris L.' [ЕСУМ IV, с. 82; 249, с. 54] — назва утворена за допомогою частки *не* і кореня *хвор-*, що зумовлено вірою в цілющі властивості рослини; *чеме'р'іца* 'чемериця Лобелієва, Veratrum lobelianum Bernh.' [ЭССЯ 4, с. 52—54; 249, с. 43] — назва первісно мотивована отруйними властивостями рослини [206, с. 285—286]; пор.: у деяких лексикографічних джерелах зафіксовано *чемі́р* 'біль у животі' [СБГ IV, с. 450]. У ГЧЗ функціонують безсуфіксні континуанти і суфіксальні похідні (суфікс *-ник*):

[1] Цю рослину активно вирощували на Поліссі, а в деяких населених пунктах вели її заготівлю (наприклад, с. Варовичі).

ˈ*папорот'*, ˈ*папаратн'ік* 'папороть'. Суфіксальні та безсуфіксні варіанти протиставлені за ознакою граматичного роду — жіночого та чоловічого відповідно; аналогічна опозиція наявна і в інших українських говірках, зокрема в закарпатських [Мигол. 1994, с. 216], центральноподільських [ГБЛ, с. 148]. У досліджуваних говірках цими лексемами позначають різні рослини, подібні за зовнішніми ознаками: 'орляк звичайний, Pteridium aquilinum L.', 'чоловіча папороть, Dryopteris filix-mas Schott.', 'безщитник жіночий, Athyrium filix-femina Roth.', 'багатоніжка звичайна, Polypodium vulgare L.', 'страусопер, Matteuccia struthiopteris Tod.'. У деяких говірках збережені легенди про цвіт папороті, який потрібно шукати в ніч на Івана Купала (також див.: [277, с. 66—69]); наразі в більшості населених пунктів Північної Київщини вже втрачено звичай святкувати Івана Купала, на відміну від решти поліського ареалу.

На позначення моху — спорової рослини без коріння і квітів — загальнопоширеною є лексема праслов'янського походження, що представлена вже в текстах XI—XIII ст. — *мох* [ЕСУМ III, с. 524; 249, с. 40], також зафіксовано словотвірний варіант *мо*ˈ*шок*. Номен *мох* також засвідчено на позначення плауна двогострого, Diphasiastrum complanatum L., зозулиного льону звичайного, Polytrichum commune Hedw.

Для семеми 'хвощ, Equisetum', а також різних видів цієї рослини — 'хвощ польовий', 'хвощ річковий' — зафіксовано *хвошч*, а також нелексикалізований словотвірний варіант з демінутивним суфіксом *-ик*: *х*ˈ*вошчи*^{і}*к*.

Номен ˈ*лопух* у ГЧЗ є полісемантичним і позначає дикорослі трави та квіти переважно з розлогим, широким листям або квітками (< псл. **lopuxъ* < *lopъ (lap-)* 'лист' [ЕСУМ III, с. 289—290; 249, с. 55]): *лапу*ˈ*х'і* 'жовтець повзучий, Ranunculus repens L.'; ˈ*лопух*, *лапу*ˈ*х'і* 'калюжниця болотна, Caltha palustris L.'; ˈ*лопух*, *лопу*ˈ*х'і* 'лопух справжній, Arctium lappa L.'; ˈ*лопух*, 'весняна болотяна рослина' інф.: *п*ˈ*лавайе по‿боло*ˈ*то*^{у}*х нав'ес*ˈ*н'е //* (Зм).

Фітономен *р'аст* 'ряст, Corydalis' етимологи інтерпретують як результат звукової модифікації дієслова *рости* під впливом прикметника *рясний* [ЕСУМ V, с. 156; 249, с. 116].

Назви споришу звичайного, Polygonum aviculare L., у ГЧЗ представлені лексико-акцентуаційними та словотвірними варіантами (похідними від псл. **murava* 'низька, м'яка трава' [ЕСУМ III, с. 514, 535]), які є східнослов'янською інновацією [206, с. 243] — *му*ˈ*рог* (*мура*ˈ*жок*), також див.: [ГМ III, с. 161]. У давньоруській мові вони функціонували як загальна назва трави чи лугу. Узагальнювальна семантика збережена в сусідніх білоруських говірках, де різні формальні варіанти з цією основою вживані для суходільного лугу [РС, с. 347]. У досліджуваних говірках більшість суфіксальних дериватів (суфікс *-ок*) функціонують паралельно з безсуфіксними назвами. Назва *с*ˈ*пориш*, поширена в багатьох слов'янських мовах, засвідчена лише в кількох ГЧЗ, також див.: [ГМ III, с. 161; 48, с. 142—143]. У

багатьох обстежених говірках назва відома як літературний варіант, проте діалектоносіями не вживана.

Назви *блекоˈта*, *бˈл'окот* ‘блекота чорна, Hyoscyamus niger L.’; *бˈл'окот* ‘дурман звичайний, Datura stramonium L.’ первісно зумовлені отруйними властивостями рослини [ЭССЯ 3, с. 118; 249, с. 52; ЕСУМ І, с. 207], яка викликає в людини втрату здатності говорити; інф.: *бо це отˈруїна росˈлиˈна* (Ст; також див.: [48, с. 147]); зокрема: *белькота́ти, блекота́ти* ‘лепетать, невнятно говорить, бормотать’ [СБГ І, с. 49, 72]. Цю ж семантику передає номен *б'ел'еˈна* [249, с. 52; ЕСУМ І, с. 165; 206, с. 286]). Аналогічний мотив ліг в основу номінацій блекоти, поширених в інших українських говірках, наприклад: *німи́ця, на́стя німа́, п'я́ний ко́рінь, дурі́йка, шалі́й* тощо [Кобів, с. 226—227].

Назви полину гіркого, Artemisia absinthium L., протиставлені у ГЧЗ за граматичним родом: *поˈлин*, *поˈлин'* (ч. р., ж. р.); для полину звичайного, чорнобилю, Artemisia vulgaris L., також зафіксовано *паˈлин'* (ч. р.) [ЕСУМ IV, с. 489], *бул'ˈн'ак* (*бил'ˈн'ак*). Остання лексема нині має ослаблену мотивацію [117, с. 49—50]; родове значення утворене шляхом спеціалізації узагальненої семантики лексеми за типовою моделлю “загальна назва рослини” > “родова / видова назва рослини”: *бул'ˈн'ак* < псл. **bylo, bylina* ‘трава, рослина’ [ЕСУМ І, с. 183; ЭССЯ 3, с. 149—150; 111, с. 348; 249, с. 40]). Давня семантика номена відома і в інших східнослов’янських мовах: біл. — *быльня́к*, *быльня́г*, *бы́льнік*, *бы́лле* ‘бур’ян’ та ін. значення [РС, с. 315, 316, 318]; рос. — *быль*, *бы́лка* ‘стебло трави’ [СРНГ 3, с. 345—346].

Припускаємо, що рослини, номіновані *отˈкас'н'ік* ‘буквиця лікарська, Betonica officinalis L.’, *атˈкас'н'ік пал'аˈв'і*, *отˈкас'н'ік* ‘черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.’, ‘миколайчики сині, Eryngium planum L.’; *отˈкасн'ік'і* ‘різні види дикорослих рослин’, використовували як оберіг, що відображено у внутрішній формі слова, нині семантично непрозорій: < **відхасати* ‘відганяти, лякати’ [ЕСУМ І, с. 392, 395], також див.: [48, с. 153].

Номени *лепеˈха*, *лепешˈн'ак* ‘аїр тростиновий, лепеха звичайна, Acorus calamus L.’ пов’язані із *лепу́х, лопу́х* ‘лопух’, *ла́па* ‘великий і широкий лист рослини’ [ЭССЯ 14, с. 117—119; ЕСУМ III, с. 223]. Проте номен *лепеˈха* лише спорадично функціонує в досліджуваних говірках, на відміну від сусіднього західнополіського ареалу [208, с. 125, 140], а також контактних із ГЧЗ середньополіських говірок Житомирщини [ЛАПП, к. 60]. На позначення аїру поширені й інші назви із *плюш-*, які білоруські дослідники вважають адаптованим балтизмом [ЭСБМ IX, с. 232—233]: *пˈл'ушн'ак*, *пˈл'ушн'ік*, *сˈвоїс'к'ії пˈл'ушн'ік*, ~ *пˈл'ушн'ак*, *паˈхуч'ії пл'ушˈн'ак*, ~ *пˈл'ушн'ік*; похідні із *плюш-* також позначають лугову траву, подібну до лепехи, але зеленішу і яка не має запаху: *пл'ушˈн'ак*, *пˈл'ушн'ік*, *ˈд'ік'і пˈл'ушн'ак*, *пˈл'ушн'ік ˈкон'ск'ії*; інф.: *рос по‿болоˈтох нав'есˈн'е //* (Зм). Назва **пˈл'ушник* об’єднує ареал українських поліських та білоруських говірок. Так, у ЛАБНГ зафік-

совано: *плю́шнік, плі́шнік, пле́шня́к, плюшня́* [ЛАБНГ І, к. 272] (також *пляшні́к, плю́шнік, плюшні́к, плюшня́к* у різних значеннях [РС, с. 175, 196]). У ЛАПП засвідчено мікроареали вживання назви з основою **плю(е)ш-* у правобережних говірках Житомирщини. Лексема з цим коренем послідовно поширена на північ від ГЧЗ: у деяких українських східнополіських, російських та білоруських говірках [ЛАПП, к. 60; СРНГ 27, с. 173]. В останніх лексему засвідчено північніше від поліського ареалу — біля витоків річок Німан та Случ.

Із семантикою ‘рогіз широколистий, Typha latifolia L.’, ‘лугова трава, подібна до лепехи, але трохи зеленіша і не має запаху’ у ГЧЗ засвідчена лексема *рого'за*, первинно мотивована ребристістю стебла [ЕСУМ V, с. 101]. Шляхом метатези утворені формальні варіанти цього номена, що функціонують лише в досліджуваних говірках: *гара'за*, *гра'за*, *гараз'н'ак* ‘т. с.’.

Як назва осоки, Carex, функціонує номен *осо'ка* [ЕСУМ IV, с. 224]; у цьому ж значенні зафіксовано лексему *в'іш* [ЕСУМ І, с. 387; Фасмер І, с. 325—326]; паралелі засвідчено в інших говірках (наприклад, зх.-поліс. — *вишéр* ‘Carex visicaria L.’, ‘Carex acufiformis Ehrh.’, ‘стара перезимована трава, яку косять на підстилку худобі’ [АСЗГ І, с. 63]; наддніпр. — *ви́шар* ‘торішня трава’; біл. — *ві́ш, віша́, ві(ы́)ша́р, вішэ́й, вішуга́* ‘стара нескошена трава’ [ЛАБНГ І, к. 278]). В одній ГЧЗ відзначено, що назва *в'іш* була витіснена новішою лексемою *аса'ка* (КрГ), імовірно, під впливом літературного стандарту та інших говірок.

Із семантикою ‘пирій повзучий, Elytrigia repens L.’ у ГЧЗ вживається *п'і'реї*, *п'і'реїка*, *ш˙ч˙і'реї* [ЕСУМ IV, с. 373]. Остання форма, ймовірно, є контамінацією загальновідомого на цій території номена *п'і'реї* і давнього запозичення *щир* ‘щириця’. Лексикографічні джерела також фіксують номен з такою словотвірною структурою для різних рослин роду Amaranthus [Роговичъ, с. 3], що, вочевидь, свідчить про продуктивність цього словотвірного афікса.

На позначення підмаренника чіпкого, Galium aparine L., відзначено лексему *п'ід'мареник*, яку засвоєно з літературної мови. На це вказує фонетична форма слова, а саме префікс *п'ід-*, який системно реалізований у досліджуваних говірках як *пуд-*, *под-, пад-*.

Серед давніх з походження назв рослин трапляються утворені внаслідок демотивації та формальних змін, а саме: *а'чи^е^ток* ‘очиток їдкий, Sedum acre L.’ — демотивований дериват дієслова *очистити*, зумовлений лікувальними властивостями рослини, яку в народі використовували при болях у животі; демотивовані назви *'р'ікоўк'і*, *'р'ігоўк'і* ‘латаття біле, Nymphaea alba L.’, ‘глечики жовті, Nuphar luteum L.’, що є результатом метатези в номінативній одиниці *'г'іроўка* ‘т. с.’; *во'лошка* ‘волошка, Centaurea cyanus’ (також див.: [48, с. 153]) — на думку І.В. Сабадоша, назва утворена внаслідок переосмислення етноніма *волошка* ‘жінка романської народності’

[249, с. 136; 243, с. 74]; також див.: [Фасмер I, с. 345; ЭСБМ II, с. 43—44]. Припущення щодо походження назви від псл. **volšьka* < **volx-*, що зумовлено волохатим виглядом чашечок рослини [ЕСУМ I, с. 422], на нашу думку, менш імовірне і не підтверджене коментарями діалектоносіїв. Затемненим є мотив номена *с'лука* 'кінський часник, Alliaria petiolata Bieb.', 'цибуля кругла, Allium rotundum.', 'цибуля ведмежа, Allium ursinum L.'. М. Фасмер фіксує *слу́кий* 'згорблений', др. *с(ъ)луковатыи* 'кривий, лукавий' [Фасмер III, с. 678]. Рос. діалектне *слу́ка* — 'дружба, любов', *слу́ка́* — 'птах вальдшнеп' [СРНГ 38, с. 312], біл. *слу́ка* — 'вальдшнеп' [Тур. сл. V, с. 57], імовірно, не споріднені з українським фітономеном. Нез'ясованими залишаються також етимологія і мотивація лексеми *раста'ропша* [ЕСУМ V, с. 114].

Чимало назв дикорослої флори є запозиченнями, зокрема: *ф'і'алк'і*, *ф'е'алачка 'д'іка* 'фіалка триколірна', 'фіалка польова'; *ф'і'алка*, *ф'е'алачка* 'фіалка запашна, Viola odorata L.' — пізнє запозичення (XVI ст.) з латинської мови через польське або німецьке посередництво [111, с. 342]; *шч'і'рица*, *шч'і'р ˙ец* 'щириця звичайна, Amaranthus retroflexus L.'; *шчи'р'іца* 'мишій, Setaria P.B.' — суфіксальні новотвори від *щиръ* 'щириця', що у свою чергу є давнім запозиченням з німецької мови [Фасмер IV, с. 507; 249, с. 122—123]; *кал'ган* 'перстач випрямлений, калган, Potentilla erecta L.' — щодо джерела і шляху запозичення лексеми існують різні версії [ЕСУМ II, с. 348—349; 252, с. 88; ЭСБМ IV, с. 143—144]; *бур'кун* 'буркун лікарський, Melilotus officinalis L.' — запозичення з тюркських мов [ЕСУМ I, с. 302]; *вал'ер'йанка*, *варев'йанка*, *вал'ер'йаниї 'корен'* 'валеріана лікарська, Valeriana officinalis L.' — запозичення з латини чи французької [ЕСУМ I, с. 324; 249, с. 132]; *цин'тор'ійа* 'золототисячник звичайний, Centaurium erythraea Rafn.'; *цв'ен'торійа* 'цикорій дикий, Cichorium intybus L.' (< лат. через пол. *centuryja* [249, с. 127]); *ци'кор'іі* 'цикорій дикий, Cichorium intybus L.' (< лат. через пол. *cykoria* [Фасмер IV, с. 302; 249, с. 158—159]); *тм'ін* 'цмин пісковий, Helichrysum arenarium L.'; *цми'н* 'маренка рожева, Asperula cynanchica L.' — запозичення з німецької мови, можливо, за посередництвом польської, з формальною консонантною зміною *к* > *т* (*т'*, *т^ч*, *т^ч'*), *ц* [ЕСУМ II, с. 472, ЕСУМ V, с. 585; 206, с. 272—273]; *'шандра* 'галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora' < пол. *szanta* [249, с. 129]; *'п'іжма* 'пижмо звичайне, Tanacetum vulgare L.' (< нім. *bisamo* 'мускус' (запозичення через польську або чеську мови) [ЕСУМ IV, с. 367]); *'л'іл'ійа* 'лілія лісова, Lilium martagon L.' (< лат. *lilium* — запозичення через пол. або нім. [252, с. 88; ЕСУМ III, с. 261]); *кон'вал'ійа* 'купина лікарська, Polygonatum odoratum Druce.', 'конвалія, Convallaria majalis L.' (< пол. *konwalia* < лат. *convallium* [ЕСУМ II, с. 547; 252, с. 89; 249, с. 114]); *бар'в'інок* 'барвінок малий, Vinca minor L.' — запозичення з нім. через пол. або чеськ., зближене з укр. *барва* [ЕСУМ I, с. 141; 252, с. 89; 83, с. 272]; з

грецької мови запозичені назви *ка'нухвар*, *кан'іх'вора* ‘канупер великий, Balsamita major’ [ЕСУМ II, с. 366]; інф.: *йак шча'вел' / по'хоже / па'хуче //* (Лб); *нар'циз* ‘нарцис вузьколистий, Narcissus angustifolius L.’ (< нім. *Narzísse* < лат. *narcissus* [ЕСУМ IV, с. 45; 249, с. 141]); *ро'машка*, *ро'машечка*, *ро'машка*, *'роман*, *ра'мон*, *рама'на* ‘вид рослин роду ромашка, Matricaria’ ‘ромашка лікарська, Chamomilla recutita L.’, а також метатезований варіант *мара'на* ‘т. с.’; *ро'машка*, *'роман*, *ра'мон*, *'ромаш* ‘ромашка без’язичкова, Chamomilla suaveolens Rydb.’; *ро'машка* < *роман* ‘стокротки багаторічні, Bellis perennis L.’ (< пол. *rumen* < лат. *romana, romanum* [252, с. 90; 243, с. 73]; форма *ро'машка* засвоєна з російської мови [ЕСУМ V, с. 121]; *шаў'л'йа* ‘шавлія лучна, Salvia pratensis L.’ (< пол. *szałwia* < лат. *salvia* [249, с. 105; Machek, с. 493]); *ме'л'іса* ‘меліса лікарська, Melissa officinalis L.’ (< лат. *melissa* [ЕСУМ III, с. 433]); *'вахта* ‘бобівник трилистий, Menyanthes trifoliata L.’ — вважають запозиченням із фіно-угорських мов через російську [ЕСУМ I, с. 341], на користь чого свідчить географія цього слова в російських діалектах, де воно поширене на позначення різних видів рослин, які ростуть у вологих місцях [178, с. 70—73], у білоруських говірках також наявне *вахка* ‘образки болотяні’ [РС, с. 191]; *'куга*, *'кугоч-н'ік* ‘болотяна рослина’[1]; *ка'ми'ш* ‘очерет звичайний, Phragmites australis L.’ — запозичення з тюркських мов [Фасмер II, с. 176; ЕСУМ II, с. 537; ЕСУМ III, с. 122]. У говірці с. Зимовище останній номен функціонує як дублетна назва до загальнопоширеного *оче'рет;* лексему відзначено в закарп. говірках — *камы́ш* ‘очерет’, ‘рогіз вузьколистий’ [Мигол. 1994, с. 216—217], зх.-поліс. — *коми́ш* ‘невисока сивувата трава на підвищенні, яку важко косити’ [АСЗГ I, с. 239]; у східнослобожанських говірках назва функціонує спорадично [Скороф., к. 117]; в контактному ареалі білоруських говірок номен не засвідчено [ЛАБНГ I, к. 276], що ставить питання про час засвоєння говіркою іноніма, який може бути результатом впливу російської мови. Походження лексеми *'к'ін'ец* ‘різновид трав’янистої рослини’ є затемненим; припущення про спільність із каз. *тебін* ‘трава, що залишилася під снігом’ є непереконливим [ЕСУМ V, с. 570]. До східнороманських запозичень належить номен *'л'еварда* ‘цибуля ведмежа, Allium ursinum L.’ [ЕСУМ III, с. 207], інф.: *та'к'е йак час'ник во'но //* (Кр1).

Назва *с'е'л'ена* ‘зозулинець чоловічий, Orchis mascula L.’ є наслідком видозміни лат. *Salep tuber* — ятришник плямистий, наприклад, у білоруських говірках зафіксовані аналогічні форми: *сале́п, сале́пны ко́рань* ‘т. с.’ [РС, с. 135].

Нечітко ідентифікована семантика композита *'рута‿м'йата* ‘дикоросла трав’яниста рослина’, що є поєднанням запозиченої і праслов’янської лексем. Це не дає можливості точно визначити МО, яка лягла в основу на-

[1] Точна семантика номена невідома.

зви із культурно-оцінною семантикою. Лексема має позитивну конотацію, яку експліковано в компаративі зі значенням ‘буйний, гарний (про рослини)’: *ма'ке вже йак 'рута‿'мйата* ‘про зелене, буйне жито’ (Чст).

У багатьох ГЧЗ зафіксовано назву *'ланди'ш* ‘конвалія, Convallaria majalis L.’; І.В. Сабадош заперечує, що лексема є запозиченням з російської мови [ЕСУМ III, с. 190], виводячи слово із незасвідченого в українській мові **лантиш*, де виразно виділяється корінь *лан-* [249, с. 114—115].

Затемненою є назва *'тойа* ‘аконіт, Aconitum L.’, яку гіпотетично виводять від польського сполучення *to jest, to je* [ЕСУМ V, с. 612]. Рослині приписували магічні властивості; інф.: *ма'г'ічне 'з'ел':е* (Кп); зокрема із фітономеном пов’язана приказка: *йак'би н'е бур'кун і н'е 'тойа / була‿б 'д'еўка 'мойа* (Бр), яка, ймовірно, є відлунням легенди про захисні магічні властивості згаданих рослин, зафіксованої ще П.П. Чубинським [ТЭСЭ, с. 80].

В основі номенів *св'і'р'ена*, *св'і'р'інка* ‘суріпиця звичайна, Barbarea vulgaris R. Br.’; *св'і'р'ена* ‘редька дика, Raphanus raphanistrum L.’ первісно була “назва ознаки за якістю”: — етимологічно його пов’язують із *свірі́пний* ‘злий, сердитий’ [ЕСУМ V, с. 192; 310, с. 57]. Хоч В.А. Меркулова наголошує, що сучасне *св'і'р'ена* (< псл. **svereръ, -а* ‘назва бур’яну’) зберігає давнє значення *свирепый* ‘дикорослий’ [160, с. 78—81], діалектоносії не коментують мотивації назви, що дозволяє кваліфікувати його як демотивований.

Затемненою є і мотивація назви *за'руж':е* ‘жовті квітки, що стеляться по землі’, яка, можливо, пов’язана з *'ружа* ‘троянда, шипшина, мальва’, *'ружий* ‘червоний’, запозиченими з польської мови [ЕСУМ V, с. 135; 206, с. 280—281]. Проте мотив номінації в цьому разі не ясний, оскільки квітки мають жовтий колір. Характерно, що номіновані так рослини в сусідніх ареалах також мають жовті, а не червоні квітки; пор. біл.: *зару́жа*, *зару́за, зару́ха* ‘жовтець, Ranunculus’ [РС, с. 76].

II. Мотивовані назви

Серед назв дикорослих трав’янистих рослин зафіксовано номени з формальною лексичною мотивацією — прозорою ММ та затемненою МО. Чималу групу таких назв утворюють похідні від власних імен людей.

Іван-чай вузьколистий, Chamaenerium angustifolium Scop., номінують *і'ван‿'чаї*, *чаї‿і'ван*, *і'ван*. З рослини виготовляли сурогат чаю, чим зумовлена друга частина двокомпонентної назви [306, с. 42]. Відантропонімний компонент *іван*, імовірно, мотивований темпоральною ознакою (як, наприклад, флорономен *пет'р'іў ба'т'іг*). Аналогічний мотив поширений у різних українських говірках: *йва́нови йа́годи* ‘чорниці, зібрані на Івана Купала’ [6, с. 43]; *іван-зілля, іван-купала* — без зазначення семантики [306, с. 42]; *іван-*

зілля ‘звіробій звичайний’ [77, с. 188], *іванко́, іва́нова трава́* [Мигол. 1994, с. 236], *ˈіван’іў баˈт’іг*, *ˈіван’іў лист* ‘живокіст лікарський, Symphytum officinalis L.’ [ГБЛ, с. 177]. Проте МО назви *ˈіван‿чаї* не підтверджена свідченнями інформантів, які взагалі не визначають мотивації лексеми.

Спільним у механізмі творення відонімних фітономенів є те, що власні імена людей здатні бути твірною базою назв рослин у процесі семантичної деривації, коли найпоширеніші антропоніми набувають узагальненого значення ‘будь-хто з людей’, ‘типовий представник народу’ [306, с. 45] або узагальнюють певну ознаку, притаманну людині, за моделлю “ознака” → “її носій”, як у назві *гˈрицики* ‘грицики звичайні, Capsella bursapastoris L.’, що підтверджується побутуванням у різних українських говірках номенів *пастуша сумка*, *балалаєчки* [306, с. 44], *м’іше́чки* [208, с. 109]. У свою чергу вже сама назва могла спричинити появу фітонімічної легенди, засвідченої різними джерелами [300, с. 77]. На користь цієї версії, яку обстоює Л.Д. Фроляк, свідчить наявність змін у номінаційних моделях — таких, як у фітономені ˈ*наст’ін баˈтог* ‘цикорій дикий, Cichorium intybus L.’. Лексема утворена в результаті субституції присвійного відонімного прикметника в назві *петˈр’ів баˈт’іг* унаслідок затемнення МО ‘час зростання’: *петˈр’ів* → ˈ*наст’ін*; *петˈр’ів* → *ваˈсил’оў*. Такі самі зміни засвідчено в східнополіських говірках [221, с. 218].

Р.С. Омельковець припускає, що номен *грицики* пов’язаний з часом цвітіння рослини, який припадає на свято Святого Григорія (у квітні), і модель “ім’я” > “рослина” є вторинною, що підтверджує поширення назви в більшості українських говірок [208, с. 32, 109; Сабадош, к. 15]. С.М. Іллічевський стверджував, що назви, похідні від антропонімів (наприклад, *грицики, івасики*), є поетичними порівняннями без певної МО [110, с. 67]; однак, на нашу думку, в основі кожної окремої назви лежить своя МО, яка згодом може бути нівельована у свідомості мовців, що зумовлює віднесення таких назв до демотивованих або до назв із формальною лексичною мотивацією.

Відонімними є назви *миˈколк’і*, *м’іко*ˈ*лаїч’ік’і*, *м’іка*ˈ*лаїк’і* ‘черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.’, ‘миколайчики сині, Eryngium planum L.’. Можливо, флорономени пов’язані з тим, що рослина може довго стояти на морозі — аж до зимового свята Миколая (на весняного Миколая ці рослини переважно не цвітуть)[1] [249, с. 125]. Похідні фітоназви від антропоніма *Микола* засвідчені в багатьох українських говірках з різними значеннями, що свідчить про універсальність цієї номінаційної моделі під час творення ботанічних назв.

Номен *зм’іˈйін:ик* ‘іван-чай вузьколистий, Chamaenerium angustifolium Scop.’ (ММ “назва тварини” > “назва рослини”), ймовірно, мотивований

[1] На Поліссі рослину святять на Преображення Господнє (Спаса) і разом з іншими травами лишають до наступного року як оберіг.

використанням іван-чаю для лікування зміїнних укусів або ж як зілля, що відлякувало змій. Затемнена МО і в назві *зм'ійеˈв'ік* 'буквиця лікарська, Betonica officinalis L.', похідної від номена *зм'ійа*.

Лексема *золотоˈтис'ачн'ік* 'золототисячник звичайний, Centaurium erythraea Rafn.' — калька з нім. *Tausendgüldenkraut*, що у свою чергу є переосмисленням лат. *centaurea, centaurium* [ЕСУМ II, с. 276]. Л.А. Москаленко визначає як МО — 'колір' [175, с. 99], однак, на нашу думку, 'колір' визначає ММ, а не МО, оскільки номен не є семантично мотивованим (квіти рослин родини Centaurium переважно рожевого кольору).

МО лексеми *зал'із'н'ак* 'вербена лікарська, Verbena officinalis L.', утвореної за ММ "назва речовини" > "назва рослини", також є затемненою.

До цієї ж групи номенів належать *медвеˈжан:'ік*, *медвеˈжан'* 'болотяна рослина з довгим стеблом, якою годували свиней'; *м˙едˈв'едн'ік* 'альдрованда пухирчаста, Aldrovanda vesiculosa L.', ММ "назва тварини" > "назва рослини"; інф.: *таˈк˙е кучеˈраве ў‿ваˈд'е буˈло ўсеˈредин'і*. Обидві рослини поширені в заболочених місцевостях, зокрема альдрованда пухирчаста — багаторічна водяна рослина, що плаває на поверхні води і живиться дрібними комахами. Назви, вочевидь, можна вважати лексико-семантичними ендемізмами, оскільки їх виявлено лише в ГЧЗ. Загалом зазначимо, що твірна основа назви — зоономен *ведмідь (медвідь)* — не є продуктивною в досліджуваних говірках при творенні ботанічної лексики. Так, із цим коренем засвідчено номінації лише кількох рослин: *ведˈмеже ˈвухо, в'едˈм˙ед'еве ˈвухо, м'едˈв˙еже ˈвухо, ведˈмеже ˈвушко, медˈв'еже ˈвушко, медˈв'ед'аче ˈвушко* 'ведмеже вухо, Salvia aethiopis'; *м'едˈв'еж˙і"йе ˈйагади*, *медˈведки*[i] 'ожина несійська, ведмежина, Rubus nessensis W. Hall.'. Однак ці назви мають прозору мотивацію: 'подібність за формою', 'придатність бути кормом для тварини' або 'дикорослість'. Очевидно, що назва альдрованди пухирчастої та іншої болотяної рослини не вкладаються в ці МО. Серед інших номенів з аналогічною ММ, що лежить в основі назв болотяних рослин, у ГЧЗ зафіксовано *жабуˈр'ін':а, жабур*, *ˈжабур', жабурˈн'ак* 'жабуриння, Conferva L.'. Мотивація цих лексем прозора і виражена прямо — за місцем, де водяться відповідні тварини. Така пряма мотивація в лексемах із *медвед-* (*ведмед-*) могла б зумовити позначення лісових рослин, але не болотяних. Це спонукає до пошуків опосередкованого мотиватора назв водяних рослин.

Зауважимо, що в українських говірках дериваційне гніздо із *медвед-* (*ведмед-*) обмежене — навіть поза лексико-семантичним полем "Рослини". Похідні фітономени від *ведмідь* характерніші для білоруських та російських говірок: біл. *мядзве́жая ла́пка* 'лотаць' [РС, с. 194], *мядзве́жыя ву́шкі* 'дзіванна' [РС, с. 66], також див.: [РС, с. 33, 103, 147, 170, 281, 322, 351]; рос. *медве́жка* 'дягель лікарський, Archangelica officinalis Hoffm.', *медве́жник* на позначення різних дикорослих рослин [СРНГ 18, с. 69]. У рос.

вологодських говірках функціонує *медвежья родина* ‘важкопрохідне місце в лісі’ [14, с. 40]; у російських говорах Карелії — *медвежня́к* ‘дике лісове місце’, *медве́жник* ‘велика болотяна купина’ [СРГК, с. 210] та однокореневі утворення на позначення рослин: *медвежа́тник, медве́жий мох, медве́жник, медвени́к* ‘мох’, *медве́жник* ‘рослина з отруйними ягодами, вовче лико’ [СРГК, с. 209—210]. Назви із локативною семантикою відзначено і в українських говірках Східного Полісся: *ведмежа́тник* ‘глибокий яр, що поріс лісом’ [Черепанова, с. 40]. Очевидно, що всі локативні назви об’єднані семою ‘глухе, важкодоступне місце’. О.Л. Березович зауважує, що образи ведмедя зазвичай використовуються “для мовної реалізації ідеї важкодоступного локуса” [13, с. 40]. Це дає підстави вважати, що фітономени *медве'жан:’ік*, *медве'жан’* ‘болотяна рослина з довгим стеблом, якою годували свиней’; *м˙ед'в’едн’ік* ‘альдрованда пухирчаста, Aldrovanda vesiculosa L.’, а також деякі інші, названі вище, мають мотиваційне значення ‘рослина, яка росте у важкодоступному місці’, хоча мотивація номена є затемненою у зв’язку з деактуалізацією мотиватора в українських говірках: характерно, що просторову назву (апелятив) виявлено лише в архаїчній зоні на Поліссі. Однак в українському мовному континуумі поширені мікротопоніми, зокрема гідроніми, із цим коренем; вочевидь, у них законсервовано давню семантику. Так, серед назв річок й озер відзначено: *Медві́дка (Медве́дка)* [Янко, с. 225], *Медвеже* [СМУ, с. 63, 156], *Ведмеже* [СМУ, с. 314]; *Медве́дівка* [ТГНХ, с. 307] тощо.

Лексема *'лотат’* ‘калюжниця болотна, Caltha palustris L.’, ‘імовірно, жовтець повзучий, Ranunculus repens L.’, можливо, пов’язана з *лата* ‘шматок тканини, яким зашивають дірки, вставка’ (також див.: [ЕСУМ III, с. 199—200]): зокрема, сх.-поліс. *'латка* ‘невелика ділянка городу’ (Смн), срд.-поліс. *'латка* ‘невеликий шматок тканини’ (Бр, Ржд); *ла́точник*, *ла́тошник* ‘виготовлене з невеликих кольорових шматочків тканини рядно’, *ла́тянка* ‘виплетена або виткана з ганчірок ковдра чи рядно’ [Лисенко 1974, с. 113]; зх.-поліс. — *лата́ти* ‘пришивати шматок тканини на дірку в одязі’, *лата́тий* ‘про масть коня з плямами іншого кольору’, *лата́й* ‘калюжниця болотна, Caltha palustris L.’ [АСЗГ I, с. 278—279]. Змінена фонетична форма номена *'лотат’*, похідного від *'лата*, *'латка*, у ГЧЗ зумовлює його віднесення до групи ботанічних назв, у яких редукований зв’язок із мотиватором.

До номенів з ослабленою МО належить ендемічна середньополіська фітоназва *'г’іроўка* ‘латаття біле, Nymphaea alba L.’, ‘глечики жовті, Nuphar luteum L.’, а також *наста'йашч’ійе 'г’іроўк’і* ‘латаття біле, Nymphaea alba L.’, *'кон’ск’ійе 'г’іраўк’і* ‘глечики жовті, Nuphar luteum L.’, де іменник називає рослину за зовнішньою ознакою, а прикметних є маркером “оцінки” рослини; іще див.: [ЛАНП, к. 98]. Припускаємо, що назва сягає укр. *ги́ря, ги́рявий* ‘низько обстрижений’ [СБГ I, с. 283—284], зокрема пор.: зх.-поліс.

ги́ра ‘голова людини’ [АСЗГ I, с. 89]; біл. *гі́ра* ‘волосся, чуб’ [ЭСБМ III, с. 86; ЕСУМ I, с. 508]; рос. *ги́ря* ‘обстрижене волосся, обстрижена голова’ [СРНГ 6, с. 175]. Від цієї основи внаслідок метафоричного перенесення за подібністю утворився іменник *гі́рка* (біл. *гі́рка, гы́рка*) ‘нижня широка частина горщика’, ‘горщик з відбитою верхньою частиною’ [ЭСБМ III, с. 86; СБГ I, с. 284, Лисенко 1974, с. 55], зафіксований у білоруських та українських поліських говірках. Імовірно, назва рослин Nymphaea alba L. та Nuphar luteum L. виникла як наслідок асоціювання ‘глечик’ / ‘стрижений під глечик’ → ‘квітка’. До цього ж ряду за МО належать інші назви цих рослин: ‘глечики жовті, Nuphar luteum L.’ — *кувши́нки, кувши́нчики, куби́шка, гле́чики, гладишечки, ба́нки жо́вті* [ОЗЛР, к. 12а; Сабадош, с. 91; Бейл., с. 419], *кор'зи^{і}нк'і* (ЗП), *гарла́чыкі, гаршчо́кі* [РС, с. 186—187]; ‘латаття біле, Nymphaea alba L.’ — *кувши́нка, ба́нки бі́лі* [ОЗЛР, к. 28]. Зауважимо, що в сучасних ГЧЗ ареал поширення аналізованої лексеми вужчий, ніж це засвідчено у джерелах [ЛАНП, к. 98]. Імовірно, давню лексему заступають новіші назви, поширені в сусідніх говірках. Так, у деяких населених пунктах, включених до мережі ЛАНП і де раніше функціонувала назва *'г'іроўка*, нами зафіксовано *'л'іл'йа* ‘латаття біле’, ‘глечики жовті’ (Рд)[1]. В інших українських говірках назви *'г'іроўка* не виявлено; відсутня вона і в “Атласі ботанічної лексики” І.В. Сабадоша [Сабадош, с. 92—93].

До назв із затемненою мотиваційною ознакою належить фітономен *'шумн'ік* ‘черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.’, ‘миколайчики сині, Eryngium planum L.’, яку наразі діалектоносії не коментують; не виключений зв’язок із псл. *šuma* ‘ліс, листя’ [ЕСУМ IV, с. 489].

В інших назвах дикорослої флори чітко проступає мотив номінації.

МО ‘будова’. Для назв калюжниці болотної, Caltha palustris L., глечиків жовтих, Nuphar luteum L., латаття білого, Nymphaea alba L. — *бал'бутк˙і^{и}*, *бал'бутачк˙і^{и}* характерна МО ‘будова’, оскільки номени з цим коренем у поліських говірках позначають круглі предмети (як і похідні з коренем *бул'б-, бу(о,а)лаб-*) [ЭСБМ I, с. 286]. Так, у досліджуваних говірках назва *бал-бу'точк'і* також засвідчена на позначення квітки, яка ще не розпустилася. Напрямок мотивації не окреслений, відповідно не вдається визначити і ММ.

ММ “загальна назва рослини” > “назва дикорослої рослини”: *дере'в'ій* ‘деревій звичайний, Achillea millefolium’; *'м'елк'і^{і} бур'йан* ‘галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora’; *куп'і'на* ‘купина лікарська, Polygonatum odoratum Druce.’ (< псл. **kǫpina* [ЕСУМ III, с. 147; ЭССЯ 12, с. 63; 249, с. 43]; так, у ГЧЗ *'куп'іна* (*куп'і'на*) ‘кущ трав’янистої рослини’, а також *ку́п'іна, куп'є́* ‘купини на болоті’ [Лисенко 1974, с. 110]).

ММ “назва культивованої рослини” > “назва дикорослої рослини”: *ци^{і}'бул'ка, ци^{і}бул'к'і, кар'топ˙ел'ка* ‘ряст, Corydalis’ — назви мотивовані

[1] Назва *'г'іроўка* сучасним діалектоносіям не відома.

наявністю в рослини бульбоподібного кореня, інф.: *ци^{і}бул'ка / бо ц˙і^{и}бу'линка у 'його* // (Лб); *ци'бул'ка; 'заїч'ікава ци'бул'а, 'зайача ~, 'заїчикова ци'бул'ка, луга'ва ци'бул'а, ~ ци'бул'ка* 'цибуля кругла, Allium rotundum L.'; *ц'і'бул'ка, ци'бул'н'ак* 'бур'ян, листя якого зовнішньо подібне до листя молодої цибулі'; *'дикиї час'ник, 'кон'с'киї ~, за'йечи ~, 'заїч'ікоў ~, л'еса'в'і ~, луга'виї ~, часна'чок, 'зайачиї ~, 'заїч'ікаў ~, 'заїчикова ци'бул'а* 'часник дикий'; *г'р˙ечка* 'гірчак перцевий, Polygonum hydropiper L.'; *л'о'нок* 'гикавка сива, Berteroa incana L.'; *'в'і^{и}ка 'д'і^{и}ка* 'вика дика'; *'р˙ед'ка* 'редька дика, Raphanus raphanistrum L.'; *хр'і'н:и^{і}ц'а* 'хрінниця смердюча, Lepidium ruderale L.'; *'заїч'ікава ка'пуста* 'очиток великий, Sedum maximum (L.) Hoffm.'; *'заїчи^{і}кава ка'пуста, 'зайача (за'йеча) ~, 'зайача кар'топл'а* 'очиток пурпуровий, заяча капуста, Sedum purpureum', інф.: *пата'муша там карто'ши^{і}нк˙і ўн'і'зу та'к'ійе в'іри^{і}вайут // 'л'іст'а ў‿'його та'ке м'а'с'істе / а‿ун'і'зу йак в'ір'і^{и}вайеш дик ну та'к'і‿о кар'топ˙ел'к'і / дик ми йіх 'йел'і //* (Бн); *'заїчикова ка'пуста* 'різновид очитку'; *'заїчикова ка'пусточка* 'шиверекія подільська, Schivereckia podolica'; *га'рох, горо'шок, м'і'шач'іі горо'шок, ми'ш˙і^{и}ниї ~, м'і'шач'іі га'рох, м'і'ш˙и^{і}ниї ~, пол'е'в'і^{и} ~, 'д'і^{и}к'іі ~, 'ди^{і}к'і горо'шок* 'горошок мишачий, Vicia cracca L.'; *го'рох, горо'шок, ми'ш˙і^{и}ниї гара'шок* 'чина весняна, Lathyrus vernus L.'; *го'рох, горо'шок* 'чина бульбиста, Lathyrus tuberosus L.', 'чина лучна, Lathyrus pratensis L.'; *горо'шок 'дик'і^{и}* 'вовчуг колючий, Ononis spinosa L.'; *'дика п˙ет'рушка* 'дикоросла трав'яниста рослина'; *мар'ковн'ік, морк'в'анка, 'зайача 'морква* 'болиголов плямистий, Conium maculatum L.'; *мор'коўн'ак* 'яглиця звичайна, Aegopodium podagraria L.', 'дягель лікарський, Angelica archangelica L.'; *мар'коўн'ік* 'різак звичайний, Falcaria vulgaris Bernh.'; *ба'бовн'ік, ба'б'івник широко'листиї* 'бобівник трилистий, Menyanthes trifoliata L.'; *часни^{і}чок* 'нарцис вузьколистий, Narcissus angustifolius L.'; *бу'р'ак, бура'чок, бу'рачик'і, бу'рачк'і, бурач'к'і, бурач'к'і^{и} св'і'н'ач'і^{и}йе* 'щириця звичайна, Amaranthus retroflexus L.', інф.: *то'го шо во'но так йак 'лист'е о'це і сте'белце йак у бура'ку //* (ЗП); *бур'ач'к'і* 'енотера дворічна, Oenothera biennis L.'; *к'ійа'хи* 'лугова трава, подібна до лепехи, але зеленіша і не має запаху'; *'ди^{і}ка ква'сол'а* 'бур'ян'. Без точного значення зафіксовано флоролекси *г'речка, г'речечка, г'речечкайу*, інф.: *дак ва'на‿ж 'разна б'е'розка йе / йе г'речка / г'речечка / г'речечкайу / а це та'ка 'в'ідно // а то йе шче б'е'розка г'р'ечечкайу //* (Лел); припускаємо, що йдеться про різні види рослини — берізку польову, Convolvulus arvensis L., та якусь іншу дикорослу рослину, подібну до неї за зовнішньою ознакою.

ММ "назва дикорослої рослини" > "назва дикорослої рослини": *ва'сил'к'і* 'галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora'; *б'рат'ік'і* 'білоцвіт весняний, Leucojum vernum L.'; *дрок* 'буркун лікарський, Melilotus officinalis L.'; *'п'івник'і л'ісо'в'і* 'косарики черепитчасті, Gladiolus imbricatus L.'; *укра'йінс'киї гор'чак* 'галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora'; *'л'іл'ійа, 'л'іл'ейі*

л'удс'к'ійе 'латаття біле, Nymphaea alba L.'; *'л'іл'ійа, 'л'іл'ейі 'кон'ск'ійе* 'глечики жовті, Nuphar luteum L.'; *ра'машка, ро'машк'і л'есо'в'ійе, л'ес'нийе* ~ 'стокротки багаторічні, Bellis perennis L.'; *лопу'шок* 'талабан польовий, Thlaspi arvense L.'; *сон* 'купина лікарська, Polygonatum odoratum Druce.'; *золото'тис'ачн'ік* 'гвоздика дельтовидна, Dianthus deltoides L.'; *лобо'да*, ~ *ка'л'уча*, ~ *вала'хата* 'щириця звичайна, Amaranthus retroflexus L.'; *хвош'чоўка*, *хвош'чоўн'ік* 'альдрованда пухирчаста, Aldrovanda vesiculosa L.'; у цьому ж значенні засвідчено описове сполучення — *'наче х'вошчи'к; аче'рет с ка'чалкам'і* 'рогіз широколистий, Typha latifolia L.'. У номенах, утворених за цією номінаційною моделлю, прикметниковий конкретизатор є носієм додаткової семантичної ознаки. У флорономені *укра'йінс'кий гор'чак* означення є маркером "інакшості" рослини — на відміну від поширеного на Поліссі гірчаку перцевого, Polygonum hydropiper L., до якого подібна галінсога. Більшість назв цієї моделі зумовлена подібністю одних рослин до інших, добре знаних об'єктів флори (наприклад, лексема *б'рат'ік'і* утворена за подібністю до фіалки, Viola L.).

Вочевидь, за аналогічною моделлю утворений фітономен *'р˙езн'ак* 'рдесник плавучий, Potamogeton natans L.', що перенесений із назви іншої рослини із гострим листям через поплутання реалій носіями говірки.

ММ "назва дерева, куща" > "назва дикорослої трав'янистої рослини": *б'е'розка* 'берізка польова, Convolvulus arvensis L.', також див.: [48, с. 146]; *'йолачка*, *х'воїка* 'альдрованда пухирчаста, Aldrovanda vesiculosa L.'; *х'воїка* 'хвощ польовий'; паралелі наявні в інших українських та білоруських говірках [ЛАПП, к. 53, Сабадош, к. 62; Бейл., с. 433].

ММ "назва декоративної рослини" > "назва дикорослої рослини": *'дика 'рожа* 'калачики лісові, Malva sylvestris L.'; *глад'е'олуси* 'косарики черепитчасті, Gladiolus imbricatus L.'; *'дик'і ф'локси* 'мильнянка лікарська, Saponaria officinalis L.'; *л'ісо'в'і і'р'іси* 'черевички зозулині, Cypripedium calceolus L.'.

ММ "назва частини рослини" > "назва дикорослої рослини": *'шишк'і*, *'ш'ішечк'і* 'шиверекія подільська, Schivereckia podolica'; *к'ійаш'к'і* 'рогіз широколистий, Typha latifolia L.', 'щириця кривава, Amaranthus cruentus'; *тис'ачо'л'існ'ік* 'деревій звичайний, Achillea millefolium'; *п'ат'і'ли'сник* 'імовірно Potentilla alba L.'; *сухоц'в'ет* 'сухоцвіт багновий, Gnaphalium uliginosum L.', 'котячі лапки дводомні, Antennaria dioica L.'; *'макоўк'і*, *вад'а'нийе 'макаўк'і* 'глечики жовті, Nuphar luteum L.', 'латаття біле, Nymphaea alba L.'; інф.: *мак на‿'йеї с'мачниї // йак ва'на ацв'і'т'е / та'ка 'макаўка в'е'л'іка і‿та'к'і в'кусни со'лодк'і'‿со'лодк'і' мак / дак‿ми 'ето б'род'ім і 'ловл'ім 'макаўк'і //* (БС); *пу'хоўк'і*, *пух* 'пухівка широколиста, Eriophorum latifolium Hoppe'; *в'е'ха* 'рання весняна трава з чорними вершечками' < *ве'ха* 'суцвіття, гроно'; *ка'л'учк'і* 'високі квіти (рожеві, червоні, голубі), які ростуть на кладовищах'; *ка'л'учк'і*, *ре'п'ешн'ак*, *ре'пах* 'осот

польовий, Cirsium arvense L.'; *репйа'шок*, *ра'п'ешн'ік* 'нетреба звичайна, Xanthium strumarium L.'; *ре'п'ех*, *реп'е'х'і*, *ра'п'ешн'ік*, *ре'п'ешн'ак* 'лопух справжній, Arctium lappa L.'; *ре'п'͡ех* 'дурман звичайний, Datura stramonium L.'; *ма'ли рап'а'шок* 'черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.'; *реп'е'х'і* 'будяк акантовидний, Carduus acanthoides L.', а також *р'е'п'ешн'ік* 'парило звичайне, Agrimonia eupatoria L.' [ГМ III, с. 161]; *'кон'с'к'і каш'тан* 'дурман звичайний, Datura stramonium L.'.

ММ "назва частини тіла істоти" > "назва дикорослої рослини": *копит'н'ак* 'копитняк європейський, Asarum europaeum L.'; *'гус'ачайа 'лапка*, *'гус'ачийе 'лапк'і*, *гу'с'іна 'лапка* 'перстач гусячий, Potentilla anserina L.'; *гу'с'ача 'лапка*, *гу'с'інийе 'лапк'і* 'дрібна трав'яниста рослина з витким стеблом'; *'кучер'і* 'лілія лісова, Lilium martagon L.'; *боро'да* 'мичка, Nardus stricta L.'; *'коск'і* 'різновид молочаю', інф.: *'л'іст'а йак ко'са //* (Бн); *валос'н'а* 'трава, з якої робили щітки'; *ро'машка б˙езйа'зи^і^чна* 'ромашка без'язичкова, Chamomilla suaveolens Rydb.'; *куче'рава м'йата* 'м'ята кучерява, Mentha spicata L.'; *а'н'утин'і г'лазк'і* 'фіалка польова, Viola arvensis Murr.', 'фіалка триколірна, Viola tricolor L.', також див.: [48, с. 144]; *а'дамов˙е реб'ро*, *сус'тавн'ік* 'купина лікарська, Polygonatum odoratum Druce.'; *голова'ч'і* 'лілія лісова, Lilium martagon L.'; *'ракова 'ше^и^їка* 'буквиця лікарська, Betonica officinalis L.'; *вед'меже 'вухо*, ~ *'вушко*, *вед'межи^і^ 'вушк'і*, *в'ед'м˙ед'еве 'вухо*, *м'ед'в'еже 'вухо*, ~ *'вушко*, *мед'в'ед'аче* ~ 'ведмеже вухо, Salvia aethiopis' — аналогічна модель номінації наявна в інших мовах, зокрема в білоруській [Бейл., с. 426]. Вочевидь, номен *вед'меже 'вухо* спершу засвоєний як калька з латинської мови (лат. *Arctostaphylos uva-ursi L.*) і перенесений на інший фітооб'єкт, чому сприяла зовнішня подібність між рослиною і частиною тіла тварини. У зв'язку з рослиною Salvia aethiopis зафіксовано народне повір'я: *мед'в'ед'аче 'вушко // нам іш'че ка'зали не рв'іт' / не тап'ч'іт' / бо п'рийде мед'в'ід' / роз'ір'ве й за'топче //* (КрГ). Назви *п'ет^і^'пал'ч'ік*, *п'а^е^т'і^і^'пал*, *п'е^а^ци'бал* 'імовірно, Potentilla alba L.' зумовлені наявністю переважно п'яти пелюстків у квітки рослини: *ў˙лис'точку пйат' 'пал'ч'ікоў і ў к'в'атац':і пйат' 'пал'ч'ік... / пйат' лис'точкоў і там пйат' лис'точкоў дак ка'зали п'ет^і^'пал'ч'ік //* (Бч).

ММ "назва реалії побуту" > "назва дикорослої рослини": *дзво'нок*, *зво'ночк'і* 'сон-трава лучна, Pulsatilla pratensis Mill.'; *зва'ночк'і* 'сон широколистий, Pulsatilla patens Mill.', 'лілія лісова, Lilium martagon L.', 'косарики черепитчасті, Gladiolus imbricatus L.', 'маренка рожева, Asperula cynanchica L.'; *д͡з'воники^і^*, *д͡зво'ночк'і* 'дзвоники, Campanula L.'; *д͡зва'ночк'і^и^*, *'зонт'ік'і* 'білоцвіт весняний, Leucojum vernum L.'; *зво'ночк'і*, *кала'кол'ч'ік'і*, *нап'ерс'т'анка* 'наперстянка великоцвітна, Digitalis grandiflora Mill.'; *кала'кол'ч'ік'і* 'болотяна квітка'; *гваз'д'іка* 'коронарія зозуляча, Coronaria flos cuculi L.', 'гвоздика дельтовидна, Dianthus deltoides L.'. Семантично прозору назву *гвоздика* зафіксовано в пам'ятках XVI ст.; лексема походить з польської

мови (*goździk* ‘квітка’, *gwoździk* ‘прянощі’ [ЕСУМ I, с. 486—487; 249, с. 87]) і первісно запозичена для прянощів, а потім, імовірно, перенесена на інші види дикорослих та декоративних рослин, які формою квітки нагадують цвяшок, тож сучасна полісемантична назва мотивована лексемою *гвоздь* [301, с. 79]. До цієї ж ММ належать фітономени *ˈчас’ік’і* ‘гвоздика дельтовидна, Dianthus deltoides L.’; *гˈрабел’к’і* ‘грабельки звичайні, Erodium cicutarium L.’; *буˈтог*, *батоˈгиⁱ* ‘цикорій дикий, Cichorium intybus L.’; *гˈлечики*, *корˈзиⁱнк’і* ‘глечики жовті, Nuphar luteum L.’; *ˈм’ічка* ‘трава, що росте на лісових згарищах або на окраїнах полів’, ‘мичка, Nardus stricta L.’ < *ˈмичка* ‘жмут льону для прядіння’; *м˙етл’уˈга*, *метˈл’іᵘца*, *меˈт’олк’і* ‘грястиця збірна, Dactylis glomerata L.’; *каˈп’еїка* ‘дикоросла квітка з круглими пелюсточками’; *куˈлинк’і* ‘веснівка дволиста, Majanthemum bifolium L.’ < *куля* [ЕСУМ III, с. 133]; *рогоˈжа* ‘трава, з якої робили щітки’; *ˈл’ал’к˙і* ‘аїр тростиновий, лепеха звичайна, Acorus calamus L.’; *ˈв’ен’ік’і* ‘віниччя справжнє’ [ГМ III, с. 161—162].

ММ “назва одягу, взуття, аксесуари чи прикраси” > “назва дикорослої рослини”: *чоб’іт*ˈ*к’і* ‘медунка, Pulmonaria’; *коˈрона* ‘лілія лісова, Lilium martagon L.’; *капеˈл’ушн’ак* ‘лопух справжній, Arctium lappa L.’; *пастуˈхова* ˈ*сумка* ‘крупка дібровна, Draba nemorosa L.’; *пастуˈхова* ˈ*сумка*, *пасˈтуша* ~, *пасˈтуш’і* ˈ*сумк’і*, *пасˈтушийе* ˈ*сумачк’і*, *сˈтарчес’ка* ˈ*торбочка*, *чере*ˈ*в’ічн’ік* ‘грицики звичайні, Capsella bursapastoris L.’. Назва *пасˈтуша* ˈ*сумка* є калькою латинської назви грициків; модель засвідчена в багатьох українських говірках, наприклад, закарп. *пасту́ша та́йстра* ‘т. с.’ [Мигол. 1994, с. 229], що підтримується уявленням про схожість насінників рослини до пастушої сумки.

ММ “назва людини” > “назва дикорослої рослини”: ˈ*мати‿ˈмачуха*, *мат’‿іˈмач’еха*, ˈ*мати‿ˈмачуха* ‘підбіл звичайний, мати-й-мачуха, Tussilago farfara L.’, інф.: ˈ*мат’‿іˈмачуха дак оˈтож йіˈк’ес’ ˈл’іст’е дак‿кажут’ оˈс’е* ˈ*матка / а‿с’е* ˈ*мачуха //* (Мш); *мат’‿іˈмачуха* ‘пшінка весняна, Ficaria verna Huds.’; *д’уїˈмовочка* ‘фіалка триколірна, Viola tricolor L.’, ‘фіалка польова, Viola arvensis Murr.’, інф.: *бо два лисˈточкиⁱ йак в’ід’ірˈвати / там* ˈ*д’іўчинка сиˈдит’ //* (Лб); *коˈсариⁱк’і* ‘косарики черепитчасті, Gladiolus imbricatus L.’, інф.: *а‿воˈно чоˈго назиˈвайец:а коˈсариⁱк’і / бо оˈце* ˈ*сиⁱнен’к’ім цˈв’етом цв’еˈточкамі*ᵘ */ аˈле таˈко заґˈнете так йак коˈлис’* ˈ*жито коˈсиⁱли / отоˈго коˈса коˈло йіх гˈрабл’і пр’іˈв’іто* ˈ*наче* ˈ*тийе коˈсариⁱк’і / і воˈно так і назиˈвайец:е* // (ЗП); *коˈсар’ік’і* ‘невелика дикоросла рослина’.

ММ “назва явища природи” > “назва дикорослої рослини”: ˈ*з’ірочка* ‘зірочник середній, Stellaria media L.’; ˈ*зор’к’іᵘ*, ˈ*з’ірачк’і* ‘гвоздика дельтовидна, Dianthus deltoides L.’.

ММ “назва продукту харчування” > “назва дикорослої рослини”: ˈ*кашка*, ˈ*зайача* ˈ*кашка* ‘цмин пісковий, Helichrysum arenarium L.’; ˈ*кашка* ‘очиток їдкий, Sedum acre L.’, ‘рослина з жовтим цвітом, схожа на цмин піско-

вий'; *каˈлач'ік'і*, *пал'аˈн'ічк'і* 'калачики лісові, Malva sylvestris L.'; інф.: *різˈнови*^{і}*д ˈмал'воў*; *пал'аˈн'ічк'і* 'калачики дрібненькі, Malva pusilla Smith.'; *каˈлачик'і*, *каˈлачн'ік'і*, *пал'еˈн'ічк'і* 'дикорослі квіти з роду Malva L.'; ˈ*паски*^{і}, ˈ*пасочк'і* 'купина лікарська, Polygonatum odoratum Druce.'.

ММ "назва тварини" > "назва дикорослої рослини": ˈ*козл'ік'і* 'проліска дволиста, Scilla bifolia L.', 'шавлія лучна, Salvia pratensis L.', 'дикоросла трав'яниста отруйна рослина з високим стеблом і жовтими квітками'; ˈ*п'еўник'і* 'конвалія, Convallaria majalis L.'; ˈ*п'еўник'і*, ˈ*п'евн'ік'і луга*ˈ*в˙ійе* 'косарики черепитчасті, Gladiolus imbricatus L.'; *воло*ˈ*в'і*^{и}*к* 'воловик лікарський, Anchusa officinalis L.'; *саˈбачк'і* 'синяк звичайний, Echium vulgare'; ˈ*кошк'і*, ˈ*котик'і*, *баˈранчик'і* 'черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.', 'миколайчики сині, Eryngium planum L.' — назви мотивовані наявністю в цих рослин колючих суцвіть; *зм'е*ˈ*йа*, *з˙м'еї* 'рослина з витким стеблом'.

ММ "назва ознаки за якістю" > "назва дикорослої рослини": *пласˈкуша* 'мишій, Setaria P.B.' < *плоский, плескатий*, що зумовлено формою листя рослини [ЕСУМ IV, с. 453]; *кˈругла траˈва* 'трава, з якої робили щітки'; *кˈруглиї падаˈрожн'ак* 'різновид подорожника Plantago L.', інф.: *падаˈрожн'ак / вон йест' ˈран':ік / і вон йес'т' кˈруглиї //* (Бч); *раˈмашка* ˈ*буїна*, *здаˈрова* ~ 'ромашка без'язичкова, Chamomilla suaveolens Rydb.'; *прасˈта мˈйата* 'м'ята польова, Mentha arvensis L.', інф.: *гаˈруча йаˈна так ваз'ˈм'і у рот да йеˈйе йек памˈн'і дак‿и*^{і}ˈ*на аж гаˈр'іт па* ˈ*роту пан'і*ˈ*майеш? // а валаˈхата йе*^{а}ˈ*на таˈка саˈма саˈбої таˈк˙ійе* ˈ*л'іст'е таˈке валаˈхате / а прасˈта пˈросто таˈка* ˈ*л'іст'еїко* ˈ*ровн'ен'к'е гˈлад'ен'к'е / так //* (Бр); *кˈругла мˈйата*, *кругло*ˈ*л'іста* ~, *валаˈхата* ~ 'м'ята кучерява, Mentha spicata L.'; *ши*^{і}*роко*ˈ*л'іста* ~ 'м'ята перцева, Mentha piperita L.'.

МО 'колір'. ММ "назва культивованої рослини" > "назва дикорослої рослини": *бурачˈк'і* 'гвоздика дельтовидна, Dianthus deltoides L.'; *бур'аˈчок*, *бурачˈк'і*, *буˈрачик'і*, *буˈрачн'ік* 'щириця кривава, Amaranthus cruentus' (в основу назви *буˈрачики* 'щириця звичайна, Amaranthus retroflexus L.' лягла подібність за кольором стебла щириці до буряка звичайного).

ММ "назва дикорослої рослини" > "назва дикорослої рослини": *воˈлошка* 'нечуй-вітер, Hieracium'; *ваˈсил'кі*^{и} 'волошка, Centaurea cyanus' — як перенесення за подібністю кольору назва утворена шляхом вторинного зближення лат. *basilicum* з поширеним українським ім'ям *Василь* [ЕСУМ I, с. 337—338; 249, с. 104—105; 306, с. 44—45].

ММ "назва кольору" > "назва дикорослої рослини": *си*^{і}ˈ*н'ушн'ік'і* 'сонтрава лучна, Pulsatilla pratensis Mill.'; *си*^{і}ˈ*н'ак* 'синяк звичайний, Echium vulgare'; *сиˈн'уха* 'незабудка польова, Myosotis arvensis L.', 'миколайчики сині, Eryngium planum L.', інф.: *ваˈно* ˈ*син'ім цв'і*ˈ*те / сиˈн'уха //* (КрГ); *пуˈб'ел* 'гикавка сива, Berteroa incana L.', 'перстач гусячий, Potentilla anserina L.', 'підбіл звичайний, мати-й-мачуха, Tussilago farfara L.'; *жоўт'аˈк'і*, *жоў*ˈ*тушн'ік* 'калюжниця болотна, Caltha palustris L.'; ˈ*жоўтийе кˈв'еточк'і*

‘глечики жовті, Nuphar luteum L.’; *ˈб’елиї мох* ‘сфагнум, Sphagnum’, *зеˈлениї* ~ ‘різновид моху’; *пасˈл’он ˈчорниї*, ~ *ˈжоўтиї* ‘різновид пасльону’, а також: *посˈл’он ˈжоўти і с’іˈрен’ов’іˇ* [48, с. 147]; *раˈмашк’і ˈб’елийе*, ~ *ˈжоўтийе* ‘різновид ромашки’; *поˈлин ˈб’елиї* ‘полин гіркий, Artemisia absinthium L.’, ~ *зеˈл’ениї* ‘різновид полину, Artemisia’; *каˈлач’ік’і галуˈбен’к’ійе*, ~ *ˈрозав’ійе* ‘різновид калачиків лісових, Malva sylvestris L.’; *ˈб’ілий споˈр’іш*, *ˈрозов’іїˇ* ~ ‘різновид споришу звичайного’; *раˈмашка ˈб’іла* ‘ромашка без’язичкова, Chamomilla suaveolens Rydb.’; *курасˈл’еп ˈжоўтиї* ‘анемона жовтцева, Anemonoides ranunculoides L.’; ~ *ˈб’ели* ‘анемона дібровна, Anemonoides nemorosa L.’.

До фітономенів із компонентами з ослабленою мотивацією належать композитні номінації полину звичайного, чорнобилю, Artemisia vulgaris L. — *чорˈнобил’*, *черˈноб’іл’ец*, *чорноˈби^{і}л’н’ік* (< **čьrnobylь* (**čьrn* — ‘чорний’, **bylь* — ‘трава’) [ЕСУМ I, с. 183]). Назва мотивована зовнішнім виглядом рослини (темними мітелками, на відміну від сивого полину, Artemisia absinthium L.) [162, с. 122]. Іменникова частина *бил’-* у первісному загальному значенні наразі більше поширена в карпатській групі говірок: *било* ‘стебло рослини’ [206, с. 236], *било, бильце* ‘т. с.’ [Гуц. гов., с. 24]; *ˈбил’а* ‘стебла рослин’ [ГРСЗГ]. Фітономен також засвідчений давнішими лексикографічними джерелами: *билó* ‘стебло рослини, стрижень кукурудзи’, *билúна* ‘стебло польового злака, трава’ [СБГ I, с. 55–56].

ММ “назва тварини” > “назва дикорослої рослини”: *зоˈзул’к’і^{и}* ‘горлянка повзуча, Ajuga reptans L.’; *зоˈзул’ка*, *зоˈзул’к’і^{и}*, *зазуˈлинец* ‘зозулинець чоловічий, Orchis mascula L.’, інф.: *баˈгато ўˈс’аки^{і}х сорˈтоў / аˈле на‿ўˈс’і каˈзали зоˈзул’ки^{і}* // (В); також див.: [319, с. 53]. На думку інших дослідників, в основі фітономенів, похідних від *зозул-*, лежить темпоральна ознака, тобто назви мотивовані тим, що рослина цвіте в час, коли кує зозуля [ЕСУМ II, с. 273—274; 222, с. 14; 208, с. 59; 165, с. 279].

ММ “назва людини” > “назва дикорослої рослини”: *іˈван‿іˈмарйа*, *іˈван‿даˈмарйа*; *братˈк’і*, *братˈк’і^{и}* *триˈкол’ірн’і*, *бˈрат’ік’і*, *браˈточк’і^{и}*, *бˈратик’і‿ї‿сестˈр’ічк’і*, *бˈрат’ік‿і‿сестˈр’і^{и}чка*, *бˈрат’ік’і‿да‿с’естˈр’ічк’і*, *іˈван‿іˈмачуха*, *мат‿іˈмачуха* ‘фіалка триколірна, Viola tricolor L.’, інф.: *ˈмачуха сеˈдит / йіх пйат’ / чаˈтири / пйат’ оˈтих лисˈточкоў на цв’еˈточку // дак ˈтийе ши^{і}раˈк’і по‿бо^{а}ˈках / а воˈна по^{а}сеˈр’ед //* (Бч); *іˈван‿іˈмарйа*, *іˈван‿даˈмарйа*, *братˈк’і*, *браˈточк’і^{и}*, *бˈрат’ік’і*, *бˈрат^{ц}ік‿і‿с’естˈр’ічка*, *бˈратик’і‿ї‿сестˈр’ічк’і*, *бˈрат’ік’і‿да‿с’естˈр’ічк’і*, *мат‿іˈмачуха*, *іˈван‿іˈмачуха* ‘фіалка польова, Viola arvensis Murr.’; *братˈк’і* ‘фіалка запашна, Viola odorata L.’. Повторення назв у номінації схожих реалій зумовлене їх нерозрізненням носіями діалектів і підтримане відсутністю прагматичної цінності рослин.

ММ “назва частини живого організму” > “назва дикорослої рослини”. Без точного значення зафіксовано назву *бо^{а}роˈд’ед* ‘біла дикоросла квітка;

ймовірно, ластовень, Vincetoxicum officinale L.’, яка мотивована білим кольором рослини, що викликає асоціації з білою бородою літнього чоловіка, інф.: *во'но та'к˙е йак б’і ска'зат / о'но 'б’елим ц'в’етам цв’і'те / пудха'д’а пуд ра'машку* // (Бч).

ММ “назва продукту харчування” > “назва рослини”: *мала'чаї*, *малач'н’ак* ‘жовтозілля звичайне, Senecio vulgaris L.’, інф.: *йак 'в’і^{и}рвеш там 'б’еле 'наче мала'ко //* (Рз); *мо'лочн’ак*, *мо'лошн’ак*, *моло'чаї* ‘рослини, в яких зі стебла виділяється білий сік’; *моло'чаї*, *малач'н’ак* ‘зілля із жовтим цвітом і білим соком зі стебла’; *моло'чаї* ‘болиголов плямистий, Conium maculatum L.’; *моло'чаї*, *молоч'н’ак* ‘кульбаба лікарська, Taraxacum officinale L.’; інф.: *'в˙ірв˙і / дак там 'б’еле молоч'ко з‿'його те'че //* (Ржд); *мала'чаї*, *малач'н’ак* ‘жовтий осот польовий, Sonchus arvensis L.’, а також *молоч˙'н’ак* ‘латук, Lactuca scariola L.’ [ГМ III, с. 161], також див.: [175, с. 99]. У багатьох поліських говірках зафіксовано назву з коренем *молоч-* паралельно до інших лексем — *одуванчики, кульбаба* [ЛАПП, к. 54; 208, с. 122], що може свідчити про те, що лексема *моло'чаї* побутувала як збірна назва для рослин, у яких зі стебла тече білий сік, та як видова назва різних рослин. Номінативне зміщення відзначене лише щодо двох реалій, що, вочевидь, зумовлене нерозрізненням інших видів дикорослих рослин, які не мали для діалектоносіїв прагматичної цінності.

МО ‘дикорослість’. ММ “загальна назва рослини” > “назва дикорослої рослини” відбиває тенденцію узагальнення семантики і вживання загальних назв рослин у значенні родових / видових: *бур'йан* ‘морква дика, Daucus carota L.’, ‘полин звичайний, чорнобиль, Artemisia vulgaris L.’ — в основі мотивації некорисність, “несправжність” рослини, інф.: *бур'йан дай у'с’о //* [48, с. 150]; *тра'ва* ‘грястиця збірна, Dactylis glomerata L.’, ‘різновид бур’яну’; *'з’ел’:е* ‘підмаренник чіпкий, Galium aparine L.’, ‘лопух справжній, Arctium lappa L.’.

МО ‘якість’. ММ “назва тварини” > “назва дикорослої рослини”: *'заїчикова тра'ва* ‘часник дикий’ — назва зумовлена неїстівністю рослини; *са'бача кра'п’іва* ‘кропива глуха біла, Lamium album L.’, ‘різновид кропиви’; *со'бача ро'машка* ‘різновид ромашки — маленького розміру із випуклою серединкою; ймовірно Anthemis cotula’; *вере'беїкоў ш'чавел’*, *вереб'йач’іі ш'чавел’*, *вереб'йач’і ш'чаўл’ік*, *вереб'йачка* ‘щавель горобиний, Rumex acetosella L.’; *'зайач’і^{и}ї шча'вел’* ‘т. с.’; *'кон’ск’іі шча'вел’* ‘кінський щавель, Rumex confertus Willd.’; *жураў'л’оў ш'чав’ел’* ‘різновид дикорослого щавлю’; *са'бача тра'ва* ‘трава, з якої робили щітки’; *га'д’уч˙іїе 'йагади* ‘паслін, Solanum L.’. Остання лексема зумовлена не отруйністю рослини (на відміну від інших флорономенів із цим означенням), а належністю до рослин, яких не споживали.

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва дикорослої рослини”: *хвошч нату'рал’ни^{і}* ‘різновид хвощу’; *прос'та кра'п’іва* ‘кропива глуха біла, Lamium

album L.'; *наста'йашча ~; аб'ікна'в'ена* ~ 'кропива дводомна, Urtica dioica L.'; 'роман наста'йашчиї 'ромашка лікарська, Chamomilla recutita L.'; *кра'п'іва 'ди^і^ка* 'собача кропива звичайна, Leonurus cardiaca L.'; *ро'машка 'дика* 'ромашка лікарська, Chamomilla recutita L.', 'ромашка без'язичкова, Chamomilla suaveolens Rydb.'; *м'йата 'д˙и^і^ка* 'м'ята польова, Mentha arvensis L.'; *с'воїс'к'і^ї^ 'роман* 'різновид ромашки'; *'ди^і^к'е 'з'ел':е, дур'не 'з'ел':е* 'галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora', інф.: *цв'е'точок д'робн'ен'к'і а‿тих с'ем'а'ноў та'к'е йак мак* // (Зм); *дур'ман, дур'не 'з'ел':е* 'різновид бур'яну', інф.: *а та'ди д'руги^і^ дур'ман йе / та'к'і шо ўон 'х'іл'іц:е ота'ко‿о / нев'і'сок'і ўон / 'з'ел':е та'к˙е // а та'ке драб'ід'н'еї 'маку у йом у тих 'макоўках / а 'мако^а^ўк'і да‿'низу / а з'в˙ерху не'ма 'маковок у йом / том 'з'ел':і дур'ному* // (Бч).

ММ "назва дії" > "назва рослини": *хвошч шо са'пайеш* 'різновид хвощу'.

МО 'біологічні властивості'. ММ "результат фізіологічного процесу" > "назва дикорослої рослини": *с'л'озка, 'божа сл'о'за* 'зозулин льон звичайний, Polytrichum commune Hedw.'.

ММ "назва явища природи" > "назва рослини": *'божа ро'са* 'зозулин льон звичайний, Polytrichum commune Hedw.'. У говірці с. Луб'янка на позначення зозулиного льону звичайного засвідчено три назви однієї МО, але різних ММ: *с'л'озка, 'божа сл'о'за, 'божа ро'са*. Наявність синонімії свідчить про розмивання семантики лексеми та трансформацію самого номена, порушення зв'язку між реалією та її номінацією. Модифікація відбувається в межах однієї МО, яка зумовлена визначальною для носіїв говірки властивістю рослини (на стеблі рослини часто виступає роса).

МО 'тактильні відчуття'. ММ "назва дикорослої рослини" > "назва дикорослої рослини": *боїд'а'к'і* 'щириця звичайна, Amaranthus retroflexus L.'; *баїд'ач'к'і^и^, баїд'а'к'і* 'щириця кривава, Amaranthus cruentus' < *будяк* (< псл. **bodti* 'колоти' [ЕСУМ I, с. 280]).

ММ "назва речовини, матеріалу" > "назва дикорослої рослини": *с'молка* 'коронарія зозуляча, Coronaria flos cuculi L.', 'гвоздика дельтовидна, Dianthus deltoides L.', інф.: *лип'к'ійе к'в'етачк'і* // (Лел), *во'ни 'липк'і та'к'і* // (Бч); *м'іл'н'анка, са'бач е 'ми^і^ло* 'мильнянка лікарська, Saponaria officinalis L.'; *шоў'кова тра'ва, шоў'ков'іца* 'шовкова трава'; *муч'н'анка* 'ведмеже вухо, Salvia aethiopis'.

ММ "назва явища природи" > "назва дикорослої рослини": *ага'н'ок* 'кропива дводомна, Urtica dioica L.'.

ММ "назва тварини" > "назва дикорослої рослини": *воўч'к'і* 'череда, Bidens tripartita L.' — назва зумовлена колючим стеблом рослини [319, с. 43—45]. До цієї ж моделі відносимо назву *чере'да* 'т. с.', яка в давньоруській мові позначала сукупність великої рогатої худоби або гурт, чергу [206, с. 175]; інф.: *дик 'ч˙ерез те на‿'його ка'зали ч'ере'да / бо во'но*

бˈралосˑе[a] *чʼереˈдойу* // (Оп); у сучасній літературній мові: *череда* — ‘маса, велика кількість чого-небудь, скупченого, розташованого в одному місці’ [СУМ XI, с. 303].

ММ “назва людини” > “назва дикорослої рослини”: *дʼед каˈлючиˇ* ‘жовтозілля звичайне, Senecio vulgaris L.’; *дʼеˈди коˈлʼучʼійе* ‘черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.’, ‘миколайчики сині, Eryngium planum L.’; *деˈди* ‘котячі лапки дводомні, Antennaria dioica L.’, ‘лопух справжній, Arctium lappa L.’; *ˈдʼед, дʼеˈди, дʼеˈди каˈлʼучиˈйе, дʼед каˈлʼучʼіˇ* ‘будяк акантовидний, Carduus acanthoides L.’, ‘осот польовий, Cirsium arvense L.’. Лексемою *дʼід* у досліджуваних говірках зазвичай позначають колючі рослини [48, с. 152]. У кількох говірках зафіксовано *дʼед, дʼед коˈлʼучиˇ* — ‘будь-яка колюча рослина’. Т.Б. Лукінова пов’язує назву з культом предків, оскільки здавна існував звичай ставити біля воріт оберіг — жмут колючої рослини “як уособлення добрих духів дому, дідів” [119, с. 78]. Так, перший зажинковий сніп, який ставили в хаті на Різдво, поліщуки називали *дʼеˈдуг*[x], *дʼедуˈган*. На користь цієї версії свідчить розгалужена семантична структура номена в різних слов’янських мовах [ЭССЯ 4, с. 227—228]. З цим же мотивом пов’язана і фітоназва *чортопоˈлох*; також див.: [208, с. 101]. Втрата рослинами апотропеїчної функції зумовила зміну МО (‘магічні властивості рослини’ → ‘тактильні відчуття, що виникають при контакті зі стеблом рослини’) і сприяла розвитку омонімії у фітономінації досліджуваних говірок, оскільки ця ознака перенесена діалектоносіями й на інші рослини, які не виконували функцій оберега.

ММ “назва дії” > “назва дикорослої рослини”: *ˈрʼезнʼік* ‘болотяна рослина, якою годували свиней’; також див.: [319, с. 136]; *краˈпʼіва ˈжˑиˈжка* ‘кропива дводомна, Urtica dioica L.’, інф. : *ˈжиˈжка ˈсиˈлʼно жаˈруча //* (Кп); *ˈжиˈжка, ˈжічка, ˈжалʼача крапʼіˈва, жаˈлʼуча ~, жалˈка ~, жˈгуча ~, жˈгучка, жаˈруча краˈпʼіва, кусˈлʼіва ~, пʼеˈкуча ~, пʼеˈкучка, йаˈруча краˈпʼіва* ‘кропива жалка, Urtica urens L.’, інф.: *ˈйарко ˈжарʼіт* (Оп); так, у зх.-поліс. говірках — *я́ркі* ‘дуже гострий’ [АССД, с. 185]; у біл. — ‘т. с.’ [Тур. сл. V, с. 364]; *гаˈруча мˈйата, шчʼінˈлʼуча* ~ ‘м’ята перцева, Mentha piperita L.’.

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва дикорослої рослини”: *хаˈлодна краˈпʼіва* ‘різновид кропиви, Urtica L.’; *глуˈха крапʼіˈва* ‘кропива глуха біла, Lamium album L.’ — прикметник *глухий* вказує на “несправжність” рослини, оскільки глуха кропива не жалка [174, с. 50].

МО ‘смак’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва дикорослої рослини”: *гарˈчак* ‘гірчак зміїний, ракові шийки, Polygonum bistorta L’, інф.: *ну йоˈго возˈˈмеш у‿ˈрукʼі / а поˈтом ˈрукʼі ˈгорˑкʼійе‿ˈгорˑкʼійе //* (Ст); *ˈгоркайа паˈлинʼ* ‘полин гіркий, Artemisia absinthium L.’; *хоˈлодна мˈйата* ‘м’ята перцева, Mentha piperita L.’.

МО ‘запах’. ММ ‘назва культивованої рослини’ > ‘назва дикорослої рослини’: *агуˈрʼечнʼік* ‘трав’яниста рослина, листя якої пахне, як огірок’,

інф.: *а'но 'пахн'е гур'кам'і / с'в'ежи^і^м'і гур'кам'і 'пахн'е* // (Бр); *мар'коўн'ік, морк'в'ін':е* ‘дикоросла рослина із сильним запахом’; *'морква 'дика*, *'морква за'йеча ~*, *мор'коўн'ак, мор'коўник* ‘морква дика, Daucus carota L.’, інф.: *'йак ук'роп рос'те / шо 'морквойу 'пахне* // (Лб); *часни'чок* ‘трава, що пахне часником’; *часни'кова тра'ва*, *час'ничница 'кон'с'киї час'ник, 'заїчиков чис'нок* ‘кінський часник, Alliaria petiolata Bieb.’.

ММ “назва дикорослої рослини” > “назва дикорослої рослини”: *кре'п'іва са'бача* ‘меліса лікарська, Melissa officinalis L.’.

ММ “назва продукту харчування” > “назва дикорослої рослини”: *м'е'док, м˙е'дунка, ме'дуна* ‘медунка, Pulmonaria’; *м'еда'в'іца, м˙едоў'н'іци* ‘воловик лікарський, Anchusa officinalis L.’; *м'е'дунка* ‘синяк звичайний, Echium vulgare’.

ММ “назва тварини” > “назва дикорослої рослини”: *со'бача кра'п'іва*, *~ м'йата* ‘собача кропива звичайна, Leonurus cardiaca L.’; *са'бача м'йата*, *со'бачи^і^йе м'йати* ‘м’ята польова, Mentha arvensis L.’; *со'бача м'йата* ‘різновид м’яти; ймовірно розхідник звичайний, Glechoma hederacea L.’.

ММ “назва ознаки за дією” > “назва дикорослої рослини”. Одоративними властивостями рослини мотивовані назви аїру тростинового, лепехи звичайної, Acorus calamus L., — *пах*, *па'н'ушка*, *па'хуча тра'ва*, інф.: *ну 'пахне ва'на* // (Пр). Перший номен утворений шляхом усічення основи дієслова *пахнути*; пор.: у СБГ — *пах* ‘запах’ [СБГ III, с. 102]. Назва *па'н'ушка* є результатом фонетичної трансформації твірної основи *пахн-*: *'пахнути > пах'н'ушка > па'н'ушка*. У поліському ареалі засвідчені похідні з коренем *пан-* та фітономени *па'хушча тра'ва / па'хуче 'з'іл':а* [ЛАПП, к. 60]. До цієї ж ММ належить назва *па'хуча м'йата* ‘м’ята перцева, Mentha piperita L.’.

МО ‘вплив на організм людини чи тварини’. ММ “назва дії” > “назва дикорослої рослини”: *дур'ман* ‘блекота чорна, Hyoscyamus niger L.’, ‘дурман звичайний, Datura stramonium L.’; *бал'іга'лоў* ‘дурман звичайний, Datura stramonium L.’; *ри'гоўка* ‘різновид м’яти’.

ММ “назва тварини” > “назва дикорослої рослини”: *га'д'уче 'з'ел':е* ‘вороняче око, Paris quadrifolia L.’.

ММ “назва тварини” + “назва частини рослини” > “назва дикорослої рослини”: *'вовч'і 'йагади* ‘беладона звичайна, Atropa bella-donna L.’, ‘вороняче око, Paris quadrifolia L.’.

МО ‘особливості зростання’. ММ “назва дії” > “назва рослини”: *пла'вун* ‘плаун двогострий, Diphasiastrum complanatum L.’ — назва мотивована особливістю зростання рослини, яка ніби “плаває” у воді [ЕСУМ IV, с. 422; 249, с. 40]; *рос'ходн'ік* ‘розхідник звичайний, Glechoma hederacea L.’ < *розходитися* — номен зумовлений тим, що рослина має повзуче стебло і випускає пагони, які швидко розростаються [ЕСУМ V, с. 116]; *пла'кун* ‘плакун верболистий, Lythrum salicaria L.’ — рослина може виділяти зі

стебла вологу, пор.: [ЕСУМ IV, с. 424—425]; *неза'будка* ‘незабудка польова, Myosotis arvensis L.’ — назва зумовлена тим, що квітка довго не в’яне [ЕСУМ IV, с. 65]; *оду'ван’чик*, *наду'ван’чик* ‘кульбаба лікарська, Taraxagum officinale L.’; *'л’аскоўк’і*, *ш'покалк’і* ‘мильнянка лікарська, Saponaria officinalis L.’; *'л’аска^{о}ўка* ‘талабан польовий, Thlaspi arvense L.’; *с’е'руха*, *др’есту'ха* ‘сухоцвіт багновий, Gnaphalium uliginosum L.’; *др’істу'ха* ‘підмаренник чіпкий, Galium aparine L.’; *дур'ман*, *др’іс'туха* ‘галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora’ — назви галінсоги мотивовані тим, що рослина швидко розмножується дрібним насінням; останній номен засвідчено і в західнополіських говірках, але з іншою МО — властивість рослини викликати у тварин розлад шлунку [208, с. 31]; *невми'руха* ‘т. с.’; *абл’е'п’іха, при'л’епа, л’і'пучка, вйу'нок*, *'з’ел’:е те шо пл’е'т’ец:а* ‘підмаренник чіпкий, Galium aparine L.’. На позначення галінсоги дрібноквіткової, Galinsoga parviflora, зафіксовано лексему *гу'л’аї*, яка мотивована тим, що цей бур’ян швидко розсівається за вітром — “гуляє”.

Назва *невми^{і}'руха* ‘галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora, яка функціонує в говірці с. Лелів, є результатом контактування переселенської говірки з питомою. Говірка с. Лелів нині функціонує в полідіалектному середовищі[1]. Старшому поколінню мовців назви цієї рослини невідомі, оскільки була відсутня сама реалія. Номен *амери'канс’ке 'з’ел’:е* ‘галінсога дрібноквіткова’ (Бч) є хронологічно маркованим і засвідчений у мовленні молодших діалектоносіїв. Натомість мовці чітко диференціюють “свою” і “чужу” лексеми: в говірці с. Недра функціонує лексема *невми^{і}'руха* ‘т. с.’; а в говірці с. Лелів назву *неўми^{і}'руха* ‘т. с.’ повністю засвоєно; інф.: *йак би ти йо'го не‿'віпалоў / шоб ти йо'му не‿зро'бі^{и}ў / так во'но вс’о рав'но йе та‿ї йе* // (Лел); під час обстеження не засвідчено коментарів щодо джерела походження номінації, проте хронологічна маркованість назв на позначення галінсоги дрібноквіткової, тобто відносна недавність її постання в решті досліджуваних говірок[2] дозволяє зробити припущення про різні джерела виникнення фітоназв на позначення цієї рослини в говірках с. Лелів і с. Бички — засвоєння іншодіалектної лексеми і власні словотвірні ресурси відповідно.

ММ “назва фізичного, емоційного стану” > “назва дикорослої рослини”: *бес'мертник* ‘цмин пісковий, Helichrysum arenarium L.’, ‘безсмертники однорічні, Xeranthemum annuum L.’, ‘сухоцвіт багновий, Gnaphalium uliginosum L.’, ‘рослина з жовтим цвітом, схожа на цмин пісковий’, ‘дикорosла трав’яниста рослина’.

---

[1] Вихідці із н. п. Лелів і Бички компактно переселені в с. Недра Баришівського р-ну Київської обл.

[2] Матеріали інших українських говірок засвідчують схожу ситуацію; також див.: [55, с. 146—147].

ММ “назва явища природи” > “назва дикорослої рослини”: *неˈчуї̯ˈв’ітер* ‘нечуй-вітер, Hieracium’ — фітономен мотивований тим, що невисока рослина ніби не реагує на вітер [319, с. 122—123]; *халаˈдок*, *ˈзаїчикаў халаˈдок*, *ˈзайач’ії̆ халаˈдочок* ‘холодок лікарський, Asparagus officinalis L.’ (інша назва — спаржа) — назви цієї рослини представлено в небагатьох досліджуваних говірках. За свідченнями інформантів, у давнину на території Північної Київщини рослину не культивували, що пояснює незначне поширення її назв у ГЧЗ. Відзначено народноетимологічне пояснення номена: *саˈме в ˙іᵘˈсоке таˈке / де ˈзаїч’іᵘк сп’іт абикнаˈв ˙ен:о там ваˈно //* (Кп).

ММ “назва продукту харчування” > “назва дикорослої рослини”: *суˈхарик* ‘цмин пісковий, Helichrysum arenarium L.’.

МО ‘лікувальні / магічні властивості рослини’. ММ “назва частини тіла істоти” (на яку спрямована дія рослини) > “назва дикорослої рослини”: *ˈматачн’ік* ‘трав’яниста лікарська рослина з блакитним цвітом; можливо, маточник, Dracocephalum L.’; *аˈчаї̆* ‘лікарська рослина’, інф.: *ад̯аˈчеї̆* (Бч); *серˈдешн’ік* ‘анемона жовтцева, Anemonoides ranunculoides L.’.

Двомотивованими (“назва частини тіла істоти” + “назва ознаки за дією”) є номени *ч’істаˈт’ел* ‘чистотіл звичайний, Chelidonium majus L.’, ‘калюжниця болотна, Caltha palustris L.’; *живоˈкост* ‘живокіст лікарський, Symphytum officinalis L.’; *кастаˈлом* ‘т. с.’ — остання назва зумовлена тим, що рослину використовують при хворобах кісток (коли “ламає” кістки). У ГЧЗ її назви переважно представлені формальними варіантами номена *живоˈк’іст*.

ММ “назва хвороби” > “назва дикорослої рослини”: *ˈран’:ік* ‘вовче тіло болотне, Comarum palustre L.’, ‘подорожник великий, Plantago major L.’, ‘різновид подорожника роду Plantago L.’; *залаˈтушн’ік* ‘золотушник звичайний, Solidago virgaurea L.’ < *зо(а, у)лоˈтуха* ‘хвороба шкіри’ [Никончук 2001, с. 42][1]; *ˈд’ецк’е од̯ˈл’аку*, *диˈтинец* ‘черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.’, ‘миколайчики сині, Eryngium planum L.’ — у народі ці рослини використовували для лікування епілепсії та як заспокійливий засіб для дітей; так, у поліських говірках — *диˈтинец’* ‘біль у животі від відьомського наслання’, *дûˈтûн:ик*, *д͡з’аˈц’ін’:ік, д’аˈт’ін’ец* ‘нічниці’, *диˈтинец’*, *д’еˈт’ін’ец* ‘епілепсія’ [Никончук 2001, с. 53, 73, 80]. Від назви хвороби утворений фітономен *скулаˈв’е ˈз’ел’:е* ‘лікарська рослина, яка росте на болоті’ < *сˈкула* ‘болячка, чиряк’ [Никончук 2001, с. 16—18, 20, 30, 60; Лисенко 1974, с. 197]. Паралелі наявні в діалектах української та російської мови — *скулочникъ* ‘Malva crispa L.’: “Листья, какъ размягчающее средство прикладываютъ къ болячкамъ (скулкамъ)” [Роговичъ, 128]; *скулачнік*, *скулашнік* ‘т. с.’ [ЕСУМ V, с. 291], *скула* ‘вздуття, пухлина на обличчі, руці, нозі тощо’ [СРНГ 38, с. 180]. Зауважимо, що твірну базу фітономена в говірках

[1] Цю ж модель відзначає В.Б. Колосова [133, с. 127].

с. Старі Шепеличі та Усів уже втрачено, що свідчить про давність ботанічної назви.

Без конкретної семантики зафіксована лексема *ˈракавиⁱй куст*; за свідченням інформантів, позначуваною так рослиною лікували рак.

ММ "назва речовини, матеріалу" > "назва дикорослої рослини": *криˈвавец*, *криˈвавниⁱк* 'звіробій, Hypericum perforatum L.'; *кравахˈл'обка* 'вовче тіло болотне, Comarum palustre L.' — назви, ймовірно, мотивовані кровоспинними властивостями рослин; *карваˈлолаᵒва мˈйата* 'м'ята перцева, Mentha piperita L.'.

ММ "назва фізичного, емоційного стану" > "назва дикорослої рослини": *ˈл'убка* 'зозулинець чоловічий, Orchis mascula L.' — фітономен зумовлений тим, що в народі рослину використовували як "любовне зілля"; *чар‿ˈз'ел':е* 'аїр тростиновий, лепеха звичайна, Acorus calamus L.'. На думку І.В. Сабадоша, останній номен може бути результатом видозміни іншої назви цієї рослини — *цар‿ˈз'іл':а* [249, с. 136]. Однак обидві ММ є типовими в досліджуваних говірках, що не дає підстав для кваліфікації назви *цар‿ˈз'іл':а* як результату фонетичної трансформації. Останній номен також зафіксовано в досліджуваних говірках: *цар‿ˈз'ел':е*, *ˈцарс'ке ˈз'ел':а* 'т. с.'; також див.: [48, с. 156] (ММ "назва людини" > "назва дикорослої рослини"). Обидві назви мотивовані тим, що рослині приписувались магічні та лікувальні властивості; у поліщуків вона досі є головним оберегом і ритуальною зеленню Русального тижня.

Фітономен *ˈдол'а* 'шиверекія подільська, Schivereckia podolica' пов'язаний з повір'ям: *йакшˈчо ˈкажут' поᵃсаˈди / поˈсадиш / да йакˈшо воˈно росˈте / дак ˈкаже шо це хоˈроша ˈдол'а в ˈтебе / оˈтак ˈкажут' //* (Гс.). У польських діалектах зафіксовано фітономен *dola* 'злинка їдка, Erigeron acris L.'; рослина була невід'ємним атрибутом ворожінь на Івана Купала; за цвітом рослини передбачали майбутнє [341, с. 91]. Можливо, досвід ворожіння за допомогою цих рослин був відомий поліщукам і ліг в основу номінації шиверекії подільської в ГЧЗ. В українських говірках фітономен *ˈдол'а* відомий на позначення подібних за формою суцвіть рослин — Jovibarba globifiera, Sempervivum tectorum [Кобів, с. 529], що свідчить про продуктивність номінації рослин за подібністю форми.

ММ "назва тварини" > "назва дикорослої рослини": *гˈл'існ'ік* 'пижмо звичайне, Tanacetum vulgare L.'; *воˈш˙иⁱн:иⁱк* 'мильнянка лікарська, Saponaria officinalis L.'; *воˈшивн'ік* 'трав'яниста рослина з жовтим цвітом', інф.: *ˈмили ˈголову йім обеˈзат'ел'но потоˈму‿шо тоˈд'е буˈло баˈгато чоˈго ˈпосл'е ваїˈні / вˈс'акаї ˈнечист'і / от //* (Лел).

ММ "назва дії" > "назва дикорослої рослини": *сˈм'ірна* 'черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.', інф.: *шоб у‿ˈхат'і буў м'іᵘр // сˈм'ірна шо ўже ˈнач˙е йак зм'іˈруйе //* (Рз). Від порізів використовували деревій звичайний, Achillea millefolium, назви якого представлені композитами *серпоˈр'езн'ак*,

с'ерпо'р'езн'ік, *серпо'р'ез*. Також зафіксовано *серпо'р'езн'ак* ‘золототисячник звичайний, Centaurium erythraea Rafn.’.

ММ “міфологічна, релігійна назва” > ‘назва дикорослої рослини’: *чортопо'лох* ‘черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.’, ‘миколайчики сині, Eryngium planum L.’, ‘будяк акантовидний, Carduus acanthoides L.’. Назва зумовлена вірою в магічні властивості колючих рослин, які виконували функцію оберега. Т.Б. Лукінова пов’язує цю номінацію, як і лексему *д'ід*, з культом предків давніх слов’ян [119, с. 78].

ММ “назва кольору” > “назва дикорослої рослини”: *'чорне 'з'ел':е* ‘аконіт, Aconitum’, інф.: *йо'му пр˙і^{и}'п'ісуйут у'с'аку ма'г'ічну 'силу / хо'ча во'но і не‿опраў'довуйе то'го шо 'йому пр'і'п'ісуйут //* (В).

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва дикорослої рослини”: *л'е'чебна ра'машка* , *л'е'карств'ена* ~ ‘ромашка лікарська, Chamomilla recutita L.’.

ММ “медичне поняття” > “назва дикорослої рослини”: *ап'течна ро'машка* ‘ромашка лікарська, Chamomilla recutita L.’.

МО ‘місце зростання’. ММ “просторова назва” > ‘назва дикорослої рослини’. Із семантикою ‘анемона жовтцева, Anemonoides ranunculoides L.’ в одній говірці зафіксовано назву *дуб'роўка*, в основі якої — місце поширення рослини [319, с. 86]. Припускаємо, що в материнській говірці номен міг мати інше значення, оскільки саме для номінації анемони жовтцевої місце зростання не є визначальною МО, а в інших досліджуваних говірках лексема функціонує зі значенням ‘перстач випрямлений, калган, Potentilla erecta L.’, також див.: [Кобів, с. 532—533; Сабадош, с. 93; Лисенко 1974, с. 70]. Подібність квіток рослин могла спричинити перенесення назви з однієї рослини на іншу і, відповідно, зміну ММ “просторова назва” > “назва дикорослої рослини” на ММ “назва дикорослої рослини” > “назва дикорослої рослини”. Інші назви цієї моделі — *дуб'роўка*, *дуб'ровочка* ‘перстач випрямлений, калган, Potentilla erecta L.’, інф.: *о'це де 'б'ерег / так от 'б'ерег і'де тут 'ни^{і}зко 'т'іпа ба'лота / у нас же там ўже паа'сушували все / і от ва'на там де і 'б'ерегам та'к˙ім рас'те рас'те / і у 'л'ес'е на д'е'л'анц'е / там де ду'би //* (Пр); *подо'рожн'ік*, *подо'рожн'ак* ‘подорожник великий, Plantago major L.’; *баг'но*, *ба'гон*, *ба'гул'н'ік*, *ба'гул'н'ак* ‘багно звичайне, Ledum palustre L.’; *ба'гон* ‘андромеда багатолиста, Andromeda polifolia L.’, також див.: [ЕСУМ I, с. 110—112]; *ба'лотн'е 'з'ел':е* ‘галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora’; *мо'г'іл'н'ік* ‘шиверекія подільська, Schivereckia podolica’; *те шо з‿'мог'ілок на'несло* ‘галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora’; *пр'і'лужна тра'ва* ‘трава, з якої робили щітки’; *'папорот' га'родн'а*, ~ *леса'ва*, ~ *ў‿'л'ес'е*, ~ *садо'ва* ‘різновид папороті’; *хвошч пал'е'в'і*, *х'вошчи^{і}к* ~ ‘хвощ польовий, Equisetum arvense L.’; *хвошч ба'лотн'і*, ~ *речка'в˙і*, ~ *по‿бо'лоту* ‘хвощ річковий, Equisetum fluviatile L.’; *хвош'чик л'еса'в'і*, *хвошч* ~ ‘хвощ лісовий, Equisetum sylvaticum L.’; *ро'машк˙і пол'о'в˙і^{и}йе* ‘ромашка лікарська, Chamomilla recutita L.’; *пал'а'ва м'йата*,

луга'ва ~ ‘м’ята польова, Mentha arvensis L.’; *пус'тирн’ак* ‘кропива глуха біла, Lamium album L.’; *пус'тирн’ік*, *пус'тирн’ак* ‘собача кропива звичайна, Leonurus cardiaca L.’; *л’ісо'в’і нар'ци^і^си* ‘нарцис вузьколистий, Narcissus angustifolius L.’; *п'рол’еск’і* ‘проліска дволиста, Scilla bifolia L.’, ‘печіночниця звичайна, Hepatica nobilis Gars.’, ‘підсніжник звичайний, Galanthus nivalis L.’, ‘анемона жовтцева, Anemonoides ranunculoides L.’: *пожар'н’іца* ‘трава, що росте на лісових згарищах або на окраїнах полів’.

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва дикорослої рослини”: *мак'рец*, *мокр’і'тец* ‘зірочник середній, Stellaria media L.’; *мок'рец* ‘зірочник лісовий, Stellaria holostea L.’ — назви зумовлені тим, що рослини здебільшого поширені у вологих місцях.

ММ “назва тварини” > “назва дикорослої рослини”: *жабу'р’ін’:а* ‘альдрованда пухирчаста, Aldrovanda vesiculosa L.’, ‘жабуриння, Conferva L.’; *'жабур*, *жабур'н’ак* ‘жабуриння, Conferva L.’; *со^а^'бач’і^ї^ 'роман* ‘різновид ромашки’.

ММ “назва людини” > “назва дикорослої рослини”: *'панс’к’і к'в’ітк’і* ‘дикорослі квіти’; інф.: *то'го шо там ко'лис’ дав'ним‿дав'но жиў пан / і по ти^і^х та'к’іх 'горах рос'ли о'ц’ійе цв’е'точк’і 'дуже кра'сив’ійе //* (Кпч).

ММ “назва явища природи” > “назва дикорослої рослини”: *'водоросл’і* ‘водорості’; *верхо'водка* ‘трава, що плаває на воді’.

МО ‘час’. ММ “назва частини рослини” > “назва дикорослої рослини”: *п’ервоц'в’ет* ‘сон-трава лучна, Pulsatilla pratensis Mill.’, ‘жовті дикорослі квітки’; *первац'в’ети* ‘медунка, Pulmonaria’, ‘проліска дволиста, Scilla bifolia L.’.

ММ “назва явища природи” > “назва дикорослої рослини”: *пудс'н’ежн’ік*, *пудс'н’ежн’ак*, *падс'н’ежн’ічк’і* ‘підсніжник звичайний, Galanthus nivalis L.’, інф.: *одо'го сн’ег ле'жит / а во'но цв’і'те //* (ЗП); *пудс'н’ежн’ік’і*, *падс'н’ежн’ічк’і* ‘шафран весняний, Crocus vernus L.’; *пудс'н’ежн’ік’і* ‘проліска дволиста, Scilla bifolia L.’, ‘анемона жовтцева, Anemonoides ranunculoides L.’, ‘анемона дібровна, Anemonoides nemorosa L.’, ‘сон широколистий, Pulsatilla patens Mill.’.

ММ “назва тварини” > “назва дикорослої рослини”: *га'д’уч’е 'з’іл’:а* ‘гадючник в’язолистий, Filipendula ulmaria L.’ — назва зумовлена тим, що після цвітіння рослини гадюки прокидаються після зимової сплячки.

ММ “релігійна, міфологічна назва” > “назва дикорослої рослини”: *п˙ет'роў ден’* ‘цикорій дикий, Cichorium intybus L.’.

ММ “назва культивованої рослини” > “назва дикорослої рослини”: *'житн’іца* ‘трав’яниста рослина’.

МО ‘походження’. ММ “назва людини” > “назва дикорослої рослини”: *та'тарка*, *та'тара*, *та'тарни^і^к*, *та'тарс’ке 'з’ел’:е*, *та'тар‿'з’ел’:е* ‘аїр тростиновий, лепеха звичайна, Acorus calamus L.’, інф.: *'може та'тари йі'йі 'йакос’ завез'ли с’у'да //* (КрГ), також див.: [ЕСУМ V, с. 526—527; 110, с. 69; 29, с. 83]; *т’імох'вейеўка* ‘тимофіївка лугова, Phleum pratense L.’ —

назва пов'язана з ім'ям дослідника, який першим звернув увагу на кормові властивості рослини [ЕСУМ V, с. 568].

ММ "просторова назва" > "назва дикорослої рослини": *ам'ер'іˈканка*, *америˈканс'ке ˈз'ел':е*, *куˈб'інс'к'е ~*, *куˈбанс'ке ~*, *ˈпол'с'ке ~*, *н'іˈмец'ка траˈва* 'галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora' — назви утворені за типовими ММ і МО для назв галінсоги дрібноквіткової, засвідчені і в інших українських говірках — західнополіських [208, с. 31], центральноподільських [55, с. 146], де рослина поширилася недавно. Прикметникові маркери не виражають реального походження рослини, а передають семантику "чужий".

МО 'спосіб використання'. ММ "назва побутової реалії" > "назва дикорослої рослини": *шˈчотка*, *траˈва на‿шˈчотк'і*, *ˈв'ен'ік'і*, *ˈв˙ен'ік* 'нехворощ, Artemisia campestris L.'; *траˈва на‿шˈчотк'і*, *траˈва дл'а шˈчоток* 'трава, з якої робили щітки'.

ММ "назва дії" > "назва дикорослої рослини": *паˈр'іло* 'парило звичайне, Agrimonia eupatoria L.', 'різак звичайний, Falcaria vulgaris Bernh.' < *парити* [ЕСУМ IV, с. 294; 319, с. 149].

ММ "назва тварини" > "назва дикорослої рослини": *короˈв'ій* 'парило звичайне, Agrimonia eupatoria L.', інф.: *ваˈно таˈк˙е в˙іᵘˈсоке / каˈров пагаˈн'али каˈлис' в˙іᵘˈломувалиⁱ да пагаˈн'али //* (Кп).

ММ "назва речовини" > "назва дикорослої рослини". Назву *м'іл'ˈн'анка* 'мильнянка лікарська, Saponaria officinalis L.' мотивовано особливістю використання рослини як миючого засобу [249, с. 45; 240, с. 239]. Аналогічний фітономен відомий багатьом слов'янським мовам (рос. *мыльня́нка*, біл. *мы́льнік*, пол. *mydlnica*, *mydelnica*, *mydlic*, слц. *mydlica*, чеськ. *mydlice* тощо) і є похідним утворенням від *мило* [Machek, с. 314; ЕСУМ III, с. 461].

МО 'придатність бути кормом для тварин'. ММ "назва тварини" > "назва рослини": *св'іˈн'аче ˈз'ел':е* 'лісова трава з білим цвітом, якою годували свиней'; *св'іˈн'ача краˈп'іва* 'кропива дводомна, Urtica dioica L.'; *зубˈроўка* 'зубниця бульбиста, Dentaria bulbifera L.'.

МО 'звук'. ММ "назва дії" > "назва дикорослої рослини": *шел'есˈтуха*, *шел'уˈха* 'лугова трава, подібна до лепехи, але зеленіша і не має запаху'.

Чимало назв дикорослої флори є п о л і м о т и в о в а н и м и. Наприклад, семему 'печіночниця звичайна, Hepatica nobilis Gars.' репрезентують номени різні за структурою (композит та двокомпонентна сполука), але об'єднані однією ММ "назва хвороби" > "назва дикорослої рослини" [ЕСУМ III, с. 157; 310, с. 57; 312, с. 65]: *курос'л'іп*, *ˈкурача сл'епоˈта*, *куˈр'іна ~*, інф.: *до воˈно у нас с'іˈр˙ен'евим цв'еˈло // йак пˈрол'еск'і //* (Ст). Лексеми цієї моделі в досліджуваних говірках є полісемантичними і, крім печіночниці звичайної, позначають й інші види ранніх весняних лісових квіток, зокрема засвідчено: *курасˈл'еп*, *~ ˈжоўтиї*, *ˈкур'ача сл'епоˈта* 'анемона жовтцева, Anemonoides ranunculoides L.'; *курасˈл'еп*, *~ ˈб'ели*, *куˈр'іна*

сл'епо'та ‘анемона дібровна, Anemonoides nemorosa L.’; *курас'л'еп*, *ку'р'іна слеп'е'та*, *'кур'ач'а сл'епа'та* ‘пшінка весняна, Ficaria verna Huds.’; *ку'р'іна сл'епо'та*, *ку'рача ~*, *ку'р'іна сл'еп'ет'н'а* ‘жовтець повзучий, Ranunculus repens L.’; *курас'л'еп* ‘калюжниця болотна, Caltha palustris L.’; *корос'л'еп* ‘білі весняні квітки’. В.Л. Карпова припускає, що рослинам приписувалися небезпечні властивості (МО ‘вплив на організм людини чи тварини’), що зумовило їхні назви [118, с. 50—51]. Цей мотив номінації відзначений і в досліджуваних говірках, що вважаємо народноетимологічним переосмисленням назви, оскільки номіновані рослини не мають приписуваних їм отруйних властивостей; пор. інф.: *'можут' 'кури^і^ пос'л'епнут'* (Лб). Також відзначена інша МО — ‘лікувальні властивості рослини’: *шоб 'кур'і не‿с'л'епнули^і^* (Кп). В одній говірці зафіксовано цю ж назву з прикметниковим конкретизатором, що вказує на місце поширення рослини: *курас'л'еп бала'т'аний* ‘калюжниця болотна, Caltha palustris L.’.

Сон-траву лучну, Pulsatilla pratensis Mill., номінують *сон*, *со'нок*, *сон‿тра'ва*; сон широколистий, Pulsatilla patens Mill., — *сон*, *со'нок*, *сон‿тра'ва*, *'зайач'і^і^ сон*. В основі номінацій *сон*, *сон‿тра'ва* лежать або седативні властивості рослини і здатність викликати в людини відповідний стан, або особливість зростання рослини, яка нахиляє голівку [319, с. 71—72; 48, с. 140]. На користь МО ‘вплив на організм людини чи тварини’ може свідчити вказівка інформантів на те, що сон-травою лікували головний біль (інф.: *дзво'нок ад‿гала'в'і* (Зм)), однак, попри прозору ММ “назва фізичного, емоційного стану” > “назва дикорослої рослини”, діалектоносії не визначають МО, що змушує кваліфікувати аналізовані номени як полімотивовані. Двокомпонентні сполуки (модель “іменник *сон* + атрибутивний конкретизатор”) утворені на основі МО ‘вплив на організм людини чи тварини’ або ‘особливості зростання’ + ‘місце зростання’: *сон бара'в'і*, *~ пал'а^о^'в'і* ‘сон-трава лучна, Pulsatilla pratensis Mill.’; *~ пал'о'в'і*, *~ леса'в'і* ‘сон широколистий, Pulsatilla patens Mill.’.

Коливання між **МО ‘будова’** або **‘особливості зростання’** засвідчено і в назві галінсоги дрібноквіткової, Galinsoga parviflora, *мак'р˙ец*, утвореної за ММ “назва ознаки за якістю” > “назва дикорослої рослини”: не вдалося встановити, чи рослину номінують за подібністю до іншого фітооб’єкта — зірочника середнього, Stellaria media L., чи мотивована місцем поширення, оскільки вона росте у вологих місцях. Аналогічна назва галінсоги наявна в західнополіських говірках [208, с. 31].

МО ‘час цвітіння’ + ‘будова’: ‘цикорій дикий, Cichorium intybus L.’ *пет'роў ба'тог*, *пет'ров'і бато'ги*, *пет'ров'і батаж'к'і*, *п'ет'роў 'кор'ен'*.

МО ‘запах’ + ‘особливості використання’: *м'йата крапле'на* ‘собача кропива звичайна, Leonurus cardiaca L.’.

МО ‘якість’ + ‘тактильні відчуття’. ММ “назва дикорослої рослини” + “назва ознаки за якістю” > ‘назва дикорослої рослини’: *ко'л'уча 'цацка* ‘че-

рсак лісовий, Dipsacus fullonum L.’ (пор. поліс. *цáцка* ‘квітка’ (заг. н.) [Лисенко 1974, с. 227]) *каˈл’уч’і*ˇ *бˈл’окоᵃт* ‘будяк акантовидний, Carduus acanthoides L.’. Імовірно, в останній назві відбулася формальна атракція із флорономеном *бˈл’окот* ‘блекота чорна, Hyoscyamus niger L.’ за ознакою ‘дикорослість, шкідливість рослини’. Прикметник маркує додаткову ознаку і вказує на тактильні відчуття при контакті з рослиною.

МО ‘будова’ + ‘колір’. ММ “назва культивованої рослини” + “назва кольору” > ‘назва дикорослої рослини’: *буˈр’ачка* ˈ*б’іла* ‘щириця звичайна, Amaranthus retroflexus L.’.

ММ “назва частини рослини” + “назва кольору” > “назва дикорослої рослини”: ˈ*макаўка* ˈ*б’ела* ‘латаття біле, Nymphaea alba L.’; ˈ*жоўта* ˈ*макаўка* ‘глечики жовті, Nuphar luteum L.’.

ММ “назва тварини” + “назва одягу чи взуття” > “назва дикорослої рослини”. В основі номенів *зоˈзулини череˈв’ічк’і* ‘зозулин льон звичайний, Polytrichum commune Hedw.’, *зоˈзул’ч’ін’і ч’ереˈв’ічк’і* ‘черевички зозулині, Cypripedium calceolus L.’ — наявність у рослини насінних коробочок. Прикметниковий компонент, імовірно, мотивований строкатим забарвленням квітки рослини.

ММ “назва частини тіла істоти” > “назва дикорослої рослини”: *воˈрон’аче* ˈ*око*, *ваˈрон’е ~*, *саˈроче ~*, *ваˈрон’і* ˈ*глаз* ‘вороняче око, Paris quadrifolia L.’; у фітономінації прикметники, похідні від *ворон*, опосередковано позначають чорний колір, див.: [175, с. 97—98].

ММ “назва продукту харчування” + “назва людини” > “назва дикорослої рослини”: ˈ*кашка‿маˈнашка* ‘трав’яниста медоносна рослина з білим або жовтуватим суцвіттям’.

ММ “назва дикорослої рослини” + “назва кольору” > “назва дикорослої рослини”: ˈ*л’іл’ійа* ˈ*б’ела* ‘латаття біле, Nymphaea alba L.’; ˈ*л’іл’ійа* ˈ*жоўта* ‘глечики жовті, Nuphar luteum L.’; *лабаˈда кˈрасна* ‘щириця звичайна, Amaranthus retroflexus L.’; *лобоˈда кˈрасна*, *кˈрасн’ен’к’і хвошч* ‘щириця кривава, Amaranthus cruentus’.

Червонуватим кольором коріння з численними рубцями [162, с. 42], мотивований номен ˈ*ракова* ˈ*ш’іᵘїка* ‘гірчак зміїний, ракові шийки, Polygonum bistorta L.’ (ММ “назва частини тіла істоти” > “назва дикорослої рослини”), який функціонує паралельно до *г’ірˈчак* (МО ‘смак’). У говірці с. Луб’янка назви обох моделей мотивації функціонують як синоніми; відзначено, що носії цієї говірки мотивують номен лікувальними властивостями рослини, що дозволяє говорити про подвійну мотивацію номена ˈ*ракова* ˈ*ш’іᵘїка*: *оˈце коˈлиˈс’ каˈзали г’ірˈчак //* ˈ*даже рак л’іку*ˈ*вали / хоч йоˈго каˈлис’ же‿ж* ˈ*мало буˈло / ну це* ˈ*тоже* ˈ*даже шче* ˈ*йакос’ г’ірˈчак* ˈ*ракова* ˈ*ш’іᵘїка //* (Лб).

МО ‘будова’ + ‘лікувальні властивості’. Назва ˈ*боже* ˈ*д’ерево* ‘полин лікувальний, Artemisia abrotanum’ мотивована формою стебла рослини та

її використанням у народній медицині [56, с. 137]. За повір'ями, ця рослина слугувала потужним оберегом від нечистої сили [Жайворонок, с. 47].

У назвах дикорослих трав'янистих рослин засвідчено ремотивовані номени. До них належить назва очитку їдкого, Sedum acre L., — *про'чи^{і}сн'ік*, з якою пов'язана легенда: *це йа спом'і'найу‿спом'і'найу шо ме'н'і 'мама ко'лис' ка'зала шо во'но так рос'те // про'чи^{і}сн'ік бо про^{а}'чиста 'мати йш'ла і‿ў‿йе'йе буў жи'в'іт бо'л'еў / і‿ва'на 'в'і^{и}рвала кар'ен'ца йа'когос' / йа'кус' тра'ву 'в'і^{и}рвала / отку'си^{і}ла і зноў застр'ек'нула ту'да ў‿'земл'у // і‿во'но та'к˙е / во'на ме'н'і ко'лис' і‿по'казувала // йак 'в'і^{и}т'ан'еш / ко'р'енч'і^{и}к 'ім'ен:о пр'ім'е'н'али од^{т}‿к'і'шечн'іка ў'нутр'ен'е / дик та'к'е то‿о'но 'наче од'кусане ко'п'і^{и}т'ачко / та'к'е 'наче о'но од'кусаниї кар'е'нец //* (Ус). Номен мотивований дієсловом *чистити*, що зумовлено лікувальними властивостями рослини, яку використовували для лікування шлунка та різних виразок на шкірі [162, с. 109]. У легенді відбито народноетимологічне зближення флорономена *про'чи^{і}сн'ік* з онімом *Про^{а}'чиста 'Мати.* Мотивація лексеми *про'чи^{і}сн'ік* < *Про^{а}'чиста 'Мати*, за Т.О. Грідіною, є формальною[1], тобто такою, що «має стихійну настанову на "пояснення" одного слова за рахунок іншого шляхом хоча б зовнішнього уподібнення незрозумілої в мотиваційному відношенні форми знайомому виду; перетворена лексема містить "інформацію" про свій формальний мотиватор» [58, с. 19].

Назва *за'зул'к'і* 'медунка, Pulmonaria', 'веснівка дволиста, Majanthemum bifolium L.', 'конвалія, Convallaria majalis L.' утворена за ММ "назва тварини" > "назва дикорослої рослини". Первісна мотивація номена важко піддається встановленню. На думку Г.П. Півторака, фітономени, похідні від *зозуля*, мотивовані тим, що рослина цвіте, коли кує зозуля [ЕСУМ II, с. 273—274]; також див.: [222, с. 14]. Більш імовірним видається мотив номінації флороназв за кольором квітки рослини, що має строкате забарвлення [319, с. 53]. Так, у лексикографічних джерелах зафіксовано: *зозулястий* — "пестрый въ черныхъ и бѣлыхъ пятнышкахъ" [СБГ II, с. 178]; також див.: [СУМ III, с. 679]. Але у випадку з назвами *за'зул'к'і* 'конвалія, Convallaria majalis L.', 'веснівка дволиста, Majanthemum bifolium L.', 'купина лікарська, Polygonatum odoratum Druce.' мотив номінації за кольором не є релевантним, оскільки для цих рослин не характерне строкате забарвлення. В обстежених говірках усі номіновані за цією моделлю рослини мають вибагливу форму, як і рослини, які називають *півниками*[2]; нерідко цими лексемами позначені ті самі рослини. Припускаємо, що внаслідок демотивації слова відбулося зближення номінативних полів цих лексем,

[1] Деякі дослідники, зокрема Н.Б. Ковальова, не вважають різновидом народної етимології випадкові асоціації ("асоцінації") [126, с. 43].

[2] Пор.: [248, с. 186].

що спричинило зміну МО в демотивованому номені *зо'зул'ки*: ‘колір’ або ‘час цвітіння’ → ‘будова’. Так, у багатьох українських говірках ММ “назва тварини” > “назва рослини” при МО ‘будова’ є типовою, наприклад: *собачки* ‘жовта акація’ [Чабан. IV, с. 84], *ко́тик* ‘розпуклі квіткові бруньки верболозу, осики’ [КЗВГ, 142], *бара́нчик* ‘козелець східний’ [Сл. бук., с. 24], *со'бачки* (*собач'ки*), *ко'гутики*, *'п'іўники* ‘зів лева, Antirrhinum majus L.’ [ГБЛ, с. 191] та ін.

Назва вероніки лікарської, Veronica spicata L., *во'ронка*, ймовірно, є ремотивованою і постала внаслідок народноетимологічного зближення калькованого латинського *веро'н'іка* [ЕСУМ I, с. 357] з назвою птаха *'ворон*. Деривати з цим коренем зазвичай утворені на основі кількох МО — ‘колір’ (опосередковане вираження), ‘будова рослини’, ‘непридатність для людини’ [319, с. 51—52; ЕСУМ I, с. 428; 248, с. 190], також див.: [Кобів, с. 494]. Однак характеристики рослини не дозволяють однозначно кваліфікувати МО в назві *во'ронка* ‘вероніка лікарська’; вочевидь, лексему можна вважати формально ремотивованою.

Фітономени *д'ев'ат'і'с'іл* ‘жовтушник сіруватий, Erysimum diffusum Ehrh.’, *диво'с'іл* ‘оман високий, Inula helenium L.’, *д'ев'ат'і'с'іл'н'ік* ‘оман високий’ утворені за ММ “назва фізичного, емоційного стану” > “назва дикорослої рослини”. Назва *диво'сил* є наслідком зближення композита *девйати'сил* з іменником *диво*, оскільки згідно з повір’ям рослина лікує дев’ять хвороб [243, с. 75; 118, с. 50; 301, с. 78; 132, с. 130]. Унаслідок трансформації мотиватора МО лишається незмінною. Форми флорономенів із числівниковим компонентом зафіксовані в низці українських говірок, зокрема в ГЧЗ, що свідчить про регулярність цієї моделі номінації.

Номен *мате'ри'нка* ‘материнка звичайна, Origanum vulgare L.’, також див.: [48, с. 148] (ММ “назва людини” > “назва рослини”) реконструюють як похідний від псл. **materinъka* < **materina dušъka*, що пов’язано з давньою легендою [249, с. 51; ЕСУМ III, с. 411—412]; зокрема відзначено назву *ду'ш'і''ца* ‘т. с.’. У сучасних ГЧЗ мовці мотивують слово лікувальними властивостями рослини. Лексема *ду'ш'і''ца* ‘материнка звичайна, Origanum vulgare L.’ (< **materina duška* [249, с. 51]) нині зближена з іменниковою основою *дух-*, що зумовлено сильним ароматом пряної рослини; пор.: [ОЛА 3, с. 155; 64, с. 96; 319, с. 127].

У деяких говірках народноетимологічного переосмислення зазнала номінація полину звичайного, чорнобилю, Artemisia vulgaris L., — *чер'но-би'л'*, *чер'ноб'іл'ец*, *ч˙ерна'б'іл'н'ік*. Є спроби пов’язати ці лексеми із дієсловом *битися* (Пр) або ж із *гибель*, *загибель* (Рд), однак вони не переконливі і мають у говірках поодинокий характер.

У деяких ГЧЗ засвідчено народно-культурне переосмислення походження назв *та'тарка*, *та'тарс'ке 'з'іл':а* ‘аїр тростиновий, лепеха звичайна Acorus calamus L.’, також пов’язане з народною легендою: *ну па-*

таˈму‿шо там‿же д'е // йа ˈчула так‿шо йак таˈтариⁱ настуˈпал'і / у‿баˈлотах аˈн'і паˈг'ібл'і / то там‿же таˈтарс'к˙е ˈз'іл':а це ˈвиⁱросло // аˈно как‿би атˈпуг'івайушче шос' таˈк˙е‿от // ˈмайе йаˈк˙ес' таˈк˙е сˈвоїство // а там ў‿нас ˈдуже баˈгато паˈг'ібло таˈтар / оˈце д'е Пˈриⁱп'ат' пастˈройіл'і // (Рд). При цьому мотиватор *тата́р-* 'татарин', зумовлений вірою в те, що рослина занесена на територію України татарами, є незмінним.

Флорономен *надуˈван'чик˙іᵘ* 'кульбаба лікарська, Taraxacum officinale L.' утворено від рос. *одуванчик* шляхом зближення двох однокореневих дієслів *одуть* ('т. с.' *обдуть*) [162, с. 101] і *надути*. Т.О. Грідіна зазначає, що такі асоціації ґрунтуються на основі "стійких смислових міжслівних зв'язків, а також синтагматичних відношень, в яких реалізовані значення слів" і можуть виступати "визначальним фактором народноетимологічних зближень" [57, с. 151].

Назви *ˈйав'ір*, *йар˙ій* 'аїр тростиновий, лепеха звичайна, Acorus calamus L.' є результатом формальної видозміни запозиченої з турецької мови лексеми *аїр* [ЕСУМ I, с. 53] під впливом семантично прозорих слів *явір* та *йар* 'весна', *йарий* 'весняний', також див.: [243, с. 74]. Паралелі виявлено переважно в українських східнополіських та білоруських говірках [Сабадош, к. 29; ЛАБНГ I, к. 272; Mak., с. 6].

Фітономен *д'ів'іˈна* 'дивина чорна, Verbascum nigrum L.', 'ведмеже вухо, Salvia aethiopis' виводять від псл. **divina* < **divъ* 'дикий'; пізніше номен зближений зі словом *диво* (ММ "назва фізичного, фізіологічного емоційного стану" > "назва дикорослої рослини"), що зумовлено вірою в магічні властивості рослини [ЭССЯ 4, с. 32; ЕСУМ II, с. 66; 111, с. 341].

У значенні 'черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.' функціонує номен *сˈм'ірна*. У пам'ятках української писемності назву *сми(р)на (мир(р)а, мира)* 'африкансько-аравійське дерево мирра, Commiphora myrrha' зафіксовано в XVI ст., а як назву олії, яку виготовляли з цього дерева, ще раніше — у XIV—XV ст. [249, с. 82—83; ЕСУМ V, с. 321; 26, с. 33]. Р.В. Болдирєв зауважує, що пізніше ця назва могла бути перенесена на інші рослини, однак причини перенесення не зрозумілі. Як зазначає С.М. Іллічевський, назва *мир-зілля* 'маточник вузьколистий, Dracocephalum ruyschiana L.', 'журавець кривавий, Garanium sanguineum L.' є поетичним порівнянням без певного змісту (тобто без певної МО) [110, с. 67]. На нашу думку, імовірніше, формальна атракція із номінативним полем назв рослини смирнію, Smyrnium L., що постали як переосмислення латинської назви та перенесення її на іншу рослину — черсак лісовий (також див.: [Кобів, с. 384]), підтримана використанням останнього як оберега та формальним зближенням із рос. *смирный, мир*. Так, у сучасних ГЧЗ зафіксовано: *ваˈно таˈк˙е ˈнач˙е каˈл'уч˙ен'к'е / сˈм'ірна ў‿нас на‿йоˈго каˈзали // каˈзали це йоˈго напр'іˈм'ер на Тˈройцу св'еˈтиⁱли / ну пр'іᵘˈносили у‿ˈхату ўже да йоˈго сахраˈн'али шоб у‿ˈхат'і буў м'ір // сˈм'ірна шо ўже ˈнач˙е йак зм'іˈруйе //* (Рз).

Лексема *цв'інˈтор'ійа* 'золототисячник звичайний, Centaurium erythraea Rafn.' (< лат. *centuryja* через польське посередництво) виникла внаслідок народноетимологічного формального зближення з укр. *цвинтар* [249, с. 127; 83, с. 297].

У деяких ГЧЗ зафіксовано ремотивацію лексеми *отˈкас'н'ік (атˈкас'н'ік)* у різних значеннях. Сучасні діалектоносії пояснюють назву лікувальними властивостями рослини: *атˈкас'н'ік буў / ат‿ˈкашл'у //* (Рд). Натомість лексема є похідним утворенням від дієслова **відхасати* 'відганяти, лякати' (*хасатися* 'сторонитися, лякатися, цуратися') [ЕСУМ I, с. 395]. Припускаємо, що рослину використовували як оберіг; у такому разі ремотивація відбувалася за ознаками 'магічні властивості' → 'лікувальні властивості'.

У сучасних ГЧЗ фітономен *зубˈроўка* 'чаполоч запашна, Hierochloe odorata L.' мотивують лікувальними властивостями рослини, яку застосовують проти зубного болю: ˈ*може шоб* ˈ*зуби не‿баˈл'ели / хто йоˈго зˈнайе //* (Пр). Лексема є похідною від *зубр*, оскільки рослину добре споживають ці тварини [ЕСУМ II, с. 282], на користь чого свідчать лексичні паралелі із відповідною фонетичною формою в інших слов'янських мовах.

Композитом *зв'еро*ˈ*боі* в досліджуваних говірках номінують звіробій, Hypericum perforatum L. Мотивацію лексеми ослаблено: вона є результатом фонетичної зміни деетимологізованого номена *діро*ˈ*боі*, що зумовлено наявністю на листі рослини прозорих крапочок [ЕСУМ II, с. 251; 243, с. 75—76], або ж образним позначенням седативних властивостей рослини [249, с. 123—124]; другий мотив, на нашу думку, є більш вірогідним і підтверджується численними коментарями діалектоносіїв.

У ГЧЗ зафіксовано низку фітономенів, які зазнали формальної трансформації, що супроводжувалося порушенням зв'язку із вихідним мотиватором, але при цьому новий мотив номінації не є усталеним, оскільки самі діалектоносії часто не вкладають у такі трансформи нового мотиваційного значення: наприклад, у говірці с. Машеве для цикорію дикого, Cichorium intybus L., засвідчено зміну в двокомпонентній назві (*п* → *м*): *петˈров'і буᵒтоˈг'і, буˈтог* → *м'етˈроў боˈт'ог* (Мш); при цьому відбулася нівеляція МО 'час цвітіння', але актуалізація МО 'будова' не відбулася. До лексики, в якій зафіксовано формальні зміни, належать також фітономени: *варевˈйанка* ← *валерˈйанка* 'валеріана лікарська, Valeriana officinalis L.' (Лб); *ж˙иⁱвоˈкос* ← *живоˈкост* 'живокіст лікарський, Symphytum officinalis L.' (утворено шляхом регулярної консонантної зміни *ст* → *с* у позиції кінця слова); *гороцˈв'іт* ← *горицˈв'іт* 'горицвіт весняний, Adonis vernalis L.' (формальна вокалічна зміна *и* → *о*).

У межах ЛСПГ родових / видових назв дикорослих рослин двокомпонентні сполуки з прикметниковими конкретизаторами протиставлені за різними ознаками. Видові назви папороті зумовлюють формування опозиції за ДО 'місце зростання' — ˈ*папорот' гаˈродн'а* : ~ *леса*ˈ*ва*, інф.: ˈ*папорот'*

разнома'н'етна / і га'родн'а / і леса'ва // (Бч). Аналогічно протиставлені видові назви хвоща, Equisetum: *хвощ / х'вощик пол'о'ви : ~ л'еса'в'і : ~ р'ічко'в'і / ба'лотн'і.*

За ДО ‘колір’ протиставлені гіпоніми, які є поєднанням родової / видової назви і кольоропозначення: *'б'елиї мох : зе'лениї ~, курас'л'еп 'жоўтиї : ~ 'б'ели; ра'машк'і 'б'елийе : ~ 'жоўтийе*, інф.: *па‿'л'есу па‿'пол'у у'с'ак'іх ра'машок йе //* (БС); *по'ли'н 'б'елиї : ~ зе'л'ениї; 'макаўка 'б'ела : ~ 'жоўта; 'л'іл'ійа 'б'ела : ~ 'жоўта*; за ознакою ‘якість’ протиставлені: *'кон'ск'ійе 'г˙і^и^роўк'і : наста'йашч'ійе ~; 'г'іроўк'і^и^ 'поўнийе : ~ не'поўнийе / шалу'д'ів˙і^и^йе.*

Засвідчено факти розрізнення рослин за відсутності окремих видових позначень. Наприклад, види мильнянки лікарської, Saponaria officinalis L., номінації яких протиставлені за ДО ‘придатність для людини’, окреслені діалектоносіями описово: *ш'покалк'і / во'но двої'не / воно‿ж йес'т' і людс'ˀк˙е / во'но ї 'конс'к˙е //* (Бч); назви лободи білої, Chenopodium album L., протиставлені за ДО ‘форма листя’: *лобо'да / і з к'руглим 'лист'ем / і та'ка //* (ЗП). Також засвідчено протиставлення видів рослин за ДО ‘стать’, при цьому засвідчена лише видова назва рослини — *ат'кас'н'ік* (Бч): *і ат'касн'ік йес'т' 'з'ел':е 'жен'с'к˙е і муж'чин'с'к˙е //* (Бч); *ад'не / а лис'точк'і не ад'нийе / а цв'іт а'дин // і там 'мака^о^ўка та'ка та бурач'кова / і на том 'макоўка бурач'кова // не лис'точк'і а так 'макаўкайу так 'йакб'і ве'лик'і 'гуз'ік // ота'к'е / так 'жен'с'к'е так пудха'д'а пуд ра'б'інаве 'лист'е / муж'чин'с'к˙е / а 'жен'с'к˙е та'к˙е йак пуд х'в'ікусове 'лист'ечко //* (Бч). Аналогічну модель творення назв із відповідними присвійними прикметниками в російських діалектах відзначає В.Б. Колосова [133, с. 130], що вказує на часову глибину їх творення.

2.5.3. Назви частин дикорослих трав’янистих рослин

І. Немотивовані назви

Більшість частин дикорослих трав’янистих рослин позначають власне українськими номінаційними засобами, переважно давніми. Із семантикою ‘квітка’ (заг. н.) в досліджуваних говірках поширені форми з початковими *kv-* та *cv-*: *к'в'етка*, *к'в'еточка*, *к'в'ети*; *цв'е'ти*, *цв'е'ток*, *цве'точок*, *цв'ет'к'і*, *цв'е'точк'і*, які функціонують паралельно з переважанням форм на *кв-* у мовленні старших діалектоносіїв.

Сукупність квіток, суцвіття рослин номінують *цв'ет*, інф.: *'липаў цв'ет* (Бч), а також лексеми *'купи*; *'пука*, *пу'чечок*. Спільнокореневим *пуч'к'і^и^* також у ГЧЗ позначають квітки, які ще не розпустилися (зав’язь); у джерелах також зафіксовано *пу'ка* ‘брунька’ [194, с. 66]. Лексема *пук* також функціонує як загальна назва пагона трав’янистої рослини і в значенні ‘зв’язаний оберемок лози, моложу’; *'пуч:е* — ‘суцвіття подорожника’. Від-

значено семему ‘сукупність, суцвіття рослин’ *в’е'ха*, *'в’ех’і*, що стала основою для творення назв рослин у ГЧЗ.

Із семантикою ‘невелике суцвіття трав’янистої рослини’ функціонує лексема *'ґуз’ік*, інф.: *не лис'точк’і а так 'макаўкайу так йак'б’і ве'лик’і 'ґуз’ік //* (Бч). Паралелі наявні в білоруській мові: *гу́зікі, гу́зачкі, гу́зічкі* ‘мальва’ [РС, с. 243]; *гуз* ‘гуля, наріст’ (лексема походить від псл. **gǫzъ*, **guzъ* — експресивного утворення зі значенням ‘круглий’ [ЭССЯ 7, с. 91—92; ЭСБМ III, с. 112]).

Стебло трав’янистих рослин позначають загальною назвою *стеб'ло* та суфіксальними утвореннями *стеб'л’іна*, *сте'б’елечко*, *сте'б’елачко*, *сте'белце*, а також похідні з іншими коренями: *бадо'л’іна*, *бади^е'л’інка*, *'в’етачка*; ‘коріння трав’янистої рослини’ — *'корен’*, *'корн’і*, *ко'р’ен’:е*, *кар’ен'ци^і*; ‘цвіт лободи’ — *с’ем˙е'на*; ‘гілочки трав’янистої рослини’ — *га'л’учк’і^и*; ‘пелюстки квітки’ — *пе'л’устки^і*, *пел’ус'точк’і*; *ли^іст'к’і*, *ли^іс'точок*.

Затемненою з походження є назва *'барачк’і* ‘колючі головки черсака лісового’, яка також засвідчена в досліджуваних говірках зі значенням ‘маточкові сережки верби в період цвітіння’.

До запозичених назв належать номени *бу'кет*, *бу'к˙ет’ік* ‘букет квітів’ [ЕСУМ I, с. 286—287], *бу'тон* ‘квітка, яка ще не розпустилася (зав’язь)’ зафіксовано запозичення з французької мови [ЕСУМ I, с. 310].

II. Мотивовані назви

МО ‘будова’. ММ “загальна назва рослини” > “назва частини рослини”: *'кушчи^іk* ‘корінь цибулі’.

ММ “назва дикорослої рослини” > “назва частини рослини”: *кам’і^и'ш’і^и*, *рага'за* ‘суцвіття рогозу’. Листя латаття білого, листя глечиків жовтих називають *'лопух*, *ла'пуш:е*, *ла'пушн’ік* (< псл. **lopuxъ* < *lopъ (lap-)* ‘лист’ [ЕСУМ III, с. 289—290]). Зазвичай у ГЧЗ цим номеном позначали рослини з розлогим стеблом чи рясними квітками. Так, зафіксовано *лопу'шистийе к'в’етк’і* ‘рясні квітки з розлогим листям’ (Лел); *лопуши́ста гре́чка* ‘дорідна гречка’ (із густим цвітом) [Лисенко 1974, с. 116], *лопушистий* ‘широколистий’ [СБГ II, с. 378], що свідчить про закріпленість МО ‘будова’ за номенами з цим коренем.

ММ “назва частини рослини” > “назва частини рослини”: *'каштан* ‘плід дурману звичайного’; *'ши^ішка* ‘цвіт щириці звичайної, Amaranthus retroflexus L.’; *'шишк’і* ‘плід лопуха справжнього’; *'ши^ішечка* ‘плід очитку пурпурового’; *'ши^ішка*, *'ши^ішечк’і^и*, *к’ійа'х’і* ‘суцвіття рогозу’; *к’ійа'х’і* ‘суцвіття очерету’; *к’ійаш'к’і* ‘суцвіття подорожника’; *п’ев'н’ача 'шішка* ‘суцвіття щириці кривавої’; *мак* ‘солодкий пилок усередині квітки латаття, який вживали в їжу’; *ци'бул’і* ‘корінь рогозу’, інф.: *ци'бул’і р'вал’і // ка'зал’і па'йехал’і цибу'л’і нар'вем да найе'д’імс’а // там 'кор˙ен’ та'к’і к'ругли йак*

цибу'л'іна і‿то ва'на 'с'іл'но в'кусна с'ладка // (Бн); *цибу'л'інка* ‘корінь рясту’, ‘корінь калгану’; *ко'р'інчик йак часни^и'чок* ‘корінь калгану’; *п'е'н'ок* ‘тип стебла трав’янистої рослини’; *ка'л'учк'і* ‘плід дурману звичайного’, ‘плід лопуха справжнього’; *пу'хоўка*, *'пушк'і* ‘суцвіття рогозу’; *'пушк'і* ‘цвіт очерету’; *реп'йах* ‘плід нетреби’; *'маковочка* ‘суцвіття блекоти чорної’; *р˙еп'е'ши^и'н':а*, *ре'п'ешн'ак*, *реп'е'х'і* ‘плід лопуха справжнього’; *'в'етка* ‘цвіт очерету’; *'бубочк'і* ‘колючки підмаренника чіпкого, Galium aparine L.’. Назви *балбут'к'і*, *балбу'точк'і*, *'балбушка* ‘квітка, яка ще не розпустилася (зав’язь)’ зумовлені круглою формою квіткової зав’язі. Аналогічно мотивовані лексеми *бу'лабушка*, *бу'лаб'ешк'і^и* ‘т. с.’, які, ймовірно, споріднені з *'бульба* ‘картопля, Solanum tuberosum L.’, ‘топінамбур, Helianthus tuberosus’ [ЕСУМ I, с. 291]. О.М. Трубачов основу **bъlbuxa / *bъlbaxa* (наприклад, укр. *балабуха* ‘шишка’) виводить від звуконаслідувального **bъlbъ*, **bъlbati* [ЭССЯ 3, с. 116—117]. Номен *'бубашк'і* ‘колючки осоту’ похідний від *боб*. У ГЧЗ засвідчено: *бо'лабушк'і, бу'лабушк'і, бу'лабачки, бу'л'абки, бала'б'ешк'і, бу'лаб'ешк'і, 'бул'башк'і* ‘наземний плід картоплі (картоплинки після цвітіння)’, *бу'лабушк'і* ‘суцвіття пижма звичайного’.

ММ “назва реалії побуту” > “назва частини рослини”: *ка'чалк'і* ‘суцвіття аїру’; *ка'чалк'і*, *ка'чалочк'і* ‘суцвіття очерету’; *ка'чалк'і*, *ка'чалочк'і*, *бу'лаўк'і*, *'палачк'і* ‘суцвіття рогозу’; *п'і'лок*, *п'і^и'лочок*, *п'і'л'інк'і* ‘пилок у рослин’; *м'ет'л'іца*, *м'е'т'олк'і* ‘цвіт очерету’; *ко'робочка* ‘насінник череди трироздільної’. Порівняльними зворотами позначені види коренів різних трав — *'кор˙ен' йак 'пал'а*; *'наче т'рубочка 'б'ілен'ка*; корінь берізки польової — *спи'рал'ойу 'кор'ін'*.

ММ “назва частини тіла істоти” > “назва частини рослини”: *'пупйаха* ‘квітка, яка ще не розпустилася (зав’язь)’; *пуп'е'р'іш˙ка*, *пуп'е'р'ішечка* ‘суцвіття цибулі круглої’ (< псл. **pǫpъ* [ЕСУМ IV, с. 635; 206, с. 240]); *го^у'лоўка* ‘чашечка квітки’; *го^у'лоўк'і* ‘суцвіття рогозу’; *го^у'лоўкам'і ко'л'учк'і* ‘колючки черсака лісового’; *ко'л'енца*, *сус'тавч'ік* ‘невелике потовщення (перехід) на стеблі різних трав і злаків’; *п'ев'н'ача гала'ва*, *ін'д'уча* ~ ‘суцвіття щириці кривавої’; *хвост* ‘стебло глечиків жовтих’, ‘стебло латаття білого’.

ММ “назва тварини” > “назва частини рослини”: *'кот'ік'і* ‘лугова трава, подібна до лепехи, але трохи зеленіша і не має запаху’, ‘суцвіття рогозу’, ‘суцвіття очерету’, інф.: *вала'хате / пу'ши^іте //* (Ссл).

ММ “назва продукту харчування” > “назва частини рослини”: *'кашка* ‘солодкий пилок усередині квітки латаття, який вживали в їжу’; *'кашка*, *к'рупк'і* ‘цвіт лободи’; описово позначений корінь зозулинця чоловічого — *на ко'р˙енчику дв'і йі'йечк'і*.

МО ‘колір’. ММ “назва кольору” > “назва частини рослини”: *пуд'б'ел* ‘білувате листя мати-й-мачухи’. Ця назва протиставлена в говірці родовій номінації рослини із суцвіттям, яку номінують за іншою моделлю та МО:

ˈ*мат'‿і‿ˈмачуха* ‘підбіл звичайний, мати-й-мачуха, Tussilago farfara L.’, ‘цвіт мати-й-мачухи’.

ММ “назва тварини” > “назва частини рослини”: ˈ*вол'ік'і* ‘суцвіття аїру’, інф.: *та*ˈ*тарка* ˈ*вол'ік'і пови*ˈ*к'і*ˈ*дала* // (Лб).

МО ‘тактильні відчуття’. ММ “назва людини” > “назва частини рослини”: *д'е*ˈ*ди* ‘плід лопуха’.

ММ “назва тварини” > “назва частини рослини”: *вуўч*ˈ*к'і* ‘плід дурману звичайного’, ‘плід лопуха справжнього’; *воўч*ˈ*к'і* ‘суцвіття череди’.

МО ‘якість’. У кількох говірках зафіксовано ˈ*цацк'і*, ˈ*цацочк'і* ‘квітка’ (заг. н.), див.: [ЕСУМ VI, с. 229, 272]. Ця лексема є характерною для поліського ареалу, зокрема див.: [Лисенко 1974, с. 227]. У білоруських південно-східних говірках так само, як і в ГЧЗ, функціонують форми *цáцка*, *цáцачка* [РС, с. 312].

МО ‘біологічна властивість’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва частини рослини”: *ко*ˈ*р'ін':а хрус*ˈ*к˙е* ‘різновид коріння дикорослої рослини’.

Описова назва ˈ*корен' та*ˈ*к'і* ˈ*б'елі пов*ˈ*з'уч˙і*ˈ ‘корінь пирію’ є п о л і м о т и в о в а н о ю — **МО ‘колір’ + ‘особливості зростання’**.

2.5.4. Назви періодів зростання дикорослих трав’янистих рослин

Обмежено представлені назви періодів зростання дикорослих трав’янистих рослин. Із семантикою ‘проростати’ зафіксовано дієслово *попр'і*ˈ*матис'а*, *прок'і*ˈ*дайец:а*. Остання лексема в досліджуваних говірках також уживана щодо грибів. На позначення періоду проростання різних видів бур’яну функціонує номен *напа*ˈ*дати*: *др'іству*ˈ*ха на‿л'он на*ˈ*пала* (Пр) — про підмаренник чіпкий, Galium aparine L.

На позначення періоду цвітіння трав’янистих рослин функціонує загальновживана лексема *зацв'і*ˈ*тати*, інф.: *к*ˈ*в'етк'і зац*ˈ*в'ітуйут'* (Зм), а також номен *распу*ˈ*кайеце* (< псл. **ро̨kati* ‘тріскатися’ [ЕСУМ IV, с. 629]), який функціонує в більшості білоруських говірок [РС, с. 447—448], що дає підстави вважати його наслідком українсько-білоруської діалектної взаємодії на лексичному рівні. У значенні ‘період цвітіння рогозу широколистого’ зафіксовано *распу*ˈ*ховуйеца* < *пух*.

2.6. ЛСГ НАЗВ ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН

2.6.1. Загальні назви декоративних рослин

М о т и в о в а н і н а з в и

Як загальне позначення декоративних городніх квітів уживані номени, що позначають загальну назву квітки. Як загальна назва кімнатних квітів функціонує лексема *ва*ˈ*зон*, утворена шляхом метонімічного перенесення

за ММ “назва побутової реалії” > “загальна назва декоративної рослини”. В одній говірці засвідчено *садав'і'на* ‘городні квітки’ (заг. н.) < *сад* (ММ ‘локатив’ > ‘загальна назва рослини’).

2.6.2. Родові / видові назви декоративних рослин

І. Немотивовані назви

Представлені здебільшого інонімами. Серед давніх слов’янських назв засвідчено лише родову назву маку *мак*, уживану для номінації різних видів цієї рослини, зокрема декоративного східного маку, Papaver orientale L.; інф.: *то на го'род'і / а то 'понад ро'зорам'і^и / там де кар'топл'а //* (Лб). Решта номенів належать до запозичень.

Запозиченими через німецьку з грецької є назва *'аїстра* (*'каїстра*) ‘айстра, Aster L.’ (< нім. *Áster* ‘т. с.’ [ЕСУМ I, с. 54; 229, с. 41]). Формальний варіант *'каїстри^і* з протетичним *к-* може бути наслідком формально-асоціативного зближення з лексемами *ка́йстра, ка́йстєрка* ‘торба’ [Лисенко 1974, с. 88—89]; наприклад, у східнополіських говірках східнороманське запозичення зафіксоване у фітоназві *пастухо́ва ка́йстра* ‘грицики звичайні, Capsella bursapastoris L.’ [206, с. 79].

Запозиченням з латинської мови є назви хризантеми, Chrysanthemum, представлені формальними варіантами *хр'ізан'тема*, *гр'ізан'тем*; також *хр'і^изан'тени* — ‘айстра степова, Aster amellus’; номени *нас'турци*, *нас'турци^йа* ‘настурція лікарська, Nasturtium officinale R. Br.’; *'мал'ва*, *'мал'в'йа* ‘мальва, Malva L.’; *ка'лендула* ‘нагідки, Calendula L.’; *глад'і'олуси^і* ‘гладіолус, Gladiolus’; *мат'і'ола* (*мет'і'ола*) ‘левкой, матіола, Matthiola L.’; *ф'локса*, *х'локси* ‘флокс, Phlox’; *пе'тун'а* ‘петунія, Petunia guss.’; *'сал'в'йа* ‘шавлія блискуча, Salvia splendens’; *'л'уп'ін* ‘люпин городній, Lupinus L.’; *г'е'ран'* ‘герань, Geranium’; *х'в'ікус* ‘фікус, Ficus’; *'хукс'йа* ‘фуксія, Fuchsia’; *калан'хойе* ‘каланхое, Kalanchoe’; *а'гава* ‘агава, Agave’; *бе'гон'йа* ‘бегонія, Begonia’; *глок'син'йа* ‘глоксинія, Gloxinia’. Через польську з латині запозичені назви півонії, Paeonia L. [ЕСУМ IV, с. 385; 341, с. 122—123], які в досліджуваних говірках утворюють опозицію за граматичним родом: ч. р. — *п'і'вон*, *п'і'вони*, ж. р. — *п'і'вон'йа*, *п'і'вон'а*, *п'і'вон'йі*; номени *'л'іл'йа* ‘лілія, Lilium’ [341, с. 120—121], *'рута* ‘рута пахуча, Ruta gravrolens L.’ [249, с. 101—102; ЕСУМ V, с. 148; 26, с. 31]. Через посередництво західноєвропейських мов запозичений номен *'роза* ‘троянда, Rosa L.’ < лат. *rosa* (на відміну від формального варіанта *'рожа*, який має польське походження) [ЕСУМ V, с. 104][1]; *т'ул'пан* ‘тюльпан, Tulipa L.’ (< тур. *tülbend* ‘білий тюльпан’ [ЕСУМ V, с. 694]); *нар'цизи* ‘нарцис, Narcissus’ (< лат. *narcissus* [ЕСУМ IV, с. 45]). Грецьке походження має номен *а'лойе*, *а'лої* ‘алое,

[1] На думку В.В. Німчука, лексема *'роза* запозичена через російську мову [206, с. 280].

Aloe L.’, засвідчений пам’ятками давньоруського періоду [206, с. 292; 249, с. 37; 26, с. 28]. Пізнім запозиченням є лексема *тро'йанда* ‘троянда, Rosa L.’ [ЕСУМ V, с. 653; 230, с. 63; 249, с. 151].

Великою кількістю формальних варіантів у ГЧЗ представлені номінації жоржини перистої, Dahlia pinnata L., утворені внаслідок видозміни запозиченого з німецької мови через польську *Georgíne* ‘т. с.’ [ЕСУМ I, с. 496]: *ар'дин’а*, *гар'дон’а*, *гар'дон’ійа*, *ар'ґон’а*, *ар'ґон’ійа*, *ар'ґин’а*, *ар'ґ’ін’а*, *ар'ґ’ін’ійа*, *ор'ґон’ійа*, *і^е^р'ґ’ін’а*, *йер'ґ’ін’а*, *йер'ґін’ійа*, *г’ір'г’ін’ійа*, *геор'г’іни*, *геар'г’іни*, *в’ер'ґол’а*, *вер'ґол’ійа*, *вар'голейа*, *вар'гошка*, *р’і'ґон’ейі*. Аналогічні форми поширені в говірках південно-західного наріччя, білоруських говірках [277, с. 22; РС, с. 239; 168, с. 35].

ІІ. Мотивовані назви

МО ‘будова’. ММ “назва культивованої рослини” > “назва декоративної рослини”: *кана'пел’к’і* ‘бальзамін, Impatiens balsamina’, ‘назва декоративної городньої квітки’; *ква'сол’а* ‘королів цвіт, Phaseolus coccineus L.’; *горо'шок* ‘горошок лісовий, Vicia sylvatica L.’; *го'рох ц’в’ет'ни* ‘розривтрава звичайна, Impatiens nolihangere L.’; *картоп'л’анк’і* ‘декоративна кімнатна рослина’, інф.: *'л’іст’а та'к˙е йак на кар'топл’і і 'розов’ійе цв’е'точк’і ў‿йе'йе та'к’ійе //* (Зм); *сон’аш'к’і* ‘декоративна квітка з темною серединкою і жовтими пелюстками; різновид цинії’; *г'р˙ечка*, *г'р˙ечечка* ‘декоративна кімнатна квітка з рожевим цвітом і листям, схожим на гречку’; *г'р’еч˙ечка*, *ци'бул’ка* ‘декоративна кімнатна рослина’; *д’екара'т’івниї сон* ‘декоративний соняшник’.

ММ “назва дикорослої рослини” > “назва декоративної рослини”: *'лопух* ‘кімнатна декоративна рослина з круглим листям’, інф.: *к'руглийе л’іс'точк’і йак йе 'лопух от нар’і'сованиї // к'руглиї дик‿ка'зал’і 'лопух //* (Зм); *кра'п’іўка* ‘декоративна рослина; ймовірно Coleus’; *пл’ушч* ‘декоративна кімнатна рослина’.

ММ “назва дерева, куща” > “назва декоративної рослини”: *шоў'ковиц’а* ‘гібіскус китайський, Hibiscus rosa-sinensis’; *'пал’ма* ‘декоративна кімнатна рослина’; *'лозка*, *ду'бок* ‘декоративна кімнатна рослина’.

ММ “назва декоративної рослини” > “назва декоративної рослини”: *пе'тун’ійа* ‘фуксія, Fuchsia’, *п’і'вон’а*, *п’і'вон’ійа* ‘жоржина периста, Dahlia pinnata L.’; *а'лойе* ‘фікус, Ficus’. Полонізмом, перенесеним із назви троянди, Rosa L., є формальні варіанти *'рожа* ‘мальва, Malva L.’ [252, с. 87; 206, с. 280—281]. На додаткову ознаку — особливість стебла рослини — вказує атрибутивний конкретизатор у двокомпонентних назвах *дерев'йана 'рожа*, ~ *'роза* ‘т. с.’ інф.: *дерев'йана 'рожа бо во'но на том стеб'л’е 'тийе цв’ет'к’і / і во'но дерев'йане / і во'но 'бачте аж до 'осен’і цв’і'те //* (ЗП). На позначення гібіскусу китайського, Hibiscus rosa-sinensis, функціонують номени *'роза*, *к’і'таїс’ка 'роза*; жоржини перистої, Dahlia pinnata L., — *'рози*.

Зафіксовано інонім грецького походження ˈ*мирта* зі значенням ‘аспарагус, Asparagus plumosus’. Імовірно, лексема перенесена з рослини Myrtus sylvestris, назва якої зафіксована вже у джерелах XVI—XVII ст. [249, с. 86—87; 26, с. 30]. Цей же фітономен поширений у білоруських говірках — *мірт, мі́рта* ‘мирта’ [РС, с. 244]; польських — *mirt, mirta, merta, mirtka* ‘Myrtus communis’ [341, с. 125—126].

ММ “назва частини рослини” > “назва декоративної рослини”. Номен *шипуˈх’і* ‘лілія, Lilium L.’ пов’язаний із семантикою ‘наріст; предмет великої форми’. Так, у середньополіських говірках Житомирщини зафіксовано: *шипа́х, шипа́к* ‘наріст на дереві’; *ш’іпу́шка, шу́пешка* ‘брунька’ [Никончук 1979, с. 62, 92]; у біл. — *шыпу́шка* ‘брунька; колючка’ [БСУМ, с. 505]; у ГЧЗ — *шипуˈх’і* ‘наріст’, інф.: *бо у л’уˈдеї карˈтопл’а і рак наˈпаў / отаˈк’ійе шипуˈх’і на картопˈлинах і там гниˈ́ла* (ЗП).

ММ “назва частини тіла істоти” > “назва декоративної рослини”. Формою квітки мотивована назва ˈ*з’енк’і*ᵘ ‘айстра, Aster L.’ (номен сягає псл. **zěnica* [ЕСУМ II, с. 264]), що побутує і в білоруських говірках: *зе́нкі* ‘очі’ [Тур. сл. II, с. 151], *з’ѐка́ті* ‘банькатий, балухатий’, ‘про квіти з випуклим кошиком’ [196, с. 61].

За цією ж ММ утворені фітоназви *саˈбач’ій* ˈ*ротик* ‘бальзамін, Impatiens balsamina’; ˈ*ротик’і* ‘голубі маленькі польові квіти; ймовірно, Salvia pratensis L.’; *л’ˈв’іниї* ˈ*з’еў* ‘зів лева, Antirrhinum’, ˈ*кучер’і* ‘лілія, Lilium L.’; ˈ*т’ешчин йаˈзик* ‘сансев’єра, San-sevieria’, ‘кімнатна декоративна рослина із широким листям і рожевим цвітом’; ˈ*пав’іни* ˈ*очк’і* ‘декоративні квітки’; *вус* колізія запашна, ‘Callisia fragrans’.

ММ “назва реалії побуту” > “назва декоративної рослини”: *дзвоˈнок, дзвоˈночкиⁱ, колоˈкол’чики* ‘фуксія, Fuchsia’; ˈ*чоўник’і* ‘жовті декоративні квітки’; *таˈр’елочк’і* ‘маруна, Pyrethrum corymbosum L.’. Назва *гвазˈд’ік’і* гвоздики, Dianthus L., первісно запозичена з польської мови [ЕСУМ I, с. 486—487; 249, с. 87], нині є семантично прозорою і мотивована формою квітки рослини, подібної до відповідної реалії побуту. Цим же номеном у досліджуваних говірках позначають вид чорнобривців з великими жовтими квітками.

ММ “назва одягу, взуття чи прикраси” > “назва рослини”: ˈ*царс’ка каˈрона* ‘імовірно лілія, Lilium L.’; *чере*ˈ*в’ічк’і* ‘декоративна городня квітка’.

ММ “назва продукту харчування” > “назва рослини”: *каˈлач, каˈлачик’і, каˈлачниⁱк’і, пал’аˈничка* ‘герань, Geranium’; *каˈлачик’і, пал’аˈн’ічк’і* ‘мальва, Malva L.’; *каˈлачиⁱк’і* ‘петунія, Petunia guss.’.

ММ “назва тварини” > “назва рослини”: ˈ*п’еўник’і, п’етушˈк’і* ‘півники, Iris’; ˈ*п’еўн’ік’і* ‘лілія, Lilium L.’; *саˈбачк’і* ‘зів лева, Antirrhinum’; ˈ*козл’ік’і* ‘городня квітка’, ‘лілія, Lilium L.’.

ММ “назва явища природи” > “назва рослини”: ˈ*зорк’і* ‘флокс, Phlox’, ‘імовірно, зірки оксамитні, Lychnis coronaria’, ‘айстра степова, Aster amellus’; ˈ*з’ірачк’і* ‘ймовірно космос роздільнолистий, Cosmos bipinnatus Cav.’.

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва рослини”: *ˈпоўнийе*, *дˈробн’ен’к’ійе* ‘різновид нагідок, Galendula L.’.

МО ‘колір’. ММ “назва культивованої рослини” > “назва декоративної рослини”. Подібністю за кольором до льону посівного, Linum usitatissimum L., мотивовані назви *л’оˈнок*, *ˈдиⁱк’і л’он*, *ˈраїс’к’іⁱ* ~, *ˈс’ін’ій* ~, *ˈбожиї* ~ ‘айстра степова, Aster amellus’. “Несправжність”, дикорослість рослини маркує демінутивний суфікс *-ок*; прикметникові конкретизатори вказують на дикорослість рослини, а також на додаткову позитивну характеристику, що пов’язано з релігійними християнськими поняттями; про демінутивні форми також див.: [173, с. 64].

ММ “назва людини” > “назва рослини”: *коᵘзаˈчок*, *козаˈк’і* ‘вазонна квітка з червоним цвітом’; *н’еˈв’еста* ‘декоративна городня квітка’.

ММ “назва кольору” > “назва декоративної рослини”: *фр’ізанˈтена ˈжоўта*, ~ *ˈб’ела*, ~ *кˈрасна*, ~ *ˈтᶜᶜ’емна така‿б ˈначе аж каˈр’ічнева* ‘різновид хризантем’; *арˈґ’ін’ейа* (або інші формальні варіанти) *кˈрасна*, ~ *ˈжоўта*, ~ *аˈранжева*, ~ *ˈб’ела*, ~ *ˈрозав’ійе*, ~ *ˈрозав’ен’ка*, ~ *ˈс’ін’ійе*, ~ *пуд‿бурачˈкови цв’ет*, ~ *р’аᵉˈб’ен’ка* ‘різновид жоржини перистої’; *кˈрасниї моˈроз*, *голуˈбов’іў* ~ ‘різновид пізньоцвіту осіннього’; *мак кˈрасниї* ‘мак східний, Papaver orientale L.’; *пан’іˈч’і ˈс’ін’ійе / ї ˈрозав’ійе / і ˈб’ілен’ік’ійе* ‘різновиди іпомеї’.

МО ‘особливості зростання’. ММ “назва дії” > “назва декоративної рослини”: *розˈр’іᵘў‿траˈва* ‘розрив-трава звичайна, Impatiens nolihangere L.’. Лексема мотивована особливістю розсівання рослини — насіннєва коробочка ніби сама розривається, розкидаючи насіння. Віддієслівною назвою є фітономен *вйунˈк’і* ‘іпомея, Ipomoea’.

ММ “результат фізіологічного процесу” > “назва декоративної рослини”: *сˈл’озка* ‘фуксія, Fuchsia’, ‘декоративна кімнатна рослина’, інф.: *шо в йеˈйе нан’іˈзу ˈц’ійе во цв’еˈточк’і ˈначе пˈлаче //* (КрГ); *буˈвайе так шо пр’ігˈл’анешс’а / ізб’іˈгайе‿зб’іˈгайе і ˈкапнуло //* (КрГ); *пˈлаче ˈначе сˈл’озка //* (Кп).

МО ‘якість’. ММ “назва частини рослини” > “назва рослини”: *цв’етˈкови*ⁱ*ї мак* ‘мак східний, Papaver orientale L.’.

ММ “назва людини” + “загальна назва рослини” > “назва декоративної рослини”. Припускаємо, що в основі назви *молоˈд’ічк’і* ‘айстра, Aster L.’ лежить якісна оцінка — *гарна, як молодичка*. За цією ж ММ утворені номінація іпомеї, Ipomoea, *пан’іˈч’і*; номени *караˈл’евс’киї цв’іт*, *королˈк’і* ‘королів цвіт, Phaseolus coccineus L.’; *краˈсав’ец*, *краˈсавчік* ‘декоративна кімнатна рослина’. Аналогічна ознака характеризує двокомпонентні назви *ˈпан’с’к’ійе кˈв’етк’і* ‘айстра степова, Aster amellus’; *ˈпан’с’ка кˈв’етка* (*ˈпан’с’к’ійе кˈв’етк’і*), *ˈпан’с’к’ійе ˈцацк’і* ‘айстра, Aster L.’.

В основі лексем *маˈйори*, *маˈйорк’і* ‘цинія, Zinnia’ лежить якісна позитивна оцінка на основі асоціювання рослини з офіцерським званням *майор*

[ЕСУМ III, с. 363]; назви *кава'л'ер* ‘декоративна кімнатна рослина’ — також позитивна оцінка денотата.

ММ “назва ознаки за якістю” > “назва декоративної рослини”: *кра'сул'к'і* ‘настурція лікарська, Nasturtiumofficinale R. Br.’; *ар'ґ'ін'а 'наша, прас'та* ‘т. с.’.

МО ‘час’. За ММ “назва явища природи” > “назва декоративної рослини” утворений флорономен *мо'роз* ‘айстра степова, Aster amellus’, інф.: *ў‿нас во'ни^і так і нази'вайуце мо'роз / бо во'ни йак замер'зайе зем'л'а цв'і'тут //* (ЗП).

ММ “назва часового поняття” > “назва декоративної рослини”: *'баб'іне 'л'ето* ‘айстра степова, Aster amellus’; *ар'ґ'ін'а 'зимн'а* ‘різновид жоржини перистої’; *сто'л'етн'ік* ‘алое, Aloe L.’, інф.: *с'то год рас'т'е дак 'може ста'л'етн'ік //* (Зм); іншим мотивом, засвідченим щодо цієї назви, є віра в те, що рослина цвіте раз на сто років [301, с. 80; 206, с. 292].

ММ “назва релігійного, міфологічного поняття” > “назва декоративної рослини”: *ра'жеств'ен'ік* ‘зігокактус, Zygocactus’, інф.: *пад‿ражест'во расцв'е'тайе //* (Кп).

МО ‘магічні / лікувальні властивості рослини’. ММ “назва реалії побуту” > “назва декоративної рослини”: *'д'ен'ежни ва'зон*, *грошо'виї* ~ ‘товстянка деревоподібна, Crassula arborescens’.

МО ‘походження рослини’. ММ “просторова назва” > “назва декоративної рослини”: *'пол'ск'ійе к'в'ети* ‘космос роздільнолистий, Cosmos bipinnatus Cav.’.

МО ‘дикорослість / культивованість’. ММ “назва ознаки за якістю” > “назва декоративної рослини”: *'дик'ійе 'мак'і^и* ‘т. с.’.

МО ‘тактильні відчуття’. ММ “назва людини” > “назва декоративної рослини”: *д'ʼ͡дзʼед*, *д'ед ко'л'учи^і'ї* ‘алое, Aloe L.’.

ММ “назва ознаки за дією” > “назва декоративної рослини”: *ко'л'уч˙ії ва'зон* ‘алое, Aloe L.’.

Серед назв декоративних рослин наявні фітономени з ослабленою МО.

Імовірно, часом цвітіння зумовлена назва айстри, Aster L., — *у'доўк'і* < *вдова*, оскільки квітка цвіте пізно восени, тобто залишається сама у квітнику [ЕСУМ I, с. 342]. Однак непереконливою є ця версія щодо назв інших номінованих так квіткових рослин, зокрема *удовки́* ‘веселі очки’ [СБГ IV, с. 320], *удови́чка* ‘стокротки багаторічні, Bellis perennis L.’ [Сабадош, с. 94], біл. *удо́вушка* ‘ахіменес мексиканський’ [РС, с. 238] та середньополіських однокореневих назв декоративних рослин, засвідчені у ГЧЗ: *вда'ва* ‘бальзамін, Balsamina’, *вдо'ва*, *у'доўка*, *у'довушк'і* ‘декоративна кімнатна рослина’.

Затемнений мотив лежить в основі субстантивної частини фітономена *'панск'і 'в'ечер* ‘фуксія, Fuchsia’, оскільки рослина не має таких якостей, які могли б зумовити таку номінацію. Можливо, назва перенесена з іншого флорооб’єкта. Прикметник вказує на якісну характеристику рослини.

Похідною від власної назви є лексема *ˈгал'ка* ‘декоративна кімнатна рослина’.

У деяких назвах поєднано кілька мотивів номінації, а саме:

МО ‘колір’ + ‘будова’. Полімотивованими є формальні варіанти номена *чорноб'ривц'і* ‘чорнобривці, Tagetes’, також див.: [175, с. 100]. Назва зумовлена темним кольором квітки і формою пелюсток рослини. Інше значення лексеми ‘вид чорнобривців з великими жовтими квітками’ розвинулося на основі схожості жовтих квіток до звичайних чорнобривців із темними суцвіттями; у цьому випадку МО ‘колір’ нівельована. Полімотивованими є фітономени *ˈжоўта ˈрожа* ‘т. с.’; *ква'сол'а чер'вона* ‘королів цвіт, Phaseolus coccineus L.’.

МО ‘будова’ + ‘якість’: *к'рученийе пани'ч'і* ‘іпомея, Ipomoea’; *зала'ти ус* ‘калізія духмяна, Callisia fragrans’.

МО ‘час’ + ‘якість’: *ноч'на кра'са*, ~ *краса'та*, ~ *кра'сун'а*, ~ *в'доба*, *ў'добна ноч* ‘нічна красуня, Mirabilis jalapa L.’; інф.: *о'це в'ноч'і цв'і'те / а вден' пос'тул'увалос' і не'ма //* (ЗП).

МО ‘магічні / лікувальні властивості’ + ‘будова’: *грашо'ве ˈдерево* ‘товстянка деревоподібна, Crassula arborescens’, інф.: *шоб г'рош'і ве'лис' у‿ˈхат'е //* (Кп).

Деякі фітономени втратили / втрачають зв’язок із вихідним мотивом номінації внаслідок формальних змін у структурі слова. Серед ремотивованих назв — лексема *прас'торч'ійа* ‘настурція лікарська, Nasturtium officinale R. Br.’, що, ймовірно, є результатом формального зближення іноніма *нас'турц'ійа* зі словом *просторий*.

У сучасних ГЧЗ поширена лексема форма *на'годк'і* ‘нагідки, Calendula L.’, для якої характерне ослаблення мотивації. Лексему виводять від *нігот'* (за формою сім’янок рослини) [ЕСУМ IV, с. 21], або ж, що більш імовірно, із *нагода*, *годити* [ЭСБМ VII, с. 188—189], напр., біл. *годзі́цца* ‘бути придатним’ [Тур. сл. I, с. 209], що зумовлено лікувальними властивостями нагідок. Ослаблення мотиваційного зв’язку з первинним мотиватором у назві рослини спричинило подальші фонетичні трансформації — *на'водк'і*, *на'ходк'і*.

У більшості українських діалектів, зокрема в ГЧЗ, поширено назви любистку лікарського, Levisticum officinalis L., *л'у'б'істок*, *л'у'б'існ'ік*; також див.: [Сабадош, к. 32]. Рослину використовують у народній медицині, знахарстві — як приворотний засіб, а її номінація є запозиченням з німецької мови через посередництво польської [ЕСУМ III, с. 318—319]: лат. *Levisticum* < *Ligusticus* ‘лігурський’ — від назви країни Liguria ‘Лігурія’, звідки походить рослина [319, с. 146—147; 83, с. 287]. На слов’янському ґрунті відбулося зближення флорономена з дієсловом *любити*. Аналогічний процес засвідчений у німецькій мові [137, с. 82—83]. Модель ремотивації ‘походження рослини’ → ‘магічні властивості’. Імовірно, таке саме зближення з дієсловом *любити* відбулося і в назві *ˈл'уб'ін* ‘люпин городній Lupinus L.’.

2.6.3. Назви частин декоративних рослин

Мотивовані назви

МО ‘будова’. ММ “назва явища природи” > “назва частини рослини”: *ˈзорк’і* ‘квітка іпомеї’, інф.: *йеˈно уˈд’ен’ хо̂ˈвайе тийе цв’еˈточк’і а уˈвечер’і вс˙еˈда віпусˈкайе таˈк˙ійе ˈгарнийе ˈзорк’і //* (Бр).

ММ “назва реалії побуту” > “назва частини рослини”: *ˈти^{і}чк’і^{и}* ‘пагін мальви’, інф.: *пусˈкайе ви^{і}ˈсок’ійе ˈти^{і}чк’і^{и} //*.

* * *

Таким чином, ботанічна лексика чорнобильських говірок відбиває особливості сегментування діалектоносіями позамовного простору та репрезентує системні зв’язки діалектної лексики в кількох вимірах[1]. Характерно, що за критерієм мотивованості ядро досліджуваної ТГЛ становлять саме мотивовані номінативні одиниці (75 % від усіх проаналізованих предметних назв), які виявляють епідигматичні зв’язки із різноманітними фрагментами лексико-семантичної системи цих говірок. З огляду на структурний тип ГЧЗ як редуктивних вони зазнають активної трансформації. Сталі та динамічні елементи в системі фітономенів виявлено не лише в репертуарі назв, а й у зв’язках, зокрема мотиваційних, які репрезентують особливості світосприйняття мовців та відбивають неповторність тієї чи іншої говірки.

Самобутність ГЧЗ зумовлена специфічним наповненням універсальних ММ та МО, виражених у слові, та їхньому співвідношенні, хоч визначальними є мотиви, характерні й для ботанічної лексики інших українських говорів. Загалом продуктивність МО ГЧЗ виявилася такою: ‘будова’ — 669, ‘колір’ — 259, ‘особливості зростання’ — 129, ‘місце зростання’ — 104, ‘якість’ — 99, ‘час’ — 95, ‘тактильні відчуття’ — 57, ‘походження’ — 46, ‘лікувальні / магічні властивості’ — 45, ‘запах’ — 39, ‘спосіб використання’ — 34, ‘вплив на організм людини чи тварини’ — 29, ‘смак’ — 27, ‘дикорослість / культивованість’ — 19, ‘біологічні властивості’ — 12, ‘їстівність, придатність бути кормом’ — 5.

[1] Див.: [13, с. 14].

РОЗДІЛ 3

АРЕАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БОТАНІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ГОВІРОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ

Вивчення фітономінації редуктивних говірок Чорнобильщини передбачає також дослідження тенденцій просторової поведінки реконструйовуваного фрагмента тематичної групи флороназв у загальнополіській та східнослов'янській перспективах. При цьому обраний напрямок дослідження фітономінації ГЧЗ — реконструкція ареалу — визначив особливу методу ареалогічного вивчення лексики: аналіз ГЧЗ не як острівних у новоутвореному ареалі (докладніше див.: [36, с. 31—32]), а на тлі материнського континууму — зони українсько-білоруського суміжжя.

Завданням лінгвогеографічного вивчення ГЧЗ є реконструкція просторової поведінки досліджуваної лексики, моделювання ареалів поширення мовних одиниць у первісній (до переселення) зоні функціонування. Питання, що постає під час лінгвогеографічного аналізу редуктивних ГЧЗ — наскільки коректною є проекція на материнський ареал, який уже 30 років не функціонує як просторова цілість, побутує поза вихідним материнським ареалом.

Картографування записаного в переселенських говірках мовного матеріалу підтвердило, з одного боку, його ареальну релевантність (оскільки виявлено чіткі мікрозони поширення окремих лексем та мовних рис), а з другого, — високу варіативність лінгвальних одиниць на різних структурних рівнях. Моделювання і реконструкція зниклого ареалу передбачає певний ступінь умовності, оскільки, по-перше, припустимою є динаміка редуктивних говірок, а по-друге, можливий неоднаковий ступінь відновлення окремих фрагментів досліджуваного лексико-семантичного поля. Усе це спонукає до зваженого аналізу, оперування поняттям *тенденції просторової поведінки* флорономенів у досліджуваному ареалі та *зони концентрації* окремих лексем чи явищ різних мовних рівнів (К. 71), а не до чіткої диференціації мікроконтинууму та проведення ізоглос, які виокремлюють мікрозони. Оперувати ізоглосами можна лише стосовно окремих мовних фактів — лексем чи (рідше) окремих фонетичних явищ, скартографованих на матеріалі ботанічної лексики.

Зауважимо, що досліджуваний мікроконтинуум розташований у мовному суміжжі; у ньому виділяється смуга перехідних українсько-біло-

руських говірок [ЛАНП, к. 107], виокремлена переважно на основі фонетичних і морфологічних ознак. Тому важливими виявилися свідчення білоруських діалектів, що забезпечили реконструкцію білорусько-українських ізолекс.

* * *

У ботанічній лексиці ГЧЗ виявлено фрагменти лексико-семантичної системи, що об'єднують більшість обстежених говірок і не диференціюють досліджуваний діалектний ареал; водночас є чимало ареально протиставних елементів, зокрема на фонетичному та лексичному рівнях. Просторова поведінка багатьох флорономенів ГЧЗ зумовлює "негостре" членування досліджуваного діалектного континууму, окреслення кількох діалектних мікрозон: *східної* (або *надприп'ятської*), *північної*, *центрально-західної*. У межах основних діалектних мікрозон умовно виділено групи говірок: 1) верхня надприп'ятська і нижня надприп'ятська[1] групи говірок східної мікрозони; 2) західна і східна групи говірок північної мікрозони; 3) західноушанська[2] і центральноушанська групи говірок центрально-західної мікрозони.

Ф о н е т и ч н і о п о з и ц і ї

Чимало флорономенів протиставлені за фонетичними ознаками, зокрема репрезентанти семем 'береза, Betula', 'буяхи, лохина, Vaccinium uliginosum L.', 'верба, Salix L.', 'клен звичайний, Acer platanoides L.', 'кропива, Urtica L.', 'лоза', 'пижмо звичайне, Tanacetum vulgare L.', 'рядовка, Tricholoma flavovirens', 'чорниці, Vaccinium myrtillus L.' та ін.

Особливістю надприп'ятських говірок є наявність гіперичного "окання" — перехід *а>о* в ненаголошеній позиції, що є наслідком реакції на "акання", яке поширилося з білоруської півночі [188, с. 126—127]. Рекартографування матеріалів ЛАНП паралельно з даними сучасних ГЧЗ (на матеріалі ботанічних назв) дає підстави стверджувати про звуження зони гіперичного "окання" в українських ГЧЗ[3] (К. 63), оскільки послідовно це явище нині відзначено тільки в кількох обстежених населених пунктах (Мш, Кр2, Дн), в інших говірках — лише в окремих словоформах (наприклад, *пос'л'он* (КрГ), *ко'бан*, *ко'чан*, *гор'буз*, *то'бак* (Крд), *бо'гон* (Бр, Кпч, Рз — К. 23) тощо). Натомість реалізація ненаголошеного [о] у лексемі *ло'за* як [о] та [а] протиставляє захід і схід ареалу відповідно (К. 8 та АУМ І, к. 71).

---

[1] Тут і далі верхня і нижня група надприп'ятських говірок виділена лише в межах досліджуваного мікроареалу.

[2] Ідеться про р. Уж, яка первісно мала назву Уша; від цього гідроніма й утворюємо назви мікрогруп ГЧЗ.

[3] Пор.: [ЛАНП, к. 5].

Для семеми ‘клен звичайний, Acer platanoides L.’ виявлено тричленну фонетичну опозицію: *клен* : *кл’ен* : *кл’он*, яка репрезентує у ГЧЗ ненаголошений [е] після давнього м’якого приголосного перед твердим. Варіант *кл’он* чітко окреслює північну мікрозону ГЧЗ (К. 6). Зауважимо, що варіанти слів із голосним [о] в цій позиції властиві й для білоруських говірок на півночі ареалу [ДАБМ, к. 29; ДАБМком., с. 366—367; Самуйлік, к. 63—65]. Аналогічно в північній мікрозоні зосереджені фонетичні варіанти назви очерету звичайного, Phragmites australis L., з [о] після сонорного — *оче*ˈ*рот*; уздовж Прип’яті, південніше мікрозони поширення вищезгаданої форми, поширені варіанти із палаталізованим сонорним — *оче*ˈ*р’ет* (К. 9). Це ж фонетичне явище характеризують назви берези, Betula, однак ареал функціонування форм із лабіалізованим [о] < [е] не чіткий, більше поширені фонетичні варіанти із пом’якшеним сонорним — *б’е*ˈ*р’еза* (К. 1). Форма *ча*ˈ*рот* без префіксального *о-* давніша, але в ГЧЗ вона засвідчена спорадично, на відміну від сусідніх білоруських говірок [ЛАБНГ І, к. 276; 249, с. 41]. Фонетичні варіанти цієї назви з голосним *о* після сонорного характерні для смуги перехідних від українських до білоруських говірок [ЛАНП, к. 42].

Уздовж Прип’яті зосереджені назви зі сполукою [ре] у структурі *кро*ˈ*пива* ‘кропива, Urtica L.’ (К. 7, 64), що, припускаємо, виникла з [ра][1] як гіперизм під впливом наявного в “акаючих” говірках переходу ненаголошеного *е*→*е*^{а} після шиплячих та [р]. Як зазначає Т.В. Назарова, у нижньонадприп’ятських говірках це гіперичне явище виникло під пізнішим білоруським впливом і не стало системним [184, с. 138]. Фонетичні варіанти назви *чор*ˈ*ниц’а* виявляють тричленну опозицію: вздовж Прип’яті чітко локалізовані варіанти із *чарн-* (спорадично *ча*^{е}*рн-, че*^{а}*рн-*), поширені на півночі в білоруському континуумі; характерно, що варіанти з *чорн-* функціонують у центрально-західній мікрозоні та біля кордону з Білоруссю в басейні р. Прип’ять, а основи з *черн-* зафіксовано практично в усьому ареалі ГЧЗ, часто — як паралельні до інших фонетичних варіантів (К. 13; пор.: [ЛАНП, к. 18]). Однак в інших словоформах [е] в ненаголошеній позиції після шиплячих перед давнім м’яким приголосним здебільшого реалізовано як [е]; наприклад, фонетичний варіант *пше*^{а}ˈ*н’іца* виявлено лише у двох говірках (Мш, Чст).

Рефлекс **ы* в позиції після губного у словоформі ˈ*пижмо* ‘пижмо звичайне, Tanacetum vulgare L.’ репрезентований варіантами *і, і*^{и}; лише в одній говірці виявлено фонетичний варіант з *и*: ˈ*пижма* (К. 10; також див.: [АУМ І, к. 20]). Зауважимо, що поблизу р. Тетерів проходить південна межа сполучення *и*^{і}*, і*^{и}*, і* з губними [185, с. 98—99]. Характерно, що в північній мікрозоні зафіксовано вживання варіанта ˈ*пожма* (лише в 1 говірці — ˈ*пужма*). Лабіалізація *ы* характерна для білоруських говірок, однак у су-

[1] Зауважимо, що варіант *кре*ˈ*п’іва* властивий для зони “акання” (пор.: К. 8).

часних ГЧЗ відзначено менший ступінь лабіалізації і, відповідно, функціонування в цій позиції голосного [о] (аналогічно в некартографованих флоролексах: *п'іˈреї*, рідко — *поˈрˑеї*; *м'ілˈн'анка*, ˈ*м'іло*, *саˈбаче* ˈ*миⁱло*, ~ ˈ*міᵘло*, ~ ˈ*м'іло* — у говірках, у яких ЛАНП подає [у] в цій же позиції; хоча давніші карти ЛАНП, що репрезентують це явище, засвідчують наявність у північній мікрозоні "укаючих" говірок [ЛАНП, к. 21].

Чіткі ареали утворює протиставлення твердого [н] та палаталізованого [н'] перед [и] у словоформі *пшеница* (К. 11). Варіант *пшеˈн'іца* зосереджений у північній мікрозоні, а також поширений далі на південь — аж до р. Уж — порівняно з ізоглосою, відображеною в ЛАНП [ЛАНП, к. 31]; також див.: [184, с. 132]. Відповідно після палатального приголосного виступає [і]. Шиплячий перед [и] у слові ˈ*жито* може бути твердий чи пом'якшений, а голосний реалізуватися як [и], [иⁱ] чи [і], не утворюючи чітких ареалів; фонетичні відмінності слова відзначені навіть у межах однієї говірки.

Фонетичні варіанти флорономена *верˈба* 'верба, Salix L.', ˈ*верес* 'верес звичайний, Calluna vulgaris Hill.' (К. 3, 4) і *зеˈл'онк'і* 'рядовка, Tricholoma flavovirens' (К. 12) демонструють поширення у ГЧЗ пом'якшення губних та зубних перед голосними переднього ряду відповідно вздовж Прип'яті на південь до її гирла. Зауважимо, що ізоглоса пом'якшення та напівпом'якшення губних перед [е] проходить ближче до колишнього адміністративного кордону Поліського і Чорнобильського районів, а ізоглоса пом'якшеного [з'], що, за словами М.В. Никончука, є "найвиразнішою, найяскравішою рисою, яка показує межі білоруських впливів" [200, с. 131], чітко виокремлює північну мікрозону, поступово згасаючи на південь.

Лексико-словотвірні опозиції

Лексично непротиставними в говірках досліджуваного регіону виявилися назви основних сільськогосподарських культур (ˈ*жито*, *пшеˈниц'а*, *оˈвес*, *гˈречка*, *йачˈм'ін'*, *квaˈсол'а*, *гоˈрох*, *боб*, *л'он*, *коˈнопл'і*, *буˈр'ак*, ˈ*морква*, *карˈтопл'а*, *циˈбул'а*, *часˈник, каˈпуста*, *гурˈки* 'огірок посівний, Cucumis satuvus L.'[1]); назви плодових дерев та кущів і їх плодів (ˈ*йаблука*, ˈ*йаблон'а*, *гˈруша*, *сˈлива*, ˈ*вишн'а*, *абриˈкоси*, *шовˈковиц'а*, *маˈлина*), назви дикорослих дерев і кущів (ˈ*липа*, *беˈреза*, *клен*, *дуб*, *граб*, *верˈба*, *каˈлина*), номени на позначення дикорослих трав'янистих рослин (*чистоˈт'іл*, *св'іˈр'епа* 'суріпиця звичайна, Barbarea vulgaris R. Br.', *б'еˈрозка* 'берізка польова, Convolvulus arvensis L.', *краˈп'іва* 'кропива, Urtica L.' (родова назва), ˈ*верес*, *лобоˈда*, *мˈйата* 'м'ята (родова назва)', *меˈл'іса*, *тимоˈф'ійівка*) та деякі номінації декоративних (городніх та кімнатних) рослин (*чорноˈбривц'і*, *хризанˈтеми*, *маˈйори* 'цинія, Zinnia', *глад'іˈолуси*, *нарˈциз*).

[1] Семантику лексеми подано лише в тому разі, якщо номен не збігається з літературним відповідником, або ж для уточнення семантики.

Водночас фітономени ГЧЗ виявили варіантність налексико-словотвірному рівні. Чимало назв рослин чітко локалізовані в межах материнського ареалу. Виявлено двочленний та тричленний тип лексико-словотвірних и опозицій; в одному випадку — чотиричленну опозицію.

Північна мікрозона : східна мікрозона : західно-центральна мікрозона — *б'рат'ік'і* : *брат'к'і* : *б'рат'ік'і‿ĭ‿сест'р'ічк'і* ‘фіалка, Viola L.’ (К. 37). Основними лексичними репрезентантами значень ‘фіалка триколірна, Viola tricolor L.’ та ‘фіалка польова, Viola arvensis Murr.’ у досліджуваних говірках є деривати від *брат-*. Ізоморфою розділені словотвірні варіанти *б'рат'ік'і* і *брат'к'і* ‘т. с.’, які виявляють “негостре” протиставлення півночі та півдня досліджуваного мікроконтинууму. На сході ГЧЗ ізоглоса *б'рат'ік'і* : *брат'к'і* проходить південніше межі північної мікрозони і включає верхні надприп’ятські говірки (у межах досліджуваного мікроконтинууму). Східна мікрозона (басейн р. Прип’ять) протиставлена західно-центральній та північній композитною назвою *б'рат'ік'і‿ĭ‿сест'р'ічк'і* — ізоглоса проходить уздовж Прип’яті. Інші номінації видів фіалки вживані в досліджуваних говірках спорадично і не репрезентують внутрішнього членування чорнобильського ареалу. Лексичний варіант *а'н'утинийе г'лазк'і*, спорадично засвідчений у ГЧЗ, є продовженням східнополіської ізолекси, оскільки номен системно функціонує в сусідніх східнополіських говірках [221, с. 278].

Ці ж діалектні мікрозони протиставлені назвами деревію звичайного, Achillea millefolium, — *серпо'р'із* і *серпо'р'езн'ік/-н'ак* (К. 20). Обидва словотвірні варіанти — суфіксальний і безсуфіксний — функціонують у суміжних білоруських говірках, формуючи разом з українськими говірками суцільний ареал [ЛАБНГ І, к. 241; РС, с. 85—86]. У ГЧЗ ізоморфа відділяє північну групу говірок, де функціонують безсуфіксна назва *серпо'р'із* і суфіксальне утворення *серпо'р'езн'ік/-н'ак*, від східних та центрально-західних ГЧЗ.

Для флорономенів *серпо'р'із*, *серпо'р'ізник/-н'ак* ‘деревій звичайний, Achillea millefolium’, які компактно поширені в середньополіських говірках [Сабадош, к. 16; Смик, с. 151—152], паралелі в інших українських говірках фіксують давніші лексикографічні джерела [Кобів, с. 35]; сучасні дослідники обидві форми в цьому ж значенні спорадично фіксують у закарпатських [Мигол. 1995, с. 247], східнополіських [Сабадош, к. 16], а також у білоруських говірках [РС, с. 85—86; ЛАБНГ І, к. 241]. Аналогічний мотив номінації засвідчено в ширшому українському діалектному ареалі [Сабадош, к. 16].

Лексема *дере'в'ій* ‘т. с.’, спорадично відзначена в басейні р. Прип’ять і в говірках південно-західної мікрозони як синонімічна до номенів *серпо'р'із*, *серпо'р'ізник/-н'ак*, виявляє зв’язки зі східнополіськими говірками та говірками південно-східного наріччя, де номен *дере'в'ій* поширений системно [Сабадош, к. 16; Скороф., к. 55].

Північна, східна мікрозони, центрально-східний мікроареал західно-центральної мікрозони : центрально-західна мікрозона — *пудо'синов'ік* 'підосичник, Leccuinum aurantiacum S.F. Gray' : *крас'н'ук* 'т. с.' (К. 57). Окремий острівний мікроареал, репрезентований композитним номеном *красного'лов'ік* 'т. с.', виділено в східній мікрозоні — у південній частині басейну р. Прип'ять. Зауважимо, що паралелі до останньої назви виявлено південніше — вздовж Дніпра, у середньополіських говірках Житомирщини (південна частина), а також острівними ареалами в білоруських контактних говірках [ЛАПП, к. 84]. Номен *пудо'синовик* виявляє зв'язки з білоруським мовним континуумом, формуючи суцільний ареал у контактних східнополіських українських та південно-східних білоруських говірках [ЛАБНГ I, к. 282]: сх.-поліс. — *пада'с'інавик'і*, *пуда'сичники*, *пудо'син:ики* [221, с. 284], біл. — *падасі́навік, падасі́ннік, асі́навік, асо́вік* тощо [РС, с. 276—278]. Для назви *крас'н'ук*, яка функціонує в центрально-західній мікрозоні ГЧЗ, наявні паралелі в контактних з українськими південно-західних і південно-східних білоруських поліських говірках, локалізованих уздовж українсько-білоруського кордону [ЛАБНГ I, к. 282], тобто характер поширення лексеми з півдня (від р. Тетерів) на північ у білоруському арелі є хвилеподібним. Зауважимо, що ізоглоса, яка розділяє північну і центрально-західну мікрозону ГЧЗ, заходить у басейн Тетерева (на відміну від інших ізолекс, які окреслюють північну мікрозону ГЧЗ).

Назва *ба'гон* 'багно звичайне, Ledum palustre L.' функціонує в більшості ГЧЗ, для цього варіанта характерна тяглість ареалу на півночі — в білоруських говірках [ЛАБНГ I, к. 260]; натомість, варіанти лексико-семантичні — *ба'гул'н'ік*, *ба'гул'н'ак* зафіксовані в західно-центральній мікрозоні в басейні р. Уж та в південній частині досліджуваного ареалу — біля гирла Прип'яті — в нижньонадприп'ятській групі говірок; також див.: [ЛАПП, к. 55].

Північна мікрозона : нижньонадприп'ятська група говірок східної мікрозони, центрально-західна мікрозона — *горо'за* : *рого'за* 'рогіз широколистий, Typha latifolia L.' (К. 18). Метатезована форма номена на позначення рогозу широколистого, Typha latifolia L., *горо'за (гара'за, гра'за)* протиставляє північну мікрозону (суміжну з білоруським ареалом) іншим мікрозонам ГЧЗ. Спорадично цей варіант виявлено південніше — в центрально-південній та південно-східній мікрозонах. Натомість у білоруському ареалі метатези в назві рогозу широколистого не відзначено [ЛАБНГ I, к. 274; РС, с. 197—199]. Основний масив обстежених говірок характеризує основний лексичний варіант — *рого'за* (*рага'за, рега'за*). Лінгвогеографічні джерела фіксують у досліджуваному ареалі й інші номінації рогозу широколистого, Typha latifolia L.: *ка'чалки/-'і, ка'чалочки/-'и, к'і-йа'хі* [ЛАПП, к. 58]. Обстеження сучасних говірок показало, що відзначені лексеми продовжують функціонування у ГЧЗ, проте вживані переважно як позначення суцвіття цієї рослини (К. 19). Номінації суцвіття рогозу широ-

колистого в досліджуваних говірках виявляють мозаїчний характер поширення й афронтальне протиставлення. Така просторова поведінка, а також наявність у білоруському діалектному континуумі паралелей для більшості назв суцвіття цієї рослини (лексеми з коренями *пух-, шиш-, кийах-, качал-, булав-, камиш-, пал-, кот-, голов-, рогоз-*), що представлені в ГЧЗ, свідчать про перехідний характер досліджуваних говірок [ЛАБНГ І, к. 274, 275]. Водночас можна виділити деякі закономірності в ареальній поведінці номінації цієї рослини. Так, похідні з коренем *к'ійах-* репрезентують більшість говірок центральної та центрально-східної підзон та виявляють зв'язи з білоруськими поліськими говірками, контактними з ГЧЗ [ЛАБНГ І, к. 275; ЛАПП, к. 58], утворюючи хвилеподібний ареал. Номени *ка'чалк'і, ка'чалочк'і* спорадично вживані в західноушанській групі говірок.

Східна діалектна, західно-центральна мікрозона : північна мікрозона — *'лопух* : дифузний ареал номінації калюжниці болотної, Caltha palustris L. (К. 22). Назви калюжниці болотної переважно засвідчені в північній та східній мікрозонах; у західно-центральній мікрозоні наявний лише мікроареал, де збереглися назви цієї рослини. Поширення лексеми *'лопух / ла'пух* 'калюжниця болотна, Caltha palustris L.' формує ядро східної мікрозони й утворює мікроареал у центрально-західній мікрозоні в басейні р. Уж та її приток. Просторова поведінка лексеми *'лопух* 'т. с.' в українських та суміжних білоруських говірках свідчить про творення ареалу, спільного для українських і білоруських говірок [ЛАБНГ І, к. 230]. Натомість просторова поведінка лексеми *'лотат'*, яка окреслює ядро південної частини білоруського ареалу, не виявляє такої поведінки в досліджуваному регіоні: у ГЧЗ наявні спорадичні фіксації номена; мікроареал відзначено в контактних із білоруськими західнополіських говірках [ОЗЛР, к. 22]. Північну діалектну мікрозону, зокрема західну групу говірок, характеризує мозаїчність просторової поведінки номінацій калюжниці болотної, що зумовлено перехідним характером говірок цієї території.

Префіксальні назви підберезовика, Leccuinum scarbum S. F. Gray, — *о'бабок*, *о'бабк'і*, *о'бабочк'і* у досліджуваних говірках локалізовані в **північній мікрозоні та в нижньонадприп'ятській групі говірок** (стосовно досліджуваного ареалу ГЧЗ) східної мікрозони (К. 56). Загалом похідні з коренем *'баб-* та словотвірні варіанти *пудбе'резн'ак / пудбе'резник / пудбе'резовик* не виявляють чітких просторових протиставлень, хоча в їхній ареальній поведінці наявні певні тенденції: назви, похідні від дендрономена, меншою мірою поширені в північній мікрозоні ГЧЗ і більше характерні для інших мікроареалів, зокрема для центральноушанської групи говірок та східної надприп'ятської. Специфіку функціонування номінацій підберезовика в цих ГЧЗ визначає наявність дублетних назв у більшості говірок. У північному напрямку лексема *'бабк'і* 'т. с.' (та її словотвірні варіанти) формує безперервний ареал, виявляючи зв'язки з білоруськими говірками [ЛАБНГ І, к. 283; РС, с. 251—253].

Східна діалектна мікрозона : центрально-західна мікрозона — позитивна : нульова репрезентація номінацій галінсоги дрібноквіткової, Galinsoga parviflora L. (К. 17). Назви галінсоги функціонують у масиві говірок басейну р. Прип'ять, а також її притоки — р. Сахан; спорадично їх засвідчено в говірках басейну р. Уж, що утворюють західноушанську групу. У більшості говірок, де назва наявна, функціонують прикметникові сполуки із субстантивом *ˈз'ел':е*; при цьому відзначено варіювання прикметникових компонентів, що свідчить про неусталеність номінації нової фітореалії[1]. Для ареалу позитивної репрезентації назв галінсоги дрібноквіткової у східній мікрозоні ГЧЗ характерна тяглість у східнополіських говірках, однак основний лексичний варіант представлений номенами із відтопонімним прикметником — *н'іˈмец'ке ˈз'іл':а*, *америˈканс'ке ˈз'іл':а* [221, с. 216, 243, 276, 299].

Тяжіння до подібної локалізації виявляють назви айстри, Aster L., що дозволяє окреслити опозицію **східна мікрозона : центрально-західна мікрозона —** *ˈпан'с'к'і кˈв'етк'і* (*ˈцацк'і*) : *ˈаїстри* (К. 34). Лексеми покривають основний ареал дослідження. Ізолекса, яка розділяє ареали функціонування цих номенів, проходить уздовж р. Прип'ять. На півночі, в зоні накладання надприп'ятської і північної мікрозон, виділено мікроареал назви цієї ж моделі з іншим субстантивним компонентом — *ˈпан'с'к'і ˈцацк'і*, паралелі до якої віднайдено в білоруських говірках [РС, с. 312], а також у карпатському ареалі [ОЛА 3, к. 14; ДЛАЗГ II, к. 125]. Відзначено проникнення діалектної мікрозони, окресленої лексемою *ˈаїстра*, в східну надприп'ятську мікрозону. Назви, похідні від інших коренів, спорадично засвідчені в усіх чорнобильських говірках Київщини. Зауважимо, що ареал поширення лексеми *ˈпан'с'к'і кˈв'етк'і* (*ˈцацк'і*) 'айстра' у східнополіських говірках не має продовження і засвідчений лише спорадично [221, с. 281].

Ці ж діалектні мікрозони розмежовує морфемне протиставлення дериватів *буˈрачик'і* : *бурачˈк'і* 'щириця звичайна, Amaranthus retroflexus L.' (К. 33), що проходить уздовж Прип'яті, а на півночі підходить до місця перетину р. Сахан і державного українсько-білоруського кордону. У східній мікрозоні виявлено мікроареал, окреслений атрибутивними сполученнями з опорним компонентом *лобоˈда* 'т. с.'. Лексеми з коренем *буряк-* утворюють безперервний ареал у східнополіських говірках [221, с. 223].

У східній діалектній мікрозоні вздовж р. Прип'ять локалізовано назви *криˈвавец*, *криˈвавник* 'звіробій звичайний, Hypericum perforatum L.' (К. 21),

[1] Рослина з'явилась на території функціонування досліджуваних говірок відносно недавно — в середині XX ст.

двокомпонентні позначення айстри степової, Aster amellus, із субстантивним компонентом *л'он* (ˈ*дикиї л'он*, ˈ*божиї л'он*, ˈ*раїс'киї л'он*, ˈ*син'іїі л'он*, *л'о*ˈ*нок*) (К. 35), що виокремлює цю групу говірок на тлі решти досліджуваного ареалу.

Східну надприп'ятську і центрально-західну мікрозону репрезентує опозиція *пом'і*ˈ*дори*, *бакла*ˈ*жани* : *пом'і*ˈ*дори* 'помідор звичайний, Lycopersicom esculentum L.' (К. 42). Для першої характерне поширення обох назв — *пом'і*ˈ*дори*, *бакла*ˈ*жани*, для другої — лише однієї. Ізоглоса, яка розділяє діалектні мікрозони, де не відзначено давньої номінації помідора звичайного *бакла*ˈ*жани*, відділяє центрально-західну мікрозону від решти досліджуваного ареалу. Така опозиція може сигналізувати лише про "негостре" діалектне членування чорнобильського ареалу, оскільки потрібно враховувати факт можливої динаміки ареалу і забування давньої лексики: у більшості обстежених говірок, де функціонує назва *бакла*ˈ*жани*, лексема притаманна мовленню старшого покоління; як основний варіант функціонує номен *пом'і*ˈ*дори*, виявлений у більшості досліджуваних говірок. Характерно, що паралелі для давньої назви наявні в східнополіських та південно-східних українських говірках; серед зовнішніх паралелей — південно-східні білоруські говірки [РС, с. 227].

Ізоморфа, що розділяє ареали поширення словотвірних варіантів *о*ˈ*сика* / *о*ˈ*с'іна* 'осика, Populus tremula L.', виразно протиставляє **центрально-західну та східну надприп'ятську мікрозони** ГЧЗ відповідно (з мікроареалом *о*ˈ*сика* в басейні Прип'яті); (К. 50; також див.: [ЛАПП, к. 36]). Характерно, що, за даними ЗЛА, дериват *о*ˈ*с'іна* поширений на більшій частині білоруського терену, а в українському континуумі функціонує лише в контактних із білоруськими говірках [ОЛА 3, к. 34].

Західна група говірок північної мікрозони, центрально-західна мікрозона : східна мікрозона (а також мікроареал у центральноушанській групі говірок : мікроареал у нижньонадприп'ятській групі говірок східної мікрозони) — назви із коренем *та*ˈ*тар-* : назви з опорним компонентом *п*ˈ*л'ушн'ік (пл'ушн'ак), цар‿*ˈ*з'ел':е* : *чар‿*ˈ*з'ел':е* : лексеми з коренем *пан-/ пах-* 'аїр тростиновий, Acorus calamus L.' (К. 14).

Для ареалу поширення лексеми *та*ˈ*тарка* (та словотвірних варіантів із коренем *татар-*) характерне проникнення до східної мікрозони досліджуваних говірок; у більшості говірок східної мікрозони номен відомий як дублетна назва до інших лексичних варіантів.

Більшість назв на позначення аїру тростинового мають паралелі в сусідніх говіркових ареалах. Так, одинична в ГЧЗ лексема ˈ*йав'ір* (та інші формальні варіанти) виявляє зв'язки із суміжними білоруськими та східнополіськими українськими говірками: ˈ*йав'ір* 'аїр тростиновий, лепеха звичайна, Acorus calamus L.' [Сабадош, к. 29; Лисенко 1974, с. 258; Смн]; у

білоруських говірках форми з цим коренем є частотними: *а́вір, аві́р, я́вір я́вер, я́вар, яварына* та ін. фонетичні варіанти [РС, с. 174]. Для трансформованої форми ˈ*йар'ій* паралелі віднайдено в білоруських говірках: *я́рай, ярэ́й, арэ́й* [РС, с. 174], ˈ*йêрн'ік* [ЛАПП, к. 60]; назви з основою *цар* функціонують в острівному ареалі на межі українських і білоруських говірок, а також як мікроареал — у середньополіських говірках Житомирщини [ЛАПП, к. 60]. М.В. Никончук визначив лексему *царс'ке з'êл'л'е* 'т. с.' як лексико-семантичний ендемізм, притаманний середньополіським говіркам Житомирщини [Никончук 1989, с. 88], що, однак, потребує уточнення, оскільки лексему зафіксовано з аналогічною семантикою в ГЧЗ Київського Полісся. Так само неможливе віднесення до ендемічної лексики Житомирщини назви аїру тростинового ˈ*л'ал'к'і* [Никончук 1989, с. 150—151], яку також відзначено в досліджуваних говірках із цим же значенням.

Об'єднує чорнобильські надприп'ятські говірки з білоруськими суміжними говірками номінація аїру тростинового — *пˈл'ушˈн'ак* [РС, с. 174—175; ЛАБНГ І, к. 272]. Основний ареал поширення аналізованої лексеми в різних значеннях — білоруські говірки. Номен виявлено в південно-західних білоруських говірках, контактних із західнополіськими українськими: *пли^{е}шни́к* 'лепеха звичайна' [208, с. 124; АСЗГ ІІ, с. 55], *пле́шн'ак* [АСЗГ ІІ, с. 54]. Семантичний обсяг та обсяг дериваційного гнізда дають підстави вважати білоруські говірки основним ареалом функціонування лексеми; зону поширення номена *пл'ушн'ак* у ГЧЗ можна кваліфікувати як периферійну. Ця ж лексема побутує в східнополіських говірках, контактних із білоруськими [ЛАПП, к. 60].

Східна мікрозона (тільки правий берег Прип'яті), **східна група говірок північної мікрозони** (та мікроареал у західноушанській групі говірок) : **центрально-західна мікрозона, західна група північної мікрозони** (та мікроареал у нижньонадприп'ятській групі говірок, мікроареал у західноушанській групі говірок) — ˈ*г'іроўка* : ˈ*л'іл'ійа* : ˈ*макоўка* 'латаття біле, Nymphaea alba L.' (К. 15). Лексична опозиція, яку формують номінації глечиків жовтих, Nuphar luteum L., (К. 16) відрізняється від запропонованого типу протиставлення наявністю окремого мікроареалу, репрезентованого лексемою *балˈбутк'і* 'т. с.' у західній групі північної мікрозони.

Лексема ˈ*г'іроўка* 'глечики жовті, Nuphar luteum L.', 'латаття біле, Nymphaea alba L.' становить ядро східної мікрозони, а також східної групи північних говірок у басейні р. Сахан. Номен є специфічним українсько-білоруським утворенням і не виявлений в інших східнослов'янських говірках, окрім контактного українсько-білоруського ареалу [ЛАНП, к. 98]. У функціонуванні номінацій глечиків жовтих і латаття білого виділено кілька мікроареалів: лексема ˈ*макоўка* 'латаття біле', 'глечики жовті' окреслює нижньонадприп'ятську групу говірок і мікроареал у західноушанській

групі говірок із продовженням у східнополіських українських та деяких білоруських говірках [221, с. 267; РС, с. 185—186]. Зауважимо, що в західнополіському ареалі такий мікроареал виокремлено у контактних із білоруськими говірках [ОЗЛР, к. 28]. Зіставлення картографування назв латаття білого і глечиків жовтих у сучасних ГЧЗ з інформацією давніших лінгвогеографічних джерел, зокрема з даними ЛАНП Т.В. Назарової, свідчить про відносну сталість диференціації чорнобильського ареалу на основі реалізації зазначених семем [ЛАНП, к. 98]. Основне розходження виявлено у фіксації мікроареалу назв із коренем *лопух-* для зазначених реалій, який, за нашими даними, репрезентує верхньонадприп'ятську групу говірок у межах досліджуваного ареалу (басейн р. Прип'ять) і не відзначено у говірках центрально-західної мікрозони (поблизу адміністративного кордону між Поліським і Чорнобильським районами), що відбито в ЛАНП [ЛАНП, к. 98]. Мікроареал у західній групі говірок північної мікрозони становлять назви глечиків жовтих з основою *балб-*. Паралелі зафіксовано в білоруських говірках: *балбу́ткі, бо́лбаткі* 'т. с.' [РС, с. 185].

Центральноушанська група говірок : решта ГЧЗ. Назви *чорˈн'іка* (*чорˈн'іца* та форми множини обох словотвірних варіантів) 'чорниці, Vaccinium myrtillus L.' протиставлені номену *ˈйагоди* (*ˈчорнийе ˈйагоди*) 'т. с.' (К. 44). Характерно, що останню назву локалізовано в центральній мікрозоні досліджуваного ареалу — між р. Прип'ять та р. Ілля. Порівняння із матеріалами ЛАПП (к. 48) свідчить про динаміку ареалу поширення назви, а саме — його звуження. Така просторова поведінка номена, припускаємо, відображає загальний вплив літературного стандарту.

Лексична непротиставність характерна для назв малини, Ribus idaeus L.; однак номени протиславлені за формами однини / множини, як і назви інших ягід у ГЧЗ: *маˈлина* : *маˈлини* (К. 49). Форма множини засвідчена в центральній мікрозоні досліджуваних говірок; їх локалізація відповідає поширенню лексеми *ˈйагоди* (*чорнийе ˈйагоди*) 'чорниці, Vaccinium myrtillus L.'. Характерно, що лише множинні назви малини в ГЧЗ утворюють виразний ареал поширення, на відміну від номенів *брусˈниц'і*, *чорˈниц'і*, *жураˈв'іни*, *суˈниц'і* (у множині); у білоруському ж континуумі як назви ягід функціонують переважно форми множини [ЛАБНГ І, к. 222, 224—226], що свідчить про тяглість ареалу з півночі в зону перехідних ГЧЗ.

Уздовж адміністративної межі Поліського та Чорнобильського районів та в деяких говірках на кордоні з Житомирською областю поширений номен *заˈйечий гриб* 'гриб родини болетових, що синіє від дотику'; решту ареалу поєднує двокомпонентна назва *ˈпол'с'кий гриб* (К. 54).

Основним виявом семеми 'цикорій дикий, Cichorium intybus L.' у досліджуваних говірках є номінація *петˈров'і батоˈги*, яка покриває весь досліджуваний ареал. Виділено мікроареал у центральній підзоні, для якого

характерні інші номінації — *пет'роў ден'*, *цв'ен'тор'йа*, *'наст'ін ба'тог*, *васи'л'оў ба'тог* (К. 30).

Дифузні ареали; афронтальні опозиції. Лексично не диференціюють досліджуваний ареал назви білого гриба, Boletus edulis, оскільки основним репрезентантом цього значення є двокомпонентна сполука *'б'елиї гр'іб* — різні формальні варіанти (К. 53). Відзначено звуження ареалу побутування родової назви у видовому значенні, раніше зафіксованої в усьому ареалі Нижнього Надприп'яття [ЛАНП, к. 99]. Так, у східнополіських говірках номен *гриб* у родовому значенні також функціонує несистемно [221, с. 210]. Лексема *боро'вик* 'т. с.' (без конкретизації семантики) зосереджена у верхньонадприп'ятській групі говірок.

Основним лексичним репрезентатом семеми 'омела біла, Viscum album L.' у досліджуваних говірках є флорономен *ве'ха* (К. 51) — специфічне середньополісько-білоруське утворення. Він покриває основну частину досліджуваного ареалу. Паралелі наявні в південно-східних білоруських говірках, суміжних із досліджуваними [РС, с. 33—34, 206, 215, 390]. Спорадично назву відзначено в південно-західних прикордонних білоруських говірках: *ве́ха, в'е́ха* 'т. с.' [АСЗГ I, с. 51—52], в інших українських говірках номена *ве'ха* 'т. с.' не засвідчено [СБГ I, с. 143, 242; Мигол. 1994, с. 222; Піпаш].

В окремих ГЧЗ як дублетну до основного варіанта засвідчено лексему *оме'ла*. Паралелі до останнього номена наявні в білоруських говірках. У досліджуваних говірках відзначено динаміку назви: лексема *оме'ла* функціонує в мовленні молодшого покоління. Такі свідчення дозволяють припустити, що лексема *ве'ха* була основним лексичним варіантом і в говірках, де наразі назви омели білої втрачені. Паралелі до цієї лексеми наявні в південно-східних білоруських говірках: *вяха́* 'омела' [РС, с. 33—34].

Спорадично в ГЧЗ поширені й інші позначення цієї фітореалії — *мет'ла*, *во'рон'аче куб'ло*, *глу'ха га'л':а*, для яких характерна мозаїчна просторова поведінка.

Лексема *мо'р'іг* 'спориш звичайний, Polygonum aviculare L.', ареально не протиставна у ГЧЗ, репрезентує середньополіський ареал українських поліських говірок загалом [ЛАПП, к. 57]. Тяглість ареалу на північ визначає побутування цього ж номена в південно-західних та південно-східних білоруських говірках: *муро́г* 'драсён птушыны, спарыш' [РС, с. 117—118; Бейл., с. 427]. Дистантні лексичні зв'язки відзначено в українському діалектному континуумі — у західнополіських та східнополіських говірках [ЛАПП, к. 57; 209, с. 149; Лисенко 1974, с. 123], а також російських говорах: *му́рог, муро́г, моро́жик* 'т. с.' [СРНГ 18, с. 269, 358]. У решті українських говірок та в багатьох слов'янських діалектах лексема *мо'р'іг* відома з давньою загальною семантикою, наприклад: укр. — 'мурава, трава',

‘молода зелена трава, мурава’, [Гуц. гов., с. 125; СБГ II, с. 445]; рос. — ‘трава’, ‘густа трава’, ‘соковита густа трава’, ‘молода трава’ [СРНГ 18, с. 269, 358].

Дифузним є характер просторової поведінки назв кропиви жалкої, Urtica urens L.: ядро становить лексема *ˈжижка*, яку засвідчено в більшості ГЧЗ (К. 26); мозаїчний характер функціонування виявляють двокомпонентні прикметникові сполуки, утворені на основі родової назви, які іноді є дублетними до *ˈжижка*.

Мозаїчну просторову поведінку виявляють номінації суниць лісових, Fragaria vesca L., репрезентовані двома лексичними варіантами, що творять афронтальне протиставлення, — *суˈниц’і* і *земл’аˈн’іка* (К. 48). Одиничною є лексема *кˈрасна ˈйагода*, зафіксована на периферії, паралелі до якої відзначено і в інших середньополіських говірках [Сабадош, к. 58, с. 88].

Лексема *оˈжина*, Rubus caesius L., об’єднує весь чорнобильський ареал (К. 45). Назву *йежеˈв’іка* зафіксовано спорадично. Виявлений мікроареал, окреслений давньою лексемою *струˈгов’іна / стругˈлов’іна* ‘ожина несійська, ведмежина, Rubus nessensis W. Hall.’. Паралелі наявні в середньополіських говірках Житомирщини, де аналізований номен також побутує в острівному ареалі [ЛАПП, к. 50].

Назви журавлини, Oxycoccus palustris, не утворюють чітких ареалів (К. 46), однак протиставлені на лексичному рівні: ядро становлять номени з коренем *журав-*, назва *кˈл’уква* вживається спорадично, в більшості випадків — як паралельний варіант до форм із *журав-* і є результатом проникнення із північного сходу — з російських говірок, де вони є основним репрезентантом цієї семеми (в білоруському ареалі назва також поширена вздовж російського кордону [ЛАБНГ I, к. 226]). Лексико-словотвірні варіанти назв брусниці, Vaccinium vitis idaea, із суфіксами *-ик-/-иц-* також не утворюють чітких ареалів.

Дифузна просторова поведінка притаманна назвам кульбаби лікарської, Taraxacum officinale L., що, ймовірно, зумовлено взаємопроникненням контактних українського та білоруського ареалів (К. 24). Так, ядро досліджуваного ареалу становить лексема *кулˈбаба*; підкреслимо, що номен не виявляє зв’язків із білоруськими говірками, де він засвідчений як одинична назва [РС, с. 49; ЛАБНГ I, к. 244]; натомість у ГЧЗ функціонує (проте не становить ядра) лексема *одуˈванчик / надуˈванчик*, яка є продовженням східнослов’янської ізоглоси *адуванчык / надуванчык* [ЛАБНГ I, к. 244], що дозволяє говорити про однобічне проникнення контактних ареалів. Паралелі наявні у східнополіських говірках, зокрема суміжних із ГЧЗ, та білоруських говірках, що свідчить про тяглість ареалу за Дніпром — межею середньополіського і східнополіського говорів [ЛАПП, к. 54].

Також на позначення кульбаби лікарської в сучасних ГЧЗ засвідчено номінацію *моло'чаї / молоч'н'ак*. Деривати з коренем *молоч-* фіксують лінгвогеографічні джерела [ЛАПП, к. 54]. Згідно з даними ЛАПП, номен поширений у багатьох середньополіських та східнополіських говірках [ЛАПП, к. 54; 221, с. 272—273]; проте обстеження редуктивного ареалу чорнобильських говірок Київщини показало, що у функціонуванні номенів цієї моделі відзначено динаміку — обмеження території функціонування лексем *моло'чай / молоч'н'ак* у видовому значенні та їх архаїзацію (у переселенських ГЧЗ ці назви зазвичай побутують у мовленні старшого покоління діалектоносіїв); також у досліджуваних говірках не виявлено лексеми *'бабка* 'т. с.', яку засвідчено в [ЛАПП, к. 54].

Не в усьому ареалі ГЧЗ зафіксовано назви білого гриба, що росте на свято Миколая: вони переважно представлені дериватами із коренями *Микол-* та *май-* та характеризуються мозаїчною просторою поведінкою.

Невиразні ареали поширення мають репрезентанти семеми 'гриб, наріст, що росте на стовбурі, пні дерева' (К. 62): *гу'ба*, *'губка*, *'чага*, *'наросл'а*, одно- і двокомпонентні назви з опорним компонентом *гриб*. Така мозаїка зумовлена динамікою семантичної структури номенів (насамперед *гу'ба*), втратою традиційних знань про застосування реалії та поплутання з іншими реаліями.

Назви кукурудзи, Zea mays L., також не мають чітких ареалів поширення (К. 38) і репрезентовані загальновідомим *куку'руза* і номеном *к'ійа'х'і*, зоною поширення якого є весь поліський обшир [АУМ I, к. 315; АУМ II, к. 327], а паралелі засвідчені в карпатських говірках [ОКДА 5, к. 3]. Засвідчене *коча'ни* 'т. с.' є результатом метонімічного переносу і функціонує лише в одній говірці (Кр2).

* * *

Аналіз фітономінації ГЧЗ дав змогу з'ясувати лексичні особливості цієї мікрозони. Характерологічною ознакою ботанічної лексики досліджуваних говірок є те, що більшість специфічних лексичних елементів, які репрезентують ГЧЗ (і не відзначені в інших українських говірках), виявляють тісні зв'язки з білоруським мовним континуумом. Ця риса визначає неповторність мовного образу ГЧЗ як структурно близьких до білоруських. Така лексика репрезентована номенами *п'л'ушн'ак* (*пл'уш'н'ак*) 'аїр тростиновий, Acorus calamus L.', *бал'бутк'і* 'калюжниця болотна, Caltha palustris L.', 'глечики жовті, Nuphar luteum L.', 'латаття біле, Nymphaea alba L.', *'г'іроўк'і* 'латаття біле, Nymphaea alba L.', 'глечики жовті, Nuphar luteum L.', *ве'ха* 'омела біла, Viscum album L.' тощо. Цим зумовлена й лексична строкатість північної мікрозони ГЧЗ, адже "на всіх мовних рівнях

перехідність виявляється у формі діалектної синонімії чи поступового загасання (проникнення) конфронтувальних елементів” [203, с. 157].

Серед специфічної лексики, яка вписує чорнобильські говірки в загальнополіський контекст — *муˈрог* ‘спориш звичайний, Polygonum aviculare L.’, *кийаˈхи* ‘кукурудза, Zea mays L.’ (заг. н.), *пуˈр’ічка* ‘смородина червона, Ribes rubrum L.’, *сон* ‘соняшник звичайний, Helianthus annuus L.’ та ін.

Найбільше специфічних лексико-семантичних елементів у ботанічній лексиці ГЧЗ виявлено в північній мікрозоні та на межі Поліського та Чорнобильського адміністративних районів. Це частково підтверджено лексичними картами ЛАНП (к. 86, 91, 97, 98). Лексико-семантичними локалізмами, які репрезентують досліджувані говірки, є флороназви *гваз*ˈ*д’іка* ‘вид чорнобривців з великими жовтими квітками’, номени *колосˈн’ік* / *колосˈн’ішн’ак* ‘соняшник звичайний, Helianthus annuus L.’, *карaˈхан’ка* ‘малий декоративний гарбуз, який використовують як прикрасу для вікон’, метатезована лексема *горо*ˈ*за* ‘рогіз широколистий, Typha latifolia L.’, *шипуˈх’і* ‘лілія, Lilium’; *фуˈд’іна* ‘ягода’, *буˈчав’іти* ‘достигати (про колоскові)’. Семантичними ендемізмами є флорономени ˈ*кон’с’к’і каш*ˈ*тан* ‘дурман звичайний, Datura stramonium L.’, ˈ*каштан* ‘плід дурману звичайного’ [Кобів, с. 155—156; Сабадош, к. 17; 208, с. 112]; аналогічну назву виявлено для рослини Aesculus[1] [248, с. 181].

Для східної надприп’ятської та північної діалектних мікрозон характерне накладання ареалів поширення деяких лексем, що часто зумовлено впливом контактних білоруських говірок. У межах основних діалектних мікрозон також виділено мікроареали, розділені ізоглосами окремих лексико-словотвірних явищ, а саме — наявністю номінації галінсоги дрібноквіткової, *чар‿*ˈ*з’ел’:е* ‘аїр тростиновий, Acorus calamus L.’, назви аїру тростинового з коренем *пан-/пах-*, *красного*ˈ*лов’ік* ‘підосичник, Leccuinum aurantiacum S.F. Gray’, наявністю двокомпонетних назв щириці звичайної, Amaranthus retroflexus L., із субстантивом *лобо*ˈ*да*.

Східну надприп’ятську мікрозону виокремлює пасмо ізоглос, яке проходить уздовж Прип’яті (лексеми ˈ*г’іроўка* ‘латаття біле’, ‘глечики жовті’, *б*ˈ*рат’ік‿і‿сест*ˈ*р’ічка* ‘фіалка триколірна’, позитивна реалізація номінації галінсоги дрібноквіткової, *п*ˈ*л’ушн’ік* ‘аїр тростиновий’ тощо). Кілька ізолекс заходить далі на захід: так, одна ізоглоса, що репрезентує двочленне лексичне протиставлення *крас*ˈ*н’ук* : *пудо*ˈ*с’інов’ік*, проходить на північному заході поблизу р. Ілля, далі — у верхньому басейні р. Уж і, перетинаючи її, — аж до Київського водосховища.

Північну мікрозону визначають ізоглоси лексем *горо*ˈ*за* ‘рогіз широколистий’, лексико-словотвірний варіант *б*ˈ*ратік’і* ‘фіалка триколірна’,

[1] Лексема подана у джерелі без зазначення локалізації.

серпо'р'ез ‘деревій звичайний’, зневиразнений ареал номінації калюжниці болотної, на відміну від лексеми *'лопух*, що становить ядро інших діалектних мікрозон; протиставлення форм *ба'гон* (на півночі) : *баг'но* (на півдні); фонетичні ізоглоси поширення форм *кл'**о**н, оче'**ро**т, '**по**жма, пше**н'і**ца, **з'е**л'онк'і*. Для північної діалектної мікрозони найбільше властива дифузність — мозаїчний характер поведінки багатьох лексичних елементів.

Центрально-західну мікрозону окреслюють ізолекси *'аїстра* ‘айстра’, *'лопух* ‘калюжниця болотна’, нульова реалізація семеми ‘галінсога дрібноквіткова’, ізоформи *брат'к'і* ‘фіалка, Viola L.’, *бу'рачк'і* ‘щириця, Amarathus L.’.

Лексеми, поширені у східній надприп’ятській та північній діалектних мікрозонах, виявляють тісні зв’язки з білоруським мовним континуумом; водночас відзначено чимало паралелей у східнополіських українських говірках. Зауважимо, що східні надприп’ятські говірки виокремлюються в чіткий ареал, у той час як північна мікрозона має мозаїчний характер.

На стику надприп’ятської і центрально-західної мікрозон виявлено односпрямоване проникнення лексичних рис, що формує мозаїку ботанічної лексики в мікроареалі говірок уздовж правого узбережжя р. Прип’ять.

Мікроареали окремих фітоназв виявлено в двох мікрозонах: східній надприп’ятській та центрально-західній (поблизу адміністративного кордону Чорнобильського та Поліського районів).

Зіставлення пасом ізолекс ботанічних назв з ізоглосами явищ інших мовних рівнів —— фонетичних, морфологічних, представлених у ЛАНП та скартографованих нами, спонукає до деяких узагальнень. Безперечно, справедливим є твердження, що “як територіальна проекція фонетичних і граматичних явищ перекриває менші лексико-семантичні ареали, так і проекція лексико-семантичних явищ утворює діалектні зони, які охоплюють декілька фонетико-граматичних ареалів, їх частин, ареал мови загалом або ареали декількох мов” [200, с. 32]. Аналіз лексико-словотвірних ізоглос у досліджуваному ареалі свідчить про кілька типів поведінки мовних явищ різних рівнів: 1) тяглість лексичного мікроареалу певного явища вздовж р. Прип’ять — від гирла далі на північ та протиставлення східної надприп’ятської мікрозони південно-західній частині ареалу ГЧЗ (див.: [ЛАНП, к. 88, 92, 93, 97, 99—101] та ін.); 2) розташування ізоглос ближче до українсько-білоруського кордону в північній мікрозоні ([ЛАНП, к. 87, 91]; див. ізоглоси лексем *серпо'р'ез*, *б'рат'ік'і*, *'панс'к'і к'в'етк'і, горо'за,* що виокремлює північну мікрозону — К. 68, 69). Зокрема, М.В. Никончук зауважував, що “ареал, зайнятий розмежувальними українсько-білоруськими ізоглосами, дуже широкий — з півночі на південь він охоплює

білорусько-українське правобережжя від Прип'яті до Ірші, майже до південної межі правобережнополіського діалекту, тобто до тієї території, де починаються вже південноволинські говори" [200, с. 160]; також див.: [АУМ І, к. 363, 363].

Картографування фонетичних рис за матеріалами ботанічної лексики в ареалі ГЧЗ та аналіз карт ЛАНП свідчить про аналогічне розташування фонетичних ізоглос (К. 66, 67), які видовжені за нижньою течією р. Прип'ять або ж локалізовані на півночі поблизу українсько-білоруського кордону; характерно, що для фонетичних явищ характерне поширення від Прип'яті — практично до адміністративної межі двох районів (Поліського й Чорнобильського), а для лексики — вужча зона поширення вздовж Прип'яті.

Отже, лінгвогеографічна інтерпретація ботанічної лексики ГЧЗ дозволяє стверджувати, що фітономінація досліджуваних говірок є ареально-релевантною. Чимало назв рослин виявляють чіткі ареали; найвиразніше виокремлюється східна надприп'ятська мікрозона, менш виразно — північна та центрально-західна.

ДЕЯКІ УЗАГАЛЬНЕННЯ

Флорономінація виявилася важливим фрагментом лексико-семантичної системи ГЧЗ, редуктивних за своєю суттю, приречених позамовними обставинами на глибоку трансформацію структури. Ці говірки продовжують активно використовуватися старшими діалектоносіями в побутовій комунікації. Предметна лексика, пов'язана з навколишнім середовищем, значною мірою переходить у пасивний словниковий запас і згодом може бути втрачена. На збереження флорономенів впливають прагматичні чинники, а саме — важливість цих реалій у житті мовців, їх актуальність у нових умовах проживання, новому середовищі, а також власне мовна і культурна компетенція носіїв говірок.

Різні фрагменти тематичної групи ботанічної лексики в обстежених говірках збережені різною мірою; співвідношення передбачених питальником назв реалій і виявлених у говірках назв (реалізованих щонайменше в одному обстеженому населеному пункті) є таким: "назви сільськогосподарських рослин" — 339 із 425[1], "назви ягід, фруктових дерев і кущів" — 87 із 112, "назви грибів" — 72 із 106, "назви дикорослих дерев і кущів" — 167 із 279, "назви дикорослих трав'янистих рослин" — 214 із 271, "назви декоративних рослин" — 47 із 51.

Найменше репрезентованим виявився фрагмент ЛСГ 'дикорослі дерева і кущі' — т. зв. "лісова лексика", яка потребує особливої мовної компетенції і знань діалектоносіїв (59,9 %). Однак навіть опитування людей відповідної сфери діяльності не дало позитивних результатів (н. пп. Луб'янка, Кошівка). Натомість найкраще збережені назви сільськогосподарських (79,8 %) і декоративних рослин (92 %). Характерно, що для рослинної лексики, пов'язаної з традиційними ремеслами поліщуків (лозоплетінням, прядінням), також властивий невисокий ступінь збереження (так, назви *мот*ˈ*к'і* 'жіночі стебла конопель, що дають насіння', *п*ˈ*лоскун'і* 'чоловічі стебла конопель, які не дають насіння', *лут* / ˈ*лут':е* 'липова кора, з якої плетуть постоли' тощо відомі переважно лише найстаршому поколінню діалектоносіїв, які були причетні в минулому до відповідних занять). Порівняно невеликий

[1] Першою подано кількість реалізованих пунктів питальника, другою — загальну кількість питань, передбачених питальником.

відсоток реалізації лексико-семантичного поля ‘гриби’ (67,9 %) у досліджуваних говірках, незважаючи на важливість цього сегмента позамовної дійсності в житті діалектоносіїв, можна пояснити значною деталізацією питальника й нерозрізненням самих денотатів, що зумовлено прагматичними чинниками (наприклад, мовці не розрізняють багатьох видів не лише отруйних грибів, а і їстівних у зв’язку з наявністю великої кількості найцінніших — Boletus edulis; сортів деяких зернових культур — через відсутність практики їх культивування, дикорослих рослин, не важливих у побуті тощо).

При цьому в кожній ЛСГ за частотністю реалізації і семантичним критерієм виявлено ядро і периферію. До ядра належать регулярно відтворювані номени — так звані “регулярні ланки <...> у моделі структурної організації лексико-семантичної групи” [72, с. 113] — назви основних сільськогосподарських і садових, дикорослих деревних і трав’янистих рослин, деяких грибів; чимало з них є давніми з походження номенами, характерними для більшості українського мовного континууму.

Реконструктивне вивчення ботанічної лексики дозволило змоделювати цей фрагмент лексико-семантичної системи ГЧЗ у кількох площинах: з одного боку, виявити склад і семантичну структуру цього лексико-семантичного поля, з другого — з’ясувати його відношення до інших лексико-семантичних утворень у мовній системі ГЧЗ. Зрозуміло, що ці завдання можна було реалізувати з певною умовністю, оскільки ці говірки зазнають відчутних змін.

Встановлення мотивації фітономенів дозволило змоделювати “рослинний код” цих говірок. Здебільшого зафіксовані назви рослин та понять, пов’язаних із ними, є мотивованими. Більшість номенів зумовлені зовнішніми характеристиками рослин й утворені на основі МО ‘будова’, ‘колір’, ‘особливості зростання’, дещо менше — часовими й просторовими характеристиками (коли і де росте рослина). Мовці часто оцінюють рослину абстрактно (позитивно чи негативно) — за корисністю / некорисністю, естетичними характеристиками; такий спосіб номінації (МО ‘якість’) виявився продуктивним у ГЧЗ, що також є характерною рисою говірки. Зрозуміло, що оцінці підлягає окремий прояв реалії, що згодом піддається узагальненню як мотив номінації рослини. Часто в назві фітооб’єкта поєднуються кілька ознак; у ГЧЗ найпродуктивнішим виявилося поєднання ‘будова рослини’ + ‘колір рослини’. До появи полімотивованих слів призводить неможливість визначити єдину основну МО і як наслідок — коливання між різними МО (наприклад, МО ‘вплив на організм людини чи тварини’ або МО ‘лікувальні властивості рослини’). Таких фітономенів відносно небагато; їх поява зумовлена втратою традиційних народних знань про рослини — їхні лікувальні чи магічні властивості, як вони діють на організм людини (рідше — тварини).

Динаміку говірок засвідчує втрата окремих номінативних одиниць та засвоєння нових. Входження в систему говірки нових елементів зумовлене як потребою номінації нових реалій чи тих, яких раніше носії ГЧЗ не вирізняли з-поміж інших (зокрема нових сортів сільськогосподарських рослин — *цв'іт'на ка'пуста*, *тр˙охг'ранийе* 'сорт черешні', грибів — *си'н'аўк'і*, *ре'доўк'і* тощо), так і розвитком окремих мікрополів (наприклад, розширення значення лексеми *па'лоїка*, трансформація мікрополя назв періодів зростання колоскових).

З'ясовано, що однією з основних рис редуктивних говірок є підвищена варіантність елементів різних структурних рівнів; останнє виявляється в синонімізації мовних одиниць. Так, чимало номенів зафіксовано з різними афіксами в одній говірці: *малач'н'ак* // *мала'чаї* (Рд); *серпо'р'езн'ак* // *с'ерпо'р˙езн'ік* (Кпч); *серпа'р'езн'ік* // *с'ерпа'р'ез* (Кш), *хвош'чоўка* // *хвош'чоўн'ік* (Бн); *і'ван‿і‿'марйа* // *і'ван‿да‿'марйа* (Ссл); *ц'і'бул'ка* // *ци'бул'н'ак* (ЗП) тощо. Синонімізація в говірці пов'язана з використанням різних засобів вербалізації мотиваційної ознаки[1] (як *тис'ачо'л'існ'ік* // *сто'тис'ачн'ік* 'деревій звичайний, Achillea millefolium' — Вч); або ж актуалізації різних ознак (*морк'в'анка* (МО 'форма') // *моло'чаї* (МО 'колір') 'болиголов плямистий, Conium maculatum L.' — Гс). Причини появи лексичних синонімів і словотвірних варіантів ботанічних назв у редуктивній говірці в кожному окремому випадку різні, що заслуговує на спеціальне вивчення; це явище здебільшого свідчить про трансформацію говірки.

Незважаючи на те, що минув час від переселення мешканців із зони відчуження в нове середовище і в їхньому мовленні відбувалися різні трансформаційні процеси, завдяки обраній методиці вдалося виявити локалізми та малопоширені лексичні елементи, які формують самобутній мовний образ кожної говірки (наприклад, *фу'д'іна* 'ягода', *гра'за*, *гара'за* 'рогіз широколистий, Typha latifolia L.', *скула'ве 'з'ел':е* 'дикоросла рослина, [?]' і под.), а також спільні для українського і білоруського континууму елементи, що відображають взаємодію ареалів.

Верифікації реконструйованих особливостей ГЧЗ сприяє врахування номінаційних процесів та системних відношень у ботанічній лексиці, опора на тексти, метамовні коментарі діалектоносіїв, зіставлення із сусідніми говірками. Застосування комплексного підходу дозволило реконструювати окремі фрагменти досліджуваної ТГЛ. До таких ботанічних номенів належать деякі полісемічні назви дикорослих рослин, мало знані широким колом діалектоносіїв через низьку практичну цінність реалій (*за'зул'к'і* 'веснівка дволиста', *мар'ковн'ік* 'болиголов плямистий').

Важливим залишається аналіз дериватів, етимологія, з'ясування системних зв'язків та мотивації флороназв, що дозволяє встановити твірну

[1] Це ж стосується й ареального варіювання слів — лексичної реалізації семеми; докладно див.: [64, с. 136—149].

базу фітономена (наприклад, *скулаˈве ˈз'ел':е* ‘рослина’ ← **сˈкула* ‘назва хвороби’, *каре*ˈ*хан'ка* ‘малий декоративний гарбуз’ ← *‘прикрість; щось погане’).

Трансформаційні процеси протікають на різних рівнях та пов'язані: а) зі зміною складу аналізованої ТГЛ — як із втратою окремих ланок лексико-семантичної системи, так і з засвоєнням нових лексичних одиниць; б) зі зміною семантичної структури чи номінативних полів деяких лексичних одиниць; в) з динамікою системних відношень (насамперед парадигматичних і мотиваційних). Причинами динамічних змін є: 1) потреба диференціації нових реалій чи об'єктів, які нещодавно набули цінності для мовців, і пошук номінативних засобів їх розрізнення; 2) номінативна атракція; 3) реалізація спільних мотивів номінації за допомогою однакових номінативних засобів, що зумовлює полісемічність багатьох флорономенів; 4) вплив іншодіалектного середовища чи літературного стандарту, якого більшою мірою зазнають саме переселенські редуктивні говірки.

Картографування ботанічної лексики ГЧЗ показало, що лінгвогеографічний метод дає позитивні результати при дослідженні редуктивних переселенських говірок у проекції на ареал побутування материнських говірок, зруйнований унаслідок дії позамовних чинників. Аналіз тенденцій просторової поведінки ботанічної лексики ГЧЗ засвідчив наявність варіативності на всіх мовних рівнях.

Картографований матеріал показав, що специфічні риси ГЧЗ (як лексичні, так і фонетичні) сконденсовані переважно у східній надприп'ятській та північній діалектній мікрозонах; не так чітко виокремлюється центрально-західна мікрозона. Чимало лексичних елементів, визначених як локалізми середньополіських говірок Житомирщини, виявлено і в говірках Нижнього Надприп'яття, що увиразнює самобутній мовний образ середньополіських говірок як окремої мовно-територіальної одиниці на загальнополіському діалектному тлі.

Для картографування та лінгвогеографічної інтерпретації було обрано ареально релевантні лексичні одиниці, які виявилися максимально репрезентативними в досліджуваних ГЧЗ; у деяких випадках інформативною була наявність позитивної чи нульової лексичної реалізації семеми, однак структурні характеристики досліджуваних говірок зумовили наявність окремих лакунарних ділянок на лінгвістичних картах. Лінгвогеографічний аналіз і порівняно невеликий ареал, обраний як об'єкт дослідження, дозволяють говорити лише про тенденції до просторової локалізації (концентрації) флороназв в окремих мікрозонах материнського ареалу, які умовно позначені як східна надприп'ятська, північна, центрально-західна (К. 71). Говірки цих мікрозон найбільше виявляють зв'язки із сусідніми східнополіськими українськими говірками та білоруським ареалом, формуючи безперервні ареали поширення окремих лексем у відповідних напрямках. Ха-

рактер контактування із зазначеними ареалами найчастіше є взаємопроникним, що свідчить про перехідний характер контактних ГЧЗ східної надприп'ятської та північної мікрозон. Для них властивий дифузний характер просторової поведінки багатьох ареально протиставних флорономенів.

На основі картографування та інтерпретації лексичного матеріалу встановлено, що міцні зв'язки з контактними білоруськими та східнополіськими українськими говірками виявляє і південна група східних надприп'ятських говірок. Це зумовлено тим, що смуга перехідних говірок за матеріалами фітономінації видовжена на південь порівняно з окресленою переважно на основі фонетичних та морфологічних явищ групою перехідних говірок, що подано в "Лінгвістичному атласі Нижньої Прип'яті" Т.В. Назарової [ЛАНП, к. 107].

Отже, незважаючи на стрімкі трансформаційні процеси в переселенських чорнобильських говірках, вдалося зафіксувати і дослідити тематичну групу ботанічної лексики як важливу частину мовного образу редуктивних ГЧЗ. Дослідження назв рослин та понять, пов'язаних з ними, засвідчило наявність динаміки в лексиці переселенських говірок, зумовлену як внутрішньолінгвістичними, так і позамовними чинниками; водночас дало змогу реконструювати фрагменти тематичної групи ботанічної лексики.

Ботанічна лексика говірок Чорнобильської зони: матеріали до Лексичного атласу української мови

1. НАЗВИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН ТА ПОНЯТЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НИМИ

1.1. Загальні назви сільськогосподарських рослин

'Зернові культури' (заг. н.): *кулʼтура* (Кор, Мкс, Рз), *кулʼтурі* (Бр), *кулʼтурˈі* (Сх); *зернаˈвʼійе* (Оп), *зʼернаˈвʼійе* (Зм), *зʼернаˈвʼі* (Чст), *зернаˈве* (Пр), *зернаˈвˈе* (Пр); *зерˈно* (Кп); *хлʼеб* (Дб, Зм, Рз, Сх), *хлʼіб* (Гс, Сх);

присл. Петˈро із‿ноˈвим хˈлʼібом оˈбʼедайе всʼегˈда 'поява колосся зернових на свято Петра і Павла' (Сх).

Зн.: *хлʼіб* (*хлʼеб*, *хлʼеп*): 1. 'хліб, зернові культури' (Гс, Дб, Зм, Рз, Сх, Чст); 2. 'харчовий продукт, випечений з борошна' (всі н. пп.).

Зн.: *руно*: 1. 'овеча вовна' *руˈно* (Кп, Мкс, Мш, Ссл); 2. 'густі сходи озимих посівів' ˈ*руна* (Кп), *руˈна* (Кп); 3. 'перші сходи, що з'явилися над землею' *руˈно* (Мкс, Рз).

'Весняні посіви зернових культур': *йарˈіиˈна* (Бн); ˈ*йаре* ˈ*жиіто* (Бн); *весˈнʼанийе кулʼтурі* (Бр).

'Осінні посіви зернових культур': *азʼімʼіˈна* (Бн); *зʼімаˈвʼійе кулʼтурі* (Бр); *шо* ˈ*сʼейалиі* ˈ*ўосенʼ* (Тер); ˈ*жиіто* ˈ*толʼко на* ˈ*зііму* (Ст).

'Змішані посіви' (заг. н.): ˈ*мʼішанка* (Мкс, Пл), ˈ*мˈешанка* (В), ˈ*мʼешанка* (Бн); *смʼесʼ* (Рз); ˈ*сумеш* (Зм), ˈ*сумʼіш* (Б).

'Змішані посіви вики й вівса': ˈ*вʼіко‿оˈвес* (Ржд, Тер, ТЛ), ˈ*вʼіко‿оˈвʼес* (Кр2, Крд), ˈ*вʼіка‿аˈвʼес* (КрГ), ˈ*вʼіко‿аˈвʼес* (Кш), ˈ*вʼіко‿аˈвес* (Лел), ˈ*вʼіка‿оˈвес* (Пл, Ус), ˈ*віка‿оˈвес* (Б), ˈ*вʼіка‿оˈвʼес* (Іл); ˈ*вʼіка‿з‿овˈсом* (Гс); ˈ*сумʼеш* ˈ*вʼіка‿з‿овˈсом* (Іл); *оˈвес‿із‿ˈвʼікойу* (Іл), *аˈвʼес‿із‿ˈвʼікайу* (Ссл); ˈ*суржіик* (Рд); *сʼеˈнаж* (Чст); *зʼеˈлʼениї корм* (Сх); *смʼесʼ* (Рз); ˈ*сумеш* (Зм), ˈ*сумʼіш* (Б); ˈ*мʼішанка* (Пл), ˈ*мˈешанка* (В), ˈ*мʼешанка* (Бн).

'Змішаний посів вівса й гороху': *оˈвес‿з‿гоˈрохом* (Гс).

'Змішаний посів вики і гороху': ˈ*вʼіка‿з‿гоˈрохом* (Гс).

'Соковитий корм для худоби із подрібнених кормових рослин': ˈ*сʼілос* (ТЛ).

'Усі городні культури' (заг. н.): *гоˈродʼіна* (Дн, Мш, Стч), *гаˈродʼіна* (Зм, Рд).

1.2. Родові й видові назви сільськогосподарських рослин

‘Пшениця звичайна, Triticum vulgare Vill.’: *пшеˈн’іца* (Бн, Бр, БС, Дн, Зм, Іл, Кпч, Кр2, Крд, Лб, Мш, НКр, Рд, Ржд, Рз, Рч, Ссл, Ст, Стч, СтШ, Сх, ТЛ, Чст), *пшеˈни^{і}ца* (В, Вч, Гс, Дб, Кор, Кп, Кр1, Оп, Рз, Ст, Тар, Тер), *пшеˈница* (ЗП, Лел, Мкс, Оп, Пл, Пр), *пшеˈниц’а* (Гс, Кш), *пшеˈни^{і}ц’а* (В), *пшеˈниц˙а* (Пр), *пшеˈн˙і^{и}ца* (Пл), *пшеˈніца* (Бр), *пше^{а}ˈн’іца* (Мш, Чст); *пшеˈн’іци* (Рд, ТЛ), *пшеˈниц’і* (В); *пшеˈн’ічка* (Мш).

‘Жито посівне, Secale cereale L.’: ˈ*жи^{і}то* (Б, Бр, В, Гс, Дб, Кп, Кпч, Кр1, Лб, Оп, Пл, Пр, Рд, Ржд, Рз, Тер, ТЛ), ˈ*жито* (Бн, Бр, БС, Бч, Гс, Зм, ЗП, Кор, Кпч, Лб, Оп, Ссл, Ст, Чст), ˈ*ж˙и^{і}то* (Ус, Чст), ˈ*ж’і^{и}то* (БС, В, Кп, Кш, Оп, Пл, Пр, Ст), ˈ*ж’іто* (Бр, Крд, Мш), ˈ*ж˙іто* (Бч, Кр2, Лел), ˈ*ж˙і^{и}то* (ЗП, Кр1, Ссл, ТЛ, Чст), ˈ*жіто* (Бр, Мш), ˈ*жі^{и}то* (Бр, Ржд), ˈ*жита* (Зм, Мкс), ˈ*жи^{і}та* (Бн); *жи^{п}та* (Б, В); ˈ*ж˙і^{и}течко* (Бч), ˈ*жи^{і}т’ачко* (Зм); *рож* (Зм, Бр); *жиˈта* (імовірно, може стосуватися різних видів зернових культур) (Рд, Гс).

‘Ячмінь, Hordeum L.’: *йачˈм’ен’* (Бн, Бр, В, Гс, Зм, ЗП, Іл, Кр2, КрГ, Кш, Лел, Мкс, Мш, Пл, Пр, Рд, Ржд, Ссл, Ст, ТЛ, Чст), *йачˈм˙ен’* (Гс, Лб, Тер), *йечˈм’ен’* (Сх, Чст), *йач˙ˈм’ен’* (Зм), *йачˈмен’* (ТЛ), *йачˈм’ін’* (В, Кш, Лб); *йачˈм’еник* (ЗП).

‘Овес посівний, Avena sativa L.’: *оˈвес* (Гс, Дб, ЗП, Лб, Мкс, Мш, Пл, ТЛ), *оˈв’ес* (Зм, Іл, Кр2, Крд, Сх), *оˈв˙ес* (Дб, Мш, Ст, Тер), *аˈв’ес* (Бр, Зм, КрГ, Кш, Рд, Рз, Чст), *аˈв˙ес* (Бр, КрГ, Кш, Лел, Пр), *аˈвес* (Бн, Ссл), *аˈв’ос* (БС, Ссл), *оˈв’ос* (Ржд).

‘Просо звичайне, Panicum miliaceum L.’: *пˈросо* (Бр, Бч, В, Гс, Дб, Зм, ЗП, Кор, Кп, Лб, Мкс, Мш, Пл, Рд, Рз, Ст, СтШ, Тер, ТЛ, Ус, Чст); *пшеˈно* (Бр, Рд), *пшаˈно* (Рз), *пшоˈно* (Тар).

‘Гречка, Fagopyrum tetaricum L.’: *гˈречка* (В, Гс, Дб, ЗП, Кор, Кп, Кр1, Лб, Лел, Мкс, Мш, Пл, Рз, СтШ, Тер, ТЛ, Ус, Чст), *гˈр˙ечка* (Бр, Бч, Зм, Мш, Ржд, ТЛ).

‘Вика посівна, Vicia sativa L.’: ˈ*в’іка* (Бр, БС, В, Гс, Зм, ЗП, Кр2, КрГ, Крд, Кш, Лел, Пр, Рд, Ржд, Рз, Ссл, СтШ, Сх, ТЛ, Ус, Чст), ˈ*в’і^{и}ка* (Іл, Лб); *горо*ˈ*шок* (Мш); *в’ер’еб*ˈ*йач˙і^{и}ї горо*ˈ*шок* (Мш); *в’ер’е*ˈ*б’ач˙ка* (Мш).

‘Вика дика’, [?]: ˈ*в’і^{и}ка* ˈ*д’і^{и}ка* (Ст).

‘Сорго звичайне, Sorghum vulgare Pers.’: ˈ*сорго* (Чст); ˈ*в’ен’ік’і* (Чст); *бо^{у}р* (Мш).

‘Кукурудза, Zea mays L.’: *к’ійаˈх’і* (Іл, КрГ, Кш, Лб, НКр, Рд, Ссл, Сх, Чст), *к’і^{и}йаˈх’і* (Бн, Крд, Мш, Оп, Пр, СтШ, Ус), *к’ійаˈх’і^{и}* (В, Кпч), *к˙і^{и}йаˈх’і^{и}* (Тер), *к˙ійаˈх˙і* (Гс), *к’і^{и}йаˈхи* (Кп), *к’ійаˈхи* (Кр2), *к’і^{и}йаˈхи^{і}* (Кп), *к’ійаˈхи^{і}* (Ржд), *к˙ійаˈхи* (Лел), *кійаˈх’і* (Бр, Чст), *кийаˈхи* (ЗП), *кийаˈхи^{і}* (Вч, Іл), *ки^{і}йаˈхи* (ЗП, Пл, Тар), *кийаˈх’і* (Мш), *кийаˈх’і^{и}* (Рз), *ки^{і}йаˈх’і* (Кпч, Мш), *к’і*ˈ*йах* (Ст), *к’і^{и}*ˈ*йах* (Ст); *кукуˈруза* (Бр, БС, В, Дб, Кор, Кпч, Кр1, Кр2, Лб, Мкс, От, Пл, Пр, Рд, Ржд, Сх, ТЛ), *кукуˈруд͡за* (Сх); *кочаˈни* (Кр2).

‘Соняшник звичайний, Helianthus annuus L.’: *сон* (Бр, БС, Бч, В, Зм, ЗП, Кор, Кп, Кпч, Кр2, КрГ, Кш, Лб, Лел, Мкс, Оп, Пр, Рд, Ржд, Ссл, Ст, СтШ, Тер, ТЛ, Ус, Чст); ˈ*сон’ашник* (В, Оп), ˈ*сон’ашнік* (Бр, Іл), ˈ*сон’ешн’ік* (Мш), ˈ*сойашн’ік* (Дн); ˈ*сон’ах’і* (Рд), ˈ*сон’ахи*^{і} (Гс), *сан’а*ˈ*х’і* (Кр2); *под*ˈ*солнечни*^{і}*к* (В); *колосн’і*ˈ*к’і* (Іл); *колос*ˈ*н’ішн’ак* (Іл).

‘Топінамбур, Heliantus tuberosus’: ˈ*р’епа* (Кор, Ст, Чст), ˈ*р’êпа* (Мкс), *земл’а*ˈ*на кар*ˈ*топл’а* (Ст); ˈ*бул’ба* (Гс, Мш); *кана*ˈ*р’епа* (Кпч).

‘Ріпа, Brassica rapa L.’: ˈ*р’іпа* (Ст), ˈ*р’епа* (Ст); ˈ*б’ела* ˈ*р’епа* (Ст).

‘Мак, Papaver L.’: *мак* (усі н. пп.).

‘Конюшина, Trifolium L.’: *кон’у*ˈ*шина* (В, Дн, Лб, Мкс, Стч, ТЛ), *кон’у*ˈ*ши*^{і}*на* (В, Дб, СтШ, Тер), *кон’у*ˈ*ш˙и*^{і}*на* (Зм, ЗП), *кон’у*ˈ*ш’і*^{и}*на* (Лб), *кан’у*ˈ*шина* (Рд, Рз), *кан’у*ˈ*ши*^{і}*на* (Бн, Лел), *кан’у*ˈ*ш’іна* (Бр); *кон’у*ˈ*шинка* (В); *к*ˈ*л’ев’ер* (Дн, Зм, Кп, Кпч, Кш, Лел, Стч), *к*ˈ*л’ев˙ер* (Кпч, Пр), *к*ˈ*левер* (Гс).

‘Люпин, Lupinus L.’: ˈ*л’уп’ін* (БС, В, Дб, ЗП, Лб, Мш, Оп, Рд, Сх, ТЛ), *л’у*ˈ*п’ін* (ЗП, Кпч, КрГ, Лб, Пл, Рз, Тер), ˈ*л’упин* (Лб), ˈ*л’уп˙і*^{и}*н* (Кп), *л’у*ˈ*п’і*^{и}*н* (Рз), ˈ*л’уб’ін* (Ст).

‘Сочевиця, Lens esculenta moench.’: *соче*ˈ*в’іца* (ЗП); *ч’е*ˈ*ч’ав’іца* (Мш), *чичи*ˈ*віца* (Стч), *чече*ˈ*вица* (Дн).

‘Горох посівний, Pisum sativum L.’: *го*ˈ*рох* (Б, В, Гс, Дб, ЗП, Іл, Мкс, Мш, Пл, Ст, Сх, Тер, ТЛ, Чст), *га*ˈ*рох* (Бн, Бр, БС, Кп, Лел, Оп, Рд, Рз), *го*^{а}ˈ*рох* (Бч), *га*^{о}ˈ*рох* (Кпч).

‘Нут, Cicer L.’: *го*ˈ*рох* ˈ*д’*^{з}*’ік˙і*^{ї} (Мш).

‘Квасоля звичайна, Phaseolus vulgaris L.’: *ква*ˈ*сол’а* (Бн, Бр, БС, Бч, В, Гс, Дб, ЗП, Іл, Кор, Кп, Кпч, Лб, Мкс, Оп, Пл, Рд, Ржд, Рз, Ст, СтШ, Тер, ТЛ, Ус, Чст), *кво*ˈ*сол’а* (Кр2, Мш); *квасо*ˈ*л’іна* (Ржд); *струч*ˈ*к’і* (Мш).

‘Біб, Vicia fata’: *боб* (Бч, Дб, ЗП, Кп, Кпч), ˈ*бо*^{у}*б* (БС, Рд), *бу*^{о}*б* (Дн), *бо*ˈ*би*^{і} (Кп), *бо*ˈ*б’і*^{и} (ТЛ), *бо*^{у}ˈ*б’і* (Лел).

‘Соя, Glycine Willd.’: ˈ*сойа* (ЗП, Кпч).

‘Холодок лікарський, Asparagus officinalis L.’: *хала*ˈ*док* (КрГ, Ссл), *хо-ло*ˈ*док* (Сх); ˈ*заїчикаў хала*ˈ*док* (Кп), ˈ*заїч’ікаў хала*ˈ*док* (Пр); ˈ*зайач’ії хала*ˈ*дочок* (КрГ).

‘Льон посівний, Linum usitatissimum L.’: *л’он* (Б, Бн, Бр, Бч, В, Гс, Дб, Зм, ЗП, Іл, Кор, Кп, Кпч, Кр2, Крд, Кш, Лб, Лел, Мкс, Мш, Оп, Пл, Пр, Ржд, Рз, Ст, СтШ, Сх, Тар, Тер, ТЛ, Ус, Чст), *л’ен* (Рд); *л’о*ˈ*нок* (Лб, Сх, ТЛ), *л’е*ˈ*нок* (Рд).

‘Коноплі посівні, Cannabis sativa L.’: *ко*ˈ*нопл’і* (Б, В, Дб, ЗП, Іл, Кор, Кпч, Кр1, Лб, Мкс, Мш, Ржд, Рз, Сх, ТЛ), *ко*^{у}ˈ*нопл’і* (Мш), *ко*^{а}ˈ*нопл’і* (Ржд), *ка*ˈ*нопл’і* (Бн, Бр, Бч, Зм, Кп, Кр2, КрГ, Кш, Лел, Оп, Пр, Рд, Ссл, СтШ, Ус, Чст), *ка*^{о}ˈ*нопл’і* (Бч, Чст), *канап*ˈ*л’а* (КрГ, Оп, СтШ, Ус), *ко*ˈ*нопл’а* (Пл, Ст), *коноп*ˈ*л’а* (Пл, Ржд).

‘Буряк звичайний, Beta vulgaris L.’: *бу'рак* (БС, В, Дб, Зм, ЗП, Кор, Кпч, Лб, Лел, Мкс, Оп, Пр, Рд, Ржд, Рз, Сх, Тер, ТЛ), *бу'р’ак* (Бр, В, Кш, Пл, Ржд), *бу'р˙ак* (Б, В, Дб), *бура'к’і* (Кр1, Кр2).

‘Морква посівна, Daucus sativus L.’: *'морква* (всі обстежені говірки).

‘Морква дика, Daucus carota L.’: *'морква* (Рз); *'морква 'ди^і^ка* (Рз); *за'йеча 'морква* (Крд); *мор'коўник* (ЗП, Кп), *мор'ковн’ік* (Тер), *мар'коўн’ік* (Лел, СтШ, Ус, Чст), *мар'коўник* (Лел), *мар'коўни^і^к* (Кп), *мар'ковн’ік* (Бн); *мор'коўн’ак* (Дб, Лб); *бур'йан* (Оп).

‘Редька посівна (дворічна), Raphanus sativus L.’: *'ред’ка* (Кпч, Кр2, Лб, Мш, Ссл, Ст, Чст), *'р˙ед’ка* (Гс, Іл, Мш); *'чорна 'р˙ед’ка* (В, Гс, Кп), ~ *'ред’ка* (Зм, ЗП); *'ред’ка з’імо'ва* (ЗП), *'р˙ед’ка зимо'ва* (Гс); *'з’імка* (Кр2); *з’іму'ха* (Ст); *'л’етуха* (Ст); *'б’і^е^л’ен’ка* ~ (Мш); *к'расн’ін’ка* ~ (Мш); *'горка* ~ (Мш), *с'ладка* ~ (Мш);

◊ *ўпек'лас’е 'гор˙еї 'горкаї 'ред’к’і* ‘набридла’ (Чст).

‘Редиска (однорічна), Raphanus sativus subsp. radicula Pers.’: *ре'д’іска* (В, ЗП, Кпч, Лел, Ссл), *р˙е'д’іска* (Оп), *ре^и^'д’іска* (Тер), *ри'д’іска* (ТЛ), *р’е'д’іска* (Ст); *по'л’:етуха* (Ст); *'м’ес’ечна* (Кр2).

‘Бруква (ріпак), Brassica napus L.’: *б'руква* (ЗП, Кпч, Кр2, Мкс, Ст), *б'р’уква* (Мш); *'кол’за* (Кп); *'пол’за* (Кп); *р’і'пак* (Б, Кр1), *ре'пак* (ТЛ, Чст), *р˙е'пак* (ТЛ), *р’е'пак* (ТЛ).

‘Ріпа, Brassica rapa L.’: *'р’епа* (Гс, Кп, Кпч), *'р’іпа* (В); *'р’епка* (Мш); *'р’епа 'б’ела* (Кп), ~ *'б’іла* (Гс); *тур'непс* (ЗП, Іл, Кор, Мкс).

‘Технічна культура, з якої робили гуму; кок-сагиз, Taraxacum kok-saghyz’: *кокса'г’із* (Кор), *кокса'г˙и^і^з* (Мкс);

‘Картопля, Solanum tuberosum L.’: *кар'топл’а* (Б, Бн, Бр, БС, Бч, В, Вч, Гс, Дб, Зм, ЗП, Іл, Кор, Кп, Кпч, Кр1, КрГ, Крд, Лб, Лел, Мкс, Оп, От, Пл, Пр, Рд, Ржд, Рз, Ссл, Ст, СтШ, Сх, Тар, Тер, ТЛ, Ус, Чст), *кор'топл’а* (Кр2, Мш), *кар'тошка* (Б, Бр, БС, Бч, В, Вч, Зм, Кпч, Кр1, Кш, Лб, Пл, Пр, Ржд, Рз, ТЛ).

‘Цибуля городня, Allium cepa L.’: *ци'бул’а* (Бр, БС, В, ЗП, Кпч, КрГ, Лел, Мкс, Оп, Пр, Рд, Ссл, Сх, Тер, Чст), *ци^и^'бул’а* (Дб, Кп, Кр1, Лб, Пр, Рз, Ст, СтШ, ТЛ, Ус), *ц’і^и^бул’а* (ТЛ), *ц˙і^и^бул’а* (Ст), *ц’і'бул’а* (ЗП), *ц˙і'бул’а* (ЗП); *цибу'лин’:а* (КрГ).

‘Часник, Allium sativum L.’: *час'ник* (ЗП, Лел, Мкс, Пр), *час'ни^і^к* (Б, В, ЗП, Кр1, Оп, Рз, Тер, ТЛ), *ч˙ас'н’ік* (Ржд), *ч’ас˙'н’ік* (Кпч), *час'н˙і^и^к* (Пр), *ч˙ас'нок* (СтШ), *час'нок* (Ссл, Тер), *ч’ас'нок* (Мш), *чі^и^с'нок* (Бр), *ч’іс'нок* (Бр); *часни^и^чок* (Б, Мкс).

‘Часник дикий, [?]’: *час'ни^і^к 'ди^і^киї* (В), *'д’ік’і час'н’ік* (Лб), *час'нок 'д’ік’і* (Ссл), *'ди^і^к’і час'ни^і^к* (Рз), *'дик’і час'ник* (Мкс), *'дик’іі час'н˙і^и^к* (Пр); *'кон’с’киї час'ник* (Пр); *часна'чок* (СтШ); *за'йечи час'ни^і^к* (Рз), *час'ник за'йечиї* (Крд), *за'йеч’і^и^ї час'ни^і^к* (Рз), *за'йеч˙і ч’іс'нок* (Бр), *за'йеч˙і час'ник* (ТЛ), *'зайач˙і час'н’ік* (Іл), *'зайеч˙и^і^ ч’ес'нок* (Чст), *'зайачи^і^ ч˙ас'нок* (Чст),

ˈзайач˙ій часˈнок (Чст), *ˈзайач'ій ч'асˈнок* (Вч), *ˈзайач'ій часˈнок* (Бч); *ˈзаїч'ікоў часˈн'ік* (Лб), *ˈзаїчикоў часˈнок* (СтШ, Ус); *ˈзайачиї часни^{і}чок* (Оп); *ˈзаїч'ікаў часниˈчок* (КрГ); *л'есаˈв'і часˈнок* (СтШ); *ˈзаїчикова циˈбул'а* (Сх); *ˈзаїчикова траˈва* (Сх); *лугаˈвиї часˈник* (Лел).

'Капуста городня, Brassica oleracea L.': *каˈпуста* (Б, Бр, Бч, В, Гс, Дб, Дн, Зм, ЗП, Лб, Лел, Кп, Кпч, КрГ, Мкс, Пр, Рд, Ржд, Рз, Ст, СтШ, Сх, ТЛ, Ус, Чст), *ка^{о}ˈпуста* (Кр1, Ус), *коˈпуста* (Дн, Мш); *капусˈт'іна* (Зм); *каˈчан каˈпусти* (Гс); *кочаˈни^{і}* (Кр1).

'Огірок посівний, Cucumis sativus L.': *гурˈк'і* (Бн, Бр, Дб, Зм, ЗП, Лел, Мш, Оп, Пл, Пр, Рд, Ржд, Ст, СтШ, Тер, Ус, Чст), *гурˈки^{і}* (В, Іл, Кп, Рз, ТЛ), *гурˈк'і^{и}* (Лб), *гурˈк˙і* (Ржд); *гуˈрок* (Бр, Бч, ЗП, Кпч, Кр2, Пл, Чст); *гуˈрец* (Мш); *огурˈк'і* (Мш), *ог'ірˈк˙і* (Гс); *огурˈци^{і}* (Кр2).

'Помідор звичайний, Lycopersicom esculentum L.': *пом'іˈдор* (Кр2, Крд, Мш), *пам'іˈдор* (Кпч, Пр, Ссл), *пом'іˈдори* (В, ЗП, Лб, Мш, Ст, СтШ), *пом'іˈдори^{і}* (Дб, ЗП, Ржд), *пом'і^{и}ˈдори* (Бн), *пом'іˈдорі* (Гс), *пом'іˈдор'і* (Б, Зм), *пом'іˈдор'і^{и}* (Тер), *пом'іˈдорі^{и}* (Ржд, Сх), *пам'іˈдори* (БС, Рд, Чст), *пам'іˈдори^{і}* (Кп), *пам'іˈдор'і* (Пр), *пам'іˈдорі^{и}* (Чст), *помі^{и}ˈдори^{і}* (ТЛ), *пом˙и^{і}ˈдори* (Рд), *поми^{і}ˈдори* (Лел); *боклаˈжан* (Мш, СтШ), *бокло^{а}ˈжан* (Мш), *баклаˈжан* (Бр, Бч, Зм, Оп, Ссл), *баклаˈжани* (Бн, ЗП, Крд, Ржд, Сх, Чст), *баклаˈжани^{і}* (Гс, Ржд), *баклаˈжані* (Бр), *паклаˈжани* (Ст).

'Перець овочевий, Capsicum annuum L.': *ˈперец* (В, Дб), *ˈперец'* (Рд), *ˈп'ер'ец* (Бр), *ˈп'ерец* (Бр), *ˈпер˙ец* (Тер).

'Щавель кислий, Rumex acetosa L.': *шˈчавел'* (БС, Гс, Кп, Кр2, Кш, Лел, Пр, Рз, ТЛ, Ус), *шˈчав'ел'* (Пр, СтШ), *шˈчав˙ел'* (Кпч, Кш), *ˈш^{ч}ав˙ел'* (Чст), *ˈш^{ч}авел'* (Б, Кпч), *шчаˈвел'* (ЗП, Мкс, Тар, Ус), *шчаˈв'ел'* (Тар), *шчаˈв˙ел'* (Зм, Кш, Тар), *ш˙аˈвел'* (В); *сˈвоїс'к˙і шчаˈвел'* (Лб), *сˈвоїс'к'і шˈчав˙ел'* (Чст), *шчаˈвел' сˈвоїс'к'і* (ЗП, Мш), *шˈчавел' сˈвоїс'к'і* (Кр2), *шчаˈв˙ел' сˈвоїс'к'ій* (Ссл), *сˈв'іїс'к'ій шˈчавел'* (Гс), *шˈчавел' сˈвоїс'к'і^{и}* (Оп); *саˈдови шчаˈвел'* (ЗП), *садаˈв'і^{ї} шˈчавел'* (Бр); *лугоˈв'і шˈчавел'* (Ржд), *лугаˈв'і шˈчав˙ел'* (Кш); *шˈчав˙ел' шо в гаˈрод'е* (Кш); *ˈдик'і шˈчавел'* (Гс).

'Щавель горобиний, Rumex acetosella L.': *вереˈбеїкоў шчаˈвел'* (Ст, Тар, Тер), *вереˈб˙еїкоў шчаˈвел'* (Лб), *в'ереˈб'еїко^{у}ў шˈчавел'* (Рз), *в'ереˈб'еїку^{о}ў шˈчавел'* (Кпч), *в'ереˈб'еїкоў шˈчав'ел'* (СтШ), *в˙ер˙еˈб˙еїкоў шˈчав˙ел'* (Чст), *в˙ереˈб˙еїкоў шˈчав˙ел'* (Чст), *в'ер˙еˈб'еїкаў шˈчавел'* (Оп), *в˙ереˈб'еїко^{у}ў шˈчавел'* (Рз), *вереˈб'еїко^{у}ў шˈчавел'* (Кр2), *в˙ереˈб'еїкаў шˈчав˙ел'* (Кш), *в˙ереˈбеїкуў шˈчавел'* (Бр), *шчаˈв˙ел' в˙ереˈб˙еїкаў* (Ссл), *вереˈбеїкаў шˈчавел'* (Кп, Пр), *вереˈбеїкоў шˈчавел'* (ТЛ), *вереˈбеїкови^{ї} шˈчавел'* (Ржд), *вер˙еˈбеїкаў шˈчавел'* (Кп), *в'ера^{е}ˈб'еїкаў шˈчав˙ел'* (Чст), *вореˈб˙еїкоў* (Мш), *воро^{і}ˈбеїкоў шˈчавел'* (Б); *вереб^{і}ˈйач'ій шˈчавел'* (Пр), *вереб^{і}ˈйачі^{и}ї шˈчавел'* (Гс), *вереб^{і}ˈйачи^{ї} шчаˈвел'* (ЗП); *вереб^{і}ˈйач'і шˈчаўл'ік* (Лел); *вереб^{і}ˈйачка* (Гс); *ˈзайач'і^{и}ї шчаˈвел'* (Ст); *ˈдик'і шчаˈвел'* (Мкс).

‘Кінський щавель, Rumex confertus Willd.’: *ˈкон’с’к’ій шчаˈвел’* (Іл, ЗП, Лб, Ст, Тар), *ˈкон’с’к’і шˈчавел’* (Кпч, Оп, СтШ, Чст), *ˈкон’ск’ій шчаˈвел’* (Лб), *шˈчавел’ ˈкон’ск’і* (Рз), *ˈкон’с’к’і шˈчав˙ел’* (Бч), *ˈкон’с’к’ій шˈчавел’* (Гс, Кр2), *ˈкон’с’к’ій шˈчав˙ел’* (Ссл), *ˈкон’с’к˙ій шˈчавел’* (Лел, Пр), *ˈкон’с’к˙ій шˈчав˙ел’* (Пр), *ˈкон’с’к’іˈ шˈчавел’* (Бр), *шˈчав˙ел’ ˈкон’ск’і* (Рз), *ˈк’інс’к’іˈ шˈчавел’* (Кш), *ˈк’інс’к’ій шˈчавел’* (Гс), *ˈк’ін’с’киї шчаˈв˙ел’* (Мкс), *ˈк’ін’с’киˈї шˈчавел’* (Кп), *ˈкон’с’киˈї шˈчавел’* (Бр), *ˈк’ін’с’киї шˈчавел’* (ТЛ), *ˈкон’с’киї шчаˈвел’* (Тер), *ˈкон’с’ки шˈчавел’* (Ржд).

‘Прибережний щавель, Rumex hydrolapathum Huds.’: *лугоˈв’і шˈчавел’* (Кпч).

‘Вид щавлю (дрібні листочки, цвіте жовтим)’: *жураўˈл’оў шˈчав’ел’* (Чст).

‘Тютюн, Nicotiana L.’: *т’уˈт’ун* (Бр, В, Кпч), *тиˈт’ун* (ЗП); *тоˈбак* (Бч, Лб), *таˈбак* (Бн).

‘Кріп городній, Anethum graveolens L.’: *укˈроп* (Бр, Лб, Ус), *окˈроп* (В, ЗП), *кˈроп* (Лб).

‘Хрін звичайний, Armoracia rusticana Gaertn.’: *хр’ен* (Бр, ЗП, Лб), *хр˙ен* (Ржд), *хрен* (В).

‘Петрушка городня, Petroselinum crispum L.’: *п˙етˈрушка* (БС, В, ЗП).

‘Пастернак, Pastinaca L.’: *пастерˈнак* (ЗП).

‘Селера, Apium graveolens L.’: *сеˈл’ера* (В).

‘Ревінь, Rheum L.’: *ˈрев’ен’* (В).

‘Кмин, Carum carvi L.’: *тˈм’ін* (В).

‘Гарбуз звичайний, Cucurbita pepo L.’: *гарˈбуз* (В, Лб, Рз, ТЛ), *гарбуˈза* (Бр, Іл, Ржд, Сх, ТЛ), *горбуˈза* (Кр2), *гарˈбуза* (Бч); *гарбуˈзи* (Бр, БС, В, Зм, ЗП, Кпч, Лб, Тер, Чст), *гарбуˈзиˈ* (Б, Кор, Мкс), *гарˈбузи* (В, Гс, КрГ, Мкс, Мш, Оп, Ржд, ТЛ), *гарˈбузиˈ* (ЗП, Мш, Ржд, Рз, Ст, Тер);

◊ *дати гарбуˈза* (Лб), *ˈдават’і гарбуˈза* (Чст), ~ *гарˈбуз* (СтШ, Ус), ~ *гарˈбуза* (Оп), *даˈйе гарˈбуз* (Рз), *даˈла горбуˈза* (Дн), *ˈдал’і горбуˈза* (Мш), *горбуˈзу даˈвал’і* (Кр2), *гарбуˈза* ~ (Кпч); *препудˈнос’іти гарбуˈза* (Лб), *препудˈносити* ~ (ЗП), *гарбуˈзу пудˈн’есла* (Сх), *покаˈзати* ~ (ТЛ), *покоˈт’іла гарбуˈзу* (Стч), *пакаˈт’іла гарбуˈзу* (Рд) ‘відмовити тому, хто сватає’; *по горбуˈз’і полуˈч˙іᵘл’і* (Мш), *покоˈт’іў гарбуˈзу* (ТЛ) ‘отримати відмову під час сватання’.

‘Кавун звичайний, Citrullus lanatus L.’: *каˈвун* (Б, В, Кп, Оп, Рз, Ст, СтШ, Тер, Ус), *коˈвун* (Кр2), *кавуˈни* (ЗП), *кавуˈн’іᵘ* (ТЛ); *гарˈбуз* (Дн), *гарˈбузи* (Ст), *гарбуˈзиˈ* (Тер).

‘Диня звичайна, Melo sativus L.’: *ˈдин’а* (БС, ЗП, Рз, Тер), *ˈдиˈн’а* (СтШ, Тер, Ус).

‘Кабачки, Cucurbita pepo’: *кабачˈк’і* (Зм, ЗП, Ссл, Ст), *кабачˈкиˈ* (В), *кабачˈк˙іᵘ* (Рз), *кобочˈк’і* (Мш); *кабаˈчок* (Оп); *кабаˈк˙і* (Ржд, ТЛ), *кабаˈк’і* (Ржд).

‘Патисон, Cucurbita pepo var. Patisson’: *пат’іˈсон* (Лб), *пал’т’іˈсони* (В).

‘Баклажани, Solanum melongena L.’: *бакла'жани*^{і} (В, Гс, Мкс, Рз), *бакла'жани* (Тер); *'син'ійе* (Рз), *'с'ін'ійе* (Ссл); *'синин'к'ійе* (Рз), *'синен'к'і* (Гс), *'сине*^{и}*н'к'ійе* (Тер); *'син'ійе пом'і*^{и}*'дори* (Рз); *пом'і*^{и}*'дори* (Рз).

‘Головня колоскових, сажоподібний наліт на колоску, Ustilago tritici’; *галав'н'а* (Зм, Мкс, Оп), *голоў'н'а* (Кр2, Тер); *чорного'лоў* (Ржд); *'рожк'і* (Ст); *'сажка* (Кш, Лел, Оп).

‘Головня колоскових (чорне зерно), Claviceps’: *рож'к'і* (Бч, Іл, Кпч, Ржд, Ст, Сх, Тер, Чст), *раж'к'і* (Бч, Лел, Рз, Ссл), *раж'к'і*^{и} (Рз), *р'іж'к'і* (Оп), *'рожк'і* (Рд); *галав'н'а* (Оп, Чст), *голов'н'а* (Гс, Дб), *голоў'н'а* (Кр2, ТЛ); *'сажа* (ЗП); *'сажка* (ЗП).

‘Головня кукурудзи (у вигляді чорного наросту), Ustilago maydis Tul.’: *голов'н'а* (Дб, Мкс, Ст, Сх), *голоў'н'а* (Бч, Іл, Кр2, ТЛ), *галав'н'а* (Бн, Зм, Лел, Оп, Ссл, Чст), *га*^{о}*'лаўн'а* (Лел); *голо'в'ешка* (Бн); *чорного'лоў* (Ржд); *'сажа* (ЗП); *раж'к'і* (Кш); *поґ'іло'вачела куку'руза* (Кпч).

1.3. Назви сортів та різновидів сільськогосподарських рослин

‘Сорти пшениці’: *у'сата* (Гс), *ву'сата* (Дн); *із 'вус'ікам'і* (Рд), *б'ез 'вус'ікоў* (Рд); *ву'сачка* (Стч); *без ост'у'ко*^{у}*ў* (Стч); *ост'уко'ва* (Гс); *'голен'ка* (Гс);

— ‘пшениця, посіяна навесні’: *'йара пше'н'іца* (Бн, Зм, Іл, Кр2, Лб, Мш, Чст), *'йара пше'ни*^{і}*ца* (В), *'йара пше'ница* (Пр); *йаро'ва пше'ниц'а* (Гс), *йаро'ва пше'ница* (Пл), *'йарова пше'ни*^{і}*ц'а* (В), *йаро'ва пше'н'іца* (Іл); *'йар'іца* (БС); *вес'н'ана пше'н'іца* (БС, Зм, Іл, Лб, Ржд), *весн'а'на пше'ни*^{і}*ц'а* (В), *весн'а'на пше'ни*^{і}*ца* (Рз), *в'есн'а'на пше'ница* (ЗП), *в'есн'а'на пше'н'іца* (Сх);

— ‘пшениця, посіяна восени’: *'з'імн'а пше'н'іца* (БС, Іл, Лб, Ржд); *зи*^{і}*мо'ва пше'ница* (Пл); *о'з'іма пше'н'іца* (Кпч, Мш, Сх), *а'з'іма пше'н'іца* (Зм, Чст), *о'зима пше'ни*^{і}*ца* (В), *а'зи*^{і}*ма пше'ница* (Пр), *а'зима пше'ница* (Пр), *а'зима пше'н'іца* (Чст); *азим'і'на* (Пр); *а'с'ен':а пше'н'іца* (Рз), *о'с'ін':а пше'ниц'а* (Гс).

‘Сорти жита’: *'ж˙іто коло'сок двохрад'ков'і* (ЗП); *'ж˙іто йа'кес' шо 'доўги*^{і}*ї коло'сок* (ЗП); *тр'іка'ле* (Гс); *трет'і'кал* (Чст).

‘Сорти ячменю’: *двохрад'кови*^{і} (ЗП), *двохрад'ков'і* (Чст); *чати'р˙охрад'ков'і* (Чст); *шест'ірад'кови*^{і} (ЗП).

‘Сорти проса’: *раз*^{с}*'кате* (Чст), *роз'кате* (Чст), *рас'кате* (Рд), *рос'кате* (Стч); *'чорне п'росо* (Чст); *кама'вате* (Рд, Чст), *камо*^{у}*'вате* (Чст); *ко'м'істе* (Стч); *'гул'ачк'і к'ійаш'ком* (Рд); *буо͡р* (Рд); *п'росо дак ва'но не п'росо а кі*^{и}*йа'хи*^{і} / *та'к'ійе с'тебла у том п'рос'і* (Бч);

‘Сорт кукурудзи’: *со'лодка* (Сх); *кол'госпна* (Сх); *куку'руза* (ЗП), *кийа'хи* (ЗП), *ки*^{і}*йа'хи* (ЗП); інф.: *куку'руза с'тала нази'ваце то 'пожеї 'вівели /*

і назиˈвайеце воˈна кукуˈруза / создаˈли таˈкʼіˈ сорт шо зерˈно таˈке плесˈкате // а кийаˈхи це дˈругʼіᵘй сорт (ЗП).

‘Сорти соняшника’: *грʼіˈзун* (Пр); *ˈбуйниї сон* (ЗП); *обикноˈвен:и ˈсонʼахи* (Гс); *здоˈровʼіˈ сон оˈто шо то йеˈдʼат* (Ссл).

‘Мак городній, Papaver somniferum L.’: *мак* (усі н. пп.); *ˈпоўниї мак* (Пр); *абіᵘкнаˈвʼен:и мак* (Чст).

‘Мак самосійка, Papaver rhoeas L.’: *вʼіˈдун* (Бр, БС, В, Вч, ЗП, Кор, Кпч, Кр2, Крд, Кш, Лб, Лел, Мкс, Мш, Оп, Пр, Ссл, Ст, СтШ, Тер, ТЛ, Ус, Чст), *вʼеˈдун* (В, Лел, Ржд); *мак‿вʼеˈдун* (Ржд); *самоˈсʼеї* (Лел).

‘Мак дикий, Papaver dubium L.’: *ˈдикиї ˈмак* (В), *ˈмак ˈдʼікʼі* (ТЛ).

‘Конюшина лучна, Trifolium pratense L.’: *конʼуˈшина* (ТЛ); *сˈвоїсʼка конʼуˈшиⁱна* (В); *конʼуˈш ̇иⁱна та шо ˈсʼейут* (ЗП); *посʼевˈна конʼуˈшина* (Мкс); *кˈлʼевʼер* (Бч, Лел), *кˈлевер* (Гс).

‘Конюшина повзуча, Trifolium repens L.’: *конʼуˈшина* (Бч); *ˈдика конʼуˈшина* (Мкс), *ˈдиⁱка конʼуˈшиⁱна* (В), *ˈдʼ͡дзіка конʼуˈш ̇іᵘна* (ТЛ); *конʼуˈш ̇иⁱна ˈбʼеіа / каˈзали коˈлисʼ боˈлотна* (ЗП); *та шо саˈма ˈсʼейеца* (Мкс); *кˈлевер* (Гс); *ˈдикʼі кˈлʼевер* (Лел).

‘Сорти і види гороху’: *вʼілʼіґˈрох* (Бр, БС), *вʼелʼеґˈрох* (Рд, ТЛ), *вʼелʼеґˈрох* (Іл); *вʼінˈґоґрух* (Ст), *вʼенˈґоґрух* (Бч); *вʼіноˈґрох* (ЗП); *саˈмʼі гаˈрох* (БС); *обикноˈвʼен:и гоˈрох* (Ст), *обикноˈвен:и гоˈрох* (Гс); *ˈначе пажˈмаканиї таˈк ̇іˈ* (Чст); *лаˈпаткʼі саˈлодкʼійе* (Кпч).

‘Різновид дикорослого гороху, який споживали в їжу, [?]’: *ˈдʼікʼіі гаˈрох* (Чст).

‘Сорти квасолі’: *короˈлʼі* (Дн, Кпч, СтШ, ТЛ, Ус), *караˈлʼі* (Кп, Кр2, Чст); *квоᵃˈсолʼа короˈлʼі* (Мш); *караˈлʼоўка* (БС), *короˈлʼовка* (Іл), *короˈлʼуˇка* (Дн); *караˈлʼі ˈбʼелийе* (Лел), *ˈбʼілʼі короˈлʼі* (Мш), *ˈбʼелійе короˈлʼі* (Кпч); *кˈрасни короˈлʼі* (Мш); *караˈлʼі ˈчорнийе* (Лел); *каˈралʼі* (Оп); *ˈбʼела квaˈсолʼа* (БС, В, Оп), *ˈбі͡ела* ~ (ЗП), *ˈбʼіла* ~ (Гс), *ˈбʼіᵘла* ~ (Рд), *ˈбʼеленʼка* ~ (Мкс), *ˈбʼелийе* [квасолі] (Чст); *ˈжоўта квaˈсолʼа* (В), *ˈжоўтʼінʼка* ~ (Рд); *кˈрасна* (Кпч); *ˈчорна* ~ (БС, В, ЗП, Оп), *ˈчорненʼка* (Мкс); *ˈраба* ~ (ЗП), *раˈба* ~ (Рд), *ˈрабенʼка* ~ (Мкс), *ˈрʼабенʼкайа* ~ (Рд), *р ̇аˈбенʼкʼійе* [квасолі] (Чст); *фʼіаˈлʼетавʼійе* [квасолі] (Чст), *сʼірен'оводраба квaˈсолʼа* (Рд); *кˈругла* ~ (Рд); *даўˈгастʼінʼка* ~ (Рд); *плесˈката* ~ (Стч);

— ‘квасоля, яка в’ється’: *вʼіˈтуха* (Бр, Бч, Оп, СтШ, Ус, Чст), *вʼітуˈха* (БС), *вʼеˈтуха* (Бн); *вʼіˈтушка* (Мш); *вˈйушча квaˈсолʼа* (Тер); *тиⁱчкоˈва* ~ (Дб, Іл, Лб, Рд, Ст, СтШ, ТЛ, Ус), *тичˈкова* ~ (Кп, Лел), *тичкоˈва* ~ (В, Рд), *тичкаˈва* ~ (Бр, Дн, Кр2, Рз); *тичˈкована* ~ (Кп); *та шо вʼіˈласʼ на ˈтичкʼі* (ЗП), *на ˈтичкʼі вʼіˈласʼ* (Кпч); *та шо вˈйецʼ:а* (Гс); *тичˈкуха* (Рд);

— ‘квасоля, яка не в’ється (з низькорослим стеблом)’: *сʼеˈдуха* (Бн, Бр, Дн, Кпч, Рд, СтШ, Ус, Чст), *сʼедуˈха* (БС), *сеˈдуха* (Бч, В, Дб, Лб, Оп, ТЛ), *седуˈха* (ЗП, Іл, Ст), *ˈседуха* (Кп); *сʼеˈдушка* (Лел, Рд, СтШ, Ус), *сеˈдушка*

(ЗП, Рд, Ст), ˈ*с’едушка* (Кп); ˈ*с’ед’ка* (Кр2); *саˈдуха* (Тер), *саˈдушка* (Рз, Тер); *просˈта* (Гс); *низкоˈросла* (Гс); *не‿вˈйец’:а* (Гс).

‘Сорти льону’: *доўгуˈнец* (Бч, Лб, Ст), *доўгуˈнец’* (Дн), *доўгаˈнец* (Бч); *сˈв’еточ* (Лб); ˈ*лушчик* (Бч), ˈ*лушчиˈк* (Бч); ˈ*б’ілиў л’он* (Гс).

‘Слабкі стебла льону, що відстали в рості’: ˈ*куциˈў л’он* (Дб).

‘Сорти буряка’: *буˈр˙ак кормоˈв’іў* (В), *кармаˈв’іᵘ буˈрак* (Рд), *кормоˈвиˈў* ~ (ТЛ), *кормоˈвиў* ~ (Кр2), *кормоˈв˙іᵘ* ~ (Тер), *кармоˈв’ійе бураˈк’і* (Рз), *кормоˈв’ійе* ~ (Лб, Пл); *цукˈров’і буˈрак* (Пл), *цукˈров˙іᵘў* ~ (В), *цукˈров’ійе бураˈк’і* (Лб); ˈ*сахарниў буˈрак* (Кр2, Тер); ˈ*б’елиў* ˈ*сахарниˈў* ~ (ТЛ); *соˈлодк’іᵘў* ~ (Рз); *стоˈлов˙іᵘў* ~ (В), *стоˈлов’іˈ* ~ (Кпч), *стоˈловиˈў* ~ (ТЛ), *стоˈловиў* ~ (ЗП), *стоˈлов’і бураˈк’і* (Дб), *стаˈлов’ійе* ~ (Рз), *стоˈлов’ійе* ~ (Сх); *кˈрасниў буˈрак* (Рд, Рз), *кˈрасниˈў* ~ (Тер); *борˈдо* (Лб).

‘Столовий буряк, який використовується для приготування різних страв’: *стоˈлов˙іᵘў буˈрак* (В), *стоˈловиˈў* ~ (ТЛ), *стоˈловиў* ~ (ЗП), *стоˈлов’іˈ* ~ (Кпч), *стоˈлов’і бураˈк’і* (Дб), *стаˈлов’ійе* ~ (Рз); *кˈрасниў буˈрак* (Рд, Рз), *кˈрасниˈў* ~ (Тер).

‘Кормовий буряк’: *буˈр˙ак кормоˈв’іў* (В), *кармаˈв’іᵘ буˈрак* (Рд), *кормоˈвиˈў* ~ (ТЛ), *кормоˈвиў* ~ (Кр2), *кормоˈв˙іᵘ* ~ (Тер), *кармоˈв’ійе бураˈк’і* (Рз), *кормоˈв’ійе* ~ (Лб, Пл).

‘Цукровий буряк’: *цукˈров’і буˈрак* (Пл), *цукˈров˙іᵘў* ~ (В), *цукˈров’ійе бураˈк’і* (Лб); ˈ*сахарниў буˈрак* (Кр2, Тер); ˈ*б’елиў* ˈ*сахарниˈў* ~ (ТЛ); *соˈлодк’іᵘў* ~ (Рз).

‘Сорти картоплі’: *раˈб’інка* (Зм); *раˈб’інушка* (Лб); *раˈб’іноўка* (Нш, СтШ, Ус), *р’ебˈ’іˈноўка* (ТЛ), *раˈб’інаўка* (Чст); *раб’іˈновачка* (Рд); *р˙аˈбуха* (Пл), *раˈбуха* (Пл); *роˈзал’а* (ЗП); *поˈл’ес’ка* ˈ*роза* (ТЛ); *корˈнева* (Лб); *бараˈд’анка* (Бч, Кп, Кр2, Оп, Рз), *бороˈд’анка* (Іл, Кпч, Лб, Ржд); *амер’іˈканка* (Б, Кр1, СтШ, Ус), *ам’ер’іˈканка* (Кпч), *ам˙ер’іˈканка* (Лел), *маᵉр’іˈканка* (Кп), *м˙ер’іˈґанка* (Ссл), *м’ер’іˈґанка* (Кпч), *м’еˈґанка* (Зм), *меˈґанка* (Зм), *м’ерˈґанка* (Ссл), *м’ер’ˈґанка* (Кпч); ˈ*п’інс’ка* (Лел), ˈ*п’інска* (Чст); ˈ*гач’іᵘнс’ка* (Лб), ˈ*гачинс’ка* (Чст), ˈ*гачин’с’ка* (Тер); *пˈруска* (Ст); *чередˈница* (БС, Пр), *чередˈниц˙а* (Пр); *чемерˈб’іца* (Кпч); *с’еˈм’еїка* (БС), *с’еˈм˙еїка* (БС); ˈ*вол’тман* (Лб), ˈ*ўол’тман* (Лб); ˈ*ракаўка* (Кш, Лел, Пр, Рд, Ссл, Чст), ˈ*ракаᵒўка* (Оп), ˈ*ракоўка* (БС, СтШ), ˈ*ракоᵘўка* (Ржд, Рз), ˈ*ракуўка* (Бр, Кпч); ˈ*ракова усˈтоїч’іва* (Ус); *ракоусˈтоїчива* (Лб), *ракоусˈтоїч’іва* (Ст), *ракасˈтоїч’іва* (Бч); *ракосˈтоїка* (Пл, Тар); ˈ*ракова* (ЗП, Кпч, Сх); *син’огˈлазка* (Лб), *син’агˈлазка* (Рз), *с’ін’еᵃгˈлазка* (Зм), *с’ін’егˈлазка* (Бр), *син’егˈлазка* (Пр), *с’ін’огˈлазка* (Ржд, Сх); *с’ін’еˈоч˙ка* (Рд), *с’ін’еˈочка* (Іл), *син’оˈочка* (Кш), *сиˈн’оˈочка* (Тер); *с’ін’еˈока* (БС); *каˈжушка* (Рд); ˈ*м’ес’ечка* (Рз), ˈ*м’есечка* (Бч); *кˈрасна* ˈ*шапочка* (Сх); *кˈрасна карˈтопл’а* (Б, Іл, Лб, Ст, Тер); *кˈругла кˈрасна* (Кор); *багˈрана* (Кп), *багˈр˙ана* (Кп); ˈ*б’ела* (Б, Зм, Іл, Кш, Пр, Ссл, Ст, Тар, ТЛ, Ус), ˈ*бі͡ела* (Тер), ˈ*б’іла* (Б, Кр1, Пл); ˈ*б’ела* ˈ*ран’:а* (Бр); ˈ*с’ін’а* (Ссл), ˈ*с’ін’ійі* [сорти] (Бр); ˈ*ран’:а* (Кш, Чст); ˈ*жоўта* (Сх),

ˈ*жоўта з‿буˈл’абками* (Кп); *смачˈна* (Оп, Рз, Тар); *поˈл’іс’ка смачˈна* (Тар); *чˈервонопоˈл’іс’ка* (Рз); *сортоˈва* (Іл); *с’емеˈн:а* (Кор); *лугоˈва* (БС); *сараˈкоўка* (Оп); ˈ*репанка* (Лб); ˈ*к’ійевск’і(ї) св’еˈтанок* (БС); *коп’іˈлоўка* (ТЛ); *ал’ˈхоўка* (Кп); *космаˈчˈі* (Іл); *темп* (Кп, Кпч); ˈ*ела* (Тар); ˈ*сул’еў* (Лб), ˈ*сул’е*^{а}*ва* (ТЛ), ˈ*сул’ева* (ТЛ); ˈ*ол’еў* (Лб); *кˈл’уг’ер* (Ссл); ˈ*возка* (Бч); *арaˈзара* (Сх); ˈ*нецв’ітка* (Кр1, ТЛ); *прˈйакос’ка* (Кпч).

‘Сорти і види цибулі’: *зи*^{і}ˈ*муха* (В), *з’імуˈха* (Ст); ˈ*з’імка* (Кр2); *з’іˈмована ци*^{і}ˈ*бул’а* (Кп); ˈ*з’імн’а ц*ˈ*іˈбул’а* (ЗП), ˈ*з’імн’а циˈбул’а* (Чст); *з’імоˈва ци*^{і}ˈ*бул’а* (ЗП, Рз, Тер); *таˈтарка* (Бр, ЗП, Лб, Мкс, СтШ, Сх, Ус, Чст); *поˈреї* (ЗП), *пôˈреї* (ЗП), *п’і*^{и}ˈ*реї* (БС); *пеˈр’істка* (В); *с’еме*^{и}ˈ*н:а циˈбул’а* (В); ˈ*с’ейанка* (Бр, БС, Кп, Рз, СтШ, ТЛ, Ус), ˈ*с’ійанка* (Ст); *черˈнушка* (Оп), *чарˈнушка* (СтШ), *чорˈнушка* (Дн); *саˈдушка* (Рз, СтШ, Тер, Ус); *седуˈха* (Ст); ˈ*сажанка* (Оп, Рд); *саˈм’еїка* (Тер), *сеˈмеїка* (ТЛ), *с’е*^{а}ˈ*м’ейка* (Рд); *с’еˈм’еїна* (Пр); *кˈвокша* (Сх); *корˈчоўка* (ТЛ); *куˈшˈч’оўка* (ТЛ); *рапˈчата* (Чст); *цибуˈл’а на‿пеˈро* (Кор, Мкс);

— ‘цибуля порей, Allium porrum’: *поˈреї* (ЗП), *пôˈреї* (ЗП), *п’і*^{и}ˈ*реї* (БС); *пеˈр’істка* (В);

— ‘цибуля, яка зимує в ґрунті і проростає ранньою весною’: *зи*^{і}ˈ*муха* (В), *з’імуˈха* (Ст); *з’іˈмована ци*^{і}ˈ*бул’а* (Кп); *з’імоˈва* (ЗП, Рз, Тер); ˈ*з’імн’а* (ЗП); *таˈтарка* (Бр, ЗП, Лб, СтШ, Ус); *п’і*^{и}ˈ*реї* (БС);

— ‘цибуля, яку сіють насінням’: *с’еме*^{и}ˈ*н:а циˈбул’а* (В); ˈ*с’ейанка* (Бр, БС, Кп, Рз, СтШ, ТЛ, Ус), ˈ*с’ійанка* (Ст); *черˈнушка* (Оп), *чарˈнушка* (СтШ), *чорˈнушка* (Дн); *таˈтарка* (Стч, Сх);

— ‘цибуля, яку садять цибулинками’: *саˈдушка* (Рз, СтШ, Тер, Ус); *седуˈха* (Ст); ˈ*сажанка* (Оп, Рд); *кˈвокша* (Сх).

‘Сорти часнику’: *чотирохзубˈковиї* (Лб); *шестизубˈковиї* (Лб); *багатозубˈковиї* (Лб); *весн’аˈниї* (Лб); ˈ*зиˈмн’ії* (Лб); *шо ў‿пук іˈде* (ЗП); *шо ў‿пук не‿їде* (ЗП), *шо не‿їшоў у пук* (ЗП); *пˈрости* (Рд).

‘Сорти капусти городньої’: *скарасˈп’елка* (Кп); ˈ*ран’:а* (ЗП, Лб, Рз, ТЛ); *сеˈредн’а* (ЗП, Рз); ˈ*позн’а* (Рз, ТЛ), ˈ*поз’н’а* (ЗП); ˈ*харкаўс’ка* (Кп); ˈ*харковка* (Лб); ˈ*димерс’ка* (Лб); *амаˈгер* (Лб); *м’іˈг’ерка* (Кп); ˈ*син’а каˈпуста* (Рз); *цв’іт*ˈ*на* ~ (Рз).

‘Сорти огірків’: ˈ*п’із*ˈ*н’ійе гурˈки*^{і} (Кп); ˈ*ран’:ійе* ~ (Кп); ˈ*н’ежинск’ійе гурˈк’і* (Ржд), ˈ*н’ежинˈс’к’і* ~ (Лб), ˈ*н’ежинск’і* ~ (Оп); *радн’іˈчок* (Кп), *родн’іˈчок* (Ржд).

‘Сорти помідорів’: *сˈл’івка* (Тер), *сˈл’іўк’і* (Рд), *сˈлиўк’і* (Пр); *пом’іˈдори в’іногˈрад* (ЗП); ˈ*жоўтийе* (ЗП, Пр, Рд, Тер); *ч’ірˈвонийе* (ЗП); ˈ*розав’ійе* (Пр); *ваˈлове* ˈ*с’ерце* (Рд), *ваˈлове* ˈ*серце* (Пр, Ст), *ваˈловˈе* ˈ*серце* (Пр), *ваˈлов’е* ˈ*серце* (Пр), *воˈлове* ˈ*серце* (Рд); *волгогˈрадск’ійе* (Лб); *глаˈди*^{і}*шечка* (Мш).

‘Сорти перцю овочевого’: *соˈлодкˈі*^{и}*ї* ˈ*перец* (В), ˈ*перец соˈлодкˈі* (Б); ˈ*горки*^{і} ˈ*перец* (В); *жоўтиї* (В, Рд), ˈ*жоўти*^{і} (Тер); *кˈрасниї* (В), *кˈрасни* (Рд), *кˈрасни*^{і} (Тер); *раˈтунда* (В).

‘Види щавлю кислого’: *сˈвоїс’к’і шчаˈвел’* (ЗП); *саˈдови шчаˈвел’* (ЗП).

‘Сорти тютюну’: *т’уˈт’ун туˈрецк’іи* (В), *туˈр’ецк’і* (Кор); *самоˈсад* (Бн, Бч).

‘Сорти гарбузів’: *кормоˈвиˈйе* (Лб), *кормоˈвійе* (Ржд, ТЛ); *стоˈловиˈйе* (Лб); *кˈраснийе* (Бч, Кор, Мкс (у цій говірці – ‘різновид декоративних гарбузів’), Чст); ˈ*жоўтийе* (Кор); *глаˈдиˈшечк’і* (Бр); *ваˈлос’к’ійе буˈл’і і таˈк’ійе* (Чст).

‘Малі декоративні гарбузи, які використовують як прикрасу для вікон’: *гарˈбузка* (Тер), *гарˈбузк’і* (Іл, Кпч), *гарˈбузкиˈ* (В), *горˈбузк’і* (Мш); ˈ*диˈк’ійе гарбуˈзи* (Лел); *кукуˈрузк’і* (Ус); ˈ*шиˈшечк’і* (Бч); *і гˈрушкайу і таˈк’ійе* (Лел); *поˈдоб’ійі гˈрушок* (Іл); *череˈт’анк’іи* (СтШ); *марˈмузк’і* (БС); ˈ*мордочк’і* (Ржд); *караˈпузки* (Лб), *караˈпузк’і* (Бр); *караˈпуз’ік’іи* (Рз); *караˈхан’ка* (Кп), *кареˈхан’ка* (Кп), *кареˈхан’к’іи* (Оп), *караˈхон’к’і* (Бч), *карахˈвон’к’і* (Ст); *трамˈбузкиˈ* (В); *тр’іˈпузк’і* (Чст); *менˈт’ерк’і* (Ссл), *менˈт’ерачк’і* (Ссл); *венˈгерк’і* (Кш); *декораˈтивн’і гарбуˈзи* (Гс).

‘Різновид малих декоративних гарбузів, які використовують як прикрасу для вікон’: *поˈдоб’ійі гˈрушок* (Іл); *кˈраснийе* (Мкс).

‘Сорти кавунів’: ˈ*ран’:і* (Кр2), ˈ*ран’:ійе* (В); ˈ*поз˙н’ійе* (В); *скоросˈп’ілка* (В).

1.4. Назви частин сільськогосподарських рослин

‘Колосок’ (заг. н.): *калаˈсок* (Бн, Бч, КрГ, Пр, Рз, Чст), *колоˈсок* (Гс, ЗП, Кпч, Сх, Тер), *колосˈк’і* (Дб, Кор, Ржд), *колосˈки* (Ст), *калаcˈк’і* (Зм, Пр); *калаˈсочок* (Рз), *калаˈсочк’і* (Зм); *коˈлос’:а* (В, Ст, Сх), *каˈлос’:е* (Зм, Чст), *коˈлос’:е* (Мш), *коˈлос’е* (ЗП); ˈ*колас* (Бр, Оп, Рд), ˈ*колос* (Чст), *каˈлос* (Бр).

‘Вимолочені колоски (разом зі стеблом)’: *соˈлома* (Б, Кр1, Крд, Ржд, Сх), *саˈлома* (Кр2, Чст); *паˈлова* (Бр, Кп, Чст), *поˈлова* (ЗП, Ржд); *окоˈлоти* (ТЛ); *атˈходи* (Бр);

— ‘вимолочені колоски жита’: *саˈлома* ˈ*ж’ітна* (Кр2), ˈ*ж˙іиˈтн’а соˈлома* (Кр1), ˈ*жиˈтн’а соˈлома* (Б);

— ‘вимолочені колоски пшениці’: *пшеˈниˈчна соˈлома* (Б);

— ‘вимолочені колоски вівса’: *оўˈс’ана соˈлома* (Б).

‘Два колоски на одному стеблі’: *двайˈн’ашк’і* (Бн); *дˈвоїн’а* (Зм); ˈ*пара калаcˈкоў* (Оп); *зˈрошчениї* (*ізˈрош:иї*) *коло́сок* (ЗП); *пˈросто два калаcˈк’і зˈростанийе* (Чст), інф.: *це* ˈ*тол’к’і буˈвайе йак от двайˈн’ата у л’уˈд’еї* ˈ*род’еца / дак так буˈвайе і ў* ˈ*ж˙іиˈт’і* (Чст).

‘Остюки у злакових’: *осˈт’ук* (Гс, Рд, Ржд, Стч), *ост’уˈк’і* (Кр2, Рд), *ост’уˈки* (Дн), *ост’учˈк’і* (Ржд); *с’т’еˈрон* (Чст).

‘Пилок у житі’: *кˈраска* (Чст); *п’іˈл’інк’і* (Чст).

‘Стебло’ (заг. н.): *стеб'ло* (В, Вч, ЗП, Кш, Рз, Тер), *ст'еб'ло* (БС, СтШ), *с'тебла* (Бч, В), *с'т'ебла* (Рз), *с'т'обла* (Зм); *сте'белце* (ЗП); *сте'белечко* (Іл), *сте'б'елечко* (Кп), *сте'б˙елачко* (Кп), *сте'б'елачко* (Кп), *ст'еб'л'іна* (Бр, Зм), *стебе'ли^і^на* (Тар); *бади'л'і^и^на* (Кп); *бади^е^'л'інка* (Кп).

‘Стебло злакових рослин, що росте (на корені)’: *стеб'ло* (В, ЗП, Рз, Тер), *ст'еб'ло* (БС, СтШ), *с'тебла* (Бч, В), *с'т'ебла* (Рз), *с'т'обла* (Зм); *сте'белце* (ЗП); *сте'белечко* (Іл), *сте'б˙елачко* (Кп), *сте'б'елачко* (Кп); *ст'еб'л'іна* (Бр, Зм), *стебе'ли^і^на* (Тар); *бади'л'і^и^на* (Кп); *бади^е^'л'інка* (Кп); *ст'ер'ни^і^на* (Зм), інф.: *ст'ер'ни^і^на 'гарна поросла* (Зм).

‘Залишки зжатих стебел злакових рослин, що лишаються на полі’: *стер'но* (В, Іл, Лел, Ржд, Рз, Тер), *ст'^ц'^ер'но* (Мш); *стер'н'а* (Гс, Кр2); *с'терен* (Кп, Пр), *с'т'^ц'^орон* (Мш), *сте'рон* (ТЛ);

— ‘~ жита’: *'жи^і^тн'і с'терен* (Пр);

— ‘~ вівса’: *ов'с'ане стер'но* (В).

‘Назва зжатого стебла хлібних злаків’: *со'лома* (Бр, Гс, Дн, Зм, Іл, Оп, Рд, Ржд, Тер, ТЛ);

— ‘~ жита’: *'житн'а со'лома* (Дн);

— ‘~ пшениці’: *пше'н'ічна* ~ (Дн, Стч), *пше'н'ішна* ~ (Рд), *пше'нична* ~ (Мш);

— ‘~ вівса’: *оў'с'ана* ~ (Дн, Мш, Стч);

— ‘~ проса’: *про'с'ана* ~ (Мш, Рд), *прос'а'на* ~ (Рд);

— ‘~ ячменю’: *'йачна* ~ (Мш);

— ‘~ гречки’: *гре'чана* ~ (Мш, Рд); *г'речн'а* ~ (Рд), *г'речна* ~ (Рд); *г'рецка* ~ (Рд);

— ‘~ гороху’: ~ *горохв'йана* (В); *го'рохова* ~ (Мш); *со^л^лома з го'роху* (Мш).

‘Стебло кукурудзи, що росте (на корені); стебло, з якого знято врожай, сухе бадилля кукурудзи’: *к'і'йашн'ік* (Бн, Бр, Рд, СтШ, Ус, Чст), *к'і'йашн'і^и^к* (В), *к˙і'йашн'ік* (Ржд), *к'і^и^'йашн'ік* (Рз, ТЛ), *к'і^и^'йашн'і^и^к* (Рз), *к'і'йашни^і^к* (Оп, Ст, Тер), *к'і'йашник* (Кш, Мкс), *ки^і^йашн'ік* (Ржд), *ки'йашник* (Пл); *к'і'йашн'ак* (ЗП, Іл), *ки^і^йашн'ак* (Іл); *куку'рузн'ак* (Дб); *куку'рузник* (Кр2), *куку'рузн'ік* (Кр2); *куку'руза* (Пл, Тер, ТЛ); *кукуру'д͡з'ане стеб'ло* (Мкс); *стеб'ло* (Ржд); *ба'дил':а* (В, Оп), *ба'дил':е* (Рд).

‘Стебло гороху, що росте (на корені); стебло, з якого знято врожай, сухе бадилля гороху’: *го'рошн'ак* (Іл, Тер); *го'рошн'ік* (БС); *горохв'йаник* (Дб); *горохо'в'ін':а* (Мкс, Ст); *го'рохв'іна* (В); *го'рохове стеб'ло* (Пл); *го'рох* (Б), *га'рох* (Рз); *'г'ічка з го'роха* (Мкс).

‘Стебло квасолі, що росте (на корені); стебло, з якого знято врожай, сухе бадилля квасолі’: *ква'сол'н'ак* (Дб, Іл, Рз, Тер, ТЛ), *квасол'^н'ак* (Лб); *ква'сол'н'ік* (БС, Рд), *ква'сол'ник* (Кп), *кво'сол'н'ік* (Кр2); *квасо'лин':* (Б, Гс, Пл), *квасо'ли^і^н':а* (Ст), *квасо'л'ін':а* (ТЛ), *квасо'лин':е* (ЗП); *квасо'л'ін'е^а^* (Мш).

‘Стебло картоплі, що росте (на корені); стебло, з якого знято врожай; сухе бадилля картоплі’: *картоп'л’ан’ік* (Кр2, Рз), *картап'л’ан’ік* (Бр), *картоп'л’ан’:ік* (ТЛ); *картоп'л’ін’:е* (Бн, Ржд); *стеб'ло кар'топл’ане* (Тер); *кар'топл’а* (Бр); *картоп'лишче* (Б, Мкс), *кар'топл’ішче* (Мкс), *картоп'л’ішче* (Б), *картоп'ли^і^шче* (Б); *гу'д’іна* (Іл, Лб); *гу'дин’:а* (Гс); *г’іч* (Гс, ЗП), *г’і^и^ч* (В, Зм); *картоп'л’ана г’іч* (Гс, ЗП); *ги^і^'чан’:е* (Зм), *г’і'чан’:а* (Б); *'г’і^и^чка* (Ст), *'г’ічка* (Кр2), *'г˙ічка картоп'л’ана* (Б); *ба'дил’:а* (Лб).

‘Стебло огірка, що росте (на корені); стебло, з якого знято врожай; сухе бадилля огірка’: *гу'рочн’ік* (БС, Рд, Рз, Тер), *гу'рочни^і^к* (Кп), *гу'рошн’ік* (Кр2, СтШ), *гу'рошни^і^к* (ТЛ), *гу'речн’ік* (Бр); *агу'речн’ік* (Бр); *гу'рошн’ак* (Іл, Тер); *гурко'в’ін’:е* (ЗП); *гу'дин’:е* (Пл), *гу'ди^і^н’:е* (Дб), *гу'д’ін’:а* (Бн), *гу'дин’:а* (Гс); *гу'д’іна* (Іл), *гу'дина* (Ст), *гу'ди^і^на* (Кп), *гуди'на* (В); *бат'в’ін’:е* (Рд); *с'тебла огур'цоў* (В); *гур'кове 'л’іст’е* (Зм); *'гі^и^чка* (Б, Кр1), *'г˙і^и^чка* (Б, Кр1).

‘Стебло гарбуза, що росте (на корені); стебло, з якого знято врожай; сухе бадилля гарбуза’: *гар'бузн’ік* (БС, Кп, Рз, СтШ); *гарбу'з’ан’ік* (Кр2); *гар'бузн’ак* (Іл, Тер); *гуди'на* (В), *гу'д’іна* (Іл); *гу'дин’:а* (Гс), *гу'д’ін’:а* (Бн), *гу'дин’:е* (Пл); *гарбу'з’:ін’е* (Ржд), *гарбу'зин’:е* (ЗП), *горбу'з’ін˙:е^а^* (Мш), *гарбу'зин’а* (Гс); *гарбу'зи* (Ржд), інф.: *гарбу'зи с'пал’увал’і* (Ржд); *'гі^и^чка* (Б, Кр1), *'г˙і^и^чка* (Б, Кр1).

‘Листя буряків’: *г’іч* (Дб); *г’і'чан’:а* (БС); *'г’ічка* (ЗП), *'г’і^и^чка* (В), *'гі^и^чка* (Б, Кр1), *'г˙і^и^чка* (Б, Кр1), *'гичка* (Лб), *'ги^і^чка* (Дб); *бура'кова ~* (ЗП), *бур˙а'кова ~* (В); *бат'в’іна* (Ст, Тер); *бат'вин’:а* (Іл), *бат'в’ін’:а* (ТЛ), *бат'в’ін’:е* (Рд); *з бура'коў бат'в’ін’:е* (Ржд); *бурак'в’ін’:е* (Ржд); *'л’іст’е* (Зм); *'л’іст’е з буро'ка* (Мш); *бот'ва з буро'ка* (Мш).

‘Листя моркви’: *мар'коўн’ік* (Рд, Рз), *мор'коўн’ік* (Зм); *мор'коўн’ак* (Кр2); *морк'в’ін’е^а^* (Мш); *г’і^и^ч* (Ст); *'г’ічка* (ЗП), *'г’іч˙ка* (Мш); *'л’іст’е* (Зм); *бот'ва* (Мш).

‘Листя ріпи’: *'г’ічка* (ЗП).

‘Стебло соняшника’: *'сон’ачн’ік* (СтШ, Ус), *'сон’ашн’ік* (СтШ, Ус), *'сон’ашни^і^к* (Іл), *'сон’ашник’і* (Гс); *ба'дил’:а* (В).

‘Гілочка сорго’: *'в’етка* (Чст), *'в’етачка* (Чст).

‘Зерно’ (заг. н.): *зер'но* (Бч, Гс, ЗП, Кпч, Оп, Пр, Ржд, Ст, Тер, ТЛ), *з’ер'но* (Зм, Кор, Кпч, Кр2, КрГ, Рд, Рз, Сх, ТЛ, Чст), *з˙ер'но* (ТЛ, Чст), *зе^и^р'но* (Рз); *з'б’іж’:а* (Ст), *з'бож:е* (Стч), *з'бу^о^ж’:е* (Рд); *хл’еб* (Дб, Зм, Рз), *хл’іб* (Гс);

— ‘кукурудзи’: *зер'но* (ЗП), *з’ер'но* (Зм);

— ‘квасолі’: *'зерно* (Кп);

— ‘проса’: *пшо'но* (Кр1, ТЛ).

‘Одна зернина’ (заг. н.): *'зерна* (В); *'зерн’атк’і* (Бч, Іл), *зер'н’атка* (Лб), *зер'нина* (ЗП); *зер'нинка* (ЗП); *'з’орни^і^шка* (Зм);

— ‘~ колоскових’: *зер'но* (Гс); *зер'н’атко* (Гс), *зер'н’атка* (Чст);

— ‘~ жита’: ˈ*жиⁱтн’ійе зерˈн’атка* (Чст);

— ‘~ кукурудзи’: *кукурудˈзиⁱнка* (В), *кукуˈруз’інка* (ТЛ);

— ‘~ маку’: *маˈч˙інка* (В); *маˈч’інач˙ка* (СтШ); ˈ*бубачка* (Оп);

— ‘одна горошина’: *гороˈш˙іᵘнка* (В); *зерˈнина* (ЗП); *з’ерˈн’атк’і* (Кпч); *з’ерˈн’атка гоˈроха* (Кр2); ˈ*бубк’і* (Бч);

— ‘одна квасолина’: *квасоˈлина* (ЗП), *квасоˈлини* (Гс); *квасоˈлиⁱнка* (В).

‘Одна цибулина’: *цибуˈл’іна* (Мш); *цибуˈл’інка* (Сх), *цибуˈл’інк’і* (БС).

‘Головка часнику’: *гаˈлоўка* (Бр, Ссл), *гоˈлоўка* (Мкс).

Зн. *гоˈловка*: 1. ‘насінна коробочка льону’ — *гоˈлоўка* (Крд), *гоˈлоўк’і* (Дб, Мкс, ТЛ), *гоᵘˈлоўк’і* (Кор); 2. ‘головка маку’ — *гаˈлоўка* (СтШ, Ус), *гоˈлоўка* (В), *гоˈлоўк’і* (Чст), *гоᵘˈлоўк’і* (Тер), *гоᵘˈлоўка* ˈ*маку* (Тар); 3. ‘голівка соняшника’ — *гоᵘˈлоўка* (Бч); 4. ‘чорна головка стрілки цибулі, в якій міститься насіння’ — *гаˈлоўка* (БС, Рз), *гоˈлоўка* (ТЛ); 5. ‘головка часнику’ — *гаˈлоўка* (Бр, Ссл); 6. ‘головка капусти’ — *гоˈлоўка* (Ржд); ˈ*голав’і* (Бр); 7. ‘головка квашеної капусти’ — *гаˈлоўка* (Пр); 8. ‘шапинка гриба’ — *гоˈлоўка* (Мш, Сх, Тер, Ус), *гаˈлоўка* (Бн, Бч), *гоᵘˈлоўка* (Тер), *гаˈлоўк’і* (Бр).

‘Зубок часнику’: *зубˈкиⁱ* (ТЛ); *зуˈбочкиⁱ* (В).

‘Зерно найвищої якості’: *буїˈне з’ерˈно* (Рз); ˈ*гарне зерˈно* (ЗП).

‘Зерно поганої якості (дрібне, непровіяне, змішане з половою тощо)’: *поˈлова* (В, Рд); *отˈходи* (В, ТЛ), *атˈходиⁱ* (Чст).

‘Порожній (без зерна) колос’: *поˈлова* (Гс, Ржд).

‘Дрібне бадилля злакових, відходи при обмолочуванні хлібних злаків’: *соˈлома* (Ржд).

‘Дрібні, м’які відходи від провіювання обмолоченого зерна’: *отˈходи* (ТЛ); *поˈлова* (Кр2, Мш, Ржд, ТЛ), *паˈлова* (Чст), інф.: *прапаˈлайе паˈлову* (Чст); *поˈлоᵘўка* (ТЛ);

— ‘~ жита’: ˈ*жиⁱтн’а поˈлова* (Ржд);

— ‘~ льону’: ˈ*л’ана поˈлова* (Ржд);

— ‘~ ячменю’: ˈ*йачна поˈлова* (Ржд);

— ‘~ пшениці’: *пшеˈн’ічна поˈлова* (Ржд).

‘Вимолочені колоски, зв’язані у сніп’: *кул’* (Б, Оп), *куˈл’і* (Б, Зм, Кр2, Оп, Ржд, Рз, Тер).

‘Груба солома’: ˈ*цурка* (Зм).

‘Грубе, товсте стебло рослини’: ˈ*цурка* (Чст).

‘Паличка, за допомогою якої зв’язували жито: ˈ*цурка* (ЗП).

Зн. ˈ*цурка*: 1. ‘грубе, товсте стебло рослини’ (Чст); 2. ‘груба солома’ (Зм); 3. ‘палиця’ (Чст); 4. ‘паличка для зв’язування снопів’ (ЗП).

‘Насіння’ (заг. н.): *наˈс’ен’:е* (Бн, В, Дб, Зм, ЗП, Кпч, Оп, Тер, Чст), *наˈс’ен’е* (Пр), *наˈс’ен’:а* (В, Кр2, ТЛ, Чст), *наˈс’ін’:а* (Оп, Ст); *наˈс’ен’еїко* (Мш), *нас’іˈн’еїка* (Кпч), *наˈс’ін’аᵉїко* (Пр); *семеˈна* (ЗП, Лб, Оп, Пл, Ржд, Рз, Тер), *с’емеˈна* (В, Кп, Оп, ТЛ), *с’ем’еˈна* (Б, Бр, Кр2, Мкс, Рд, Ссл), *с’ем˙еˈна* (Бн, Бр, БС, Рз), *с˙ем’еˈна* (Бр), *сем’еˈна* (Бч, ЗП, Кп, Лел),

*с'ем'а*ˈ*на* (Зм, Пр, Чст), *сем'е*^{а}ˈ*на* (Бч); *с'ем'е*ˈ*но* (Сх), *с'ем'а*ˈ*но* (мн. — Гс); ˈ*с'емйа* (Лб, Пл), ˈ*с'імйа* (Лб);

'~ льону': ˈ*с'емйе* (Дб, ЗП, Крд, Рз), ˈ*с'емйа* (Ржд, ТЛ), ˈ*с'імйа* (Ржд); *с'еме*ˈ*но* (Гс); *с'ем'е*ˈ*на* (Чст), *с'ем'е*^{а}ˈ*на* (Чст); ˈ*с'емечк'і* (Кш); ˈ*с'емйа з‿*ˈ*л'ону* (Лб); ˈ*л'ане* ˈ*с'емйе* (Тер), ˈ*л':ане* ˈ*с'емйе* (ЗП), ˈ*с'емйа* ˈ*л'ане* (Бч, Пл), ˈ*с'емйа л*^{ч}*н'ане* (Зм); *на*ˈ*с'ен':е* (Іл), *на*ˈ*с'е*^{і}*н':е* (Кпч); *на*ˈ*с'ен':е* ˈ*л'ане* (Зм); *з'ер*ˈ*но* (Бр);

— '~ конопель': ˈ*с'емйа* (В, Оп, Ржд, Ссл), ˈ*с'емйе* (Бр, ЗП, ТЛ); *коноп*ˈ*л'ане* ˈ*с'емйе* (ЗП, Тер, ТЛ), ˈ*с'емйе канап*ˈ*л'ане* (Бр), *кана*^{о}*п*ˈ*л'ане* ˈ*с'емйе* (Чст), ˈ*с'емйа коноп*ˈ*л'ане* (Пл); *на*ˈ*с'ен':е* (Бр, ЗП), *но*ˈ*с'ен':е* (Мш); *на*ˈ*с'ен':е канап*ˈ*л'ане* (Зм); *зер*ˈ*но* (ЗП), *з'ер*ˈ*но* (Кпч); *сем'е*ˈ*на* (Бч, Ржд); ˈ*с'ем'ачк'і* (ТЛ); *ко*ˈ*нопл'і* (ТЛ);

— '~ соняшника': *сон* (ЗП, Кпч, Ржд); ˈ*сонове на*ˈ*с'ен':е* (ЗП); *сан'а*ˈ*х'і* (Кр2); *на*ˈ*с'ен':а* (Кш), *на*ˈ*с'ен':е с‿колосн'і*ˈ*ков* (Іл); *колосн'і*ˈ*к'і* (Іл); ˈ*з˙ерн'ата* (Бр), *зер*ˈ*н'ата* (Пр); ˈ*с'емечк'і* (Кш), ˈ*с˙ем'ечк'і* (Бч);

— 'гарбузове ~': ˈ*з'ерн'а* (Зм); ˈ*зернета* (Ржд, ТЛ), ˈ*з'ерн'ата* (Кпч), ˈ*з˙ерн'ата* (Бр); *на*ˈ*с'ен':е* (Рз), *на*ˈ*с'ін':а* (ЗП); *гарбу*ˈ*зове на*ˈ*с'ен':е* (ЗП, Іл), *гарбу*ˈ*зове на*ˈ*с'ін':а* (Пл);

— '~ моркви': *с'ем'е*ˈ*на* (Кпч).

'Кукурудзяний початок із зерном': *к'і*ˈ*йах* (ЗП, Кп, Кр2, Кш, Мкс, Ст, ТЛ, Чст), *ки*^{і}ˈ*йах* (Іл, Пл, Пр), *ки*ˈ*йах* (Мш), *к'і*^{и}ˈ*йах* (Рз, Ст), *к˙і*ˈ*йах* (Лел), *к˙і*^{и}ˈ*йах* (Пр), *к'ійа*ˈ*х'і* (Кор, Мкс, ТЛ), *ки*^{і}*йа*ˈ*х'і* (Кпч), *к'ійа*ˈ*х'і*^{и} (Кпч), *к'і*^{и}*йа*ˈ*х'і* (Пр), *к˙і*^{и}*йа*ˈ*х'і*^{и} (Тер), *к˙ійа*ˈ*х˙і* (ТЛ), *ки*^{і}*йа*ˈ*хи*^{і} (Дб); *к'ійа*ˈ*шок* (Кп, ТЛ); *ка*ˈ*чан* (БС, Дб, Лб, Кр1, Кр2, Кш, Пр), *ко*ˈ*ч˙ан* (Мш), *кача*ˈ*ни*^{і} (БС), *кача*ˈ*ни* (Мкс); *куку*ˈ*руза* (Кпч).

'Кукурудзяний початок без зерна': *ка*ˈ*чан* (Гс, Кр1, Кр2, Кш, Пл), *кача*ˈ*ни* (Кпч); *ка*ˈ*чан к'ійа*ˈ*ха* (Гс); *к'і*ˈ*йах* (Кр2, Ст), *к'і*^{и}ˈ*йах* (Ст); *к'і*ˈ*йашн'ік* (Бн, СтШ, Ус), *к'і*^{и}ˈ*йашн'ік* (Рз, ТЛ), *к'і*ˈ*йашн'і*^{и}*к* (В), *к'і*^{и}ˈ*йашн'і*^{и}*к* (Рз); *к'ійа*ˈ*ш'ін'е* (Мш); *каче*ˈ*р'іжк'і* (Рд), *коче*ˈ*р˙і*^{и}*жк˙і*^{и} (В); *ог*ˈ*р'ізок* (Лб); *серце*ˈ*в'інка* (Кш).

'Волосяний покрив качана кукурудзи': ˈ*коси* (Іл, Кор, Кпч, Кр1, Кр2, Мш, Пл, Пр, Рд, Рз, СтШ, Ус), ˈ*коси*^{і} (В, Дб, Кп, Лб, Мш, Пр, Ржд, Рз, Ст, Тер); ˈ*коси кукуру*ˈ*з'анийе* (ТЛ); ˈ*коси к'ійа*ˈ*хов˙ійе* (Чст); ˈ*коси із‿ки*^{і}*йа*ˈ*хоў* (Іл); ˈ*коск'і* (Бн, Кш, Мш, Ссл), ˈ*коск'і*^{и} (Кп), ˈ*коск˙і* (Сх); *кос*ˈ*м'іни* (Дб); ˈ*р˙іл'ца* (В).

'Тоненьке листя, що покриває качан кукурудзи': *к'і*^{и}ˈ*йашн'ік* (Рз), *к'і*^{и}ˈ*йашн'і*^{и}*к* (Рз); *кукуру*ˈ*з'ін'а* (Мш); *луш*ˈ*п'ін':а* (Кп); ˈ*л'іст'а* (Мш).

'Суцвіття кукурудзи': ˈ*в'етк'і* (Мш); ˈ*к'іт'іца* (Мш).

'Кошик соняшника': *сон* (Бр, Бч, Кпч, Мш); ˈ*сон'ешн'ік* (Мш); *колос*^{ч}*н'ік* (Ржд), *колосн'і*ˈ*к'і* (Іл); *го*^{ч}*лоўка* (Бч); *круг* (ЗП), *кру*ˈ*г˙і* (Кор, Мкс), *круг* ˈ*сону* (ЗП); *кру*ˈ*жок* (Мш), *круж*ˈ*к'і* (Зм); *кру*ˈ*жок* ˈ*сону* (Мш); *цв'ет* (Бч).

‘Голівка маку’: ˈ*макоўка* (Лб, Ржд, СтШ, Ус), ˈ*макаўка* (Бч, КрГ, Чст); ˈ*маковочк’і* (Крд); *гаˈлоўка* (СтШ, Ус), *гоˈлоўка* (В), *гоˈлоўк’і* (Чст), *го*^{у}*ˈлоўк’і* (Тер); *го*^{у}*ˈлоўка* ˈ*маку* (Тар); *коˈробочка* (ЗП).

‘Кришечка маківки’: *стру*^{у}*ˈпок* (Чст); *пˈл’ешка* (Чст), *пˈл’ешечка* (Чст).

‘Відцвіла маківка’: *маˈч’інка* (Мкс).

‘Сухі порожні стручки гороху’: *гоˈрохв’іна* (В); *соˈлома горохвˈйана* (В).

‘Хвостик стручка гороху’: *хˈвост’ік* (Чст).

‘Стручок гороху, квасолі, бобу’: *стру*^{у}*ˈчок* (Іл, Мкс); *стру*^{у}*ˈчечок* (ЗП), *стру*^{у}*ˈчочк’і* (Пл); *струч*^{у}*ˈк’і* (БС, ЗП, Рз, Ст, Чст), *струч*^{у}*ˈки*^{і} (В), *струч*^{у}*ˈк˙і* (Пл); *стру*^{у}*ˈк’і* (Кпч); *лаˈпатк’і* (Кпч, Рз); *лаˈпаточк’і* (Бч); *пласˈтинка* (ЗП); *шˈкурка* (Бр, Чст); *шˈкура* (Бр); ˈ*корка* (Чст).

‘Сухі порожні стручки квасолі’: *квaˈсол’н’ак* (В); *лушˈпаїк˙і* (Бр).

‘Стручки квасолі, гороху, бобу, коли в ньому тільки зав’язуються зернята’: *малаˈд’ен’к’і гаˈрох* (Чст); ˈ*корка соˈлодка* (Чст).

‘Відходи з льону’: *сˈм’ет’:е* (ТЛ).

‘Насінна коробочка льону’: *гоˈлоўка* (Крд), *гоˈлоўк’і* (Дб, Мкс, ТЛ), *го*^{у}*ˈлоўк’і* (Кор).

‘Частина льону, яка залишається після його обробки і придатна для прядіння’: *пˈрад’іво* (Чст); *л’он* (Чст).

‘Лушпиння лляного насіння’: *каїстˈр’іца* (Кп, Рд, Чст), *ка*^{о}*стˈр’іца* (Чст), *костˈр’іца* (ЗП, Пл), *костˈр’і*^{и}*ца* (В); *каїстˈра* (Бр, Бч, Рз); *каїстˈр˙іна* (Бч); *поˈлова* (Кпч).

‘Лушпиння конопляного насіння’: *поˈлова* (Кпч).

‘Стебла льону без костриці’: *трес*^{у}*ˈта* (Кор, Крд, Мкс, Чст); *тр˙ес*^{у}*ˈта* (ТЛ).

‘Матірка (жіночі стебла конопель, що дають насіння)’: *мат*^{у}*ˈк’і* (Зм, ЗП, Кпч, Мкс, Оп, Пр, Рд, Ссл, СтШ, ТЛ), *мат*^{у}*ˈки*^{і} (Пр), *мот*^{у}*ˈк’і* (Бч, Зм, Кпч, Мш, Ржд), *мо*^{а}*т*^{у}*ˈк’і* (Кпч), *мо*^{у}*т*^{у}*ˈк’і* (ТЛ), ˈ*мотк’і*^{и} (Дн); *каˈнопл’і* (Чст), *коˈнопл’і* (Сх); *моˈчанийе коˈнопл’і* (Кр2); *ма*^{о}*ткаˈв’ійе* [коноплі] (Кпч).

‘Плоскінь (чоловічі стебла конопель, що не дають насіння)’: *пˈлоскун’і* (Бн, Бч, Зм, ЗП, Кп, Кпч, Кр2, КрГ, Мш, Оп, Пр, Ржд, Ссл, СтШ, Сх, ТЛ, Чст), *пˈлоскун’* (Кпч, Рд, Ст, ТЛ), *пласˈкун’* (Кп), *пласку*^{у}*ˈни*^{і} (Бр), *пˈлоскуни* (Мкс); *плоску*^{у}*ˈни*^{і}*ца* (В).

‘Насінний пагін конопель’: *пук* (ТЛ).

‘Розсада’: *роˈсада* (ЗП, Кр1, Пл), *розˈсада* (ТЛ), *раˈсада* (Бр); ˈ*в’ісадка* (Оп), ˈ*ві*^{и}*садка* (Пр); ˈ*в’ісадок* (Кпч); ˈ*ви*^{і}*садк’і* (Б).

‘Відростки картоплі’: *раст*^{у}*ˈк’і* (БС, Рд); ˈ*паростк’і* (Сх); *карˈтопл’а наˈзубл’уйец:а* (БС).

‘Вічко картоплі’: ˈ*очко* (Зм), ˈ*очк’і* (Стч, Тер), ˈ*оч’ка* (Мш), ˈ*в’ічк’і* (Гс); *козл’аˈчок* (Рд), *казл’ач*^{у}*ˈк’і* (Рд).

‘Лушпиння картоплі’: *луш*^{у}*ˈп’ін’:а* (Рд); *лашу*^{у}*ˈпаўк’і* (Кпч); *шˈкурка* (Бр); *оˈчистк’і* (Кпч).

‘Одна картоплина’: *картопˈлина* (ЗП), *картапˈл’іна* (Чст); *карˈтошка* (Кпч).

‘Одне гніздо картоплі’: ˈ*корч* (ЗП, Іл, Пл, Рд, СтШ, Тер, Ус), *карˈчи*^{і} (Ус), *карˈч˙і*^{и} (СтШ); *корч карˈтошк’і* (Пл); *корˈчоўйе* (Зм); *кушч* (Тер), *кушˈч˙і*^{и} (Б).

‘Стара картоплина, викопана разом із молодою’: *стаˈра карˈтошка* (БС), *стаˈра карˈтопл’а* (Ст).

‘Наземний плід картоплі (картоплинки після цвітіння)’: *картоˈшиˈнк˙і*^{и} (В); *картопˈл’інк’і* (Бр); *карˈтопел’ка* (Кр2); *наˈс’ен’е с*^{з}*‿карˈтопл’і* (Пр); ˈ*йаблучка* (Ст); ˈ*йагодиˈ* (Тер); ˈ*бобушкиˈ* (ТЛ); *картопˈл’анийе* ˈ*буб’ешк’і* (Пл); *буˈлабушк’і* (Зм, Ссл, Чст), *боˈлабушк’і* (Бр), *буˈлабушк’і*^{и} (Рд); *буˈлабушк’і картапˈл’анийе* (Чст); *буˈл’абки* (Кп); *буˈлабачкиˈ* (Кп); *буˈлаб’ешк’і* (Бч, Іл, Лб, Тар), *балаˈб’ешк’і* (СтШ, Ус), *буˈлаб’ешк˙иˈ* (Лб); *картопˈл’анийе булаˈб˙ешк’і* (ТЛ); ˈ*бул’башк’і* (Іл, Пр), ˈ*бул’башк˙і* (Пр), ˈ*бул’башкиˈ* (Оп); ˈ*бул’бачк’і* (Лел); ˈ*бул’ботк’і* (Сх); *ба*^{о}*рˈбул’к’і* (Кр1), *бараˈбул’к’і* (Кпч); ˈ*бул’к’і* (Кпч); *карˈтопл’а неˈгодна дл’а‿ˈкорму* (Рз); *перецв’іˈла карˈтопл’а* (Гс); *ц’в’іˈла карˈтопл’а* (Мкс); *картопˈл’аниї цв’ет* (Кпч); *с’ем’еˈна* (Кпч); *не картопˈлинк’і а* ˈ*тийе* ˈ*наче пом’іˈдорчик’і / і семеˈна там / у нас* ˈ*даже не‿обрашˈчали внимˈан’ійа на йоˈго і не‿каˈзали н’іˈйак //* (ЗП).

‘Насінний пагін цибулі, часнику’: ˈ*пук* (В, ЗП, Кп), ˈ*пук˙і*^{и} (В); *стручˈки* (ТЛ); *стˈр’елка* (Мш), *стˈр’елк’і* (Бр, Кпч, Мш); *боˈтони* (Сх); ˈ*шиˈшк’і* (Чст).

‘Випускати насінний пагін (про часник, цибулю)’: ˈ*шиˈшк’і пусˈкати* (Чст); *стˈр’елк’і цибˈул’а віпусˈкайе* (Кпч).

‘Цибулинки, які виростають на стрілці після цвітіння’: *ц˙і*^{и}ˈ*бул’ка* (Кп).

‘Чорна головка стрілки цибулі, в якій міститься насіння’: *пуˈкі* (Бр); *пупˈл’і* (Бр); *наˈс’е*^{і}*н’:ік’і* (Лб); ˈ*ш˙і*^{и}*шка* (Кп); *гаˈлоўка* (БС, Рз), *гоˈлоўка* (ТЛ).

‘Листя молодої цибулі, часнику’: ˈ*п’ерйе* (БС, Кп, Лб, Сх, Тер, ТЛ), ˈ*п’ірйе* (Лб, Рз), ˈ*пі͡ерйе* (Ст), ˈ*п’ер˙йа* (Пр), ˈ*п’ерйа* (Мш), ˈ*п’ерйа*^{е} (Мш); *пеˈро* (Мкс).

‘Ніжка, на якій тримається головка капусти’: *хˈрапа* (Бр, БС, В, Дб, Кп, Кпч, Кр1, Лб, Рз, Ст, СтШ, Сх, Ус, Тер), *хˈр˙апа* (Кп), *хˈрап˙і* (Бр); *хˈрапка* (Кр2).

‘Головка капусти’: *каˈчан* (Бр, Бч, В, Гс, Дб, ЗП, Кр2, Лб, Лел, Ржд, Рз, Ст, Тер, Чст), *коˈчан* (Кпч, Ржд, Сх, ТЛ), *кочаˈниˈ* (Кр1); *каˈчан каˈпусти* (Гс); *каˈчан’:е* (Кр2, Тер), *коˈчан’:е* (ТЛ); *капусˈт’іна* (Ржд), *капусˈтина* (ЗП), *капусˈтиˈна* (Дб); *гоˈлоўка* (Ржд); ˈ*голав’і каˈпусти* (Бр).

‘Половинка качана капусти’: *паˈлоїка* (Кр2, Сх); *полоˈв’інка* (Кпч).

‘Серцевина качана’: *хˈрапа* (Бр, БС, В, Дб, Кор, Кп, Лб, Мкс, Рз, Ст, СтШ, Тер, Ус, Чст), *хˈр˙апа* (Кп), *хˈрап˙і* (Бр); *хˈрапка* (Чст); *кочеˈр’іжка* (Кор).

‘Капуста, що не склалася в головку’: *шуˈл’ак* (ЗП, Кор, Мкс, Ржд, Ст, СтШ, Ус, ТЛ, Чст), *шул’аˈкиˈ* (Кп), *шул’аˈк˙і* (Гс), *шул’аˈк˙і*^{и} (Кп), *шул’аˈк’і*^{и} (Рз); *шул’ачˈк˙і*^{и} (Тер); *паˈгана каˈпуста* (Кп); *пустоцˈв’іт* (Гс).

‘Відросток на головці капусти у вигляді невеликої капустини’: *пусто*ˈ*та* (Сх).

‘Верхні листки головки свіжої капусти’: *па*ˈ*луїка* (Гс), *па*ˈ*луїк’і* (Гс).

‘Маленький огірочок з квіточкою’: ˈ*зав’ез’* (Рз); *гу*ˈ*рок зав*ˈ*йазуйец:а* (Рз); ˈ*пуп’енок* (Рд).

‘Квіточка без зав’язі огірка’: *пустоцˈв’ет* (Б, ЗП, Ст), *пустацˈв’ет* (Рд, Рз), *пустоцˈв’іт* (Гс), *пусто*^{а}*ц*ˈ*в’ет* (Б).

‘Маленькі за розміром помідори’: *пом’і*ˈ*дори* (Ст).

‘Великі помідори’: *пакла*ˈ*жани* (Ст).

‘Зайвий тютюновий пагонець, який обривають’: ˈ*пасинок* (Кор).

‘Половинка гарбуза’: *па*ˈ*лоїка* (Кпч, Сх).

‘М’якоть у гарбузах, де міститься насіння’: ˈ*к’ішк’і* (Кп, Ст, СтШ, Тер, ТЛ, Ус); *мйа*ˈ*к’іш˙* (Ржд, Рз); *м*ˈ*йакот’* (Мкс, Ст).

‘Скибка кавуна’: *с*ˈ*к’і*^{и}*бка* (Рз).

‘Назви кавунів залежно від чоловічого чи жіночого плоду’: *ка*ˈ*вун* (В); *каву*ˈ*ни*^{і}*ха* (В).

‘Недостиглий кавун’: *глу*ˈ*х’ій ка*ˈ*вун* (Кр2).

‘Зерно, залишене на насіння’: *зер*ˈ*но на‿семе*ˈ*на* (ЗП).

‘Картопля, спеціально відібрана для садіння’: *с’ем’е*ˈ*н:а кар*ˈ*топл’а* (Зм, Рд, ТЛ); *с’ім’е*ˈ*н:а* (Гс), *с’еме*ˈ*н:а кар*ˈ*тошка* (В), *кар*ˈ*топл’а с’ем’а*ˈ*н:а* (БС), *йе*ˈ*дома і‿на‿с’ем’е*ˈ*на* (ТЛ), *кар*ˈ*тошка на‿сем’е*ˈ*на* (Ржд), *на‿с’ем’а*ˈ*на* (Кпч).

‘Помідор, залишений на насіння’: *пом’і*ˈ*дор на‿на*ˈ*с’ен’:е* (Дб), *на‿на*ˈ*с’ін’е* (Пр), *на‿на*ˈ*с’ен’:а* (Пр); *пом’і*ˈ*дор на сем’е*ˈ*на* (Ржд).

‘Огірок, залишений на насіння’: *жоўт*ˈ*л’ак* (Б, Бн, Бр, Дб, Зм, Кпч, Кр1, Лб, Мкс, Оп, Рд, Рз, Ст, Чст), *жоўп*ˈ*л’ак* (БС, Кор, Кр1, Кр2, Мш, СтШ, Ус), *жоўк*ˈ*л’ак* (Кп, Пл), *жоўтл’а*ˈ*к’і* (Бр, Кпч, Лб), *жоўтл’а*ˈ*к˙і* (Тер), *жоўтл’а*ˈ*к’і*^{и} (Дб), *жаўтл’а*ˈ*к’і* (Пр), *жоўпл’а*ˈ*ки*^{і} (Ржд); *с’ем’е*ˈ*н:ийе гур*ˈ*к’і* (Кр1), *с’іме*ˈ*н:иї ог’і*ˈ*рок* (В); *ог’і*ˈ*рок на‿с’ім’е*ˈ*на* (Гс); *с’ем’е*ˈ*н’:ік* (Бн).

‘Жовтий огірок’: *жоўт*ˈ*л’ак* (Бн, Бр, Дб, Зм, Кпч, Лб, Оп, Рд, Рз, Ст), *жоўп*ˈ*л’ак* (БС, Гс, Кр2, Мш, СтШ, Ус), *жоўк*ˈ*л’ак* (Кп, Пл), *жоўтл’а*ˈ*к’і* (Бр, Лб), *жоўтл’а*ˈ*к˙і* (Тер), *жоўтл’а*ˈ*к’і*^{и} (Дб), *жаўтл’а*ˈ*к’і* (Пр), *жоўпл’а*ˈ*ки*^{і} (Ржд); ˈ*жоўтиї гу*ˈ*рок* (Кпч).

1.5. Назви ділянок, пов’язаних із сільськогосподарськими рослинами

‘Поле, з якого скошено пшеницю’: *пше*ˈ*ни*^{і}*чнишче* (Зм, Тер), *пше*ˈ*ни*^{і}*чн’ішче* (СтШ, Ус), *пше*ˈ*н’ічн’ішче* (Бн, Чст), *пше*ˈ*нични*^{і}*шче* (Рз), *пше*ˈ*нишнишче* (Гс); *пше*ˈ*нич’ішче* (Мкс), *пше*ˈ*н’ічи*^{і}*шче* (Іл); *стер*ˈ*н’а* (Гс), *стер*ˈ*н’а пше*ˈ*нична* (Гс); *стер*ˈ*но* (Мкс); *жн’ев*ˈ*йо* (Чст).

‘Поле, з якого скошено жито’: ˈ*жи*^{і}*тн’ішче* (Бн, Бр, Пр, Тер), ˈ*житн’ішче* (Гс, Зм, Іл), ˈ*жи*^{і}*тнишче* (Кп, Рз, Ст, Ус), ˈ*житнишче* (Мкс, ТЛ),

ˈж'іᵘт˙н'ішче (ТЛ), *ˈж'іᵘтнишче* (СтШ), *ˈж'іᵘтн'ішч˙е* (Б), *ˈж'ітн'ішче* (Кр2), *ˈжіᵘтн'ішче* (Бр); *рˈжишче* (Зм, Чст); *ˈжиⁱтн'е ˈполе* (Пр); *стерˈно* (Мкс); *стерˈн'а* (Гс); *стерˈн'а ˈжитн'а* (Гс), *ˈжиⁱтн'і сˈтерен* (Пр); *жн'евˈйо* (Чст).

'Поле, з якого зібрано овес': *ˈовс'ішче* (Бн, Бр, СтШ), *ˈоўс'ішче* (ТЛ), *ˈовсиⁱшч˙е* (Ст), *ˈоᵛўс'ішч˙е* (Мш), *ˈв'івс'ішче* (Гс); *овˈс'анишче* (Чст); *авˈс'ан':е* (Рз); *оўˈс'анка* (Мкс); *овˈс'ане ˈполе* (Тер).

'Поле, з якого зібрано просо': *пˈрос'ішче* (Бр, ТЛ), *пˈросишче* (Кп), *пˈросиⁱшч˙е* (Ст), *пˈрос'ешч˙е* (Б), *пˈрос'ешч˙е* (Б); *проˈс'анишче* (Чст); *праˈс'ан':е* (Рз); *проˈс'аночка* (Мкс); *проˈс'ане ˈполе* (Б, Тер).

'Поле, з якого зібрано ячмінь': *ˈйашн'ішче* (Іл), *ˈйачн'ішч˙е* (Мш); *йачˈменишче* (Мкс); *ˈйачне ˈполе* (Тер).

'Поле, з якого зібрано гречку': *греˈчан'ік* (Рз, Чст); *греˈчаничка* (Мкс); *грецковˈйе* (Зм); *гˈр˙еч'ішч˙е* (Мш); *греˈчане ˈполе* (Гс, Тер); *греˈчана стерˈн'а* (Гс).

'Поле, з якого зібрано льон': *л'оˈнишче* (В, Гс), *л'еˈн'ішч˙е* (Мш), *л'еˈн'ішче* (Чст), *л'ˈн'ішче* (Бр, СтШ), *л'ˈн'ішч˙е* (Мш); *ˈполе* (Кр2).

'Поле, з якого зібрано коноплі': *канапˈл'ішче* (СтШ), *канапˈл'ішч'е* (Зм), *конопˈл'ішч˙е* (Мш); *ˈполе* (Кр2).

'Поле, з якого зібрано картоплю': *картапˈл'ішче* (Кр2, Чст), *картопˈлишче* (В, Мкс), *картопˈлиⁱшче* (СтШ, Ус), *картопˈлиⁱшч˙е* (Ст), *карˈтоплиⁱшче* (Кп), *карˈтопл'ішче* (Іл); *картопˈл'ан':е* (Тер).

'Ділянка, з якої зібрано кукурудзу': *кукуˈрудз'ане ˈполе* (Мкс); *кукуруˈз'ін':е* (Кр2).

'Поле, з якого зібрано горох': *гороховˈвин':а* (Мкс).

'Поле, з якого зібрано квасолю': *квасоˈлишче* (Гс).

'Поле, з якого зібрано буряк': *бур'аˈч'ішче* (Мкс).

'Поле, з якого зібрано соняшник': *сон'ашниˈкове ˈполе* (Мкс).

'Поле, з якого зібрано капусту': *граˈда* (В, Ржд), *гр'еˈда* (Чст); *гˈр˙адка каˈпусти* (Мкс).

'Поле, з якого зібрано зернові': *жн'евˈйо* (Чст).

'Частина городу, де росте кукурудза': *граˈда* (В, Ржд).

'Частина городу, де ростуть овочі': *граˈда* (Чст), *гˈради* (Чст); *гˈр'адк˙іᵘ* (В).

'Грядка': *раˈдок* (Чст); *р'аˈдочок* (Чст); *граˈда* (Чст), *гˈради* (Сх).

1.6. Назви періодів зростання сільськогосподарських культур

Періоди росту і достигання колоскових:

— 'перші сходи, що з'явилися над землею': *сˈходи* (Кп, Лел), *сˈходиⁱ* (Рз); *сˈход'іт'* (Зм, КрГ), *сˈходит* (Бч), *ˈжиⁱто сˈходиⁱт'* (ТЛ); *пасˈход'іт'* (Чст), *пасˈходиⁱло* (Кп); *прарасˈло* (Кп), *проросˈтайе* (ЗП); *ростˈкˈіᵘ* (В); *скараˈда* (Оп, Чст), *скороˈда* (Сх); *поˈс'ев з'іˈшов* (Іл); *почиˈнайе пойавˈл'атис'*

із зем'л'і (Гс); *йар'і'на* (Ржд, Ссл); *ру'но* (Рз), *в'руна* (Рз), *о'руна* (Ст), *ов'руна* (Ст); *о^а'тава* (Кр2);

— 'посів колоскових': *по'с'ев* (Кпч);

— 'поява стебла': *в'руна* (Бч, ЗП), *ру'но* (Чст); *коло'сиц':а* (Гс); *вик'і'дайе 'в'етачк'і* (Кш); *рас'те стеб'ло* (Кш);

— 'густі сходи озимих посівів': *'руна* (Кпч), *ру'на* (Кп);

— 'період появи колосся': *'колас вига'н'айе* (Бр), *ка'лос ві^ига'н'айе* (Бр); *ў‿'колос'е* [*пше'н'іца*] (Мш), *у‿'колас'е* (Оп); *ко'лос'е нали'вайеце* (ЗП); *коло'суйеца* (Сх), *коло'суйеце* (ЗП), *кала'суйеца* (КрГ); *коло'сиц':а* (Кор), *ко'лосиц':а* (Мкс), *кала'сиц:а* (Кш), *коло'с'іца* (Кр2), *кала'с'іце* (Ссл); *ви'ходет колос'к'і* (ЗП); *коло'сок ві^ік'і'дайе* (Кпч); *'колос пус'кайе* (Мш); *рос'т'е ў‿коло'сок* (Сх); *поло'в'ійе* (Лел, Ржд); *в'і^иси'пайец:а* (Рд); *'в'ісипаў 'колос* (Чст); *кала'сок 'в'і^ішоў* (Чст);

◊ *на 'йур'ійа долж'на во'рона захо'вац':а у‿пше'ни^іц'і / а‿на‿м'і'коли долж'на заха'вац:е у‿'колас'е* (Оп); *да 'йур'ійа шоб ва'рона заха'валас у 'жит'і / да 'йур'ейа / 'шостого т'равн'а 'йур'еї* (Пр), *'ж'іто на 'йурйа шоб ва'рона захо'валес'е* (Бч);

— 'період цвітіння': *кра'суйец:а* (Бн, В, Зм, Оп, Рд, Ссл, Ст), *кра'суйеце* (Іл, КрГ, Ссл), *кра'суйеца* (Крд, Пр);

— 'період цвітіння проса, вівса': *'в'етка в'і'ход'іт* (Чст); *в'іга'н'айе 'в'етку* (Сх); *'в'етк'і в'іпус'кайе* (Кр2); *в'ік'і'дайе 'ві͡етку* (ЗП); *рос'т'е у 'в'еточк'і* (Мш); *'поїд'е ў‿ст'р'елк'і* (Мш);

— 'період цвітіння жита, пшениці': *кра'суйец:а* (БС, В, Оп, Рд, Ст, ТЛ), *кра'суйец:е* (Бр, Кп, Рз), *кра'суйеца* (Кр2, КрГ, Кш, Лел, Сх – у цій говірці лексема стосується тільки жита), *кра'суйеце* (ЗП – у цій говірці лексема також позначає період цвітіння ячменю, Іл, Кпч, КрГ, Ржд), *кра'суйец'а* (Кор, Мкс), *кро'суйеца* (Мш), *кро'суйец:а* (Мш); *кра'суйе* (Рз, Тер, Чст); *цв'і'те* (Гс, Пр); *зацв'і'тайе* (Пр); *йа'руйе* (Гс); *йари'зац'ійа* (Гс), *йарови'зац'ійа* (Гс);

— 'цвіт колоскових': *к'раска* (Бч, Пр, ТЛ, Чст); *кра'са* (Пр);

— 'поява зерна колоскових': *кала'суйец:а* (Бн, Зм), *кала'суйец:е* (Кп), *кала'суйеце* (Пр), *кала'суйеца* (КрГ); *кала'с'іц:е* (Бр), *ка'лос'іц:а* (Рд); *нали'вайеца* (Бч, Лел, Пр), *нали'вайец'а* (Кор, Мкс), *нали'вайеце* (Бч, ЗП), *нали'вайец:е* (Рз), *нали^і'вайец:а* (Ст), *нали'вайец':а* (Гс), *нал'і'вайец:а* (Мш, Ссл, ТЛ), *нал'і'вайеца* (Чст); *нал'і'вайеце 'жи^іто* (Кпч); *нал'і'вайеца з'ер'но* (КрГ); *нали^і'вайе зер'но* (Тер); *нал'і'вайеца 'сокам'і* (Чст); *нал'і'вайеца молоч'ком* (Сх); *напов'н'айеце* (Ржд), *напов'н'айеца* (Ржд); *пойав'л'айеца зер'но* (Ржд); *з'ер'но 'роб'іце* (Сх); *в'і^ік'і'дайе ка'лос':е* — про овес (Бн);

— 'період достигання': *пос'п'ело* (ЗП, Рз, Ст), *пас'п'ело* (Рз); *дос'п'ело* (Ржд); *с'п'еле зер'но* (Ржд); *с'п'ійе* (Гс), *с'п'ейе* (Сх); *дас'тигле зер'но* (Пр); *дос'тигла* (*пше'ниц'а*) (Гс); *доз'р'еле* (Кр2); *га'тове зер'но* (Пр); *бу'чав'ійе* (Гс); *'можна жат^ч'* (Чст); *'жито ка'лос'іц:а* (Рд); про ячмінь, просо, овес — *йач'м'ен' в'іси'пайец:а* (БС), *почи'найе в'іси'пац:а* (Ржд);

— ‘перестигле збіжжя’: *в’і^{и}си^{ı}пайец:а* (В, Ст), *в’і^{и}си^{ı}пайец:е* (Рз); ^{ı}*си^{і}пл’ец:е* (Рз).

‘Період цвітіння гречки’: *цв’іс^{ı}ти* (ЗП).

‘Періоди росту і достигання кукурудзи’:

— ‘цвіт’: *цв’і^{ı}т’е* (Мш), *цв’і^{ı}те куку^{ı}руза* (Пр); *в’іго^{ı}н’айе ^{ı}в’етк’і* (Мш); *кра^{ı}суйеца* (КрГ);

— ‘період, коли зав’язується качан’: *зав^{ı}йазуйуц:а кийа^{ı}х’і* (Мш); *наб’і^{ı}райец:а ка^{ı}чан* (Ржд);

— ‘поява зерна’: *куку^{ı}руза нал’і^{ı}вайец:а ўже* (Ссл);

— ‘випускати приймочки’: *к˙і^{ı}йах віпус^{ı}кайе ^{ı}коси^{і}* (Пр); ^{ı}*коси пус^{ı}кайе* (Мш); *к˙і^{и}йа^{ı}х’і пус^{ı}кайе* (Мш).

‘Недостиглі зернові (жито, пшениця, овес)’: *зе^{ı}лене* (Гс); *н’ес^{ı}п’іле* (Мкс).

‘Недостиглі овочі, фрукти’: *з’е^{ı}л’енийе* (*сма^{ı}род’іни*) (Чст); *н’ес^{ı}п’іле* (Мкс).

1.7. Назви виробів із сільськогосподарських рослин

‘Конопляне полотно’: *палат^{ı}но канап^{ı}л’ане* (Рд), *полот^{ı}но коноп^{ı}л’ане* (Ст), *коноп^{ı}л’анка* (Ст); *плос^{ı}кун:ийе к^{ı}росна* (Мш); *к^{ı}росна з‿мот^{ı}коў* (Мш).

‘Качан квашеної капусти’: *ка^{ı}чан* (Бр, ЗП, Лел); *ко^{ı}чан’:е* (ТЛ); ^{ı}*к’ісла ка^{ı}пуста* (Бр, ЗП); *к^{ı}вашена* ~ (ЗП, Пр); *пе^{ı}л’устки^{і}* (СтШ, Ус); *га^{ı}лоўка* (Пр).

‘Качан, половина або чверть качана квашеної капусти’: *па^{ı}лоїк’і* (Чст).

‘Капуста, яку квасили, розрізаючи на дві або чотири частини (страва)’: *па^{ı}лоїка* (Лел), *па^{ı}лоїк’і* (Бр, Пр).

‘Половина квашеного качана капусти’: *па^{ı}лоїк’і* (Чст).

‘Шаткована квашена капуста’: ^{ı}*с’ечанка* (Чст).

‘Капуста, квашена з тертою морквою’: *ка^{ı}пуста на‿су^{ı}ху* (Ржд), ~ *су^{ı}ха* (Ржд).

‘Капуста, квашена із зеленню’: *ка^{ı}пуста на‿^{ı}с’еру* (Ржд), ~ ^{ı}*с’ера* (Ржд).

‘Тушковані четвертинки качана капусти’: *па^{ı}лоїк’і* (Мкс).

‘Капуста, варена шматками чи половинками’: *па^{ı}лоїк’і* (Ржд).

‘Головка капусти, печеної в печі чи духовці’: *па^{ı}лоїка* (ЗП).

Зн. *квас*: 1. ‘хлібний, буряковий напій’ (Бч, Вч, Гс, ЗП, Іл, Кпч, Кр2, Кш, Мкс, Мш, Чст); 2. ‘кленовий сік’ (Бч, Кр2, Чст; заправлений цукром — Вч, Гс, Кш, Мкс); 3. ‘березовий сік’ (Бч, Кр2, Лел, Чст; заправлений цукром — Вч, Гс, Кш, Мкс); 4. ‘ягідна настоянка’ (Бч); 5. ‘заправка для борщу’ (*бура^{ı}ковиї квас* — Лел, Ржд).

‘Паличка для зв’язування снопів’: ^{ı}*цурка* (ЗП).

‘Перший зажинковий сніп, який ставили в хаті на Різдво’: *д’еду^{ı}ган* (Чст), *д’е^{ı}дуг^{х}* (Чст).

2. НАЗВИ ЯГІД, ФРУКТОВИХ ДЕРЕВ І КУЩІВ ТА ПОНЯТЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НИМИ

2.1. Загальні назви ягід, фруктових дерев і кущів

'Ягода' (заг. н.): *йагода* (Бч, Вч, Гс, Кор, Мкс, Пл, Тер), ˈ*йагада* (Бр, БС, Кп, Лел, Рд), ˈ*йагоди* (Бн, Вч, Жв, ЗП, Іл, Лб, Мш, Рд, Ржд, Ст, Сх, ТЛ, Ус), ˈ*йагоди*^{і} (В, Іл, Кр1, Лб, Ус), ˈ*йагади* (Бр, Зм, Кр2, Кш, Пр), ˈ*йагади*^{і} (Кп, КрГ, Оп, Рз, Чст); ˈ*йагодк'і* (Дб), ˈ*йагадк'і* (БС); інф.: ˈ*йагод ў*ˈ*с'ак'іх бу*ˈ*ло* (Тер); ˈ*вобшем* ˈ*йагада вс'а* (Бр).

'Лісові ягоди' (заг. н.): ˈ*йагада л'еса*ˈ*ва* (Зм).

Зн. ˈ*йагода*: 1) 'невеликий соковитий плід деревних і кущових порід (заг. н.)'; 2) 'невеликий соковитий плід певного дерева чи кущової рослини (родова назва)'; 3) 'чорниці, Vaccinium myrtillus L.'; 4) 'наземний плід картоплі'; 5) 'м'язи на вилицях'.

2.2. Родові / видові назви ягід, фруктових дерев і кущів

'Чорниці, Vaccinium myrtillus L.': ˈ*йагода* (В, Крд, Сх, ТЛ), ˈ*йагада* (Кш), ˈ*йагоди* (Гс), ˈ*йагади* (Чст), ˈ*йагади*^{і} (Чст); *чер*ˈ*н'іка* (Бр, Бч, В, Дб, Іл, Крд, Кш, Лб, Пл, Рд, Ссл, СтШ, Ус), *ч'ер*ˈ*н'іка* (Б, Бн, БС, Вч, Зм, Кр2, КрГ, Лб, Оп, ТЛ), *ч˙ер*ˈ*н'іка* (Зм), *чер*ˈ*н'ік˙і* (Бр), *чор*ˈ*н'іка* (В, Дб, Зм, Кор, Лб, Мкс, Мш, НКр, Ст, Тер, ТЛ, Ус), *чар*ˈ*н'іка* (Бр, КрГ, Лел, Рз), *че*^{а}*р*ˈ*н'іка* (Бр), *ча*^{е}*р*ˈ*н'іка* (Чст), *чар*ˈ*ни*^{і}*ка* (Кп); *ч'ер*ˈ*н'іца* (Зм, Ржд, Чст), *чер*ˈ*н'іці*^{и} (В), *чер*ˈ*н'іци* (Крд, Лб, Рд), *ч˙ер*ˈ*н'іци* (Чст), *ч'ер*ˈ*н'іци* (Лб), *чер*ˈ*н˙іци* (Кор, Мкс), *ч˙ер*ˈ*ни*^{і}*ц'а* (Тар), *чор*ˈ*ниці*^{і} (В, ЗП), *чор*ˈ*ниц'і* (Жв, ЗП), *чор*ˈ*ни*^{і}*ц'і* (Кр1, Ст), *чор*ˈ*ниц'а* (ЗП), *чор*ˈ*ниця* (ЗП), *чор*ˈ*ни*^{і}*ца* (ЗП), *чор*ˈ*н'іца* (Мш), *чор*ˈ*н'іци* (Зм, Кпч, Лб, Сх), *чар*ˈ*н'іци* (Лел), *чар*ˈ*ниц'а* (Оп), *чар*ˈ*ниц'і* (Бч, Пр); ˈ*чорнийе* ˈ*йагоди* (ТЛ), ˈ*чорнийе* ˈ*йагади*^{і} (Чст), ˈ*чорн'і* ˈ*йагоди* (Гс).

'Брусниця, Vaccinium vitis idaea': *брус*ˈ*н'іка* (Бр, БС, Бч, В, Вч, Дб, Зм, Кпч, Кр1, КрГ, Крд, Лб, Мкс, Мш, Оп, Пр, Ржд, Рз, Ссл, Сх, Тер, ТЛ, Ус, Чст), *брус*ˈ*ни*^{і}*ка* (Гс, Кш, Чст), *брус*ˈ*н'ік'і* (Зм); *брус*ˈ*ни*^{і}*ца* (Оп, Рз, Ст, Тар), *брус*ˈ*н'іца* (Мш, Тер), *брус*ˈ*н'і*^{и}*ца* (Рз), *брус*ˈ*ниці* (ЗП, Кш), *брус*ˈ*ни*^{і}*ці* (ЗП), *брус*ˈ*ни*^{і}*ці*^{і} (Рз), *брус*ˈ*н'и*^{і}*ці*^{і} (В), *брус*ˈ*ни*^{і}*ц'і* (Ст), *брус*ˈ*н'іці* (Іл, Лб, Рд, Чст), *брус*ˈ*н'іці*^{і} (Кр1, СтШ), *брус*ˈ*н'іц˙і*^{и} (СтШ); *брус*ˈ*н'ічка* (Мш); *брус*ˈ*ничн'ак* (ЗП); *брус*ˈ*нични*^{і}*к* (ЗП); *крас*ˈ*н'іка* (Лб).

'Малина, Ribus idaeus L.': *ма*ˈ*лина* (Б, Бч, В, Вч, Гс, Жв, ЗП, Крд, Кш, Лел, Мкс, Оп, Пр, Рз, Ус), *ма*ˈ*ли*^{і}*на* (В, Дб, Жв, Кор, Кп, Ст), *ма*ˈ*л'іна* (Бн, Бр, БС, Зм, Іл, Кпч, Лб, Пр, Рд, Ржд, Рз, СтШ, Тер, ТЛ, Ус, Чст), *мо*ˈ*л'іна* (Мш), *мо*^{а}ˈ*л'іна* (Кр2), *ма*ˈ*л'іни* (Б, Іл, Кпч, Кр1, Лб, Рд, Рз, Ссл, Сх, ТЛ, Чст), *ма*ˈ*лини* (Кп).

'Ожина, Rubus L.': *о*ˈ*жина* (Вч, Гс, Зм, Кор, Мкс, Рз), *о*ˈ*жи*^{і}*на* (Вч, Іл, Кр1, Мш, Ржд, Ст, Ус), *о*ˈ*жі*^{и}*на* (Мш), *о*ˈ*ж˙іна* (Зм, Сх), *о*ˈ*ж'іна* (Крд),

оˈжˉіᵘна (Зм, Іл, Кр1), *оˈжʼіᵘна* (Дб, Лб, Тер, Ус), *аˈжʼіна* (Кш), *аˈжʼіᵘна* (Пр), *аˈжіᵘна* (Кш), *аˈжˉіна* (КрГ), *аᵒˈжʼіна* (Кр2), *аˈжˉіᵘна* (Зм), *аᵒˈжˉіᵘна* (Бч), *аˈжиⁱна* (Зм, Кп, Оп, Пр, Рз, Ссл, Чст), *аˈжина* (Бн, Зм, Лел); *оˈжини* (ЗП, Лб), *оˈжиⁱни* (Кпч, Лб), *оˈжиниⁱ* (Іл), *оˈжˉіни* (Сх), *аˈжини* (Чст), *аˈжиⁱни* (Ссл), *аˈжиⁱниⁱ* (Рз), *аᵒˈжʼіни* (Кр2); *йежеˈвʼіка* (БС, В, КрГ).

‘Чорні ягоди, схожі на ожину’: *стругˈловʼіна* (Кш, Оп), *стругˈловˉіᵘна* (Оп); *струˈговˉіна* (Бч), *струˈговʼіни* (Пр).

‘Ожина несійська, ведмежина, Rubus nessensis W. Hall.’: *мʼедˈвʼежˉіᵘ ˈйагади* (Рз), *мʼедˈвʼежˉіᵘйе ˈйагади* (Рз); *медˈведкиⁱ* (В).

‘Буяхи, лохина, Vaccinium uliginosum L.’: *буйаˈкʼі* (БС, Бч, В, Дн, ЗП, Кр1, Оп, Рд, Ст, Сх, Ус, Чст), *буйаˈкʼіᵘ* (Зм, Пл), *буйаˈкˉіᵘ* (Лб), *буйаˈкіᵘ* (Бр), *буйаˈкˉі* (Бн, ЗП), *буйаˈкиⁱ* (Бр, Бч, В, Пл, Ржд), *буйаˈкˉиⁱ* (ЗП, Лб), *буйаˈки* (Дб, Іл, Лб, Ржд), *буйаˈкˉи* (Оп), *буйаˈхи* (ТЛ), *буйаˈхʼі* (Вч); *буйаˈни* (Кш); *будʼаˈкˉі* (Іл).

‘Журавлина болотна, Oxycoccus palustris’: *жураˈвʼіна* (Кп, Крд, Лб, Рз, Ссл, Ст, ТЛ, Чст), *жураˈвʼіᵘна* (Лб), *жураˈвʼіни* (Бр, БС, Бч, Зм, Іл, Кпч, Лб, Пр, Ст, СтШ, Чст), *жураˈвʼіᵘни* (Кп, Лб), *жураˈвʼіᵘниⁱ* (Рз), *жураˈвˉіни* (Пр), *жураˈвˉіᵘни* (Кп), *жураˈвˉиⁱни* (Кп), *журоˈвʼіни* (Мш); *журавˈлина* (ЗП, Кш), *журавˈлиⁱна* (Лел), *журавˈлини* (ЗП), *журавˈлиⁱниⁱ* (В), *журавˈлʼіна* (Кш); *кˈлʼуква* (БС, Бч, В, Дн, КрГ, Кш, Пл, Рд, Ссл).

‘Мучниця звичайна, Arctostaphylos uva-ursi L.’: *мучˈнʼічнʼік* (Лб, Тар); *мучˈнʼіци* (Ржд).

‘Костяниця, Rubus saxalitis L.’: *камʼеˈничкʼі* (Бч), *камʼеᵃˈничкʼі* (Бч), *камʼеᵃˈниⁱчка* (Ус), *камʼаᵉˈниⁱчка* (Ус); *камʼаᵉˈнʼіца* (БС), *камʼеᵃˈнʼіца* (БС), *камʼеˈниⁱци* (Бч); *камʼеˈнʼіка* (Ссл).

‘Ягода, схожа на малину чи ожину’: *кʼісˈлʼіца* (Бн, Зм, Іл, КрГ), *кʼіᵘсˈлиⁱцʼа* (Ус), *кʼісˈлʼіци* (КрГ, Чст), *кʼісˈлʼіциⁱ* (Кпч, Ссл), *кʼіᵘсˈлиⁱцʼі* (Кп), *кʼісˈлиⁱциⁱ* (Кпч).

‘Суниці лісові, Fragaria vesca L.’: *суˈнʼіца* (Лб, Рд, ТЛ), *суˈницʼа* (Вч, ЗП, Кш), *суˈниⁱца* (Оп, Пл, Рз), *суˈницʼі* (Жв, ЗП, Кп, Крд, Лел, Пр, Рз), *суˈнʼіци* (Бн, Іл, Лб, Мш, Рд, Ржд, ТЛ), *суˈнʼіциⁱ* (Кр1), *суˈниⁱци* (Пл), *суˈници* (Бч, ЗП), *суˈнʼічки* (Мш); *землʼаˈнʼіка* (Бн, БС, Бч, Оп, Пр, Рз), *зʼемлʼаˈнʼіка* (Кор, Мкс, Рд, Сх, Чст), *зʼемлʼеˈнʼіка* (Чст), *зʼімлʼеˈнʼіка* (КрГ); *кˈрасн'і ˈйагоди* (Гс); *палеˈничкʼі* (Крд).

‘Вид дикорослих ягід’: *фуˈдʼіна* (Іл), інф.: *ˈдерево / і таˈкʼійе кˈраснен'-кˉійе квадˈратнен'кˉійе ˈйагоди* (Іл).

‘Полуниця, Fragaria viridis Duch.’: *клубˈнʼіка* (Б, Бр, БС, В, Зм, ЗП, Іл, Мкс, Рд, Рз, ТЛ), *клубˈниⁱка* (Крд, Оп), *клубˈника* (Крд), *клубˈникˉі* (Гс).

‘Смородина чорна, Ribes nigrum L.’: *смоˈродʼіна* (Кпч, Лб, Мш, Рд, Рз, Ст, Сх, Тер), *смаˈродʼіна* (Рд, СтШ, Ус), *смоˈродˉіна* (Ст), *смаˈродˉіᵘна* (Зм), *смаˈродʼіᵘна* (Кп), *смоˈродина* (Б, Гс, ЗП, Кш), *смоˈродиⁱна* (В, Дб, Кп, Рз),

сма'родина (Кп), *сма'роди^і^на* (Оп), *сма'род'іни* (Чст), *сма^о^'род'іни* (Кпч); *сму'рода* (Рд), *сма'рода* (Бр); '*чорна смо'род'іна* (Кпч).

'Смородина червона, Ribes rubrum L.': *пу'р'ічка* (Іл, Кпч, Лб, Ст, СтШ, Сх, Ус), *пу'ри^і^чка* (Дб), *пу'рўчка* (Бр), *па'р'ічка* (Бн, Бр, Рд, Рз, Тер, Чст), *па^о^'р'ічка* (Рд, Чст), *пу'р'ічк'і* (Бр, Дб, ЗП, Мш), *пу'р'ічки^і^* (Дб, Оп), *пу'р'іч˙к'і* (Зм), *пу'р˙і^и^чк'і* (Кп), *пу'рўчк'і* (Бр), *пу'рйчк'і* (Бр), *по'р'ічк'і* (Гс), *по^у^'р'ічки* (Лб), *па'р'ічк'і^и^* (Рд), *па'р'ічк'і* (Кш), *па'р'і^и^чк'і* (Рз); '*красна смо'род'іна* (Кпч).

'Аґрус відхилений, Grossularia reclinata Mill.': '*аґрус* (ЗП, Лб), '*аґрус* (Бр, Рз); *кри^і^жовн'ак* (Дб); *кри^і^жовн'ік* (Б), *кр'і'жоўн'ік* (Бр).

'Яблуня, Malus': '*йаблан'а* (Б, Бн, Бр, Вч, Дб, Зм, ЗП, Кп, КрГ, Оп, Рд, Рз), '*йаблун'а* (В, Вч, Дб, Кпч, Лб, Тар, Чст), '*йаблан'і* (Іл, Кш, Лел, ТЛ, Чст), '*йаблун'і* (ЗП), '*йаблон'і* (Кр2, ТЛ).

'Груша, Pyrus communis L.': *г'руша* (Б, Бн, В, Дб, Зм, ЗП, Іл, Кп, Кр2, КрГ, Лб, Лел, Оп, Пл, Рд, Рз, Тар, Тер, Ст, Сх, Чст), *г'руш'і* (Бн, В, ЗП, Пл, Тар, Тер, ТЛ, Чст), *г'руш˙і* (Бр, Зм, Рд, Ссл), *г'руш˙і^и^* (В), *г'руші* (Бр), *г'руши^і^* (Іл, Лб, Лел, Оп, Рд, СтШ, ТЛ), *г'руш˙и^і^* (Дб, Кп, Рз), *г'руш'і^и^* (ТЛ); *г'рушка* (Ржд).

'Вишня звичайна, Cerasus vulgaris Mill.': '*в'ішн'а* (ЗП, Іл, Рд), '*в'іш˙н'а* (В, Крд, Рз, Ст), '*в˙ішн'а* (Ржд), '*ви^і^шн'а* (Пл), '*в'ішн'і* (Дб, Зм, ЗП, Лб, Пр, ТЛ), '*в'іш˙н'і* (Зм, Рд, Рз, Ст, Чст), '*в˙і^и^шн'і* (Кп), '*в'і^и^шн'а* (Рз), '*в'і^и^шн'і* (В, Рз), '*ви^і^шн'і* (Кп); '*в'ішен'ка* (Ржд).

'Черешня, Cerasus avium L.': *че'решн'а* (Пл, Чст), *ч'е'решн'а* (ЗП, Пр), *ч˙е'решн'а* (Ст), *ч'е'р'ешн'а* (Рз), *че'решн'і* (В, Зм).

'Слива, Prunus Mill.': *с'ли^і^ва* (Пр, Ст), *с'лива* (Б), *с'ли^і^в'і^и^* (В, Кп, Рз), *с'ли^і^ви^і^* (В), *с'ливи^і^* (Б), *с'ли^і^в'і* (Дб), *с'ли^і^в˙і^и^* (Б), *с'лив'і* (ЗП), *с'ливі^и^* (ЗП), *с'л'іви^і^* (Лб), *с'л'і^и^ви^і^* (Рз), *с'л'і^и^в'і* (Дб), *с'л'ів'і^и^* (ТЛ), *с'л'ів'і* (Чст), *с'л'іви* (Рд); *с'л'івка* (Ржд).

'Алича, Prunus divaricata': *али'ч˙а* (Пл), *али^і^ча* (Бр).

'Абрикос звичайний, Armeniaca vulgaris Lam.': *абр'і'коса* (ЗП, Пл, ТЛ), *абр'і'коси* (Зм, Лб, Пр, Рз), *абр˙і'коси* (Бр), *абр'і^и^'коси^і^* (Дб), *абр'і'коси^і^* (Б, Кш), *абр'і'коск'і* (Б); *абр'і'коси н'е‿рас'ли* (Рз), *абр'і'косоў н'е‿бу'ло* (Зм).

'Виноград, Vitus': *в'іног'рад* (Б, Зм, Лб, Ст), *в'і^и^ног'рад* (В), *в'інаг'рад* (Кш), *виног'рад* (В), *в˙інаг'ради* (Пр); *в'іног'раду н'е‿бу'ло* (Зм).

2.3. Назви сортів та різновидів ягід, фруктових дерев і кущів

'Види малини': '*жоўта* [малина] (Ус); '*жоўта* '*йагодка* (Лб); *к'расна* '*йагодка* (Лб); '*розова* [малина] (Ус); *л'есо'ва* (Мш); *сада'ва* (Ус).

'Сорти смородини': *па'р'ічка* '*б'ела* (Бн, Чст), *пу'ри^і^чка* '*б'ела* (Дб), *пу'р'ічка* '*б'ела* (Ст); *пу'р'ічка* '*б'ел'ен'ка* (Сх); *па'р'ічка к'расна* (Бн, Чст),

пуˈриⁱчка кˈрасна (Дб), *поˈр'ічк'і кˈрасн'і* (Гс); *пуˈр'ічка ч˙ерˈвона* (Ст); *паˈр'ічка ч'ерˈвона* (Чст), *пуˈр'ічка ч'ірˈвона* (Сх); *поˈр'ічк'і ˈжовт'і* (Гс), *пуˈр'ічка ˈжоўт'ен'ка* (Сх).

'Сорти яблук': *анˈтоноўка* (Б, Бн, В, Гс, Дб, Зм, ЗП, Кпч, Крд, Лб, Мкс, Рд, Ст, СтШ, ТЛ, Ус), *анˈтоноᵘўка* (Б, Дб, Тер), *анˈтоновка* (Пл), *анˈтонаўка* (Бч, Зм, Рд, Ссл), *анˈтонавка* (Чст), *анˈтон'івка* (Кш); *анˈтонавка ˈран':а* (Чст); *анˈтонавка ˈпозн'а* (Чст); *касˈмач* (Рд); *пуˈт'імка* (Кш, Лел); *м'іˈчур'інка* (ТЛ); *сем'іˈренка* (Ус), *симеˈренка* (Гс); *тоˈпол'а* (ЗП); *ˈкарликов'ійе* (ЗП); *ˈзайача ˈмордачка* (Лб), *заˈйеча* ~ (Пр); *воˈлова ˈмордочка* (Крд); *ціⁱˈганка* (ЗП); *ˈсахарна ˈйаблан'а* (Лел), *ˈсахарн'ійе* [яблука] (Рз); *ˈсахарка* (Бн), *солоˈдиⁱц'а* (Ст); *саˈлодка* (Бр), *соˈлодка* (Бр); *к'іс˙лиц'і* (Пл), *к'іс˙личк'і* (Пл); *ˈк'ісла* (Бр); *ˈв'ін:а ˈйаблан'а* (Бн), *ˈв'ін:ийе ˈйаблука* (Кпч); *ˈжиⁱтн'ічка* (Зм, Лб), *ˈжитниⁱчка* (Кпч), *ˈжитн'ічка* (Пр), *ˈж'ітн'ічка* (Кр2), *ˈж'іᵘтничка* (Рз), *ˈжиⁱтн'ічк'і* (Іл); *ˈпозн'а* [яблуня] (Бр, Іл); *ˈпоз'н'ійе ˈйаблука* (ЗП); *ˈран':а* (Бр, Іл, Мш); *ˈзимн'і ˈйаблан'і* (Кш), *ˈзимн'і ˈйаблак'і* (Кш), *ˈз'імн'ійе* (Лб); *лесоˈв˙ійе* (ЗП); *л'ескаˈв'ійе* (Кп); *ˈд'ічк'і* (Ссл); *даˈн'ешта* (Лел), *д'еˈн'ешта* (Чст), *деˈнешта* (Чст), *доˈнешта* (Кпч), *даˈл'ешта* (Рз); *ˈпепенка* (Бч, Гс, ЗП, Пр), *ˈп'еп'енка* (Рд, Рз, ТЛ), *ˈп˙еп˙енка* (Дб, Тер), *ˈпеп˙енка* (Лб), *ˈп'епанка* (Рз), *ˈпеп'інка* (Чст); *ˈб'елиї наˈл'ів* (Бч, Зм, Кпч, Кр2, Ссл, ТЛ, Чст), *ˈб'елиї наˈл'іў* (Бн, Бр, ЗП, Лд, Рд), *б'елиї наˈлив* (Кш, Пр), *ˈб'ел'іᵘї наˈл'іў* (Тер), *ˈб˙елиї наˈл'іў* (Ст), *ˈб'елиї наˈлиⁱў* (Ст), *ˈб'елиⁱї наˈл'іў* (Рз), *ˈб'елиⁱ наˈл'іў* (Рз), *ˈбелиї наˈл'іў* (ЗП), *ˈб'ілиї наˈлиў* (Пл), *ˈб'елиї наˈлиў* (Крд); *ˈн'ежни кал'ˈв'еї* (Лб); *сˈн'ежни кал'ˈв'еї* (Ус), *сˈн'ежниї кал'ˈв'еї* (Тар); *ˈб'елиї кал'ˈв'ін* (Крд); *кал'ˈв'ін* (ЗП); *ˈраїка* (Тер), *ˈраїк'і* (Кп, Ст), *ˈраїк'іᵘ* (В); *ˈрайечк'і* (Рз); *пап'еˈроўка* (Дб, Лб, Рд), *пап'іˈроўка* (Ст), *пап'іˈровка* (Пл); *коˈзина боˈродка* (Гс).

'Сорти груш': *глаˈдиⁱшка* (Лб), *глаˈдіᵘшка* (Лб); *хунˈтоўка* (Дб, Зм, Кор, Мкс, Пр, Рд, Рз, Тар, ТЛ), *хунˈтôўка* (Бр); *ˈбаба* (Кпч), *ˈбаби* (Гс); *ˈбабка* (Зм, Іл, Лел, Оп, Ст, Тар, Тер); *аˈбабка* (Рд); *л'іˈмонка* (Дб, КрГ, Лб, Пр, Рз, Ссл, Ст, Ус), *лиˈмонка* (Лел), *лиⁱˈмонка* (Ст), *л'іˈмонк'і* (Гс, ЗП, Кш); *ч'ерˈвонка* (Лб, Тар), *ч'ірˈвонка* (Лб); *красˈноўка* (Рз); *красноˈбочка* (Зм); *паˈн'анк'і* (ЗП); *краˈсаўк˙і* (Лел); *ˈсахарка* (Рд, Тар, ТЛ); *цукˈроўка* (Бч, Лел, Ст, Тар); *цукˈровочка* (Б), *цукˈровоч˙ка* (Б); *ваˈд'анк'і* (Оп); *авˈс'анка* (Пр); *ˈз'імн'айа* (Тер); *з'іˈмоўк'іᵘ* (Рз); *палˈаˈва* (Рз); *садаˈва* (Рз, Чст); *ˈд'ічка* (Кпч, Кш, Ржд, Чст), *ˈдиⁱчка* (Дб, Кп, Лел, Оп, Ст), *ˈдичка* (Тер), *ˈд'ічк'і* (Бн, Бр, Кр2, КрГ, Рд, Ссл, СтШ), *ˈд'ічки* (Лб), *ˈдиⁱчк'іᵘ* (Кп), *ˈдиⁱчк'і* (Оп), *ˈдичк'і* (Кш, ТЛ); *ˈдиⁱка гˈруша* (Лел), *ˈдиⁱк'і гˈруш'і* (Б); *ˈдиⁱмка* (Лб); *меˈдоўка* (Лел), *м'еˈдоўка* (Рз), *м˙еˈдоўка* (Рз); *ˈбера* (Мкс Пл, Рд, Ус), *ˈб˙ера* (Бр, Лб, Тар), *ˈб'ера* (Рз), *ˈбери* (Гс), *ˈб'ериⁱ* (Кпч), *ˈб'ер'і* (ТЛ); *гˈл'іва* (Оп), *гˈлиⁱв'і* (Пр), *гˈливи* (Гс), *гˈл'ів'і* (ТЛ); *луˈкаўка* (Лел); *авˈд'ушк'і* (Лел); *сˈпасанка* (Чст); *л'ітˈв'анк'і* (Кпч); *ˈдул'а* (Бн, Рд), *ˈдул'і* (Кпч).

‘Сорти вишень’: ˈ*дика* ˈ*ви*ⁱ*шн’а* (Пл); *просˈт’і* (Гс), *просˈти*ⁱ*йе* ˈ*в’іш˙н’і* (Ст); *шˈпанка* (ЗП, Рз, Ст), *шˈпонк’і* (Гс).

‘Сорти черешні’: *тр˙охгˈранийе* (ЗП); ˈ*жоўта* (Пр).

‘Сорти слив’: *в’енˈг’ерк’і* (Рд), *венˈгерка* (Ст), *венˈґерк’і* (Гс), *венˈгерк’і* (Гс, Кш); *др’і*ᵘ*сˈл’іўка* (Лб), *др’іс*ˈ*лиўк’і* (Гс); ˈ*жоўтийе* (Лб, Рд, Тер, ТЛ), ˈ*жоўт’і* (Б); *жоўˈтушка* (Тер); ˈ*си*ⁱ*н’ійе* [сливи] (Тер), ˈ*син’а* [слива] (ЗП); ˈ*син’ін’к’ійе* (Лб); *зе*ˈ*лена* (ЗП); *к*ˈ*раснийе* [сливи] (Лб, ТЛ), *к*ˈ*расна* [слива] (Дб); ˈ*б’ел’і* (Б); *ду*ˈ*боўк’і* (КрГ, Пр); ˈ*позн’а* (ЗП); *просˈт’і* (Гс).

2.4. Назви частин ягідних рослин, фруктових дерев і кущів

‘Гроно ягід’: *г*ˈ*розд’і* (Дб); ˈ*пуч˙ечка* (Бч); ˈ*к’істачка* (Ус); ˈ*в’ех’і* (Чст).

‘Корінці, пагони, з яких вирощують нові плодові дерева чи кущі’: *ч’ер˙ен*ˈ*к’і* (ЗП); ˈ*сажанци* (Рд).

‘Брунька, якою щеплюють дерево’: *ш*ˈ*чепка* (Ст), *ш*ˈ*чепк’і* (Іл), *ш*ˈ*ч˙еп-к’і* (Лб); *ш*ˈ*чепа* (Чст); ˈ*ш*ᵘ*еп˙і* (Чст), *при*ˈ*ш’епка* (Б); *б*ˈ*рун’к’і* (Рз).

‘Щеплене дерево’: *ш*ˈ*чепл’ене* ˈ*дерево* (Рд), *ш*ˈ*чеплене* (ЗП), *пр’ішче*ˈ*п’іли* (ЗП), *пр’і*ˈ*ш*ᵘ*епл’уват’* (ЗП).

‘Пагін дерева, гілка, які щеплюють’: *ш*ˈ*чепл’ене* ˈ*дерево* (Рд), *ш*ˈ*чеплене* (ЗП); *пр’ішче*ˈ*п’іли* (ЗП), *пр’і*ˈ*ш*ᵘ*епл’уват’* (ЗП), *пр’і*ˈ*шч’епл’увати* (Вч); *ш*ˈ*чепл’уйут’* (Чст); *пага*ˈ*нец’* (Кп); *жив*ˈ*ци* (Чст).

‘Плоди чорниці’: ˈ*йагода* (Вч, Крд), ˈ*йагади*ⁱ (Рз, Чст), ˈ*йагади* (Чст).

‘Стебло чорниць’: *чор*ˈ*ни*ⁱ*чни*ⁱ*к* (Тер), *чор*ˈ*н’ічн’ік* (Мш), *чер*ˈ*н’ічн’ік* (Чст), *чер*ˈ*н’ішн’ік* (Чст), *чар*ˈ*н’ішн’ік* (Ссл); *чор*ˈ*н’ічн’ак* (ТЛ), *чер*ˈ*н’ічн’ак* (В), *чер*ˈ*н’і*ᵘ*чн’ак* (В); *чер*ˈ*н’іца* (Ржд); *корч* (Бр); ˈ*корч’ік* (Крд).

‘Плоди брусниці’: ˈ*йагоди брус*ˈ*н’іци* (Мш); ˈ*йагодк’і брус*ˈ*н’ічк’і* (Мш).

‘Стебло брусниці’: *брус*ˈ*ни*ⁱ*чн’ак* (Тер), *брус*ˈ*ничн’ак* (ЗП); *брус*ˈ*н’ічн’ік* (Мш), *брус*ˈ*нични*ⁱ*к* (ЗП).

‘Плід малини’: ˈ*йагодка* (Лб).

‘Гілки малини’: ˈ*в’етачк’і з‿ма*ˈ*л’ін* (Рд).

‘Плоди буяхів’: ˈ*йагода* (Вч), ˈ*йагоди* (Лб).

‘Плоди журавлини’: ˈ*йагада жура*ˈ*в’іни* (Кп); ˈ*йагадк’і* (БС, Кп).

‘Стебло суниць’: *су*ˈ*ниц’і* (ЗП), *су*ˈ*ници* (ЗП).

‘Кущі, на яких росте чорна смородина’: *корч* (Чст).

‘Плід аґрусу’: ˈ*йагада* (Рз).

‘Плід яблуні’: ˈ*йаблука* (В, Гс, Іл, Кпч, Лб, Ст, Тар, Тер, Ус), ˈ*йаблака* (Бн, Бр, Дб, Зм, Кп, КрГ, Оп, Пр, Рд), ˈ*йабла*ᵒ*ка* (Іл), ˈ*йаблак’і* (Бч, Кш, Рз, Ссл), ˈ*йаблока* (Б, В, ЗП, Пл), ˈ*йаблок’і* (ТЛ), ˈ*йабло*ᵘ*ка* (Вч, Тар); ˈ*йаблучко* (Кпч), ˈ*йаблачка* (Бр), ˈ*йаблачк’і* (Рд, Рз), ˈ*йаблучка* (Ст).

‘Плід груші’: *г*ˈ*руша* (Б, Бн, В, Дб, Зм, ЗП, Іл, Кп, Кр2, КрГ, Лб, Лел, Оп, Пл, Рд, Рз, Ст, Тар, Тер), *г*ˈ*руш’і* (Бн, В, ЗП, Кш, Пл, Тар, Тер), *г*ˈ*руш˙і*

(Бр, Гс, Зм, Рд, Ссл), *г'руш˙і^и^* (В), *г'руші* (Бр), *г'руши^і^* (Іл, Лб, Лел, Оп, Рд, СтШ, ТЛ), *г'руш˙и^і^* (Дб, Кп, Рз), *г'руши* (Гс), *г'руш'і^и^* (ТЛ); *г'рушка* (Ржд), *г'рушк'і* (Чст).

'Плід дикорослої груші': *г'н'ілк'і* (Бн, Бр, Зм, Кр2, Чст), *г'нилк'і* (Б, Кш), *г'н'іл˙к'і* (Рз), *г'ни^і^лка* (Дб); *гни'личк'і* (Пл); *'д'ічк'і* (Кпч).

'Плід вишні': *'в'ішн'а* (ЗП, Іл, Рд), *'в'іш˙н'а* (В, Рз, Ст), *'в˙ішн'а* (Ржд), *'в'і^и^шн'а* (Рз), *'ви^і^шн'а* (Пл), *'в'ішн'і* (Дб, Зм, ЗП, Лб, Пр, ТЛ), *'в'іш˙н'і* (Зм, Рд, Рз, Ст), *'в'і^и^шн'і* (В, Рз), *'в'ішн'і* (Гс), *'в˙і^и^шн'і* (Кп), *'ви^і^шн'і* (Кп); *'в'ішен'ка* (Ржд).

'Плід сливи': *с'ли^і^ва* (Пр, Ст), *с'ливи* (Гс), *с'ли^і^ви^і^* (В), *с'ли^і^в'і* (Дб), *с'ли^і^в'і^и^* (В, Кп, Рз), *с'лив'і* (ЗП), *с'ливі^и^* (ЗП), *с'л'іви^і^* (Лб), *с'л'і^и^ви^і^* (Рз), *с'л'і^и^в'і* (Дб), *с'л'ів'і^и^* (ТЛ), *с'л'іви* (Рд); *с'л'івка* (Ржд).

2.5. Назви ділянок, де ростуть ягоди, фруктові дерева й кущі

'Місце в лісі, де ростуть ягоди': *гр˙а'да* (Зм); *у'рочи^і^шча* (Рч), *у'роч'і^и^шча* (Рч).

'Ягідник' (заг. н.): *йагод'н'ік* (Лб), *йагад'н'ік* (Бр), *йагад'ни^і^к* (Лел); *чагар'ни^і^к* (Ст), *чагар'н'ік* (Ст).

'Місце, де ростуть чорниці': *йагод'ни^і^к* (В, Дб), *йагод'н'ік* (Тер), *йагад'н'ік* (Чст), *йагодн'і'чок* (Іл); *чар'н'ічн'ік* (Рз), *чор'ни^і^чни^і^к* (Тер), *чор'ни^і^чн'і^и^к* (Кп), *чер'н'ічн'ік* (Оп, Рд, Ус), *ч'ер'н'ішн'ік* (Бн); *чор'н'ічн'ак* (Ст, ТЛ), *чер'н'ішн'ак* (Іл).

'Ягідник, на якому ростуть брусниці': *брус'н'ічн'ік* (Мш, Рд, Рз, Ус), *брус'нични^і^к* (ЗП, Оп); *брус'ни^і^чн'ак* (Ст, Тер), *брус'нишн'ак* (ЗП), *брус'ничн'ак* (ЗП); *йагод'ни^і^к* (Тер).

'Зарості малини': *ма'ли^і^н:ик* (Кп), *ма'лин:ик* (Ус), *ма'л'ін':ік* (Ус); *ма'л'ін':ак* (ТЛ).

'Зарості ожини': *а'жин':ік* (Бн), *а'жи^і^н':ік* (Зм), *а'жи^і^н:ик* (Кп), *о'жи^і^н:ик* (Ус); *а'жин':ак* (Рз), *о'жи^і^н':ак* (Тер).

'Зарості ведмежої ягоди': *м'ед'в'еди^і^к'і* (Рз).

'Зарості буяхів': *кус'ти* (Пл); *корч* (Бр); *йагод'ни^і^к* (Дб); *буйа'х'і* (Вч); *бу'йачн'ік* (Оп), *бу'йашн'ік* (ТЛ), *бу'йачн'і^и^к* (Дб); *бу'йашн'ак* (ЗП).

'Зарості журавлини': *жура'в'ін':ак* (Лб); *жура'в'ін':ік* (Рз).

'Ягідник суниць': *'сун'ічн'ак* (Лб), *су'н'ічн'ак* (ТЛ), *сун'іч'н'ак* (ТЛ), *су'н'ішн'ак* (Іл); *су'нични^і^к* (Кп, Оп), *су'ничн'і^и^к* (Кп), *су'н'ічн'ік* (Рд).

'Площа, де ростуть культивовані дерева і кущі': *сад* (усі обстежені говірки).

'Зарості вишень': *в'іш'н'ак* (Зм).

'Ягідник полуниць': *йага^о^д'н'ік* (Рд).

3. НАЗВИ ГРИБІВ ТА ПОНЯТЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НИМИ

3.1. Загальні назви грибів

'Гриби' (заг. н.): *гр'іˈб'і* (Бр, Зм, Іл, КрГ, Лб, Мш, Оп, Рд, Ржд, Ссл, Сх, ТЛ, Чст), *гр˙іˈб'і* (Бр, ЗП, Іл, Лел), *гр'іˈбиⁱ* (Б, Жв, Кп), *гр'іˈби* (Кр1, Крд), *гр'іˈб'іᵘ* (Зм, Іл, Лб, Рз, Ст), *грiˈб'і* (Бр, Кр2), *гр'іᵘˈб'іᵘ* (БС, Ус), *гр˙іᵘˈб'і* (Дб), *гр˙иⁱˈб'іᵘ* (Жв), *гр'іᵘˈб'і* (Оп), *гр'іᵘˈбиⁱ* (Кп, Ус), *гриⁱˈб'і* (Кор, Лб, Мкс, ТЛ), *гриˈб'і* (Вч, КрГ, Пр), *гриˈби* (Гс), *гриᵉˈб'і* (Пл, Пр), *гриᵉˈби* (Пл), *греˈби* (Гс), *гр'іб* (Бр, Кп, Кпч, КрГ, Лб, Рз, Ссл), *гр˙іб* (Бч, ЗП, Оп, Ржд, Ус), *гріб* (Кр2), *гр'іᵘб* (Бн), *гриб* (КрГ); *гр'іб'к'і* (Рд), *гр'іˈбок* (Чст).

Зн. *гриб* 'білі гриби, Boletus edulis': ЗП, Кор, КрГ, Ссл, Сх, ТЛ, Чст.

'Усі їстівні гриби, крім білого' (заг. н.): *губˈйак˙и* (Вч, Кор, Мкс), *губˈйаки* (Вч, Чст); *губˈйач:е* (Вч); *ˈбабк'і* (Бн).

'Їстівний гриб' (заг. н.): *йісˈтивнийе гр'іᵘˈб'і* (Оп), *йесˈтовнийе гр'іˈб'і* (Іл); *йеˈдов˙ійе гр'іˈб'і* (Мш).

'Неїстівний гриб' (заг. н.): *нейесˈт'івнийе гр˙іˈб'і* (ЗП); *гр'іˈб'і отˈравл'енийе* (Бр); *тˈравлени гр'іб* (Рз); *атˈруїниї* ~ (Кш), *атˈруїнийе гр'іᵘˈб'і* (Оп), ~ *гриᵉˈб'і* (Пр), ~ *грiˈб'і* (Кр2), *отˈруїнийе гриˈби* (Гс, Мкс); *дурˈнийе гр'іˈбиⁱ* (Лб), ~ *гр'іˈб'і* (Ссл), *дурˈни гр'іб* (Лб); *дурˈманк'і* (Ссл); *гаˈд'учиⁱйе гр'іᵘˈб'іᵘ* (Зм), *гаˈд'уч'іі гр˙іб* (Кпч); *гаˈд'учк'і* (Зм, Кпч), *гаˈд'учка* (Мш); *вуˈжачка* (Мш), *вуˈжачкиⁱ* (В), *вуˈжачк'і* (Бр, БС, Іл, Мкс, Тер, Ус), *вуˈжачк'іᵘ* (Лб, Рз), *вуˈжачк˙і* (Бн); *гр˙іᵘб поˈгани* (Б); *паˈганк'і* (Бн, Бр, БС, Сх, Ус), *поˈганк'і* (Гс), *паˈганка* (Вч); *мухоˈмори* (Вч).

'Усі неїстівні гриби, крім мухоморів': *дурˈманк'і* (Крд), *паˈганк'і* (Крд).

'Різні види неїстівних грибів на тонкій ніжці': *вуˈжачки* (Вч), *вуˈжачк'і* (Кш).

'Гриби їстівні, але несмачні': *дурˈнийе гр'іˈбиⁱ* (Лб), *дурˈни гр'іб* (Лб); *паˈганк'і* (Рд).

'Весняні гриби' (заг. н.): *маїск'ійе гр˙іˈб'і* (Ржд), *ˈмаїск'ійе гр'іˈб'і* (Ржд); *ˈмаїс'киї гриб* (Гс — у говірці номен уживається на позначення весняних різновидів білих грибів).

'Ранні гриби': *ˈл'етн'ійе гр˙іˈб˙і* (Бч).

'Різновид ранніх весняних білих грибів, поява яких збігається із днем Святого Миколая': *м'іˈкол'нийе гр'іˈб'і* (Бч, Іл, Крд), *миⁱˈкол'нийе гр'іˈб'іᵘ* (Пл), *м'іᵘˈкол'нийе гр'іˈб'іᵘ* (Пл), *миⁱˈкол'нийе гриⁱˈбиⁱ* (Оп), *м'іᵘˈкол'нийе гриⁱˈбиⁱ* (Оп), *м'іˈкол'нийе гр˙іˈб'і* (Іл), *м'іˈкол'нийе гриˈб'і* (Вч), *м'іˈколниї гр˙іб* (ЗП); *м'іˈколиⁱнийе гр'іˈб'іᵘ* (Рд); *м'ікоˈлайов'ійе* (Тар); *миˈкол'с'к'і гриˈбі* (Гс), *миˈкол'с'к'ійе* (Гс), *м'іˈколск'ійе гр'іˈб'і* (Чст), *м'іˈкол'ск'ійе гр'іˈб'і* (Чст), *м'іˈкол'с'к'ійе гр'іˈб'і* (Сх); *ˈмаїск'ійе* (Іл), *ˈмаїск'ійе гр˙іˈб'і* (Кпч), *ˈмаїс'к'і* (КрГ), *ˈмаїск'і гр'іᵘб* (Ус); *майоˈв'іᵘйе* (Тар), *майоˈв'ійе* (Тар); *на М'іˈколу н'е‿буˈло* (Мш); *красавіˈк'і* (Пр); *боров'іˈк'і* (Кр2); *ˈб'елийе гр'іˈб'і* (Кр2); *колосн'іˈк'і* (ТЛ).

‘Гриби, які з’являються, коли колосується жито’: *каласав’іˈк’і* (ТЛ, Чст), *каласав’іˈк’іᵘ* (Рд), *каᵒлаᵒсав’іˈк’і* (Бн), *колосов’іˈк’і* (Мш, Ус), *колосов’іˈк’іᵘ* (ТЛ), *колосоˈв’ік* (Кпч); *траˈйецк’ійе гр’іˈб’і* (Лел).

‘Гриби, які з’являються на свято Трійці’: *траˈйецк’ійе гр’іˈб’іᵘ* (Зм, Рд), *траˈйецк’ійе гр’іˈб’і* (Кпч), *траˈйецк’ійе гр’іˈб’і* (Кш), *траˈйецк’ійе гриⁱˈбиⁱ* (Оп), *троˈйецк’ійе гр’іˈб’і* (Іл, Сх), *троˈйецк’ійе гр’іᵘˈб’іᵘ* (Тер), *троˈйецк’ійе гриˈби* (Бч), *троˈйецк’ійе гр’іˈби* (Крд), *троˈйешнийе* (Вч, Пл), *траˈйешнийе гр’іˈб’і* (Ссл).

‘Гриби, які з’являються перед святом Петра і Павла’: *п’етˈровск’ійе гр’іˈб’і* (Крд).

‘Гриби, що з’являються, коли красується жито’: *траˈйецк’ійе гр’іˈб’іᵘ* (Зм, Рд), *траˈйецк’ійе гр’іˈб’і* (Чст), *траˈйецк’ійе гриⁱˈбиⁱ* (Оп), *троˈйецк’ійе гр’іᵘˈб’іᵘ* (Тер), *троˈйецк’ійе* (Іл), *троˈйецк’ійе гриˈби* (Бч), *троˈйешнийе* (Пл), *траˈйешнийе гр’іˈб’і* (Ссл); *красавіˈк’і* (Пр), *кросов’іˈк’і* (Мш), *краᵒ*-сов’іˈ*к’і* (Кр2); *краснов’іˈк’і* (Іл).

‘Гриби, що з’являються під час жнив’: *жнивˈнийе* (Кш).

‘Гриби, що ростуть у сосновому лісі’: *хвоїн’іˈков’ійе гр’іˈб’і* (Ссл); *хваˈйов’ійе* (Оп), *хфоˈйов’ійе* (Тер); *краснагаˈлов’ік’і* (Ссл).

‘Гриби, що ростуть у дубових лісах’: *дуˈбов’ійе* (Оп).

‘Гриби, що ростуть у березняку’: *березн’іˈков’ійе* (Тер); *б’ерезн’ачˈк’і* (Кш); *ниⁱзаˈвиⁱйе* (Кш).

‘Гриби, що ростуть серед вересу’: *в’ер˙еса*ˈ*в’і гриⁱˈб’і* (Рз), *в’ер˙еˈсов’і* ~ (Рз), *вереˈсовиⁱйе гриⁱˈбиⁱ* (Оп), *вереˈсов’ійе гр’іˈб’і* (Ржд), *вереˈсов’ійе* (Тар); *в’ересав’іˈк’і* (Чст), *вересоˈвиⁱк* (Сх); *берегаˈв’ійе гр’іˈб’і* (Ссл), *б’ерегаˈв’ійе гр’іˈб’і* (Ссл); ˈ*б’елийе гр’іˈб’іᵘ* (Рз), ˈ*бʲелиї гр˙іб* (ЗП); *чернаˈшапочн˙ік* (Зм); ˈ*чорниї гр˙іб* (Кпч), ˈ*чорнийе гриˈб’і* (Зм); *ч’ернoᵃгоˈлов’ійе гр˙іˈб’і* (Кпч); *чорногоˈлов’ік* (Кпч); *боров’іˈк’і* (КрГ); *па верес*ˈ*ку* (Кш).

‘Гриби, що ростуть на пагорбах’: *барав’іч*ˈ*к’і* (Кш).

‘Гриби, що ростуть у садах, на городах (не в лісі)’: *вуˈжачк’і* (Тер).

3.2. Родові / видові назви грибів

Зн. *гуˈба*: 1) ‘одна з двох шкірно-м’язових складок біля рота’ (всі н. пп.); 2) ‘гриб на стовбурі, на пні дерева’ (Бн, Бр, Зм, Кр2, КрГ, Крд, Кш, Лб, Лел, Пр, Рз, Ссл, Ст, СтШ, Тер, Ус); 3) ‘трутовий наріст на березі’ (Бр, Зм, Іл, КрГ, Крд, Лел, Мш, Ссл); 4) ‘висушений гриб-трутовик, яким користувалися для добування вогню’ (БС, Рз, Ус, Чст).

Зн. ˈ*губка*: 1) ‘наріст на стовбурі дерева’ (Бч, Вч, Ржд); 2) ‘трутовий наріст на березі’ (Бч, Оп, Ржд, Сх); 3) ‘висушений гриб-трутовик, яким користувалися для добування вогню’ (Бн, Кп, Мш, Сх, Тар); 4) ‘порхавка, Lycoperdom pers.’ (Кр2).

Зн. ˈ*чага*: 1) ‘наріст на стовбурі дерева’ ˈ*чага* (Вч, Іл, Кпч, Кш, Лел, Оп), ˈ*ч˙ага* (Кпч), *чаˈга* (Вч); *аˈчага* (БС, Зм); 2) ‘трутовий наріст на березі’ ˈ*чага* (Бн, Вч, Іл, Кп, Кпч, КрГ, Кш, Пр, Ус), ˈ*ч˙ага* (Кпч, Лб, СтШ), ˈ*ч’ага* (Тар), *чаˈга* (Вч, Сх).

‘Гриб, наріст на стовбурі, пні дерева’: *гуˈба* (Бн, Бр, Зм, Кр2, КрГ, Крд, Кш, Лб, Лел, Пр, Рз, Ссл, Ст, СтШ, Тер, ТЛ, Ус, Чст); ˈ*губка* (Бч, Вч, Ржд); ˈ*чага* (Іл, Кш, Лел, Оп), *чаˈга* (Вч); *аˈчага* (БС, Зм); ˈ*наросл’і* (Зм, Пл, Сх), ˈ*нарасл’а* (Бн, Кп); *гр’іб’* (Чст), *гр’іб˙* (Чст), *гр’іˈби* (Гс); *гр’іˈб’і* ˈ*наче* ˈ*ши*^{і}*шк’і* (Сх); ˈ*дик’і гр’іˈби* (Гс).

‘Різновиди трутових грибів’: *кˈругл’і* (Гс); *оˈвал’н’і* (Гс); ˈ*човником* (Гс); *доўгуˈватен’к’і* (Гс).

‘Трутовий наріст на березі’: *гуˈба* (Бр, Зм, Іл, КрГ, Крд, Лел, Мш, Ссл, Чст); ˈ*губка* (Бч, Оп, Ржд); *беˈрезова гуˈба* (Лб), *б˙еˈрезова гуˈба* (Лб), *б’еˈрезова гуˈба* (Пл); *беˈрезов˙і гр’іб* (ЗП), *беˈрезови*^{і}*ї гр’іб* (ЗП); ˈ*нарост’ на б’еˈр˙езах* (Вч); ˈ*чага беˈр˙езова* (Кш).

‘Березовий гриб, чага, Inonotus obliquus’: ˈ*чага* (Бн, Вч, Гс, Іл, Кп, Кпч, КрГ, Пр, ТЛ, Ус), ˈ*ч˙ага* (Лб, СтШ), ˈ*ч’ага* (Тар), *чаˈга* (Вч).

‘Висушений гриб-трутовик, яким користувалися для добування вогню’: *гуˈба* (БС, Мш, Рз, Ус, Чст); ˈ*губка* (Бн, Кп, Мш, Сх, Тар); *б’еˈрозов’і гр’і*^{и}*б* (Рд); *б’еˈрозова аˈбабка* (Рд).

‘Наріст на стовбурі сосни’: *гуˈба хˈвоїна* (Пл).

‘Білий гриб, Boletus edulis’: *гр’іб* (Вч, ЗП, Рд, Ссл), *гр’і*^{и}*б* (Зм, Рд), *гр˙іб* (ЗП), *гриб* (ТЛ), *гри*^{і}*б* (ТЛ), *гр’іˈб’і* (Сх, ТЛ, Чст), *гриˈби* (Кор, Мкс), *гриˈб˙і* (Кор); *гр’іˈбок* (ТЛ); *гр’іˈбочк’і* (Сх); ˈ*б’ели гри*^{і}*б* (Кпч), ˈ*бі͡елиї гр˙і*^{и}*б* (Ст), ˈ*б’*^{и}*елиї гр˙іб* (ЗП), ˈ*б’елиї гр’іб* (Зм, ЗП, Лб, Сх, Чст),ˈ*б’ели гˈр’іб* (КрГ, Рд, Чст), ˈ*б’елиї гр’іб* (ЗП), ˈ*б’ел’і*^{ї} *гр’іб* (Кш), ˈ*б’ел’і гриˈб˙і* (Лел), ˈ*б’ели грі*^{и}*б* (Пр), ˈ*б’ели*^{і} *гр’іб* (Тар), ˈ*б’ели*^{і}*ї гр’іб* (Жв, Тар), ˈ*б’елиї гри*^{і}*б* (Ус), ˈ*б’елиї гр’і*^{и}*б* (Ус), ˈ*б’елиї гр˙іб* (Бр), ˈ*б’елиї гріб* (Кр2); ˈ*б’елийе гр’іˈб’і* (Іл, Лб, Мш, Оп, Ржд, Ссл, ТЛ), ˈ*б’ели*^{і}*йе гр’іˈб’і* (Зм), ˈ*б’ел’ійе гр’іˈб’і* (Оп), ˈ*б’ел’ійе гр’і*^{и}ˈ*б’і*^{и} (Тер), ˈ*б’іл’і гр’іˈб’і* (Оп), ˈ*б˙ілийе гр˙і*^{и}ˈ*би*^{і} (В), ˈ*б’елийе гр˙іˈб’і* (Бр, Іл), ˈ*б˙елийе гриˈбі* (Пр), ˈ*б’елийе гр’іˈби* (Крд, Лб), ˈ*б’елийе гр’іˈб’і*^{и} (Зм, Лб), ˈ*б’іл’і гр˙іˈб’і* (Кш), ˈ*б’іли гриˈби* (Гс), ˈ*б’іл’і гриˈби* (Гс), ˈ*б’ілийе гриˈби* (Гс), ˈ*б’елийе гр’і*^{и}ˈ*б’і*^{и} (Рз), ˈ*б’елийе гри*^{е}ˈ*б’і* (Пл), ˈ*б’ели*^{і}*йе гр’і*^{и}ˈ*б’і* (Дб), ˈ*б’ели*^{і}*йе гр’і*^{и}ˈ*б’і*^{и} (БС), ˈ*б’елийе гр’і*^{и}ˈ*би*^{і} (Бн), ˈ*б’елийе гр’іˈби*^{і} (Кп, Рд, Ст), ˈ*б’елийе гриˈб’і* (Вч), ˈ*б’елийе гри*^{і}ˈ*б’і* (СтШ); *сˈвоїс’к’і гр’іб* (Зм); *настоˈйашчиї гр’і*^{и}*б* (Ус), *настоˈйаш˙ч’іїгˈр’іб* (Ст), *настоˈйашчиї гр’і*^{е}*б* (Пл), *настаˈйашчи*^{і}*йе гр’іˈби*^{і} (Кп), *натуˈрал’нийе гр’іˈб’і*^{и} (Рд), *натуˈрал’ниї гр’іб* (Вч, Зм); *бороˈв’ік* (Сх), *бо*^{у}*роˈв’ік* (Кпч), *бураˈв’ік* (Кпч), *бара*^{о}ˈ*в’ік* (Бч), *барав’іˈк˙і* (Бн).

‘Гриби родини болетових, схожі на боровики, синіють від дотику’: *заˈйач˙і греб* (ТЛ), *заˈйач’ійе гр’іˈб’і* (Рч), *заˈйечийе гр’іˈб’і* (Іл), *заˈйеч˙ійе*

гр'і'б'і (Бр), *зайа'чи^і^йе гр'і^и'б'і^и* (Рз), *за'йечи гр'і^и'б'і^и* (Рз), *за'йечі гр'і^и'б'і^и* (Рз), *за'йечийе гр'і^и'б'і^и* (Рз), *за'йеч˙ійе гр˙і'б'і* (Бч), *за'йеч'ійе гри'б'і* (Вч), *за'йечи^і гр'і^и'б'і* (Тер), *'пол'с'к'ій грі^и б* (Пр), *'пол'с'к'ій гр˙іб* (Лел), *'пол'с'к'ій гр'іб* (Дб), *'пол'с'к'ій гриб* (Гс), *'пол'с'к'і гриб* (КрГ, Ст), *'пол'с'к'і гр'іб* (Чст), *'пол'ск'ій гр'іб* (Лб), *'пол'ск'ійе гр'і'б'і* (ЗП, Кш, ТЛ), *'пол'с'к'ійе грі^и'б'і* (КрГ, Оп, Ссл), *'пол'ск'ійе гр'і'би^і* (Кп, Рд), *'пол'ск'ійе грі^и'б'і* (ТЛ), *'чорнийе гр'і'б'і* (Іл); *глу'х'і гр'іб* (Чст).

'Гриби, схожі на білі гриби, які не споживали': *глу'х'і^и йе гр'і^и'б'і* (Ст), *глу'х'і гр'іб* (Ст); *'зайач'ій гр'іб* (Ст).

'Підберезовик (бабка), Leccuinum scarbum S.F. Gray': *'бабка* (Б, Кш, Лб, Мкс, Оп, Рз, Ст, Ус), *'бабк'і* (Б, БС, Бч, Вч, Дб, Зм, Іл, Кр1, Крд, Кш, Лел, Ссл), *'бабк'і^и* (В, Зм, Лб), *'бабки^і* (В, Рз), *'бабк˙и^і* (Кор), *'бабк˙і* (Пр); *'бабочк'і* (Вч, Кр1), *'бабочка* (Кор); *а'бабк'і* (Зм, Оп, Рд, Чст), *а'бабк˙і* (Бр), *о'бабк'і* (Б, Гс, Мш, Рд), *о'бабк'і^и* (Кп), *о'бабки^і* (ТЛ); *о'бабочк'і* (Мш, ТЛ); *о'бабок* (Гс, Зм), *о^а'бабок* (Кр2); *пудб˙е'резн'ік* (Сх), *пудбе^и'резник˙і^и* (В); *пудб'е'розн'ак* (Тар); *пудб'е'розов'ік* (Лб), *пудб'е'резов'ік* (Кпч, Тер), *пудб'е'резав'ік* (Кпч), *пудбе'резов'ік* (Ржд), *п'ідбе'резав'ік* (Кш), *пудб'е'р'езав'ік'і* (КрГ), *пудб'е'р˙езав'ік'і* (Ссл), *пудб'е'р˙езов'ік'і* (Крд), *пудб˙е'р˙езов'ік'і* (Лб), *пудб'е'розав'ік'і* (Рд), *пудбе'резовік'і* (Гс), *пудбе'резов˙ік'і* (Ржд), *пудбе'резов'ік'і* (Гс, Лел), *п'ідбе'р˙езов'ік'і^и* (Ус), *падбе'р˙езав'ік'і* (Оп), *падбе'резав'ік'і* (Рд).

'Підосичник, Leccuinum aurantiacum S.F. Gray': *красн'у'к'і* (Бч, Вч, Гс, Лб, Пл, Тар), *красн'у'к˙і* (ЗП, Ст), *красн'у'к'і^и* (В, Пл), *красн'у'к˙і^и* (Кор), *красн'у'кі^и* (Гс), *красн'у'к˙и^і* (Рз), *крас'н'ук* (ЗП), *красн'уч'к'і* (Вч, Кор, Мкс, Рз); *краснага'лов'ік'і* (Кш, Лел, Оп); *краснага'лов'і^і* (Кш); *гри'б'і к'раснийе* (Вч); *п'іда'с'інав'ік'і* (БС, Рд, СтШ, Чст), *п'ідо'синов'ік* (ТЛ), *п'ідо'с'інов'ік* (ТЛ), *піда'с'інав'ік* (Лел); *пуда'с'інав'ік* (Зм, Кпч, Кр2), *пудо'с'інов'ік* (Лб, Сх), *пуда'с'інов'ік* (Лб), *пу^о да'с'інав'ік'і* (ТЛ), *пуда'с'інав'ік'і* (КрГ, Рд, Ссл), *пуда'с'інав˙ік'і* (КрГ), *пуда'с'інав'ік˙і* (Бр), *пуда'с'інов'і^и к'і* (Зм), *пудо'с'інов'ік'і* (Іл, Лб, Ржд), *пудо'синов'ік'і* (Крд), *пудо'с'інов˙ік'і* (Мш), *пуда'си^інав'іки^і* (Кп), *пуда'си^інав'ік'і^и* (Кп), *пада'с'інав'ік'і* (Бн), *пода'с'інов'ік'і* (Ус); *подо'с'інов'ічк'і* (ТЛ); *пудо'с'ін':ік* (Сх); *'бабк'і* (Бн).

'Опеньки, Armillaria': *о'пен'к'і* (Вч, Дб, ЗП, Кр1, Крд, Мкс, Пл, Ст, Тер), *о'п˙ен'к'і* (Зм, Кп, Лб, Ржд, Ст, Тер), *о'п'ен'к'і* (Мш, Сх), *о'пен'к'і^и* (ТЛ), *о'пен'к˙і* (Іл), *о'пен'к˙і^и* (В), *о'пен'ки^і* (Іл), *о'п˙ен'к'і^и* (Кп), *а'п'ен'к'і* (БС, КрГ, Кш, Рд, Ссл), *а'п˙ен'к'і* (БС, Бч, Лел, Оп, Ссл, Чст), *а'пен'к'і* (Пр, Рд), *а'пен'к˙і* (Пр), *а^о'пен'к˙і* (Кш, ТЛ); *о'пен'ок* (Гс); *а'п'ен'ка* (Бч), *о'п˙ен'ка* (Вч); *о'п'ен'е^а чк'і* (Кр1, ТЛ); *'п'ен'к'і* (Зм, Оп); *пуд'п'ен'ка* (Кпч), *пудо'пен'ки* (Ржд), *пудо'пен'ки^і* (В); *оп'йата* (В, Гс, Ус), *ап'йата* (Рд, Ус); *'бабк'і* (Бн); *га'д'учк'і* (КрГ).

'Опеньок несправжній, Naematoloma fasciculare': *'ложна о'п˙ен'ка* (Вч); *ат'руїнийе а'п˙ен'к'і* (Оп); *от'руїниї гриб* (Гс); *дур'манк'і* (Крд).

‘Гриби, схожі на опеньки’: *во*ˈ*лошк’і* (Рч).

‘Лисичка справжня, Cantharellus cibarius Fr.’: *л’і*ˈ*с’ічк’і* (БС, Іл, Кр1, Кр2, КрГ, Лб, Лел, Мш, Рд, Ржд, СтШ, Сх, ТЛ, Чст), *ли*ˈ*сичк’і* (Бч, Вч, Гс, Крд, Кш, Лел, Мкс, Ст), *ли*ˈ*сички* (ЗП, Пл), *ли*ˈ*сички*^{і} (В), *ли*ˈ*си*^{і}*чки*^{і} (Кп), *ли*ˈ*си*^{і}*чк’і* (Оп), *ли*ˈ*сичк’і*^{и} (Рз), *ли*^{іі}*сичк’і*^{и} (Рз), *ли*^{іі}*си*^{і}*чк’і* (Ст), *ли*ˈ*си*^{і}*чк˙і*^{и} (Б), *ли*ˈ*с’ічк’і* (Кш), *л’і*ˈ*си*^{і}*чк’і* (Оп), *л’і*ˈ*сичк’і* (Бч, Пр), *ли*^{іі}*сичк’і* (Дб, Ус), *л’і*ˈ*с’іч’к’і* (Рд), *л’і*ˈ*с’ічк˙і* (Ржд), *л’і*ˈ*с’іч˙к’і*^{и} (Зм), *л’і*ˈ*с’ічк’і*^{и} (Лб, Рд), *л’і*ˈ*с’ічки* (Іл, Ссл), *л’і*ˈ*с’ічки*^{і} (ТЛ), *л’і*^{іі}*сичк’і* (Тер), *л’і*ˈ*си*^{і}*чк˙і* (Бн), *л’і*ˈ*с’ічка* (Зм, Кпч, Ссл), *ли*ˈ*сичка* (Пр), *л’і*ˈ*сичка* (Тер), *ле*^{іі}*с’ічка* (Тар).

‘Лисичка несправжня, Hygrophoropsis aurantiaca’: *па*ˈ*ганка* (Бн); *дур*ˈ*манк’і* (Крд).

‘Гриби родини болетових, що ростуть у дубових лісах’: *п’і*ˈ*д:убн’ік’і* (Рд, СтШ, Сх, Ус), *пу*ˈ*д:убн’ік’і* (Бч, Іл, Мш), *пу*ˈ*д:убн’ік’і*^{и} (Рз) *пу*ˈ*д:убн’ік’і*^{и} (В), *па*ˈ*д:убни*^{і}*ки*^{і} (Кп), *по*ˈ*дубн’ік’і* (ТЛ); *пу*ˈ*д:убн’аки*^{і} (В); *дуба*^{о}*в’і*ˈ*к’і* (Ссл).

‘Підвишень, Clitopilus prunulus, [?]’: *п’ід*ˈ*в˙ішник˙і* (Зм).

‘Маслюки, Boletus luteus’: *мас*ˈ*л’ата* (Бр, БС, Бч, В, Вч, Гс, Зм, Кпч, КрГ, Крд, Лел, Оп, Ржд, Рз, Ст, СтШ, Сх, Тер, Ус, Чст); *мас*ˈ*л’атка* (Гс); *масл’у*ˈ*к’і* (Б, Бч, Вч, Зм, ЗП, Іл, Кор, Кр1, Кр2, Крд, Лб, Мш, НКр, Пр, Ржд, Рз, Рч, Ссл, Сх, Чст), *масл’у*ˈ*к’і*^{и} (Кп, Лб, Оп), *масл’у*ˈ*к˙і* (Бн, Пр), *масл’у*ˈ*к˙и*^{і} (Дб), *масл’у*ˈ*ки*^{і} (Кп), *масл’у*ˈ*к˙и* (Мкс), *мас*ˈ*л’ук* (ЗП, Сх); *масл’уч*ˈ*к’і*^{и} (Рз), *масл’уч*ˈ*к’і* (Б, Чст); *мас*ˈ*л’ан’ік* (Ус).

‘Сироїжка, Russula’: *сира*ˈ*йежк’і* (Б, БС, Бч, Вч, Кш, Лел, Рд, ТЛ, Чст), *си*^{і}*ро*ˈ*йежк’і* (Лб, Ст, Ус), *сиро*ˈ*йежк’і* (Дб, Кор), *си*^{і}*ро*ˈ*йежки*^{і} (В, ТЛ), *сира*ˈ*йежки*^{і} (Кп, Рз), *сиро*ˈ*йіжк˙и*^{і} (Гс), *сиро*ˈ*йіжк’і* (Рд), *сиро*ˈ*йежк’і*^{и} (Тер), *с’іро*ˈ*йежк’і* (Іл, Мш, Сх, ТЛ), *с’і*^{и}*ро*ˈ*йежк’і* (Лб, Ст, Ус), *с’іра*ˈ*йежк’і* (ТЛ, Ус), *с’і*^{и}*ра*ˈ*йежк’і* (БС, СтШ), *с’і*^{и}*ра*ˈ*йежк˙і* (Бн), *с’еро*ˈ*йежк’і* (Кр2, Лб); *с’іра*ˈ*йежка* (Зм, Кпч, Ссл), *сира*ˈ*йежка* (Крд), *сиро*ˈ*йежка* (ЗП), *си*^{і}*ро*ˈ*йежка* (Б); *сира*ˈ*йежечк’і* (Лб), *с’іро*ˈ*йежечк’і* (Кр1, ТЛ), *сиро*ˈ*йежечк’і* (Кор, Мкс).

‘Рядовка зелена, Tricholoma flavovirens’: *зе*ˈ*л’онк’і* (Дб, ЗП, Іл, Кпч, КрГ, Крд, Кш, Лб, Оп, Пл, Пр, Ржд, Ст, Ус), *з’е*ˈ*л’онк’і* (Б, БС, Вч, Дб, Зм, КрГ, Лел, Мш, Рч, Ссл, СтШ, Сх, Тер, ТЛ, Ус, Чст), *зе*ˈ*л’онк’і*^{и} (Рз), *зе*ˈ*л’онки*^{і} (Кп, Пл), *зе*ˈ*л’онк˙и*^{і} (Іл), *з’е*ˈ*л’онки*^{і} (Зм), *з’е*ˈ*л’онк˙і* (Бн), *зе*ˈ*л’онка* (Бр, Рз).

‘Рядовка сіра, Tricholoma portentosum’: ˈ*пудзеленка* (Ст), ˈ*пудзеленки*^{і} (Пл), ˈ*пудзел’онк’і* (Ст), *пудзе*ˈ*л’онк’і* (Кпч, Ст) *падз’е*ˈ*л’онк’і* (БС, Лел), *подзе*ˈ*л’онк’і* (Кпч), ˈ*подз’ел’енк’і* (Чст).

‘Різновид грибів роду рядовка, Tricholoma, [?]’: *ре*ˈ*доўк’і* (Оп), *р’е*ˈ*доў-к’і* (Оп); *чере*ˈ*дуўка* (Бч); ˈ*б’ела ра*ˈ*доўка* (Чст); *к*ˈ*расна ра*ˈ*доўка* (Чст);

‘Різновид грибів, [?]’: *вол*ˈ*нушк’і* (Прт).

‘Моховик, Xerocomus Quel.’: *мо*^{у}*хо*ˈ*в’ік* (Б, Вч, ТЛ), *мо*^{у}*хо*^{уі}*в’ік* (Б, ТЛ), *мо*^{у}*хо*ˈ*в˙ік* (В), *мохо*ˈ*в’ік* (Ст), *маха*ˈ*в’ік* (Кш), *мохов’і*ˈ*к’і* (Дб, Лб), *махав’і*ˈ*к’і* (Оп, Рд), *мохов˙і*^{и}ˈ*к˙і*^{и} (В); *пол’с’к’ійе* (В), ˈ*пол’с’к’і* (Сх); *красного*ˈ*лов’і* (Сх), *красного*ˈ*лов’ійе* (Сх).

‘Рижик, Lactarius S.F. Gray’: *ˈр˙іжик’і* (Гс, Кпч, ТЛ), *ˈр’іжик’і* (Гс, Зм, Кш), *ˈрижик’і* (Дб, Рд), *ˈр˙і^и^ж˙ік’і* (Оп), *ˈр˙і^и^жик’і* (Дб), *ˈр’і^и^жи^і^к’і* (Оп); *р’іˈжок* (БС, ЗП, Лел, Ст, Сх), *р’іжˈк’і* (БС, Зм, ЗП, Іл, Кп, Кр2, КрГ, Крд, Лел, Мш, Ржд, Рз, Ссл, Сх, Тер), *ри^і^жˈк’і* (Лел), *р˙и^і^жˈк’і* (Ст), *р’іжˈ-к’і^и^* (Лб), *р’іж˙ˈк˙і* (В).

‘Сморж, Morchella’: *сморˈчок* (Вч), *сˈморшчок* (Зм); *сморчˈк’і* (ЗП, Рд), *смарчˈк˙і* (Бн); *коўпаˈк’і* (Бч); *пол’оˈв’ій гр’і^и^б* (Дб); *веˈселк’і* (Рд), *в’ес’елˈк’і* (Рд).

‘Веселка, Phallus impudicus’: *см’ерˈд’уч˙ій гр’іб* (Мш); *ˈпан:а* (Вч); *залаˈти гр’іб* (Кш).

‘Різновид грибів, схожих на сморж, Morchella, [?]’: *смарчˈк˙і каˈр’ічн’ев’і^и^йе* (Бн); ~ *ˈчорнийе* (Бн).

‘Строчок, Giromitra’: *коўпаˈк’і* (Бч).

‘Гриб із неприємним запахом’: *ˈпан:а* (Бн, Бч, Ржд, СтШ, Ус); *ˈпан:а‿гр˙іб* (Ржд); *паˈн’іч* (Ссл); *св’іˈнарка* (Ст), *св’іˈнарк’і* (КрГ); *залаˈти гр’іб* (Кш).

‘Лікарський гриб із неприємним запахом’: *ˈпан:а* (Бн, Бч, Вч, Ржд, СтШ, Ус), *ˈпан:а‿гр˙іб* (Ржд); *паˈн’іч* (Ссл); *залаˈти гр’іб* (Кш).

‘Лікарський гриб, з якого роблять настоянку для витирання’: *муха^о^ˈмора* (Ржд); *ˈчага* (Гс); *гр’іб на б˙еˈрез’і* (Вч).

‘Лікарський гриб, яким посипають рани: *ˈпушк’і* (Кр2).

‘Грузд, Lactarius piperatus S.F. Gray’: *грузˈд’і* (Б, Бн, БС, Гс, Рд, ТЛ), *грузˈди^і^* (БС, Оп, ТЛ), *гˈрузд’і* (Вч, Кш, Лел), *гˈруз’д’і* (Чст), *грузˈди* (Лб), *глузˈди* (Кп).

‘Печериці, Agaricus’: *п’ечеˈр’іца* (Ст), *п˙еч˙еˈр˙і^и^ци^і^* (В), *печеˈр˙і^и^ци* (ЗП), *печеˈр˙іци* (ТЛ), *п’еч’еˈр’іци* (ТЛ), *печеˈр’і^и^ци^і^* (Ст), *п’ечуˈр’іци* (Ус), *п’ечоˈр’іци* (Ус), *печеˈри^і^ци* (ЗП), *печеˈр˙ици* (Кш), *п’ечо^у^ˈри^і^ци^і^* (СтШ); *чепеˈр’ічк’і^и^* (Іл); *шамп’іˈн’он* (Ус), *шамп’ен’ˈйони* (Оп), *шампеˈн’они* (Кш), *шамп’ін’ˈйони* (Зм); *гнайн’аˈк’і* (БС).

‘Порхавка, Lycoperdom pers.’: *ˈпушк’і* (БС, Вч, Кпч, Кр2, КрГ, Крд, Кш, Оп, Ссл), *ˈпушк’і^и^* (ТЛ), *ˈпушк˙і* (В), *ˈпушки^і^* (Іл, Бч), *ˈпушка* (Іл, Кпч, Кр2, Мш); *дожд’еˈвийе ˈпушк’і* (Вч); *ˈпурхалк’і* (Гс, Рд, Ус); *ˈпухалк’і* (Ус); *пуˈхарк’і* (Чст); *ˈпухо^у^ўк’і* (Б, Кр1, ТЛ), *ˈпухоўка* (ТЛ), *ˈпухоўк’і* (Лел), *ˈпухаўк’і* (Бч); *хлоˈпушк’і* (ЗП); *бз’ˈд’ушк’і* (КрГ); *дошчоˈв’ік* (Дб, Рд), *дашчаˈв’ік* (Кш); *соˈбач’ійе ˈйаіца* (Рд); *ˈгубка* (Кр2); *ˈбабка* (Кпч).

‘Мухомор, Amanita’: *мухоˈмор* (Бч, Мш, Рд, Ст), *мухаˈмор* (Ст), *мохоˈмор* (Мш), *махаˈмор* (Кш, Сх); *мухоˈмора* (БС, Бч, ЗП, Тер), *мухаˈмора* (Бр, Зм, Рд, Чст), *махаˈмора* (Іл, КрГ, Лел, Ржд), *махоˈмора* (ТЛ), *мохоˈмора* (ТЛ); *мухоˈмори* (Бн, В, Кп, Кр2, Мш), *мухоˈмори^і^* (Вч, Мкс, Рз), *мухаˈмори^і^* (Кп, Оп, Рз), *махаˈмори* (Кпч, Кш, Лб, Пр), *махаˈмори^і^* (Зм, Рд, Ржд, Ссл), *мохоˈмори* (Дб, Пл), *мухоˈмор˙и^і^* (Зм), *мухаˈмори* (Лб), *мухо^а^ˈморі* (Бр), *мухаˈморі* (Бр), *мухаˈмор’і^и^* (Кп, Оп), *мухаˈморі^и^* (Чст), *мухоˈмор’і^и^* (СтШ), *махаˈморі* (Пр), *махаˈмор’і* (Крд).

‘Бліда поганка, Amanita phalloides’: *паˈганка* (Бч, Гс, Зм, Ржд), *поˈганка* (Оп), *паˈганк’і* (Бр, Крд, Кш, Пл), *поˈганк’і* (Ст), *поˈганки*^{і} (В); *бˈл’іда поˈганка* (ТЛ), *бл’іˈда паˈганка* (Кш); *бˈл’ідна поˈганка* (КрГ); ˈ*б’ела паˈганка* (Чст); *вуˈжачка* (Ржд); *вуˈжач˙ійе гр’іˈб’і*^{и} (Зм); ˈ*зонт’ік’і* (БС).

‘Вид грибів’: *св’іˈн:ушк’і* (Прт).

‘Вид грибів, які синіють від дотику’: *св’іˈнушк’і* (Вч).

‘Вид грибів із хвилястою чи волохатою підшапкою’: *каˈзул’і* (Бч, Кш, Лел); ˈ*кози* (Зм, Кпч); *казˈли* (Чст); *каˈзи*^{і}*нци*^{і} (Кп).

‘Вид грибів’: ˈ*кошк’і* (Бн).

‘Вид грибів’: *сиˈн’аўк’і* (Бч); *с’ін’аˈк’і* (Чст).

‘Вид грибів’: *тоўсˈтушк’і* (Крд).

‘Вид грибів’: *чер*ˈ*нушка* (Іл), *чер*ˈ*нушк˙і*^{и} (Іл).

‘Вид грибів’: *красˈнух’і* (Оп).

‘Вид неїстівного гриба’: *вуˈжачки*^{і} (Пл).

3.3. Назви різновидів грибів

‘Молодий білий гриб’: *молоˈди*^{і}*йе* ˈ*б’ел’ійе гр’і*^{и}*б’і*^{и} (Тер), *малаˈди бара*^{о}ˈ*в’ік* (Бч).

‘Старий білий гриб’: *стаˈр’ійе гр’іˈб’і*^{и} (Рз), *стаˈр’і*^{и}*йе гр’іˈб’і*^{и} (Тер), *стаˈри гр’іб* (ЗП), *стаˈри гр˙іб* (Чст), *стаˈр’і*^{і} *гр’іб* (Ссл); ˈ*б’ели сˈтари*^{і} *гр’іб* (БС).

‘Білий гриб з чорною шапинкою’: *чорногоˈл˙ов’ійе* ˈ*б’ел’ійе* (Тер); ˈ*чорн’ен’ка гоˈлоўка* (Мш); *чернагаˈловийе* (БС), *чорногоˈлов’і* (ЗП), *чорногоˈловийе* (ЗП), *чорногоˈлов˙і*^{и}*йе* (ЗП), *чарнагаˈлови*^{і}*йе* (ТЛ); *чорногоˈловен’к’ійе* (ТЛ); *чернаˈшапочн˙ік* (Зм); ˈ*чорнийе гриˈб’і* (Зм).

‘Білий гриб зі світлою шапинкою’: ˈ*жоўт’ен’к’і* (Мш), ˈ*б’елийе* (БС).

‘Білий гриб із червонуватою шапинкою’: *краснагаˈловийе* (БС); *боров’іˈк’і* (Вч).

‘Білий гриб із коричневою шапинкою’: *бурагаˈлов˙ійе* (Пр).

‘Білий гриб із коричневою шапинкою і росте під дубами’: *боро*ˈ*в’ік* (Ст); *боров’іˈчок* (Ст).

‘Білий гриб з чорною шапинкою, росте в бору’: *боро*ˈ*в’ік* (Тар), *боро*ˈ*в’і*^{и}*к* (Ус), *бо*^{у}*ро*ˈ*в’ік* (Кпч), *бураˈв’ік* (Кпч), *барав’іˈк’і* (Кш); *барав’іˈк’і чарнагаˈлов’ійе* (Чст); *ч’ерно*^{а}*го*ˈ*лов’ійе гр˙іˈб’і* (Кпч); *чорногоˈлов’ійе* (Сх); *чорногоˈлов’ік* (Кпч); ˈ*чорниї гр˙іб* (Кпч).

‘Боровик, що росте в долині, на низькому місці’: *б’ерезн’ачˈк’і* (Кш); *ни*^{і}*заˈви*^{і}*йе* (Кш).

‘Сироїжка з жовтою шапинкою’: ˈ*жоўтийе си*^{і}*ро*ˈ*йежки*^{і} (В), ~ *с’е-роˈйежк’і* (Лб), ~ *сироˈйежк’і* (Дб), ~ *сираˈйежк’і* (Бч); ˈ*жоўтен’ка* (Кш); ˈ*б’елен’ка* (Крд).

‘Сироїжка із зеленою або зеленуватою шапинкою’: *зе'ленийе с’еро'йежк’і* (Лб), *зе'л’енийе с’іро'йежк’і* (ТЛ); *сиро'йежка / та'ка ш'л’апка зе'лена ота'ка чут’ зелено'вата* (ЗП); *з’е'л’онка* (Чст), *зе'л’онк’і* (Кпч, Крд, Кш), *з’е'л’онк’і* (Сх).

‘Сироїжка з червоною або червонуватою шапинкою’: *к'раснийе си^{і}ро'йежки^{і}* (В), ~ *с’еро'йежк’і* (Лб), ~ *сиро'йежк’і* (Дб), ~ *сира'йежк’і* (Бч); *сиро'йежка чи^{і}р'вона* (ЗП); *темнок'расна з'верху* (Крд).

‘Сироїжка із блакитною шапинкою’: *галу'бі^{и}йе сира'йежк’і* (Бч).

‘Сироїжка із темною шапинкою’: *темнен’к’ійе с’еро'йежк’і* (Лб); *ко'р’ічн’ева* (Крд).

‘Сироїжка, що росте в дубових лісах’: *ду'бов’ійе с’іро'йежк’і* (Дб).

‘Недозріла порхавка ‘: *моло'дийе 'пухоўк’і* (ТЛ).

‘Зріла порхавка’: *ста'ра 'пухоўка* (ТЛ).

‘Осінні білі гриби’ (заг. н.): *о'с’ен’:ій гриб* (Гс), *а'с’ен’:ійе* (Кш), *о'с’ін’:і гри'би* (Гс).

‘Мухомор червоний, Amanita muscaria’: *мухо'мора* (Бч, ЗП, Тер), *муха'мора* (Бр), *маха'мора* (Лел); *мухо'мор* (Бч); *муха'мори^{і}* (Рз), *мухо'мори^{і}* (Рз), *муха'морі* (Бр); *муха'мор к'расний* (Оп), *маха'мор к'расний* (Кш); *к'расна мухо'мора* (БС), ~ *муха'мора* (Чст); *маха'морі к'раснийе* (ТЛ), *мухо'мори к'раснийе* (В), *мухо'мори^{і} к'раснийе* (Вч); *маха'мор чер'воний* (Кш).

‘Мухомор білий, Amanita verna’: *мухо'мори 'б’ели^{і}йе* (В), *мухо'мори^{і} 'б’ілийе* (Вч), *маха'морі 'б’елийе* (ТЛ); *маха'мор 'б’ел’ій* (Кш); *муха'мора 'с’івайа* (Чст); *мухо'мори^{і} па'ганийе* (Бч); *ву'жачка* (Ст), *ву'жачки^{і}* (Рз).

‘Мухомор пантерний, королиця бура, Amanita pantherina’: *муха'мора* (Бр), *муха'морі* (Бр); *ву'жачк’і* (БС, Оп, Чст), *ву'жачка* (Ст).

‘Мухомор сіро-рожевий, гадючка червона, Amanita rubescens’: *ву'жачки^{і}* (Рз).

‘Мухомор цитриновий, жовтий; королиця жовта, Amanita citrine’: *ву'жачк’і* (ЗП); *'жоўтий маха'мор* (Кш).

‘Мухомор, поплавок сірий, Amanitopsis vaginata’: *ву'жачк’і* (БС, ЗП, Оп).

‘Різновид мухоморів’: *ву'жачк’і* (Рч).

3.4. Назви частин гриба

‘Шапинка гриба’: *'шапочка* (Гс, Зм, ЗП, Лб, Ст, Ус), *'шапачка* (БС, Кп, Лел, Рз, Ссл), *'шапочк’і* (КрГ, Крд), *'шапачк’і* (Кш), *'шапачк’і^{и}* (Кп); *'шапк’і* (Бр, Гс, ТЛ), *'шапка* (ЗП); *ш'л’апка* (ЗП, Кр2); *ш'л’апачка* (Рд), *ш'л’апочк’і* (Ржд); *го'лоўка* (Мш, Тар, Тер, Сх, Ус), *го^{у}'лоўка* (Тер), *га'лоўка* (Бн, Бч), *га'лоўк’і* (Бр), *го'лоўк’і* (Гс); *в˙ер'хушка* (Тер); *к'рішечка* (Гс); *із'в’ерху* (Вч), *з'верху* (Крд).

‘Підшапка гриба’: *пуд‿'ни^{і}зом* (Кп, Рз), *пуд‿ни^{і}'зом* (Кп, Рз), *пуд‿ни'зом* (Гс); *із‿пуд‿'н’ізу* (Тер); *пуд‿с'подом* (ЗП, Оп); *спуд‿с'поду* (ЗП); *'попуд‿с'подом* (ЗП), *пу'до‿днам* (Ссл), *пу'до‿дном* (Кпч); *п’ід'шапочка* (Гс).

‘Ніжка гриба’: ˈ*ножка* (Бн, БС, Вч, Гс, Зм, Пр), ˈ*н’іжка* (Гс), ˈ*ножк’і* (Зм); ˈ*ножечка* (Рз); *пад*ˈ*ножка* (Пр).

‘Кільце ніжки гриба’: ˈ*йупочка* (Гс).

‘Корінь гриба’: ˈ*корен’* (Бч, Зм), ˈ*кор˙ен’* (Тер).

3.5. Назви ділянок, де ростуть гриби

‘Місце, галявина в лісі, де рясно ростуть гриби’: *че*ˈ*р˙ен* (ТЛ), *ч˙е*ˈ*рен’* (ЗП), *ч˙е*ˈ*р˙ен’* (ЗП); *гр’і*ˈ*бов’ішче* (Пл); *гр’іба*^{o}*ў*ˈ*ник* (Лел); ˈ*м’есце гр˙іб*ˈ*не* (Тар); *де*ˈ*л’анка* (ТЛ).

3.6. Періоди зростання грибів

‘Поява грибів’: ˈ*к’ідайуц:а на‿моло*ˈ*дику* (Пл); *прок’і*ˈ*дайец:а* (Ст).

4. НАЗВИ ДИКОРОСЛИХ ДЕРЕВ І КУЩІВ

4.1. Загальні назви дикорослих дерев і кущів

‘Дерево’ (заг. н.): ˈ*дерево* (БС, ЗП, Кп, Кр1, Лел, Оп, Пр, Рд, Ржд, Рз, Ст), ˈ*д’ерево* (Бр, Зм, Кпч, Кр2, Мш, Ссл, Сх, Ус, Чст), ˈ*д’ер’ево* (Бн), ˈ*дер˙ево* (Пл), ˈ*д˙ерево* (Бр), *дериво* (ЗП), *де*ˈ*рева* (Дб, Кп, Кр1, Лб, Пл, Тар), *д’е*ˈ*рева* (Кпч), *де*ˈ*р˙ева* (Кп, Ус), *д’е*ˈ*р’ева* (Рд), *дере*ˈ*ва* (В, Мкс); *д’ерев*ˈ*це* (Зм).

‘Одне дерево’: *дере*ˈ*вини* (Гс).

‘Кущ’ (заг. н.): *корч* (Бр, Зм, ЗП, Сх, ТЛ, Чст), *кар*ˈ*ч’і* (Бч, Зм, Кр2, Рз), *кор*ˈ*ч’і* (Крд, Сх, ТЛ); ˈ*корч’ік* (Ржд); *кушч* (Кш, Оп, Пр), *куш*ˈ*ч’і* (Пр, Ус); *куст* (Бн, Кп, Лел, Мш, Рз); ˈ*куст’ік* (Кпч); *кус*ˈ*тарн’ік* (Кп).

‘Зарості’: *кор*ˈ*ч’і* (ТЛ).

‘Молоде посаджене дерево’: ˈ*обмолод’* (В); *по*ˈ*садка* (ЗП).

‘Обрядове весільне деревце’: ˈ*в’ел’це* (Бр, Бч, Лел, Чст), ˈ*вел’це* (Бр), ˈ*в˙ɛ͡лце* (Мкс), ˈ*в’елца* (Ржд, Сх); ˈ*в’ело* (Лел, Чст).

‘Дерево з дуплом’: *дупл’а*ˈ*н’іст*е ˈ*д’ерево* (Зм).

‘Криве дерево’: *кр’і*^{и}ˈ*в’е* ˈ*дерево* (Рз).

‘Два дерева, що ростуть з одного кореня’: *два*ˈ*йашк’і* (Рз); *бл’ізн’е*ˈ*ци* (Рз).

‘Дерева, що зрослися’: *два*ˈ*йашк’і* (Рз); *бл’ізн’е*ˈ*ци* (Рз).

‘Засохле стояче дерево’: *сухос*ˈ*той* (В, ЗП, Лб, Ст), *сухас*ˈ*той* (Кп, Оп, Рз), *сухас*ˈ*тойі* (Кп); *суш*ˈ*н’ак* (Рз); *су*ˈ*хе* ˈ*дерево* (Ст); *із*ˈ*сохло* (Кш).

‘Сухе дерево, зламане вітром’: *сухас*ˈ*той* (Кп, Рз), *сухас*ˈ*тойі* (Кп); *суш*ˈ*н’ак* (Рз).

‘Криве дерево’: *кар*ˈ*л’ука* (Ст).

4.2. Родові / видові назви дикорослих дерев і кущів

‘Сосна звичайна, Pinus sylvestris L.’: *х'войа* (Бн, Бр, БС, Бч, В, Вч, Дб, Зм, ЗП, Іл, Кпч, Кр1, КрГ, Кш, Лб, Лел, Мш, Оп, Пл, Ржд, Рз, Ст, СтШ, Сх, ТЛ, Ус, Чст), *х'фойа* (Гс), *х'войі* (Кр2, ТЛ); *х'воїка* (Кш, Лб); *сос'на* (Бн, В, Кор, Кп, Кр1, Лб, Лел, Мкс, Рд), *сас'на* (Бр, Кш, Пр, ТЛ, Чст), *са^{о}с'на* (Бр), *со^{а}с'на* (Бр), *'сосни^{і}* (Гс); *са'сонка* (Кш).

‘Ялина європейська, Pinus abies L.’: *'йолка* (Бр, БС, В, ЗП, Кп, Кпч, Кр2, КрГ, Кш, Лб, Оп, Рд, Ссл), *'йолк'і* (Чст); *йа'лина* (Кпч), *йа'ли^{і}на* (ЗП); *йа'линка* (Бр, Зм, Кпч, Кр1, Пл), *йа'ли^{і}нка* (Рз, Ст).

‘Дуб звичайний, Quercus robur L.’: *дуб* (Бр, БС, Бч, В, Вч, Гс, Дб, ЗП, Іл, Кп, Кр1, Кр2, КрГ, Кш, Лб, Мкс, Мш, Оп, Пл, Рд, Ржд, Рз, Ссл, Ст, Сх), *дуб˙* (ТЛ), *ду'б'і* (Дб, Зм, Кш, Ст), *ду'б˙і* (Лб, Мш), *ду'б'і^{и}* (Лб), *ду'би* (Гс); *ду'бочк'і* (Ржд); *дуб˙і'на* (Пр), *дуб'і'на* (Пр);

◊ *'дуба 'дати* ‘померти’ (Чст).

‘Бук лісовий, Fagus sylvatica L.’: *бук* (Бр, ЗП, Кш, Чст).

‘Граб звичайний, Carpinus betulus L.’: *граб* (Бр, Бч, Лб, Рд, Рз, Чст), *гра'б'і^{и}* (Лб), *гра'б˙і^{и}* (Кр1), *гра'б˙і* (Кр1).

‘Ясен звичайний, Fraxinus excelsior L.’: *'йас'ен'* (Вч, Кр2, Мш), *'йасен* (В, Лел).

‘Берест, в’яз листуватий, Ulmus carpinifolia’: *вйаз* (Іл, Крд, Ст).

‘Клен звичайний, Acer platanoides L.’: *кл'он* (Бн, Бр, БС, Зм, Кр2, Крд, Лб, Мш, НКр, Рд, Ссл, СтШ, ТЛ, Ус, Чст), *клен* (Бч, В, Вч, Гс, Жв, ЗП, Іл, Кр, Лб, Мкс, Оп, Пл, Ржд, Тар), *кл'ен* (Зм, Лел, Рд, Рз, Ссл), *кл'о'ни* (ТЛ).

‘Клен несправжній’: *'йавар* (Рз), *'йав'ір* (Рз), *'йавор* (Мш).

‘Липа серцелиста, Tilia cordata Mill.’: *'л'іпа* (Бр, БС, В, Зм, Іл, Кпч, Кр2, КрГ, Кш, Лб, Оп, Рд, Ржд, Ссл, Тер, ТЛ, Чст), *'липа* (Бч, Жв, Кор, Кп, Кш, Лел, Мкс, Оп, Рз, СтШ, Ус), *'ли^{і}па* (ЗП, Кп, Мш, Оп, Пл, Пр, Ст, Тар, Тер), *'л'і^{и}па* (Ст), *'ли^{і}п'і* (Кш), *'л'іп'і* (Лб); *'л'іпка* (Кпч).

‘Береза, Betula’: *бе'реза* (Б, Бр, БС, Бч, В, Гс, ЗП, Кпч, КрГ, Кш, Лб, Мкс, Мш, НКр, Пл, Рд, Ржд, Ст, Ссл, Сх, Тер), *бе'р˙еза* (Бн, Бр, Іл, Кп, Оп, Рз, Ст, ТЛ, Ус), *б˙е'реза* (Дб, ЗП, Кр1, Мш, Пр, Рд, Ржд, Рз), *б'е'реза* (Бч, Вч, Кпч, КрГ, Лел, Мш, Пл, Ссл, Сх, Ус, Чст), *б'е'р˙еза* (Б, Бр, Зм, КрГ, Крд, Оп, Чст), *б'е'роза* (БС, Кр1, Кр2, Крд, Лб, НКр, Рд, Рч), *б˙е'р˙еза* (СтШ, Тер), *б'е'р'еза* (Оп, Рз), *бе'р˙ези^{і}* (Дб, Рз), *бе'р'ези^{і}* (Рз), *б˙е'р˙ези^{і}* (Жв), *б'е'р˙ези* (Тар), *б'е'рози* (Кш), *бе'рози* (Сх), *б'е'р'ези* (Кш); *б'е'розка* (Зм, Ссл).

‘Осика, Populus tremula L.’: *о'с'іна* (Іл, Кр1, Лб, Мш, Ржд, Сх, ТЛ, Ус), *а'с'іна* (Бр, БС, Лб, Рд, Тар, Чст), *а'си^{і}на* (Бч, Кш, Оп, Рз), *а'сина* (Кп, Кш, Лел), *о'сина* (В), *о'с'іни* (Зм); *о'с'іка* (В, Лб, Ржд, Ссл), *о'сика* (В, ЗП, Лел, Мкс), *о'си^{і}ка* (Дб, ЗП, Ст), *а'сика* (Кш).

‘Вільха сіра, Alnus incana L.’: *ал'ха* (Бч, Зм, Кп, Кш, Лел, Оп, Рд, Рз, Ссл, Чст), *ол'ха* (БС, Дб, Кпч, Мш, Пл, Чст), *'ол'ха* (Бр, В, ЗП, Кор, Кр1,

Мкс, ТЛ), ˈ*ўол'ха* (Кр1), ˈ*ол'х'і* (Жв, ЗП), ˈ*вол'х'і*ᵘ (Дб); *а*ˈ*леха* (Кш), *а*ˈ*л'еха* (Ссл, Чст); *о*ˈ*лешн'ак* (Ржд); *о*ˈ*л'ешчина* (Кр2).

'Верба, Salix L.': *вер*ˈ*ба* (Б, В, Вч, Жв, Іл, Кр, Крд, Кш, Лел, Мкс, Оп, Пл, Пр, Рд, Ржд, Ст, СтШ, Тар, Тер, Ус), *в'ер*ˈ*ба* (Бр, БС, Бч, Дн, Зм, Кпч, Кр2, КрГ, Лел, Мш, Оп, Пр, Ржд, Рз, Рч, СтШ, ТЛ, Ус), *в˙ер*ˈ*ба* (Б, Зм, ЗП, Кр1, Кш, НКр, Рч, Сх, Чст), ˈ*вербі* (Лел), ˈ*верб'і*ᵘ (В), ˈ*в'ерб'і*ᵘ (Лб), ˈ*в'ерб'і* (ТЛ), ˈ*в˙ерб'і* (Б).

'Дерево роду верба, Salix': *ма*ˈ*лож* (Зм, Кпч, Кш, Лел, Пр, Ссл), *мо*ˈ*лож* (Кр2, Мш, Ссл), *мо*ᵘˈ*лож* (Ссл, Сх), *му*ˈ*лож* (КрГ, Сх), ˈ*молож* (СтШ, Ус), ˈ*молаж* (ж. р. — Бр); ˈ*б'ели ма*ˈ*лож* (Зм), ˈ*б'елиї ма*ˈ*лож* (Зм); *к*ˈ*расниї ма*ˈ*лож* (Кш); ˈ*чорна ла*ˈ*за* (Кш, Пр), ˈ*чорна ла*ᵒˈ*за* (Лел); ˈ*темна ла*ˈ*за* (Кш); ˈ*б'ела ла*ˈ*за* (Зм, Кш, Пр, Ссл), ˈ*б'ела ло*ˈ*за* (Зм, Ржд), ˈ*б'іла ла*ˈ*за* (Кш); *к*ˈ*расна ла*ˈ*за* (Кш, Ссл), *к*ˈ*расна ло*ˈ*за* (Ржд), *к*ˈ*расна ло*ᵃˈ*за* (Лел); *ч˙ер*ˈ*вона вер*ˈ*ба* (Ст); *в˙ер*ˈ*ба ч'ір*ˈ*вона* (ЗП); *в˙ер*ˈ*ба зе*ˈ*лена* (ЗП); *оби*ⁱ*к-но*ˈ*вен:а вер*ˈ*ба* (Іл); *прос*ˈ*та вер*ˈ*ба* (Іл), *п*ˈ*роста вер*ˈ*ба* (Кр2); *ре*ˈ*к'іта* (Мш, Пр), *ра*ˈ*к'іта* (Сх); ˈ*шил'ага* (Бн, Бч, Іл, Кпч, Лел, Сх), ˈ*ши*ⁱˈ*л'ага* (ЗП, Кп, КрГ, Оп, Чст), ˈ*ш˙іл'ага* (Зм, ЗП, Чст), ˈ*ш'і*ᵘˈ*л'ага* (БС, Кп), ˈ*ш˙и*ⁱˈ*л'ага* (Сх), *ши*ˈ*л'ага* (Лд, Оп), ˈ*ши*ⁱˈ*лега* (Ржд), ˈ*ш˙і*ᵘˈ*лега* (Ржд), ˈ*ш˙і*ᵘˈ*л'ага* (Чст), ˈ*ш˙і*ᵘˈ*ліега* (Ржд), ˈ*ш˙і*ᵘˈ*л'га* (СтШ, Ус), ˈ*ш˙іл'га* (Мш), *ш˙іл*ʲˈ*га* (Кр2), ˈ*ши*ⁱˈ*л'га* (СтШ, Ус), *шул*ʲˈ*га* (Бр); *і*ˈ*вушка і та*ˈ*ка* (Сх).

'Верба плакуча, Salix babylonica L.': ˈ*іва* (Іл, Кпч, Кр2, Лел, Мш, Пр, Рд, Ст, Тар, Чст), ˈ*йіва* (Лб, Оп); *і*ˈ*вушка* (Сх); *пла*ˈ*куча* ˈ*іва* (Бр, Ссл), *пла*ˈ*куча в'ер*ˈ*ба* (Бч), *пла*ˈ*куча вер*ˈ*ба* (Вч); *пла*ˈ*кучка* (Кш).

'Верболіз, Salix pentandra L.': *верба*ˈ*лоз* (Вч), *в'ербо*ˈ*лоз* (Мш).

'Лоза': *ло*ˈ*за* (Бч, В, Вч, Гс, ЗП, Кпч, Крд, Лб, Лел, Мкс, Мш, Пл, Рд, Ржд, Ст, СтШ, Сх, Тар, ТЛ, Ус, Чст), *ла*ˈ*за* (Бн, Бр, БС, Бч, Зм, Кор, КрГ, Кш, Лел, НКр, Оп, Пр, Рд, Рз, Ссл, Чст), *ла*ᵒˈ*за* (Бр, Кп, Кр1, Кр2, Лел), *ло*ᵃˈ*за* (Кр2, Лел), ˈ*лози* (Зм, ЗП).

'Ялівець звичайний, Juniperus communis L.': *йала*ˈ*в'ец* (Оп).

'Тополя, Populus': *та*ˈ*пол'а* (Бч, КрГ, Рз), *то*ˈ*пол'а* (ЗП, КрГ), *то*ᵃˈ*пол'а* (Лел); ˈ*топал'* (Лел); *то*ˈ*пол'і* (В, Дб, ТЛ).

'Тополя чорна, Populus nigra L.': ˈ*йасокор* (Ржд, Ст), ˈ*осакар* (Лел), *осо-ко*ˈ*ри* (КрГ).

'Акація, Acacia Hill.': *а*ˈ*кац'ійа* (Бч, Дб, ЗП, Лел, Оп, Рд, Ссл, Чст), *а*ˈ*кац'ейа* (Бр, Вч, Кр2), ˈ*кацейа* (Кр2).

'Каштан справжній, Castanea sativa Mill.': *каш*ˈ*тан* (Рд, Тер, Чст), ˈ*каш-тан* (Лел).

'Бузок, Syringa L.': *б'ез* (БС, Бч, Кп, Кпч, Кш, Мш, Оп, Рз), *б˙ез* (Б, БС, Іл, Кп, Кпч, Пл, Рз, ТЛ, Чст), *без* (Б, В, ЗП, Іл, Кп, Мкс, Рд), *бêз* (ЗП); *а*ˈ*б'ез* (Оп); *бу*ˈ*зок* (БС, ЗП, Пл); *с'і*ˈ*р'ен'* (Бч, Кп, ТЛ), *с'і*ˈ*р˙ен'* (Б, Кш), *с'і*ˈ*рен'* (Ст), *си*ˈ*рен'* (Рд), *си*ˈ*р˙ен'* (Сх).

'Жасмин, Jasminum': *жас*ˈ*м'ін* (В, Пл).

‘Барбарис звичайний, Berberis vulgaris L.’: *барба'р'іси* (Бн).

‘Черемха звичайна, Padus avium Mill.’: *че'ромуха* (Кпч), *ч'е'р˙омуха* (Кп), *ч˙е'ромуха* (В), *че'р'емуха* (ЗП).

‘Бузина, Sambucus’: *буз'і'на* (Бр, Зм, Кпч, Мш, Чст), *бузи^і'на* (Рд), *бузи'на* (Бч), *буз'е'на* (Чст).

‘Калина звичайна, Viburnum opulus L.’: *ка'л'іна* (Бр, Іл, КрГ, Лб, Рд, Ржд, Сх, Чст), *ка'лина* (Зм, ЗП, Кпч, Кш, Лел, Пр, Рз), *ка'ли^іна* (Бч, В, Дб, Кп, Рд, Тар), *ка'л˙ина* (Оп), *ка'л˙і^ина* (Тар), *ко'л'іна* (Мш), *ка'л'іни* (Бр, Сх).

‘Глід, Crataegus L.’: *гл'ід* (Оп), *глод* (Ссл); *ба'йаришн'ік* (Бн, Рд).

‘Терен звичайний, Prunus spinosa L.’: *'терен* (В).

‘Ліщина звичайна, Corylus avellana L.’: *а'р'ех* (БС), *а'р˙ех* (БС), *го'р'іх* (Б), *о'р'ех'і* (ЗП, Іл, Кпч, Ржд, Ст), *а'р'ех'і* (Бн, Кп, Рз, СтШ), *о'рех'і* (Сх), *о'р˙ех'і* (ЗП), *а^о'р'ех'і* (Ус), *ара'х'і* (Рд), *ор'е'х'і* (Мш), *а'рех'і* (Оп), *га^о'р'іх'і* (Кш), *га'р'іх'і* (Кш); *ора'х'і 'д'ік'ійе* (Чст), *о'рех'і 'д'ік'ійе* (Сх); *го'р˙іхи^і л'іко'в'ійе* (В), *л'іко'в˙і го'р'іхи^і* (ТЛ), *л'іко'в˙і го'р'іхі^и* (ТЛ), *л'есо'в'ійе а'р'ех'і* (СтШ); *о'р'ех'і пол'о'в'і^ийе* (Тер); *л'іш'ч'іна* (Вч, Іл, Лб, Пр), *л'іш'чи^іна* (В, ТЛ), *л˙и^іш'чи^іна* (В), *л'іш'ч'іна* (Б), *л'і'ш'ч'іна* (Кпч), *л'і'ш':іна* (Кш).

‘Волоський горіх, Juglans regia L.’: *а^о'р'ех* (Бч), *го'р'іх* (Б, Лб), *га^о'р'іх'і* (Кш), *о^а'р˙ех'і* (Кпч), *о'р'ехі^и* (В), *о'рех'і* (Кпч), *оре'х'і* (ТЛ), *а'р'ех'і* (Пр, Ссл, Чст); *го'р˙іхи^і г'р˙ецк'ійе* (В); *во'лос'к˙і о'р'іх* (Б), *о'р'ех'і во'лос'к'ійе* (ЗП, Тер), *во'лос'к'ійе го'р˙іхи^і* (В).

‘Бруслина, Euonymus’: *берескл'ет* (В, Рд), *бараскл'ет* (Рд); *кру'ч'ічн'ік* [?] (Мш).

‘Дерен справжній, кизил, Cornusmas L.’: *пасл'он* (БС); *'воўчийе 'йагади* (Чст); *загра'нишнийе 'йагоди* [?] (ЗП).

‘Крушина ламка, Frangula alnus Mill.’: *'воўча 'йагода* (Нш, СтШ, Ус), *'вовч'ійе 'йагоди* (ЗП, Крд, Ст), *'воўч'ійе 'йагоди^і* (В, Ст), *'воўч'ійе 'йагади* (Рд), *'вовч'ійе 'йагади* (Бн, Зм), *'вовчи^ійе 'йагади* (Рд), *'воўч'і 'йагади^і* (Ус), *'воўчи^і 'йагади^і* (Ус), *'вовч'і 'йагади* (Бн, Зм), *'воўч'і 'йагоди* (Б, Дб), *'вовч'і 'йагоди* (Оп, ТЛ); *пасл'он 'ди^ік'і* (Бч); *кру'ши^іна* (Іл, Оп, Ржд, Ссл, Чст), *кру'шина* (Чст), *кру'ш˙іна* (Ржд), *кру'ш˙і^ина* (БС), *кру'ш'і^ина* (Тар), *кру'ш'іна* (Кпч), *кру'ш'іни* (Крд).

‘Вовчі ягоди звичайні, вовче лико, Daphne mezereum L.’: *'воўч'ійе 'йагади* (БС, Кр2, Рз, ТЛ), *'воўч'і 'йагоди^і* (В), *'воўч'і 'йагоди* (Дб), *'воўч'ійе 'йагади^і* (Рз), *'воўч'ійе 'йагоди* (ТЛ), *'воўч'і 'йагади* (Кш), *'вовч'і 'йагоди* (Оп), *'вовч'ійе 'йагади* (Оп), *'воўчийе 'йагоди^і* (Іл), *'вовчи^ійе 'йагади* (Рд), *'воўчи^ійе 'йагоди* (Тар), *'воўч˙ійе 'йагади* (Бр), *'воўчійе 'йагади* (Бр), *'воўча 'йагада* (Кор), *'вовча 'йагода* (Мкс).

‘Шипшина собача, Rosa canina L.’: *шуп'шина* (Гс, Кпч, Оп, Рд, СтШ, Сх, Чст), *шуп'ши^іна* (Кп, Кш, Мш, Оп, Рз, Ус), *шип'шина* (ЗП, Лб, Мкс),

шип'ши^і^на (Б), *шуп'ш'і^и^на* (Оп), *шуп'ші^и^на* (Бр); *ш˙і^и^поўн'ік* (В), *ши'повн'ік* (Пл), *ши^і^повн'ік* (БС).

'Шовковиця, Morus': *шоў'ков'іца* (ЗП, Кп, Оп, ТЛ, Чст), *шо^у^ў'ков'і^и^ца* (В), *шаў'ков'іца* (Оп), *шуў'ковіца* (Бр).

'Горобина звичайна, Sorbus aucuparia L.': *ра'б'іна* (Бч, Іл, Рд, Рз, Чст), *р˙а'б'іна* (Кш, Оп, Рд, Рз, Тар), *р'а'б'іна* (Мш, Тар), *ре'б'іна* (Ссл); *горо'б'іна* (Вч, ЗП); *р'а'б'іна к'расна* (Мш); *'воўч'ійе 'йагоди^і^* (Ст), *'вовч'ійе 'йагоди* (Ст).

'Горобина чорноплідна, Aronica melanocarpa L.': *'чорна ра'б'іна* (Іл, ТЛ, Чст), *'чорна р˙а'б'іна* (Рд), *'чорна р'а'б'іна* (Мш); *горо'б'іна 'чорна* (ЗП); *'воўч'ійе 'йагоди^і^* (Ст), *'вовч'ійе 'йагоди* (Ст).

'Обліпиха крушиновидна, Hippophae rhamonoides L.': *абл'е'п'іха* (БС, Рд), *обл'е'п'іха* (Мш), *обле'п'іха* (Кш).

'Омела біла, Viscum album L.': *в˙е'ха* (БС, Бч, Іл, Кп, Лб, Лел, Оп, Пр, Ржд, Ссл, Ст, Тер, Ус), *ве'ха* (Бч, ЗП, Кп, Кш, Ржд, Ст, ТЛ), *в'е'ха* (Бн, Оп, Чст); *оме'ла* (Бч, В, ЗП, Ус), *ом˙е'ла* (Оп), *ом'е'ла* (Вч, Зм, Мш), *о'мела* (Гс), *а'м˙ела* (Рд); *м˙ет'ла* (Мш); *ва'рон'аче куб'ло* (КрГ); *глу'ха га'л':а* (Чст).

4.3. Назви різновидів дикорослих дерев і кущів

'Різновид сосни': *н'е'м'ецка сос'на* (Кпч).

'Сосна, що розрослася; розлога сосна': *куче'рава сас'на* (Кш).

'Засохле дерево сосни': *су'ха х'войа* (Чст).

'Різновид хвойного дерева': *ам˙ер'і'канс'ка х'войа* (Ст).

'Види берези': *бе'реза пу'ш'іста* (Вч); *бе'реза бара'давчата* (Вч).

'Береза, гілки якої ростуть униз': *шо на'низ о'так 'в'етк'і* (Лел).

'Береза, гілки якої ростуть угору': *бе'реза* (Ржд); *абикна'в'ен:а б'е'реза* (Лел).

'Біла лоза, з якої в'яжуть віники': *в'ербо'лоз* (Ссл).

'Види акації': *а'кац'ійа б'йела* (ЗП), *а'кац'ійа 'б'ела* (ЗП).

'Калина садова': *содо'ва ко'л'іна* (Мш).

'Калина лісова': *ко'л'іна ў‿'л'ес'е* (Мш); *'д'іка ко'л'іна* (Мш).

'Сорти шовковиці': *'б'іла шоў'ков'іца* (Чст); *'чорна* ~ (Чст).

4.4. Назви частин дикорослих дерев і кущів

'Деревина' (заг. н.): *'д'ерево* (Чст).

'Корінь дерева': *'кор˙ен'* (Бн, Ст), *'корен'* (Кп, ТЛ), *'кор'ен'* (Ст), *'корн'і* (БС); *ко'р'ін:'а* (В).

'Стовбур дерева': *с'тоўбур* (Вч, Зм), *стаў'бур* (БС); *'ножка* (ТЛ).

'Гілка дерева чи куща': *'в'етка* (Бн, В, Рд, Ус, Чст), *'в'етк'і* (Вч, Зм); *'в'еточк'і* (Дб); *га'л':е* (Бр, Рз, Чст), *го'л':е* (ЗП, Ржд, Рч), *'гол':е* (Б), *'гул':е* (Мш), *'г'іл':е* (Лел); *'г'ілка* (Кпч, Чст), *'г˙і^и^лка* (Мкс); *гол'к'і* (Ссл), *гол'к'і* (Ржд),

го'л':ука (ЗП); *га'л'учк'і*[и] (Рз), *га'л'учк'і* (Рз); *го'л'ач˙к'і* (Зм), *'голочк'і*[и] (Дб); *'гол'ечк'і* (Мш); *г'і'л':ак˙і* (Гс).

'Велика гілка': *га'л':ака* (Чст), *г'і'л':аки*[і] (Б).

'Тонкі гілки дерев; лозини': *дуб'ци* (КрГ, Пр), *дуб'ци*[і] (Зм); *'дубч˙і*[и]*к'і* (Ржд); *'розка* (ЗП).

'Велика і товста гілка': *га'л':ака* (Чст), *г'і'л':ак˙і*[и] (В), *го'л'ак˙і* (Тар); *го'л':ук'і* (ЗП); *ка'лода* (Рз).

'Гілка, яку ставили в місці, де мали закладати хату': *'в'етка* (Чст).

'Молода гілочка на рослині': *га'л'учка* (Рз), *го'л:'учка* (ЗП); *'гол'к'і* (Б); *'паростк'і* (ЗП); *парос'точок* (ЗП), *'паросточк'і* (Чст); *од'ростк'і* (Ст); *'пагон* (ЗП); *паг'і'нец'* (Гс), *пого'н'ец* (Мш); *ст'е'б'елце* (Мш); *моло'д'ен'ец* (Мш); *'одмолод'ен'* (Сх); *'пас'інок* (Мш); *паси'ночок* (ЗП); *жив'ци* (Чст); *'дубчик'і* (Мкс).

'Пагін дерева': *дуб'ци* (Бр, Пр), *дуб'ци*[і] (Пр).

'Молоде деревце': *'дубч'ік* (ТЛ).

'Рости кущем': *дуб'цам'і рас'ти* (Пр).

'Стовбур зрубаного дерева': *пал'е'н'ак˙і* (Гс).

'Повалений і обчищений від гілок і сучків стовбур': *ко'лода* (Гс, Ст), *ка'лода* (Чст); *па'л'ено* (Чст).

'Колодка довжиною в одне поліно': *па'л'ено* (Бр, Кр2, Рз), *по'л'ено* (Дб), *по*[у]*'л'ена* (Крд).

'Пень': *пен'* (В, ЗП), *п˙ен'* (Лб), *п'ен'* (Кр2), *пн'і* (Кп), *пн'е* (ЗП — Н. в. мн.), *пе'н'очк'і* (Чст).

'Палиця': *'цурка* (Чст); *коко'та* (Сх).

'Загострена паличка, щоб встромляти в землю': *'ти*[і]*чка* (Бн, Дб, Рд), *'тичка* (ЗП, Рз), *'тичк'і* (Бр, БС, Рч), *'ти*[і]*чк'і* (Кор); *'палк'і* (Бр, Рд); *'палачка* (Бр), *'палачк'і* (Зм).

'Обривати зайві пагінці': *пасинко'ват'* (Кор).

'Однорічний пагін сосни': *ад'нол'етк'і* (Бр), *д'нол'етк'і* (Бр).

'Дрібні сухі гілки': *лу'чи*[і]*на* (Бн); *х'вораст* (Чст).

'Сучок дерева': *сук* (Бр, Оп), *су'к'і* (Ст); *суч'к'і* (Ст); *сук'рак* (Рз).

Зн. *сук'рак*: 1. 'сучкуватий шматок дерева' (Рз); 2. 'замерзла грудка землі' (Бн, Оп, Рз); інф.: *з'мерзла в_сук'рак* (Бн).

'Купа хмизу': *лоўж* (ЗП, Рд, Чст), *ло*[у]*ўж* (ЗП).

'Зв'язаний оберемок лози, моложу': *пук* (Пр).

'Зрізані гілки дерев': *лоўж* (Чст).

'Дупло': *дуп'ло* (Вч, Зм, Лел, Оп, Рз, Ссл, Ст).

'Сосновий корч, який викопують для опалювання / освітлення': *лу'чіна* (Бч, Лел); *п˙е'н'ок* (Рз).

'Листя дерев, трав'янистих рослин': *'л'іст'а* (Бн, Зм, Іл, Мш, Ржд, СтШ, Чст), *'лист'е* (Бч, ЗП, Кп, Пр, Ссл, Ст), *'лист'а* (БС, ЗП, Оп, Ст), *'ли*[і]*ст'а* (Б,

Оп, Рз), ˈ*л'і*ᵘ*ст'а* (Зм), ˈ*л'іст'е* (Бр, Рд), ˈ*л'іс'т'е* (Кпч, ТЛ); ˈ*л'іст'еїко* (Бр, ТЛ); ˈ*лист'ачка* (Вч), *л'іс*ˈ*точк'і* (ТЛ).

'Брунька': *б*ˈ*рун'к'і* (Бр, ЗП, Іл, ТЛ, Чст), *брун'*ˈ*к'і*ᵘ (Кп, Рз), *брун'*ˈ*ки*ⁱ (В), *б*ˈ*рун'к'і*ᵘ (Рз); *б*ˈ*рун'ечка* (Чст); ˈ*почк'і* (Ст).

'Кора дерева': *ко*ˈ*ра* (Вч, ЗП, Кш, Рз, Ст, СтШ), *ка*ˈ*ра* (БС, Кп, Пр, Рз, Ус), ˈ*кора* (Лб, Тар); ˈ*корка* (Лб, Мш);

— '~ берези': *бе*ˈ*резова ка*ˈ*ра* (Бр);

— '~ дуба': *ду*ˈ*бова ко*ˈ*ра* (Ржд);

— '~ липи': ˈ*липава ка*ˈ*ра* (Кп), ˈ*ли*ⁱ*пава ка*ˈ*ра* (Пр).

'Смужка (смужки) лика, з якої плели постоли': ˈ*лут':а* (Бч, Іл, Рд, Чст), ˈ*лут':е* (Вч, ЗП, Рз, СтШ, Тар), ˈ*лут'е* (Пр); *лут* (Мш, Рд, Рз, Тар); ˈ*лико* (Бн, Лел, Оп), *лик* (Ст); ˈ*ли*ⁱ*па* (Вч); ˈ*л'іпа* (Кр2); *ло*ˈ*за* (Кпч, Рд), *ла*ˈ*за* (Пр); *ла*ˈ*з'іна* (Мш), *ла*ᵒˈ*з'іна* (Мш); ˈ*д'ажка* (Бр, Ржд), ˈ*д'ажкі* (Бр), ˈ*д'ажк'і* (Бр, Бч), ˈ*д'ажки*ⁱ (СтШ, Ус), *а*ˈ*д'ажк'і* (Бр, Чст), ˈ*йашк'і*ᵘ (Рз); ˈ*л'ентачк'і* (Чст); *с*ˈ*т'ожк'і* (Кш); *ш*ˈ*кура* (Кр2), *ш*ˈ*курачка* (Кш).

'Смужка соснової кори, з якої плели кошики': *д*ˈ*ранка* (Бр, Кр2, Кш, Чст); ˈ*л'ента* (Пр).

'Молода дубова кора, з якої плели кошики': *мала*ˈ*ди дуб* (Бч); *дуб* (Вч).

'Кора лози, липи, дуба, з якої плетуть постоли': ˈ*лут':е* (Вч, Ржд); *ло*ˈ*за* (Пл).

'Кора лози': ˈ*лут':е* (Вч, Кш), ˈ*лут'а* (Кш); *лут* (Бр); *ло*ˈ*за* (Чст).

'Скручені смужки лика': *вер*ˈ*ч'і* (Кр2, Кш, Мш, Сх), *в*ˈ*ер*ˈ*ч'і* (Мш, Пр), ˈ*в*ˈ*ерч'і* (КрГ), *в'ер*ˈ*ч'і* (Мш), *в*ˈ*ерч* (Бч); *ло*ˈ*зов*ˈ*ійе в*ˈ*ер*ˈ*ч'і* (Бч).

'Плід хвойних': ˈ*ши*ⁱˈ*шка* (Бн, ЗП, Оп), ˈ*шишк'і* (Лел, Мш, Ржд, Чст), ˈ*ши*ⁱˈ*шк'і* (Зм, Лел, Пр, Рд), ˈ*ш'і*ᵘˈ*шк'і* (БС, Ст), ˈ*ш'ішк'і* (Кр2); ˈ*ши*ⁱˈ*шечка* (ЗП).

'Шпильки хвойного дерева': ˈ*голк'і* (Вч, Кр1); ˈ*голачк'і* (Рз), ˈ*голочк'і* (Ст); ˈ*гол'ечк'і* (Кр1); *го*ˈ*л':е* (Кр1); *г*ˈ*л'іца* (Зм, Кр2, Мш, Ссл, Чст), *г*ˈ*лица* (ЗП); *х*ˈ*войа* (Вч, Ст); *сос*ˈ*на* (Іл).

'Пилок із хвої під час цвітіння': *муч*ˈ*ка* (Іл); *х*ˈ*війна муч*ˈ*ка* (Іл).

'Деревина сосни': *х*ˈ*войа* (ЗП); *сос*ˈ*на* (Кр2).

'Плід дуба': ˈ*жолуд'і* (ЗП, Кш), ˈ*жолуд* (В).

'Молоде деревце осики': *о*ˈ*с'іновиї* ˈ*дубч'іч*ˈ*ок* (ТЛ).

'Деревина вільхи': *ал'*ˈ*ха* (Чст).

'Маточкові сережки верби в період цвітіння': ˈ*кот'ік'і* (БС, Іл, Кпч, Кш, Мш, Нш, Рд, Ржд, СтШ, Сх, Ус, Чст), ˈ*котик'і* (Б, Бч, ЗП, Лел, Мш, Оп), ˈ*коти*ⁱ*к'і* (Оп, Рд, Ст), ˈ*котик'і*ᵘ (Рз), ˈ*кот'ік'і*ᵘ (Рз); *кот*ˈ*к'і* (В); ˈ*котик'і вербо*ˈ*в'ійе* (Пл); *се*ˈ*режечк'і*ᵘ (Кп); *м'е*ˈ*т'олочк'і* (КрГ); *пух на‿в'ер*ˈ*б'е* (Рз); ˈ*барк'і* (Ссл), ˈ*барачк'і* (Ссл); ˈ*бул'к'і* (Чст).

'Суцвіття шелюги': ˈ*котик'і*ᵘ (Кп).

'Пух тополі': *пух* (ЗП, Лел); *пух то*ˈ*пол'і* (ЗП).

'Плід акації': *струч*ˈ*к'і* (ЗП); *стру*ˈ*чечк'і* (ЗП).

‘Плід бузини’: *ˈйаго^{а}да* (Кпч), *ˈйагоди* (Бч), *ˈйагади* (Чст).

‘Плід калини’: *ˈйагади* (Рз), *ˈйагоди коˈл’іни* (Мш).

‘Верхня, м’яка шкаралупа волоських горіхів’: *коˈробочк’і* (ЗП).

‘Темний іззовні, порожнистий, із зіпсованим ядром горіх’: *паˈгани аˈр˙ех’і* (БС); *гн’іˈлийе арахˈ’і* (Чст); *ч’ерˈл’ів’і^{и} аˈр’ех* (БС); *н’е‿ˈгод’ен дл’а ˈйіж’і* (БС).

‘Дрібний горіх, який не споживають’: *дˈробнийе арахˈ’і* (Чст).

‘Ягоди омели білої’: *ˈйагодк’і* (Вч).

‘Плід крушини ламкої’: *ˈвовч’ійе ˈйагоди* (Крд, Ржд); *ч’ерˈн’і^{и}ца* (Іл).

‘Плід шипшини’: *шупˈші^{и}на* (Бр), *шупˈши^{і}на* (Мш).

‘Сік берези’: *квас* (Кр2, Кш[1], Мш, Оп, Ссл); *б’еˈр˙езоў квас* (Рз), *квас б’еˈр’езав’ій* (Оп), *беˈрезовий квас* (Гс[2]); *сок* (Бр), *с’ік* (Вч); *беˈрезовий сок* (Гс, ЗП, Мкс), *беˈрезав’і сок* (Лел), *б˙еˈрезаві^{и}ї с’ік* (Кш), *сок беˈрезови^{і}* (Ст), *сок беˈрезов’і^{и}* (Ст); *сок з‿б˙еˈрези* (Кр1).

‘Сік клена’: *квас* (Кр2, Мш, Оп, Ссл); *квас кˈл’енав’і* (Оп); *с’ік* (Вч).

‘Сік хвойного дерева’: *жиˈв’іца* (Бр, ЗП, Кр2, Кш, Ссл, Чст), *жи^{і}ˈв’іца* (Бн, Бч, Оп, Ссл, Ст, Ржд), *жиˈв’іц˙а* (Лб), *жиˈвіц’а* (Гс), *жиˈв’іц’а* (Лб), *ж˙і^{и}ˈв’іца* (Мш), *жиˈви^{і}ц’а* (Вч); *смоˈла* (В, Гс, Лб, Мкс, Оп, Ржд, Рз), *смаˈла* (Кр2, Кш, Оп, Рз, Ссл, Чст); *хˈвоїна сˈмала* (Чст); *сосˈнова смоˈла* (Мкс).

‘Загуслий сік, що виступає на стовбурі вишневого або сливового дерева’: *смоˈла* (Ст), *сˈмолка* (Ст); *кл’еї* (В), *клеї* (Рз).

4.5. Назви ділянок, де ростуть дикорослі дерева і кущі

‘Місце, заросле кущами’: *карˈч’і* (Бр).

‘Сосновий ліс’: *хˈвоїн’ік* (БС, Дб, Зм, Кпч, Мш, Оп, Чст), *ˈх^{в}оїн’ік* (Кш, ТЛ), *хˈвоїни^{і}к* (Рз), *хˈв^{ф}ойн’ік* (Тер); *хˈвоїн’ак* (Іл, Лб, Рз, ТЛ), *хˈв^{ф}ойн’ак* (Тер), *ˈф^{х}оїн’ак* (Лб); *хˈвоїн’ічок* (ТЛ); *хˈвоїни л’ес* (Кпч, Чст); *хвоˈйова поˈсадка* (Кр1); *хˈвойа* (Сх); *сосˈн’ак* (Бч, Кор, Лб, Мкс, Рд), *сасˈн’ак* (Кш, Пр); *сосˈновий л’ес* (Бч), *сосˈнові л’ес* (Лел); *сасˈна* (Кш).

‘Молоді зарості сосни’: *хˈвоїн’ік* (Зм, Кпч, КрГ, Мш, Ссл, СтШ, Ус); *хˈвоїн’ак* (Кр1, Ст, Сх); *поˈсадк’і хˈвоїни^{і}йе* (Мш); *молоˈд’і ˈсосни^{і}* (Гс); *малаˈди сасˈн’ак* (Пр); *сасˈнова паˈсадка* (КрГ).

‘Дубовий ліс’: *дубˈн’ак* (Бч, Кр2, Лб, Лел, Мш, Рд, Ст, Чст); *дубн’аˈчок* (Лб); *дуб’іˈна* (Іл, Оп, ТЛ), *дуб˙і^{и}ˈна* (В); *дубˈйе* (Рд); *дуˈбов˙е ˈгал:о* (Дб); *дуˈбовий л’ес* (Бч), *дуˈбов’ій л’іс* (Сх).

‘Молоді зарості дуба’: *дубˈн’ак* (БС, Бч, Кп, Кр1, Кр2, Лел, Рз, СтШ, Ус); *дубн’аˈчок* (Лел); *дуб’іˈна* (Оп, Сх); *малаˈди дуб* (Пр).

---

[1] Тільки заправлений цукром сік.

[2] Те саме.

‘Грабовий ліс’: *граб'н’ік* (Рд, Чст); *граб* (Рз).

‘Зарості молодого граба’: *граб* (Рз).

‘Зарості молодого клена’: *чагарн˙і^и'к˙і* (В).

‘Березовий ліс’: *бе'рез’н’ак* (Кпч, Кр2), *берез'н’ак* (Пр, Ст), *б’е'резн’ак* (Лб), *бе'р˙езн’ак* (Кп), *бе'р’ізн’ак* (Мкс), *б˙ер’езн’а'к˙і* (ЗП), *б˙ер’езн’а'к’і* (ЗП); *бе'резн’ік* (Кпч, ТЛ), *б˙е'р’ез˙н’ік* (Рд), *б˙е'резн’ік* (ТЛ), *бе'резник* (Кш), *бе'резни^і^к* (Дб), *б’е'р’езн’ік* (Зм), *б’е'р˙езн’ік* (Лел), *б’е'резн’ік* (Чст); *б’ерези'на* (Кш);

‘Зарості молодих беріз’: *бе'р˙езн’ак* (Рз, СтШ, Ус), *бе'резн’ак* (Кр2); *б˙е'резн’ік* (ТЛ), *бе'резн’ік* (ТЛ); *мала'ди берез'н’ак* (Пр); *бе'резавії га'йок* (Кш).

‘Осиковий ліс’: *а'синов’ії л’іс* (Лел); *о'с’ін’ак* (ТЛ).

‘Вільховий ліс’: *а'л’ешн’ік* (Зм, Рд, Чст), *о'л’ешн’ік* (Зм, Кр2, Мш); *о'лешн’ак* (Ржд); *ол’шан’а'чок* (ЗП); *ол’'шаник’і* (ЗП); *а'леши^і^на* (Пр).

‘Зарості молодої вільхи’: *а'лешни^і^к* (Пр); *а'л’ешн’ік н’еве'л’ік’і* (Чст).

‘Зарості шелюги’: *ши^и^'л’ажник* (Кп).

‘Зарості молодої верби’: *в’ерба'лоз* (Мш, Рд); *в’ерба'лоза* (Оп); *вер'ба* (Б), *в˙ер'ба* (Б).

‘Місце, заросле верболозом’: *в’ерба'лоз* (Рд).

‘Зарості лози’: *ла'за* (БС, Рз), *ло'за* (Рд); *кар'ч’і* (Рд); *кар'ч’і ла'зи* (Рд), *кар'ч’і ло'зи* (Рд).

‘Зарості ліщини’: *а'р’ешн’ік* (Бн, Кр2, Оп, Пр, Рд), *о'р’ешн’ік* (Мш); *о'р’ешн’ак* (ЗП, Іл, Ст, ТЛ), *а'р’ешн’ак* (Рз); *л’іш'ч’іна* (Рз).

5. НАЗВИ ДИКОРОСЛИХ ТРАВ’ЯНИСТИХ РОСЛИН

5.1. Загальні назви дикорослих трав’янистих рослин

‘Дикоросла трав’яниста рослина’ (заг. н.): *'з’ел’:е* (Бр, БС, В, Дб, Зм, Кп, Кпч, КрГ, Мш, Лел, Оп, Пл, Рз, СтШ, ТЛ, Ус, Чст), *'з’ел’:а* (Бн, Лб, Оп, Тар, Чст — одн.; В — мн.), *'з’іл’:а* (Б, Гс, Кпч, Пл), *'з’іл’:е* (В), *'з’е^і^л’:е* (Кп), *'з’ел’а* (Вч); *зе'ло* (Пл), *'з’ело* (ТЛ); *'з’ел’:ечко* (Ржд); *'зелен’* (Лел, Ст); *зе'линка* (Крд); *тра'ва* (Бн, Бр, Гс, Дб, Зм, Кпч, Лб, Лел, Оп, Пл, Пр, Ржд, Тер, ТЛ, Чст), *тро'ва* (Мш), *т'рав’і^и^* (Бн, Лб), *т'рав˙і* (Іл), *т'раві* (Бр); *тра'в’ічка* (Вч, Кпч, Пр), *тра'в’і^и^чка* (Жв), *тро'в’ічка* (Мш); *рос'л’іна* (ТЛ).

‘Лікарська рослина, зілля’: *'з’ел’:е* (Бр, БС, В, Дб, Зм, Кп, КрГ, Крд, Лел, Мш, Оп, Пл, Рз, СтШ, Сх, ТЛ, Ус, Чст), *'з’ел’:а* (Бн, Лб, Оп, Тар, Чст — одн.; В — мн.), *'з’іл’:а* (Кор, Пл), *'з’іл’:е* (В), *'з’е^і^л’:е* (Кп), *'з’ел’а* (Вч); *зе'ло* (Пл); *'з’ел’:ечко* (Ржд); *'зелен’* (Лел, Ст); *тра'ва* (Бн, Бр, Дб, Зм, Кр2, Кш, Лб, Лел, Оп, Пл, Пр, Ржд, Сх, Тер, ТЛ), *тро'ва* (Мш), *т'рав’і^и^* (Бн, Лб), *т'рав˙і* (Іл), *т'раві* (Бр); *тра'в’і^и^чка* (Жв), *тра'в’ічка* (Пр), *тро'в’ічка* (Мш); *л’е'чебнийе к'в’ети* (ТЛ); *л’е'карств’ене 'з’ело* (ТЛ); *ле'чебнейе 'з’ел’:а* (Лб), *л’е'карств’ени^і^йе зе'л’:а* (Мш).

‘Бур’ян’: *бурˈйан* (В, Гс, Дб, Кпч, Крд, Лб, Оп, Рд, Рз, Ст, Тар, ТЛ), *бурйаˈни* (Кпч, Рз), *бур˙йаˈни* (Зм); *бурˈйанчик* (Мкс); *ˈз’ел’:е* (Бр, БС, В, Дб, Зм, Кп, КрГ, Крд, Лел, Мш, Оп, Пл, Рз, СтШ, ТЛ, Ус, Чст), *ˈз’ел’:а* (Бн, Лб, Оп, Тар, Чст — одн.; В — мн.), *ˈз’іл’:а* (Б, Кпч, Пл), *ˈз’іл’:е* (В), *ˈз’еˡл’:е* (Кп), *зеˈло* (Пл); *ˈз’ел’:ечко* (Ржд); *ˈзелен’* (Лел, Ст); *траˈва* (Бн, Бр, Дб, Зм, Лб, Лел, Оп, Пл, Пр, Ржд, Тер, ТЛ), *троˈва* (Мш), *тˈрав’іᵘ* (Бн, Лб), *тˈрав˙і* (Іл), *тˈраві* (Бр); *траˈв’іᵘчка* (Жв), *траˈв’ічка* (Пр), *троˈв’ічка* (Мш).

◊ *бурˈйаном ˈжити* ‘жити безцільно; марнувати життя’ (Бч).

‘Молода трава, що підростає біля старої’: *оˈтава* (В, Кпч, Мш, Ст), *аˈтава* (Кп, Чст).

‘Трава, яка виросла після скошування’: *оˈтава* (ЗП).

‘Клечальне зілля’: *ˈзел’ен’ троˈйецкайа* (Рд).

‘Стара, вчасно не скошена трава, яку використовують як добриво’: *суˈха траˈва* (ЗП).

‘Різні види болотяних трав’янистих рослин’: *траˈва балаˈт’ана* (Рз).

‘Ранні весняні лісові квіти’ (заг. н.): *п’ерваціˈв’ети* (Рд); *п’ерваціˈв’ети ў͡ˈл’ієс’е* (Рд).

‘Колюча рослина’ (заг. н.): *д’ед* (Ссл); *д’ед коˈл’учиї* (Крд).

5.2. Родові / видові назви дикорослих трав’янистих рослин

‘Різні види папороті’, зокрема ‘чоловіча папороть, Dryopteris filix-mas Schott.’, ‘орляк звичайний, Pteridium aquilinum L.’, ‘безщитник жіночий, Athyrium filix-femina Roth.’, ‘багатоніжка звичайна, Polypodium vulgare L.’, ‘страусопер, Matteuccia struthiopteris Tod.’: *ˈпапорот’* (Бч, В, Гс, Зм, ЗП, Іл, Кор, Кпч, Кр2, Лб, Мкс, Мш, Пл, Ст, Сх, Ус), *ˈпапарат’* (Бр, Кш, Оп, Пр, Рз, Ссл), *ˈпапôрот’* (Б), *ˈпаперет’* (Кп, Чст), *ˈпап’ерет’* (Рз, СтШ), *ˈпап˙ерет’* (Кп); *ˈпапаратн’ік* (Бн, БС, Бч, Кш, Рд), *ˈпапоротн’ік* (Вч, Рд, Ржд, Ус), *ˈпапôротн’ік* (Б), *ˈпапоротниˡк* (В), *ˈпаперетн’ік* (Лел), *ˈпапоротн’ік’і* (Гс), *ˈпапаратн’ік’і* (КрГ).

‘Мох (спорова рослина без коріння і квітів)’: *мох* (Б, Бр, БС, Бч, В, Вч, Гс, Зм, ЗП, Кп, Кпч, КрГ, Кр2, Кш, Лб, Лел, Пл, Пр, Рд, Ржд, Рз, Ст, СтШ, Тер, Ус, Чст); *моˈшок* (Лб, Пл, ТЛ).

‘Сфагнум, Sphagnum’: *ˈб’елиї мох* (КрГ), *ˈбели мох* (Чст).

‘Сфагнум дібровний, Sphagnum squarrosum’: *мох* (Чст).

‘Різновид моху’: *зеˈлениї мох* (КрГ).

‘Плаун двогострий, Diphasiastrum complanatum L.’: *плаˈвун* (Б, КрГ); *мох* (В).

‘Хвощ, Equisetum L.’: *хвошч* (Бн, Бр, БС, Кп, Кпч, КрГ, Кш, Лел, Мш, Пр, Рд, Ссл, СтШ, Сх, Ус, Чст), *хвошᶜ* (Кпч); *хˈвошчиˡк* (Рд, Рз, СтШ, ТЛ), *хˈвошчик* (Кпч, Чст).

‘Хвощ польовий’: *хвошч* (Жв, Лб, Лел, Пр); *хвошч пал’еˈв’і* (Рд), *хвошч пал’аˈв’і* (Пр, Ссл), *хвошч пал’еˈвої* (Лел), *пол’оˈв’і хвошч* (Мш), *хвошч поᵛ-*

л'о'в'і (Вч), *хвошч пол'о'в'іǐ* (Пл); *х'вошчи^і^к пол'а'в'і* (Оп), *х'вошчик пол'о'в'і* (Кпч), *пол'о'в'і х'в'ішчик* (Кпч), *х'воїка* (В).

'Хвощ річковий': *хвошч* (Пр); *хвошч ба'лотн'і* (Пр, Ссл); *хвошч по‿бо'лоту* (Мш); *речка'в˙і хвошч* (Лел).

'Хвощ лісовий, Equisetum sylvaticum L.': *хвош'чик л'еса'в'і* (Ссл), *хвошч л'іса'в'і* (Рд).

'Різновид хвощу': *хвошч нату'рал'ни^і* (В); *хвошч шо са'пайеш* (Кпч).

'Калюжниця болотна, Caltha palustris L.': *'лопух* (БС, Бч, Дб, Зм, ЗП, Кп, Кпч, Кр2, Мш, Оп, Пр, Ссл, Ст, Сх, ТЛ), *лапу'х'і* (КрГ), *лопу'х'і* [?] (Вч); *жоўт'а'к'і* (Бн); *жоў'тушн'ік* (Бн); *ч'іста'т'ел* (Рз); *курас'л'еп* (Чст); *курас'л'еп бала'т'аний* (Рд); *бал'бутк˙і^и* (Б, ТЛ), *бал'бутачк˙і^и* (Б, ТЛ); *'лотат'* (Бр), *'лотат'^ц'* (Бр); *боло'т'анк'і* (Лб).

'Лопух справжній, Arctium lappa L.': *'лопух* (Гс, Іл, Кш, Лб, Лел, Оп, Ржд, Ст, СтШ, Тар, Ус), *ла'пух* (Рд), *лапу'хи^і* (Рз), *лопу'х'і* (Ст); *ло'пушн'ак* (Крд); *ре'п'ех* (Мш, Сх), *р˙е'п'е^і^х* (Кп), *ре'п'е^і^х* (Кп), *р˙е'п͡іех* (Оп), *ре'пах* (Бч), *ра'п'ех* (Чст), *ра'п'е^і^х* (Чст), *ра'п^і͡ех* (Бр), *ре'п'^і͡ех* (Кпч), *реп'йах* (Гс, ЗП), *ре^а^п'е'х'і* (КрГ), *реп'е'х'і* (КрГ), *рап'а'х'і* (Ссл), *репйа'х'і* (Гс); *ра'п'ешн'ік* (Зм, Рд, Чст), *р'е'п'ешн'ік* (Бн), *ре'п'ешн'ік* (Кр2); *ре'п'ешн'ак* (Іл), *р˙е'п'ешн'ак* (Лб); *капе'л'ушн'ак* (В); *д'е'ди* (Ст); *'з'ел':е* (Мш); *бу'д'ак* (Кш).

'Талабан польовий, Thlaspi arvense L.': *лопу'шок* (Мш); *'л'аска^о^ўка* (Чст);

'Розхідник звичайний, Glechoma hederacea L.': *рос'ходн'іки^і* (Ус), *рос'ходн'ік* (СтШ); *со'бача м'йата* [?] (Бн, Сх).

'Ряст, Corydalis': *р˙аст* (Рд), *р'аст* (Бч); *кар'топ˙ел'ка* (СтШ, Ус); *ци^і^бул'ка* (Лб), *ци^і^бул'^і^к'і* (Лб).

'Спориш звичайний, Polygonum aviculare L.': *му'рог* (Вч, Зм, Іл, Кп, Кпч, Кр2, Крд, Кш, Мш, Оп, Рд, СтШ, Сх, ТЛ, Ус, Чст), *мо'рог* (В, ЗП, Кор, Ржд, Ст), *мо^у^'рог* (Ржд, Ссл), *ма'рог* (Нш), *му^о^'рог* (Мш), *'мураг* (Бн, Лел, Пр), *'мурог* (КрГ), *мура'жок* (Кп, Пр, Рд, Рз), *моро'жок* (Бч, В), *мара'жок* (Ссл), *мар'і'жок* (Кш), *мо^у^ра'жок* (Вч), *муро'жок* (Мш); *спо'р'іш* (Гс, Мш), *с'порі^и^ш* (Бр).

'Очиток пурпуровий, заяча капуста, Sedum purpureum': *'зайача ка'пуста* (Бч, Зм, ЗП, Оп, Лел, Рд, Ссл, Ст), *за'йеча ка'пуста* (Пр), *за'йача ка'пуста* (Кр2); *'заїчи^і^кова ка'пуста* (СтШ, Ус), *'заїчи^і^кава ка'пуста* (Кп), *'заїч'ікава ка'пуста* (КрГ); *'зайача кар'топл'а* (Бн).

'Очиток їдкий, Sedum acre L.': *а'чи^е^ток* (Бн); *про'чи^і^сн'ік* (Ус), *пра'чи^і^сн'ік* (Ус); *'кашка* (Гс).

'Очиток великий, Sedum maximum (L.) Hoffm.': *'заїч'ікава ка'пуста* (КрГ), *'заїчикова ка'пуста* (Сх); *за'йеча ка'пуста* (ТЛ).

'Живокіст лікарський, Symphytum officinalis L.': *живо'кост* (Бч, В, Дб, Іл, Крд), *жи^і^во'кост* (Бн, В, Крд, Ст), *жива'кост* (Лел, Рд, Ссл), *ж'і^и^во'кост* (Кпч, Ст), *жи^і^ва'кост* (Кш), *ж˙і^и^ва'кост* (Лел), *ж'і^и^ва'кост* (БС), *ж˙и^і^во'кос* (Лб); *каста'лом* (Ссл), *коста'лом* (Сх).

‘Буркун лікарський, Melilotus officinalis L.’: *бурˈкун* (Бр, Бч, ЗП); *дрок* (Пр).

‘Дрік, Genista’: *дрок* (В, Зм, ЗП, Пр); *здрок* (Крд).

‘Цибуля кругла, Allium rotundum L.’: *циˈбул’ка* (СтШ, Ус), *ци^{и}бул’ка* (Кпч); ˈ*заїч’ікава циˈбул’а* (КрГ), ˈ*зайача циˈбул’а* (Чст), ˈ*заїчикова циˈбул’ка* (Кпч, Мш), ˈ*заїч’ікова циˈбул’ка* (Мш); *ци^{и}бул’а лугаˈва* (СтШ), *лугаˈва циˈбул’а* (Кш, Лел, Пр, Ссл), *лугаˈва циˈбул’ка* (СтШ, Ус); ˈ*д^{ʒ}:^{и}ка циˈбул’а* (Чст); *сˈлука* (Ус).

‘Цибуля ведмежа, Allium ursinum L.’: ˈ*л’еварда* (Б, Рд, ТЛ), ˈ*леворда* (Лб), ˈ*л’еворда* (Б, Кр1, ТЛ), ˈ*л’ево^{у}рда* (Б); *черемˈша* (Рд), *ч’ер˙емˈха* (Бн); *сˈлука* (Зм).

‘Кінський часник, Alliaria petiolata Bieb.’: *часниˈкова траˈва* (ЗП); *часˈничница* (ЗП), *часˈничн’іца* (ЗП); ˈ*кон’с’киї часˈник* (Бч, Крд), ˈ*кон’с’к’ії часˈник* (Лел); ˈ*заїчиков чисˈнок* (Сх); *сˈлука* (Мш), *слуˈка* (Кр2).

‘Паслін, Solanum L.’: *пасˈл’он* (Б, Бн, Бр, БС, В, Гс, Кпч, Кр2, Крд, Лб, Ржд, Ст, Сх, Чст), *па^{о}сˈл’он* (КрГ), *посˈл’он* (КрГ, Мш), *пасˈл’они* (Кор, Мкс); *пасˈл’он сˈвоїс’к’і* (Бч); *гаˈд’уч˙ійе ˈйагади* (Ссл).

‘Блекота чорна, Hyoscyamus niger L.’: *бˈл’окот* (Вч, Іл, Кпч, Крд, Лб, Ржд), *бˈл’окат* (Бн, Зм, Ссл, Чст), *бˈлекот* (Гс, Ст); *блекоˈта* (В), *блекаˈта* (Лел), *бл’екаˈта* (КрГ), *бˈлеката* (Пр); *дурˈман* (Іл, Лб); *б’ел’еˈна* (Рд).

‘Беладона звичайна, Atropa bella-donna L.’: ˈ*воўч’і^{и}йе ˈйагади* (Кп), ˈ*вовч’і ˈйагади* (КрГ).

‘Кропива, Urtica L.’: *праˈп’іва* (Бр, БС, Вч, Зм, ЗП, Іл, Кр2, Крд, Кш, Лб, Пр, Рд, Ст, Сх, ТЛ, Чст), *крап’іˈва* (Б, Бн, Зм, Кп, Кш, Лел, Пл, Рз), *кроˈп’іва* (ЗП, Кпч, Ржд, Ст), *кроп’іˈва* (Б, Пл, Ржд, Тар), *праˈп˙і^{и}ва* (Кп), *праˈп’і^{и}ва* (СтШ), *кропиˈва* (Гс), *креп’іˈва* (Мш), *креˈп’іва* (Мш).

‘Собача кропива звичайна, Leonurus cardiaca L.’: *пусˈтирн’ік* (Вч, Зм, Кш, Лел, Пл, Сх), *пусˈтирни^{і}к* (Гс, Кп), *пусˈтирн’і^{и}к* (Лб), *пусˈти^{і}рн’ік* (Кш); *пусˈтирн’ак* (Жв, Рз); *соˈбача праˈп’іва* (БС, ЗП, Кпч, Рд), *саˈбача праˈп’іва* (Вч, Кп, КрГ), *саˈбача крап’іˈва* (Бн, Бч, Лел), *соˈбача кроˈп’іва* (В, Ржд, Ст), *соˈбача креˈп’іва* (КрГ), *саˈбач’а креˈп’іва* (Пр), *крап˙и^{і}ва саˈбача* (СтШ, Ус), *соˈбача кроˈпива* (Мкс); *праˈп’іва ˈди^{і}ка* (Кп); *соˈбача мˈйата* (Іл, Крд, Мш), *саˈбача мˈйата* (Бч); *мˈйата краплеˈна* (Кш).

‘Кропива глуха біла, Lamium album L.’: *глуˈха праˈп’іва* (Кпч, Кр2, Крд, Ссл, Сх), *глуˈха креˈп’іва* (Бч, Мш), *глуˈха креп’іˈва* (КрГ, Мш), *глуˈха крепиˈва* (Лел), *глуˈха крап’іˈва* (Рз), *глуˈха кроˈп’іва* (Ст); *саˈбача праˈп’іва* (Бр, Чст); *просˈта кропиˈва* (Гс); *пусˈтирн’ак* (В).

‘Кропива дводомна, Urtica dioica L.’: *праˈп’іва* (Вч, Крд, Сх); *аб’іknаˈв’ена праˈп’іва* (Пр, Чст), *обикнаˈв’ен:а креˈп’іва* (Бч), *обікноˈвен:а крап’іˈва* (Лел), *об˙іknоˈвена кроп’іˈва* (Ржд); *праˈп’іва настаˈйашча* (Кп); *св’іˈн’ача праˈп’іва* (Рз); *ширакаˈл’іста праˈп’іва* (Чст); *агаˈн’ок* (Бн); *праˈп’іва ˈж˙и^{і}жка* (Ст).

‘Кропива жалка, Urtica urens L.’: *ˈжиʲжка* (Бн, В, ЗП, Кп, Оп, Пр, Рз, Ссл, СтШ, Ус), *ˈжижка* (Гс, Іл, Пр, Рд, Чст), *ˈжʼіᵘжка* (БС, В, Зм, Тер), *ˈжˇіжка* (Крд, Мш, Пр, Ржд), *ˈжˇіᵘжка* (Лел, Ссл), *ˈжʼіжка* (Лел, Сх), *ˈжіжка* (ЗП), *ˈжˇиʲжка* (Кпч), *ˈжічка* (Кр2); *ˈжалʼача крапʼіˈва* (Бн); *жаˈлʼуча крапʼіˈва* (Б, КрГ), *жаˈлʼуча* (Пл); *жалˈка* (Зм, Кпч); *жˈгуча креˈпʼіва* (КрГ), *жˈгуча крапʼіˈва* (КрГ), *жˈгуча кроˈпива* (Мкс); *жˈгучка* (Вч); *жаˈруча краˈпʼіва* (Бр); *кусˈлʼіва краˈпʼіва* (Тер); *пʼеˈкуча краˈпʼіва* (Кпч); *пʼеˈкучка* (Лб); *йаˈруча краˈпʼіва* (Оп).

‘Вид кропиви’: *соˈбача краˈпʼіва* [?] (Іл); *хаˈлодна краˈпʼіва* [?] (Пр).

‘Полин гіркий, Artemisia absinthium L.’: *паˈлин* (Бр, БС, Зм, Крд, Лел, Оп, Пр, Рд, Ржд, Рз, ТЛ, Ус), *поˈлин* (Бч, Гс, Жв, ЗП, КрГ, Лб, Мш, Ст, Сх), *поˈлиʲн* (В, Мш, Ссл), *поᵃˈлин* (Кр2), *поˈлинʼ* (Б, Вч, Іл, Ст — ж. р.; Лел, Сх — ч. р.), *паˈлинʼ* (Кш, СтШ, Чст — ж. р.; Зм, Лел — ч. р.), *паˈлиʲн* (Кп, ТЛ); *паˈлин ˈбʼелиї* (БС); *ˈгоркайа паˈлинʼ* (Кш).

‘Полин звичайний, чорнобиль, Artemisia vulgaris L.’: *чорˈнобилʼ* (Бч, Вч, Гс, Іл, Крд, Лел, Рз), *чорˈноби*ʲ*лʼ* (Кпч, Лб, Ст), *чорноˈбиʲлʼ* (Б, Кпч), *чорˈноб'ілʼ* (Кр2, Сх), *чорноˈбˇілʼ* (ТЛ), *чорˈнобелʼ* (ЗП), *чорˈноби*ᵉ*лʼ* (Ржд), *черˈноби*ʲ*лʼ* (Пр), *чʼерˈнобилʼ* (Вч), *чернаˈбіᵘлʼ* (Пр), *чернаˈбʼілʼ* (Кш); *черˈнобʼілʼец* (БС, Рд), *чʼерˈнобʼілʼец* (Рд); *чˇернаˈбʼілʼнʼік* (Рд), *чорноˈбиʲлʼнʼік* (КрГ); *булˈнʼак* (Бр, Ус, Чст), *билˈнʼак* (СтШ); *бурˈйан* (Бр, Рд); *паˈлинʼ* (Зм — ч. р.).

‘Полин лікувальний, Artemisia abrotanum’: *ˈбоже ˈдʼерево* (Бр), *ˈбоже ˈдереᵘво* (Ржд), *ˈбоже ˈдерʼево* (ТЛ).

‘Різновид полину, Artemisia’: *поˈлиʲн зеˈлʼеній* [?] (Ссл).

‘Вороняче око, Paris quadrifolia l.’: *воˈронʼаче ˈоко* (Бч, Дб, Крд, Лб), *ваˈронʼе ˈоко* (Рд); *ваˈронʼі гˈлаз* (Рд); *саˈроче ˈоко* (БС); *гаˈдʼуче ˈзʼелʼ:е* (Кп); *ˈвовчʼі ˈйагади* (КрГ).

‘Нехворощ, Artemisia campestris L.’: *ˈнехворошч* (В, Гс, ЗП, Ржд), *ˈнехворошᶜ* (Крд), *ˈнʼехворошч* (Кпч), *ˈнехварашч* (Кш); *траˈва на‿шˈчоткʼі* (Ржд); *ˈвʼенʼікʼі* (Сх, ТЛ), *ˈвˇенʼік* (ТЛ).

‘Кульбаба лікарська, Taraxagum officinale L.’: *кулˈʼбаба* (Бн, БС, В, Вч, Гс, Дб, Зм, Іл, Кп, Кпч, Кр2, Лб, Мш, Оп, Пр, Рз, Ст, СтШ, Сх, Ус, Чст), *кулˈʼбабʼіᵘ* (Зм, Рз, ТЛ), *кулˈʼбабі* (Кш), *кулˈʼбаби* (ТЛ); *кулˈʼбабкˇиʲ* (ТЛ); *молоˈчаї* (В, ЗП); *молочˈнʼак* (Ржд), *малачˈнʼак* (Рд); *одуˈванʼчик* (В), *одуˈванчикʼі* (Бч, Крд, Лел), *одуˈванʼчʼік* (Ржд), *адуˈванчʼік* (Рд), *адуˈванˇчʼік* (Пр), *адуˈванʼчʼік* (КрГ), *адуˈванˇчˇиʲкʼі* (БС), *адуˈванчикʼі* (Кш, Ссл), *адуˈванчиʲкʼі* (Бр), *адуˈванʼчˇік* (Бр), *аᵒдуˈванчиʲкʼі* (Бр); *надуˈванʼчикˇіᵘ* (Зм).

‘Волошка, Centaurea cyanus’: *воˈлошка* (Б, Вч, ЗП, Іл, Кпч, Тер, ТЛ, Ст), *ваˈлошка* (Бр, Кп, КрГ, Пр, Рд, СтШ, Ус, Чст), *во̂ˈлошка* (Б), *воˈлошкʼі* (БС, Мш, СтШ, Ус), *воˈлошкиʲ* (В, Ржд, Рз), *ваˈлошкʼі* (Бр, Бч, Кш), *воˈлошкʼіᵘ* (Лб), *воˈлошки* (Дб); *воˈлошечкˇі* (ТЛ).

‘Васильки справжні, Ocimum basilicum L.’: *ва'сил'кі*^{и} (В), *ва'сил'к'і* (Крд);

‘Чемериця Лобелієва, Veratrum lobelianum Bernh.’: *чеме'р'іца* (В, ТЛ), *чиме'р'іца* (Кпч, Лел), *чеме'ри*^{і}*ца* (Лб), *чеме'р˙іца* (Зм), *ч'ем'е'р'іца* (Бн); *по'хоже на 'к'інс'к'ії ш'чавел'* (Гс).

‘Проліска дволиста, Scilla bifolia L.’: *п'рол'еск'і* (Вч, Ст), *п'рол'іск'і* (ЗП); *'козл'ік'і* (Зм); *п'ервац'в'ети* (Рд); *пудс'н'ежник'і* (Крд).

‘Підсніжник звичайний, Galanthus nivalis L.’: *п'ідс'н'ежни*^{і}*к* (ТЛ), *пудс'н'ежн'ік* (Бн, Лб), *п'ідс'н'ежник'і* (Гс), *подс'н'ежн'ік'і* (Дб, Іл, Кпч, Ржд), *пудс'н'ежник'і* (ЗП, Крд), *пудс'н'ежн'ік'і* (Чст), *падс'н'ежник'і* (Бч), *падс'н'ежн'ік'і* (Кш), *падс'н'ежн'ічк'і* (Ус); *пудс'н'ежн'ак* (Лб); *п'рол'іски*^{і} (Рз).

‘Шафран весняний, Crocus vernus L.’: *пудс'н'ежн'ік'і* (Зм, Рз); *падс'н'ежн'ічк'і* (Ус).

‘Гадючник в’язолистий, Filipendula ulmaria L.’: *га'д'уч'е 'з'іл':а* (КрГ).

‘Чебрець звичайний, Thymus serpyllum L.’: *ч'еб'рец* (Бч, ЗП, Іл, Кпч, КрГ, Оп, Ст, Ус), *чеб'рец* (В, Крд, Лб, Рд, Сх), *ч'еб'р'ец* (Бн, КрГ, Лел), *ч˙еб'р'ец* (В, КрГ), *ч'еб'рец'* (Гс), *ч'еб'р˙ец* (Іл), *че*^{и}*б'рец'* (Лб), *чаб'рец* (Кш), *чебре'ци*^{і} (В); *'чобр'ік* (Жв, Кп, Лб), *'чобр'і*^{и}*к* (Кп), *'чебр'ік* (Кпч).

‘Верес звичайний, Calluna vulgaris Hill.’: *'верес* (Б, Бч, В, Вч, Зм, ЗП, Крд, Лб, Лел, Оп, Пр, Ржд, Ст, Сх, ТЛ, Ус), *'в'ерес* (Бр, БС, Бч, Кр2, КрГ, Кш, Лел, Рд, Рз, СтШ, ТЛ, Чст), *'в˙ерес* (Бн, Кп, Кр2, Лел, Мш, Рч, Ст, ТЛ), *'в˙ер˙ес* (Кр1).

‘Дивина чорна, Verbascum nigrum L.’: *дер'е'за* (Оп); *д'ів'і'на* (Бн).

‘Зіновать дніпровська, Chamaecytisus borysthenicus L.’: *д'ере'за* (Ус), *д'ер˙е'за* (Бн).

‘Плющ звичайний, Hedera helix L.’: *пл'ушч* (Бч).

‘Рогіз широколистий, Typha latifolia L.’: *рого'за* (В, Вч, Гс, Дб, Іл, Кпч, Крд, Лб, Пл, Ржд, Ст, Сх), *рага'за* (Бн, Бч, Кш, Лел, Оп, Пр, Рд, Рз, Ссл, Чст), *рега'за* (Пр), *р˙ега'за* (КрГ); *гара'за* (Бр, БС, Зм, Кп, Кр2, Рз, СтШ, Ус), *горо'за* (Лб, Мш); *гра'за* (Зм); *гараз'н'ак* (СтШ, Ус); *пл'ушч* (ЗП); *аче'рет с ка'чалкам'і* (Лел); *к'ійаш'к'і* (Кш).

‘Пухівка широколиста, Eriophorum latifolium hoppe’: *пу'х'іўка* (В), *пу'хоўк'і* (Рз); *пух* (Кпч).

‘Щириця звичайна, Amaranthus retroflexus L.’: *бура'чок* (Іл, Ржд), *бур'а'чок* (Кш, Ржд); *бу'рачик'і* (КрГ, Оп), *бу'рачик˙и* (Кпч), *бу'р˙ачик'і* (Лел), *бу'р'ачик'і* (Лел), *бу'рач˙ік'і* (Чст); *бурач'к'і* (Бч, Вч, Рд), *бу'рачк'і* (ЗП, Ст), *бу'р˙ачк'і* (Ст), *бу'рачк˙і*^{и} (Лб), *бур'ач'к'і* (Б), *бур˙ач'к'і* (Б), *бур'ач'к˙и* (Гс); *бурач'к'і*^{и} *св'і'н'ач'і*^{и}*йе* (Рз), *бурач'к'і*^{и} *св'і'н'ач'і*^{и} (Рз); *бу'р'ачка 'б'іла* (Кп), *бу'р˙ачка 'б'іла* (Кп); *шчи*^{и}*ри*^{і}*ца* (В), *шч'і'рица* (Рд), *шч'і'р'іца* (Крд), *шч'і'р'іц'і* (Кр2); *шч'і'р˙ец* (Ржд); *лобо'да* (Сх); *лаба'да ка'л'уча* (Ссл); *лаба'да вала'хата* (Ссл); *боїд'а'к'і* (СтШ, Ус).

‘Щириця кривава, Amaranthus cruentus L.’: *бу'рачик'і* (Бр, Лел, Мш), *бу'рач'ік'і* (Кр2), *бу'рач˙ік'і* (Чст), *бурач'к'і* (Вч, Рд); *бу'р'ак* (Мкс); *бур'а'чок* (Ржд); *бу'рачн'ік* (Мш); *баїд'а'к'і* (Рд), *баїд'ач'к'і*[и] (Рд); *лобо'да к'расна* (Кпч, Сх), *лаба'да к'расна* (Зм); *к'ійаш'к'і* (Сх); *к'расн'ен'к'і хвошч* (Кпч).

‘Мишій, Setaria P.B.’: *плас'куша* (БС, КрГ, Нш, Оп, Рд, Ссл, СтШ, Ус, Чст), *плос'куша* (В, Жв, ЗП, Іл, Крд, ТЛ), *пласку'ша* (КрГ, Рз), *плоску'ша* (Вч); *шчи'р'іца* (ЗП); *кости'рева* (Крд).

‘Лобода біла, Chenopodium album L.’: *лобо'да* (В, Жв, ЗП, Іл, Кпч, Кр2, Крд, Лб, Пл, Ст, Сх), *лаба'да* (Бр, Бч, Зм, Кп, КрГ, Кш, Рд, Ссл, СтШ, Ус, Чст), *ла*[о]*ба'да* (Оп), *'лобада* (Бр).

‘Енотера дворічна, Oenothera biennis L.’: *бур'ач'к'і* (КрГ).

‘Буквиця лікарська, Betonica officinalis L.’: *от'кас'н'ік* (СтШ, Ус); *'ракова 'ше*[и]*їка* (Рд); *зм'ійе'в'ік* (Рд).

‘Черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.’: *от'кас'н'ік* (Ржд); *ат'кас'н'ік пал'а'в'і* (Бч); *'кошк'і* (Бч), *'котик'і* (Лел); *д'е'ди ко'л'уч'ійе* (Мш); *ди'тинец* (Пр), *д'е'т'ін'ец* (Мш); *с'м'ірна* (Рз); *чортопо'лох* (ЗП, Лб, Ус), *чортопа'лох* (СтШ); *м'іка'лаїч'і*[и]*к'і* (СтШ, Ус), *м'іко'лаїч'ік'і* (Іл), *м'іка'лаїч'ік'і* (Пр), *мико'лаїчик'і* (Гс); *м'іка'лаїк'і* (СтШ, Ус); *ми'колк'і* (СтШ); *'шумн'ік* (Ссл); *ба'ранчик'і* (Вч); *ма'ли*[і] *рап'е*[а]*'шок* (Чст), *ма'ли рап'а'шок* (Чст); *ко'л'уча 'цацка* (Сх); *'д'ецк'е од_'л'аку* (Сх); *'л'ачн'ік* [?] (ТЛ).

‘Миколайчики сині, Eryngium planum L.’: *от'кас'н'ік* (Ржд); *ат'кас'н'ік пал'а'в'і* (Бч); *'кошк'і* (Бч); *'котик'і* (Лел); *си'н'уха* (КрГ); *д'е'ди ко'л'уч'ійе* (Мш); *ди'тинец* (Пр), *д'е'т'ін'ец* (Мш); *чортопо'лох* (ЗП, Лб, Ус), *чортопа'лох* (СтШ); *м'іка'лаїч'і*[и]*к'і* (СтШ, Ус), *м'іко'лаїч'ік'і* (Іл), *м'іка'лаїч'ік'і* (Пр); *ми'колк'і* (СтШ); *м'іка'лаїк'і* (СтШ, Ус); *'шумн'ік* (Ссл); *ба'ранчик'і* (Вч).

‘Котячі лапки дводомні, Antennaria dioica L.’: *де'ди* (Рз); *сухоц'в'ет* (Вч); *а'сот* (Чст).

‘М’ята’: *м'йата* (Бн, Бр, В, Гс, Дб, Зм, ЗП, Іл, Кп, Кпч, Кр2, КрГ, Крд, Кш, Лб, Мкс, Мш, Оп, Пр, Ржд, Рз, Ссл, СтШ, Сх, Ус, Чст), *'м'ата* (Бн), *м'йати* (Зм, Ссл), *м'йати*[і] (Тар).

‘М’ята польова, Mentha arvensis L.’: *м'йата 'д˙и*[і]*ка* (В); *пал'а'ва м'йата* (Пр); *луга'ва м'йата* (Пр); *со'бачи*[і]*йе м'йати* (В), *са'бача м'йата* (КрГ, Чст); *прас'та м'йата* (Бр, Ссл), *м'йата п'роста* (Рд).

‘М’ята кучерява, Mentha spicata L.’: *к'ругла м'йата* (Зм, Кпч, Кр2, Крд, Кш, Мш, Ссл, Сх, Чст); *кругло'л'іста* (Ржд); *вала'хата м'йата* (Бр, Пр, Рд, Чст), *воло'хата м'йата* (Гс, Мкс, ТЛ); *куче'рава м'йата* (В, ЗП, Рз).

‘М’ята перцева, Mentha piperita L.’: *ши*[і]*роко'л'іста м'йата* (Ржд); *карва'лола*[о]*ва м'йата* (Бр); *хо'лодна м'йата* (ЗП, Мкс, Мш, Ссл, Ст, Сх), *ха'лодна 'м'ата* (Бн), *ха'лодна м'йата* (Зм, Пр, Чст); *га'руча м'йата* (Бр); *шч'іп'л'уча м'йата* (Ссл); *па'хуча м'йата* (Пр, Ст).

‘Різновид м’яти’: *'доўга м'йата* (Кпч, Кр2, Чст); *са'бача м'йата* (Чст); *рі*[и]*'гоўка* (Кпч), *ри'гоўка* (Кпч).

‘Ряска, Zemna’: ˈ*раска* (Бр, БС, Жв, ЗП, Кп, Кпч, Кш, Лел, Рд, Ржд, Рз, Ст, СтШ, Сх, Ус, Чст), ˈ*р’аска* (Гс, Кп, КрГ, Лел), ˈ*р˙аска* (Бн).

‘Аїр тростиновий, лепеха звичайна, Acorus calamus L.’: *таˈтарка* (Б, Бр, БС, Бч, В, Жв, ЗП, Іл, Кор, Лб, Мкс, Оп, Пл, Рд, Ржд, Ст, СтШ, Тар, ТЛ, Ус), *таˈтарки* (Жв); *таˈтара* (Кпч, КрГ); *таˈтарс’ке ˈз’іл’:а* (Рд), *таˈтарс’ке ˈз’ел’:е* (Лб); *таˈтарниⁱк* (Дб, ЗП), *таˈтарн’іᵘк* (Дб), *таˈтарн’ік* (Вч); *таˈтар‿ˈз’ел’:е* (Дб, Ржд); *лепеˈха* (В); *лепешˈн’ак* (Пл); *пˈл’ушн’ак* (Бн, Зм, Лд, СтШ), *пл’ушˈн’ак* (Сх, Чст); *пˈл’ушн’ік* (Бн, Кр2, Мш, СтШ, Ус); *сˈвоїс’к’іі пˈл’ушн’ік* (Кр2, Мш); *сˈвоїс’к’іⁱ пˈл’ушн’ак* (Зм), *сˈвоїс’к’іі пˈл’ушн’ак* (Сх), *сˈвоїск’і пˈл’ушн’ак* (Зм); *паˈхуч’іᵘі пˈл’ушн’ак* (Зм), *паˈхуч’іі пл’ушˈн’ак* (Лд); *пˈл’ушн’ік паˈхучиⁱ* (Ссл); *паˈхуча траˈва* (Крд); *пах* (Кш); *паˈн’ушка* (Пр); *чар‿ˈз’ел’:е* (Бч, Рз), *ч˙іᵉр‿ˈз’ел’:е* (Ржд); *цар‿ˈз’ел’:е* (Жв, Оп, Тер, Чст), *цар‿ˈз’іл’:а* (Кпч, Оп), *цар‿ˈз’ел’:а* (Оп, СтШ); ˈ*царс’ке ˈз’ел’:а* (Кп); ˈ*йав’ір* (Лел), ˈ*йар˙іі* (Лел); ˈ*л’ал’к˙і* (Гс).

‘Лугова трава, подібна до лепехи, але зеленіша і без запаху’: *пˈл’ушн’ік* (Бч, Лел, Ссл); *пл’ушˈн’ак* (ЗП, Лел); ˈ*д’ік’іⁱ пˈл’ушн’ак* (Зм); *пˈл’ушн’ік* ˈ*кон’ск’іі* (Зм), ˈ*кон’с’к’іі пˈл’ушн’ак* (Сх); *рогоˈза* (Ржд); *к’ійаˈхиⁱ* (Ржд), *к’ійаˈхи* (Ржд); ˈ*котик’і* (Гс); *осоˈка* (Вч); *шел’есˈтуха* (ТЛ, Чст), *ш˙ел’есˈтуха* (ТЛ); *шел’уˈха* (Кор).

‘Очерет звичайний, Phragmites australis L.’: *очеˈрет* (Б, БС, В, Вч, Гс, Дб, Зм, ЗП, Іл, Кор, Кпч, Кр2, Лб, Лел, Пл, Ржд, Сх, Тер, ТЛ), *ачеˈрет* (Бр, Зм, Кп, Лел, Пр, Рд, Рз), *ач˙еˈрет* (Бч, Кп, Пр), *оч’еˈрет* (Ст), *оч˙еˈрет* (Рз), *ач’еˈрет* (Оп), *очеˈр˙ет* (Крд, Оп), *ач’еˈр˙ет* (Кш), *очеˈр’ет* (Кш), *оч˙еˈр’ет* (Кп, Кр2), *ач’еˈр’ет* (Рз), *ачаˈрот* (КрГ, Ссл, Чст), *оч˙еˈрот* (СтШ, Ус), *оч’еˈрот* (Мш), *очеˈрот* (КрГ), *оᵃчаˈрот* (Чст), *чаˈрот* (Бр, Чст); *каˈмиⁱш* (Зм).

‘Осока, Carex’: *осоˈка* (Бр, В, Вч, Гс, Дб, ЗП, Кор, Лб, Пл, Рз, ТЛ), *асаˈка* (Зм, Кп, КрГ, Лел, Оп, Пр, Рз, Ссл), *осоᵃˈка* (Б, Оп, Чст), *осаˈка* (Бч, Рз); *в’іш* (КрГ).

‘Пирій повзучий, Elytrigia repens L.’: *п’іˈреї* (Б, Бр, Бч, В, Жв, Зм, ЗП, Лб, Кпч, Кр2, Крд, Ст), *п’іˈр˙еї* (Б, Гс, Кп, Кпч, КрГ, Кш, Лел, Тер, ТЛ, Сх), *п’іˈр’еї* (Кп, Мкс, Пл, СтШ), *п’іᵘˈреї* (БС, Рч), *пиᵘˈреї* (Лб), *п’еˈр’еї* (Кп), *п’іˈр’іі* (В), *поˈр˙еї* (Зм, ЗП); *п’іˈреїка* (Лб); *ш˙ч˙іˈреї* (Зм).

‘Ситник, Juncus L.’: *ситˈн’ак* (Бч, В, ЗП, Кпч, Кр2, Лб, Лел, Тар), *сиⁱтˈн’ак* (Тар), *с’іᵘтˈн’ак* (Тар), *с˙іᵘтˈн’ак* (Бр), *сутˈн’ак* (Зм).

‘Парило звичайне, Agrimonia eupatoria L.’: *паˈр’іᵘло* (В, Ст), *паˈр’іло* (ЗП); *р’еˈп’ешн’ік* (Мш); *короˈв’іі* (Кп).

‘Зубниця бульбиста, Dentaria bulbifera L.’: *зубˈроўка* (ЗП).

‘Будяк акантовидний, Carduus acanthoides L.’: *д’ед* (Кп, Рд, СтШ, Ус), *д͡ʒ’ед* (ТЛ), *деˈди* (Іл, Лб, Рз), *деˈдиⁱ* (Дб, Чст), *д’еˈди* (Кпч, Оп); *д’еˈди каˈл’учиⁱйе* (Зм), *деˈди каˈл’учиⁱйе* (КрГ), *деˈди каˈл’уч’ійе* (Кр2), *д’ед каˈл’уч˙іі* (Пр), *каˈл’уч’і д’ед* (Кш), *д’ед коˈл’учиї* (Крд), *коˈл’учиⁱї д’ед* (Мш); *буˈд’ак* (ЗП, Мш), *буд’аˈк˙і* (Вч), *буд’аˈк˙іᵘ* (Гс), *буд’аˈк’і* (Кпч), *буд’аˈки* (Кш); *оˈсот*

(Гс), *аˈсот* (Чст); *растоᵃˈропша* (Ржд), *растаˈропша* (Кп); *репʼеˈхʼі* (Бр); *каˈлʼучʼіˇ бˈлʼокоᵃт* (Кпч); *чортопоˈлох* (В, Ст).

‘Осот польовий, Cirsium arvense L.’: *дʼед* (Кп, Рд, СтШ, Ус), *дʼеˈди* (Лел, Кпч, Кр2), *деˈдиⁱ* (В, Бр, Чст), *деˈди* (Бч), *дʼеˈдиⁱ* (Бр), *дʼ͡дзеˈди* (Бр); *дʼід коˈлʼучʼіᵘˇі* (Ст), *дʼед каˈлʼучˇіˇі* (Пр), *каˈлʼучʼіˇ дʼед* (Ссл), *деˈди каˈлʼучиⁱйе* (КрГ), *деˈди каˈлʼучʼійе* (Кр2); *оˈсот* (Б, Гс, Дб, Крд), *аˈсот* (Зм, Оп, Пр, Чст); *буˈдʼак* (Рд), *будʼаˈкˇі* (Вч); *реˈпʼешнʼак* (Іл), *реˈпах* (Бч); *каˈлʼучкʼі* (Бр); *вуўчˈкʼі* (Сх).

‘Жовтий осот польовий, Sonchus arvensis L.’: *оˈсот* (В, ЗП), *аᵒˈсот* (Бч); *малачˈнʼак* (КрГ), *молочˈнʼак* (Кр2), *малашˈнʼак* (Ссл); *малаˈчаі* (Лел).

‘Нетреба звичайна, Xanthium strumarium L.’: *репйаˈшок* (Лб), *раˈпʼешнʼік* (Рд).

‘Хміль звичайний, Humus lupulus L.’: *хмʼелʼ* (Бч, Зм, Кп, Оп, Рз, Ссл, Ст, Тар), *хмˇелʼ* (В, ЗП, Оп), *хмʼілʼ* (В, Рз, Ст), *хмелʼ* (Ржд), *хмʼелʼ ˈдʼікʼі* (Рд).

‘Підмаренник чіпкий, Galium aparine L.’: *дʼереᵃˈза* (Чст), *дереˈза* (ТЛ); *дрʼістуˈха* (Бр, Кш, Пр), *дрʼісˈтуха* (Крд); *пʼідˈмареник* (В); *вйуˈнок* (Крд); *аблʼеˈпʼіха* (Рз); *приˈлʼепа* (Бн); *лʼіˈпучка* (КрГ); *ˈзʼелʼ:е* (ЗП); *ˈзʼелʼ:е те шо плʼеˈтʼец:а* (Сх).

‘Фіалка триколірна, Viola tricolor L.’: *братˈкʼі* (Бч, Крд, Лб, Пр, Ст), *братˈкʼіᵘ* (Лб, Рз), *бˈраткʼі* (Ссл); *братˈкˇіᵘ триˈколʼірнʼі* (В); *бˈратʼікʼі* (Бн, Бч, Гс, Зм, Кпч, Кш, Лел, Пр, Рд, СтШ, Ус), *бˈратикʼі* (Пл, Пр); *браˈточкʼіᵘ* (Лб), *бˈраточкʼі* (ТЛ); *бˈратикʼі‿ˇі‿сестˈрʼічкʼі* (Зм), *бˈратʼікʼі‿ˇі‿сестˈрʼічкʼі* (КрГ), *бˈратʼікʼі‿да‿сʼестˈрʼічкʼі* (Зм), *бˈратʼік‿і‿сестˈрʼіᵘчка* (Кп), *бˈратʼ ʼ ʼ

‘Перстач випрямлений, калган, Potentilla erecta L.’: *кал'ган* (Бн, Бч, В, Вч, ЗП, Іл, Кп, Крд, Лб, Рд, Ст, СтШ, ТЛ, Ус); *дуб'роўка* (ЗП, Пр); *дуб'ровочка* (ЗП).

‘Перстач гусячий, Potentilla anserina L.’: *'гус'ачайа 'лапка* (Рд), *гу'с'ача 'лапка* (Пр), *'гус'ачийе 'лапк'і* (Бч), *'гус'ач'і 'лапк'і* (КрГ); *гу'с'іна 'лапка* (Рд); *пуд'б'ел* (Кп).

‘Перстач білий, Potentilla alba L.’: *п˙е^{а}ті'пал'ч'ік* (Бч), *п'еті'пал'ч'ік* (Бч); *п'а^{е}т'і'пал* (Рч), *п'е^{а}ци'бал* (БС); *п'ат'і'ли^{і}сник* (В).

‘Дрібна трав’яниста рослина з витким стеблом, [?]’: *гу'с'ача 'лапка* (Чст), *гу'с'інийе 'лапк'і* (Чст).

‘Шиверекія подільська, Schivereckia podolica’: *'дол'а* (Бч, Гс, Іл, Крд, Пр, Рд, Ржд, СтШ, Ус), *'ши^{і}шк'і* (Кп, Ус, СтШ), *'шишк'і* (Пр, Чст); *'ши^{і}шечк'і* (Сх), *'шишечк'і* (Кр2), *'ш'ішечк'і* (КрГ), *'ш˙і^{и}шечк'і* (ТЛ); *мо'г'іл'н'ік* (Ст); *'заїчикова ка'пусточка* (Гс).

‘Валеріана лікарська, Valeriana officinalis L.’: *вал'ер'йанка* (Лел, Пр, Ссл, Ус), *вал'ер'йанка* (КрГ, Рз), *валер'йанка* (Оп), *варев'йанка* (Лб); *вал'ер'йаниї 'корен'* (Ссл).

‘Золототисячник звичайний, Centaurium erythraea Rafn.’: *залата'тис'ачн'ік* (Бч, Кш, Пр, Рд), *золото'тис'ачн'ік* (Кр2, Мш, Ст), *золота'тис'ачн'ік* (КрГ, Лел), *золото'ти^{і}с'ачн'ік* (Мш), *залата'тис'ачник* (Зм), *золото'ти^{і}с'ачн'і^{и}к* (Ус), *золото'ти^{і}с'ачни^{і}к* (Ус), *золота'ти^{і}с'ачн'ік* (Бн), *золото'тис'ашник* (Крд); *цв'ін'тор'ійа* (В, Пр), *ц˙в'ен'тор'ійа* (В) *цин'тор'ійа* (Бч); *серпо'р'езн'ак* (Лб).

‘Чаполоч запашна, Hierochloe odorata L.’: *зуб'роўка* (Бч, Кр2, Кш, Лел, Пр).

‘Іван-чай вузьколистий, Chamaenerium angustifolium Scop.’: *і'ван‿чаї* (БС, Бч, В, Вч, Крд, Лел, Нш, Оп, Пр, Рд); *чаї‿і'ван* (Кш); *і'ван* (Бч); *зм'і'йін:ик* (Лб).

‘Цикорій дикий, Cichorium intybus L.’: *ба'тог* (Кпч), *бу'тог* (Мш), *бато'ги^{і}* (Гс, Ржд), *бата^{о}'г'і* (Кш); *пет'роў ба'тог* (Бр, Іл, Кп, КрГ, Оп, Чст), *п'ет'роў ба'тог* (Бч, ТЛ, Чст), *пет'роў бо'тог* (Кр2), *пет'роў бу'тої̯г* (Бр), *пет'роў ба'т'іг* (СтШ, Ус), *п˙ет'роў ба'т'іг* (Бн); *пет'ров'і бато'ги* (Вч, Лб, Рд), *пет'ров'і бато'г'і* (Крд, Сх), *пет'ров'і бата'г˙и^{і}* (Кш), *пет'ров'і бато'ги^{і}* (В), *пет'ров'і^{и} бато'ги* (Лб), *пет'ров'ійе бато'ги* (ЗП, Лел), *п˙ет'ров'і^{и}йе бато'ги^{і}* (Ст), *пет'ров˙ійе бато'ги^{і}* (ЗП), *п˙ет'ров'ійе бато'г'і^{и}* (Тар), *пет'ров'і бу^{о}то'г'і* (Мш); *пет'ров'і батаж'к'і* (Пр); *'наст'ін ба'тог* (Рз); *м'ет'роў бо'т'ог* (Мш); *васи'л'ов'і бато'ги^{і}* (Гс); *п˙ет'роў ден'* (Ржд); *п'ет'роў 'кор˙ен'* (БС), *п'ет'роў 'кор'ен'* (БС); *ци'кор'іі* (Вч), *ци'кор'іі* (Кш); *цв'ен'торійа* (Бч).

‘Цмин пісковий, Helichrysum arenarium L.’: *тм'ін* (Іл, Крд, Ржд, Ус), *т'м'ін* (Кпч, Пр), *т^{и}м'ін'* (СтШ), *т'^{ц}м'ін* (Зм), *т'^{ц}м'ін'* (Сх), *цм'ін* (Вч); *'кашка* (Лел, Кп, Кр2, КрГ); *'зайач˙а 'кашка* (Нш); *бес'мертник* (Бч, ЗП, Кор, Мкс, Рд, Ст), *бес'мертни^{і}к* (В, Кш), *б'ес'м'ертн'ік* (Ссл, СтШ, Ус), *бес:'м˙ертн'ік* (Жв), *бес:'м'ертн'ік* (Рд), *б'ес'м˙ертн'ік* (Сх), *б˙ес'мертн'ік* (Бн, ТЛ), *бес'м'ертн'ік* (Мш), *б'ес'м'ерн'ік* (Мш), *бес'мертник'і* (Гс); *тис'аче'л'етн'ік* (ТЛ); *су'харик* (Лб); *т'ім'йан* (Кпч).

‘Безсмертники однорічні, Xeranthemum annuum L.’: *бесˈмертниⁱк* (Лб), *бесˈмертник’і* (Крд).

‘Маренка рожева, Asperula cynanchica L.’: *цмиⁱн* (В); *звaˈночкиⁱ* (Рз).

‘Галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora’: *дурˈне ˈз’ел’:е* (Бр, БС, Кпч, Кр2, КрГ, Мш, Нш, Оп, От, Рд, Ссл, СтШ, ТЛ, Ус), *дурˈне ˈз’ел’:а* (Бн, Зм, Оп); *баˈлотн’е ˈз’ел’:е* (Оп); *ˈдиⁱк’е ˈз’ел’:е* (Оп); *америˈканс’ке ˈз’ел’:е* (Бч), *амер’іˈканс’ке ˈз’ел’:е* (Вч); *ам’ер’іˈканка* (Рд); *куˈб’інск’е ˈз’ел’:е* (Бр), *куˈб’інс’к’е ˈз’ел’:е* (Бр); *куˈбанс’ке ˈз’ел’:е* (Бр); *ˈпол’с’ке ˈз’ел’:е* (Сх); *н’іˈмец’ка траˈва* (КрГ); *украˈйінс’киї горˈчак* (ЗП); *макˈр˙ец* (Пр); *вaˈсил’к’і* (Кш), *васил’ˈк’і* (Кш); *те шо з‿ˈмог’ілок наˈнесло* (Чст); *ˈм’елк’іˇ бурˈйан* (Мкс); *ˈшандра* (Ст); *дурˈман* (БС); *др’іcˈтуха* (Ст); *невмиˈруха* (Лел), *неўмиⁱˈруха* (Лел); *гуˈл’аї* (Ржд); *куˈб’ін’с’ка краˈс’ав’ічка* (ТЛ).

‘Тимофіївка лугова, phleum Pratense L.’: *т’імохˈв’ейеўка* (Іл, Кпч, Крд, Лб), *т’імохˈвейеўка* (В, Кр2, ТЛ), *т’імоˈф’ейеўка* (Пр, Ст), *тимахˈв’ейеўка* (Кш, Лел), *т’імохˈв˙ейеўка* (Іл), *тимоˈф’ійеўка* (Б), *т’імоˈфейеўка* (Зм), *т’імоˈф˙ейеўка* (Мш), *т’імаˈф’ейеўка* (Рд), *т’імахˈв’ейеўка* (Рд), *т’імохˈвейоўка* (ТЛ).

‘Пижмо звичайне, Tanacetum vulgare L.’: *ˈп’іжма* (Б, Бр, Вч, Жв, Іл, Кп, Кпч, Кр2, КрГ, Крд, Кш, Лб, Нш, Оп, Рд, Ссл, Ст, СтШ, Сх, Тер, ТЛ, Ус), *ˈп˙іжма* (Бч, Кпч, Лел, Пр, Рд, Ржд), *ˈп’іᵘжма* (В, Рз), *ˈп˙іᵘжма* (Бн, Оп), *ˈп’іжмо* (Дб, ЗП), *ˈпожма* (БС, Мш, Рд), *ˈпиⁱжма* (Гс), *ˈпужма* (Чст); *гˈл’існ’ік* (СтШ, Ус), *гˈл’іс’н’ік* (Ссл).

‘Лілія лісова, Lilium martagon L.’: *ˈл’іл’ійа* (Вч, Крд), *ˈл’іл’ейа* (Бч, ТЛ); *ˈкучер’і* (Рд); *звaˈночк’і* (Пр); *коˈрона* (Ст); *головaˈч’і* (Гс).

‘Калачики лісові, Malva sylvestris L.’: *каˈлач’ік’і* (Дб, Лел), *каˈлач˙ік’і* (В), *каˈлач’іᵘк’і* (Рз), *каˈлачик’і* (Ст); *пал’aˈн’ічк’і* (Кпч); *ˈдика ˈрожа* (КрГ).

‘Калачики дрібненькі, Malva pusilla Smith.’: *пал’aˈн’ічк’і* (Кпч).

‘Білі або рожеві польові квіти з родини Malva L.’: *каˈлачик’і* (Вч, Мкс), *каˈлачн’ік’і* (Вч), *каˈлашн’ік* (Чст); *пал’eˈн’ічк’і* (Сх).

‘Латаття біле, Nymphaea alba L.’: *ˈл’іл’ійа* (Б, Гс, Дб, ЗП, Кп, Кш, Оп, Рд, Рз, Ст, Тер, ТЛ), *ˈл’іл’ейа* (ЗП, Лел), *ˈл’іл’ійі* (Б, Гс, Жв, Іл, Кр1, КрГ, Крд), *ˈл’іл’ейі* (Бр, Бч, Вч, Кор, Кш, Мкс, Ссл); *ˈл’іл’ейа ˈб’ела* (Лел), *ˈл’іл’ійа ˈб’ела* (Дб, Ржд); *ˈл’іл’ейі л’удсˈк’ійе* (Бч); *ˈмакаўк’і* (БС, Оп, Ссл), *ˈмакоᵘўк’і* (Жв), *ˈмакоўк’і* (Тар), *ˈмакоўка* (Оп); *ˈмакаўка ˈб’ела* (Кп); *вад’aˈнийе ˈмакаўк’і* (Кп); *ˈг’іроўка* (Кр2, Тар), *ˈг’іраўка* (КрГ), *ˈг’іроўк’і* (Бн, КрГ, Мш, Чст), *ˈгиⁱроўк’і* (Кш, СтШ, Ус), *ˈг’іроўк’іᵘ* (Зм), *ˈг’іраўк’і* (Пр), *ˈг’іᵘроўк’і* (Кш), *ˈг˙іᵘроўк’і* (СтШ, Ус); *настaˈйашч’ійе ˈг˙іᵘроўк’і* (СтШ, Ус); *ˈг’іроўк’іᵘ ˈпоўнийе* (Зм); *ˈр’ікоўка* (Кпч), *ˈр’ікоўк’і* (Сх), *ˈр’ігоўк’і* (Кпч); *балˈбутк’і* (ТЛ).

‘Глечики жовті, Nuphar luteum L.’: *ˈл’іл’ійа* (Кп, Кш, Оп, Рд, Рз, Ст, Тер), *ˈл’іл’ейа* (Лел), *ˈл’іл’ейі* (Бр, Бч, Вч, Кш, Мкс, Ссл), *ˈл’іл’ійі* (Жв, Іл, КрГ, Крд); *ˈл’іл’ійа ˈжоўта* (Ржд), *ˈл’іл’ейа ˈжоўта* (Лел); *ˈл’іл’ейі ˈкон’ск’ійе*

(Бч); ˈ*г'іроўк'і* (Бн, КрГ, Ссл, Чст), ˈ*г'іраўк'і* (БС, Пр, Ссл), ˈ*ги*ⁱ*роўк'і* (Кш, СтШ, Ус), ˈ*г˙і*ᵘ*роўк'і* (СтШ, Ус), ˈ*г'і*ᵘ*роўк'і* (Кш), ˈ*г'іроўк'і*ᵘ (Зм), ˈ*г'іроўка* (Кр2), ˈ*г'іраўка* (КрГ); *кон'ск'ійе* ˈ*г'іраўк'і* (БС), *конск'ійе* ˈ*г'іраўк'і* (Кш), ˈ*кон'ск'ійе* ˈ*г˙і*ᵘ*роўк'і* (СтШ, Ус); ˈ*г'іроўк'і*ᵘ *не*ˈ*поўнийе* (Зм); ˈ*г'іроўк'і*ᵘ *шалу*ˈ*д'ів˙і*ᵘ*йе* (Зм); ˈ*макоўк'і* (Оп, Тар), ˈ*макаўк'і* (Оп), ˈ*мако*ʸ*ўк'і* (Жв); ˈ*жоўта* ˈ*макаўка* (Кп); *вад'а*ˈ*нийе* ˈ*макаўк'і* (Кп); *бал*ˈ*бутк˙і*ᵘ (Б, ТЛ), *бал*ˈ*бутк'і* (Б), *бал*ˈ*буд*ᵐ*к'і* (Б, Кр1); *бал*ˈ*бутачк˙і*ᵘ (Б, ТЛ); *кор*ˈ*зи*ⁱ*нк'і* (ЗП); ˈ*р'ігоўк'і* (Кпч), ˈ*р'ікоўка* (Кпч), ˈ*р'ікоўк'і* (Сх); ˈ*жоўтийе к*ˈ*в'еточк'і* (Крд); *г*ˈ*лечики*ⁱ (Дб), *г*ˈ*лечи*ⁱ*к'і* (Оп); *кор*ˈ*зи*ⁱ*нк'і* (ЗП).

‘Купина лікарська, Polygonatum odoratum Druce.’: *кон*ˈ*вал'ійа* (ЗП); *куп'і*ˈ*на* (В); *а*ˈ*дамов˙е реб*ˈ*ро* (Вч); *сус*ˈ*тавн'ік* (Вч); ˈ*паски*ⁱ (Сх); ˈ*пасочк'і* (Сх); *сон* (Б).

‘Конвалія, Convallaria majalis L.’: ˈ*ланди*ⁱ*ш* (Бн, Бр, БС, Бч, Вч, ЗП, Кп, Лб, Лел, Оп, Рд, Рз, Ст, СтШ, Ус, Чст), ˈ*ландиш* (Жв, Крд, Лел, Ссл), ˈ*ланди*ⁱ*ш˙* (Бч), ˈ*ландиш˙* (Кш), ˈ*ландиши*ⁱ (В, Гс, Кш, Рд), ˈ*ланди*ⁱ*ши*ⁱ (Б), ˈ*ландиши* (Рд), ˈ*ландиш'і* (Лб), ˈ*ланди*ⁱ*ш'і* (Іл), ˈ*ланди*ⁱ*ш˙і* (ЗП), ˈ*ландиш˙і* (Кр2), ˈ*ланди*ⁱ*ш˙і*ᵘ (Пр, Ржд); *кон*ˈ*вал'ійа* (ТЛ); *п'еўник'і* (Пр); *за*ˈ*зул'к'і* (КрГ).

‘Нарцис вузьколистий, Narcissus angustifolius L.’: *нар*ˈ*ц'і*ᵘ*с* (ТЛ), *нар*ˈ*циз* (Лел), *нар*ˈ*цис* (Кш), *нар*ˈ*ц'і*ᵘ*з* (ТЛ), *нар*ˈ*ци*ⁱ*зи*ⁱ (В, Ст); *л'ісо*ˈ*в'і нар*ˈ*ци*ⁱ*си* (Гс); *часни*ⁱˈ*чок* (Ст).

‘Шавлія лучна, Salvia pratensis L.’: ˈ*козл'ік'і* (Кп, Мш, Сх, Чст), *козл'ік'і*ᵘ (Кп), ˈ*козл'ік˙і* (Бн), ˈ*козлик'і* (Пр); *шаў*ˈ*л'ійа* (Кп), *шав*ˈ*л'ійа* (Лел), ˈ*шаўл'ійа* (Зм).

‘Меліса лікарська, Melissa officinalis L.’: *ме*ˈ*л'іса* (ЗП, Іл, Пр, Ст, Ус), *м'е*ˈ*л'іса* (Бн, Зм), *м'і*ˈ*л'іса* (Бр), *м˙е*ˈ*л'іса* (В), *м'ел'і*ˈ*са* (Мш), *м'і*ˈ*л'іса* (ТЛ); *со*ˈ*бача м*ˈ*йата* (ТЛ); *кре*ˈ*п'іва са*ˈ*бача* (Кш).

‘Ромашка’: *ра*ˈ*машка* (Бр, БС, Бч, Зм, Кш, Лел, Оп, Пл, Пр, Рз, Ссл, СтШ, Ус), *ро*ˈ*машка* (Вч, Гс, ЗП, Іл, Кпч, Кр2, Крд, Пл, Ржд, СтШ, Сх, Ус), *ро*ˈ*машки*ⁱ (В), *ро*ˈ*машк'і* (Мш), *ра*ˈ*машк'і* (Кш), *ро*ˈ*машк˙і* (Б); *ра*ˈ*машечка* (Кш, Пл).

‘Ромашка лікарська, Chamomilla recutita L.’: ˈ*роман* (Зм, Іл, Кпч, КрГ, Крд, Лб, Нш, Оп, Ржд, Рз, Ссл, Ст, Сх, Ус), *ра*ˈ*мон* (Бн, Бч, Лел, Чст), ˈ*ромон* (Кр2); *рама*ˈ*на* (СтШ), *мара*ˈ*на* (СтШ); ˈ*роман наста*ˈ*йашчиї* (Кп); *ро*ˈ*машка* (ЗП, Ст, Тар), *ра*ˈ*машка* (Кш, Пр), *ро*ˈ*машк˙і* (Б); *ро*ˈ*машка* ˈ*ди*ⁱ*ка* (В); *ра*ˈ*машка л'е*ˈ*чебна* (Пл); *л'е*ˈ*карств'ена ра*ˈ*машка* (Пр), ˈ*л'ікарс'ка ро*ˈ*машка* (Вч, Гс), ˈ*л'ікарс'ка ра*ˈ*машка* (Кш); *ап*ˈ*течна ро*ˈ*машка* (Вч); *ро*ˈ*машк˙і пол'о*ˈ*в˙і*ᵘ*йе* (Б); *рум*ˈ*йанок* (ТЛ); *рум*ˈ*йаночок* (ТЛ).

‘Ромашка без’язичкова, Chamomilla suaveolens Rydb.’: *ро*ˈ*машка* (Лб, Ржд, Ст), *ра*ˈ*машка* (Кпч, Кш, Оп), *ро*ˈ*машк'і* (Лб), *ра*ˈ*машк'і* (Ссл); *ра*ˈ*машка* ˈ*ди*ⁱ*ка* (Кп), *ра*ˈ*машка* ˈ*дика* (Пл); *ро*ˈ*машка б˙езйа*ˈ*зи*ⁱ*чна* (В); *ра*ˈ*машка* ˈ*буйна* (Пл); *зда*ˈ*рова ро*ˈ*машка* (Бч); *ра*ˈ*машка* ˈ*б'іла* (Кш); ˈ*роман* (Дб, Кпч), *ра*ˈ*мон* (Бн), ˈ*ромаш* (Дб).

‘Різновид ромашки — із маленькою квіткою і випуклою серединкою; імовірно Anthemis cotula’: *со*ˈ*бача ро*ˈ*машка* (ЗП).

‘Різновиди ромашки’: *раˈмашк’і ˈб’елийе* (БС); ~ *ˈжоўтийе* (БС); *роˈмашка пол’оˈва* (Вч); *сˈвоїс’к’і*^{і} *ˈроман* (Кпч); *со*^{аі}*ˈбач’і*^{і} *ˈроман* (Кпч).

‘Стокротки багаторічні, Bellis perennis L.’: *роˈмашка* (Сх), *раˈмашка* (Рд); *роˈмашк’і л’есоˈв’ійе* (Рд); *л’есˈнийе раˈмашки*^{і} (Кп).

‘Вероніка лікарська, Veronica spicata L.’: *воˈронка* (Ст).

‘Бобівник трилистий, Menyanthes trifoliata L.’: *баˈбовн’ік* (Бн, Кпч, Кш), *баˈбовни*^{і}*к* (Кп), *баˈбоўн’ік* (Чст); *баˈб’івник широкоˈлистиї* (Оп); *ˈвахта* (Бч).

‘Жовтушник сіруватий, Erysimum diffusum Ehrh.’: *д’ев’ат’іˈс’іл* (БС).

‘Оман високий, Inula helenium L.’: *деве*^{і}*ˈс’і*^{и}*л* (В), *диве*^{і}*ˈс’іл* (Лб), *деве*^{аі}*ˈс’іл* (Ст), *де*^{и}*воˈс’іл* (В), *ди*^{е}*воˈс’іл* (В); *д’ев’ат’іˈс’іл’н’ік* (Рч).

‘Зозулинець чоловічий, Orchis mascula L.’: *зоˈзул’ка* (Лб), *зоˈзул’к’і*^{и} (В), *зеˈзул’к’і*^{и} (Рз); *зазуˈлинец* (ЗП), *заˈзул’ін’ец* (Бн); *с’еˈл’епа* (Лб); *ˈл’убка* (Бч).

‘Барвінок малий, Vinca minor L.’: *барˈв’інок* (Б, В, Гс, ЗП, Кпч, КрГ, Лб, Пл, Рд, Рз, Сх, ТЛ, Ус), *барˈв’інак* (Кп, Рз), *барˈв’енок* (Лб), *барˈв’е*^{і}*нак* (Лел).

‘Материнка звичайна, Origanum vulgare L.’: *матеˈри*^{і}*нка* (В, ЗП, Іл, Кп, Крд, Лб, Оп, Рд), *мат’еˈр’інка* (Бр, Зм, Кпч, Кш, Мш, Рд, Ссл, Сх, Чст), *матеˈр’інка* (Бн, Вч, Лел, Ржд, Ст, ТЛ), *матеˈр’і*^{и}*нка* (Оп, СтШ, Ус), *матеˈринка* (Бч, Ржд, Рз), *матеˈр˙и*^{і}*нка* (СтШ, Ус), *матеˈр˙і*^{и}*нка* (КрГ, Ржд), *матеˈр˙інка* (Іл), *мат’еˈри*^{і}*нка* (Кпч); *дуˈш’і*^{и}*ца* (Оп).

‘Аконіт, Aconitum L.’: *ˈтойа* (Бр, В, Кп, Пр, Ст); *ˈчорне ˈз’ел’:е* (В).

‘Канупер великий, Balsamita major’: *каˈнухвар* (Кп, Чст), *каˈнуфар* (Кп), *каˈнухвер* (Ржд, ТЛ) *каˈн’іхвур* (Лб), *каˈн’іхвор* (Лб), *каˈнехвор* (В); *кан’іхˈвора* (Зм).

‘Копитняк європейський, Asarum europaeum L.’: *коп’іт*^{і}*ˈн’ак* (Вч, Лб, Ст, Тар), *коп˙і*^{и}*тˈн’ак* (Пл, Рд), *коп’і*^{и}*тˈн’ак* (Лб, Тар), *копитˈн’ак* (Лб), *капи*^{і}*тˈн’ак* (Чст).

‘Вербена лікарська, Verbena officinalis L.’: *зал’із*^{і}*ˈн’ак* (В).

‘Ведмеже вухо, Salvia aethiopis’: *ведˈмеже ˈвухо* (Зм, Лел, Ссл, Ст), *в’едˈм’еже ˈвухо* (Бр, Рз, Чст), *в˙едˈм’еже ˈвухо* (Рз), *ведˈм˙еже ˈвухо* (Гс); *в’едˈм˙ед’еве ˈвухо* (СтШ); *ведˈмеже ˈвушко* (Ст), *ведˈмежи*^{і} *ˈвушк’і* (Рд); *м’едˈв˙еже ˈвухо* (Кп), *м’едˈв’еже ˈвухо* (Кп, Рз); *м˙едˈв’еже ˈвушко* (Ус), *м’едˈв’ежйе ˈвушко* (Крд), *м’ед’ˈв’еже ˈвушко* (Сх), *медˈв’еже ˈвушко* (КрГ); *медˈв’ед’аче ˈвушко* (КрГ); *мучˈн’анка* (Бч); *д’ів’іˈна* (Бн).

‘Мичка, Nardus stricta L.’: *ˈм’і*^{и}*чка* (В, Рд, Ст), *ˈми*^{і}*чка* (ЗП, Лел), *ˈм˙и*^{і}*чка* (Б, Лб), *ˈми*^{і}*ч˙ка* (В), *ˈм’ічка* (ЗП); *бороˈда* (Зм).

‘Трава, з якої робили щітки’: *траˈва на‿шˈчотк’і* (ЗП, Іл, КрГ), *траˈва дл’а шˈчоток* (Іл); *шˈчотка* (Сх); *кˈругла траˈва* (Бр, Чст); *валосˈн’а* (Бч); *пр’іˈлужна траˈва* (Кр2); *оса*^{оі}*ˈка* (Чст); *рогоˈжа* (Сх); *саˈбача траˈва* (Бч).

‘Рдесник плавучий, Potamogeton natans L.’: *ˈр˙езн’ак* (Жв).

‘Сон-трава лучна, Pulsatilla pratensis Mill.’: *сон* (Бр, Вч, Гс, Рд, Рз, Ссл); *сон‿траˈва* (Вч, Жв, КрГ, Кш, Рд, Рз, СтШ, Ус); *сон бараˈв’і* (Рд), *сон бороˈв’і* (ТЛ); *пал’а*^{оі}*ˈв’і сон* (Бр); *соˈнок* (Ржд, Ст); *дзвоˈнок* (Зм); *зво*^{і}*ˈночк’і* (Крд), *зваˈночк’і* (Кр2); *си*^{іі}*ˈн’ушн’ік’і* (Бн); *п’ервоцˈв’ет* (Бн).

‘Сон широколистий, Pulsatilla patens Mill.’: *сон* (Гс, Кпч); *со*ˈ*нок* (В, Крд); *сон‿тра*ˈ*ва* (БС, Бч, Вч, Лел, СтШ, Сх, Ус); *сон пал’о*ˈ*в’і* (Бч); *сон леса*ˈ*в’і* (Бч); ˈ*зайач’і*ʲ *сон* (Чст); *пудс*ˈ*н’ежн’ік’і* (Сх); *зва*ˈ*ночк’і* (Кр2).

‘Горицвіт весняний, Adonis vernalis L.’: *гороц*ˈ*в’іт* (Вч).

‘Дзвоники, Campanula L.’: *з*ˈ*воники* (Лб), *з*ˈ*воник’і* (Рд), *дз*ˈ*воникиʲ* (В); *д͡зва*ˈ*ночк’і* (КрГ, Ст), *д͡зво*ˈ*ночк’і* (Ст, ТЛ), *зво*ˈ*ночк’і* (Кпч), *зва*ˈ*ночк’і* (Рд).

‘Косарики черепитчасті, Gladiolus imbricatus L.’: ˈ*п’еўниʲк’і* (В), ˈ*п’еўник’і* (Бч), ˈ*п’іўник’іᵘ* (Лб), ˈ*п’еўн’ік’і* (Ржд), ˈ*п’евн’ік’і* (Лел); ˈ*п’евн’ік’і луга*ˈ*в˙ійе* (Лел); ˈ*п’івник’і л’іс*оˈ*в’і* (Гс); *зва*ˈ*ночк’і* (Рд), *зоᵃ*ˈ*ночк’і* (Іл), *д͡зва*ˈ*ночкиʲ* (Кп); *ко*ˈ*сариʲк’і* (ЗП); *глад’е*ˈ*олуси* (Вч).

‘Білоцвіт весняний, Leucojum vernum L.’: *д͡зва*ˈ*ночк’іᵘ* (Рз); ˈ*зонт’ік’і* (Лел); *б*ˈ*рат’ік’і* (Кш).

‘Коронарія зозуляча, Coronaria flos-cuculi L.’: *гваз*ˈ*д’іка* (Рд); *с*ˈ*молка* (В).

‘Гвоздика дельтовидна, Dianthus deltoides L.’: *с*ˈ*молка* (БС, Бч, Кпч, Крд, Лел); *гвоз*ˈ*д’іка* (В); *гвоз*ˈ*диʲчка* (Гс); ˈ*час’ік’і* (Нш); ˈ*зор’к’іᵘ* (Кп); ˈ*з’ірачк’і* (КрГ); *бурач*ˈ*к’і* (Рз); *золото*ˈ*тис’ачн’ік* (Сх).

‘Грабельки звичайні, Erodium cicutarium L.’: *г*ˈ*рабел’к’іᵘ* (Лб), *г*ˈ*рабел’к’і* (Ст).

‘Наперстянка великоцвітна, Digitalis grandiflora Mill.’: *кала*ˈ*кол’ч’ік’і* (Рз); *зво*ˈ*ночк’і* (Чст); *нап’ерс*ˈ*т’анка* (Бн).

‘Грястиця збірна, Dactylis glomerata L.’: *мет*ˈ*л’іᵘца* (Рз), *мет*ˈ*лиʲца* (Рз); *м˙етл’у*ˈ*га* (Рз); *ме*ˈ*т’олк’і* (Кпч), *м˙е*ˈ*т’олк’і* (Кпч); *тра*ˈ*ва* (ЗП).

‘Медунка, Pulmonaria’: *м˙е*ˈ*дунка* (В); *м’е*ˈ*док* (Крд); *ме*ˈ*дуна* (Вч); *чоб’іт*ˈ*к’і* (Рд); *первац*ˈ*в’ети* (Бч); *за*ˈ*зул’к’і* (Рд).

‘Веснівка дволиста, Majanthemum bifolium L.’: *ку*ˈ*лиʲнк’і* (В), *ку*ˈ*линк’і* (ЗП), *ку*ˈ*л’інк’і* (Рд); *за*ˈ*зул’к’і* (КрГ).

‘Крупка дібровна, Draba nemorosa L.’: *пасту*ˈ*хова* ˈ*сумка* (Рд).

‘Грицики звичайні, Capsella bursapastoris L.’: *пас*ˈ*туша* ˈ*сумка* (Бн, БС, Бч, Крд, Лб, Лел, Пр, Рд, Ржд, СтШ, Сх, Ус), *пас*ˈ*тушйа* ˈ*сумка* (Рз), *пас*ˈ*туш’і* ˈ*сумк’і* (Зм); *пас*ˈ*тушийе* ˈ*сумачк’і* (Ссл), *пас*ˈ*тушйі* ˈ*сумачк’і* (Зм); *пасту*ˈ*хова* ˈ*сумка* (Бн, Рд); ˈ*сумочк˙и* (Мкс); *с*ˈ*тарчес’ка* ˈ*торбочка* (Лб); *г*ˈ*р’іцик’і* (БС, Гс, ЗП, Кр2, Крд, Кш, Лел, Пр), *г*ˈ*р˙іцик’і* (КрГ, Ст), *г*ˈ*р’іᵘцик’іᵘ* (Лб), *г*ˈ*р’іᵘцик’і* (ЗП), *г*ˈ*р’іциʲк’і* (Зм); *чере*ˈ*в’ічн’ік* (Чст), *чере*ˈ*в’ішн’ік* (Чст).

‘Гірчак перцевий, Polygonum hydropiper L.’: *г*ˈ*р˙ечка* (КрГ); *гор*ˈ*чак* (ТЛ).

‘Гірчак зміїний, ракові шийки, Polygonum bistorta L’: *гар*ˈ*чак* (Бр, БС, Бч, Гс, КрГ, Кш, Лел, Пр, Рд, Рз, Ссл, СтШ, Чст), *гор*ˈ*чак* (Дб, ЗП, Ст, Ус), *г’ір*ˈ*чак* (Вч, Лб), *гар*ˈ*ч˙ак* (Бн); ˈ*ракова* ˈ*ш’іᵘїка* (Лб).

‘Гикавка сива, Berteroa incana L.’: *л’о*ˈ*нок* (Лб); *пуд*ˈ*б’ел* (Рд).

‘Суріпиця звичайна, Barbarea vulgaris R. Br.’: *св’і*ˈ*р’епа* (В, Зм, КрГ, Рд, Рз), *с’в’і*ˈ*р’епа* (Бн, СтШ), *св’і*ˈ*р’еʲпа* (КрГ), *св’і*ˈ*р˙епа* (Кпч), *с˙в’і*ˈ*р’епа* (Рд), *св’і*ˈ*р’іпа* (Пр); *св’і*ˈ*р’іпка* (Пр).

‘Редька дика, Raphanus raphanistrum L.’: *ˈрˉед’ка* (Ст); *св’іˈр’еⁱпа* (Лб), *св’іˈр’епа* (Лб).

‘Хрінниця смердюча, Lepidium ruderale L.’: *хр’іˈн:иⁱц’а* (В).

‘Горошок мишачий, Vicia cracca L.’: *гаˈрох* (Оп); *гороˈшок* (ЗП, Ус), *гараˈшок* (Бн); *м’іˈшач’іǐ гороˈшок* (В), *м’іᵘˈшач’іᵘǐ гороˈшок* (Лб), *ˈмишач’іǐ гоˈрошок* (КрГ), *миⁱˈшач’іᵘǐ гараˈшок* (Рз), *м’іᵘˈшач’іᵘǐ гараˈшок* (Рз); *м’іˈшач’іǐ гаˈрох* (Пр), *миⁱˈшачиⁱǐ гаˈрох* (Кп), *м’іˈшачиⁱǐ гаˈрох* (СтШ); *миˈшˉіᵘниǐ гараˈшок* (Лел); *м’іˈшˉиⁱниǐ гаˈрох* (Бн); *ˈд’іᵘк’іǐ гоˈрох* (Ст), *ˈдиⁱк’і гараˈшок* (Рз), *ˈдиⁱк’і гороˈшок* (Пл); *гаˈрох пол’еˈв’іᵘ* (Бн).

‘Чина весняна, Lathyrus vernus L.’: *гоˈрох* (Лб); *гороˈшок* (Лб); *миˈшˉіᵘниǐ гараˈшок* (Лел).

‘Чина бульбиста, Lathyrus tuberosus L.’: *гоˈрох* (Лб); *гороˈшок* (Лб).

‘Чина лучна, Lathyrus pratensis L.’: *гоˈрох* (Лб); *гороˈшок* (Лб).

‘Вовчуг колючий, Ononis spinosa L.’: *гороˈшок ˈдик’іᵘ* (В).

‘Болиголов плямистий, Conium maculatum L.’: *марˈкоўниⁱк* (Кп), *марˈковн’ік* (КрГ); *моркˈв’анка* (Гс); *ˈзайача ˈморква* (Кш); *молоˈчаǐ* (Гс).

‘Яглиця звичайна, Aegopodium podagraria L.’: *морˈкоўн’ак* (Ст).

‘Дягель лікарський, Angelica archangelica L.’: *морˈкоўн’ак* (Ст).

‘Різак звичайний, Falcaria vulgaris Bernh.’: *марˈкоўн’ік* (Лел); *паˈр’іᵘло* (Рд).

‘Берізка польова, Convolvulus arvensis L.’: *б’еˈрозка* (Бн, Бр, Зм, ЗП, Кпч, КрГ, Крд, Лб, Лел, Пр, Ссл, Ст, ТЛ, Ус, Чст), *беˈрозка* (Бч, Жв, Іл, Кр2, Крд, Пл, Ржд, Сх), *б’еˈрозка* (Бр, В, Кш), *б’еˈрˉозка* (Зм, Рз), *беˈр’озка* (Вч), *беˈрˉозка* (Кп), *баˈрозка* (Бч), *беˈр’ізка* (Вч, Гс, Оп), *беˈр’езка* (Вч).

‘Альдрованда пухирчаста, Aldrovanda vesiculosa L.’: *хˈвоїка* (СтШ, Ус); *хвошˈчоўка* (Бн); *хвошˈчоўн’ік* (Бн); *ˈначе хˈвошчиⁱк* (Ссл); *жабуˈрˉін’:а* (ЗП); *мˉедˈв’едн’ік* (Кш); *ˈйолачка* (Кп).

‘Жабуриння, Conferva L.’: *жабуˈр’ін’:а* (Б, ЗП, Кп, КрГ, Рз), *жабуˈр’іᵘн’:а* (Кп), *жабуˈрˉін’:а* (ЗП), *жабуˈрˉиⁱн’:а* (Ус), *жабуˈр’іᵘн’е* (Ржд); *ˈжабур* (Бн, СтШ), *ˈжабур’* (Кш); *жабурˈн’ак* (Ст).

‘Водорості’: *ˈводоросл’і* (ЗП), *ˈводарасл’і* (Лел).

‘Зірочник середній, Stellaria media L.’: *макˈрец* (Бч, Зм, Лел, Рд, Ссл), *мокˈрˉец* (В, Кпч, Кр2), *мокˈрец* (Вч, ЗП, Кпч), *макˈрˉец* (Бр, Пр), *мокˈрец’* (Гс), *макˈр’ец* (Бр); *мокр’іˈтец* (Крд); *ˈз’ірочка* (Лб).

‘Зірочник лісовий, Stellaria holostea L.’: *макˈрˉец* (Пр), *мокˈрец* (ЗП).

‘Деревій звичайний, Achillea millefolium L.’: *серпоˈр’езн’ак* (В, Жв, Іл, Кпч, Крд, Лб, Рз), *серпоˈрˉезн’ак* (В, ЗП), *с’ерпаˈр’езн’ак* (КрГ), *серпоˈр’еⁱзн’ак* (Рз), *серпаˈр’езн’ак* (Бч), *серпоˈрˉезн’ак* (В), *серпоˈриⁱзн’ак* (В), *с’ерпоˈр’езн’ак* (Сх); *с’ерпоˈр’езн’ік* (Зм, Кр2, Мш, СтШ), *серпаˈр’езн’ік* (Кш, Лел, Пр), *серпоˈрˉезн’ік* (Зм, Ссл), *серпоˈр’езн’ік* (Б), *с’ерпоˈрˉезн’ік* (Кпч), *сирпоˈр’ізник* (В), *серпаˈр’езник* (Оп), *серпаˈр’езниⁱк* (Пр), *с’ерпаˈр’езн’ік* (Чст); *серпоˈр’ез* (Кр1, Ус), *серпоˈр’еⁱз* (СтШ, Ус), *с’ерпоˈр’ез* (Бн, Мш), *серпоˈрˉез* (Вч),

серпа'р'ез (Бч), *с'ерпа'р'ез* (Кш); *дере'в'ій* (Гс, Оп, Ст, СтШ, Ус), *дере'в'еї* (В, Лб, Тар); *тис'ачо'л'існ'ік* (Бн, Вч); *сто'тис'ачн'ік* (Вч).

'Сухоцвіт багновий, Gnaphalium uliginosum L.': *сухоц'в'ет* (В); *с'е'руха* (КрГ); *др'есту'ха* (КрГ); *бес'мертни^і^к* (Кш).

'Дурман звичайний, Datura stramonium L.': *дур'ман* (Бн, В, Вч, Гс, Кр2, КрГ, Крд, Лб, Лел, Рд, Ст); *'кон'с'к'і каш'тан* (Бч); *б'л'окат* (Чст), *б'л'окот* (Сх); *бал'іга'лоў* (Кш); *ре'п'^і^ех* (Кпч), *реп'йах* (Кпч).

'Воловик лікарський, Anchusa officinalis L.': *м'еда'в'іца* (БС); *м˙едоў'н'іци* (Б), *м˙едоў'н'іци^і^* (Б); *воло'в'і^и^к* (В).

'Синяк звичайний, Echium vulgare': *са'бачк'і* (Бн); *си^і^н'ак* (В); *м'е'дунка* (Кш).

'Незабудка польова, Myosotis arvensis L.': *н'еза'будка* (Бн, Зм, КрГ, Ст), *неза'будка* (В, ЗП, Рз), *неза'будк'і* (Іл, Лел), *н'еза'будк'і* (Ссл); *си'н'уха* (Пр);

'Горлянка повзуча, Ajuga reptans L.': *зо'зул'к'і^и^* (В).

'Нечуй-вітер, Hieracium': *не'чуї‿'в'ітер* (ЗП, Лб), *не'чуї‿'в^і^етер* (В), *не'чуї‿'в'етер* (Ст); *во'лошка* (Гс).

'Жовтозілля звичайне, Senecio vulgaris L.': *малач'н'ак* (Кп, КрГ, Пр, Рд, СтШ, Ус), *молоч'н'ак* (ЗП, Мш, СтШ, Ус), *мо^а^лоч'н'ак* (Кр2); *мала'чаї* (Бн, Кш, Рд, Рз), *моло'чаї* (Гс); *д'ед ка'лючи^і^* (Ссл).

'Чистотіл звичайний, Chelidonium majus L.': *ч'істо'т'ел* (Вч, Кпч, Мш, Ржд, Ст, Сх, ТЛ), *ч'іста'т'ел* (Бр, КрГ, Мш, Пр, Рд, Рз, Ссл), *чисто'т'ел* (Гс, Зм, ЗП, Кр2, Крд), *чи^і^сто'т'ел* (В, Тар), *чи^і^ста'т'ел* (Оп, Рд), *ч'і^и^сто'т'ел* (Тар), *ч'і^и^ста'т'ел* (Нш), *чисто'т'іл* (Лб), *чиста'т'ел* (Кш), *ч˙іста'т'ел* (Чст).

'Зозулин льон звичайний, Polytrichum commune Hedw.': *с'л'озка* (Лб); *'божа сл'о'за* (Лб); *'божа ро'са* (Лб); *зо'зулини чере'в'ічк'і* (Бч); *мох* (Чст).

'Черевички зозулині, Cypripedium calceolus L.': *зо'зул'ч'ін'і ч'ере'в'ічк'і* (КрГ); *л'ісо'в'і і'р'іси* (Гс).

'Череда трироздільна, Bidens tripartita L.': *воўч'к'і* (Бр, БС, Бч, Вч, ЗП, Кп, Кр2, КрГ, Крд, Кш, Мш, Оп, Рд, Ржд, Ст, СтШ, ТЛ, Ус, Чст), *во^у^ўч'к'і* (Бн, Іл, Ссл, Чст), *вуўч'к'і* (ЗП, Ст, Сх, Тар), *вовч'к'і* (Жв, Лел), *вовч'к˙и^і^* (Кпч), *воўч'к'і^и^* (В), *вôўч'к'і* (Бр), *во^у^ўч'к'і^и^* (Рз), *вуўч'к'і^и^* (Зм), *вавч'к'і* (Пр), *ваўч'к'і* (Кш); *чере'да* (Гс, Зм, Кп, Крд, Кш, Оп, Рз, Ссл), *ч'ере'да* (Бн, Вч, Тар), *ч˙ере'да* (Жв).

'Мильнянка лікарська, Saponaria officinalis L.': *м'іл'н'анка* (Бн, В); *'м'іло* (Крд, Кш, Сх); *са'баче 'ми^і^ло* (Бч), *са'баче 'мі^и^ло* (Лел), *са'баче 'м'іло* (Чст), *со'баче 'м'іло* (Чст); *'л'аскоўка* (Вч, Кр2), *'л'аскоўк'і* (Вч, Нш, Ус); *ш'покалк'і* (Бч); *во'ш˙и^і^н:и^і^к* (СтШ); *'дик'і ф'локси* (Гс).

'Золотушник звичайний, Solidago virgaurea L.': *зала'тушн'ік* (Зм).

'Звіробій, Hypericum perforatum L.': *зв'еро'бої* (В, Жв, Зм, ЗП, Іл, Кр2, Крд, Лб, Мш, Ржд, Ст, Тар, Тер, Ус), *зв'ера'бої* (Кп, КрГ, Кш, НК, Оп, Рд, Рз, СтШ, ТЛ), *звера'бої* (Бч, Лел, Пр, Рд, Рз, Ссл), *зверо'бої* (Гс, Кпч, Лб, Ус), *з'в'еро'бої* (Кор, Мкс, Мш, Сх), *зв˙еро'бої* (ЗП, Тар), *з˙в'ера'бої* (БС, Чст), *зв˙ера'бої* (Бн), *зв'іро'б'ій* (В), *зв'еро'б'ій* (В), *зв'іро'бої* (Вч), *зв'іра'бої*

(Кш), *з˙в’ера'бої* (Кпч); *кр˙і^и^'вавец* (Зм, Кпч, Оп), *кри'вавец* (Бч, Кпч), *кри^и^'вавец* (Лел); *кри'вавни^і^к* (Лел).

‘Вовче тіло болотне, Comarum palustre L.’: *кравах'л’обка* (Рд); '*ран:ик* (Гс).

‘Плакун верболистий, Lythrum salicaria L.’: *пла'кун* (В, Крд).

‘Печіночниця звичайна, Hepatica nobilis Gars.’: *курос'л’іп* (Лб), *курас'л’еп* (Чст), *корос'л’еп* (ТЛ); '*курача сл’епо'та* (Ст), *ку'р’іна сл’епо'та* (Ст); *п'рол’еск’і* (Вч).

‘Анемона жовтцева, Anemonoides ranunculoides L.’: *курас'л’еп* (Рд, СтШ, Чст), *курас'л’оп* (Бр); *курас'л’еп 'жоўтиї* (Рд); '*кур’ача сл’епо'та* (Бч, Лел), *ку'рача сл’епа'та* (Зм, Ссл); *дуб'роўка* (Ст); *п'рол’еск’і* (Вч); *подс'н’ежн’ік’і* (Вч), *пудс'н’ежн’ік’і* (Сх); *сер'дешн’ік* (Кш), *сер'дечн’ік* (Кш).

‘Анемона дібровна, Anemonoides nemorosa L.’: *курас'л’еп* (Рд, СтШ, Чст), *курос'л’еп* (ТЛ), *ку^о^рос'л’еп* (Лб), *курос'л’іп* (Лб), *курас'л’оп* (Бр); *курас'л’еп 'б’ели* (Рд); *ку'р’іна сл’епо'та* (Ус); *подс'н’ежн’ік’і* (Вч), *пудс'н’ежн’ік’і* (Сх).

‘Пшінка весняна, Ficaria verna Huds.’: *куро^у^с'л’еп* (Рз), *курас'л’еп* (Рд); *ку'р’іна слеп’е'та* (Рз); '*кур’ач’а сл’епа'та* (КрГ); *мат’‿і‿'мачуха* (Вч).

‘Жовтець повзучий, Ranunculus repens L.’: *ку'рача сл’епо'та* (Кш, Лб), *ку'рача сл’епа'та* (Пр), '*кур’ача слепо'та* (Іл); *ку'р’іна сл’епо'та* (Дб, Рз), *ку'р’ін:а сл’епо'та* (Лб), *ку'р’іна сл’еп’е'та* (Кп), *ку'р’іна сл’еп˙е'та* (Кп), *ку'р’іна сл’еп’ет'н’а* (Кпч); *лапу'х’і* (КрГ); '*лотат’* [?] (Зм).

‘Подорожник великий, Plantago major L.’: *пада'рожн’ік* (Бр, БС, КрГ, Пр, Рд, Рз, СтШ, Чст), *подо'рожни^і^к* (ЗП, Рз), *подо'рожн’ік* (Мш, Ржд), *пудо'рожн’ік* (Лб, Ст, ТЛ), *подо'рожн’ік* (Кпч, Кр2, ТЛ), *подо'рожн’е^і^к* (В), *по^у^до'рожн’ік* (Лб), *пада'рожни^і^к* (Кп), *пада^о^'рожн’ік* (Кш); *подо'рожн’ак* (В, Гс, Дб, Жв, Кпч, Крд, Мкс, Сх), *пудо'рожн’ак* (В), *пада'рожн’ак* (Бч); '*ран’:ік* (Чст).

‘Вид подорожника роду Plantago L.’: *пада'рожн’ак к'руглиї* (Бч); '*ран’:ік* (Бч).

‘Багно звичайне, Ledum palustre L.’: *ба'гон* (Б, Бн, Бр, БС, Бч, В, Вч, Гс, Дб, Зм, Іл, Кп, Кпч, Кр2, КрГ, Крд, Кш, Рд, Ржд, Рз, Ссл, Ст, СтШ, Сх, Тар, ТЛ, Ус, Чст), *бо'гон* (Бр, Кпч, Мш, Рз); *баг'но* (В, ЗП, Лб, Лел, Оп, Пр); *ба'гул’н’ік* (Рд); *ба'гул’н’ак* (Дб).

‘Андромеда багатолиста, Andromeda polifolia L.’: *ба'гон* (БС).

‘Дикоросла трав’яниста рослина’: *бес'мертн’і^и^к* (Зм); '*ди^і^ка ква'сол’а* (Кп); '*к’іп’ец* [?] (Кр2); '*дика п˙ет'рушка* (Мкс); *шоў'кова тра'ва* (Крд, Чст); *шоў'ков’іца* (Кш); '*житн’іца* (Іл); '*рута‿м'йата* (Чст).

◊ *та'ке вже йак* '*рута‿мйата* (Чст) ‘зелений, буйний, соковитий (наприклад, про жито).

‘Невелика дикоросла рослина’: *ко'сар’ік’і* (Крд).

‘Дикоросла квітка із круглими пелюсточками’: *ка'п’еїка* (Рд).

‘Різновид дикорослих квіток’: '*панс’к’і к'в’ітк’і* (Кпч).

‘Трава, що плаває на воді’: *верхо'водка* (Лб).

‘Рослина, що росте у воді’: *ку'гочн’ік* (Сх); '*куг’і* (Сх).

‘Білі весняні квітки’: *корос'л’еп* (Б), *ко^у^рос'л’еп* (Б).

‘Болотяна квітка’: *кала'кол’ч’ік’і* (Бр).

‘Весняна болотяна рослина’: *'лопух* (Гс, Зм).

‘Трава, що росте на лісових згарищах або на окраїнах полів’: *'м’ічка* (ЗП); *пожар'н’іца* (Чст), *па°жар'н’іца* (Чст).

‘Рання весняна трава з чорними вершечками’: *в’е'ха* (Чст).

‘Лікарська рослина’: *а'чаї* (Бч).

‘Лікарська рослина, яка росте на болоті’: *скула'в’е 'з’ел’:е* (СтШ, Ус).

‘Різновид бур’яну’: *дур'ман* (Бч), *дур'не 'з’ел’:е* (Бч); *тро'ва* (Мш).

‘Трав’яниста медоносна рослина із білим або жовтуватим суцвіттям’: *'кашка‿ма'нашка* (Пр).

‘Трав’яниста лікарська рослина, порошком з якої засипали рани’: *дере'за* (Вч, Крд).

‘Дикоросла трав’яниста пекуча рослина з високим стеблом і жовтими квітками’: *'козл’ік’і* (ТЛ).

‘Різні види дикорослих рослин’: *от'касн’ік˙і* (Лб).

‘Різновид дикорослої лікарської рослини з блакитними квітками та суцвіттям у формі кияшків’: *ат'кас’н’ік* (ТЛ).

‘Трав’яниста рослина, яку використовували для лікування раку’: *'ракави'ї куст* (Бн).

‘Лісова трава з білим цвітом, якою годували свиней’: *св’і'н’аче 'з’ел’:е* (ЗП).

‘Болотяна рослина, якою годували свиней’: *'р’езн’ік* (Кш).

‘Болотяна рослина з довгим стеблом, якою годували свиней’: *медве'жан:’ік* (Кш), *медве'жан’* (Кш).

‘Високі квіти (рожеві, червоні, голубі), які ростуть на кладовищах’: *ка'л’учк’і* (Кпч).

‘Трав’яниста рослина з жовтим цвітом’: *первоц'в’ет* (Пр); *во'шивн’ік* (Лел).

‘Рослина з жовтим цвітом, схожа на цмин пісковий’: *бес'мертник* (Сх); *'кашка* (Сх).

‘Жовті квітки, що стеляться по землі’: *за'руж˙:е* (Дб).

‘Рослини, в яких зі стебла виділяється білий сік’: *малач'н’ак* (КрГ), *мо'лочн’ак* (Крд), *мо'лошн’ак* (Крд).

‘Зілля із жовтим цвітом і білим соком зі стебла’: *моло'чаї* (Вч, Кпч, Сх); *малач'н’ак* (Чст).

‘Вид молочаю’: *'коск’і* (Бн).

‘Бур’ян, листя якого зовнішньо подібне до листя молодої цибулі’: *ц’і'бул’ка* (ЗП), *ци'бул’н’ак* (ЗП), *ци''бул’н’ак* (ЗП).

‘Трав’яниста лікарська рослина із блакитним цвітом; можливо, маточник, Dracocephalum L.’: *'матачн’ік* (Кш).

‘Дикоросла трав’яниста рослина, подібна до берізки польової’: *г'речка* (Лел), *г'речечка* (Лел), *г'речечкайу* (Лел).

‘Рослина із витким стеблом’: *зм’е'йа* (Рч); *з˙м’еї* (БС).

‘Трав’яниста рослина, листя якої пахне огірками’: *агу'р’ечн’ік* (Бр).

‘Дикоросла рослина із сильним запахом, що нагадує морквяний’: *мар'коўн'ік* (Бр), *мар'кôўн'ік* (Бр); *морк'в'ін':е* (Мш).

‘Трава, що пахне часником’: *часни'чок* (Гс).

‘Дикоросла трав’яниста рослина з блакитними квітками’: *за'зул'ка* (ТЛ).

‘Дикоросла біла квітка; ластовень, Vincetoxicum officinale L., [?]’: *бо^а^-ро'д'ед* (Бч).

5.3. Назви різновидів дикорослих трав’янистих рослин

‘Різновиди папороті за місцем зростання’: *'папорот' садо'ва* (Сх); *'папорот' га'родн'а* (Бч); *'папорот' леса'ва* (Бч), *л'есо'ва* (Сх), *ў‿'л'ес'е* (Сх).

‘~ споришу звичайного за кольором’: *'б'ілий спо'р'іш* (Гс), *'розов'ії спо'р'іш* (Гс).

‘~ пасльону за кольором’: *пас'л'он 'чорниї* (Бн); *пас'л'он 'жоўтиї* (Бн).

‘~ лободи’: *лобо'да / і з к'руглим 'лист'ем / і та'ка* (ЗП).

‘~ калачиків лісових за кольором’: *ка'лач'ік'і галу'бен'к'ійе* (Лел), *ка'лач'ік'і 'розав'ійе* (Лел).

‘~ мильнянки’: *ш'покалк'і / во'но двої'не / воно‿ж йес'т' і людс'к˙е / во'но ї 'конс'к˙е* (Бч).

‘Різні види дикорослих трав’янистих рослин’: *і ат'касн'ік йес'т' 'з'ел':е 'жен'с'к˙е і муж'чин'с'к˙е* (Бч).

5.4. Назви частин дикорослих трав’янистих рослин

‘Квітка’ (заг. н.): *к'в'етка* (Б, БС, Вч, Дб, Кп, Оп, Рд, Ржд, Рз, СтШ, Тер, Ус, Чст), *к'в˙етка* (ЗП, Тер), *к'в'ітка* (Гс, Оп), *к'ветка* (ЗП), *к'в͡іетка* (Б), *к'ви͡етка* (Б), *к'в'етк'і* (Бр, БС, Зм, Іл, Кп, КрГ, Лел, Рд, Тар), *к'в'етки^і^* (В); *к'в'ети* (В, ТЛ), *к'в'ети^і^* (Тар); *к'в'етачка* (Бч, Пр, Чст), *к'в'еточка* (Дб, Кпч, Пл), *к'в'етачк'і* (Бр, Лел, Оп, Рз, СтШ, ТЛ, Ус), *к'в'еточк'і* (ЗП, Крд, Сх), *к'в'іточка* (Гс), *кв'іточ'к˙і* (Гс), *к'в'еточки^і^* (В); *цв'е'ток* (ЗП, Кш, Лб, Рз); *цв'е'ти^і^* (Зм, ЗП, Кор, Мш, Ссл, Ст, Сх, Чст), *цв˙е'ти* (Кп, Пл), *цв'е^і^ти* (В), *цв'е'ти* (Пл), *цв˙е'ти^і^* (Кш); *ц˙в'ет'к'і* (СтШ, Ус), *цв'ет'к'і* (Зм, Лб); *цв'е'точк'і* (Мкс, Мш), *цв'е'точки^і^* (Лб), *цв˙е'точк˙і^и^* (Мкс); *цв'е'точок* (Кпч), *цв˙е'точок* (Бр); *'цацк'і* (Кпч); *'цацочк'і* (Сх).

‘Квітка, яка ще не розпустилася (зав’язь)’: *пуч'к'і^и^* (Рд); *бу'тон* (Рз, Чст); *'пупйаха* (Оп); *балбу'точк'і* (Кр2, Мш); *балбут'к'і* (Ссл); *бу'лабушка* (Мш), *бу'лаб'ешк'і^и^* (Рз); *'балбушка* (Чст).

‘Чашечка квітки’: *го^у^'лоўка* (Мш).

‘Група квіток, суцвіття рослин’: *цв'ет* (Бч, ЗП, Кп, Кпч, Кш, Мш, Рд, Ржд, Тер), *ц'в'ет* (Бч, Кр2), *ц˙в'ет* (Ст), *цв'іт* (Пл); *'цацк'і* (Мш); *'купи* (Гс), *'купами рос'ти* (Гс); *в'е'ха* (Чст), *'в'ех'і* (Чст).

‘Липовий цвіт’: *'липаў цв'ет* (Бч); *'липов'і цв'ет* (Мкс).

‘Цвіт лободи’: *с'ем˙е'на* (Бр).

‘Букет квітів’: *бу*ˈ*кет* (ЗП), *бу*ˈ*к˙ет* (Мкс, Пр), *бу*ˈ*к’ет* (Оп, Ст); *бу*ˈ*к˙ети*^{і} (Б); *бу*ˈ*к˙ет’ік* (Бн); ˈ*пука* (Оп); *пу*ˈ*чечок* (Сх).

‘Пагін трав’янистої рослини’: *пук* (Бр, Чст).

‘Пагін із суцвіттям’: *пук* (ТЛ, Чст).

‘Невелике суцвіття трав’янистої рослини’: ˈ*ґуз’ік* (Бч), ˈ*ґуз’ік’і* (Чст); *б*ˈ*рун’к’і* (ТЛ); *бе*ˈ*рул’к’і* (ТЛ).

‘Стебло трав’янистої рослини’: *стеб*ˈ*ло* (В, Вч, ЗП, Рз, Ст, Тер); *стеб*ˈ*л’іна* (Рз), *ст’еб*ˈ*л’іна* (Бр); *сте*ˈ*б’елечко* (Вч); *сте*ˈ*б’елачко* (Кп), *сте*ˈ*б˙елачко* (Кп); *сте*ˈ*белце* (ЗП); *бадо*ˈ*л’іна* (Рз), *бади*ˈ*л’і*^{и}*на* (Кп), *баде*ˈ*л’іна* (Бр); *бади*^{е}ˈ*л’інка* (Кп); ˈ*в’етачка* (Кп).

‘Гілочки трав’янистої рослини’: *га*ˈ*л’учк’і*^{и} (Рз); ˈ*гол’ка* (ТЛ).

‘Пилок рослин’: *п’і*^{и}ˈ*лок* (В, Кп), *п’і*ˈ*лок* (ЗП, Пр); *п’і*^{и}ˈ*лочок* (ТЛ, Ус); *п’і*ˈ*л’інк’і* (Чст).

‘Пелюстки квітки’: *пе*ˈ*л’устки*^{і} (В); *пел’ус*ˈ*точк’і* (Мш), *п’ел’ус*ˈ*точ˙к’і* (Зм); *ли*^{і}*ст*ˈ*к’і* (Кп); *ли*^{і}*с*ˈ*точок* (Рз).

‘Коріння трав’янистої рослини’: ˈ*кор˙ін’* (Вч), ˈ*корен’* (Сх), ˈ*кор˙ен’* (Сх), ˈ*корн’і* (Чст); *ко*ˈ*р’ен’:е* (Кпч); *кар’ен*ˈ*ци*^{і} (Бн).

‘Види коренів різних трав’: ˈ*кор˙ен’ йак* ˈ*пал’а* (Ус); ˈ*наче т*ˈ*рубочка* ˈ*б’ілен’ка* (Гс); *ко*ˈ*р’ін’:а хрус*ˈ*к˙е* (Гс);

— ‘корінь рогозу широколистого’: *ци*ˈ*бул’і* (Бн);

— ‘~ рясту’: *ц˙і*^{и}*бу*ˈ*линка* (Лб);

— ‘~ калгану’: ˈ*наче цибу*ˈ*линкойу* (Вч); *ко*ˈ*р’інчик йак часни*^{й}ˈ*чок* (Лб);

— ‘~ зозулинцю чоловічого’: *на ко*ˈ*р˙енчику дв’і йі*ˈ*йечк’і* (ЗП);

— ‘~ цибулі’: ˈ*кушчи*^{і}*к* (Тер);

— ‘~ пирію’: ˈ*корен’ та*ˈ*к’і* ˈ*б’еліи пов*ˈ*з’уч˙і*^{ї} (ЗП);

— ‘~ берізки польової’: *спи*ˈ*рал’ойу* ˈ*кор’ін’* (Гс).

‘Тип стебла трав’янистої рослини’: *п’е*ˈ*н’ок* (Бн).

‘Невелике потовщення (переходи) на стеблі різних трав і злаків’: *сус*ˈ*тавч’ік* (Бн, Вч); *ко*ˈ*л’енца* (В).

‘Рясні квітки з розлогим листям’: *лопу*ˈ*шистийе к*ˈ*в’етк’і* (Лел).

‘Плід лопуха справжнього’: *ка*ˈ*л’учк’і*^{и} (Рз), *ко*ˈ*л’учки*^{і} (Тар); *ко*ˈ*л’учечк’і* (Крд); *реп*ˈ*йах* (Гс), *ра*ˈ*п’ех* (Чст), *реп’е*ˈ*х’і* (КрГ); *р˙еп’е*ˈ*ши*^{і}*н’:а* (Бн); *ре*ˈ*п’ешн’ак* (Іл); *д’е*ˈ*ди* (Бн, Ст, СтШ, Ус), *д’е*ˈ*ди*^{і} (СтШ, Ус), *де*ˈ*ди* (Рз); *вуўч*ˈ*к’і* (Сх); ˈ*шишк’і* (ЗП).

‘Розлоге стебло трав’янистої рослини; кущ’: *ч’е*ˈ*рен’* (ЗП).

‘Плід очитку пурпурового’: ˈ*ши*^{і}*шечка* (Бн).

‘Суцвіття цибулі круглої’: *пуп’е*ˈ*р’іш˙ка* (Кпч), *пуп’е*ˈ*р’ішечка* (Кпч).

‘Ягода пасльону’: ˈ*йагоди* (Кпч).

‘Суцвіття блекоти чорної’: ˈ*маковочка* (Кпч).

‘Одне стебло кропиви’: *кре*^{а}*п’і*ˈ*в’іна* (Чст).

‘Суцвіття рогозу широколистого’: *к’ійа*ˈ*х’і* (Зм, Іл, Кр2, Крд, Оп, Сх), *к˙ійа*ˈ*х˙і* (Кпч), *к’ійа*ˈ*хи* (Ржд), *к’ійа*ˈ*хи*^{і} (Ржд), *к’ійі*^{е}ˈ*х’і* (Чст), *к’ійаш*ˈ*к’і* (Кш); *к’ійа*ˈ*шок пу*ˈ*шисти* (Кпч); *ка*ˈ*чалк’і* (БС, Жв, ЗП, Лел, Ст), *ка*ˈ*чалочк’і* (ЗП,

Ст); *бу'лаўки*^{і} (Кп), *бу'лаўк'і* (Кп); *'палачк'і* (Пл); *го*^{ч}*'лоўк'і* (Мш); *'котик'і* (Гс), *'кот'ік'і* (Ссл); *кам'і*^{ц}*'ш'і*^{ц} (Ус); *рага'за* (Бн); *'ш'ішк'і* (Вч), *'ши*^{і}*шка* (Зм), *'ш'і*^{ц}*шка* (Ссл); *'ши*^{і}*шечк'і*^{ц} (СтШ); *'пухаўк'і* (Бр, Рд), *пу'хоўк'і* (Рз), *пу'хоўка* (Бч); *'пушк'і* (Кш).

'Цвіт щириці звичайної': *'ши*^{і}*шка* (Ссл).

'Суцвіття щириці кривавої': *п'ев'н'ача гала'ва* (Бр); *ін'д'уча гала'ва* (Бр); *п'ев'н'ача 'шішка* (Бр).

'Цвіт лободи': *'кашка* (Бр); *к'рупк'і* (Бр).

'Колючі головки черсаку лісового': *'барачк'і* (Ссл); *го*^{ч}*'лоўкам'і ко'л'учк'і* (Ссл).

'Суцвіття аїру': *ка'чалк'і* (ЗП); *'вол'ік'і* (Лб); *'котик'і* (Гс).

'Суцвіття очерету': *ка'чалка* (Крд), *ка'чалк'і* (КрГ); *ка'чалочк'і* (ЗП); *м'ет'л'іца* (Рд, Сх); *м'е'т'олка* (Мш), *м'е'т'олк'і* (Рд); *'кот'ік'і* (Ссл); *'пушк'і* (ТЛ); *'в'етка* (Лб), *'в'етк'і* (Чст); *оче'рет* (Гс); *к'ійа'х'і* (Крд).

'Колючки осоту': *'бубашк'і* (Бч).

'Плід нетреби': *реп'йах* (Рд).

'Колючки підмаренника чіпкого': *'бубочк'і* (Гс).

'Листя мати-й-мачухи': *пуд'б'ел* (Ус).

'Цвіт мати-й-мачухи': *'мат'‿і‿'мачуха* (Ус).

'Суцвіття пижма звичайного': *бу'лабушк'і* (Мш).

'Солодкий пилок усередині квітки латаття, який споживали в їжу': *мак* (БС); *'кашка* (Пр).

'Листя латаття білого': *'лопух* (Зм, Кш, Мш), *ла'пух* (КрГ); *ла'пуш:е* (Кш); *ла'пушн'ік* (Зм).

'Стебло латаття білого': *хвост* (ТЛ).

'Листя глечиків жовтих': *'лопух* (Мш), *ла'пух* (КрГ); *ла'пушн'ік* (Зм); *ла'пуш:е* (Кш).

'Стебло глечиків жовтих': *хвост* (ТЛ).

'Ягоди купини лікарської': *'йагодка* (Вч).

'Суцвіття горчаку': *бе'рул'к'і* (ТЛ).

'Плід дурману звичайного': *'каштан* (Лел); *ка'л'учк'і* (Бч); *вуўч'к'і* (Сх).

'Насінна коробочка череди': *ко'робочка* (ЗП).

'Суцвіття череди': *воўч'к'і* (Крд).

'Суцвіття подорожника': *'пуч:е* (Чст); *к'ійаш'к'і* (Сх).

5.5. Назви періодів зростання дикорослих трав'янистих рослин

'Проростати (про дикорослі трав'янисті рослини)': *попр'і'матис'а* (ЗП); *прок'і'дайец:а* (Ст); *напа'дати* (тільки про бур'ян із негативним відтінком) (Пр).

'Період цвітіння трав'янистих рослин': *заців'і'тати* (Зм); *к'в'етк'і зац'в'ітуйут'* (Зм); *распу'кайеце* (Бч).

'Період цвітіння рогозу широколистого': *распу'ховуйеца* (Бч).

6. НАЗВИ ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН

6.1. Загальні назви декоративних рослин

‘Кімнатні рослини’ (заг. н.): *ва'зон* (Б, Бн, Бр, Вч, Гс, Кп, Кпч, Оп, СтШ, ТЛ, Ус), *ва'зони*^{і} (Рз).

‘Городні квітки’ (заг. н.): *садав’і'на* (Ссл).

6.2. Родові / видові назви декоративних рослин

‘Айстра, Aster L.’: *'аїстра* (Б, Бр, БС, Бч, В, Вч, Гс, Зм, Крд, Лб, Рд, Рз, Сх, Тар), *'астра* (Тер), *'аїстри*^{і} (В, Дб, Іл, Кп, Кр2, Оп, Ссл, Чст), *'аїстр’і* (Бн, ЗП, Іл, Рд), *'аїстрі*^{и} (Бр, Кш), *'каїстри*^{і} (Мш); *'з’енк’і*^{и} (Рз); *моло'д’ічк’і* (Ржд); *'пан’с’ка к'в’етка* (Лел), *'пан’ск’ійе к'в’етк’і* (КрГ, Оп, Пр), *'пан’с’к’ійе к'в’етк’і* (Зм, Кпч, Ссл), *'пан’с’к’і к'в’етк’і*^{и} (Кп), *'пан’ск’і к'в’етк’і* (Оп), *'пан’с’к’і к'в’етк˙и*^{і} (Кп); *'пан’с’к’ійе 'цацк’і* (СтШ, Ус); *адни'кол’ейа* (ТЛ), *адна'кол’ійа* (Рч); *у'доўк’і* (Ст).

‘Хризантема, Chrysanthemum’: *хр’ізан'тема* (Б, В), *хр˙і*^{и}*зан'тема* (В, Оп), *хри*^{і}*зан'тема* (Лб), *гри*^{і}*зан'тема* (КрГ), *хр˙і*^{и}*зан'тени* (Кпч), *хр’ізан'теми* (Тар), *фр’ізан'тени*^{і} (Бр), *фр’ізан'тені*^{и} (Бр), *гр˙і*^{и}*зан'тени* (Кпч), *гр’ізон'тем’і* (Чст); *гр’ізан'тем* (Кп).

‘Настурція лікарська, Nasturtium officinale R. Br.’: *нас'турци* (В, Гс, Крд, Рд), *нас'турци*^{і} (Лб, Сх, ТЛ), *нас'турци*^{і}*йа* (Дб, Кпч, Сх), *нас'торци* (Кпч, Кр2), *нас'торци*^{і} (Ст, Тар), *нас'торцийа* (Кш), *нас'торци*^{і}*йі* (Лб); *нас'тури*^{і} (Чст); *прас'торч’ійа* (Пр); *кра'сул’к’і* (Нг).

‘Мальва, Malva L.’: *'рожа* (Б, Бч, В, Іл, Кп, Кр2, КрГ, Крд, Кш, Лб, Лел, Мш, Пр, Ржд, Рз, Ссл, Сх, ТЛ, Чст), *'ружа* (Кпч, Оп, Рд); *дерев'йана 'рожа* (ЗП, Ст), *дерев'йана 'роза* (Вч); *'мал’ва* (Бр, В, Гс, ЗП), *'мал’в’ійа* (Бр); *ка'лачик’і* (Жв); *пал’а'н’ічк’і* (Кпч).

‘Нагідки, Calendula L.’: *на'годк’і* (Бр, БС, Гс, Кр2, Лел, Мш, Пр, Рд, Сх, Чст), *на'г’ідк’і* (Кш), *на'г’ітк’і* (Вч), *но'годк’і* (Мш); *на'водк’і* (Б, В, Дб, ЗП, Кпч, КрГ Крд, Кш, Лб, Ржд, Рз, Ст), *на'в͡ўодк’і* (КрГ, Кш, Ржд), *на'водки*^{і} (В), *на'ўодк’і* (Мкс); *на'ходк’і* (Ссл); *ка'лендула* (Лел, Чст), *ка'л’ендула* (Гс), *кал’ен'дула* (Сх).

‘Гладіолус, Gladiolus’: *глад’і'олуси*^{і} (Дб, Кп, Лб, СтШ, Ус), *глад’і'олуси* (Кп, Рд), *глад’е'олуси* (Нш), *глад’і'олус* (Ст);

‘Левкой, матіола, Matthiola L.’: *мат’і'ола* (В, Гс, Дб, КрГ, Крд, Лел, Рз), *мет’і'ола* (Лб, Оп).

‘Флокс, Phlox’: *ф'локси* (В, Крд), *х'л’окси* (Кп, Кш), *х'локси* (Тар), *ф'локси*^{і} (В); *ф'локса* (Бр); *'зорк’і* (Ст).

‘Петунія, Petunia guss.’: *пе'тун’а* (В, Ст); *ка'лачи*^{і}*к’і* (КрГ).

‘Шавлія блискуча, Salvia splendens’: *'сал’в’ійа* (В, КрГ, Лб).

‘Маруна, Pyrethrum corymbosum L.’: *ма'р’елочк’і* (Б).

‘Любисток лікарський, Levisticum officinalis L.’: *л’у'б’істок* (В, ЗП, Іл, Кпч, Мш), *л’у'б’істак* (Лел, Ссл), *л’у'б’і^и^сток* (Лб), *л’у'бисток* (Гс), *л’у'б’і^и^ст’ік* (Кпч); *л’у'б’іс’н’ік* (Бр, Кп, Рз, Ст), *л’у'б’існ’ік* (Ржд), *л’у'бісн’ік* (Бр), *л’у'б˙існ’ік* (Бр), *л’у'б’і^и^сни^і^к* (Ст), *л’у'б’і^и^сн’ік* (Кп); *л’у'б’існ’ак* (Крд).

‘Люпин городній, Lupinus L.’: *'л’уп’ін* (БС, В, Дб, ЗП, Кр2, Лб, Мш, Оп), *'л’уп˙і^и^н* (Кп), *'л’уб’ін* (Ст), *'л’упин* (Лб); *л’у'п’ін* (Кпч, КрГ, Кш).

‘Герань, Geranium’: *ка'лачик’і* (Б, Гс, Дб, Лел, Оп, Рз, ТЛ), *ка'лачни^і^к’і* (В), *ка'лачн’ік’і* (Ржд), *ка'лашн’ік’і* (Кпч, Чст), *ка'лачики^і^* (В), *ка'лачик* (Кпч), *ка'лачи^і^к* (Б); *ка'лашни^і^к* (Ст); *ка'лач* (Кп); *пал’а'н’ічка* (Бр, Кр2, КрГ, Ссл), *пал’а'ничка* (Пр), *пол’а'н’ічка* (Мш), *пал’а'н’ічк’і* (Бр, КрГ, Пр), *пал’а'ничк’і* (Кш), *пал’а'н’і^и^чк’і* (Ус); *г’е'ран’* (ЗП).

‘Бегонія, Begonia’: *бе'гон’ійа* (Гс).

‘Глоксинія, Gloxinia’: *глок'син’ійа* (Гс).

‘Космос роздільнолистий, Cosmos bipinnatus Cav.’: *ро'машк˙і^и^* (Гс); *'пол’с-к’ійе к'в’ети* (Крд).

‘Декоративний соняшник’: *декора'тивн’і 'сон’ахи^і^* (Гс).

‘Фікус, Ficus’: *х'в’ікус* (Бч, В, Дб, Кпч, КрГ, Крд, Лб, Ржд, Ст, ТЛ), *х'в˙і^и^кус* (Кп), *х'в’і^и^кус* (Ус), *х'в’ігус* (Кпч, Рз), *'ф’ікус* (Гс), *х'в’ікуси* (Бр), *х'в’ікуси^і^* (Кш), *'ф’ікуси* (Бн); *а'лойе* (Зм), *а^о^'лойе* (Зм).

‘Фуксія, Fuchsia’: *с'л’озка* (Кп, КрГ, Ст); *'хукс’ійа* (Бр); *д͡зво'нок* (В); *д͡зво'ночки^і^* (В); *коло'кол’чики* (Лб), *коло'кол’чик’і* (Гс); *'панск’і 'в’ечер* (БС); *п’і'тун’ійа* (Б), *пе'тун’ійа* (Б).

‘Каланхое, Kalanchoe’: *калан'хойе* (Кпч, Кш).

‘Агава, Agave’: *а'гава* (Пр).

‘Півонія, Paeonia L.’: *п’і'вон’ійа* (Б, В, Дб, Кпч, Крд, Лб, Пр, Рд, Ст, ТЛ), *п’і'вон’ейа* (Чст), *п’е'вон’ейа* (ТЛ), *п’е'он’ейа* (Кр2), *п’і'он’ейа* (ТЛ), *п’і'вон’ійі* (В, Дб, Лб, Рд, Ст), *п’і'он’ійі* (В); *п’і'вон’а* (Пр, Рз, Тер), *п’і'он’а* (Гс, Оп), *п’і'вон’і* (Кш); *п’і'вон* (Лб), *п’і'он* (Оп), *п’і'вони* (Рд, Чст).

‘Лілія, Lilium L.’: *'л’іл’ійа* (Пл, Ст); *шипу'х’і* (Пл); *'кучер’і* (Рд); *'царс’ка ка'рона* (Пр); *'п’еўн’ік’і* (БС); *'козл’ік’і* (Крд).

‘Рута пахуча, Ruta gravrolens L.’: *'рута* (В, Дб, Ст).

‘Троянда, Rosa L.’: *'роза* (Б, Бн, Гс, Пл, Ст), *'рози* (Бр), *'рози^і^* (Іл); *тро'йанда* (Дб).

‘Тюльпан, Tulipa L.’: *т’ул'пан* (БС, Жв, ЗП, Крд, Рд, Рз, Ст), *т’ул'пани^і^* (Дб, Кш, Пр), *т’ул'пани* (Гс, Кпч).

‘Нарцис, Narcissus’: *нар'ци^і^з* (ЗП, Оп), *нар'ци^і^си* (Гс, Дб, Лб), *нар'циси* (Крд, Кш), *нар'ци^і^зи^і^* (В), *нар'ц˙и^і^зи* (БС), *нар'ц˙і^и^зи* (БС), *нар'цизи* (Рд).

‘Алое, Aloe L.’: *сто'л’етн’ік* (Кп, Кпч, Крд, Кш, Мш, Ржд, Ст, Ус), *ста'л’етн’ік* (Бр, Зм, Кр2, КрГ, Пр, Рз, СтШ, Чст), *сто^у^'л’етн’ік* (Кпч), *ста'л’ет˙н’ік* (Ссл), *ста'л’етник* (Пр), *сто'л’ітн’ік* (Гс); *а'лойе* (В, Гс, Дб, Кп, Кпч, Кш), *а'лое* (Кп, Рд), *а'лоі* (ЗП, Лб); *д’^дз^'ед* (Бр); *д’ед ко'л’учи^і^ї* (Ст); *ко'л’уч˙іі ва'зон* (Б).

‘Жоржина периста, Dahlia pinnata L.’: *арˈґон’ійа* (Бн, Лб, СтШ, Ус), *арˈґ’ін’ійа* (Вч, Рд, Ст) *арˈґ’ін’ійі* (ЗП), *арˈґ’ін’ейа* (Бр, ТЛ), *орˈґон’ійа* (Мш), *йерˈґін’ійа* (Бч), *рˈґ’ін’ійа* (Мкс), *г’ірˈг’ін’ійа* (БС), *ґ˙еорˈґ’ін’ійа* (Б), *ґ’еорˈґ’ін’ійа* (Б), *гарˈдон’ійа* (Лел), *верˈґол’ійа* (Іл), *варˈголейа* (Ржд), *р’іˈґон’ейі* (Чст), *арˈґон’а* (Кпч, КрГ, Ссл), *арˈгин’а* (Кп), *арˈґ’ін’а* (Кп, Оп), *іᵉрˈґ’ін’а* (Рз), *йеⁱрˈґін’а* (Рз), *йерˈґ’ін’а* (Бч, Тер), *арˈдин’а* (В), *гарˈдон’а* (Лел), *георˈг’іни* (Ржд, Тар), *геарˈг’іни* (Бр, Кш), *в’ерˈґол’а* (Зм), *варˈгошка* (Крд), *веᵃрˈгошка* (Крд); *п’іˈвон’а* (Пр), *п’іˈвон’ійа* (Пр); ˈ*рози* (Кш).

‘Бальзамін, Impatiens balsamina’: *саˈбач’ій* ˈ*ротик* (КрГ); *конопˈел’киⁱ* (Лб).

‘Зів лева, Antirrhinum’: *л’ᵃв’іниї* ˈ*з’еў* (В), *л’ᵃв’іни з’ев* (Крд); *саˈбачк’і* (Бн).

‘Сансев’єра, San-sevieria’: ˈ*тешч˙ін йаˈзик* (Б).

‘Королів цвіт, Phaseolus coccineus L.’: *квaˈсол’а* (ЗП); *квaˈсол’а черˈвона* (В); *карaˈл’евс’киї цв’іт* (КрГ); *корол’ᵃˈк’і* (Кпч).

‘Горошок лісовий, Vicia sylvatica L.’: *горо*ˈ*шок* (В, Крд).

‘Гібіскус китайський, Hibiscus rosa-sinensis’: ˈ*роза* (Бр, Кш, Лел, Ус), ˈ*розиⁱ* (Ржд), *к’іˈтаїс’ка* ˈ*роза* (Бр); *шоўˈковиц’а* (Оп).

‘Аспарагус, Asparagus plumosus’: ˈ*мирта* (Дб, Лб).

‘Зігокактус, Zygocactus’: *раˈжеств’ен’ік* (Кп).

‘Гвоздика, Dianthus L.’: *гвазˈд’ік’і* (Мш, Рд, Рз, СтШ, Ус), *гвозˈд’іка* (Вч), *гвазˈд’іка* (Ус), *гвазˈдиⁱк˙иⁱ* (Кп), *гвазˈдиⁱк’іᵘ* (Кп), *гвазˈдиⁱк’і* (Кп, Оп), *гвозˈд’ік’і* (Дб).

‘Півники, Iris’: ˈ*п’еўн’ік’і* (Б, Бн, БС, Крд, ТЛ), ˈ*п’еўник’і* (Лел, Пр, СтШ), ˈ*п’евн’ік’і* (Бр, Крд, Пр), ˈ*п’іўники* (Кп, Рз), ˈ*п’івник’і* (Гс, Пл), ˈ*п’іўник’іᵘ* (В), ˈ*п’еўники* (Кп), ˈ*п͡іеўник’і* (Жв), ˈ*п’іўн’іᵘк’і* (Рз), ˈ*п’евник’і* (ЗП), ˈ*п’евниⁱк’і* (Ст), ˈ*п͡іевник’і* (Жв), ˈ*п’евн’іᵘк’і* (Ст), ˈ*п’івн’ік’і* (Кпч); *п’етушˈк˙і* (Бн).

‘Іпомея, Ipomoea’: *пан’іˈч’і* (Бн, Бр, Кпч, Кр2, Ржд, Ссл, Сх, Чст), *паниⁱˈч’і* (Б, Кпч, Лб), *пан’іˈч˙иⁱ* (Іл, СтШ, Ус), *пан’іˈч˙і* (Ссл); *кˈрученийе паниˈч’і* (В, ЗП, Кп, Крд, Кш), *кˈрученийе пан’іˈч’і* (КрГ), *кˈручени паниˈч’і* (Вч), *кˈручениⁱйе паниⁱˈч’і* (Кп), *кˈруч’енийе паниˈч’і* (Ст); *вйунˈк’і* (Бн).

‘Айстра степова, Aster amellus’: *моˈроз* (В, Бр, Бч, Жв, ЗП, Кпч, Лел, Рз, Рч, ТЛ), *маˈроз* (Лел, Чст); *л’оˈнок* (Крд, Ржд); ˈ*диⁱк’і л’он* (Кп); *л’он* ˈ*раїс’к’іᵢ* (Оп); *л’он* ˈ*с’ін’ій* (Зм); ˈ*божиї л’он* (Пр), ˈ*божиⁱї л’он* (КрГ); ˈ*баб’іне* ˈ*л’ето* (Вч, Лб, Ст); ˈ*пан’с’к’ійе кˈв’етк’і* (Сх); ˈ*зорк’і* (Кпч); *хр˙іᵘзанˈтени* (Кпч).

‘Розрив-трава звичайна, Impatiens nolihangere L.’: *розˈр’іᵘ‿ўтраˈва* (В); *гоˈрох ц’в’етˈни* (Сх).

‘Чорнобривці, Tagetes’: *чорноˈбривц’і* (Жв, ЗП, Мкс), *чорноˈриⁱвц’і* (Гс, Жв, Крд), *чорноˈр’іᵘўц’і* (Дб, Ус), *чорноˈр˙іᵘўц’і* (В), *чорноˈриⁱўц’і* (В), *чорноˈр˙иⁱўциⁱ* (БС), *чорноˈриўц’і* (Лб), *чорноˈр’іўци* (Рд), *чорноˈр˙іўциⁱ* (Б), *чорноˈр’іᵘўциⁱ* (Ст), *чорноˈр’іўциⁱ* (Тер), *чорноˈр’івциⁱ* (Зм, Іл), *чорноˈр’івц’і* (Крд), *чорноˈр’івци* (ТЛ), *чорноˈр’іᵘвц’і* (Тар), *чорноˈріᵘвци* (Кпч), *чорноˈривц˙і* (Мш), *черноˈр’іўц’і* (Рд), *ч’ернаˈриⁱвци* (Оп), *ч’ернаˈр’іᵘвци* (Оп), *чернаˈр’івци* (Лел), *чернаˈр’іўци* (Кр2), *чернаˈр’івциⁱ* (Кш, Ссл), *чер-*

наб'р˙і^и^вци (КрГ), *чарнаб'ри^і^вци* (Пр), *чарнаб'р'іўц'і* (Рз), *чарнаб'р'і^и^ўц'і* (Рз), *чарнаб'р˙і^и^ўци* (СтШ), *чарнаб'р'іўци* (Бч), *чарнаб'р'іўци^і^* (Чст), *чарнаб'рі^и^ўци* (Бр), *чарнаб'ривц'і* (Кп), *чарнаб'ри^і^ўц'і* (Кп), *чарнаб'ри^і^ўци* (Бн), *чарнаб'риўц'і^и^* (Рз); *чорноб'р'ів˙ец* (Сх).

'Вид чорнобривців з великими жовтими наповненими квітками': *гвоз'дик'і* (ЗП, Кпч, Крд), *гвоз'д'ік'і* (Кпч, Кр2, Ржд), *гваз'д'ік'і* (Мш, Ссл, Чст), *гвоз-'д'ік'і^и^* (В), *гво^а^з'д'ік'і* (Бч), *гваз'ᴵд'ік'і* (КрГ), *гваз'д'іка* (Бн, Сх), *гваз'ᴵд'іка* (Зм); *чарнаб'р'іўц'і* (Рз), *чорноб'р'івци^і^* (Іл), *чорноб'ри^і^вц'і* (Гс); 'жоўта 'рожа (Дб).

'Нічна красуня, Mirabilis jalapa L.': *нач'на краса'та* (Бр, Кп), *нач'на красо'та* (БС), *н'еч'на краса'та* (Бр); *н'іч'на кра'сун'а* (Ст, ТЛ), *ноч'на кра'сун'а* (ЗП); *ноч'на кра'са* (В); *ноч'на в'доба* (Крд), *нач'на ў'доба* (Чст); *ў'добна ноч* (Чст).

'Товстянка деревоподібна, Crassula arborescens': *грашо'ве 'дерево* (Кп); 'д'ен'ежни ва'зон (Гс); *грошо'виї ва'зон* (Гс).

'Калізія запашна, Callisia fragrans': *зала'ти ус* (Кп), *зала'тиї ус* (Кп), *золо'тиї вус* (Мш), *вус* (Гс).

'Цинія, Zinnia': *ма'йори^і^* (Б, В, Дб, Кп, Кпч, Кр2, КрГ, Пр, Ссл), *ма'йори* (Лб, Мкс, Рз), *ма'йор'і^и^* (Крд, Ссл, Ст); *ма'йорк'і* (Кш).

'Бальзамін, Balsamina': *вда'ва* (КрГ, Лел).

'Мак східний, Papaver orientale L.': *мак* (В, Вч, ЗП, КрГ, Крд, Лб, Мш, Пр, Рд, Ссл); *мак к'расниї* (Ржд); *цв'ет'кови^і^ї мак* (ТЛ); 'дик'ійе 'мак'і^и^ (Кп).

'Зірки оксамитні, Lychnis coronaria [?]': 'зорк'і, (Кпч).

'Космос роздільнолистий, Cosmos bipinnatus Cav. [?]': 'з'ірачк'і, (Оп).

'Декоративна рослина; колеус, Coleus [?]': кра'п'іўка, (Бр).

'Голубі маленькі польові квіти; шавлія лучна, Salvia pratensis L. [?]': 'ротик'і, (Гс).

'Вазонна квітка із червоним цвітом': *ко^у^за'чок* (Кпч); *коза'к'і* (Кпч).

'Декоративна кімнатна рослина': *картоп'л'анк'і* (Зм); *ци'бул'ка* (Гс); *кра'сав'ец* (Бр), *кра'сав˙ец* (Бр); *кра'савчік* (Бр); *бу'кет* (Вч); *с'л'озка* (Зм, Кр2, Лел, Пр, Рз, Ус, Чст); *г'р'еч˙ечка* (Рз); 'гал'ка (Кр2); 'пал'ма (Ржд, Ус); 'лозка (Лел); *ду'бок* (Бн); *вдо'ва* (Б, Оп, Ржд), *удо'ва* (Кр2, СтШ, Ус), *ўда'ва* (Бр, Кп), *вда'ва* (Кп, Чст), *уда'ва* (Ссл); *у'доўка* (Бр); *у'довушк'і* (Кш); *в'довочка* (ТЛ); *кава'л'ер* (Рз); *пл'ушч* (Крд).

'Кімнатна декоративна рослина із круглим листям': 'лопух (Зм).

'Декоративна кімнатна квітка з рожевим цвітом і листям, схожим на гречку': *г'р˙ечка* (Оп), *г'р˙ечечка* (Оп).

'Декоративна кімнатна рослина із широким листям і рожевим цвітом': 'т'ешчин йа'зик (Чст).

'Декоративна городня квітка': *н'е'в'еста* (Оп); 'пав'іни 'очк'і (Бр); 'коз˙л'ік'і (Бр); *кана'пел'к'і* (КрГ), *кана'п'ел'к'і* (КрГ); *чере'в'ічк'і* (Рз), *ч˙ер˙е'в'ічк'і* (Рз), *ч'ере'в'ічки^і^* (Рз).

‘Декоративна квітка із темною серединкою і жовтими пелюстками; різновид цинії’: *сон’аш*ˈ*к’і* (Мш).

‘Декоративний соняшник’: *д’екара*ˈ*т’івниї сон* (КрГ).

‘Жовті декоративні квітки’: ˈ*чоўник’і* (Дб).

6.3. Назви різновидів декоративних рослин

‘Різновиди хризантем за кольором’: *фр’ізан*ˈ*тена* ˈ*жоўта* (Бр); ~ ˈ*б’ела* (Бр); ~ *к*ˈ*расна* (Бр); ~ ˈ*т’ц’емна така‿б* ˈ*наче аж ка*ˈ*р’ічнева* (Бр).

‘~ нагідок’: ˈ*поўнийе* (Сх); *д*ˈ*робн’ен’к’ійе* (Сх).

‘~ півонії за кольором’: *к*ˈ*расна п’е*ˈ*вон’ейа* (ТЛ).

‘~ жоржини перистої за кольором’: *ар*ˈ*ґ’ін’ейа к*ˈ*расна* (Бр); *ар*ˈ*ґ’ін’ейа* ˈ*жоўта* (Бр), *ар*ˈ*ґ’ін’ійа* ˈ*жоўта* (Рд), *йе*^{i}*р*ˈ*ґін’а* ˈ*жоўта* (Рз), ˈ*жовта ве*^{a}*р*ˈ*гошка* (Крд), ˈ*жовта вар*ˈ*гошка* (Крд); *ар*ˈ*ґ’ін’ейа а*ˈ*ранжева* (Бр); *ар*ˈ*ґ’ін’ейа* ˈ*б’ела* (Бр), *йе*^{i}*р*ˈ*ґін’а* ˈ*б’ела* (Рз); *ар*ˈ*ґ’ін’ейа* ˈ*розав’ійе* (Бр), *йе*^{i}*р*ˈ*ґін’а* ˈ*розав’ен’ка* (Рз); *ар*ˈ*ґ’ін’ейа* ˈ*с’ін’ійе* (Бр); *йе*^{i}*р*ˈ*ґін’а пуд‿бурач*ˈ*кови цв’ет* (Рз), *йе*^{i}*р*ˈ*ґін’а р’а*$^{e\text{ı}}$*б’ен’ка* (Рз), *ар*ˈ*ґ’ін’а* ˈ*наша*, *прас*ˈ*та* (Кп).

‘~ іпомеї за кольором’: *пан’і*ˈ*ч’і* ˈ*с’ін’ійе* (Чст); *пан’і*ˈ*ч’і* ˈ*розав’ійе* (Чст); *пан’і*ˈ*ч’і* ˈ*б’ілен’ік’ійе* (Чст).

‘~ айстри степової за кольором’: *к*ˈ*расниї мо*ˈ*роз* (Кпч); *голу*ˈ*бов’іï мо*ˈ*роз* (Кпч).

6.4. Назви частин декоративних рослин

‘Пагін мальви’: ˈ*ти*^{i}*чк’і*^{u} (ТЛ).

‘Квітка іпомеї’: ˈ*зорк’і* (Бр).

АТЛАС БОТАНІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ГОВІРОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ

ПРИНЦИПИ КАРТОГРАФУВАННЯ

В “Атласі ботанічної лексики говірок Чорнобильскої зони” представлено різні мовні рівні: фонетичний та лексико-словотвірний.

Фонетичні карти, фонетико-словотвірні та лексико-фонетичні карти (К. 1—13) репрезентують ареалогічно релевантні фонетичні опозиції, важливі для кваліфікації тих чих інших фонетичних явищ як українських, білоруських чи перехідних, а також засвідчують лексичну спільність представленого ареалу. На лексико-словотвірних картах (К. 14—62) відтворено лексичні й словотвірні опозиції.

Карти динаміки мовних одиниць (К. 63—65) репрезентують різні хронологічні зрізи: 1) 60—70 рр. XX ст. — рекартографовані матеріали “Лінгвістичного атласу Нижньої Прип’яті” Т.В. Назарової; 2) початку XXI ст. — матеріали, записані автором упродовж 2008—2012 рр. у місцях переселення — компактного проживання відселенців із Чорнобильської зони. На картах представлено фонетичні та лексичні явища. Картографування мовної динаміки здійснене за допомогою різних геометричних фігур та заливки основного знака: матеріали ЛАНП рекартографовано знаком ○ та його модифікатами, матеріали 2008—2012 рр. передано знаком □ та його модифікатами. Модифікат основного знака на карті відповідає системі знаків на відповідних картах ЛАНП. Нумерацію населених пунктів ЛАНП не збережено.

На аналітичних картах представлено ізоглоси та зони концентрації мовних одиниць та явищ.

Знак ~ біля номера населеного пункту вказує на наявність у коментарях додаткової інформації.

На картах представлено як nomina singularis, так і nomena pluralis або colectivum — як форми, що найчастіше вживаються в мовленні діалектоносіїв.

У разі відсутності диференціації або мінімальної диференціації діалектоносіями видів рослини, назви видів представлено на одній карті.

МЕРЕЖА НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ[1]

1. Тараси, Поліський р-н
2. Жовтневе, Поліський р-н
3. Поліське, Поліський р-н
4. Стебли, Поліський р-н
5. Вільча, Поліський р-н
6. Зелена Поляна, Поліський р-н
7. Варовичі, Поліський р-н
8. Максимовичі, Поліський р-н
9. Королівка, Поліський р-н
10. Діброва, Поліський р-н
11. Луб'янка, Поліський р-н
12. Красне (Красний Посьолок), Чорнобильський р-н (Товстоліська сільська рада)
13. Товстий Ліс, Чорнобильський р-н
14. Рудьки, Чорнобильський р-н
15. Буда, Чорнобильський р-н
16. Річиця, Чорнобильський р-н
17. Нова Красниця, Чорнобильський р-н
18. Іллінці, Чорнобильський р-н
19. Буряківка, Чорнобильський р-н
20. Старі Шепеличі, Чорнобильський р-н
21. Бенівка, Чорнобильський р-н
22. Біла Сорока (Гомельська обл., Республіка Білорусь)
23. Семиходи, Чорнобильський р-н
24. Усів, Чорнобильський р-н
25. Красно, Чорнобильський р-н (Новошепелицька сільська рада)
26. Машеве, Чорнобильський р-н
27. Зимовище, Чорнобильський р-н
28. Крива Гора, Чорнобильський р-н
29. Чистогалівка, Чорнобильський р-н
30. Копачі, Чорнобильський р-н
31. Старосілля, Чорнобильський р-н
32. Лелів, Чорнобильський р-н
33. Кошівка, Чорнобильський р-н
34. Паришів, Чорнобильський р-н
35. Корогод, Чорнобильський р-н
36. Роз'їждже, Чорнобильський р-н
37. Бички, Чорнобильський р-н
38. Розсоха, Чорнобильський р-н
39. Терехи, Поліський р-н
40. Опачичі, Чорнобильський р-н
41. Куповате, Чорнобильський р-н
42. Горностайпіль, Іванківський р-н

Додаткові населені пункти на картах позначено цифрою й літерою. Цифра повторює номер населеного пункту основної мережі, біля якого розташований населений пункт, який спеціально не обстежувався і записи з якого є принагідними: 7а — Мартиновичі, Панський р-н; 12а — Денисовичі, Поліський р-н; 23а — Новошепеличі, Чорнобильський р-н; 34а — Ладижичі, Чорнобильський р-н; 36а — Стечанка, Чорнобильський р-н; 40а — Оташів, Чорнобильський район.

[1] Номер у списку відповідає номеру населеного пункту на картах.

Чорнобильська зона (Чорнобильський,

Поліський р-ни Київської обл.)

Карта 1. Береза, Betula L.
бе'реза
б'е'р'еза
б'е'роза
б'е'розка
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Житомирська обл.
Волосковичі
Київське
Тетерів
Ірпінь
Унава
Уж
Норинь
Случ
Горинь
Ствига
Уборть
Ствига
Норинь
Случ
Ужа
Ужа
Уборть
Ствига
Норинь
Случ
Ужа
Уборть
Ствига
Норинь
Случ
Ужа
Уборть
Ствига
Норинь
Случ

Карта 2. Буяхи, лохина, Vaccinium uliginosum L.

Карта 3. Верба, Salix L.

Карта 4. Верес звичайний, Calluna vulgaris Hill.

верес
в˙ерес
в'ерес
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
оз. Зимовище
Прип'ять
Уж
Тетерів
Ірпінь
Унава
Ствига
Норинь
Брагинка
Вереща
Хочава
Тарнава
Ужа
Бобер
Ствига
Болотна
Ствига
Норинь
Ріпка
Ствига
Ірпінь
Унава
Уж
Вереща
Опечня
Вереща
Хочава
Тарнава
Тетерів
Болотна
Ствига
Норинь
Ріпка
Ствига
Ірпінь
Унава
Уж
Бобер
Ствига

Карта 5. Жито посівне, Secale cereale L.
жито
жито
жито
жито
рож
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
житомирська обл.
житомирська обл.
київське водосховище
Неман
Прип'ять
Горинь
Случ
Уж
Ілля
Ірша
Тетерів
Ірпінь
Унава
Ворскла
Хорол
Псел
Сула
Трубіж
Удай
Сейм
Снов
Десна
Остер
Ужа
Уборть
Норинь
Ствига
Гнилоп'ять
Березина
Сожа
Іпуть
Бобр
Горинь
Случ
Ствига

Карта 6. Клен, звичайний, Acer platanoides L.
клен
кл'ен
кл'он
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
оз. Зимовище
Прип'ять
Уж
Тетерів
Вересня
Олешня
Ірпінь
Бобер
Буг
Горинь
Случ
Ствига
Уборть
Ужа
Сарна
Ствига
Хочева
Черниця
Болотна
Брагинка
Ніжин
Ріпка
Ствига
Збруч
Збиранка
Припять
Ужа
Ужа
Ужа

Карта 7. Кропива, Urtica L.

Карта 8. Лоза

ло'за
ла'за
ла'оі'за
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ілля
Тетерів
Вересня
Хомівка
Тремка
Кропивня
Болотна
Сорока
Вересня
Бобер
Горинь
Случ
Норин
Ствига
Ірша
Брагин
Іпа
Березність
Коростень
Буда
Жерев
Ужа
Оз. Знаменщ.

очеˈрет
очеˈрот
очеˈрˈет
каˈмиш
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
Київське водосховище
Прип'ять
оз. Змієвище
Тетерів
Ірпінь
Унава
Ужа
Уж
Норин
Случ
Горинь
Ствига
Ствига
Уборть
Ствига
Ствига
Ствига

Карта 10. Пижмо звичайне, Tanacetum vulgare L.

пше'н'іца
пше'ниця
пше'ніца
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірпінь
Тетерів
Ірша
Ужа
Норинь
Случ
Горинь
Уборть
Ствига
Ствохна
Ствоєна
Ствоєна
Ствоє

Карта 12. Рядовка, Tricholoma flavovirens

черн-
чорн-
чарн-
че°рн-, ча°рн-
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
Київське водосховище
Прип'ять
Тетерів
Ірпінь
Ужа
Уж
Ілля
Сарна
Норин
Случ
Горинь
Буг
Вересня
Хомора
Ірша
Кросна
Білотов
Скопина
Ровонка
Білоусь
Бобрик
Гнилая
Білоусь
Ірша
Білоусь
Білоусь
Білоусь

Карта 14. Аїр тростиновий, Acorus calamus L.

Карта 15. Латаття біле, Nymphaea alba L.

'л'іл'ійа
'л'іл'ійа 'б'ела
'л'іл'ейа л'уд'ка
'макоўка
'макаўка 'б'ела
вад'а'нийе 'макаўк'і
'г'іроўка
наста'йашч'ійе
'г'іроўк'і
'г'іроўк'і 'поўнийе
'р'ікоўка
бал'бутк'і
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ілля
Тетерів
Ірпінь
Ріка
Ужа
Норинь
Случ
Горинь
Буг
Збруч
Збиновість
Гнилий
Бобер
Сарна
Ствига
Ужанка
Веретенка
Кочанка
Кривець
Ворсклка
Сновий
Ворскла
Ворсколка
Болотне
Ірдинка
Ірдинка
Ірдинка

Карта 16. Глечики жовті, Nuphar luteum L.

Карта 17. Галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora

Карта 18. Рогіз широколистий, Typha latifolia L.

Житомирська обл.
Б І Л О Р У С Ь
Чернігівська обл.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірпінь
Тетерів
Ужа
Норинь
Случ
Горинь
Буг
Збруч
Дністер
Серет
Іква
Стохід
Уборть
Ствига
Ствигор
Тростянець
Ворскла
Псел
Сула
Удай
Супой
Сейм
Десна
Снов
Остер
Шостка
Клевень
Ревна
Кросна
Ірша
Унава
Ужа
Бобер
Березина
Горинь
Сож
Іпуть
Ресета
Ілоть
Ілоть
Ілоть

Карта 20. Деревій, Achillea millefolium

серпо ˈр'ез
с'ерпо ˈр'езн'ік
серпо ˈр'езн'ак
дере ˈв'ій
тис'ачо ˈл'існ'ік
сто ˈтис'ачн'ік
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
оз. Зимовище
Прип'ять
Уж
Тетерів
Ірпінь
Унава
Ужа
Бобер
Ствига
Норинь
Горинь
Случ
Уборть
Ствига
Вереща
Хомора
Тростянець
Ірпінь
Стугна
Унава
Ужа
Бобер
Норинь
Случ
Уж
Вереща
Тетерів

Карта 21. Звіробій, Hypericum perforatum L.
зв'еро'бої
кри'вавец
кри'вавник
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
київське
водосховище
Прип'ять
Уж
Ірпень
Тетерів
Ужа
Норинь
Случ
Горинь
Сарна
Уборть
Ствига
Ствигор
Норинь
Ілля
Ірша
Кожанка
Кочерка
Білотин
Ворсклка
Ворскла
Ірпень
Буш
Білоцерк.
Житомир.
Коростень
Малин
Ружин
Олевськ
Овруч
Іванків
Вишгород
Чорнобиль
Іванкі
Полісся
Ст. Дорогинь
Ст. Ямполь
Ст. Вишгород
Ст. Ірпінь
Ст. Ружин
Ст. Малин
Ст. Житомир
Ст. Коростень
Ст. Білоцерк.
Ст. Іванкі
Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Іванкі
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Знаменка
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ружин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Малин
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Житомир
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Коростень
Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Ст. Білоцерк.
Ст.

Карта 22. Калюжниця болотна, Caltha palustris L.

Карта 23. Багно звичайне, Ledum palustre L.

Карта 24. Кульбаба лікарська, Taraxacum officinale L.

Карта 25. Грицики звичайні, Capsella bursapastoris L.

пас'туша 'сумка
пас'тушийе 'сумачк'і
'сумочки
ґр'іщик'і
с'тарчес'ка 'торбочка
чере 'в'ічник
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
Київське водосховище
Прип'ять
оз. Змієвище
Ірпінь
Унава
Ужа
Уж
Тетерів
Ірша
Ірпінь
Сула
Ірша
Іква
Іква
Горинь
Случ
Буг
Верхня
Кросна
Білотка
Ірдинка
Ірдинка
Хомина
Ірдинка
Білотка
Білотка
Ірдинка
Ірдинка
Ірдин

Карта 26. Кропива жалка, Urtica urens L.

пустирнʼік
пустирнʼак
собача краʼпʼіва
ʼдика краʼпʼіва
собача мʼйата
мʼйата крапленʼа
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірша
Тетерів
Ужа
Норинь
Случ
Горинь
Ствига
Уборть
Ствохна
Кросна
Ворскла
Сула
Псел
Снов
Десна
Сож
Іпа
Ипа
Ілля
Сожа
Ужа
Ужа
Уж

Карта 28. Лопух справжній, Arctium lappa L.

Карта 29. Череда трироздільна, Bidens tripartita L.

Карта 30. Цикорій дикий, Cichorium intybus L.

Карта 31. Цмин пісковий, Helichrysum arenarium L.

бес'мертник
'кашка
'зайача 'кашка
тм'ін
су'харик
тім'йан
тис'аче'л'етн'ік
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
Київське водосховище
Прип'ять
Ірпінь
Тетерів
Ужа
Уборть
Норинь
Случ
Горинь
Ствига
Іква
Ікопа
Ірша
Буг
Верхня
Кожанка
Тростянка
Кропивна
Білотин
Білоуска
Ріпка
Ріпочка
Ріпка
Ріпка
Ріп

Карта 32. Черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.

Б І Л О Р У С Ь
Житомірська обл.
Чернігівська обл.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірпінь
Тетерів
Ворскла
Псел
Сула
Супой
Ужа
Ілля
Ствига
Горинь
Случ
Уборть
Норинь
Ствигорь
Жерев
Ірша
Бобер
Кожанка
Тальянка
Ірдинка
Кіровка
Ірдинка
Ірдинка
Ірдин

Карта 34. Айстра, Aster L.

Карта 35. Айстра степова, Aster amellus

мо'роз
л'о'нок
'дикий л'он
'божий л'он
'раїс'к'ий л'он
'с'ін'ій л'он
'баб'іне 'л'ето
'пан'с'к'ійе к'в'ітк'і
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
Прип'ять
Уж
Тетерів
Ірпінь
Ірша
Случ
Норин
Горинь
Ствига
Уборть
Ужа
Іпа
Кочерка
Кожушка
Ворсклка
Хорол
Трубіж
Сула
Супой
Ворскла
Коротка
Болотне
Ірдинка
Кожушка
Ірша
Ірпа
Бобер
Ужа
Ґорина
Ґнівань
Ствига
Норин
Горинь
Ужа
Тетерів
Ірпінь
Ірша
Случ
Уборть
Ужа
Іпа
Ствига
Ужа
Ірпінь

Карта 36. Мальва, Malva L.

Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
Уж
Тетерів
Вересня
Прип'ять
Ірпінь
Стугна
Унава
Ствига
Горинь
Случ
Уборть
Норинь
Ужа
Бобер
Ствига
Ірша
Ворскла
Оскол
Хорол
Псел
Трубіж
Сула
Супой
Снов
Десна
Остер
Брагинка
Ніжин
Рудка
Білка
Ґнєзна
Ґнєзна
Ґнєзна

Карта 37. Фіалка, Viola L.
б'рат'ік'і
брат'к'і
бра'точк'і
б'рат'ік'і_і_сест'р'ічк'і
ф'іалка
ф'е'алачка 'д'іка
мат_і_'мачуха
і'ван_і_'мачуха
і'ван_і_'марйа
д'уі'мовочка
а'н'утині і ґлазк'і
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
Київське водосховище
Прип'ять
Ірпінь
Тетерів
Ужа
Уборть
Норинь
Случ
Горинь
Ствига
Уж
Ілля
Тур'я
Ствохна
Ствохна
Ужанка
Ужанка
Кросна
Кросна
Ворсклка
Ворсклка
Сула
Сула
Ромен
Ромен
Ірпінь
Тетерів
Ужанка
Ужанка

Карта 38. Кукурудза, Zea mays L.

к'ійа'х'і
куку'руза
коча'ни
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
Уж
Тетерів
Вересня
Ірпінь
Унава
Случ
Горинь
Ствига
Норинь
Уж
Уж
Уж

похідні із *бу'лаб-*
похідні із *булб-*
похідні із *боб-*
бар'бул'к'і
'бул'к'і
карто'шинк'і
'йаблучка
'йагоди
описові позначення
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і н с ь к а о б л.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірпінь
Тетерів
Ворскла
Псел
Сула
Снов
Десна
Сейм
Ужа
Уборть
Случ
Горинь
Ствига
Норинь
Ствохна
Ствоха
Ствохна
Ствохна
Ствохна

Карта 40. Насіння (заг. н.)

на'с'ен':е
на'с'ен'еїко
семе'на
'с'емйа
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
оз. Зимовище
Прип'ять
Тетерів
Ірпінь
Унава
Уж
Норинь
Случ
Ствига
Ужа
Уборть
Ріка
Ріка
Ріка

Карта 41. Малі декоративні гарбузи

Карта 42. Помідор звичайний, Lycopersicom esculentum L.

помʼїдори
бакла'жани
пакла'жани
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
оз. Зимовище
Прип'ять
Уж
Тетерів
Верона
Ірша
Ужа
Бобер
Норинь
Случ
Горинь
Ствига
Ствигна
Олевськ
Хонава
Тарнава
Ворона
Ворона
Кросна
Болотна
Болотна
Борзна
Ріпка
Ріпка
Ріпка

Карта 43. Поширення лексем *лут* / *ˈлутʼе*

Карта 44. Чорниці, Vaccinium myrtillus L. (лексико-словотвірна карта)

чер'н'іка (чор'н'іка чар'н'іка)
чер'н'ік'і
чер'н'іца
чер'н'іци
'йагода
'чорнийе 'йагоди
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
Прип'ять
Уж
Тетерів
Ірпінь
Унава
Ужа
Норинь
Случ
Горинь
Ствига
Уборть
Вересня
Хонава
Тонка
Ірша
Ворскла
Псел
Сула
Трубіж
Супой
Снов
Десна
Остер
Сейм
Ріка
Ствига
Ужа
Уж
Бобер
Ціна
Ціна
Ґорина
Ґорина
Ґорина

Карта 45. Ожина, Rubus L.

о'жина
о'жини
йеже'в'іка
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і н с ь к а о б л.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірша
Тетерів
Ужа
Норинь
Случ
Горинь
Ствига
Ствигра
Уборть
Ілля
Ірпень
Унава
Хомора
Хорошка
Кросна
Ворскла
Сула
Ворсклиця
Ревна
Клевень
Ріка
Ріпка
Ріпка
Ріп

Карта 46. Журавлина болотна, Oxycoccus palustris

Карта 47. Брусниця, Vaccinium vitis idaea

Карта 48. Суниці лісові, Fragaria vesca L.

Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
Уж
Тетерів
Веретня
Ірпінь
Унава
Ствига
Норинь
Случ
Уборть
Ужа
Буйна
Ствига
Оскерка
Веретня
Хужівка
Тетерів
Терешка
Колотень
Колотень
Ірпінь
Унава
Случ
Уборть
Ужа
Буйна
Норинь

Карта 49. Малина, Ribus idaeus L.
ма'лина
ма'лини
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Тетерів
Ірпінь
Унава
Случ
Норин
Горинь
Буг
Ствига
Ствига
Уж
Уж
Ужа
Ужа
Березність
Горинь
Бобрик
Верески
Хозина
Ірша
Кропивна
Білотин
Білотин
Білотин

Карта 50. Осика, Populus tremula L.

Карта 51. Омела біла, Viscum album L.

оме'ла
в'е'ха
ва'рон'аче куб'ло
м'ет'ла
глу'ха га'ї:а
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
київське водосховище
Прип'ять
Тетерів
Ірпінь
Ірша
Уж
Ужа
Норинь
Случ
Уборть
Ствига
Ілля
Бобер
Горинь
Ствигра
Верясна
Хомора
Тростянка
Кожанка
Білка
Ороська
Ясенка
Ясенка
Ясенка

Карта 52. Сосна звичайна, Pinus sylvestris L.

Карта 53. Білий гриб, Boletus edulis

гриб
'б'елий гриб
насто'йашчиї гриб
нату'рал'ниї гриб
с'воїс'киї гриб
бара'в'ік
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірша
Тетерів
Норин
Случ
Ствига
Горинь
Ствохна
Буг
Вересня
Хомора
Тростянка
Кросна
Білка
Ірпінь
Унава
Ужа
Ілля
Ствоїна
Ствоїна
Ствоїна

Карта 54. Гриб родини болетових, схожий на боровик, синіє від дотику

за'йечийе гри 'би
'пол'с'к'ійе гри'би
глу'х'ійе гри'би
'чорнийе гри 'би
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
Прип'ять
Уж
Тетерів
Вереня
Ірша
Ужа
Норинь
Случ
Уборть
Ствига
Брагинець
Ствига
Ствига
Ствига

похідні від *Микол-*
назви з коренем *май-*
назви з іншими коренями
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірша
Тетерів
Ужа
Норинь
Случ
Уборть
Ствига
Гуйва
Бобер
Ствига
Ужа
Брагинка
Верясня
Хомора
Ірпень
Унава
Кросна
Белятка
Сушиця
Ровенка
Белятка
Белятка
Буш
Белоозерка
Ужа
Белоозерка
Ірша
Ужа
Ужа
Ужа

Карта 56. Підберезовик (бабка), Leccuinum scarbum S.F. Gray

'бабк'і
о'бабок
'бабочк'і
о'бабочк'і
о'бабк'і
пудбе'резовик
пудб'е'розн'ак
пудбе'резник
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
Уж
Тетерів
Верона
Приплять
Норинь
Ствига
Ірша
Уша
Ужа
Ужа
Ужа

Карта 57. Підосичник, Leccuinum aurantiacum S.F. Gray
красн'ук'і
красн'уч'к'і
красного'лов'ік'і
красного'лови гриб
пудо'синов'ік'і
пудо'с'ін:ік
'бабк'і
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
київське водосховище
Горинь
Ужа
Уж
Тетерів
Верютин
Ірпінь
Унава
Сапіж
Норин
Ствига
Уборть
Ствига
Ужанка
Ужанка
Ірша
Ірша
Ірша

Карта 58. Маслюки, Boletus luteus

мас'л'ата
масл'ук'і
мас'л'ан'ік
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
Київське
Поліське
Прип'ять
Уж
Ірпінь
Тетерів
Ужа
Норин
Случ
Горинь
Ствига
Уборть
Ствигна
Буг
Мухавець
Лань
Ствига
Верхня
Хомора
Ірша
Кросна
Білостоцька
Білостоцька
Ужа

Карта 59. Порхавка, Lycoperdom Pers.

ˈпушкʼі
дождˈеˈвийе ˈпушкʼ
ˈпухоўкʼі
ˈпурхалкʼі
дошчоˈвʼік
хлоˈпушкʼі
ˈбабка
соˈбачˈійе ˈйаіца
ˈгубка
назви з іншими коренями
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ілля
Тетерів
Ірша
Ужа
Норинь
Случ
Уборть
Гнилоп'ять
Ствига
Ствигра
Ужа
Вересня
Хоробрий
Ірпень
Кагарлик
Унава
Росава
Рось
Роська
Гнилий Тікич
Гнилий Ташлик
Синюха
Південний Буг
Ингулець
Інгул
Дніпро
Ворскла
Псел
Сула
Удай
Снов
Десна
Сейм
Ипуть
Сожа
Беседь
Ипуть
Сож
Ипуть
Сожа
Беседь
Ипуть
Сож
Ипуть
Сожа
Беседь
Ипуть
Сож

Карта 60. Рижик, Lactarius S.F. Gray

вуʼжачкʼі
гаʼдʼучкʼі
гаʼдʼучийе гриʼби
паʼганкʼі
поʼгани грʼіб
дурʼни грʼіб
дурʼманкʼі
отґрунийе гриби
нейесʼтʼівниї гриби
мухоʼмори
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірша
Тетерів
Ірпінь
Унава
Ворскла
Сула
Псел
Снов
Десна
Сейм
Ужа
Ствига
Ствигра
Норинь
Случ
Горинь
Буг
Іква
Ствохна
Ствохна
Ствохна

Карта 62. Гриб; наріст на стовбурі, пні дерева

Карта 63. [а] в ненаголошеній позиції (крім кінцевого відкритого складу)
[а] кар'топл'а
[о]<[а] кор'топл'а
[о]<[а] спорадично, лише в конкретних словах
[о^а], [а^о]<[а]
[о]<[а] тільки в дієслівних формах минулого часу чол. роду (с'лухоў)
[о] в структурі [т'ребо]
Використано матеріали ЛАНП, к.5.
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Київська обл.
Чернігівська обл.
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірпень
Тетерів

Карта 64. [ро], [ра], [ре] в структурі *кропива*

Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
Уж
Тетерів
Вереня
Ірпінь
Унава
Случ
Припять
Норинь
Ствигора
Уж
Бобер
Ірша
Олешня
Вереня
Хочева
Торчева
Колодня
Болотня
Брагинка
Ствигора
Случ
Унава
Ірша
Бобер
Уж
Норинь
Припять
Тетерів
Вереня
Ірпінь
Болотня
Колодня
Торчева
Хочева
Олешня
Вереня
Уж
Брагинка

Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
'г'іроўк'і
'макоўк'і
'л'іл'ейі
ло'пушник
'рикоўк'і (ригоўк'і)
Використано матеріали ЛАНП (к.98)
Київське водосховище
Прип'ять
Уж
Ірша
Тетерів
Норин
Случ
Уборть
Ужа
Ілля
Вересня
Хомора
Ірпень
Унава
Тростянець
Ірдинка
Кросна
Білотин
Ворсклиця
Сула
Ворскла
Псел
Сейм
Десна
Снов
Білоцерківка
Гнилий Тікич
Гнилий Тікич
Ірпінь
Буг
Білостока
Білостока
Білостока

Карта 66. Фонетичні ізоглоси. І.

Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
оз. Зимовище
Припять
Уж
Тетерів
Ірпінь
Стугна
Унава
Ствига
Норинь
Случ
Ужа
Уж
Вереща
Ходорка
Ходка
Ірша
Брагинка
Ствига
Норинь
Случ
Ужа
Уж
Вереща
Ходка
Ірша
Брагинка
Тетерів
Ірпінь
Стугна
Унава

Карта 67. Фонетичні ізоглоси. II.

Карта 68. Лексико-словотвірні ізоглоси. І.
дифузний ареал номінації калюжниці болотної
цар‿ˈзʼелʼ:е
пˈлʼушнʼік
пан-/пах-
чар‿ˈзʼелʼ:е
ˈпансʼкʼі кˈвʼеткʼі
серпоˈрʼез
відсутність / наявність номінації галінсоги дрібноквіткової
‿‿‿ ˈлопух ʻкалюжниця болотнаʼ
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Чернігівська обл.
КИЇВСЬКЕ ВОДОСХОВИЩЕ
оз. Зимовище
Прип'ять
Уж
Тетерів
Верема
Олевськ
Хорнява
Тарнава
Болотна
Бобер
Ірша
Ужа
Брагинка
Норинь
Сновь
Ріпка
Гнилий
Білокорець
Ірпень
Унава
Ужа
Брагинка

Карта 69. Лексико-словотвірні ізоглоси. II.
ˈґіроўка
нульова реалізація лексеми бакла ˈжан
ˈпомідор звичайний
пудоˈсінов'ік
красного ˈлов'ік
бˈрат'ік
бˈрат'ік і сестˈр'ічка
метатезовані форми лексеми рогоˈза
лобоˈда ˈщирица звичайна
буˈрачикˈ і ˈщирица звичайна
Б І Л О Р У С Ь
Житомирська обл.
Київське водосховище
Чернігівська обл.

Карта 70. Лексико-словотвірні ізоглоси. III.

Карта 71. Зони концентрації діалектних явищ
східна діалектна зона
центрально-західна діалектна зона
північна діалектна зона
Б І Л О Р У С Ь
Б І Л О Р У С Ь
Ж и т о м и р с ь к а о б л.
Ч е р н і г і в с ь к а о б л.
київське
волосковиле
Тетерів
Ірпінь
Ужа
Уж
Норинь
Случ
Горинь
Ствига
Цна
Ипуть
Сожа
Остер
Снов
Десна
Сула
Псел
Ворскла
Хорол
Пруть
Припять
Кременка
Ворскла
Сейм
Сула
Ромен
Клевень
Бобрик
Бобрик
Ірпінь
Ужа
Уж
Норинь
Случ
Горинь
Ствига
Цна
Ипуть
Сожа
Остер
Снов
Десна
Сула
Псел
Ворскла
Хорол
Пруть
Припять
Кременка
Ворскла
Сейм
Сула
Ромен
Клевень
Бобрик
Бобрик

КОМЕНТАРІ ДО КАРТ

Фонетичні карти

Карта 1. ‘Береза, Betula’. Знаком для *бе'реза* у н. пп. 6, 10, 12, 14, 26, 34, 36, 38 скартографовано *б˙е'реза*, у н. пп. 3, 5, 23, 24, 26, 28—32, 37 — *б’е'реза*; знаком для *б’е'р’еза* у н. пп. 4, 13, 15, 18, 19, 21, 24, 38, 40, 41 — *бе'р˙еза*, у н. пп. 19, 27—29, 35, 40 — *б’е'р˙еза*, у н. пп. 20, 39 — *б˙е'р˙еза*, у н. пп. 10, 38 — *бе'р˙ези*^{і}, у н. п. 38 — *бе'р’ези*^{і}, у н. п. 2 — *б˙е'р˙ези*^{і}, у н. п. 1 — *б’е'р˙ези*; знаком для *б’е'роза* у н. п. 23 — *бе'рози.*

Карта 2. ‘Буяхи, лохина, Vaccinium uliginosum L.’. Знаком для *буйа'к’і* скартографовано у н. пп. 3, 7, 19, 36, 37 — варіант *буйа'ки*^{і}; у н. пп. 6, 11 — *буйа'к˙и*^{і}, у н. пп. 10, 11, 18, 36 — *буйа'ки*, у н. п. 40 — *буйа'к˙и*, у н. пп. 3, 27 — *буйа'к’і*^{и}, у н. п. 11 — *буйа'к˙і*^{и}, у н. п. 19 — *буйа'кі*^{и}, у н. пп. 6, 21 — *буйа'к˙і*; знаком для *буйа'х’і* у н. п. 13 передано варіант *буйа'хи*.

Карта 4. ‘Верес звичайний, Calluna vulgaris Hill.’. Знаком для *'в˙ерес* у н. п. 12 передано *'в˙ер˙ес*.

Карта 5. ‘Жито посівне, Secale cereale L.’. Знаком для *'жито* у н. пп. 3, 7, 10—15, 19, 30, 34, 36, 38—42 скартографовано *'жи*^{і}*то*, знаком для *'ж’іто* у н. пп. 3, 4, 7, 22, 33, 34, 40, 41 — варіант *'ж’і*^{и}*то*, у н. пп. 25, 32, 37 — варіант *'ж˙іто*, знаком для *'жіто* у н. п. 36 позначено *'жі*^{и}*то*. Варіанти *'жито* у н. пп. 12а, 36а, *'жи*^{і}*то* у н.пп. 12а, 16 скартографовано за [48, с. 117], у н. п. 34а — за [ГУМ, с. 117].

Карта 7. ‘Кропива, Urtica L.’. Знаком для *кра'п’іва* у н. п. 20 скартографовано фонетичний варіант *кра'п’і*^{и}*ва*, у н. п. 40 — *кра'п˙і*^{и}*ва*; знаком для *кроп’і'ва* у н. п. 42 — *кропи'ва.*

Карта 8. ‘Лоза’. Знаком для *ла*^{а}*'за* у н. пп. 25, 32 скартографовано *ло*^{а}*'за.* У н. п. 7а *ло'за* скартографовано за [ГУМ, с. 114].

Карта 9. ‘Очерет звичайний, Phragmites australis L.’. Знаком для *оче'рет* скартографовано фонетичний варіант *аче'рет* у н. пп. 14, 19, 27, 32, 34, 38, 41, у н. пп. 34, 37, 41 — *ач˙е'рет*, у н. п. 4 — *оч’е'рет*, у н. п. 38 — *оч˙е'рет*, у н. п. 40 — *ач’е'рет*; знаком для *оче'рот* у н. пп. 28, 29, 31 — *ача'рот*, у н. пп. 20, 24 — *оч˙е'рот*, у н. п. 26 — *оч’е'рот*, у н. п. 29 — *о*^{а}*ча'рот*, у н. пп. 19, 29 — *ча'рот*; знаком для *оче'р’ет* у н. п. 37 — *ач’е'р’ет*, у н. п. 33 — *ач’е'р˙ет*, у н. пп. 26, 41 — *оч˙е'р’ет*, у н. пп. 35, 40 — *оче'р˙ет*; знаком для *ка'миш* у н. п. 27 — *ка'ми*^{і}*ш*.

Карта 10. ‘Пижмо звичайне, Tanacetum vulgare L.’. Знаком для *'п’іжма* у н. пп. 14, 30, 32, 34, 36, 37 скартографовано *'п˙іжма*, у н. пп. 7, 38 — *'п’і*^{и}*жма*, у н. пп. 21, 40 — *'п˙і*^{и}*жма*; знаком для *'пижма* у н. п. 42 — *'пи*^{і}*жма*; знаком для *г'л’існ’ік* у н. п. 31 — *г'л’іс’н’ік.*

Карта 11. ‘Пшениця звичайна, Triticum vulgare Vill.’. Знаком для *пше'ница* у н. пп. 1, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 34а, 38—42 скартографовано *пше'ни*^{і}*ца*, у н. пп. 33, 42 — *пше'ниц’а*, у н. п. 34 — *пше'ниц˙а*, у н. п. 7 — *пше'ни*^{і}*ц’а*, знаком для *пше'ніца* у н. п. 3 — варіант *пше'н˙і*^{и}*ца*, знаком для *пше'н’іца* у н. пп. 26, 29 — варіант *пше*^{а}*'н’іца.* У н. пп. 12а, 36а варіант *пше'н’іца* скартографовано за [48, с. 118]; у н. п. 34а варіант *пше'ни*^{і}*ца* скартографовано за [ГУМ, с. 117].

Карта 12. ‘Рядовка, Tricholoma flavovirens’. Знаком для *зе'л'онк'і* у н. пп. 3, 41 скартографовано *зе'л'онки*^{і}, у н. п. 38 — *зе'л'онк'і*^{и}, у н. пп. 19, 38 — *зе'л'онка*; знаком для *з'е'л'онк'і* скартографовано у н. п. 27 — *з'е'л'онки*^{і}, у н. п. 21 — *з'е'л'онк˙і*.

Карта 13. ‘Чорниці, Vaccinium myrtillus L.’ (фонетична). Скартографовано основу *черн-* (*чорн-, чарн-*) у лексемі *чор'ниц'і* ‘чорниці, Vaccinium myrtillus L.’ — вияв ненаголошеного [е] після шиплячих перед твердим приголосним. Аналогічне фонетичне явище в нижньонадприп’ятських говірках представлено в ЛАНП (к. 17).

Лексико-словотвірні карти

Карта 14. ‘Аїр тростиновий, Acorus calamus L.’. Знаком для 1 у н. пп. 1—4, 6—9, 11, 13—15, 18—20, 22, 24, 36, 37, 40 позначено *та'тарка*, у н. п. 2 — *та'тарки*; знаком для 2 у н. п. 5 позначено *та'тарн'ік*, у н. пп. 6, 10 — *та'тарни*^{і}*к*, н. п. 10 — *та'тарн'і*^{и}*к*; знаком для 3 у н. пп. 28, 30 позначено *та'тара*; знаком для 4 у н. п. 11 позначено *та'тарс'ке 'з'ел':е*, у н. п. 14 — *та'тарс'ке 'з'іл':а*; знаком для 5 у н. пп. 10, 36 позначено *та'тар‿'з'ел':е*; знаком для 6 у н. пп. 20, 21, 24—26 позначено *п'л'ушн'ік*, у н. пп. 20, 21, 27, 34а — *п'л'ушн'ак*, у н. пп. 23, 29 — *пл'уш'н'ак*; знаком для 7 у н. пп. 25, 26 скартографовано *с'воїс'к'ії п'л'ушн'ік*, у н. п. 27 — *с'воїс'к'і*^{і} *п'л'ушн'ак*, *с'воїск'і п'л'ушн'ак*, у н. п. 23 — *с'воїс'к'ії п'л'ушн'ак*; знаком для 8 у н. п. 31 скартографовано *п'л'ушн'ік па'хучи*^{і}, у н. п. 27 — *па'хуч'і*^{и}*ї п'л'ушн'ак*, у н. п. 34а — *па'хуч'ії пл'уш'н'ак*; знаком для 9 у н. пп. 2, 29, 39, 40 позначено *цар‿'з'ел':е*, у н. пп. 20, 40 — *цар‿'з'ел':а*, у н. пп. 30, 40 — *цар‿'з'іл':а*; знаком для 10 у н. п. 41 скартографовано *'царс'ке 'з'ел':а*; знаком для 11 у н. пп. 37, 38 скартографовано *чар‿'з'ел':е*, у н. п. 36 — *ч˙і*^{е}*р‿'з'ел':е*; знаком для 12 у н. п. 7 скартографовано *лепе'ха*, знаком для 13 у н. п. 3 — *лепеш'н'ак*; знаком для 14 у н. п. 33 — *пах*; знаком для 15 у н. п. 35 — *па'хуча тра'ва*; знаком для 16 у н. п. 34 — *па'н'ушка*; знаком для 17 у н. п. 42 — *'л'ал'к˙і*; знаком для 18 у н. п. 32 — *'йав'ір*, *'йар˙ії*. ~. У н. п. 36а діалектологічні джерела фіксують назву *'царс'ке 'з'іл':е* [48, с. 156].

Карта 15. ‘Латаття біле, Nymphaea alba L.’. У сучасних чорнобильських говірках ареал поширення лексеми *'г'іроўка* вужчий, ніж це засвідчено у ЛАНП [ЛАНП, к. 98].

Знаком для *'л'іл'ійа* позначено у н. пп. 6, 32 — *'л'іл'ейа*, н. пп. 2, 12, 15, 18, 28, 35, 42 — *'л'іл'ійі*, н. пп. 5, 8, 9, 19, 31, 33, 37 — *'л'іл'ейі*; знаком для *'л'іл'ійа 'б'ела* у н. п. 32 — *'л'іл'ейа 'б'ела*; знаком для *'л'іл'ейа л'удс'ка* у н. п. 37 — *'л'іл'ейі л'удс'к'ійе*; знаком для *'макоўка* у н. п. 1 — *'макоўк'і*, н. п. 2 — *'мако*^{у}*ўк'і*, н. пп. 22, 31, 40 — *'макаўк'і*; знаком для *'г'іроўка* у н. п. 28 — *'г'іраўка*, н. пп. 21, 26, 28, 29 — *'г'іроўк'і*, н. п. 27 — *'г'іроўк'і*^{и}, н. п. 34 — *'г'іраўк'і*, н. пп. 20, 24 — *'г˙і*^{и}*роўк'і*, н. пп. 20, 24, 33 — *'ги*^{і}*роўк'і*. Знаком для *'р'ікоўка* передано у н. п. 23 — *'р'ікоўк'і*, у н. п. 30 також позначено *'р'ігоўк'і*.

Карта 16. ‘Глечики жовті, Nuphar luteum L.’. Знаком для 1 у н. пп. 4, 14, 30, 33, 38—40 скартографовано *'л'іл'ійа*; у н. п. 32 — *'л'іл'ейа*, н. пп. 2, 18, 28, 35 — *'л'іл'ійі*, н. пп. 5, 8, 19, 31, 33, 37 — *'л'іл'ейі*; знаком для 2 у н. п. 36 — *'л'іл'ійа 'жоўта*; у н. п. 32 — *'л'іл'ейа 'жоўта*; знаком для 3 у н. п. 37 — *'л'іл'ейі 'кон'ск'ійе*; знаком для 4 у н. пп. 21, 28, 29, 31 — *'г'іроўк'і*, у н. пп. 22, 31, 34 — *'г'іраўк'і*; у н. пп. 20, 24 — *'г˙і*^{и}*роўк'і*, *'ги*^{і}*роўк'і*, у н. п. 33 — *'г'і*^{и}*роўк'і*, *'ги*^{і}*роўк'і*; у н. п. 27 — *'г'іроўк'і*^{и}, у н. п. 25 — *'г'іроўка*, у н. п. 28 — *'г'іраўка*; знаком для 5 у н. п. 22 — *кон'ск'ійе 'г'іраўк'і*, н. пп. 20, 24 — *'кон'ск'ійе 'г˙і*^{и}*роўк'і*, н. п. 33 — *конск'ійе 'г'іраўк'і*; знаком для 6 у н. п. 40 — *'макаўк'і*, н. пп. 1, 40 — *'макоўк'і*, н. п. 2 — *'мако*^{у}*ўк'і*; знаком для 7 у н. п. 41 — *'жоўта 'макаўка*; знаком для 8 у н. п. 41 — *вад'а'нийе 'макаўк'і*; знаком для 9 у н. п. 10 — *г'лечики*^{і}, у н. п. 40 — *г'лечи*^{і}*к'і*; знаком для 10 у н. п. 15 — *бал'бутк'і*, у н. пп. 13, 15 — *бал'бутк˙і*^{и}, у н. пп. 12, 15— *бал'буд*^{т}*к'і*; знаком для 11 у н. пп. 13, 15 — *бал'бутачк˙і*^{и}; знаком для 12 у н. п. 6 — *кор'зи*^{і}*нк'і*; знаком для 13 у н. п. 30 — *'р'ігоўк'і*, *'р'ікоўка*, у н. п. 23 — *'р'ікоўк'і*. У н. п. 27 відзначене ситуативне вживання номена *'г'іроўка* з означеннями: *'г'іроўк'і*^{и} *не'поўнийе*, *'г'іроўк'і*^{и} *шалу'д'ів˙і*^{и}*йе*.

Карта 17. ‘Галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora’. Знаком для 1 у н. пп. 13, 14, 19, 20, 22, 23а, 24—26, 28, 30, 31, 40, 40а скартографовано *дурˈне ˈзʼелʼ:е*, у н. пп. 21, 27, 40 — *дурˈне ˈзʼелʼ:а*; знаком для 2 у н. п. 22 — *дурˈман*; знаком для 3 у н. пп. 37 — *америˈканс’ке ˈзʼелʼ:е*, у н. п. 5 — *амерʼіˈканс’ке ˈзʼелʼ:е*; знаком для 4 у н. п. 14 — *амʼерʼіˈканка*; знаком для 5 у н. п. 19 — *куˈбанс’ке ˈзʼелʼ:е*; знаком для 6 у н. п. 19 — *куˈбʼінск’е ˈзʼелʼ:е*, *куˈбʼінс’кʼеˈзʼелʼ:е*; знаком для 7 у н. п. 40 — *баˈлотн’е ˈзʼелʼ:е*; знаком для 8 у н. п. 40 — *ˈдиᵢкʼе ˈзʼелʼ:е*; знаком для 9 у н. п. 28 — *нʼіˈмец’ка траˈва*; знаком для 10 у н. п. 23 — *ˈполʼсʼке ˈзʼелʼ:е*; знаком для 11 у н. п. 4 — *ˈшандра*; знаком для 12 у н. п. 4 — *дрʼісˈтуха*; знаком для 13 у н. п. 34 — *макˈрˑец*; знаком для 14 у н. п. 6 — *украˈйінс’кий горˈчак*; знаком для 15 у н. п. 32 — *невмиˈруха*, *неўмиᵢˈруха*; знаком для 16 у н. п. 36 — *гуˈлʼаї*; знаком для 17 у н. п. 8 — *ˈмʼелкʼіᵢ бурˈйан*; знаком для 18 у н. п. 33 — *ваˈсилʼкʼі*, *василᵃˈкʼі*; знаком для 19 у н. п. 13 — *куˈбʼінʼсʼка краˈсʼавʼічка*; знаком для 20 у н. п. 29 — описове позначення *те шо зˈмогʼілок наˈнесло*. Діалектоносії відзначають, що сама фітореалія є новою, цим зумовлена варіативність у її називанні. У н. п. 32 назва галінсоги дрібноквіткової засвоєна від носіїв питомої говірки с. Недра Баришівського р-ну Київської обл., куди переселені вихідці із с. Лелів.

Карта 18. ‘Рогіз широколистий, Typha latifolia L.’. Знаком для *рогоˈза* передано варіанти у н. пп. 14, 21, 29, 31—34, 37, 38, 40 — *рагаˈза*, н. п. 34 — *регаˈза*, н. п. 28 — *рˑегаˈза*; знаком для *гороˈза* — у н. пп. 19, 20, 22, 24, 25, 27, 38, 41 — *гараˈза*.

Карта 19. ‘Суцвіття рогозу широколистого’. Знаком для 1 у н. п. 37 скартографовано *пуˈхоўка*, у н. п. 38 — *пуˈхоўкʼі*, у н. пп. 14, 19 — *ˈпухаўкʼі*; знаком для 2 у н. п. 33 — *ˈпушкʼі*; знаком для 3 у н. п. 27 — *ˈшиᵢшка*, у н. п. 31 — *ˈшˑіᵘшка*, у н. п. 5 — *ˈшʼішкʼі*; знаком для 4 у н. п. 20 — *ˈшиᵢшечкʼіᵘ*; знаком для 5 у н. пп. 18, 23, 25, 27, 35, 40 — *кʼійаˈхʼі*, у н. п. 36 — *кʼійаˈхи*, *кʼійаˈхиᵢ*, н. п. 30 — *кˑійаˈхˑі*, н. п. 29 — *кʼійіᵉˈхʼі*; знаком для 6 у н. п. 33 — *кʼійашˈкʼі*; знаком для 7 у н. п. 30 — *кʼійаˈшок пуˈшисти*; знаком для 8 у н. пп. 2, 4, 6, 22, 32 — *каˈчалкʼі*; знаком для 9 у н. пп. 4, 6 — *каˈчалочкʼі*; знаком для 10 у н. п. 41 — *буˈлаўкиᵢ*, *буˈлаўкʼі*; знаком для 11 у н. п. 24 — *камʼіᵘˈшʼіᵘ*; знаком для 12 у н. п. 21 — *рагаˈза*; знаком для 13 у н. п. 3 — *ˈпалачкʼі*; знаком для 14 у н. п. 31 — *ˈкотʼікʼі*, у н. п. 42 — *ˈкотикʼі*; знаком для 15 у н. п. 26 — *гоᵛˈлоўкʼі*.

Карта 20. ‘Деревій, Achillea millefolium’. Знаком для *серпоˈрʼез* передано у н. п. 5 — *серпоˈрˑез*, н. п. 37 — *серпаˈрʼез*, н. пп. 21, 26 — *сʼерпоˈрʼез*, н. пп. 20, 24 — *серпоˈрʼеᵢз*, н. п. 33 — *сʼерпаˈрʼез.* Знаком для *серпоˈрʼезнʼак* передано у н. пп. 6, 7 — *серпоˈрˑезнʼак*, н. п. 28 — *сʼерпаˈрʼезнʼак*, н. п. 23 — *сʼерпоˈрʼезнʼак*, н. п. 37 — *серпаˈрʼезнʼак*, н. п. 7 — *серпоˈрˑезнʼак*, *серпоˈриᵢзнʼак*, н. п. 38 — *серпоˈрʼеᵢзнʼак*. Знаком для *сʼерпоˈрʼезнʼік* передано у н. пп. 27, 31 — *серпоˈрˑезнʼік*, н. п. 15 — *серпоˈрʼезнʼік*, н. п. 30 — *сʼерпоˈрˑезнʼік*, н. п. 29 — *сʼерпаˈрʼезнʼік*, н. п. 7 — *сирпоˈрʼізник*, н. п. 40 — *серпаˈрʼезник*, н. п. 34 — *серпаˈрʼезниᵢк*, н. пп. 32—34 — *серпаˈрʼезнʼік*. Знаком для *дереˈвʼії* позначено у н. пп. 1, 7, 11 — *дереˈвʼеї*.

Карта 21. ‘Звіробій, Hypericum perforatum L.’. Знаком для *звʼероˈбої* також передано варіанти у н. п. 7 — *звʼіроˈбʼії*, *звʼероˈбʼії*, н. п. 5 — *звʼіроˈбої*, н. п. 33 — *звʼіраˈбої*, н. пп. 11, 24, 30, 42 — *зверо́бої*, н. пп. 14, 31—34, 37, 38 — *звераˈбої*, н. п. 22 — *звˑераˈбої*, н. пп. 1, 6 — *звˑероˈбої*, н. пп. 13, 14, 17, 20, 28, 33, 38, 40, 41 — *звʼераˈбої*, н. пп. 8, 9, 23, 26 — *зʼвʼероˈбої*, н. пп. 21, 29 — *зˑвʼераˈбої*, н. п. 30 — *зˑвʼераˈбої*; знаком для *криˈвавец* у н. пп. 27, 30, 40 передано *крˑіᵘˈвавец*, у н. п. 32 — *криᵢˈвавец*; знаком для *криˈвавник* у н. п. 32 передано *криˈвавниᵢк*.

Карта 22. ‘Калюжниця болотна, Caltha palustris L.’. У н. п. 5 семантику лексеми визначено неточно. У н. п. 28 знаком для *ˈлопух* передано *лапуˈхʼі*, у н. п. 5 — *лопуˈхʼі*; у н. п. 19 знаком для *ˈлотатʼ* також передано *ˈлотатʼᵘ*; знаком для *балˈбуткʼі* у н. пп. 13, 15 передано варіант *балˈбуткˑіᵘ*, знаком для *балˈбуточкʼі* в цих же н. пп. позначено *балˈбутачкˑіᵘ*.

Карта 23. ‘Багно звичайне, Ledum palustre L.’. Знаком для *баˈгулʼнʼак* у н. п. 14 позначено *баˈгулʼнʼік*.

Карта 24. ‘Кульбаба лікарська, Taraxagum officinale L.’. У н. п. 13 знаком для *кулˈбаба* передано варіант *кулˈбаби*, у н. п. 13, 27, 36 — *кулˈбаб’іᵘ*, у н. п. 33 — *кулˈбабі.* Знаком для *кулˈбабки* у н. п. 13 передано фонетичний варіант *кулˈбабк˙иⁱ*. У н. п. 14 знаком для *молочˈн’ак* передано фонетичний варіант *малачˈн’ак.* Знаком для *одуˈванчик’і* картографовано у н. п. 7 — *одуˈван’чик*, н. п. 36 — *одуˈван’ч’ік*, н. п. 14 – *адуˈванч’ік*, н. п. 34 — *адуˈван˙ч’ік*, н. п. 28 — *адуˈван’ч’ік*, н. п. 22 — *адуˈван˙ч˙иⁱк’і*, н. пп. 31, 33 — *адуˈванчик’і*, н. п. 19 — *адуˈванчиⁱк’і*, *адуˈван’ч˙ік*, *аᵒдуˈванчиⁱк’і.* Знаком для *надуˈванчик’і* у н. п. 27 картографовано *надуˈван’чик˙іᵘ*.

У н. пп. 34 і 36, де функціонують синонімічні позначення кульбаби лікарської, відзначено, що номени є часово маркованими: *адуˈван˙ч’ік* (н. п. 34) і *молочˈн’ак* (н. п. 36) функціонують у мовленні старшого покоління діалектоносіїв.

Карта 25. ‘Грицики звичайні, Capsella bursapastoris L.’. Знаком для *гˈр’іцик’і* у н. п. 11 передано варіант *гˈр’іᵘцик’іᵘ*; н. п. 6 — *гˈр’іᵘцик’і*; н. п. 27 — *гˈр’іциⁱк’і*; н. пп. 4, 28 — *гˈр˙іцик’і*; знаком для *пасˈтушйа ˈсумка* у н. п. 38 передано варіант *пасˈтушйа ˈсумка*, н. п. 27 — *пасˈтуш’і ˈсумк’і*; н. пп. 14, 21 — *пастуˈхова ˈсумка*; знаком для *пасˈтушийе ˈсумачк’і* у н. п. 27 — *пасˈтушйі ˈсумачк’і*; знаком для *чере*ˈ*в’ічн’ік* у н. п. 29 також передано варіант *чере*ˈ*в’ішн’ік*.

Карта 26. ‘Кропива жалка, Urtica urens L.’. Знаком для ˈ*жижка* у н. пп. 6, 7, 20, 21, 24, 31, 34, 38, 40, 41 передано варіант *жиⁱжка*, у н. п. 30 — ˈ*ж˙иⁱжка*, у н. пп. 23, 32 — ˈ*ж’іжка*, н. пп. 7, 22, 27, 39 — ˈ*ж’іᵘжка*, н. пп. 26, 34—36 — ˈ*ж˙іжка*, н. пп. 31, 32 — ˈ*ж˙іᵘжка*, н. п. 6 — ˈ*жіжка*, н. п. 12 — ˈ*жічка*; знаком для *жаˈл’уча краˈп’іва* у н. п. 23 — ˈ*жал’ача крап’іˈва*, н. пп. 3, 28 — *жаˈл’уча крап’іˈва*; знаком для *жˈгуча крап’іˈва* у н. п. 28 — *жˈгуча кре*ˈ*п’іва*.

Карта 27. ‘Собача кропива звичайна, Leonurus cardiaca L.’. Знаком для *пусˈтирн’ік* у н. п. 11 передано *пусˈтирн’іᵘк*, у н. п. 33 — *пусˈтиᵘрн’ік*, у н. п. 41, 42 — *пусˈтирниⁱк*; знаком для *соˈбача краˈп’іва* у н. пп. 4, 7, 36 — *соˈбача кроˈп’іва*, у н. пп. 5, 28, 41 — *саˈбача краˈп’іва*, у н. пп. 22, 32, 37 — *саˈбача крап’іˈва*, у н. п. 28 — *соˈбача кре*ˈ*п’іва*, у н. п. 34 — *саˈбач’а кре*ˈ*п’іва*, у н. пп. 20, 24 — *крап˙иᵘва саˈбача*, у н. п. 8 — *соˈбача кроˈпива*; знаком для *соˈбача м’йата* у н. п. 37 — *саˈбача м’йата*; знаком для *краˈп’іва ˈдика* у н. п. 41 — *краˈп’іва ˈдиⁱка*.

Карта 28. ‘Лопух справжній, Arctium lappa L.’. Знаком для ˈ*лопух* позначено у н. п. 14 — *лаˈпух*, н. п. 38 — *лапуˈхиⁱ*, н. п. 4 — *лопуˈх’і*; знаком для *ре*ˈ*п’ех* у н. п. 41 — *р˙е*ˈ*п’еⁱх*, *ре*ˈ*п’еⁱх*, н. п. 40 — *р˙е*ˈ*пiex*, н. п. 30 — *ре*ˈ*п’ex*, н. п. 19 — *раˈпiex*, н. п. 29 — *раˈп’ех*, *раˈп’еⁱх*, н. пп. 6, 42 — *репˈйах*, н. п. 37 — *ре*ˈ*пах*; знаком для *реп’е*ˈ*х’і* — н. п. 28 — *реᵃп’е*ˈ*х’і*, *реп’е*ˈ*х’і*, н. п. 31 — *рап’аˈх’і*, н. п. 42 — *репйаˈх’і*; знаком для *р’е*ˈ*п’ешн’ік* у н. п. 12 — *ре*ˈ*п’ешн’ік*, н. пп. 14, 27, 29 — *раˈп’ешн’ік*; знаком для *ре*ˈ*п’ешн’ак* у н. п. 11 — *р˙е*ˈ*п’ешн’ак*.

Карта 29. ‘Череда трироздільна, Bidens tripartita L.’. Знаком для *чере*ˈ*да* скартографовано у н. п. 2 — *ч˙ере*ˈ*да*, у н. пп. 1, 5, 22 — *ч’ере*ˈ*да*; знаком для *воўчˈк’і* скартографовано у н. пп. 2, 32 — *вовчˈк’і*, у н. п. 30 — *вовчˈк˙иⁱ*, у н. п. 7 — *воўчˈк’іᵘ*, у н. п. 19 — *вôўчˈк’і*, у н. п. 38 — *воᵘ̆ўчˈк’іᵘ*, у н. пп. 18, 22, 29, 31 — *воᵘ̆ўчˈк’і*, у н. пп. 1, 4, 6, 23 — *вуўчˈк’і*, у н. п. 27 — *вуўчˈк’іᵘ*, у н. п. 34 — *вавчˈк’і*, у н. п. 33 — *ваўчˈк’і*. У н. п. 12а у джерелах зафіксовано *воўч˙ˈк’іᵘ* [48, с. 148].

Карта 30. ‘Цикорій дикий, Cichorium intybus L.’. Знаком для *пет*ˈ*ров’і батоˈги* передано у н. п. 11 — *пет*ˈ*ров’іᵘ батоˈги*, н. п. 1 — *п˙ет*ˈ*ров’ійе батоˈг’іᵘ*, н. п. 4 — *п˙ет*ˈ*ров’іᵘйе батоˈгиⁱ*, н. п. 33 — *пет*ˈ*ров’і батаˈг˙иⁱ*, н. п. 7 — *пет*ˈ*ров’і батоˈгиⁱ*, н. пп. 23, 35 — *пет*ˈ*ров’і батоˈг’і,* н. п. 6 — *пет*ˈ*ров˙ійе батоˈгиⁱ*, н. пп. 6, 32 — *пет*ˈ*ров’ійе батоˈги*, н. п. 1 — *п˙ет*ˈ*ров’ійе батоˈг’іᵘ*, н. п. 26 — *пет*ˈ*ров’і буᵒтоˈг’і*; так само передано однину: у н. пп. 20, 24 — *пет*ˈ*роў баˈт’іг*, н. п. 21 — *п˙ет*ˈ*роў баˈт’іг*, н. пп. 18, 19, 28, 35, 40, 41 — *пет*ˈ*роў баˈтог*, н. п. 25 — *пет*ˈ*роў боˈтог*, н. пп. 13, 29, 37 — *п’ет*ˈ*роў баˈтог*, н. п. 19 — *п’ет*ˈ*роў баˈтог*. Знаком для *васиˈл’ов’і батоˈги* у н. п. 42 передано *васиˈл’ов’і батоˈгиⁱ*. Зна-

ком для *ба'тог* передано у н. п. 26 — *бу'тог*, н. пп. 36, 42 — *бато'ги*^{i}, н. п. 33 — *бата*^{о}*'г'і*. Знаком для *ци'кор'ій* у н. п. 5 передано *ци*^{ii}*'кор'ій*.

Карта 31. 'Цмин пісковий, Helichrysum arenarium L.'. Знаком для *тм'ін* передано варіанти у н. п. 20 — *т*^{и}*м'ін'*, н. п. 27 — *т*^{ы}*м'ін*, н. пп. 30, 34 — *т'м'ін*, н. п. 23 — *т*^{ы}*м'ін'*, н. п. 5 — *цм'ін*; знаком для *бес'мертник* у н. пп. 7, 33 — *бес'мертни*^{i}*к*, н. п. 3 — *бес:'мертник*, н. п. 2 — *бес:'м˙ертн'ік*, н. п. 14 — *бес:'м'ертн'ік*, н. пп. 20, 24 — *б'ес:'м'ертн'ік*, н. п. 31 — *б'ес'м'ертн'ік*, н. пп. 13, 21 — *б˙ес'мертн'ік*, н. п. 23 — *б'ес'м˙ертн'ік*, н. п. 26 — *бес'м'ертн'ік*, *б'ес'м'ерн'ік*, н. п. 42 — *бес'мертник'і*.

Карта 32. 'Черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.'. Знаком для 1 у н. п. 42 скартографовано *мико'лайчик'і*, у н. п. 18 — *м'іко'лайч'ік'і*, у н. пп. 20, 24 — *м'іка'лайч'і*^{и}*к'і*, у н. п. 34 — *м'іка'лайч'ік'і*; знаком для 2 у н. п. 20, 24 — *м'іка'лайк'і*; знаком для 3 у н. п. 20 — *ми'колк'і*; знаком для 4 у н. п. 6, 11, 24 — *чортопо'лох*, у н. п. 20 — *чортопа'лох*; знаком для 5 у н. п. 34 — *ди'тинец*, у н. п. 26 — *д'е'т'ін'ец*; знаком для 6 у н. п. 36 — *от'кас'н'ік*; знаком для 7 у н. п. 37 — *ат'кас'н'ік пал'а'в'і*; знаком для 8 у н. п. 32 — *'котик'і*; знаком для 9 у н. п. 37 — *'кошк'і*; знаком для 10 у н. п. 38 — *с'м'ірна*; знаком для 11 у н. п. 31 — *'шумн'ік*; знаком для 12 у н. п. 5 — *ба'ранчик'і*; знаком для 13 у н. п. 29 — *ма'ли рап'а'шок*; знаком для 14 у н. п. 23 — *ко'л'уча 'цацка*; знаком для 15 у н. п. 23 — *'д'ецк'е од‿л'аку*; знаком для 16 у н. п. 26 — *д'е'ди ко'л'уч'ійе*; знаком для 17 у н. п. 13 — *'л'ачн'ік*.

Карта 33. 'Щириця, Amaranthus L.'. Картографуються назви щириці звичайної, Amaranthus retroflexus L., і назви щириці кривавої, Amaranthus cruentus. Докладно семантику номенів див. у розділі "Ботанічна лексика говірок Чорнобильської зони: матеріали до лексичного атласу української мови".

Знаком для 1 у н. пп. 18, 36 скартографовано *бура'чок*, у н. пп. 33, 36 — *бур'а'чок*; у н. п. 36 — *бур'а'чок*; знаком для 3 у н. пп. 5, 14, 37 — *бурач'к'і*, у н. пп. 4, 6 — *бу'рачк'і*, у н. п. 4 — *бу'р˙ачк'і*, у н. п. 11 — *бу'рачк˙і*^{и}, у н. п. 15 — *бур'ач'к'і*, *бур˙ач'к'і*, у н. п. 42 — *бур'ач'к˙и*; знаком для 4 у н. пп. 28, 40 — *бу'рачик'і*, у н. п. 30 — *бу'рачик˙и*, у н. п. 32 — *бу'р˙ачик'і*, *бу'р'ачик'і*, у н. п. 29 — *бу'рач˙ік'і*; знаком для 5 у н. п. 26 — *бу'рачн'ік*; знаком для 6 у н. п. 41 — *бу'р'ачка 'б'іла*, *бу'р˙ачка 'б'іла*; знаком для 7 у н. п. 38 — *бурач'к'і*^{и} *св'і'н'ач'і*^{и}*йе*, *бурач'к'і*^{и} *св'і'н'ач'і*^{и}; знаком для 8 у н. п. 7 — *шчи*^{ii}*ри*^{i}*ца*, у н. п. 14 — *шч'і'рица*, у н. п. 35 — *шч'і'р'іца*, у н. п. 25 — *шч'і'р'іц'і*; знаком для 9 у н. п. 36 — *шч'і'р˙ец*; знаком для 10 у н. п. 23 — *лобо'да*; знаком для 11 у н. пп. 23, 30 — *лобо'да к'расна*, у н. п. 27 — *лаба'да к'расна*; знаком для 12 у н. п. 31 — *лаба'да вала'хата*; знаком для 13 у н. п. 31 — *лаба'да ка'л'уча*; знаком для 14 у н. п. 30 — *к'расн'ен'к'і хвошч*; знаком для 15 у н. п. 23 — *к'ійаш'к'і*; знаком для 16 у н. пп. 20, 24 — *боїд'а'к'і*.

Карта 34. 'Айстра, Aster L.'. Знаком для *аїстра* позначено у н. п. 39 — *'астра*, у н. пп. 7, 10, 18, 25, 29, 31, 40, 41 — *'аїстри*^{i}, н. пп. 6, 14, 18, 21 — *'аїстр'і*, н. пп. 19, 33 — *'аїстрі*^{и}; знаком для *'пан'с'ка к'в'етка* у н. п. 40 — *пан'ск'і к'в'етк'і*, н. пп. 28, 34, 40 — *'пан'ск'ійе к'в'етк'і*, н. пп. 27, 30, 31 — *'пан'с'к'ійе к'в'етк'і*, н. п. 41 — *'пан'с'к'і к'в'етк'і*^{и}, *'пан'с'к'і к'в'етк˙и*^{i}; знаком для *'з'енк'і* у н. п. 38 картографовано *'з'енк'і*^{и}; знаком для *адна'кол'ійа* у н. п. 13 — *адни'кол'ейа*. У н. п. 38 відзначено, що номен *'з'енк'і*^{и} відомий лише діалектоносіям старшого покоління.

Карта 35. 'Айстра степова, Aster amellus'. Знаком для *мо'роз* у н. пп. 29, 32 передано варіант *ма'роз*; знаком для *'дикиї л'он* у н. п. 41 передано *'ди*^{i}*к'і л'он*; знаком для *'божиї л'он* у н. п. 28 передано *'божи*^{i}*ї л'он*. У н. п. 30 зафіксовано родові позначення *к'расниї мо'роз*, *голу'бов'ії мо'роз*.

Карта 36. 'Мальва, Malva L.'. Знаком для *'мал'ва* у н. п. 19 скартографовано варіант *'мал'в'ійа*; знаком для *'рожа* у н. пп. 14, 30, 40 — *'ружа*; знаком для *дерев'йана 'рожа* у н. п. 5 — *дерев'йана 'роза*.

Карта 37. 'Фіалка, Viola L.'. На картосхемі представлено назви різних видів фіалок — фіалки триколірної, Viola tricolor L., фіалки польової, Viola arvensis Murr., фіалки запашної, Viola odorata L.

Знаком для *ф'і'алка* передано варіанти у н. пп. 5, 18 — *ф'і'алк'і*, н. п. 33 — *хв'е'алка*, н. п. 41 — *хв'е'алк'і*^{и}; знаком для *б'рат'ік'і* у н. пп. 3, 34 — *б'ратик'і*; знаком для *бра'точк'і* у н. п. 11 — *бра'точк'і*^{и}, у н. п. 13 — *б'раточк'і*; знаком для *б'рат'ік'і‿ї‿сест'р'ічк'і* у н. п. 27 — *б'ратик'і‿ї‿сест'р'ічк'і*, а також форми однини у н. п. 41 — *б'рат'ік‿і‿сест'р'і*^{и}*чка*, н. п. 26 — *б'рат*^{и}*ік‿і‿с'ест'р'ічка*; знаком для *б'рат'ік'і* у н. п. 31 — акцентуаційний варіант *б'ратк'і*.

Карта 38. 'Кукурудза, Zea mays L.'. Знаком для *к'ійа'х'і* у н. пп. 4, 20, 21, 24, 26, 34, 35, 40 передано варіант *к'і*^{и}*йа'х'і*, у н. пп. 7, 30 — *к'ійа'х'і*^{и}, у н. п. 41 — *к'і*^{и}*йа'хи*, *к'і*^{и}*йа'хи*^{і}, у н. п. 25 — *к'ійа'хи*, у н. п. 39 — *к˙і*^{и}*йа'х'і*^{и}, у н. п. 42 — *к˙ійа'х˙і*, у н. п. 36 — *к'ійа'хи*^{і}, у н. п. 32 — *к˙ійа'хи*, у н. пп. 19, 29 — *кійа'х'і*, у н. п. 6 — *кийа'хи*, у н. п. 5, 18 — *кийа'хи*^{і}, у н. пп. 1, 3, 4 — *ки*^{і}*йа'хи*, у н. п. 25 — *кийа'х'і*, у н. п. 38 — *кийа'х'і*^{и}, у н. пп. 25, 30 — *ки*^{і}*йа'х'і*; знаком для *куку'руза* у н.п. 23 — *куку'руд͡за*.

Карта 39. 'Наземний плід картоплі'. Знаком для *бу'лабушк'і* позначено у н. п. 19 — *бо'лабушк'і*, н. п. 14 — *бу'лабушк'і*^{и}; знаком для *бу'лаб'ешк'і* у н. пп. 20, 24 — *бала'б'ешк'і*, н. п. 11 — *бу'лаб'ешк˙и*^{і}; знаком для *бул'башк'і* у н. п. 34 — *'бул'башк˙і*, н. п. 40 — *'бул'башки*^{і}, н. п. 32 — *'бул'бачк'і*; у н. п. 12 знаком для *бар'бул'к'і* позначено фонетичний варіант *ба*^{о}*р'бул'к'і*, у н. п. 30 — *бара'бул'к'і*. У н. п. 29 також функціонує двокомпонентне позначення *бу'лабушк'і картап'л'анийе*. У деяких говірках ця семема позначена описовими сполуками: у н. п. 6 — *'наче пом'і'дорчик'і*, н. п. 38 — *кар'топл'а не'годна д'л'а‿'корму*, н. п. 42 — *перецв'і'ла кар'топл'а*; н. п. 34 — *на'с'ен'е с*^{з}*‿кар'топл'і*; н. п. 30 — *картоп'л'аниї цв'ет*; н. п. 8 — *ц'в'і'ла кар'топл'а*.

Карта 40. 'Насіння (заг. н.)'. Знаком для *на'с'ен':е* передано у н. пп. 7, 13, 25, 29 варіант *на'с'ен':а*, у н. пп. 4, 40 — *на'с'ін':а*, у н. п. 34 — *на'с'ен'е*; знаком для *на'с'ен'еїко* в н. п. 30 — *нас'і'н'еїка*, в н. п. 34 — *на'с'ін'а*^{е}*їко*; знаком для *семе'на* у н. пп. 7, 13, 40, 41 — *с'еме'на*, у н. пп. 8, 14, 15, 25, 26, 29, 31 — *с'ем'е'на*, у н. пп. 19, 21, 22, 38 — *с'ем˙е'на*, у н. п. 19 — *с˙ем'е'на*, у н. пп. 6, 32, 37, 41 — *сем'е'на*, у н. пп. 27, 29, 34 — *с'ем'а'на*, у н. п. 37 — *сем'е*^{а}*на*, у н. п. 23 — *с'ем'е'но*, у н. п. 42 — *с'ем'а'но*; знаком для *'с'емйа* у н. п. 11 — *'с'емйа* і *'с'імйа*. У н. п. 26 варіант *с'ем'е'на* скартографовано за [ГУМ, с. 113].

Карта 41. 'Малі декоративні гарбузи'. Знаком для 1 у н. п. 39 скартографовано *гар'бузка*, у н. пп. 18, 30 — *гар'бузк'і*, у н. п. 7 — *гар'бузки*^{і}, у н. п. 26 — *гор'бузк'і*; знаком для 2 у н. п. 32 — *'ди*^{і}*к'ійе гарбу'зи*; знаком для 3 у н. п. 42 — *декора'тивн'і гарбу'зи*; знаком для 4 у н. п. 37 — *кара'хон'к'і*, у н. п. 41 — *кара'хан'ка*, *каре'хан'ка*, н. п. 40 — *каре'хан'к'і*^{и}, у н. п. 4 — *карах'вон'к'і*; знаком для 5 у н. п. 19 — *кара'пузк'і*, у н. п. 11 — *кара'пузки*; знаком для 6 у н. п. 38 — *кара'пуз'ік'і*^{и}; знаком для 7 у н. п. 37 — *'ши*^{і}*шечк'і*; знаком для 8 у н. п. 20 — *чере'т'анк'і*^{и}; знаком для 9 у н. п. 22 — *мар'музк'і*; знаком для 10 у н. п. 5 — *трам'бузки*^{і}; знаком для 11 у н. п. 29 — *тр'і'пузк'і*; знаком для 12 у н. п. 36 — *'мордочк'і*; знаком для 13 у н. п. 31 — *мен'т'ерк'і*, *мен'т'ерачк'і*; знаком для 14 у н. п. 33 — *вен'герк'і*; знаком для 15 у н. п. 24 — *куку'рузк'і*; знаком для 16 у н. п. 18, 32 позначено вживання описових сполук.

Карта 42. 'Помідор звичайний, Lycopersicom esculentum L.'. Знаком для *пом'і'дори* позначено варіанти у н. пп. 25, 26, 35 — *пом'і'дор*, н. пп. 30, 31, 34 — *пам'і'дор*, н. пп. 6, 10, 36 — *пом'і'дори*^{і}, н. п. 37 — *пом'і*^{ш}*дори*, н. п. 42 — *пом'і'дорі*, н. пп. 15, 27 — *пом'і'дор'і*, н. п. 39 — *пом'і'дор'і*^{и}, н. пп. 23, 36 — *пом'і'дорі*^{и}, н. п. 14 — *пом˙и*^{й}*дори*, н. п. 13 — *помі*^{ш}*дори*^{і}, н. п. 32 — *поми*^{й}*дори*, н. пп. 14, 22, 29 — *пам'і'дори*, н. п. 29 — *пам'і'дорі*^{и}, н. п. 41 — *пам'і'дори*^{і}, н. п. 34 — *пам'і'дор'і*. Знаком для *бакла'жани* позначено у н. пп. 20, 26 — *бокла'жан*, н. п. 26 — *бокло*^{а}*'жан*, н. пп. 19, 27, 31, 37, 40 — *бакла'жан*, н. п. 19 — *бакла'жані*, н. пп. 36, 42 — *бакла'жани*^{і}. Лексема *бакла'жан* функціонує в мовленні старшого покоління мовців; молодшим діалектносіям лексема переважно невідома.

Карта 43. 'Поширення лексем *лут / 'лут':е'.* У н. пп. 14, 18, 29, 37 скартографовано форму *'лут':а*; у н. пп. 1, 5, 6, 20, 33, 36, 38 — *'лут':е*; у н. п. 34 — *'лут'е*; у н. пп. 14, 18, 19, 26, 29 — *лут*; у н .п. 33 — *'лут'а*.

Карта 44. ‘Чорниці, Vaccinium myrtillus L.’ (лексико-словотвірна карта). Знаком для *ˈйагода* скартографовано у н. п. 33 — *ˈйагада*, у н. п. 29 — *ˈйагади*, *ˈйагадиⁱ*; знаком для *черˈн’іка* у н. пп. 5, 11, 15, 21, 22, 25, 27, 28, 40, у н. п. 27 — *ч˙ерˈн’іка*, у н. пп. 4, 7—11, 13, 24, 26, 27, 32, 39 — *чорˈн’іка*, у н. пп. 19, 32, 37, 38 — *чарˈн’іка*, у н. п. 19 — *чеᵃрˈн’іка*, у н. п. 29 — *чаᵉрˈн’іка*, у н. п. 41 — *чарˈниⁱка*; знаком для *черˈн’іца* позначено у н. пп. 27, 29, 38 — *ч’ерˈн’іца*, у н. п. 1 — *ч˙ерˈниⁱц’а*, у н. п. 6 — *чорˈниц’а*, *чорˈница*, *чорˈниⁱца*, у н. п. 26 — *чорˈн’іца*, у н. п. 40 — *чарˈниц’а*; знаком для *черˈн’іци* — у н. п. 7 — *черˈн’іціᵘ*, у н. п. 29 — *ч˙ерˈн’іци*, у н. п. 11 — *ч’ерˈн’іци*, у н. пп. 8, 9 — *черˈн˙іци*, у н. пп. 6, 7 — *чорˈниціⁱ*, у н. пп. 2, 6 — *чорˈниц’і*, у н. пп. 4, 12 — *чорˈниⁱц’і*, у н. пп. 11, 23, 27, 30 — *чорˈн’іци* у н. п. 32 — *чарˈн’іци*, у н. пп. 34, 37 — *чарˈниц’і*; знаком для *ˈчорнийе ˈйагоди* у н. п. 29 — *ˈчорнийе ˈйагадиⁱ*, у н. п. 42 — *ˈчорн’і ˈйагоди*.

Карта 45. ‘Ожина, Rubus L.’. Знаком для *оˈжина* передано варіанти у н. пп. 5, 12, 18, 24, 26, 36 — *оˈжиⁱна*, н. п. 26 — *оˈжіᵘна*, н. пп. 23, 27 — *оˈж˙іна*, н. п. 27 — *аˈж˙іᵘна*, н. пп. 12, 18, 27 — *оˈж˙іᵘна*, н. пп. 10, 11, 24, 39 — *оˈж’іᵘна*, н. п. 33 — *аˈж’іна*, *аˈжіᵘна*, н. п. 34 — *аˈж’іᵘна*, н. п. 25 — *аᵒˈж’іни*, *аᵒˈж’іна*, н. п. 28 — *аˈж˙іна*, н. п. 37 — *аᵒˈж˙іᵘна*, н. пп. 27, 29, 31, 34, 38, 40, 41 — *аˈжиⁱна*, н. пп. 21, 27, 32 — *аˈжина*; знаком для *оˈжини* у н. пп. 11, 30 — *оˈжиⁱни*, н. п. 19 — *оˈжиниⁱ*, н. п. 23 — *оˈж˙іни*, н. п. 29 — *аˈжини*, н. п. 31 — *аˈжиⁱни*, н. п. 38 — *аˈжиⁱниⁱ*. ~. У н. п. 12а джерела фіксують *оˈжина*, *оˈж’иⁱна*, *оˈж’іᵘна*; у н. п. 14 — *аˈж’іна* [48, с. 165].

Карта 46. ‘Журавлина болотна, Oxycoccus palustris’. Знаком для *журавˈлина* у н.п. 32 скартографовано варіант *журавˈлиⁱна*, у н. п. 7 — *журавˈлиⁱниⁱ*; у н. п. 6 паралельно із *журавˈлина* також вживається *журавˈлини*, у н. п. 33 — *журавˈл’іна*. Знаком для *жураˈв’іна* у н. п. 11 відтворено варіант *жураˈв’іᵘна*; знаком для *жураˈв’іни* у н. п. 11, 41 — *жураˈв’іᵘни*, у н. п. 38 — *жураˈв’іᵘниⁱ*, у н. п. 34 — *жураˈв˙іни*, у н. п. 41 — *жураˈв˙іᵘни*, у н. п. 26 — *журоˈв’іни*.

Карта 47. ‘Брусниця, Vaccinium vitis idaea’. Знаком для *брусˈн’іка* у н. пп. 29, 33, 42 передано варіант *брусˈниⁱка*; знаком для *брусˈница* картографовано *брусˈниⁱца* у н. пп. 1, 4, 38, 40, у н. п. 38 — *брусˈн’іᵘца*; знаком для *брусˈниці* у н. п. 6 — *брусˈниⁱці*, у н. пп. 26, 39, *брусˈн’іца* н. п. 38 — *брусˈниⁱціⁱ*, у н. п. 7 — *брусˈн’іᵘціⁱ*, у н. п. 4 — *брусˈниⁱц’і*, у н. пп. 11, 14, 18, 29 — *брусˈн’іці*, у н. пп. 12, 20 — *брусˈн’іціⁱ*, у н. п. 20 — *брусˈн’іц˙іᵘ*; знаком для *брусˈничник* у н. п. 6 — *брусˈничниⁱк*.

Карта 48. ‘Суниці лісові, Fragaria vesca L.’. Знаком для *суˈниц’а* передано варіанти у н. пп. 11, 13, 14 — *суˈн’іца*, н. пп. 3, 38, 40 — *суˈниⁱца*; знаком для *суˈниц’і* у н. пп. 11, 14, 18, 21, 26, 35, 36 — *суˈн’іци*, н. п. 3 — *суˈниⁱци*, н. п. 12 — *суˈн’іціⁱ*, н. пп. 6, 37 — *суˈниці*; знаком для *земл’аˈн’іка* у н. пп. 8, 9, 14, 23, 29 — *з’емл’аˈн’іка*, н. п. 28 — *з’імл’еˈн’іка,* н. п. 29 — *з’емл’еˈн’іка.*

Карта 49. ‘Малина, Ribus idaeus L.’. Знаком для *маˈлина* скартографовано у н. пп. 2, 4, 7, 9, 10, 41 — *маˈлиⁱна*, у н. п. 26 — *моˈл’іна*, у н. п. 25 — *моᵃˈл’іна*; знаком для *маˈлини* в н. пп. 11, 12, 14, 15, 18, 23, 29, 30, 31, 38 — *маˈл’іни*.

Карта 50. ‘Осика, Populus tremula L.’. Знаком для *оˈс’іна* скартографовано у н. пп. 1, 11, 14, 19, 21, 29 — *аˈс’іна*, у н. пп. 33, 37, 38, 40 — *аˈсиⁱна*, у н. пп. 32, 33, 41 — *аˈсина*, у н. п. 7 — *оˈсина*, у н. п. 27 — *оˈс’іни*. Знаком для *оˈсика* в н. пп. 7, 11, 31, 36 — *оˈс’іка*, у н. пп. 4, 6, 10 — *оˈсиⁱка*, у н. п. 33 — *аˈсика.*

Карта 51. ‘Омела біла, Viscum album L.’. Знаком для *омеˈла* картографовано у н. п. 40 — *ом˙еˈла*, н. пп. 5, 26, 27 — *ом’еˈла*, н. п. 42 — *оˈмела*, н. п. 14 — *аˈм˙ела*. Знаком для *в˙еˈха* позначено у н. пп. 4, 6, 36, 37, 41 варіанти *веˈха*, у н. пп. 21, 29, 40 — *в’еˈха.* У н. пп. 6, 22, 24, 37, 40, де функціонують синонімічні назви омели білої, засвідчено, що номен *веˈха* вживаний переважно в мовленні старшого покоління діалектоносіїв.

Карта 52. ‘Сосна звичайна, Pinus sylvestris L.’. У н. п. 42 знаком для *хˈвойа* передано варіант *хˈфойа,* знаком для *сосˈна* у н. пп. 13, 19, 29, 33, 34 — *сасˈна,* у н. п. 19 — *саᵒсˈна, соᵃсˈна,* у н. п. 42 — *ˈсосниⁱ*. У н. пп. 13, 25 зафіксовано множинну форму *хˈвойі*. У говірках,

де паралельно зафіксовані обидва лексичні варіанти назви сосни, відзначено, що для номена *сосˈна* характерна нижча частотність вживання.

Карта 53. ‘Білий гриб, Boletus edulis’. Знаком для *гриб* позначено у н. пп. 5, 6, 14, 31 — *гр’іб*, н. пп. 14, 27 — *гр’іᵘб*, н. п. 6 — *гр˙іб*, н. п. 13 — *гриб*, *гриⁱб*, н. пп. 8, 9 — *гриˈби*, н. п. 9 — *гриˈб˙і*, н. пп. 23, 29 — *гр’іˈб’і*; знаком для *ˈб’елиї гриб* у н. п. 7 — *гр˙іᵘˈбиⁱ ˈб˙ілийе*, н. пп. 11, 35 — *ˈб’елийе гр’іˈби*, н. пп. 11, 27 — *ˈб’елийе гр’іˈб’іᵘ*, н. п. 27 — *ˈб’елиⁱйе гр’іˈб’і*, н. пп. 11, 18, 26, 31, 36, 40 — *ˈб’елийе гр’іˈб’і*, н. п. 40 — *ˈб’ел’ійе гр’іˈб’і*, н. п. 39 — *ˈб’ел’ійе гр’іᵘˈб’іᵘ*, н. п. 40 — *ˈб’іл’і гр’іˈб’і*, н. п. 33 — *ˈб’іл’і гр˙іˈб’і*, н. п. 42 — *ˈб’іли гриˈби*, *ˈб’іл’і гриˈби*, *ˈб’ілийе гриˈби*, н. п. 38 — *ˈб’елийе гр’іᵘˈб’іᵘ*, н. п. 10 *ˈб’елиⁱйе гр’іᵘˈб’і*, н. п. 22 — *ˈб’елиⁱйе гр’іᵘˈб’іᵘ*, н. п. 21 — *ˈб’елийе гр’іᵘˈбиⁱ*, н. пп. 4, 14, 41 — *ˈб’елийе гр’іˈбиⁱ*, н. п. 5 — *ˈб’елийе гриˈб’і*, н. п. 20 — *ˈб’елийе гриⁱˈб’і*, н. п. 30 — *ˈб’ели гриⁱб*, н. п. 4 — *ˈбєлиї гр˙іᵘб*, н. п. 6 — *ˈбᵊелиї гр˙іб*, *ˈб’елиї гр’іб*, н. п. 3 — *ˈб’елийе гриᵉˈб’і*, н. п. 32 — *ˈб’ел’і гриˈб˙і*, н. п. 33 — *ˈб’ел’іⁱ гр’іб*, н. пп. 14, 28, 29 — *ˈб’ели гˈр’іб*, н. п. 34 — *ˈб’ели гріᵘб*, н. п. 1, 2 — *ˈб’елиⁱ гр’іб*, *ˈб’елиⁱї гр’іб*, н. п. 24 — *ˈб’елиї гриⁱб*, *ˈб’елиї гр’іᵘб*, н. пп. 6, 11, 23, 27, 29 — *ˈб’елиї гр’іб*, н. п. 19 — *ˈб’елиї гр˙іб*, н. п. 25 — *ˈб’елиї гріб*, н. п. 18 — *гр˙іˈб’і ˈб’елийе*, н. пп. 13, 19 — *ˈб’елийе*, н. п. 34 — *ˈб˙елийе гриˈбі*; знаком для *настоˈйашчиї гриб* у н. п. 41 — *настаˈйашчиⁱйе гр’іˈбиⁱ*, н. п. 24 — *настоˈйашчиї гр’іᵘб*, н. п. 4 — *настоˈйаш˙ч’іїˈгˈр’іб*, н. п. 3 — *настоˈйашчиї гр’ієб*; знаком для *натуˈрал’ний гриб* у н. п. 14 — *натуˈрал’нийе гр’іˈб’іᵘ*, н. п. 5, 27 — *натуˈрал’ниї гр’іб*; знаком для *сˈвоїс’киї гриб* у н. п. 27 — *сˈвоїс’к’і гр’іб*; знаком для *бараˈв’ік* у н. п. 37 — *бараᵃˈв’ік*, н. п. 21 — *барав’іˈк˙і*, н. п. 23 — *бороˈв’ік*, н. п. 30 — *боᵘроˈв’ік*, *бураˈв’ік*. У н. п. 12а діалектологічні джерела фіксують *ноᵃтуˈрал’ниї гриб*, *ˈсушчиⁱї гр’иб* [ГЧЗТ, с. 49].

Карта 54. ‘Гриб родини болетових, схожий на боровика, синіє від дотику’. Знаком для *заˈйечийе гриˈби* у н. п. 16 передано *заˈйач’ійе гр’іˈб’і*, у н. п. 38 — *зайаˈчиⁱйе гр’іᵘˈб’іᵘ*, *заˈйечи(і) ~*, *заˈйечийе ~*, у н. п. 37 — *заˈйеч˙ійе гр˙іˈб’і*, у н. п. 5 — *заˈйеч’ійе гриˈб’і*, у н. п. 18 — *заˈйечийе гр’іˈб’і*, у н. п. 19 — *заˈйеч˙ійе гр’іˈб’і*, у н. п. 39 — *заˈйечиⁱ гр’іᵘˈб’і*, у н. п. 4 — *ˈзайач’іїгр’іб*; знаком для *ˈпол’с’к’ійе гриˈби* у н. пп. 14, 31 — *ˈпол’ск’ійе гр’іˈбиⁱ*, у н. пп. 6, 33 — *ˈпол’ск’ійе гр’іˈб’і*, у н. п. 13 — *ˈпол’ск’ійе гріᵘˈб’і*, у н. пп. 28, 31, 40 — *ˈпол’с’к’ійе гріᵘˈб’і*, у н. п. 34 — *ˈпол’с’к’іїгріᵘб*, у н. п. 32 — *ˈпол’с’к’іїгр˙іб*, у н. п. 10 — *ˈпол’с’к’іїгр’іб*, у н. п. 42 — *ˈпол’с’к’іїгриб*, у н. пп. 4, 28 — *ˈпол’с’к’і гриб*, у н. п. 29 — *ˈпол’с’к’і гр’іб*, у н. п. 11 — *ˈпол’ск’іїгр’іб*; знаком для *ˈчорнийе гриˈби* у н. п. 18 — *ˈчорнийе гр’іˈб’і*; знаком для *глуˈх’ійе гриби* у н. пп. 4, 29 — *глуˈх’і гр’іб*.

Карта 55. ‘Різновид білих грибів, поява яких збігається з днем Святого Миколая’. Скартографовано основи мікономенів: назви з коренем *Микол-*, назви з коренем *май-*, назви з іншими коренями. Знаком для ‘назви з іншими коренями’ подано у н. п. 34 — *красаⁱˈк’і*; н. п. 25 — *боров’іˈк’і*, *ˈб’елийе гр’іˈб’і*.

Карта 56. ‘Підберезовик (бабка), Leccuinum scarbum S.F. Gray’. Знаком для *ˈбабк’і* передано варіанти у н. пп. 4, 8, 11, 15, 24, 33, 38, 40 — *ˈбабка*, н. пп. 7, 38 — *ˈбабкиⁱ*, н. пп. 7, 11, 27 — *ˈбабк’іᵘ*, н. п. 34 — *ˈбабк˙і*, н. п. 9 — *ˈбабк˙иⁱ*; знаком для *ˈбабочк’і* у н. п. 9 передано однину *ˈбабочка*; знаком для *оˈбабок* у н. п. 25 передано *оᵃˈбабок*; знаком для *оˈбабк’і* у н. пп. 14, 27, 29, 40 — *аˈбабк’і*, у н. п. 19 — *аˈбабк˙і*, н. п. 41 — *оˈбабк’іᵘ*, н. п. 13 — *оˈбабкиⁱ*; знаком для *пудбеˈрезовик* у н. п. 11 — *пудб’еˈрозов’ік*, *пудб˙еˈр˙езов’ік’і*, н. п. 28 — *пудб’еˈр’езав’ік’і*, н. п. 31 — *пудб’еˈр˙езав’ік’і*, н. п. 14 — *пудб’еˈрозав’ік’і*, *падбеˈрезав’ік’і*, н. пп. 30, 39 — *пудб’еˈрезов’ік*, н. п. 30 — *пудб’еˈрезав’ік*, н. п. 36 — *пудбеˈрезов’ік*, *пудбеˈрезов˙ік’і*, н. п. 42 — *пудбеˈрезовік’і*, н. пп. 32, 42 — *пудбеˈрезов’ік’і*, н. п. 24 — *п’ідбеˈр˙езов’ік’іᵘ*, н. п. 40 — *падбеˈр˙езав’ік’і*, н. п. 33 — *п’ідбеˈрезав’ік*; знаком для *пудбеˈрезник* у н. п. 23 передано *пудб˙еˈрезн’ік*.

Карта 57. ‘Підосичник, Leccuinum aurantiacum S.F. Gray’. Знаком для *красн’уˈк’і* передано у н. п. 6 — *красˈн’ук*, н. п. 9 — *красн’уˈк˙іᵘ*, н. пп. 3, 5 — *красн’уˈк’іᵘ*, н. п. 42 — *красн’уˈкіᵘ*, н. п. 38 — *красн’уˈк˙иⁱ*, н. пп. 4, 6 — *красн’уˈк˙і*; у н. п. 5 також засвідчено некартографоване *гриˈб’і кˈраснийе*; у н. п. 33 знаком для *красногоˈлови гриб* передано *крас-*

нага'лов'і^{і} *гр'іб*; знаком для *пудо'синов'ік'і* передано у н. п. 32 — *піда'с'інав'ік*, н. пп. 14, 20, 22, 29 — *п'іда'с'інав'ік'і*, н. п. 13 — *п'ідо'синов'ік*, *п'ідо'с'інов'ік*, *пу*^{о}*да'с'інав'ік'і*, н. п. 24 — *пода'с'інов'ік'і*, н. п. 21 — *пада'с'інав'ік'і*, н. пп. 14, 28, 31 — *пуда'с'інав'ік'і*, н. п. 28 — *пуда'с'інав˙ік'і*, н. п. 19 — *пуда'с'інав'ік˙і*, н. пп. 25, 27, 30 — *пуда'с'інав'ік*, н. п. 27 — *пуда'с'інов'і*^{и}*к'і*, н. п. 11 — *пуда'с'інов'ік*, н. пп. 11, 23 — *пудо'с'інов'ік*, н. пп. 11, 19, 36 — *пудо'с'інов'ік'і*, н. п. 26 — *пудо'с'інов˙ік'і*, н. п. 35 — *пудо'синов'ік'і*, н. п. 41 — *пуда'си*^{і}*нав'іки*^{і}, *пуда'си*^{і}*нав'ік'і*^{и}.

Карта 58. 'Маслюки, Boletus luteus'. Знаком для *масл'у'к'і* у н. п. 10 передано варіант *масл'у'к˙и*^{і}, у н. п. 41 — *масл'у'ки*^{і}, у н. п. 8 — *масл'у'к˙и*. Також у н. п. 42 зафіксовано демінутив *мас'л'атка*, у н. п. 38 — *масл'уч'к'і*^{и}, н. пп. 15, 29 — *масл'уч'к'і*.

Карта 59. 'Порхавка, Lycoperdom Pers.'. Знаком для *'пушк'і* у н. пп. 18, 25, 26, 30 передано варіант *'пушка*, у н. п. 13 — *'пушк'і*^{и}, у н. п. 7 — *'пушк˙і*, у н. пп. 18, 37 — *'пушки*^{і}; знаком для *'пурхалк'і* у н. п. 24 — *'пухалк'і*, у н. п. 29 — *пу'харк'і*; знаком для *'пухоўк'і* у н. пп. 12, 13, 15 — *'пухо*^{у}*ўк'і*, у н. п. 37 — *'пухаўк'і*; знаком для *дошчо'в'ік* у н. п. 33 — *даш-ча'в'ік*. У н. п. 28 також зафіксовано *бз'д'ушк'і*.

Карта 60. 'Рижик, Lactarius S.F. Gray'. Знаком для *'рижик'і* передано у н. п. 40 — *'р˙і*^{и}*ж˙ік'і*, *'р'і*^{и}*жи*^{і}*к'і*, у н. п. 10 — *'р˙і*^{и}*жик'і*, у н. пп. 13, 30, 42 — *'р˙іжик'і*, у н. пп. 27, 33, 42 — *'р'іжик'і*; знаком для *р'іж'к'і* у н. п. 42 передано *ри*^{і}*ж'к'і*, у н. п. 4 — *р˙и*^{і}*ж'к'і*, у н. пп. 4, 6, 21, 23, 32 — *р'і'жок*, у н. п. 11 — *р'іж'к'і*^{и}, н. п. 7 — *р'іж'к˙і*.

Карта 61. 'Неїстівний гриб (заг. н.)'. Знаком для *ву'жачк'і* передано у н. п. 26 — *ву'жачка*, у н. п. 7 — *ву'жачки*^{і}, у н. пп. 11, 38 — *ву'жачк'і*^{и}, у н. п. 22 — *ву'жачк˙і*; знаком для *па'ганк'і* у н. п. 5 — *па'ганка*, у н. п. 42 — *по'ганк'і*; знаком для *га'д'учк'і* у н. п. 26 — *га'д'учка*; знаком для *га'д'учийе гри'би* у н. п. 27 — *га'д'учи*^{і}*йе гр'і*^{и}*б'і*^{и}, у н. п. 30 — *га'д'уч'ій гр˙іб*; знаком для *дур'ни гр'іб* у н. п. 11 — *дур'нийе гр'і'би*^{і}, у н. п. 31 — *дур'нийе гр'і'б'і*; знаком для *от'руйнийе гри'би* у н. п. 33 — *ат'руйниї*, у н. п. 40 — *ат'руйнийе гр'і*^{и}*б'і*, у н. п. 34 — *ат'руїнийе гри*^{е}*'б'і*, у н. п. 25 — *ат'руїнийе грі'б'і*, у н. п. 38 — *т'равлени гр'іб*, у н. п. 19 — *гр'і'б'і от'равл'енийе*.

Карта 62. Гриб; наріст на стовбурі, пні дерева'. Знаком для *'чага* картографовано у н. п. 5 — *ча'га*, у н. пп. 22, 27 — *а'чага*; знаком для *'наросл'а* у н. пп. 21, 41 — *'нарасл'а*. У н. п. 6 зафіксовано *бе'резов˙і гр'іб*, *бе'резови*^{і}*ї гр'іб*; у н. п. 29 — *гр'іб'*, *гр'іб˙*; у н. п. 23 — *гр'і'б'і 'наче 'ши*^{і}*шк'і*, у н. п. 42 — *'дик'і гр'і'би*.

РЕЄСТР КАРТ

Інформаційні карти

Карта I. Чорнобильська зона (Чорнобильський, Поліський р-ни Київської обл.)

Фонетичні карти, фонетико-словотвірні та лексико-фонетичні

Карта 1. ‘Береза, Betula L.’
Карта 2. ‘Буяхи, лохина, Vaccinium uliginosum L.’
Карта 3. ‘Верба, Salix L.’
Карта 4. ‘Верес звичайний, Calluna vulgaris Hill.’
Карта 5. ‘Жито посівне, Secale cereale L.’
Карта 6. ‘Клен звичайний, Acer platanoides L.’
Карта 7. ‘Кропива, Urtica L.’
Карта 8. ‘Лоза’
Карта 9. ‘Очерет звичайний, Phragmites australis L.’
Карта 10. ‘Пижмо звичайне, Tanacetum vulgare L.’
Карта 11. ‘Пшениця звичайна, Triticum vulgare Vill.’
Карта 12. ‘Рядовка, Tricholoma flavovirens’
Карта 13. ‘Чорниці, Vaccinium myrtillus L.’ (фонетична карта)

Лексико-словотвірні карти

Карта 14. ‘Аїр тростиновий, Acorus calamus L.’
Карта 15. ‘Латаття біле, Nymphaea alba L.’
Карта 16. ‘Глечики жовті, Nuphar luteum L.’
Карта 17. ‘Галінсога дрібноквіткова, Galinsoga parviflora’
Карта 18. ‘Рогіз широколистий, Typha latifolia L.’
Карта 19. ‘Суцвіття рогозу широколистого’
Карта 20. ‘Деревій, Achillea millefolium’
Карта 21. ‘Звіробій, Hypericum perforatum L.’
Карта 22. ‘Калюжниця болотна, Caltha palustris L.’
Карта 23. ‘Багно звичайне, Ledum palustre L.’
Карта 24. ‘Кульбаба лікарська, Taraxacum officinale L.’
Карта 25. ‘Грицики звичайні, Capsella bursapastoris L.’
Карта 26. ‘Кропива жалка, Urtica urens L.’
Карта 27. ‘Собача кропива звичайна, Leonurus cardiaca L.’
Карта 28. ‘Лопух справжній, Arctium lappa L.’
Карта 29. ‘Череда трироздільна, Bidens tripartita L.’
Карта 30. ‘Цикорій дикий, Cichorium intybus L.’
Карта 31. ‘Цмин пісковий, Helichrysum arenarium L.’

Карта 32. ‘Черсак лісовий, Dipsacus fullonum L.’
Карта 33. ‘Щириця, Amaranthus L.’
Карта 34. ‘Айстра, Aster L.’
Карта 35. ‘Айстра степова, Aster amellus’
Карта 36. ‘Мальва, Malva L.’
Карта 37. ‘Фіалка, Viola L.’
Карта 38. ‘Кукурудза, Zea mays L.’
Карта 39. ‘Наземний плід картоплі’
Карта 40. ‘Насіння (заг. н.)’
Карта 41. ‘Малі декоративні гарбузи’
Карта 42. ‘Помідор звичайний, Lycopersicom esculentum L.’
Карта 43. ‘Поширення лексем *лут* / *ˈлут’:е*’
Карта 44. ‘Чорниці, Vaccinium myrtillus L.’ (лексико-словотвірна карта)
Карта 45. ‘Ожина, Rubus L.’
Карта 46. ‘Журавлина болотна, Oxycoccus palustris’
Карта 47. ‘Брусниця, Vaccinium vitis idaea’
Карта 48. ‘Суниці лісові, Fragaria vesca L.’
Карта 49. ‘Малина, Ribus idaeus L.’
Карта 50. ‘Осика, Populus tremula L.’
Карта 51. ‘Омела біла, Viscum album L.’
Карта 52. ‘Сосна звичайна, Pinus sylvestris L.’
Карта 53. ‘Білий гриб, Boletus edulis’
Карта 54. ‘Гриб родини болетових, схожий на боровик, синіє від дотику’
Карта 55. ‘Різновид білих грибів, поява яких збігається з днем Святого Миколая’
Карта 56. ‘Підберезовик (бабка), Leccuinum scarbum S.F. Gray’
Карта 57. ‘Підосичник, Leccuinum aurantiacum S.F. Gray’
Карта 58. ‘Маслюки, Boletus luteus’
Карта 59. ‘Порхавка, Lycoperdom Pers.’
Карта 60. ‘Рижик, Lactarius S.F. Gray’
Карта 61. ‘Неїстівний гриб (заг. н.)’
Карта 62. ‘Гриб; наріст на стовбурі, пні дерева’

Карти динаміки мовних одиниць

Карта 63. ‘[а] в ненаголошеній позиції (крім кінцевого відкритого складу)’
Карта 64. ‘[ро], [ра], [ре] в структурі *кропива*’
Карта 65. Часова динаміка номінації латаття білого, Nymphaea alba L.

Аналітичні карти

Карта 66. Фонетичні ізоглоси. I.
Карта 67. Фонетичні ізоглоси. II.
Карта 68. Лексико-словотвірні ізоглоси. I.
Карта 69. Лексико-словотвірні ізоглоси. II.
Карта 70. Лексико-словотвірні ізоглоси. III.
Карта 71. Зони концентрації діалектних явищ

СПИСОК ІНФОРМАНТІВ[1]

1. Артеменко Надія Пилипівна, 1943 р. н., с. Варовичі, Поліський р-н;
2. Артеменко Софія Михайлівна, 1936 р. н., с. Розсоха, Чорнобильський р-н;
3. Бабич Андрій Андрійович, 1928 р. н., с. Кошівка, Чорнобильський р-н;
4. Бадюк Зоня Дмитрівна, 1940 р.н., с. Варовичі, Поліський р-н;
5. Безверха Надія Остапівна, 1945 р. н., с. Луб'янка, Поліський р-н;
6. Безножченко Марія Антипівна, 1928 р. н., с. Бички, Чорнобильський р-н;
7. Белендик Євдокія Миколаївна, 1926 р. н., с. Опачичі, Чорнобильський р-н;
8. Беленок Параска Іванівна, 1940 р. н., с. Корогод, Чорнобильський р-н;
9. Беленчук Марія Микитівна, 1932 р. н., с. Луб'янка, Поліський р-н;
10. Беленчук Михайло Григорович, 1932 р. н., с. Луб'янка, Поліський р-н;
11. Бондар Анатолій Сергійович, 1935 р. н., с. Паришів, Чорнобильський р-н;
12. Бондар Марія Михайлівна, 1939 р. н., с. Паришів, Чорнобильський р-н;
13. Бондар Ольга Яківна, 1938 р. н., с. Паришів, Чорнобильський р-н;
14. Боровик Раїса Опанасівна, 1935 р. н., с. Бенівка, Чорнобильський р-н;
15. Боярчук Марія Федосівна, 1940 р. н., с. Біла Сорока, Гомельська обл., Білорусь;
16. Бувчук Марія Петрівна, 1930 р. н., с. Варовичі, Поліський р-н;
17. Будніченко Євдокія Опанасівна, 1938 р. н., с. Чистогалівка, Чорнобильський р-н;
18. Бутрименко Володимир Олексійович, 1935 р. н., с. Буряківка, Чорнобильський р-н;
19. Бутрименко Ганна Іванівна, 1943 р. н., с. Буряківка, Чорнобильський р-н;
20. Василенко Марія Степанівна, 1930 р. н., с. Старі Шепеличі, Чорнобильський р-н;
21. Верес Надія Петрівна, 1929 р. н., с. Зелена Поляна, Поліський р-н;
22. Волочаєва Олена Михайлівна, 1930 р.н., с. Товстий Ліс, Чорнобильський р-н;
23. Геленок Софія Никифорівна, 1938 р. н., с. Роз'їждже, Чорнобильський р-н;
24. Горбаченко Галина Федорівна, 1928 р. н., с. Машеве, Чорнобильський р-н;
25. Двораківська Лідія Антонівна, 1921 р. н., с. Максимовичі, Поліський р-н;
26. Двораківський Станіслав Броніславович, 1948 р. н., с. Королівка, Поліський р-н;
27. Єрмоленко Ніна Василівна, 1932 р. н., с. Жовтневе, Поліський р-н;
28. Заєць Марія Іванівна, 1931 р. н., с. Корогод, Чорнобильський р-н;
29. Захарченко Ганна Павлівна, 1938 р. н., с. Тараси, Поліський р-н;
30. Зінченко Лідія Дем'янівна, 1925 р. н., с. Товстий Ліс, Чорнобильський р-н;
31. Зінченко Марія Павлівна, 1931 р. н., с. Річиця, Чорнобильський р-н;
32. Зубко Галина Юхимівна, 1939 р. н., с. Чистогалівка, Чорнобильський р-н;
33. Іващенко Онисим Самсонович, 1926 р. н., с. Зимовище, Чорнобильський р-н;
34. Іващенко Прося Панасівна, 1936 р. н., с. Зимовище, Чорнобильський р-н;

[1] Форми імен подано зі слів інформантів.

35. Ільченко Марія Федорівна, 1933 р. н., с. Куповате, Чорнобильський р-н;
36. Калініченко Віра Павлівна, 1930 р. н., с. Нова Красниця, Чорнобильський р-н;
37. Київська Лідія Василівна, 1950 р. н., с. Рудьки, Чорнобильський р-н;
38. Кирильчук Любов Григорівна, 1940 р. н., с. Розсоха, Чорнобильський р-н;
39. Климчук Ольга Олексіївна, 1961 р. н., с. Крива Гора, Чорнобильський р-н;
40. Коваленко Ганна Олексіївна, 1939 р. н., с. Зимовище, Чорнобильський р-н;
41. Коваленко Євдокія Вікторівна, 1928 р. н., с. Варовичі, Поліський р-н;
42. Коваленко Марія Йосипівна, 1938 р. н., с. Зимовище, Чорнобильський р-н;
43. Коваленко Марія Панасівна, 1926 р. н., с. Машеве, Чорнобильський р-н;
44. Коваленко Надія Іванівна, 1956 р. н., с. Крива Гора, Чорнобильський р-н;
45. Коваленко Оксана Андріївна, 1940 р. н., с. Старосілля, Чорнобильський р-н;
46. Коваленко Параска Іванівна, 1927 р. н., с. Луб'янка, Поліський р-н;
47. Козар Євдокія Іванівна, 1930 р. н., с. Варовичі, Поліський р-н;
48. Козленко Галина Іванівна, 1944 р. н., с. Лелів, Чорнобильський р-н;
49. Козленко Іван Федорович, 1940 р. н., с. Кошівка, Чорнобильський р-н;
50. Костомаха Ольга Федорівна, 1944 р. н., с. Розсоха, Чорнобильський р-н;
51. Костюченко Матрона Антонівна, 1936 р. н., с. Зимовище, Чорнобильський р-н;
52. Кот Євфросинія Кирилівна, 1936 р. н., с. Поліське, Поліський р-н;
53. Красенець Любов Федорівна, 1941 р. н., с. Копачі, Чорнобильський р-н;
54. Куранда Марія Савівна, 1938 р. н., с. Старосілля, Чорнобильський р-н;
55. Кучер Василь Федорович, 1928 р. н., с. Товстий Ліс, Чорнобильський р-н;
56. Лаврієнко Михайло Петрович, 1937 р. н., с. Товстий Ліс, Чорнобильський р-н;
57. Лазаренко Марія Андріївна, 1947 р. н., с. Буряківка, Чорнобильський р-н;
58. Лозинська Ганна Данилівна, 1947 р. н., с. Іллінці, Чорнобильський р-н;
59. Лузан Ганна Тимофіївна, 1936 р. н., с. Старі Шепеличі, Чорнобильський р-н;
60. Лук'янчук Євдокія Адамівна, 1946 р. н., с. Рудьки, Чорнобильський р-н;
61. Макаренко Катерина Петрівна, 1930 р. н., с. Чистогалівка, Чорнобильський р-н;
62. Малюченко Микола Федорович, 1942 р. н., с. Копачі, Чорнобильський р-н;
63. Мартиненко Василь Олександрович, 1937 р. н., смт. Вільча, Поліський р-н;
64. Мартиненко Льозя Людвигівна, 1937 р. н., смт. Вільча, Поліський р-н;
65. Маруженко Марія Вікторівна, 1942 р. н., с. Копачі, Чорнобильський р-н;
66. Марченко Валентина Василівна, 1938 р.н., с. Товстий Ліс, Чорнобильський р-н;
67. Мельниченко Ольга Пилипівна, 1936 р. н., с. Луб'янка, Поліський р-н;
68. Микитенко Марія Дем'янівна, 1931 р. н., с. Корогод, Чорнобильський р-н;
69. Михайлюк Варвара Прокопівна, 1931 р. н., с. Семиходи, Чорнобильський р-н;
70. Мігащенко Марія Павлівна, 1946 р. н., с. Копачі, Чорнобильський р-н;
71. Нінько Олександра Романівна, 1932 р. н., с. Товстий Ліс, Чорнобильський р-н;
72. Осуняк Надія Михайлівна, 1944 р. н., с. Крива Гора, Чорнобильський р-н;
73. Попович Катерина Кирилівна, 1930 р. н., с. Красне (Товстоліська сільська рада), Чорнобильський р-н;
74. Порохова Матрона Петрівна, 1932 р. н., с. Іллінці, Чорнобильський р-н;
75. Притика Катерина Іванівна, 1948 р. н., с. Бички, Чорнобильський р-н;
76. Савченко Марія Максимівна, 1929 р. н., с. Варовичі, Поліський р-н;
77. Сапура Наталя Мойсеївна, 1939 р. н., с. Куповате, Чорнобильський р-н;
78. Сидоренко Поліна Іванівна, 1938 р. н., с. Річиця, Чорнобильський р-н;
79. Совенок Марія Йосипівна, 1930 р. н., с. Рудьки, Чорнобильський р-н;
80. Соченок Марія Василівна, 1929 р. н., с. Копачі, Чорнобильський р-н;
81. Стасюк Валентина Тимофіївна, 1946 р. н., с. Стебли, Поліський р-н;

82. Степанчук Марія Харитонівна, 1926 р. н., с. Луб'янка, Поліський р-н;
83. Степанчук Федір Романович, 1925 р. н., с. Луб'янка, Поліський р-н;
84. Стець Любов Володимирівна, 1954 р. н., с. Буда, Чорнобильський р-н;
85. Суганяка Галина Миколаївна, 1943 р. н., с. Чистогалівка, Чорнобильський р-н;
86. Телюк Ольга Йосипівна, 1921 р. н., с. Корогод, Чорнобильський р-н;
87. Урупа Марія Василівна, 1933 р. н., с. Паришів, Чорнобильський р-н;
88. Фещенко Ганна Павлівна, 1938 р. н., с. Діброва, Поліський р-н;
89. Фещенко Катерина Іванівна, 1935 р. н., с. Усів, Чорнобильський р-н;
90. Філоненко Валентина Аврамівна, 1943 р. н., с. Копачі, Чорнобильський р-н;
91. Холодченко Ніна Василівна, 1947 р. н., с. Варовичі, Поліський р-н;
92. Цісаренко Лукірія Іванівна, 1944 р. н., с. Опачичі, Чорнобильський р-н;
93. Чоховська Феня Костянтинівна, 1936 р. н., с. Терехів, Чорнобильський р-н;
94. Шевченко Галина Григорівна, 1945 р. н., с. Горностайпіль, Іванківський р-н;
95. Шкабін Орина Харитонівна, 1947 р. н., с. Старосілля, Чорнобильський р-н;
96. Шпильова Ганна Григорівна, 1928 р. н., с. Рудьки, Чорнобильський р-н;
97. Ющенко Ольга Гнатівна, 1924 р. н., с. Луб'янка, Поліський р-н;
98. Ященко Ольга Панасівна, 1930 р. н., с. Машеве, Чорнобильський р-н.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ ТА СКОРОЧЕННЯ

◊	фразеологізм, стала сполука
—	відсутність лексеми / семантики у говірці
*	фонему / лексему / словоформу реконструйовано
?	семантику лексеми встановлено не точно
біл.	білоруське
бойк.	бойківське
гот.	готське
гуц.	гуцульське
ГЧЗ	говірки Чорнобильської зони
ДО	диференційна ознака
др.	давньоруське
Е.	пряма мова експлоратора в діалозі
ж. р.	жіночий рід
заг. н.	загальна назва
закарп.	закарпатське
зн.	значення
Зн. в. / Ас	знахідний відмінок
зх.-поліс.	західнополіське
І.	пряма мова інформанта в діалозі
і.-є.	індоєвропейське
інф.	коментар інформанта
ісп.	іспанське
іт.	італійське
К. / к.	карта вміщена в цій монографії / карта в іншому джерелі
каз.	казахське
лат.	латинське
лит.	литовське
літ.	літературне
ЛСГ	лексико-семантична група
ЛСПГ	лексико-семантична підгрупа
ММ	мотиваційна модель
мн.	множина
МО	мотиваційна ознака
Н. в.	називний відмінок
н. п. (н. пп.)	населений пункт (населені пункти)
н. с.	новий стиль
наддніпр.	наддніпрянське
нім.	німецьке
одн.	однина
пол.	польське
присл.	прислів’я
псл.	праслов’янське
Р. в. / G.	родовий відмінок
рос.	російське
с. р.	середній рід
словен.	словенське
слц.	словацьке
срд.-поліс.	середньополіське
сх.-поліс.	східнополіське
ТГЛ	тематична група лексики
т. с.	те саме
тур.	турецьке
тюрк.	тюркське
укр.	українське
фр.	французьке
ч. р.	чоловічий рід
чеськ.	чеське
adj.	ад’єктив
subst.	субстантив

СКОРОЧЕННЯ НАЗВ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Б	Буда, Чорнобильський р-н [1]
Бн	Бенівка, Чорнобильський р-н
Бр	Буряківка, Чорнобильський р-н
БС	Біла Сорока, Гомельська обл., Республіка Білорусь
Бч	Бички, Чорнобильський р-н
В	Варовичі, Поліський р-н
Вч	Вільча, Поліський р-н
Гс	Горностайпіль, Чорнобильський р-н
Дб	Діброва, Поліський р-н
Дн	Денисовичі, Поліський р-н
Жв	Жовтневе, Поліський р-н
Зм	Зимовище, Чорнобильський р-н
ЗП	Зелена Поляна, Поліський р-н
Іл	Іллінці, Чорнобильський р-н
Кор	Королівка, Поліський р-н
Кп	Куповате, Чорнобильський р-н
Кпч	Копачі, Чорнобильський р-н
КрГ	Крива Гора, Чорнобильський р-н
Кр1	Красне (Товстоліська сільська рада), Чорнобильський р-н
Кр2	Красне (Новошепелицька сільська рада), Чорнобильський р-н
Крд	Корогод, Чорнобильський р-н
Кш	Кошівка, Чорнобильський р-н
Лб	Луб'янка, Поліський р-н
Лд	Ладижичі, Чорнобильський р-н;
Лел	Лелів, Чорнобильський р-н
Мкс	Максимовичі, Поліський р-н
Мш	Машеве, Чорнобильський р-н
Нг	Нагірці, Чорнобильський р-н
НКр	Нова Красниця, Чорнобильський р-н
Нш	Новошепеличі, Чорнобильський р-н
Оп	Опачичі, Чорнобильський р-н
От	Оташів, Чорнобильський р-н;
Пл	Поліське, Поліський р-н
Пр	Паришів, Чорнобильський р-н
Прт	Прип'ять, Чорнобильський р-н
Рд	Рудьки, Чорнобильський р-н
Ржд	Роз'їждже, Чорнобильський р-н
Рз	Розсоха, Чорнобильський р-н
Рч	Річиця, Чорнобильський р-н
Смн	Семенівка, Семенівський р-н, Чернігівська обл.
Ссл	Старосілля, Чорнобильський р-н
Ст	Стебли, Поліський р-н
Стч	Стечанка, Чорнобильський р-н
СтШ	Старі Шепеличі, Чорнобильський р-н
Сх	Семиходи, Чорнобильський р-н
Тар	Тараси, Поліський р-н
Тер	Терехи, Поліський р-н
ТЛ	Товстий Ліс, Чорнобильський р-н
Ус	Усів, Чорнобильський р-н
Чст	Чистогалівка, Чорнобильський р-н

[1] Н. пп. Чорнобильського та Поліського р-нів розташовано в Київській обл.

ДЖЕРЕЛА

АСЗГ — *Аркушин Г.Л.* Словник західнополіських говірок: у 2 т. — Т. 1—2. — Луцьк, 2000.

АССД — *Аркушин Г.Л.* Словник семантичних діалектизмів Західного Полісся // Поліська дома. Фольклорно-діалектологічний збірник. — Вип. 1. — Луцьк, 1991. — С. 113—185.

АУМ — Атлас української мови: в 3 т. — Т. 1—3. — К., 1984—2001.

Бейл. — *Бейлина Д.А.* Материалы для Полесского ботанического словаря // Лексика Полесья. Материалы для полесского диалектного словаря. — М., 1968. — С. 415—438.

БСУМ — *Бялькевіч І.К.* Краёвы слоўнік усходняй Магілёўшчыны. — Минск, 1970.

Выг. — *Выгонная Л.Т.* Полесская земледельческая терминология // Лексика Полесья. Материалы для полесского диалектного словаря. — М., 1968. — С. 93—130.

Ганцов — *Ганцов В.* Діялектологічна класифікація українських говорів (з картою). — К., 1923.

ГБЛ — *Гороф'янюк І.* Ботанічна лексика центральноподільських говірок: Матеріали до Лексичного атласу української мови. — Вінниця, 2012.

ГМ — Говірка села Машеве Чорнобильського району. — Ч. 1—4. — К., 2003—2005.

Гримаш. — *Гримашевич Г.* Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок. — Житомир, 2002.

ГрСЗГ — Картотека Словника українських закарпатських говірок М.А. Грицака; зберігається в Інституті української мови НАН України.

ГУМ — Говори української мови (збірник текстів) / Відп. ред. Т.В. Назарова. — К., 1977.

Гуц. гов. — Гуцульські говірки. Короткий словник / Відп. ред. Я.В. Закревська. — Львів, 1997.

ГЧЗТ — Говірки Чорнобильської зони: Тексти / Упоряд. П.Ю. Гриценко та ін. — К., 1996.

Даль — Толковый словарь живого великорусскаго языка Владиміра Даля / Под ред. И.А. Бодуэна-де-Куртенэ; 3-е изд., испр. и доп. — Т. 2: И—О. — СПб.; М., 1905.

ДАБМ — Дыялекталагічны атлас беларускай мовы / Пад. рэд. І. Аванесова та ін. — Минск, 1963.

ДАБМком. — Дыялекталагічны атлас беларускай мовы. Уступныя артыкулы, даведачныя матэрыялы і каментарыі да карт / Пад. рэд. І. Аванесова та ін. — Минск, 1963.

ДАрх. — Архів ботанічної лексики межиріччя Дністра і Дунаю О.А. Дакі; зберігається в автора.

ДЗал. — *Дзендзелівський Й.* Традиційна лексика говірки села Залісся Кобринського району на Берестейщині // Полісся: етнікос, традиції, культура. — Луцьк, 1997. — С. 200—210.

ДЛАЗГ	*Дзендзелівський Й.О.* Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР (Лексика). — Ч. I—III. — Ужгород, 1958—1993.
ДСБ	Дыялектны слоўнік Брэстчыны / Склад. Аляхновіч М.М. і ін. — Минск, 1989.
ЕСУМ	Етимологічний словник української мови: в 7 т. / За ред. .С. Мельничука. — Т. 1—6. — К., 1982—2006.
Жайворонок	*Жайворонок В.* Знаки української етнокультури: Словник-довідник. — К., 2006.
Зілинський	*Зілинський І.* Карта українських говорів з поясненнями. — Варшава, 1933. — (Праці Українського наукового Інституту. Т. XIV. Серія філологічна. Кн. 3).
Карскій	*Карскій Е.О.* Матеріалы для изученія сѣверно-малорусскихъ говоровъ, а также переходныхъ отъ бѣлорусскихъ къ малорусскимъ (Полѣсье). — СПб., 1898. — Вып. 1.
КЗВГ	*Корзонюк М.М.* Матеріали до словника західноволинських говірок // Українська діалектна лексика: зб. наук. праць. — К., 1987. — С. 62—267.
Кобів	Словник українських наукових і народних назв судинних рослин / Уклад. Ю. Кобів. — К., 2004. — (Словники України).
Конов.	*Коновалова Н.И.* Словарь народных названий растений Урала. — Екатеринбург, 2000.
Куриленко	*Куриленко В.М., Приймак В.В.* Східне Полісся (лінгвістичний та історико-археологічний аспекти). — Полтава — Глухів, 2006.
ЛАБНГ	Лексічны атлас беларускіх народных гаворак: у 5 т. / Ред. Ю.Ф. Мацкевіч. — Т. 1—5. — Минск, 1993—1998.
ЛАНП	*Назарова Т.В.* Лінгвістичний атлас Нижньої Прип'яті. — К., 1985.
ЛАПП	*Никончук М.* Лексичний атлас Правобережного Полісся. — К.; Житомир, 1994.
ЛГПП	Лексіка гаворак беларускага Прыпяцкага Палесся. Атлас. Слоўнік / Г.Ф. Вештарт, Ф.Д. Клімчук, У.А. Кошчанка, І.І. Лапуцкая, І.І. Лучыц-Федарэц. — Минск, 2008.
Лисенко 1961	*Лисенко П.С.* Словник діалектної лексики Середнього і Східного Полісся. — К., 1961.
Лисенко 1974	*Лисенко П.С.* Словник поліських говорів. — К., 1974.
Лысенко 1966	*Лысенко А.С.* Словарь диалектной лексики Северной Житомирщины // Славянская лексикография и лексикология. — М., 1966. — С. 5—60.
МАрх.	Архів матеріалів ботанічної лексики східнополіських говірок О.А. Малахівської; зберігається в автора.
Мигол. 1994	*Миголинець О.Ф.* Ботанічна лексика українських говорів Закарпатської області (Матеріали до "Лексичного атласу української мови") // Молодь — Україні: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету. — Т. 4. — Ужгород, 1994. — С. 215—255.
Мигол. 1995	*Миголинець О.Ф.* Назви грибів в українських говірках Закарпатської області (Матеріали до "Лексичного атласу української мови") // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія філологічна. — Вип. 1. — 1995. — С. 33—37.
Никончук 1979	*Никончук М.В.* Матеріали до лексичного атласу української мови (Правобережне Полісся). — К., 1979.
Никончук 1985	*Никончук М.В.* Сільськогосподарська лексика Правобережного Полісся. — К., 1985.
Никончук 1989	*Никончук М.В., Никончук О.М.* Ендемічна лексика Житомирщини. Методичні рекомендації для вчителів. — Житомир, 1989.

Никончук 1990	*Никончук М.В., Никончук О.М.* Транспортна лексика правобережного Полісся в системі східнослов'янських мов. — К., 1990.
Никончук 2001	*Никончук М.В., Никончук О.М., Мойсієнко В.М.* Поліська лексика народної медицини і лікувальної магії. — Житомир, 2001.
Носовичъ	*Носовичъ И.И.* Словарь бѣлорусскаго нарѣчія. — СПб., 1870.
ОЗЛР	*Омельковець Р.* Атлас західнополіських назв лікарських рослин. — Луцьк, 2003.
ОКДА	Общекарпатский диалектологический атлас. — Вып. 4 / Отв. ред. Я.В. Закревская. — Львов, 1993; Вып. 5 / Отв. ред. Ivor Ripka. — Братислава, 1997.
ОЛА/ ЗЛА	Общеславянский лингвистический атлас. Серия лексико-словообразовательная. — Вып. 3: Растительный мир / Гл. ред. А.И. Подлужный. — Минск, 2000; Вып. 4: Сельское хозяйство / Под ред. А. Ференчиковой. — Братислава, 2012; Вып. 9: Человек / Под ред. Я. Сятковского и Я. Ваняковой. — Kraków, 2009.
ОСБГ	*Онишкевич М.Й.* Словник бойківських говірок: у 2 ч. — К., 1984.
ОЯ	*Осадча-Яната Н.* Українські народні назви рослин. — Нью-Йорк, 1973.
ПДЛ	*Панцьо С.* Матеріали до словника лемківських говірок (дієслівна лексика). — Тернопіль, 2009.
ПЕМ	Проблеми етномузикології. — Вип. 5 / Ред.-упоряд. І. Клименко. — (Слов'янська мелогеографія. — Кн. 1 з доданим атласом). — Ч. 2: Атлас. — К., 2010.
ПЗ	Полесские заговоры (в записях 1970—1990-х гг.) / Сост., подготовка текстов и коммент. Т.А. Агапкиной, Е.Е. Левкиевской, А.Л. Топоркова. — М., 2003. — (Традиционная духовная культура славян. Публикация текстов).
Піпаш	*Піпаш Ю., Галас Б.* Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області). — Ужгород, 2005.
РЛВО	*Романюк П.Ф.* Лексика весільного обряду правобережного Полісся: Матеріали до "Лексичного атласу української мови" // Дослідження з української діалектології: зб. наук. праць. — К., 1991. — С. 225—251.
Роговичъ	*Роговичъ А.С.* Опытъ словаря народныхъ названій растеній Юго-Западной Россіи, съ нѣкоторыми повѣрьями и разсказами о нихъ. — Киев, 1874.
РС	Раслінны свет: Тэматычны слоўнік / Склад. В.Дз. Астрэйка і ін.; навук. рэд. Л.Н. Кунцэвіч, А.А. Крывіцкі. — Минск, 2001.
Сабадош	*Сабадош І.В.* Атлас ботанічної лексики української мови. — Ужгород, 1999.
Самуйлік	*Самуйлік Я.Р.* Гаворкі Выганаўскаго Палесся: лінгвістычны атлас для студ. філал. фак. ун-та. — Брэст, 2009.
СБГ	Словарь української мови: у 4 т. / Редакція журналу "Київська старовина"; упорядкув., з дод. власного матеріалу Б.Д. Грінченко. — Т. 1—4. — К., 1958. — (Надруковано з видання 1907—1909 рр. фотомеханічним способом).
СД	Славянские древности. Этнолингвистический словарь в 5 томах / Под общей ред. Н.И. Толстого. — Т. 3: К (круг) — П (перепелка). — М., 2004.
Скороф.	*Скорофатова А.О.* Атлас назв корисних рослин в українських східнослобожанських говірках. — Луганськ, 2009.
Сл. бук.	Словник буковинських говірок / За заг. ред. Н.В. Гуйванюк. — Чернівці, 2005.
Смик	*Смик Г.К.* Корисні та рідкісні рослини України. Словник-довідник народних назв. — К., 1991.
СМУ	Словник мікрогідронімів України. Волинь, Житомирщина, Запоріжжя, Київщина, Кіровоградщина, Полтавщина, Черкащина / Уклад. І.М. Желєзняк; Під. ред. О.П. Карпенко. — К., 2004. — (Abecedarium).
СПЗБ	Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча: у 5 т. / Рэд. Ю.Ф. Мацкевіч; уклад. Ю.Ф. Мацкевіч. — Т. 1—5. — Минск, 1982.

СРГК	Словарь русских говоров Карелии и сопредельных областей / Отв. ред. О.А. Черепанова. — Вып. 3: Кот — Немовый. — СПб., 1996.
СРЛЯ	Словарь современного русского литературного языка. — Т. 5: И — К / Под ред. А.М. Бабкина и Ю.С. Сорокина. — М.; Л., 1956.
СРНГ	Словарь русских народных говоров / Под ред. Ф.П. Филина и Ф.П. Сороколетова. — Вып. 1—41. — М.; Л., 1965—2007.
СС	*Сабадош І.* Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. — Ужгород, 2008.
ССУМ	Словник староукраїнської мови XIV—XV ст.: у 2 т. / Ред. Л.Л. Гумецька та ін. —Т. 1—2. — К., 1977—1978.
СУМ	Словник української мови: в 11 т. / За ред. І.К. Білодіда. — Т. 1—11. — К., 1970—1980.
ТГНХ	*Торчинська Н.М., Торчинська М.М.* Словник власних географічних назв Хмельницької області. — Хмельницький, 2008.
ТТил	*Турчин Є.* Словник села Тилич на Лемківщині. — Львів, 2011.
Тур. сл.	Тураўскі слоўнік: у 5 т. / Складальнікі А.А. Крывіцкі, Г.А. Цыхун, І.Я. Яшкін. — Т. 1—5. — Минск, 1982—1987.
ТЭСЭ	Труды этнографическо-статистической экспедиции въ Западно-Русскій край, снаряженной Императорскимъ Русскимъ Географическимъ обществомъ. Юго-Западный отдѣлъ. Матеріалы и изслѣдованія, собранныя д. чл. П.П. Чубинскимъ. — Т. 1, изданный подъ наблюденіемъ чл.-сотр. П.А. Гильтебрандта. — СПб., 1872.
Фасмер	*Фасмер М.* Этимологический словарь русского языка: в 4 т. / Пер. с нем. и доп. О.Н. Трубачева; 2-е изд., стер. — Т. 1—4. — М., 1987.
Чабан.	*Чабаненко В.А.* Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: у 4 т. — Т. 1—4. — Запоріжжя, 1992.
Черепанова	*Черепанова Е.А.* Народная географическая терминология Черниговско-Сумского Полесья. — Сумы, 1984.
ЭСБМ	Этымалагічны слоўнік беларускай мовы / Рэд. Г.А. Цыхун. — Т. 1—11. — Минск, 1978—2006.
ЭСЛНР	*Светличная Е.И., Толок И.А.* Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений. — Х., 2003.
ЭССЯ	Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд / Под ред. О. Н. Трубачева. — Вып. 1—37. — М., 1974—2012.
Янко	*Янко М.П.* Топонімічний словник України: Словник-довідник. — К., 1998.
Buffa	*Buffa F.* Vznika vývin slovenskej botanickej nomenklatúry (K histórii slovenského odborného slovnika). — Bratislava, 1972.
Machek	*Machek V.* Etymologický slovník jazyka českého a slovenského. — Praha, 1957.
Mak.	*Makowiecki S.* Słownik botaniczny łacińsko-małoruski. — Kraków, 1936. — (Prace komisji językowej. № 24).

ЛІТЕРАТУРА

1. *Абрамян Ю.В.* Стійкість лексичного складу східнослобожанських говірок (на матеріалі назв хлібних зернових культур) // Лінгвістика: Зб. наук. праць. — Ч. 1. — № 3 (21). — Луганськ, 2010. — С. 65—72.

2. *Агапкина Т.* Нижняя Припять на фоне полесского этнографического ландшафта (на материале весенней обрядовости) // Український діалектологічний збірник: Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової. — К., 1997. — С. 322—324.

3. *Азарх Ю.С.* О диахронических пластах и диалектных различиях в словообразовательной структуре лексико-семантической группы (на материале фитонимической лексики) // Диалектология и лингвогеография русского языка. — М., 1981. — С. 119—130.

4. *Алексєєва М.* Лексична інтерференція в переселенських лемківських говірках в Україні // Studia methodologica. Лемківський діалект у загальноукраїнському контексті. — Вип. 27. — Тернопіль, 2009. — С. 32—38.

5. *Антропов Н.П., Плотников А.А.* Хроника полесских экспедиций (1982—1991) // Славянский и балканский фольклор. Этнолингвистическое изучение Полесья. — М., 1995. — С. 382—397.

6. *Аркушин Г.Л.* Діалектна назва: мотивація, культурологічний аспект // Етнолінгвістичні студії. 1. Збірник наукових праць. — Житомир, 2007. — С. 38—47.

7. *Арьянова В.Г.* Родо-видовые отношения в фитонимике среднеобских говоров // Вопросы языкознания и сибирской диалектологии. — Вып. 7. — Томск, 1977. — С. 76—80.

8. *Баранникова Л.И.* Говоры территорий позднего заселения и проблема их классификации // Вопросы языкознания. — № 2. — 1975. — С. 22—31.

9. *Баранникова Л.И.* Говоры территорий позднего заселения и проблема методов их изучения // Проблемы изучения русских говоров вторичного образования: сб. науч. тр. — Кемерово, 1983. — С. 3—11.

10. *Баранникова Л.И.* Сущность интерференции и специфика ее проявления // Проблема двуязычия и многоязычия. — М., 1972. — С. 88—98.

11. *Бевзенко С.П.* Українська діалектологія: Навч. посібник для студ. філол. фак. ун-тів і пед. ін-тів. — К., 1980.

12. *Бенвенист Э.* Семантические проблемы реконструкции // Бенвенист Э. Общая лингвистика. — М., 1974. — С. 331—349.

13. *Березович Е.Л.* О явлении лексической ксеномотивации // Вопросы языкознания. — № 6. — 2006. — С. 3—18.

14. *Березович Е.Л.* Язык и традиционная культура. Этнолингвистические исследования. — М., 2007. — (Традиционная духовная культура славян. Современные исследования).

15. *Бескровный А.М.* Из истории образования переходного украинско-русского диалекта в Воронежской области // Материалы и исследования по русской диалектологии. — Т. 2. — М.; Л., 1949.— С. 312—319.

16. *Блинова О.И.* Введение в современную региональную лексикологию. Материалы для спецкурса. — Томск, 1975.

17. *Блинова О.И.* Лексическая мотивированность и некоторые проблемы региональной лексикологии // Вопросы изучения лексики русских народных говоров. Диалектная лексика. 1971. — Ленинград, 1972. — С. 92—104.

18. *Блинова О.И.* Мотивированность слова и функциональный аспект (на диалектном материале) // Русское слово в языке и речи. — Кемерово, 1976. — С. 16—21.

19. *Блинова О.И.* Мотивология и ее аспекты. — 2-е изд., стереотип. — Томск, 2007.

20. *Блинова О.И.* Русская диалектология. Лексика: уч. пособие. — Томск, 1984.

21. *Болтарович З.Є.* З народної медицини українців Полісся // Народна творчість та етнографія. — № 2. — 1986.— С. 32—38.

22. *Борисенко В.* Така житка...: Культура повсякдення українців Чорнобильського Полісся (за матеріалами етнографічної експедиції 1994 р.). — К., 2011.

23. *Брозович Д., Крейсен Ю., Тенишев Э.Р.* Названия дуба в европейских диалектах (по материалам карты 53 “Дуб” ЛАЕ) // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1985—1987: сб. науч. тр. — М., 1989. — С. 85—102.

24. *Бузук П.* Спроба лінгвістычнае географіі Беларусі. — Ч. 1. Фонэтыка і морфолёгія. Вып. 1. Гаворкі Цэнтральнае і Ўсходняе Беларусі і суседніх місяцовасьцяй Украіны і Вялікарасіі ў першай чверці XX в. — Минск, 1928.

25. *Булыгина Т.В., Шмелев Д.Н.* “Народная этимология”: морфонология и картина мира // Славянские этюды. Сборник к юбилею С.М. Толстой. — М., 1999. — С. 103—115.

26. *Булыка А.М.* Батанічная лексіка грэка-лацінскага паходжання ў старабеларускай мове // Беларуская лінгвістыка. — Вып. 9. — 1976. — С. 27—35.

27. *Бурячок А.А.* Назви спорідненості і свояцтва в українській мові. — К., 1961.

28. *Бурячок А.А.* Принципи моделювання семантичних полів лексики // Мовознавство. — Вип. 4. — 1985. — С. 41—47.

29. *Вархол Н.* Рослини в народних повір’ях русинів-українців Пряшівщини. — Пряшів; Едмонтон, 2002.

30. *Васильев Л.М.* Теория семантических полей // Вопросы языкознания. — № 5. — 1971. — С. 105—113.

31. *Васильева А.О.* Названия черники в языках Европы // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1985—1987: сб. науч. тр. — М., 1989. — С. 113—120.

32. *Васильева А.О., Кожина Н.А.* Карты “ежевика — ягода” и “ежевика — растение” в Лингвистическом атласе Европы (ЛАЕ) // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1983. — М., 1988. — С. 117—133.

33. *Вендина Т.И.* Еще раз к явлению конкуренции суффиксов -ik(a) / -ic(a) (лингвогеографическая локализация) // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1974. — М., 1976. — С. 93—113.

34. *Вендина Т.И.* Суффикс ik(a) в славянских языках (из истории праславянского словообразования) // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1975. — М., 1977. — С. 57—74.

35. *Вешторт Г.Ф.* Лингвогеографическая дифференциация Припятского Полесья (на материале названий пищи): автореф. дис. ... канд. филол. наук. — Минск, 1969.

36. Взаимодействие лингвистических ареалов. Теория, методика и источники исследования / Отв. ред. М.А. Бородина. — Л., 1980.

37. *Височина В.А., Манойло Ю.Є., Швидка К.А.* Про особливості лексики переселенської говірки // Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови: тези доп. — Ужгород, 1978. — С. 12—13.

38. *Власенко В.В.* Акцентні особливості дієслівних форм (на матеріалі говірок Середнього Полісся) // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 128—129.

39. *Волошина Т.Г.* До етимології українських дендронімів *тополя* та *іва* // Мовознавство. — № 3. — 1976. — С. 67—71.

40. *Галайчук В.В.* Лексичні одиниці мікросистеми “Рослини” в українських фольклорних текстах: автореф. дис. ... канд. філол. наук. — Львів, 2004.

41. *Галайчук В.* Рослинна символіка в народних піснях (на польових матеріалах з Київського Полісся) // Народознавчі зошити. — № 2. — 1996. — С. 125—129.

42. *Галас Б.К.* Рукописні словники першої половини XIX ст. — важливе джерело для вивчення української народної лексики // XIV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. — К., 1977. — С. 81—83.

43. *Георгієва С.І.* Болгарська переселенська говірка мішаного типу: стан і етапи формування: автореф. дис. ... канд. філол. наук. — К., 2006.

44. *Герасимчук І.Ю.* Лексика на позначення лісових ягід у надгоринських говірках // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 184.

45. *Гладкий М.І.* Традиційне скотарство населення українського Середнього Полісся (друга половина XIX — перша третина XX століття): автореф. дис. ... канд. іст. наук. — Львів, 2004.

46. *Глуховцева К.Д.* Динаміка українських східнослобожанських говірок. Монографія. — Луганськ, 2005.

47. *Глушко М.* Постчорнобильське експедиційне етнографічне дослідження Середнього Полісся (наукові здобутки, прогалини, завдання) // Народознавчі зошити. — № 3/4. — 2006. — С. 321—328.

48. Говірки Чорнобильської зони: Системний опис / За ред. П.Ю. Гриценка. — К., 1999.

49. *Голев Н.Д.* Динамический аспект лексической мотивации. — Томск, 1989.

50. *Голев Н.Д.* К типологии формальной мотивации (типы мотивирующих баз в русском языке) // Вопросы словообразования в европейских языках (семантический аспект). — Томск, 1983. — С. 16—27.

51. *Голев Н.Д.* О соотношении семантических и мотивировочных признаков // Вопросы языкознания и сибирской диалектологии. — Вып. 7. — Томск, 1977. — С. 21—26.

52. *Голев Н.Д.* Функции мотивизации и народная этимология // Вопросы языка и его истории. — Томск, 1972. — С. 38—47.

53. *Голев Н.Д.* О семантических типах мотивационных отношений // Вопросы словообразования в индоевропейских языках: Форма и значение. — Томск, 1985. — С. 31—41.

54. *Гороф’янюк І.В.* Структурна організація та ареалогія флорономенів центрально-подільських говірок: автореф. дис. ... канд. філол. наук. — К., 2010.

55. *Гороф’янюк І.* Назви галінсоги дрібноцвітної (Galinsoga parviflora cav.) у говірках центральноподільського ареалу // Studia methodologica. Лемківський діалект у загальноукраїнському контексті. — Вип. 27. — Тернопіль, 2009. — С. 145—150.

56. *Гороф’янюк І.* Язичницькі та християнські мотиви в народних назвах рослин (на матеріалі центральноподільських говірок) // Культура слова. — Вип. 72. — 2010. — С. 133—138.

57. *Гридина Т.А.* О характере смысловых ассоциаций в процессе народной этимологии // Этимологические исследования: сб. науч. трудов. — Вып. 3. — Свердловск, 1984. — С. 141—154.

58. *Гридина Т.А.* Проблемы изучения народной этимологии: Пособие к спецкурсу. — Свердловск, 1989.

59. *Гримашевич Г.І.* Номінація одягу та взуття в середньополіському діалекті: автореф. дис. ... канд. філол. наук. — К., 2003.

60. *Гримашевич Г.І.* Поліська лексикографія // Вісник Житомирського державного університету. — Вип. 17. — 2004. — С. 129—131.

61. *Гринкова Н.П.* О названиях некоторых ягод в восточнославянских языках // Славянская филология: сб. статей. IV международный съезд славистов. — Т. 3. — М., 1958. — С. 97—123.

62. *Гриценко П.* Говірки Чорнобильської зони сьогодні // Полісся: мова, культура, історія (матеріали міжнародної конференції). — К., 1996. — С. 38—46.

63. *Гриценко П.* Українська діалектна лексика: реальність і опис (деякі аспекти) // Діалектна лексика: лексикологічний, лексикографічний та лінгвогеографічний аспекти. — Глухів, 2005. — С. 5—23.

64. *Гриценко П.Ю.* Ареальне варіювання лексики. — К., 1990.

65. *Гриценко П.Ю.* Атракція як фактор розвитку лексико-семантичної системи говорів // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: тези доп. — Ужгород, 1982. — С. 76—79.

66. *Гриценко П.Ю.* Внутрішньомовні чинники варіювання лексики говорів // Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку лексики української народно-розмовної мови: тези доп. республ. конф. (Ужгород, листопад 1989 р.). — Ужгород, 1989. — С. 46—48.

67. *Гриценко П.Ю.* Діалектна лексика з конкретним значенням // Структурні рівні українських говорів. — К., 1985. — С. 91—120.

68. *Гриценко П.Ю.* Дослідження лексики українських говорів // Мовознавство. — № 5. — 1984. — С. 22—30.

69. *Гриценко П.Ю.* Загальнослов'янський лінгвістичний атлас як джерело вивчення культури слов'ян // Комплексне дослідження духовної культури слов'ян. Колективна монографія. — К., 2004. — С. 13—26.

70. *Гриценко П.Ю.* Лексико-семантична система в ареальному аспекті // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 36—38.

71. *Гриценко П.Ю.* Лексична система говорів і картографування // Українська діалектна лексика: зб. наук. праць. — К., 1987. — С. 10—20.

72. *Гриценко П.Ю.* Моделювання системи діалектної лексики. — К., 1984.

73. *Гриценко П.Ю.* Науково-інформаційний Чорнобильський фонд: деякі питання структури // Матеріали науково-практичної конференції з питань виявлення, збереження та охорони історико-культурної спадщини населення, що потерпіло від аварії на Чорнобильській АЕС (м. Рівне, 15—16 травня 1992 р.). — Львів, 1996. — С. 57—60.

74. *Гриценко П.Ю.* Редуктивна говірка // Українська мова. Енциклопедія. — Вид. 3-тє, зі змінами і доп. — К., 2007. — С. 567.

75. *Груца А.П.* Адметные асаблівасці лексікі агародніцтва у беларускіх гаворках // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 186—188.

76. *Губанова В.А.* Мотивировочные признаки. Их разряды. Функционирование // Проблемы ономасиологии. Исследования проблемной лаборатории по ономасиологии кафедры общего языкознания и истории языка Орловского государственного педагогического института: науч. тр. — Т. 21. — Орел, 1974. — С. 113—128.

77. *Гуйванюк Н.В.* Категорія присвійності в народній ботанічній термінології (на матеріалі буковинських говірок) // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 188—190.

78. *Гура А.В.* Хроника полесских экспедиций // Полесский этнолингвистический сборник. — М., 1983. — С. 280—285.

79. *Дакі О.А.* Номінація зернових культур в українських говірках межиріччя Дністра і Дунаю // Лінгвістика. — № 3. — 2009. — С. 163—175.

80. *Дакі О.* Двоскладні назви дикорослих трав'янистих рослин в українських говірках межиріччя Дністра і Дунаю // Діалектна мова: сучасний стан і динаміка в часі. До

100-річчя професора Федота Трохимовича Жилка: тези доп. Міжнар. наук. конф. (5—7 березня 2008 р., Київ). — К., 2008. — С. 76—78.

81. *Дзендзелевский И.А.* Из наблюдений над народной этимологией в говорах украинского языка // Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу (Гомель, 9—12 сентября 1975 г.): тезисы докл. — М., 1975. — С. 280—282.

82. *Дзендзелівський Й.О.* З історії слів // Українська мова в школі. — № 2. — 1958.— С. 67—69.

83. *Дзендзелівський Й.О.* Із спостережень над народною етимологією в українській мові // Studia Slavica Hung. — T. XXII. — Budapest, 1976. — S. 271—300.

84. *Дзендзелівський Й.О.* Назви сільськогосподарських культур в говорах Закарпаття // Studia Slavica Hung. — T. VI. — Budapest, 1960. — S. 113—143.

85. *Дзендзелівський Й.О.* Спостереження над народною етимологією в українській мові // Дослідження з української діалектології: зб. наук. праць. — К., 1991. — С. 6—46.

86. *Дурново Н.Н., Соколовъ Н.Н., Ушаковъ Д.Н.* Опытъ діалектологической карты русскаго языка въ Европѣ съ приложеніемъ очерка русской діалектологии // Труды Московской Діалектологической Комиссіи. — М., 1915.

87. *Дыбо А.В.* О названиях орешника в индоевропейских языках Европы // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1985—1987: сб. науч. тр. — М., 1989. — С. 103—113.

88. *Євтушок О.* Типологічні лексико-семантичні особливості народних говорів: постановка проблеми // Діалектна лексика: лексикологічний, лексикографічний та лінгвогеографічний аспекти. — Глухів, 2005. — С. 72—79.

89. *Жилко Ф.Т.* Ареальні системи української мови // Мовознавство. — № 4. — 1990. — С. 18—27.

90. *Жилко Ф.Т.* Говори української мови. — К., 1958.

91. *Жилко Ф.Т.* Особенности диалектных групп украинского языка // Вопросы диалектологии восточнославянских языков. — М., 1964. — С. 26—38.

92. *Жилко Ф.Т.* Нариси з діалектології української мови. — Вид. 2-ге, переробл. — К., 1966.

93. *Жирмунский В.М.* Проблемы переселенческой диалектологии // Жирмунский В.М. Общее и германское языкознание. — Ленинград, 1976. — С. 491—516.

94. *Журавлев А.Ф.* Технические возможности русского языка в области предметной номинации // Способы номинации в современном русском языке. — М., 1982. — С. 45—109.

95. *Заворотна Т.П.* Народна номінація рослин в українській і російській мовах // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: тези доп. — Ужгород, 1982. — С. 82—83.

96. *Заворотна Т.П.* Особливості народної номенклатури грибів // Питання взаємодії української літературної мови і територіальних діалектів: тези доп. і повід. — К., 1972. — С. 49—51.

97. *Заворотна Т.П.* Типи умотивованості народних назв рослин // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 191—192.

98. *Заворотна Т.П.* Українські народні назви гриба Boletus edulis bull. ex. Fr. у говорах району Карпат // Культура і побут населення Українських Карпат: матеріали республ. наук. конференції. — Ужгород, 1973. — С. 223—230.

99. *Закревская Я.В.* Лингво-географический аспект в изучении отраслевой лексики (на материале народных названий растений) // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1969. — М., 1970. — С. 149—158.

100. *Закревская Я.В.* О структуре народных названий ягод (по материалам говоров украинского языка в сравнении с другими славянскими) // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1985 — 1987: сб. науч. тр. — М., 1989. — С. 37—46.

101. *Закревская Я.В.* Особенности словообразования народной ботанической номенклатуры // Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу (Гомель, 9—12 сентября 1975 г.): тезисы докл. — М., 1975. — С. 89—91.

102. *Закревська Я.В.* Діалектний словотвір в ареальному аспекті // Праці XIII Республіканської діалектологічної наради. — К., 1970. — С. 151—160.

103. *Закревська Я.В.* Нариси з діалектного словотвору в ареальному аспекті. — К., 1976.

104. *Закревська Я.В.* Творення назв поля з-під сільськогосподарських культур // Українська діалектна морфологія. — К., 1969. — С. 34—44.

105. *Закревська Я.В.* Українські назви картоплі (Solanum Tuberosum) // Дослідження і матеріали з української мови. — Т. VI. — К., 1964. — С. 28—36.

106. *Захарчук-Чугай Р.* Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина. — Львів, 2007.

107. *Иванова Л.П.* Методы лингвистических исследований. — К., 1995.

108. *Иванцова Е.В.* Обогащение словарного запаса носителей языка // Диалектологические и историко-лингвистические проблемы : сб. научн. тр. памяти профессора Галины Александровны Садретдиновой. — Омск, 1999. — С. 19—27.

109. *Ивашина Н.В.* К реконструкции лексической подсистемы // Методы изучения лексики. — Минск, 1975. — С. 179—186.

110. *Іллічевський С.М.* Українські назви рослин, їх походження та класифікація // Записки Полтавського інституту народної освіти. — 1927. — Т. IV. — С. 62—74.

111. Історія української мови. Лексика і фразеологія / Відп. ред. В.М. Русанівський. — К., 1979.

112. *Іщук М.В.* Прикметники як компоненти українських народних найменувань лікарських рослин // Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку лексики української народно-розмовної мови: тези доп. республ. конф. (Ужгород, листопад 1989 р.). — Ужгород, 1989. — С. 64—65.

113. *Капська А.Й.* З історії народних назв квітів // Українська мова і література в школі. — № 2. — 1970. — С. 82—83.

114. *Капська А.Й.* Чому так називаємо? // Українська мова і література в школі. — № 5. — 1970. — С. 57—59.

115. *Караулов Ю.Н.* Общая и русская идеография. — М., 1976.

116. *Карпенко О.П.* Гідронімікон Центрального Полісся. — К., 2003.

117. *Карпова В.Л.* Семантична еволюція назв рослин у староукраїнській мові // Мовознавство. — № 2. — 1982.— С. 43—51.

118. *Карпова В.Л.* Староукраїнські вторинні назви рослин // Мовознавство. — № 2. — 1984. — С. 46—54.

119. Київське Полісся: Етнолінгвістичне дослідження / С.С. Березанська, Н.К. Гаврилюк, В.Д. Дяченко та ін.; Відп. ред. І.М. Железняк. — К., 1989.

120. *Киселевский А.И.* Белорусская ботаническая терминология: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. — Минск, 1962.

121. *Киш М.* Дијалектната лексика од областа на растителниот свет. — Скопје, 1996.

122. *Кияк Т.Р.* Мотивированность лексических одиниц (количественные и качественные характеристики). — Львов, 1988.

123. *Клепикова Г.П.* Карпатская лексика в ее отношении к лексике иных зон славянского мира. 1. man(n)a // Славянское и балканское языкознание. Карпато-восточнославянские параллели. Структура балканского текста. — М., 1977. — С. 3—20.

124. *Клепикова Г.П.* Сема-ономасиологический аспект в исследовании некоторых лексических групп (на материале карпатоукраинских диалектов) // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1975. — М., 1977. — С. 162—188.

125. *Клепикова Г.П., Усачева В.В.* Лингвогеографические аспекты семантики слова *žito в славянских языках // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1965. — М., 1965. — С. 148—171.

126. *Ковалева Н.Б.* К вопросу о народной этимологии и смежных с ней явлениях в топонимии // Русское слово в языке и речи. — Кемерово, 1976. — С. 42—48.

127. *Козачук Г.* Лінгвоетнографічне дослідження діалектної лексики // Полісся: мова, культура, історія (матеріали міжнародної конференції). — К., 1996. — С. 88—93.

128. *Козачук Г.О.* Взаємодія сучасної української літературної побутової лексики і побутової лексики поліських говірок // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: тези доп. — Ужгород, 1982. — С. 89—90.

129. *Козачук Г.О.* Динаміка побутової лексики поліських говірок // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 196—198.

130. *Козачук Г.О.* Творення назв стебел та листя городніх культур в українській мові // Мовознавство. — № 6. — 1971. — С. 59—63.

131. *Коломієць В.Т., Шамота А.М.* Семантична мотивація українських назв рослин // Мовознавство. — № 4. — 1979. — С. 20—25.

132. *Колосова В.Б.* Лексика и символика славянской народной ботаники. Этнолингвистический аспект. — М., 2009. — (Традиционная духовная культура славян. Современные исследования).

133. *Колосова В.Б.* Номинация растений в славянских языках по признаку их применения в народной медицине // Диалектная лексика — 2009. — СПб., 2009. — С. 124—133.

134. *Конобродська В.* Поліський поховальний і поминальний обряди. — Т. 1. Етнолінгвістичні студії. — Житомир, 2007.

135. *Красножан Ж.В.* Семантичні зміни у процесі номінації рослини vitis — виноград // Вторая Всесоюзная конференция "Актуальные проблемы исторической лексикологии и лексикографии восточнославянских языков". Днепропетровск, 12—14 октября 1988 г.: тезисы докл. — Ч. 1. — Днепропетровск, 1988. — С. 181—182.

136. *Кривицкий А.А., Трухан Т.Н.* О названиях ели в славянских языках // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1983. — М., 1988. — С. 61—79.

137. [*Критенко А.П.*]. Етимологія і народна етимологія // Мовознавство. — № 1. — 1967. — С. 82—83.

138. *Кузьмина Е.Б.* Особенности номинации грибов в русском и литовском языках и их говорах // Диалектная лексика — 2009. — СПб., 2009. — С. 133—139.

139. *Кукса Т.П.* Динаміка ботанічної лексики в українських говірках Криму // Діалектна мова: сучасний стан і динаміка в часі. До 100-річчя професора Федота Трохимовича Жилка: тези доп. Міжнар. наук. конференції (5—7 березня 2008 р., Київ). — К., 2008. — С. 109—112.

140. *Кукса Т.П.* Статичні й динамічні елементи в українських говірках Криму // Волинь — Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних питань. — Вип. 22. — Т. 2. — Житомир, 2010. — С. 152—157.

141. *Кукса Т.П.* Фітономінація та її просторова варіативність в українських говірках Криму: автореф. дис. ... канд. філол. наук. — К., 2013.

142. *Кунцэвіч Л.П.* Намінацыі раслін у беларускіх народных гаворках // Беларуская мова і мовазнаўства на рубяжы III тысячогоддзя: матэрыялы навуковай канфярэнцыі, прысвячанай 70-годдзю Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі, 2—3 лістапада 1999 г. — Мн., 2000. — С. 92—95.

143. *Кунцэвіч Л., Трухан Т.* Аб даследаванні беларускіх гаворак, што пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС // Полісся: мова, культура, історія (матеріали міжнародної конференції). — К., 1996. — С. 55—56.

144. *Куриленко В.М.* Із поліських етимологічних студій // Діалектологічні студії. 9. Запозичення та інтерференція в діалектах. — Львів, 2010. — С. 203—211.

145. *Лесів М.* Українські говірки в Польщі. — Варшава, 1997.

146. *Лєснова В.В.* Номінація рис людини в українських східнослобожанських говірках: Монографія. — Луганськ, 2004.

147. *Либеров В.А.* Семантическая структура слова *колосники* в литературном языке и народных говорах // Орловские говоры: проблемы изучения: Сб. науч. тр. — Орел, 1997. — С. 95—97.

148. *Малахівська О.А.* Ареальна й семантична характеристика типів номінації кукурудзи (Zea mays L.) в українських говорах // Структурні рівні українських говорів. — К., 1985. — С. 133—146.

149. *Малахівська О.А.* Назви кукурудзи в говорах української мови // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 202—205.

150. *Малахівська О.А.* Назви сочевиці (Lens Adans) в говорах української мови // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: тези доп. — Ужгород, 1982. — С. 93—95.

151. *Малахівська О.А.* Структурна організація мікологічної лексики в східнополіському говорі // Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку лексики української народно-розмовної мови: тези доп. республ. конф. (Ужгород, листопад 1989 р.). — Ужгород, 1989. — С. 89—99.

152. *Маракуевъ В.* Полѣсье и полѣщуки (изъ путевыхъ записокъ). — М., 1879. — (Знакомство съ отечествомъ. Выпускъ первый).

153. *Мартинова Г.* Терміни *перехідні* й *мішані говірки* в діалектологічних студіях // Українська термінологія і сучасність. Зб. наук. праць. — Вип. VIII. — К., 2009. — С. 217—221.

154. *Мартынов В.В.* Проблема славянского этногенеза и методы лингвогеографического изучения Припятского Полесья // Советское славяноведение. — № 4. — 1965. — С. 69—81.

155. *Марчук Н.Й.* Принципи і способи номінації ожини (rubus caesius L.) в говорах слов'янських мов // Структурні рівні українських говорів. — К., 1985. — С. 120—133.

156. *Марчук Н.Й.* Способи номінації ожини в говорах слов'янських мов // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 205—206.

157. *Масенко Л.Т.* Назви рослинних масивів з суфіксами -ник, -няк, -няг в українській діалектній і топонімічній лексиці // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 56—58.

158. *Мельникова Ю.Н.* Антропогенный фактор как мотивационный признак в номинациях топонимов немецкого языка // Филологические науки. Вопросы теории и практики. — № 4. — Тамбов, 2011. — С. 118—120.

159. *Меркулова В.А.* К вопросу о семантической реконструкции // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1985—1987: сб. науч. тр. — М., 1989. — С. 266—268.

160. *Меркулова В.А.* О некоторых принципах этимологии названий растений // Этимология. 1964. Принципы реконструкции и методика исследования. — М., 1965. — С. 72—87.

161. *Меркулова В.А.* Об относительной хронологии славянских названий грибов (вопросы лингвистической реконструкции и реконструкции материальной культуры) // Этимология. 1964. Принципы реконструкции и методика исследования. — М., 1965. — С. 88—99.

162. *Меркулова В.А.* Очерки по русской народной номенклатуре растений. (Травы, грибы, ягоды). — М., 1967.

163. *Миголинець О.* Походження назв рослини еритронію собачого зуба (на матеріалі Ботанічного словника М. Грицака) // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць. — Вип. 12: Українська діалектна лексика як об'єкт словникарства та лінгвогеографії. До 100-річчя М.А. Грицака. — Ужгород, 2008. — С. 48—50.

164. *Миголинець О.* Про деякі українсько-словацькі ізоглоси (на матеріалі ботанічної лексики) // Studia Slovacistica. 7. Віртуальний інститут словакістики. — Ужгород, 2007. — С. 76—80.

165. *Миголинець О.* Словосполучення як джерело поповнення ботанічної лексики українських закарпатських говірок // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць. — Вип. 6: Збірник пам'яті Кирила Галаса. — Ужгород, 2002. — С. 276—280.

166. *Миголинець О.Ф.* Ботанічна лексика українських говорів Закарпатської області: автореф. дис. ... канд. філол. наук. — К., 1996.

167. *Миголинець О.Ф.* Лексико-семантична характеристика мікологічної лексики в українських говірках Закарпатської області // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія філологічна. — Вип. 3. — Ужгород, 1998. — С. 12—17.

168. *Миголинець О.Ф.* Лексико-семантична характеристика назв культивованих рослин у говірках Закарпатської області // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. — Вип. 4. — Ужгород, 2000. — С. 34—38.

169. *Мойсієнко В.* Із поліської народної медичної термінології // Полісся: мова, культура, історія (матеріали міжнародної конференції). — К., 1996. — С. 147—151.

170. *Мойсієнко В.М.* Номінація в поліській народній медицині та лікувальній магії: автореф. дис. ... канд. філол. наук. — К., 1994.

171. *Москаленко Л.А.* Ботанічні паралелі // Культура слова. — Вип. 39. — 1990. — С. 70—74.

172. *Москаленко Л.А.* Від назв тварин до назв рослин // Культура слова. — Вип. 41. — 1991. — С. 47—51.

173. *Москаленко Л.А.* До проблеми уточнення параметрів словотвірної категорії кількості (на матеріалі ботанічної лексики українських степових говірок Миколаївщини) // Мовознавство. — № 2. — 2001. — С. 63—67.

174. *Москаленко Л.А.* Подібність рослини чи її частини до іншої рослини чи її частини як джерело номінації // Українська мова. — № 3. — 2002. — С. 39—50.

175. *Москаленко Л.А.* Похідні від назв кольорів у ботанічній лексиці українських степових говірок Миколаївщини // Дослідження з української діалектології: зб. наук. праць. — К., 1991. — С. 93—116.

176. *Москаленко Л.* Мотиваційна ознака "будова" та способи її реалізації (на матеріалі ботанічної лексики українських степових говірок Миколаївської області) // Українська термінологія та сучасність: зб. наук. праць. — Вип. IV. — К., 2001. — С. 197—200.

177. Музичний фольклор з Полісся у записах Ф. Колесси та К. Мошинського / Упоряд., вступ. ст., прим., пер. з пол. С.Й. Грици. — К., 1995.

178. *Мызников С.А.* Русские говоры Обонежья: ареально-этимологическое исследование лексики прибалтийско-финского происхождения. — СПб., 2003.

179. *Назарова Т.В.* Білорусько-українські ізоглоси Нижньої Прип'яті // Славістичний збірник. — К., 1963. — С. 214—227.

180. *Назарова Т.В.* Из наблюдений над междиалектными контактами (к понятию сопротивления системы) // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1973. — М., 1975. — С. 92—107.

181. *Назарова Т.В.* Інтерферентні ареали як об'єкт дослідження історичної діалектології (волинсько-поліські *tot('), *tet) // Праці XIII республіканської діалектологічної наради. — К., 1970. — С. 15—28.

182. *Назарова Т.В.* Проблема перехідних говірок між українською і білоруською мовами (Говірки нижньої Прип'яті) // Праці XI республіканської діалектологічної наради. — К., 1965. — С. 90—105.

183. *Назарова Т.В.* Современное состояние и перспективы развития украинской диалектологии // Вопросы языкознания. — № 5. — 1968. — С. 11—21.

184. *Назарова Т.В.* Украинско-белорусская языковая граница в районе Нижней Припяти // Вопросы диалектологии восточнославянских языков. — М., 1964. — С. 124—140.

185. *Назарова Т.В.* Фонеми И (У) — І в деяких середньополіських говірках // Дослідження з мовознавства: збірник статей аспірантів і дисертантів. — К., 1962. — С. 94—119.

186. *Назарова Т.В.* Фонологическое описание говора контактной зоны // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1969. — М., 1970. — С. 63—72.

187. Народна культура зраненої землі: Каталог виставки / Відп. ред. та упоряд. Р.А. Омеляшко. — К., 1997.

188. *Непокупний А.П.* Балто-українсько-південнослов'янські ізоглоси // Мовознавство. — № 6. — 1974. — С. 56—61.

189. *Несен І.І.* Весільний ритуал Центрального Полісся: традиційна структура та реліктові форми (середина XIX—XX століття): автореф. дис. ... канд. іст. наук. — К., 2004.

190. *Несен І.І.* Весільний ритуал Центрального Полісся: традиційна структура та реліктові форми (середина XIX—XX ст.). — К., 2005.

191. *Нестерова Н.Г.* Семантика мотивированного слова в собственно лингвистическом и психолингвистическом аспектах // Диалектологические и историко-лингвистические проблемы: сб. научн. тр. памяти профессора Галины Александровны Садретдиновой. — Омск, 1999. — С. 31—36.

192. *Нефедова Е.А.* Диалектные лексические микросистемы в ареальном аспекте // Аванесовский сборник: К 100-летию со дня рождения чл.-кор. Р.И. Аванесова. — М., 2002. — С. 94—103.

193. *Нефедова Е.А.* О гипонимических отношениях в группе микологической лексики // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1976. — М., 1978. — С. 186—203.

194. *Никончук М.В.* Ареалогія північного наріччя української мови за даними лісової лексики // Дослідження з української діалектології: зб. наук. праць. — К., 1991. — С. 61—81.

195. *Никончук М.В.* Житомирсько-полісько-білоруські лексико-семантичні ізоглоси (на матеріалі лексики природи) // Праці XIII Республіканської діалектологічної наради. — К., 1970. — С. 258—267.

196. *Никончук М.В.* Ответ на анкету по проблеме "Белорусско-украинские изолексы" // Беларуско-украінскія ізолексы. — Минск, 1971. — С. 61—66.

197. *Никончук М.В.* Походження середньополіського говору // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 10—12.

198. *Никончук М.В.* Членування правобережнополіського діалектного масиву за ендемічними даними лексики і семантики // Мовознавство. — № 4. — 1981. — С. 50—55.

199. *Никончук М.В., Никончук О.М.* Семантичне обґрунтування етимології слова *груша* // Вторая Всесоюзная конференция "Актуальные проблемы исторической лексикологии и лексикографии восточнославянских языков". Днепропетровск, 12—14 октября 1988 г.: тезисы докл. — Ч. 1. — Днепропетровск, 1988. — С. 61—62.

200. *Никончук М.* Правобережнополіські говірки в лінгвогеографічному висвітленні: монографія. — Житомир, 2012.

201. *Никончук Н.В.* Из опыта картографирования семантического поля (опорная лексема +чере́нь) // Ареальные исследования в языкознании и этнографии. — Л., 1977. — С. 185—191.

202. *Никончук Н.В.* Правобережнополесские говоры в лингвогеографическом освещении: автореф. дис. ... докт. филол. наук. — Житомир, 1980.

203. *Никончук Н.В.* Правобережнополесские говоры с лингвистической и исторической точек зрения // Полесский этнолингвистический сборник. — М., 1983. — С. 153—173.

204. *Никончук О.М.* *Чагар* — лісове згарище // Культура слова. — № 33. — 1987. — С. 43—45.

205. *Ніканчук М.В., Ніканчук А.М.* Бел. чагарнік, укр. чагарник ‘куст’ // Беларуская лінгвістыка. — Вып. 27. — 1985. — С. 70—72.

206. *Німчук В.В.* Давньоруська спадщина в лексиці української мови. — К., 1992.

207. *Німчук В.В.* До історії й етимології давньоруського *рябина* *ночь* // Л.А. Булаховский и современное языкознание. — К., 1987. — С. 236—246.

208. *Омельковець Р.* Номінація лікарських рослин в українському західнополіському говорі: монографія. — Луцьк, 2006.

209. *Омельковець Р.* Тенденції просторової поведінки назв лікарських рослин у західнополіських говірках // Західнополіський діалект у загальноукраїнському та всеслов’янському контекстах: зб. наук. праць. — Вип. 4. — Луцьк, 2007. — С. 168—181.

210. *Онишкевич М.* Атлас давніших говорів Надсяння та суміжних земель (АГН) // Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim. — Białystok, 1995. — S. 41—51.

211. Ономастика Полісся / Відп. ред. І.М. Железняк. — К., 1999.

212. *Орел Л.* Земля, обпалена Чорнобилем (за матеріалами польових експедицій). — К., 2009.

213. *Оссовский Л.* Западное Полесье — прародина славян // Вопросы языкознания. — № 1. — 1971. — С. 111—118.

214. *Охріменко Н.Д.* Мотиви хліба в орнаментиці ткацтва та вишивки Полісся // Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку лексики української народно-розмовної мови: тези доп. республ. конф. (Ужгород, листопад 1989 р.). — Ужгород, 1989. — С. 108.

215. *Павел В.К.* К типологии сходств и различий в обозначении реалий // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 210—211.

216. *Павел В.К.* Лексическая номинация (на материале молдавских народних говоров). — Кишинев, 1983.

217. *Палагина В.В.* Реконструкция лексики исходного состояния томского говора (первая половина XVII в.) // Актуальные проблемы лексикологии. — Ч. 1. — Томск, 1971. — С. 110—120.

218. *Панцьо С.Є.* Префіксальне та префіксально-суфіксальне творення прикметників у лемківському говорі // Studia methodologica. Лемківський діалект у загальноукраїнському контексті. — Вип. 27. — Тернопіль, 2009. — С. 75—83.

219. *Плотников Б.А.* О форме и содержании в языке. — Минск, 1989.

220. *Плотников Б.А.* Основы семасиологии: учеб. пособие для филол. фак. вузов. — Минск, 1984.

221. *Поістогова М.В.* Номінаційні процеси у ботанічній лексиці східнополіських говірок: дис. ... канд. філол. наук. — К., 2005.

222. *Поістогова М.В.* Номінаційні процеси у ботанічній лексиці східнополіських говірок: автореф. дис. ... канд. філол. наук. — К., 2005.

223. *Поістогова М.В.* Проблема східнополісько-південноросійського діалектного суміжжя // Український діалектологічний збірник: Книга 3. Пам’яті Тетяни Назарової. — К., 1997. — С. 164—167.

224. *Поістогова М.* Із спостережень над східнополіськими фітономенами. Клечання // Волинь — Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. — № 14. — 2005. — С. 167—178.

225. *Поістогова М.* Мотиваційні ознаки на лінгвістичній карті // Діалектна мова: сучасний стан і динаміка в часі. До 100-річчя професора Федота Трохимовича Жилка: тези доп. Міжнар. наук. конференції (5—7 березня 2008 р., Київ). — К., 2008. — С. 165—166.

226. *Поістогова М.* Назви побутових реалій як база для творення вторинних флорономенів у східнополіських говірках // Діалектна лексика: лексикологічний, лексикографічний та лінгвогеографічний аспекти. — Глухів, 2005. — С. 194—212.

227. *Поістогова М.* Східнополісько-іншодіалектні паралелі у флорономінації // Західнополіський діалект у загальноукраїнському та всеслов'янському контекстах: зб. наук. праць. — Вип. 4. — Луцьк, 2007. — С. 182—192.

228. *Покровский М.М.* Избранные работы по языкознанию. — М., 1959.

229. *Пономарів О.Д.* Морфемна омонімія та фонетична варіативність грецизмів в українській мові // Мовознавство. — № 2. — 1974. — С. 37—45.

230. *Пономарів О.Д.* Специфічно українська лексика грецького походження // Мовознавство. — 1973. — № 5. — С. 60—66.

231. *Потебня А.А.* Из записок по русской грамматике. — Т. 1—2. — М., 1958.

232. *Потебня О.* Естетика і поетика слова. — К., 1985. — (Пам'ятки естетичної думки).

233. *Прус В.* Етнолінгвістична хронологізація поліських назв грибів // Древляни: зб. статей і матеріалів з історії та культури Поліського краю. — Вип. 1. — Львів, 1996. — С. 195—200.

234. *Прус В.* Народне лікування деякими видами грибів // Волинь — Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних питань. — Вип. 22. — Т. 2. — Житомир, 2010. — С. 357—362.

235. *Романюк П.Ф.* Іншомовні запозичення у термінолексиці весільного обряду Правобережного Полісся // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: тези доп. — Ужгород, 1982. — С. 105—106.

236. *Сабадош И.В.* Названия деревьев и кустарников в староукраинском языке // Зборник матице српске за филологију и лингвистику. — Т. XXXII/1. — Нови Сад, 1989. — С. 25—43.

237. *Сабадош И.В.* Названия для тысячелистника обыкновенного (Achillea millefolium L.) в говорах украинского языка // Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу (Гомель, 9—12 сентября 1975 г.): тезисы докл. — М., 1975. — С. 241—243.

238. *Сабадош И.В.* Украинские названия клевера лугового (Trifolium pratense L.) и их параллели в других славянских языках // Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования. 1981. — М., 1984. — С. 65—83.

239. *Сабадош І.В.* Збагачення складу ботанічної лексики староукраїнської мови // Українське мовознавство: республіканський міжвідомчий науковий збірник. — Вип. 16. — К., 1989. — С. 91—98.

240. *Сабадош І.В.* Історія формування української ботанічної лексики (XIX — початок XX ст.). — Ужгород, 2014.

241. *Сабадош І.В.* Лексико-словотворчі варіанти українських народних назв 'Leucanthemum vulgare' // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 166—167.

242. *Сабадош І.В.* Походження назв Primula veris L. // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: тези доп. — Ужгород, 1982. — С. 107—108.

243. *Сабадош І.В.* Прояв народної етимології в українських діалектних назвах флори // Дослідження лексики і фразеології говорів Українських Карпат: тематичний збірник. — Ужгород, 1982. — С. 71—79.

244. *Сабадош І.В.* Розвиток ботанічної лексики в українській мові XIX — початку XX ст. // Українське мовознавство: республіканський міжвідомчий науковий збірник. — Вип. 15. — К., 1988. — С. 79—86.

245. *Сабадош І.В.* Семантико-словотворча структура українських народних назв калюжниці болотної (Caltha Palustris L.) // Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови: тези доп. — Ужгород, 1978. — С. 59—61.

246. *Сабадош І.В.* Староукраїнські назви культурних трав'янистих рослин // Зборник матице српске за филологију и лингвистику. — Т. XXIX/2. — Нови Сад, 1986. — С. 9—29.

247. *Сабадош І.В.* Типологія назв Rosa Canina L. в говорах української та інших слов'янських мов // Дослідження лексики і фразеології говорів Українських Карпат. — Ужгород, 1982. — С. 54—70.

248. *Сабадош І.В.* Українські ботанічні номени, мотивовані назвами тварин // Studia z filologii polskiej i słowianskiej. 25 — Warszawa, 1989. — S. 181—196.

249. *Сабадош І.В.* Формування української ботанічної номенклатури. — Ужгород, 1996.

250. *Сабадош І.В.* Як звуться гриби? // Культура слова. — Вип. 34. — 1988. — С. 39—41.

251. *Сабадош І.В.* Як звуться дерева й кущі? // Культура слова. — Вип. 35. — 1988. — С. 53—56.

252. *Сабадош І.* Українсько-польська взаємодія в ботанічній лексиці // Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim. — Białystok, 1995. — S. 87—97.

253. *Саяхова Л.Г.* Лексика как система и методика ее усвоения: уч. пособие. — Уфа, 1979.

254. *Сердега Р.Л.* Сільськогосподарська лексика в говірках Центральної Слобожанщини (Харківщини): монографія. — Х., 2012.

255. *Сержанина Г.И., Яшкин И.Я.* Грибы. — Минск, 1986.

256. *Сидорук І.* Проблема українсько-білоруської мовної межі. — Авсбурґ, 1948.

257. *Симоненко Л.О.* Взаємодія української літературної мови і територіальних діалектів у становленні мікологічної лексики // Питання взаємодії української літературної мови і територіальних діалектів: тези доп. і повід. — К., 1972. — С. 48—49.

258. *Симоненко Л.О.* Загальнонародна лексика — джерело формування української наукової біологічної термінології // Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку лексики української народно-розмовної мови: тези доп. республ. конф. (Ужгород, листопад 1989 р.). — Ужгород, 1989. — С. 131—132.

259. *Симоненко Л.О.* Народні назви як основне джерело ботанічної термінології // Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови: тези доп. — Ужгород, 1978. — С. 61—63.

260. *Симоненко Л.О.* Співвідношення автохтонних і інтернаціональних елементів у складі ботанічної номенклатури // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: тези доп. — Ужгород, 1982. — С. 62—63.

261. *Симоненко Л.О.* Формування української біологічної термінології. — К., 1991.

262. *Скаженик М.В.* Етномузичний ландшафт басейну Уборті (за обрядами та піснями календарного циклу): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. — К., 2012.

263. *Скаженик М.* Мелеографічний ландшафт басейну Уборті (за матеріалами річного обрядово-пісенного циклу) // Проблеми етномузикології. — Вип. 5 / Ред.-упоряд. І. Клименко. — (Слов'янська мелогеографія. — Кн. 1 з доданим атласом). — Ч. 1: Студії. — К., 2010. — С. 43—55.

264. *Скорофатова А.О.* Способи номінації корисних рослин в українських східнослобожанських говірках: семантична трансформація // Лінгвістика: зб. наук. праць. — № 1. — Луганськ, 2008. — С. 201—210.

265. *Скорофатова О.А.* Ономасіологія та лінгвогеографія фітономенів в українських східнослобожанських говірках: монографія. — Луганськ, 2009.

266. Славянский и балканский фольклор. Генезис. Архаика. Традиции / Отв. ред. И.М. Шептунов. — М., 1978.

267. Славянский и балканский фольклор. Духовная культура Полесья на общеславянском фоне / Отв. ред. Н.И. Толстой. — М., 1986.

268. Славянский и балканский фольклор. Обряд, текст / Отв. ред. Н.И. Толстой. — М., 1981.

269. *Смирнова О.В.* Лингвогеографические и этимологические заметки о грибах (на материале воронежских говоров) // Диалектная лексика — 2009. — СПб., 2009. — С. 219—228.

270. *Соколовская А.С.* Лексическая типология говоров Припятского Полесья (на материале названий одежды и обуви): автореф. дис. ... канд. филол. наук. — Минск, 1967.

271. *Сороколетов Ф.П.* Диалектная лексика как система // Восточнославянское и общее языкознание. — М., 1978. — С. 84—91.

272. *Сороколетов Ф.П.* К вопросу о системных отношениях в лексике народных говоров // Диалектная лексика. 1975. — Л., 1978. — С. 14—24.

273. *Соссюр Ф. де.* Труды по языкознанию / Пер. с франц. яз. под ред. А.А. Холодовича. — М., 1977.

274. *Стоянова Е.П.* Феномен збереженого слова: етномовний та соціолінгвістичний аспект острівного писемного дискурсу. — К., 2004.

275. Східнослобожанські говірки. Нотатки до мовного портрета переселенців з Лемківщини: Науково-навчальний посібник / За заг. ред. К.Д. Глуховцевої. — Луганськ, 2006.

276. *Сяржаніна Г.І., Яшкін І.* Грыбы і грыбная кулінарія: папул. энцыкл. давед. — Минск, 2005.

277. *Тимко О.* Ботанічна і зоологічна номенклатура бачванських руснаків. — Ужгород, 1998.

278. *Тимко О.* Співвідношення східно- і західнослов'янських елементів у ботанічній та зоологічній номенклатурі бачванських руснаків // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія філологічна. — Вип. 3. — Ужгород, 1998. — С. 31—33.

279. *Тищенко Т.М.* Лексико-семантична група на позначення соломи в говірках подільсько-середньонаддніпрянського суміжжя // Вісник Черкаського університету. Серія "Філологічні науки". — Вип. 42. — Черкаси, 2002. — С. 78—85.

280. *Тищенко Т.М.* Лексико-семантична група назв конопель у говірках подільсько-середньонаддніпрянського суміжжя // Вісник Житомирського педагогічного університету. — Вип. 14. — Житомир, 2004. — С. 168—171.

281. *Ткачук М.М.* Тематичний словник як джерело вивчення подільского говору (рецензія на книгу: І.В. Гороф'янюк. "Ботанічна лексика центральноподільських говірок: Матеріали до *Лексичного атласу української мови*". — Вінниця, 2012. — 304 с.) // Українська мова. — № 4. — 2012. — С. 116—118.

282. *Толстая С.М.* Категория признака в символическом языке культуры (вместо предисловия) // Признаковое пространство культуры. — М., 2002. — С. 7—20. — (Библиотека Института славяноведения РАН. 15).

283. *Толстая С.М.* Полесский народный календарь. — М., 2005. — (Традиционная духовная культура славян. Современные исследования).

284. *Толстая С.М.* Признак в языке и культуре // Живая старина. — № 3. — 2001. — С. 2—3.

285. *Толстая С.М.* Мотивационные семантические модели и картина мира // Русский язык в научном освещении. — № 1 (3). — М., 2002. — С. 112—127.

286. *Толстой Н.И.* Из опытов типологического исследования славянского словарного состава // Вопросы языкознания. — № 1. — 1963. — С. 29—45.

287. *Толстой Н.И.* Из опытов типологического исследования славянского словарного состава. II // Вопросы языкознания. — № 5. — 1966. — С. 16—36.

288. *Толстой Н.И.* О лингвистическом изучении Полесья // Полесье (Лингвистика. Археология. Топонимика). — М., 1968. — С. 5—17.

289. *Толстой Н.И.* О славянских названиях деревьев: сосна — хвоя — бор // Восточнославянское и общее языкознание. — М., 1978. — С. 115—127.

290. *Толстой Н.И.* Славянская географическая терминология (семасиологические этюды). — М., 1969.

291. *Толстой Н.И., Толстая С.М.* О задачах этнолингвистического изучения Полесья // Полесский этнолингвистический сборник. — М., 1983. — С. 3—21.

292. *Топоров В.Н., Трубачев О.Н.* Лингвистический анализ гидронимов Верхнего Поднепровья. — М., 1962.

293. *Трубачев О.Н.* Реконструкция слов и их значений // Вопросы языкознания. — № 3. — 1980. — С. 3—14.

294. *Трубачев О.Н.* Славянские этимологии 41—47 // Этимология. 1964. Принципы реконструкции и методика исследования. — М., 1965. — С. 3—12.

295. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. — 2-ге вид. — К., 1994.

296. *Улуханов И.С.* Мотивация в словообразовательной системе русского языка. — М., 2005.

297. *Уфимцева А.А.* Опыт изучения лексики как системы (на материале английского языка). — М., 1962.

298. *Уфимцева А.А.* Теории “семантического поля” их возможности их применения при изучении словарного состава языка // Вопросы теории языка в современной зарубежной лингвистике. — М., 1961. — С. 30—63.

299. *Федоровська І.О.* Із спостережень над тюркською лексикою у говірках Середнього Полісся (ковйор — килим — диван) // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 230—231.

300. *Фещенко М.М.* Діалектні назви лікарських рослин (словоскладання в діалектному словотворі) // Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови: тези доп. — Ужгород, 1978. — С. 74—75.

301. *Фещенко М.М.* З легенд про назви рослин // Українська мова і література в школі. — № 3. — 1973. — С. 76—81.

302. *Фещенко М.М.* Синіють у полі волошки й васильки // Культура слова. — Вип. 12. — 1977. — С. 95—100.

303. *Филин Ф.П.* О лексико-семантических группах слов // Езиковедски изследвания в чест на акад. Ст. Младенов. — София, 1957. — С. 523—538.

304. *Фроляк Л.* Гетерогенні українські говірки новоствореного діалектного масиву: типи та ознаки // Rozprawy Komisji Językowej. — T. 49. — Łódź, 2004. — S. 163—173.

305. *Фроляк Л.Д.* Ботаническая лексика украинских говоров Северного Приазовья: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. — Киев, 1988.

306. *Фроляк Л.Д.* Власні імена в назвах рослин // Культура слова. — Вип. 34. — 1988. — С. 42—45.

307. *Фроляк Л.* Із народних джерел // Культура слова. — Вип. 31. — 1986. — С. 71—73.

308. *Фроляк Л.* Принципи номінації рослин у говірках долини річки Вовчої // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі. XV республіканська діалектологічна нарада: тези доп. і повід. — Житомир, 1983. — С. 254—255.

309. *Фроляк Л.Д.* Складені найменування в ботанічній лексиці // Українська мова і література в школі. — № 5. — 1988. — С. 67—69.

310. *Фроляк Л.* Закономірності мотивації назв рослин в українській діалектній мові // Flora i fitonimy na pograniczu polsko-ukraińskim. — Lublin, 2006. — S. 55—64.

311. *Фроляк Л.* Ідіолект гетерогенного походження в системі новоствореної говірки // Діалектологічні студії. 1: Мова в часі і просторі. — Львів, 2003. — С. 173—179.

312. *Фроляк Л.* Лікувальні властивості рослини як мотиваційна ознака її назви // Flora i fitonimy na pograniczu polsko-ukraińskim. — Lublin, 2006. — S. 64—68.

313. *Фроляк Л.* Прийоми дослідження генези новостворених українських говірок // Dialektologia jako dziedzina językoznawstwa i przedmiot dydaktyki. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Karolowi Dejnie. — Łódź, 2002. — S. 129—145.

314. *Хомчак Л.* До функціонування надсянських говірок в умовах білінгвізму // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць. — Вип. 12: Українська діалектна лексика як об'єкт словникарства та лінгвогеографії. До 100-річчя М.А. Грицака. — Ужгород, 2008. — С. 206—210.

315. *Хомчак Л.М.* Лексика родинної обрядовості надсянських говірок: дис. ... канд. філол. наук. — Львів, 2012.

316. *Цимбал Н.* Аспекти дослідження мотивації діалектного слова // Studia methodologica. Лемківський діалект у загальноукраїнському контексті. — Вип. 27. — Тернопіль, 2009. — С. 92—96.

317. *Черниш Т.О.* Слов'янська лексика в історико-етимологічному висвітленні (гніздовий підхід): монографія. — К., 2003.

318. *Шадурский И.В.* Тематическое изучение лексики // Методы изучения лексики. — Минск, 1975. — С. 48—52.

319. *Шамота А.М.* Назви рослин в українській мові. — К., 1985.

320. *Шарапа М.В.* Вербальні та невербальні компоненти у весняно-літніх календарних обрядах Середнього Полісся: автореф. дис. ... канд. філол. наук. — К., 2011.

321. *Шарпило Б.А.* Українські говірки Луганщини в їх відношенні до діалектної системи південно-східного наріччя української мови. — Луганськ, 1959. — (Наукові записки. Серія історико-філологічна. — Т. 10, вип. 3).

322. *Шило Г.Ф.* Назви деяких грибів у слов'янських мовах // Праці XI республіканської діалектологічної наради. — К., 1965. — С. 195—205.

323. *Шкарабан А.* Знахарство на Поліссі // Полісся: мова, культура, історія (матеріали міжнародної конференції). — К., 1996. — С. 277—281.

324. *Шкарабан А.* Народна медицина Київського Полісся // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. — Вип. 1: Київське Полісся. 1994. — Львів, 1997. — С. 204—216.

325. *Шмелев Д.Н.* О третьем измерении лексики // Русский язык в школе. — № 2. — 1971. — С. 6—11.

326. *Шмелев Д.Н.* Очерки по семасиологии русского языка. — М., 1964.

327. *Шмелев Д.Н.* Проблемы семантического анализа лексики (на материале русского языка). — М., 1973.

328. *Щерба Л.В.* О трояком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании // Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. — М., 2008. — С. 24—39. — (Лингвистическое наследие).

329. *Щербакова А.А.* О происхождении названия "грибы" (из истории русской ботанической терминологии) // Ботанический журнал. — Т. 47. — № 3. — 1962. — С. 440—441.

330. *Щеулина Г.Л.* О мотивированности названий растений в связи с особенностями их словопроизводства (на материале липецких говоров) // Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу (Гомель, 9—12 сентября 1975 г.): тезисы докл. — М., 1975. — С. 236—238.

331. *Щур Г.С.* Теории поля в лингвистике. — М., 1974.

332. Языковая номинация. Виды наименований / Отв. ред. чл.-кор. АН СССР Б.А. Серебренников, д. ф. н. А.А. Уфимцева. — М., 1977.

333. Языковая номинация. Общие вопросы / Отв. ред. чл.-кор. АН СССР Б.А. Серебренников, д. ф. н. А.А. Уфимцева. — М., 1977.

334. *Ястремська Т.* Традиційне гуцульське пастухування. — Львів, 2008. — (Діалектологічна скриня).

335. *Яшкін І.Я.* Зоны адноальковых найменняў грыбоў у БССР і УССР // Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку лексики української народно-розмовної мови: тези доп. республ. конф. (Ужгород, листопад 1989 р.). — Ужгород, 1989. — С. 156—157.

336. *Bąk M.* Словообразование грибов в русских и польских диалектах. Мотивационные отношения // Dialog w literaturach i językach słowiańskich. — T. 2: Językoznawstwo. — Opole, 2003. — C. 69—74.

337. *Bańkowski A.* Kłopoty etymologiczne znazwą botaniczną łochynią // Poradnik Językowy. — № 5. — Warszawa; Łódź, 1986.— S. 306—313.

338. *Bartnicka-Dąbkowska B.* Polskie ludowe nazwy grzybów. — Wrocław; Warszawa; Kraków, 1964. — (Prace językoznawcze. T. 42).

339. *Borejszo M.* Nazwy roślin pokojowych we współczesnej polszczyźnie (dokończenie) // Poradnik Językowy. — № 10. — Warszawa, 1998. — S. 6—14.

340. *Budziszewska W.* Słowiańskie słownictwo dotyczące przyrody żywej. — Wrocław; Warszawa; Kraków, 1965.

341. *Dubisz S.* Nazwy roślin w gwarach ostródzko-warmińsko-mazurskich. — Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1977. — (Studia warmińsko-mazurskie. T. 11).

342. *Gajdamowicz-Mazurek A.* Nazwy roślin w języku rosyjskim: zarys słowotwórczo-semantyczny. — Opole, 1985.

343. *Kurek H.* Przemiany leksyki gwarowej na Podkarpaciu. — Kraków, 2003.

344. *Pastusiak K.* Miejsce roślin w zwychajach świętojańskich // Flora i fitonimy na pograniczu polsko-ukraińskim. — Lublin, 2006. — S. 89—98.

345. *Rogowska-Cybulska E.* Gwarowy obraz roślin w świetle aktywności nominacyjnej ich nazw (przykładzie gwary wsi Wagi w powiecie łomzyńskim). — Gdańsk, 2005.

346. *Rudnicka-Fira E.* Ludowe nazwy roślin leczniczych // Poradnik Językowy. — № 4. — Warszawa, 1979. — S. 172—189.

347. *Szcześniak K.* Białoruskie nazwy roślin w słowniczku Zośki Wieras // Dialektologia jako dziedzina językoznawstwa i przedmiot dydaktyki. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Karolowi Dejnie. — Łódź, 2002. — S. 509—515.

348. *Tarnacki J.* Studia porównawcze nad geografią wyrazów (Polesie — Mazowsze). — Warszawa, 1939. — (Biblioteka prac filologicznych. T. II).

349. *Tomczak L.* Ludowe nazwy ziemniaków i ich odmian // Język a kultura. — T. 16: Świat roślin w języku i kulturze. — Wrocław, 2001. — S. 123—129.

ІНДЕКС НАЗВ*

аˈб’ез
*°абл’еˈп’іха**
°абр’іˈкоси
авˈд’ушк’і
авˈс’ан’:е
авˈс’анка
агаˈн’ок
аˈґава
°ˈаґрус
аˈд’ажк’і
аˈдамов˙е реб̆ˈро
°аднаˈкол’ійа
°адˈнол’етк’і
аз’ім’іˈна
°ˈаїстра
°аˈкац’ійа
°аˈкац’ійа ˈб’ела
аˈл’ешн’ік н’евеˈл’ік’і
ал’ˈхоўка
аˈлеши^{і}на
°али^{іі}ча
аˈлої
°аˈлойе
амаˈгер
°америˈканс’ке ˈз’ел’:е
°амер’іˈканка
ам˙ер’іˈканс’ка хˈвойа
анˈтонавка ˈпозн’а
анˈтонавка ˈран’:а
°анˈтоноўка
°аˈн’утин’і гˈлазк’і
араˈзара
°арˈґ’ін’-
°арˈґ’ін’а + adj.
арˈдин’а
аˈсинов’ії л’іс
°аˈсот
атˈруїнийе аˈп˙ен’к’і
атˈходи
аˈчага
аˈчаї
ачеˈрет с каˈчалкам’і
аˈчи^{е}ток

°ˈбаба
баˈб’івник широкоˈлистиї
ˈбаб’інė ˈл’ето
°ˈбабка
°баˈбовн’ік
багатозубˈковиї часник
баґˈно
°баˈгон
°баґˈрана
°баˈгул’н’ак(-ік)
°баˈдил’-
баˈйаришн’ік
баїд’ачˈк’і^{и}
баклаˈжан
бал’ігаˈлоў
баˈлотн’е ˈз’ел’:е
°бараˈд’анка
баˈранчик’і
барбаˈр’іси
°бараˈбул’к’і

* Зі знаком (°) в індексі назв подано твірні основи чи словоформи, які обрано як інваріант (найпоширеніші у досліджуваних говірках чи формально узагальнені або ж близькі до літературної назви); у низці випадків суфікси подано біля основної лексеми.

°бар'в'інок
°'барк'і
°бат'в'ін-
бат'в'ін':е з бура'коў
°ба'тог
бе'гон'ійа
°без
б'ез 'вус'ікоў
°'б'ела кар'топл'а
°'б'ела ква'сол'а
°'б'ела ла'за
'б'ела 'макаўка
'б'ела па'ганка
°'б'ела пу'р'ічка
'б'ела ра'доўка
'б'ела 'ран':а кар'топл'а
'б'ела 'р'епа
б'ел'е'на
'б'елен'ка [сироїжка]
°'б'ели ма'лож
'б'ели с'тари^і гр'іб
°'б'елиї гр'іб
'б'елиї кал"в'ін
°б'елиї мох
°'б'елиї на'л'іў
'б'елиї 'сахарни^ії бу'рак
°'б'елийе коро'л'і
'б'ел'і [сливи]
°'бера
°берега'в'ійе гр'і'б'і
°бе'реза
б'е'реза абикна'в'ен:а
бе'реза бара'давчата
бе'реза пу'ш'іста
°бе'резавиї квас
бе'резавії га'йок
б'ерези'на
°бе'резн'ак(-ік)
б'ерезн'ач'к'і
березн'і'ков'ійе [гриби]
°бе'резова гу'ба
бе'резова ка'ра
°бе'резовиї гр'іб
°бе'резовиї сок
°берескʼл'ет
°б'е'розка
б'е'розова а'бабка
бе'рул'к'і
°бес'мертник
бз"'д'ушк'і
'б'іла шоў'ков'іца
'б'і^е л'ен'ка 'р'ед'ка
'б'ілиї л'он
'б'ілиї спо'р'іш
°блеко'та
°бл'і'д(-н-)а па'ганка
бл'ізн'е'ци
°б'л'окот
°боб-
'божа ро'са
'божа сл'о'за
°'боже 'д'ерево
°'божиї л'он
°боїд'а'к'і
боло'т'анк'і
°бор
бор'до
°боро'в'ік
боро'да
бо^а ро'д'ед
бот'ва
бот'ва з буро'ка
°б'рат'ік'і
°б'рат'ік'і_ї_сест'р'ічк'і
°брат'к'(-очк-)і
брат'к'і^и три'кол'ірн'і
°б'руква
°б'рун'ка
°брус'н'іка
°брус'ничн'ак(-ік)
°бу'д'ак
°буз'і'на
бу'зок
°буй-
буі'не з'ер'но
'буїниї сон
бук
°бу'кет
°бу'лаб-
°бу'лаўк'і
°'булб-
'бул'к'і

°бул ˈн ’ак
бурага ˈлов ˙ійе [грибі]
°бу ˈрак
бурак ˈв ’ін ’:е
°бура ˈкова ˈги ˈчка
бура ˈковиї квас
°бу ˈрачик ’і
бур ’а ˈч ’ішче
°бу ˈрачка
°бу ˈр ’ачка ˈб ’іла
°бурач ˈк ’і ᵘ св ’і ˈн ’ач ’і ᵘ йе
бу ˈрачн ’ік
°бура ˈчок
°бур ˈйан
бур ˈкун
°бу ˈтон
°бу ˈчав ’іти

вад ’а ˈнийе ˈмакаўк ’і
ва ˈд ’анк ’і
°ва ˈзон
°вала ˈхата м ˈйата
вал ’ер ˈйаниї ˈкорен ’
°валер ˈйанка
°ва ˈлове ˈсерце
валос ˈн ’а
°вар ˈгошка
ва ˈрон ’аче куб ˈло
ва ˈрон ’е ˈоко
ва ˈрон ’і г ˈлаз
°ва ˈсил ’к ’і
васи ˈл ’ов ’і бато ˈги ˈ
ˈвахта
°вдо ˈва
в ˈдовочка
°вед ˈмед ’еве ˈвухо
°вед ˈмеже ˈвухо
°вед ˈмеже ˈвушко
°в ’ел ’ег ˈрох
ˈв ’ело
°ˈв ’ел ’це
°вен ˈгерка
°ˈв ’ен ’ік ’і
в ’е ˈночк ’і
°вер ˈба
в ˙ер ˈба зе ˈлена

°верба ˈлоз(-а)
°в ’ер ˈтол ’а
°вере ˈбеїкоў ш ˈчавел ’
°вереб ˈйачка
в ’ер ’еб ˈйач ˙і ᵘ ї горо ˈшок
°вереб ˈйач ’іі ш ˈчавел ’(-ик)
°ˈверес
°в ’ересав ’і ˈк ’і
°вере ˈсов ’ійе гр ’і ˈб ’і
верхо ˈводка
в ˙ер ˈхушка
°вер ˈч ’і
°ве ˈселк ’і
°вес ˈн ’ана пше ˈн ’іца
весн ’а ˈниї час ˈник
вес ˈн ’анийе кул ˈтурі
ˈв ’етачк ’і з‿ма ˈл ’ін
°ˈв ’етка
°ве ˈха
°вига ˈн ’ати ˈв ’етку
°вига ˈн ’ати ˈколас
°вики ˈдати ˈв ’етку
°вики ˈдати ˈколос
°випус ˈкати ˈв ’етк ’і
°випус ˈкати ˈкоси
°висипати ˈколос
°виси ˈпатис ’а
°ви ˈходити
°в ’і ˈдун
°ˈв ’іка
ˈв ’і ᵘ ка ˈд ’і ᵘ ка
ˈв ’іка з го ˈрохом
°ˈв ’іко‿о ˈвес
ˈв ’ін:а ˈйаблан ’а
°в ’ін ˈтогрух
ˈв ’ін:ийе ˈйаблука
°в ’іног ˈрад
°ˈв ’ісадка
ˈв ’ісадок
°в ’і ˈтух(-ушк-)а
в ’іш
°ˈв ’ішн ’а
в ’іш ˈн ’ак
вйаз
°вйу ˈнок
в ˈйушча ква ˈсол ’а

°ˈ*водоросл'і*
ˈ*возка*
волгогˈрадск'ійе [помідори]
ˈ*вол'ік'і*
волˈнушк'і
воˈлова ˈ*мордочка*
*воло*ˈ*в'і*ᵘ*к*
°*воˈлос'к'ійе гарбуˈзи*
°*воˈлос'к'ійе оˈр'ех'і*
°*воˈлошка*
°ˈ*вол'тман*
воˈрон'аче ˈ*око*
воˈронка
°ˈ*воўча* ˈ*йагода*
°*воўчˈк'і*
воˈшивн'ік
воˈш˙иⁱн:иⁱк
°*вˈруна*
*вуˈжач˙ійе гр'іˈб'і*ᵘ
°*вуˈжачка*
вус
вуˈсачка

°*гаˈд'уче* ˈ*з'ел':е*
°*гаˈд'уч'ій гр˙іб*
гаˈд'уч˙ійе ˈ*йагади*
°*гаˈд'учка*
°*гаˈл':ака*
°*гаˈл':е*
ˈ*гал'ка*
*галуˈбі*ᵘ*йе сираˈйежк'і*
°*гаˈл'учка*
°*гараˈза*
*гараз*ˈ*н'ак*
гарˈбуз(-а)
гарбуˈз'ан'ік
°*гарбуˈз':ін'е*
°*гарˈбузк'і*
гарˈбузн'ак(-ік)
°*гарбуˈзове наˈс'ен':е*
°*гарˈдон'а*
ˈ*гарне зерˈно*
гаˈрод'іна
*гаˈрох пол'еˈв'і*ᵘ
гаˈруча мˈйата
гарˈчак
гаˈтове зерˈно
°ˈ*гачин'с'ка*
°*гвозˈд'іка*
г'еˈран'
°ˈ*г'іроўка*
ˈ*г'іроўк'і*ᵘ *не*ˈ*поўнийе*
ˈ*г'іроўк'і*ᵘ ˈ*поўнийе*
ˈ*г'іроўк'і*ᵘ *шалуˈд'ів˙і*ᵘ*йе*
°*г'іч*
°*г'і*ˈ*чан':е*
°ˈ*г'ічка*
ˈ*г'ічка з гоˈроха*
°*глаˈди*ⁱ*шечка*
°*глаˈди*ⁱ*шк(-ечк-)а*
°*глад'і*ˈ*олус*
°*г*ˈ*лечи*ⁱ*к'і*
°*г*ˈ*л'іва*
°*гл'ід*
°*г*ˈ*л'існ'ік*
°*г*ˈ*л'іца*
глокˈсин'ійа
глуˈха гаˈл':а
°*глуˈха краˈп'іва*
°*глуˈх'і гр'іб*
глуˈх'ій каˈвун
гнайн'аˈк'і
гниˈличк'і
*гн'і*ˈ*лийе араˈх'і*
°*г*ˈ*н'ілк'і*
°ˈ*голав'і*
°ˈ*голачк'і*
гоˈл':е
ˈ*голен'ка*
°ˈ*гол'ка*
головаˈч'і
голоˈв'ешка
°*гоˈлоўка*
*го*ᵘˈ*лоўкам'і коˈл'учк'і*
°*голоўˈн'а*
голуˈбов'ій моˈроз
°*гоˈл':ука*
*г*ˈ*р˙ецк'ійе гоˈр˙іхи*ⁱ
ˈ*горка* ˈ*р˙ед'ка*
ˈ*горкайа паˈлин'*
ˈ*горки*ⁱ ˈ*перец*
гороˈб'іна

горо'б'іна 'чорна
горо'в'ійе гр'і'б'і
°го'рох
го'рох 'д'ік'і
го'рох ц'в'ет'ни
го'рохв'іна
горохв'йана со'лома
горохв'йаник
°го'рохова со'лома
го'рохове стеб'ло
горохо'в'ін':а
гороц'в'іт
горо'ш'інка
°го'рошн'ак(-ік)
°горо'шок
°граб
°г'рабел'к'і
граб'н'ік
°гра'да
°г'р'адка
гра'за
грашо'ве 'дерево
г'рецка со'лома
грецков'йе
гре'чана со'лома
гре'чана стер'н'а
гре'чане 'поле
гре'чаничка
гре'чан'ік
°г'речечка
г'речечкайу
г'р'еч'ішч'е
°г'речка
°г'речн'а со'лома
°гр'іб
гр'іб на б'е'рез'і
гр'іба°ў'ник
гр'і'б'і 'наче 'ші'шк'і
гр'і'бов'ішче
гр'і'зун
°г'р'іцик'і
г'розд'і
грошо'виї ва'зон
°груз'д'і
°г'руша
г'рушкайу і та'к'ійе
гу'ба
гу'ба х'воїна
°губ'йаки
губ'йач:е
'губка
°гу'дин':а
°гу'д'іна
гу'л'аї
'гул'ачк'і к'ійаш'ком
гур'кове 'л'іст'е
гурко'в'ін':е
°гу'рок
°гу'рочн'ік(-ак)
°гу'с'ач(-ін-)а 'лапка

°ґ'еор'ґ'ін'ійа
°'ґуз'ік

°'д'ажка
°да'н'ешта
дас'тигле зер'но
даў'гаст'ін'ка ква'сол'а
°двай'н'ашк'і
д'війн'а
°двохрад'ковиї
д'ев'ат'і'с'іл
д'ев'ат'і'с'іл'н'ік
°'д'ед
°д'ед ко'л'учиї
д'е'дуг[x]
д'еду'ган
д'екара'т'івниї сон
декора'тивн'і гарбу'зи
декора'тивн'і 'сон'ахи[i]
де'л'анка
'д'ен'ежни ва'зон
дере'вини
°дере'в'іі
дерев'йана 'рожа
дерев'йана 'роза
°'дерево
д'ерев'це
°дере'за
'дерти 'лико
'д'ецк'е од͡'л'аку
д͡зво'нок

°диво'с'іл
'дика 'ви^{і}шн'а
°'ди^{і}ка г'руша
'ди^{і}ка ква'сол'а
°'дика кон'у'шина
'д˙и^{і}ка м'йата
'дика п˙ет'рушка
'дика 'рожа
'ди^{і}к'е 'з'ел':е
°'дикиї 'мак
°'дикиї час'ник
°'ди^{і}к'і горо'шок
'дик'і гр'і'би
'дик'і к'л'евер
'ди^{і}к'і л'он
'дик'і ф'локси
°'дик'і ш'чавел'
'ди^{і}к'ійе гарбу'зи
'димерс'ка ка'пуста
'ди^{і}мка
°'дин'а
°ди'тинец
д'ів'і'на
'д'іка ко'л'іна
'д$^{\widehat{дз}}$^{і}^{и}ка ци'бул'а
'д'ік'і^{і} п'л'ушн'ак
°'д'ік'іï га'рох
°'д'ічк'і
дожд'е'вийе 'пушк'і
доз'р'еле
°'дол'а
°досп'е'вати
°дости'гати
дос'тигла пше'ниц'а
'доўга м'йата
доўгу'ватен'к'і [грибиди]
°доўгу'нец
°дошчо'в'ік
д'ранка
°др'і^{и}с'л'іўка
°др'істу'ха
д'робн'ен'к'йе [нагідки]
д'робнийе ара'х'і
дрок
°дуб
дуба^{о}в'і'к'і
°дуб'і'на
дуб'йе
°дуб'н'ак
ду'бова ко'ра
ду'бов˙е 'гал:о
°ду'бовиї л'ес
°ду'бов'ійе [грибиди]
ду'бок
ду'боўк'і
°дуб'роўка
°дуб'ци
д'уі'мовочка
°'дул'а
дупл'а'н'істе 'д'ерево
дуп'ло
дур'ман
дур'манк'і
°дур'не 'з'ел':е
°дур'ни гр'іб
ду'ш'і^{и}ца

'ела

°'жабур
°жабу'р'ін':а
жабур'н'ак
°'жал- (adj.) + *крап'і'ва*
жа'руча кра'п'іва
жас'м'ін
°ж'гуча крап'і'ва
ж'гучка
'жен'с'к˙е 'з'ел':е
°жи'в'іца
°живо'кост
жив'ци
°'жи^{і}жка
°'жито
°'жито + описова конструкція
'жи^{і}тн'а по'лова
°'житн'а со'лома
°'житн'а(-і) стер'н'а(-ен)
'жи^{і}тн'е 'поле
°'житнишче
'жи^{і}тн'ійе зер'н'атка
'житн'іца
°'житн'ічка

жн’ев'йо
жнив'нийе [гриби]
°'*жовта вар'гошка*
'*жовт’і по'р’ічк’і*
°'*жолуд’і*
'*жоўта з_бу'л’абками кар'топл’а*
'*жоўта 'йагодка* [малина]
'*жоўта кар'топл’а*
'*жоўта ква'сол’а*
'*жоўта 'макаўка*
'*жоўта* [малина]
'*жоўта 'рожа*
'*жоўта* [черешня]
жоўт’а'к’і
'*жоўт’ен’ка пу'р’ічка*
'*жоўтен’ка* [сироїжка]
'*жоўт’ен’к’і* [різновид білих грибів]
'*жоўтиї гу'рок*
'*жоўтиї маха'мор*
°'*жоўтиї* [перець]
'*жоўтийе гарбу'зи*[i]
'*жоўтийе к'в’еточк’і*
'*жоўтийе* [помідори]
°'*жоўтийе сиро'йежк’і*
°'*жоўтийе* [сливи]
'*жоўт’ін’ка ква'сол’а*
°*жоўт'л’ак*
жоў'тушка
жоў'тушн’ік
°*жура'в’іна*
°*жура'в’ін’:ак(-ік)*
жураў'л’оў ш'чав’ел’

'*зав’ез’*
°*зав'йазуватис’а*
загра'нишнийе 'йагоди
°*зазу'линец*
°*за'зул’ка*
°'*зайача ка'пуста*
'*зайача кар'топл’а*
'*зайач˙а 'кашка*
°'*зайача 'мордачка*
°'*зайача 'морква*
'*зайача ци'бул’а*
°'*зайачиї час'ник*
'*зайач’і*[i] *сон*
°'*зайач’іі гр’іб*
'*зайач’іі хала'дочок*
'*зайач’і*[и]*ї шча'вел’*
°'*заїчикаў хала'док*
°'*заїчиков час'ник*
°'*заїчикова ка'пуста*
'*заїчикова тра'ва*
°'*заїчикова ци'бул’а*
зала'ти гр’іб
°*зала'ти ус*
зала'тушн’ік
зал’із'н’ак
за'руж˙:е
°*захо'ватис’а*
°*зацв’і'тати*
°*з'б’іж’:а*
°*зв’еро'бої*
з'верху
°*з'воники*
зда'рова ро'машка
здо'ров’і[i] *сон о'то шо то йе'д’ат’*
здрок
°'*з’ел’:е*
'*з’ел’:е те шо пл’е'т’ец:а*
'*зелен’*
'*зел’ен’ тро'йецкайа*
зе'лена [слива]
зе'лене 'жито
з’е'л’ениї корм
зе'лениї мох
з’е'л’енийе сма'род’іни
°*зе'ленийе сиро'йежк’і*
зе'линка
°*зе'ло*
°*зе'л’онк’і*
земл’а'на кар'топл’а
°*земл’а'н’іка*
'*з’енк’і*[и]
°*з’ерна'в’ійе*
°'*з’ерн’ата*
°*зер'нина*
°*зер'но*
зер'но на_семе'на
з’ер'но 'роб’іце
'*зи*[i]*мн’іі час'ник*
зи[i]*мо'ва пше'ница*

°з'іі̇ти
з'іма'в'ійе кул'турі
'з'імка
'з'імн'а пше'н'іца
°'з'імн'а ци'бул'а
'з'імн'айа г'руша
°'з'імн'ійе 'йабл- (subst.)
°з'імо'в(-н-)а ци'бул'а
з'і̇'моўк'і'
°з'іму'ха
°'з'ірочка
з˙м'еї
зм'е'йа
зм'ійе'в'ік
зм'і̇'йін:ик
зо'зулини чере'в'ічк'і
°зо'зул'ка
зо'зул'ч'ін'і ч'ере'в'ічк'і
°золото'тис'ачн'ік
'зонт'ік'і
°'зорк'і
'з'орни'шка
°з'ростаний коло'сок
°з'рошчениї коло'сок
°зуб'ки'
зуб'роўка

°'іва
і̇'ван
°і̇'ван‿і‿'марйа
і̇'ван‿і‿'мачуха
і̇'ван‿чаї
і̇'вушка
із 'вус'ікам'і
із‿пуд‿'н'ізу
із'в'ерху
із'сохло
ін'д'уча гала'ва
°і̇'ти ў‿пук

°'йаблуко
°'йаблун'а
°'йавар
'йагада л'еса'ва
°'йагода
°'йагода + G. subst.
°йагод'ни'к
йала'в'ец
°йа'лина
'йамка
°'йара пше'н'іца
'йаре 'жи'то
°йари'зац'ійа
'йар˙ії
°йар'і̇'на
'йар'іца
°йаро'ва пше'ница
°йарувати
йа'руча кра'п'іва
°'йасен
°'йасокор
°йач'м'ен'
йач'менишче
'йачна по'лова
'йачна со'лома
'йачне 'поле
'йашк'і'
°'йашн'ішче
йе'дов˙ійе гр'і̇'б'і
йе'дома і‿на‿с'ем'е'на [картопля]
йеже'в'іка
°йес'товнийе гр'і̇'б'і
°'йолка
'йупочка

°каба'к'і
°кабач'к'і
кава'л'ер
°ка'вун
каву'ни'ха
ка'жушка
ка'зак
ка'зи'нци'
каз'ли
ка'зул'і
°каїст'р'ін(-іц-)а
°кала'кол'ч'ік'і
калан'хойе
ка'лач
°ка'лачик
ка'лач'ік'і галу'бен'к'ійе
ка'лач'ік'і 'розав'ійе

°ка'лашн'ік
кал'ˇв'ін
кал'ган
°ка'лендула
°ка'лина
ка'л'уч'і^{і} б'л'око^{а}т
°ка'л'учк'і
°кама'вате [просо]
°кам'е'н'іц(-ік-)а
°ка'ми^{і}ш
кана'р'епа
кан'іх'вора
°ка'нухвар
ка'п'еїка
капе'л'ушн'ак
°ка'пуста
ка'пуста на‿'с'еру
ка'пуста на‿су'ху
°капус'тина
кара'л'евс'кий цв'іт
ка'рал'і
°кара'л'оўка
°кара'пузк'і
°кара'хан'ка
карва'лола^{о}ва м'йата
кар'ен'ци^{і}
ка'р'ічн'ев'і^{и}йе смарч'кˇі
'*карликов'ійе* [яблука]
кар'л'ука
°кар'топел'ка
°кар'топл'а
кар'топл'а не'годна д'л'а‿'корму
картоп'л'ана г'іч(-к-а)
картоп'л'ан':е
кар'топл'ане стеб'ло
картоп'л'аний цв'ет
°картоп'л'ан'ік
картоп'л'анк'і
°картоп'лина
°картоп'лише
картоп'л'ін':е
картоп'л'інк'і
карто'ши^{і}нкˇі^{и}
кар'тошка
кар'тошка на сем'е'на
кас'мач
°каста'лом
°ка'чалка
°ка'чан
°ка'чан':е
каче'р'іжк'і
'*кашка*
'*кашка‿ма'нашка*
°каш'тан
квас
квас к'л'енав'і
ква'сол'а
°ква'сол'а + описова конструкція
ква'сол'а чер'вона
°квасо'лин':а
°ква'сол'н'ак(-ік)
°квасо'лина
квасо'лише
к'вашена ка'пуста
°кв'ет-
к'вокша
°'к'ідатис'а
°к'і'йах
к'ійа'ш'ін'е
к'ійаш'к'і
°к'і'йашн'ак(-ік)
°к'ійа'шок
°'к'ійевск'ій св'е'танок
'*к'іп'ец*
'*к'ісла ка'пуста*
'*к'ісла* [яблуня]
к'іс'личк'і
°к'іс'л'іца
'*к'істачка*
к'і'таїс'ка 'роза
'*к'іт'іца*
'*к'ішк'і*
°к'л'ев'ер
°кл'еї
°кл'он
°клуб'н'іка
к'л'уг'ер
к'л'уква
коза'к'і
ко^{у}за'чок
'*кози*
ко'зина бо'родка

°коз'л'ак
'козл'ік'і
коко'та
кокса'г'із
°'колас
кол'госпна куку'руза
ко'л'енца
'кол'за
°ко'лода
°ко'лос':а
°колос'н'ік
колос'н'ішн'ак
°колосо'в'ік
°коло'сок
°колосу'ватис'а
ко'л'уча 'цацка
ко'л'учечк'і
ко'л'уч˙іі ва'зон
ко'м'істе [просо]
кон'вал'ійа
°коно'пел'к'і
°коноп'л'ане на'с'ен':е
°коноп'л'ане 'с'емйе
коноп'л'анка
°ко'нопл'і
°коноп'л'ішче
'кон'с'к'і каш'тан
'кон'с'к'іі п'л'ушн'ак(-ік)
°'кон'с'киі час'ник
°'кон'с'киі шча'вел'
°'конск'ійе 'г'іраўк'і
°кон'у'шина
°кон'у'шина + adj.
°копит'н'ак
коп'і'лоўка
°ко'ра
°'корен'
°'корен' + описова конструкція
ко'р'ен':е
кор'зи'нк'і
ко'р'ін':а хрус'к˙е
ко'р'інчик йак часни'чок
ко'р'ічн'ева [сироїжка]
'корка
'корка со'лодка
°кормо'виі бу'рак
°кормо'ви'йе [гарбузи]
кор'нева [картопля]
°ко'робочка
коро'в'іі
°коро'л'і
корол'к'і
ко'рона
°корч
кор'чоўйе
кор'чоўка
°ко'сар'ік'і
°'кос(-к-)и
°'кос(-к-)и + adj.
косма'ч˙і
кос'м'іни
кости'рева
'котик'і вербо'в'ійе
°'кот'ік'і
кот'к'і
коўпа'к'і
коче'р'іжка
'кошк'і
кравах'л'обка
°кра'п'іва
°кра'п'іва аб'ікна'в'ена
кра'п'іва 'ди'ка
кра'п'іва 'ж˙и'жка
кра'п'іва наста'йашча
кра'п'іўка
кра'са
°кра'сав'ец
°красаві'к'і
кра'савчік
кра'саўк˙і
к'раска
к'расна 'йагодка [малина]
к'расна кар'топл'а
к'расна ква'сол'а
°к'расна ла'за
°к'расна мухо'мора
к'расна п'е'вон'ейа
°к'расна пу'р'ічка
к'расна ра'доўка
'красна смо'род'іна
к'расна 'шапочка
°краснага'ловийе [гриби]

краснага'лов'ік'і
к'расн'ен'к'і хвош
к'расни коро'л'і
°к'расниї бу'рак
к'расниї мак
к'расниї ма'лож
к'расниї мо'роз
к'расниї муха'мор
°к'расниї [перец]
к'раснийе [гарбузи]
к'раснийе гри'б'і
к'раснийе сиро'йежк'і
°к'раснийе [сливи]
к'расн'і 'йагоди
крас'н'іка
к'расн'ін'ка 'р˙ед'ка
красно'бочка
краснов'і'к'і
крас'ноўка
°крас'н'ук
крас'нух'і
°красу'вати(с'а)
кра'сул'к'і
кре^{a}п'і'в'іна
°кри'вавец
кри'вавни^{i}к
°кри^{и}жовн'ак(-ік)
кр'і^{ш}в'е 'дерево
к'рішечка
к'росна з‿мот'коў
°круг
к'ругла ква'сол'а
к'ругла к'расна [картопля]
к'ругла м'йата
к'ругла тра'ва
к'ругл'і [гриби]
кругло'л'іста м'йата
°кру'жок
к'рупк'і
°к'рученийе пани'ч'і
кру'ч'ічн'ік
°кру'ши^{i}на
ку'банс'ке 'з'ел':е
ку'б'ін'с'ка кра'с'ав'ічка
°ку'б'інс'к'е 'з'ел':е
'куг'і
ку'гочн'ік
куд'р'аш
куку'рудз͡'ане 'поле
кукуру'дз͡'ане стеб'ло
°кукуруд'зи^{i}нка
°куку'руза
°кукуру'з'ін'а
куку'рузк'і
°куку'рузн'ак(-ік)
°кул 'баба
°ку'линк'і
°ку'л'і
°кул 'тура
°'купи
куп'і'на
курас'л'еп
курас'л'еп бала'т'аний
курас'л'еп 'б'ели
курас'л'еп 'жоўтиї
ку'р'іна сл'еп'ет'н'а
°ку'р'ін(-ач-)а сл'епо'та
°курос'л'іп
кус'л'іва кра'п'іва
°куст
кус'тарн'ік
'куци^{i}ї л'он
куче'рава м'йата
куче'рава сас'на
'кучер'і
°кушч
ку'ш˙ч˙оўка

лаба'да вала'хата
лаба'да ка'л'уча
°ла'з'іна
'л'ал'к˙і
'л'ана по'лова
°'ланди^{i}ш
'л'ане на'с'ен':е
°'л'ане 'с'емйе
ла'патк'і
ла'патк'і са'лодк'ійе
ла'пуш:е
ла'пушн'ік
°'л'аскоўка
'л'ачн'ік

°л ˈв’іниї ˈз’еў
°ˈл’еварда
л’еˈкарств’ена раˈмашка
л’еˈкарств’ене ˈз’ело
л’еˈкарств’ениˈйе зеˈл’:а
°ˈл’ента
лепеˈха
лепешˈн’ак
л’есаˈв’і часˈнок
л’есˈнийе раˈмашкиˈ
л’есоˈва [малина]
°лесоˈв’ійе [яблука]
л’етн’ійе гр ˙іˈб ˙і
ˈл’етуха
леˈчебнейе ˈз’ел’:а
л’еˈчебнийе кˈв’ети
°ˈлико
°ˈлипава каˈра
°ˈлипаў цв’ет
°лист-
°ˈл’ікарс’ка роˈмашка
ˈл’іл’ейа
°ˈл’іл’ейа + adj.
л’іˈлита
°л’іˈмонка
°ˈл’іпа
°л’іˈпучка
°л’іˈс’ічк’і
л’ісоˈв’і іˈр’іси
л’ісоˈв’і нарˈциˈси
°л’ісоˈв’ійе гоˈр’іхи
л’ітˈв’анк’і
°л’ішˈч’іна
°лобоˈда
°лобоˈда кˈрасна
ˈложна оˈп ˙ен’ка
°лоˈза
ˈлозка
лоˈзов ˙ійе в ˙ерˈч’і
°л’он
°л’оˈнишче
°л’оˈнок
°ˈлопух
лопуˈшистийе кˈв’етк’і
лоˈпушник
лопуˈшок
°ˈлотат’
°лоўж
ˈл’уб’ін
°л’уˈб’існ’ак(-ік)
°л’уˈб’істок(-ік)
ˈл’убка
лугаˈва м’йата
°лугаˈва циˈбул’(-к-)а
лугаˈвиї часˈник
лугоˈва карˈтопл’а
°лугоˈв’і шˈчавел’
луˈкаўка
°ˈл’уп’ін
лут
°ˈлут’:а
°луˈчіна
°лушˈпайк ˙і
лушˈп’ін’:а
°ˈлушчик

°майоˈв’ійе [гриби]
°маˈйори
°ˈмайск’ійе гр’іˈб’і
мак
мак абіᵘкнаˈв’ен:и
мак‿в’еˈдун
°ˈмакоўка
°макˈрец
малаˈд’ен’к’і гаˈрох
малаˈди бараᵒˈв’ік
малаˈди березˈн’ак
малаˈди дуб
малаˈди сасˈн’ак
°ˈмал’в(-ій-)а
°маˈли рап’аˈшок
°маˈлина
°маˈлин:ик(-’ак)
мараˈна
°марˈкоўн’ік
марˈмузк’і
масˈл’ан’ік
°масˈл’ата
°масл’уˈк’і
ˈматачн’ік
°матеˈриˈнка
°ˈмати‿ї‿ˈмачуха

°мат'іˈола
ма°ткаˈв'ійе [коноплі]
°матˈк'і
°махаˈмор ˈб'елиї
°махаˈмор кˈрасниї
махаˈмор черˈвониї
°маˈч'інка
°м'еˈґанка
м'едаˈв'іца
медˈв'ед'аче ˈвушко
м'едˈв'едиˈк'і
медˈведкиˈ
м˙едˈв'едн'ік
медвеˈжан'
медвеˈжан:'ік
°м'едˈв'еже ˈвухо
°м'едˈв'еж˙іᵘйе ˈйагади
°м'едˈв'еже ˈвушко
м'еˈдок
°меˈдоўка
°м˙едоўˈн'іци
меˈдуна
°м˙еˈдунка
°меˈл'іса
ˈм'елк'іˈ бурˈйан
°менˈт'ерк'і
°м'ерˈґанка
°ˈм'ес'ечка
ˈм'ес'ечна
ˈм'есце гр˙іˈбˈне
м˙етˈла
°м'етˈл'іца
м˙етл'уˈга
°м'еˈт'олк'і
м'етˈроў боˈт'ог
°ˈм'ешанка
миˈколк'і
°миʲˈкол'нийе гр'іˈб'і
°миˈкол'с'к'ійе гр'іˈб'і
ˈмирта
миˈш˙іᵘниї гараˈшок
м'іˈг'ерка
м'іка ˈлаїк'і
°м'іко ˈлайов'ійе гр'іˈб'і
°м'іко ˈлаїч'ік'і
м'іˈколиˈнийе гр'іˈб'іᵘ

м'іл ʲˈн'анка
ˈм'іло
°ˈм'ічка
м'іˈчур'інка
°ˈм'ешанка
°м'іˈшач(-ин-)иї гаˈрох
°м'іˈшач'іі горо ˈшок
мйаˈк'іш˙
мˈйакот'
°мˈйата
мˈйата краплеˈна
моˈг'іл'н'ік
ˈможна жат ʲᶜ'
мокр'іˈтец
моло ˈд'ен'ец
моло ˈдиˈйе ˈб'ел'ійе гр'іᵘᶜˈб'іᵘ
моло ˈдийе ˈпухоўк'і
моло ˈд'і ˈсосниˈ
моло ˈд'ічк'і
°мо ˈлож
°молочаї
°молоч ˈн'ак
ˈмордочк'і
ˈморква
ˈморква ˈдиˈка
морк ˈв'анка
°морк ˈв'ін':е
°мор ˈкоўн'ак(-ік)
°мо ˈроз
мох
°мохо ˈв'ік
мо ˈчанийе ко ˈнопл'і
муж ˈчин'с'к˙е ˈз'ел':е
°мура ˈжок
°му ˈрог
муха ˈмора ˈс'івайа
°мухо ˈмор(-а)
мухо ˈмориˈ па ˈганийе
муч ˈка
муч ˈн'анка
муч ˈн'іци
муч ˈн'ічн'ік

на ко ˈр˙енчику дв'і йі ˈйечк'і
°на_на ˈс'ін'е [помідор]
на_с'ем'а ˈна [картопля]

на ˈтичк’і в’іˈлас’ [квасоля]
не‿вˈйец’:а [квасоля]
н’е‿ˈгод’ен дл’а ˈйіж’і
°наб’іˈратис’а
°наˈводк’і
°наˈгодк’і
надуˈван’чик ˙іᵘ
°наˈзубл’уватис’а
°налиˈвати(-с’а)
напаˈдати
нап’ерсˈт’анка
°наповˈн’атис’а
°ˈнаросла
ˈнарост’ на б’еˈр ˙езах
°нарˈциз
°наˈс’ен’:е
°наˈс’ен’еїко
наˈс’еⁱн’:ік’і
настаˈйашч’ійе ˈг ˙іᵘроўк’і
ˈнаст’ін баˈтог
°настоˈйашчиї гр’іб
насˈтуриⁱ
°насˈтурциⁱйа
°натуˈрал’ниї гр’іб
наˈходк’і
ˈначе паж’маканиї таˈк ˙іⁱ гоˈрох
ˈначе пом’іˈдорчик’і
ˈначе тˈрубочка ˈб’ілен’ка
ˈначе хˈвошчиⁱк
ˈначе цибуˈлинкойу
°начˈна краса ˈта
н’еˈв’еста
°невмиˈруха
°ˈн’ежинск’ійе гурˈк’і
ˈн’ежни кал’ˈв’еї
°незаˈбудка
нейесˈт’івнийе гр ˙іˈб’і
н’еˈм’ецка сосˈна
н’есˈп’іле
°ˈнехворошч
ˈнецв’ітка
°неˈчуї‿ˈв’ітер
ниⁱзаˈвиⁱйе [гриби]
низкоˈросла [квасоля]
н’іˈмец’ка траˈва
°н’іч ˈна краˈсун’а
°ˈножка
°ночˈна вˈдоба
ночˈна краˈса

°оˈбаб-
обиⁱкноˈвен:а верˈба
°обикноˈв’ен:и гоˈрох
обикноˈвен:и ˈсон’ахи
ˈобмолод’
оˈвал’н’і [гриби]
°оˈвес
оˈвес з гоˈрохом
°оˈвес із ˈв’ікойу
овˈс’ане ˈполе
овˈс’ане стерˈно
овˈс’анишче
°ˈовс’ішче
ог’іˈрок на с’ім’еˈна
огˈр’ізок
ˈодмолод’ен’
одˈростк’і
°одуˈван’чик
оˈжина
°оˈжиⁱн’:ак(-ік)
°оˈз’іма пшеˈн’іца
окоˈлоти
ˈол’еў
°оˈлешн’ак(-ік)
оˈл’ешчина
°ол’ˈха
°ол’ˈшаник
°омеˈла
°оˈпен’-
°опˈйата
°оˈр’ех
°оˈрех’і ˈд’ік’ійе
°оˈр’ешн’ак(-ік)
°оˈсика
°оˈс’іна
°оˈс’ін’:а пшеˈн’іца
оˈс’ін’ак
°оˈс’ін’:і гриˈби
оˈс’іновиї ˈдубч’іч ˙ок
°осоˈка
°осˈт’ук
ост’укоˈва

°оˈтава
°отˈкас'н'ік
°отˈкас'н'ік полоˈвиї
°отˈравл'ений гр'іб
°отˈруїниї гриб
°оўˈс'ана соˈлома
оўˈс'анка
°очеˈрет
оˈчистк'і
°ˈочко

па верес ˈку
ˈпав'іни ˈочк'і
паˈгана каˈпуста
пагаˈнец'
паˈгани аˈрˈех'і
°паˈганка
°паг'іˈнец'
ˈпагон
падаˈрожн'ак кˈруглиї
падˈножка
пал'аˈва [груша]
пал'аˈва мˈйата
°пал'а°ˈв'і сон
°пал'аˈн'ічка
°ˈпалачка
пал'еˈн'акˈі
°паˈл'ено
палеˈничк'і
паˈлин ˈб'елиї
ˈпалк'і
ˈпал'ма
°паˈлова
°паˈлойка
ˈпан:а
ˈпан:а_грˈіб
паˈн'анк'і
паˈн'іч
°пан'іˈч'і
°пан'іˈч'і + adj.
°ˈпан'с'ка кˈв'етка
ˈпанск'і ˈв'ечер
ˈпан'с'к'ійе ˈцацк'і
паˈн'ушка
°ˈпапаратн'ік
°пап'еˈроўка
°ˈпапорот'
°ˈпапорот' + adj.
ˈпара калас ˈкоў
°паˈр'іло
°ˈпаросток
пасинкоˈват'
°ˈпасинок
°ˈпаски[i]
°пасˈл'он
°пасˈл'он + adj.
пастерˈнак
пастуˈхова ˈсумка
°пасˈтуша(-ийе) ˈсумка(-очк-і)
°пасˈходити
°п'ати ˈпал
п'ат'іˈли[i]*сник*
°пат'іˈсон
пах
паˈхуча мˈйата
паˈхуча траˈва
°паˈхуч'іï пл'ушˈн'ак(-ік)
п'евˈн'ача галаˈва
п'евˈн'ача ˈшішка
ˈп'евн'ік'і лугаˈвˈійе
п'еˈкуча краˈп'іва
п'еˈкучка
°пеˈл'устки[i]
°пен'
°ˈп'еп'енка
°п'ервоцˈв'ет
°ˈперец
°перецв'істи
пеˈр'істка
°пеˈро(-й-е)
°п'етіˈпал'ч'ік
°петˈров(-і) баˈтог(-к-и)
п'етˈровск'ійе гр'іˈб'і
пˈетˈроў ден'
°п'етˈроў ˈкор'ен'
пˈетˈрушка
°пеˈтун'ійа
п'етушˈкˈі
°ˈп'еўник'і
°п'ечеˈр'іца
°пил-
ˈп'івник'і л'ісоˈв'і

°п'іˈвон'ійа
п'ідˈв˙ішник˙і
п'ідˈмареник
°п'іˈд:убн'ік'і
п'ідˈшапочка
°ˈп'іжма
ˈп'із˙н'ійе гурˈки[i]
°ˈп'інс'ка
°п'іˈон
°п'іˈреї
п'іˈреїка
°піˈти у стˈрілки
плаˈвун
плаˈкун
°плаˈкуча в'ерˈба
плаˈкуча ˈіва
плаˈкучка
°пласˈкуша
пласˈтинка
плесˈката квaˈсол'а
°пˈл'ешка
°пˈлоскун-
плосˈкун:ийе кˈросна
°пˈл'ушн'ак(-ік)
пл'ушч
поˈгани гр˙іᵘб
поґ'іло ˈвачела кукуˈруза
поˈдоб'ійі гˈрушок
°подоˈрожн'ак(-ік)
подˈсолнечниˈк[i]
°пожарˈн'іца
поˈзадки[i]
°ˈпозн'а каˈпуста
ˈпозн'а [слива]
ˈпозн'а [яблуня]
ˈпоз'н'ійе ˈйаблука
ˈпоз˙н'ійе кавуˈни
°пойаˈвитис'а
ˈполе
поˈл'ес'ка ˈроза
поˈл':етуха
ˈпол'за
°поˈлин(н')
поˈлиˈн зеˈл'ениї[i]
поˈл'іс'ка смачˈна карˈтопл'а
поˈлова
полоˈв'іти
пол'оˈв'іі гр'іᵘб
пол'оˈв'іᵘйе оˈр'ех'і
полоˈв'інка
°полотˈно конопˈл'ане
поˈлоʸўка
ˈпол'с'ке ˈз'ел':е
°ˈпол'ск'ійе гр'іˈб'і
ˈпол'ск'ійе кˈв'ети
°пом'іˈдор
пом'іˈдор на‿наˈс'ен':е
пом'іˈдор на сем'еˈна
пом'іˈдори в'іноґˈрад
попр'іˈматис'а
ˈпопуд‿сˈподом
°поˈреї
поˈсадка
поˈс'ев
пос'евˈна кон'уˈшина
°посˈп'іти
ˈпоўниї мак
ˈпоўнийе [нагідки]
поˈхоже на ˈк'інс'к'іі шˈчавел'
ˈпочк'і
пˈрад'іво
°прапаˈлати паˈлову
праˈс'ан':е
°прасˈта мˈйата
прасˈторч'ійа
приˈл'епа
приˈш'епка
прˈйакос'ка
пр'іˈлужна траˈва
°пр'іˈшч'епл'увати
°прок'іˈдатис'а
°пˈрол'еск'і
°проросˈти
°проˈс'ана соˈлома
проˈс'ане ˈполе
проˈс'анишче
проˈс'аночка
°пˈрос'ішче
пˈросо
°просˈта верˈба
просˈта [квасоля]
просˈта кропиˈва

°прос'т'і 'в'іш˙н'і
прос'т'і [сливи]
п'рости [часник]
°про'чи^{i}сн'ік
п'руска
°пуд_'ни^{i}зом
пуд_с'подом
°пуда'с'інав'ік
пуд'б'ел
°пудбе'резн'ік
°пудб'е'розов'ік
пудб'е'розн'ак
°'пудзеленка
°пу'до_днам
пудо'с'ін':ік
°пуд'п'ен'ка
°пудс'н'ежн'ак(-ік)
пу'д:убн'аки^{i}
°пук-
°пуп-
°пу'р'ічка
'пурхалк'і
°пус'кати + subst.
°пус'тирн'ак(-ік)
пусто'та
°пустоц'в'іт
пу'т'імка
°пух
'пухалк'і
пу'харк'і
°пу'хоўка
'пушк'і
°пше'нич(-н-)ишче
°пше'нична со'лома
пше'нична стер'н'а
°пше'н'іца
пше'н'іца без ост'у'ку͡ў
пше'н'ічка
пше'н'ічна по'лова
°пше'но

°ра'ба ква'сол'а
°ра'б'іна
р'а'б'іна к'расна
ра'б'інка
°ра'б'іноўка
ра'б'інушка
°ра'буха
°радн'і'чок
ра'док
ра'жеств'ен'ік
°'раїка
'раїс'к'і^{ї} л'он
'ракави^{i}ї куст
°'ракаўка
'ракова
°'ракова 'ше^{u}їка
ракос'тоїка
°ракоус'тоїчива
рама'на
°ра'машка
ра'машка 'б'іла
ра'машка 'буїна
ра'машка л'е'чебна
ра'машк'і 'б'елийе
ра'машк'і 'жоўтийе
'ран':а [яблуня]
'ран':а ка'пуста
'ран':а кар'топл'а
°'ран':ік
'ран':ійе гур'ки^{i}
°'ран':ійе кау'ни
ран'чата
°'раска
°распу'катис'а
°распу'ховуватис'а
°р'аст
рас'те стеб'ло
°раста'ропша
ра'тунда
'рев'ен'
°ре'д'іска
°'ред'ка
°'ред'ка з'імо'ва
°ре'доўк'і
'р˙езн'ак
'р'езн'ік
°ре'к'іта
°'р'епа
'репанка
°ре'п'ех
р˙еп'е'ши^{i}н':а

°реˈп’ешн’ак
°р’еˈп’ешн’ік
°ˈр’епа ˈб’ела
ˈр’епка
речкаˈв˙і хвошч
рˈжишче
°ˈрижик’і
р’іˈґон’ейі
°р’іжˈк’і
°ˈр’ігоўк’і
ˈр˙іл’ца
°реˈпак
рогоˈжа
°рогоˈза
рож
°ˈрожа
°ˈрожк’і
°ˈроза
ˈрозав’ійе [помідори]
роˈзал’а
ˈрозка
°розˈкате [просо]
ˈрозова [малина]
ˈрозов’ій споˈр’іш
розˈр’і^{и}ў‿траˈва
°ˈроман
ˈроман настаˈйашчий
ˈромаш
роˈмашка апˈтечна
роˈмашка б˙езйаˈзи^{і}чна
°роˈмашка ˈди^{і}ка
°роˈмашка пол’оˈва
роˈмашк’і л’есоˈв’ійе
°роˈсада
росˈл’іна
°росˈти + у + Ac. subst.
°ростˈк’і^{и}
°росˈходн’ік
ˈротик’і
румˈйанок
°ˈруна
руˈно
ˈрута
ˈрута‿мˈйата

°саˈбача мˈйата
саˈбача траˈва
°саˈбаче ˈм’іло
саˈбач’ій ˈротик
саˈбачк’і
сад
садаˈва [груша]
садаˈва [малина]
садав’іˈна
°садоˈва каˈл’іна
°саˈдови шчаˈвел’
саˈдуха
саˈдушка
ˈсажа
ˈсажанка
ˈсажанци
ˈсажка
ˈсал’в’ійа
саˈм’і гаˈрох
самоˈсад
самоˈс’еў
сараˈкоўка
саˈроче ˈоко
сасˈнова паˈсадка
саˈсонка
ˈсахарка
ˈсахарна ˈйаблан’а
ˈсахарниў буˈрак
ˈсахарн’ійе [яблука]
сˈв’еточ
°св’іˈнарка
св’іˈн’ача краˈп’іва
св’іˈн’аче ˈз’ел’:е
°св’іˈнушк’і
°св’іˈр’епа
сˈвоїс’ка кон’уˈши^{і}на
сˈвоїс’к’і гр’іб
сˈвоїс’к’і^{ї} ˈроман
°сˈвоїс’к’і шˈчавел’
°сˈвоїс’к’ій пˈл’ушн’ак(-ік)
ˈс’ед’ка
°с’еˈдуха
°с’еˈдушка
°ˈс’ейанка
с’еˈл’епа
сеˈл’ера
°с’еˈм’еїка
с’еˈм’еїна

°семе'на
°с'еме'н:а кар'топл'а
с'еме'н:а кар'тошка
с'еме^{и}н:а ци'бул'а
с'ем'е'н:ийе гур'к'і
с'ем'е'н':ік
°'с'емечк'і
°'с'емйа
°сем'і'ренка
с'е'наж
'с'ера ка'пуста
°сер'дешн'ік
се'редн'а ка'пуста
се'режечк'і^{и}
°серпо'р'ез
°серпо'р'езн'ак(-ік)
с'е'руха
серце'в'інка
'с'ечанка
'син'а ка'пуста
'син'а [слива]
си^{і}н'ак
си'н'аўк'і
°'синен'к'і
°'син'ійе
'син'ійе пом'і^{и}дори
'си^{і}н'ійе [сливи]
°син'ог'лазка
си'н'уха
си^{і}н'ушн'ік'і
°'сипатис'а
°сира'йежка
°сит'н'ак
'с'ілос
с'іме'н:иў ог'і'рок
'с'ін'а кар'топл'а
с'ін'а'к'і
с'ін'е'ока [картопля]
°с'ін'е'очка
'с'ін'іў л'он
'с'ін'іўі [сорти картоплі]
°с'і'р'ен'
с'ірен'ово'раба ква'сол'а
°скара'да
°скарас'п'елка
с'к'і^{и}бка
скула'в'е 'з'ел':е
с'ладка 'р'ед'ка
°с'лива
°с'л'івка
с'л'озка
°с'лука
смарч'к'і 'чорнийе
смач'на кар'топл'а
см'ер'д'уч'іў гр'іб
см'ес'
с'м'ет':е
с'м'ірна
°смо'ла
с'молка
°смо'родина
°смор'чок
°сму'рода
°с'н'ежниў кал'в'еў
°со'бача кро'п'іва
°со'бача м'йата
со'бача ро'машка
со^{а}бач'і^{і} 'роман
со'бач'ійе 'йайца
'сойа
°сок
соло'ди^{і}ц'а
со'лодка куку'руза
°со'лодка [яблуня]
со'лодк'і^{и}ў бу'рак
°со'лодк'і^{и}ў 'перец
°со'лома
сон
°сон бара'в'і
сон леса'в'і
°'сон'ах'і
сон'аш'к'і
°'сон'ашник
сон'ашни'кове 'поле
'сонове на'с'ен':е
со'нок
сон_тра'ва
'сорго
сорто'ва кар'топл'а
°сос'на
°сос'н'ак
сос'нова смо'ла

°сосˈновий л’ес
°сочеˈв’іца
сˈпасанка
сˈп’еле зерˈно
спиˈрал’ойу ˈкор’ін’
°сˈп’іти
°споˈр’іш
спуд‿сˈподу
°стаˈра карˈтопл’а
стаˈра ˈпухоўка
°стаˈриї гр’іб
сˈтарчес’ка ˈторбочка
°стебл-
°стерн-
сˈт’ожк’і
°стоˈл’етн’ік
°стоˈловиї буˈрак
стоˈлови^{і}йе [гарбузи]
стоˈтис’ачн’ік
°сˈтоўбур
°стˈр’елка
°струˈлов’іна
струˈк’і
струˈпок
°струˈчок
°сук
сукˈрак
°ˈсул’ева
ˈсул’еў
°ˈсумеш
ˈсум’еш ˈв’іка з‿овˈсом
ˈсумочк˙и
°суˈн’іца
°ˈсун’ічн’ак(-ік)
ˈсуржі^{и}к
сусˈтавн’ік
сусˈтавч’ік
сутˈн’ак
суˈха каˈпуста
суˈха траˈва
суˈха хˈвойа
суˈхарик
суˈхе ˈдерево
°сухосˈтої
сухоцˈв’ет
сушˈн’ак
°сˈходи
°сходити

°таˈбак
таˈр’елочк’і
таˈтара
таˈтар‿ˈз’ел’:е
°таˈтарка
°таˈтарни^{і}к
°таˈтарс’ке ˈз’ел’:е
твердоусˈтойчива
те шо з‿ˈмог’ілок наˈнесло
ˈтемна лаˈза
темнен’к’ійе с’еро^{ˈ}йежк’і
темнокˈрасна зˈверху [сироїжка]
темп
ˈтерен
°ˈт’ешчин йаˈзик
тис’ачеˈл’етн’ік
тис’ачоˈл’існ’ік
°ˈтичка
°тичкоˈв(-ан-)а квaˈсол’а
тичˈкуха
т’імˈйан
°т’імохˈв’ейеўка
°тм’ін
ˈтойа
°ˈтопал’
°тоˈпол’а
тоўсˈтушк’і
°траˈва
траˈва балаˈт’ана
°траˈва на‿шˈчотк’і
травйани^{и}к’і^{и}
трамˈбузки^{і}
°тресˈта
трет’іˈкал
тр’ікаˈле
тр’іˈпузк’і
троˈйанда
°троˈйецк’ійе гр’іˈб’і
тр˙охгˈранийе [черешні]
°т’ул’ˈпан
°туˈр’ецк’і т’уˈт’ун
турˈнепс
°т’уˈт’ун

°ў'добна ноч
у'довушк'і
°у'доўка
°у‿'колас'е
укра'йінс'киї гор'чак
°ук'роп
°у'рочи^і^шча
°у'сата

ф'е'алачка 'д'іка
ф'іа'л'етав'ійе ква'сол'і
°ф'і'алка
°ф'локси
фу'д'іна

°хала'док
ха'лодна кра'п'іва
'харкаўс'ка ка'пуста
'харковка
°хва'йов'ійе [гриби]
°х'в'ікус
°х'войа
х'воїка
х'воїна муч'ка
°х'воїн(-ов-)а по'садка
х'воїна с'мала
°х'воїн'ак(-ік)
х'воїни л'ес
хвоїн'і'ков'ійе гр'і'б'і
х'вораст
°хвост(-ік)
°хвошч
°хвошч(-ик) + adj.
хвош'чоўка
хвош'чоўн'ік
°хл'іб
хло'пушк'і
°хм'ел'
хм'ел' 'д'ік'і
°хо'лодна м'йата
°х'рапа
°хр'ен
°хр'ізан'тема
°хр'ізан'тема + adj.
хр'і'н:и^і^ц'а
хукс'ійа
°хун'тоўка

°цар‿'з'ел':е
'царс'ка ка'рона
'царс'ке 'з'ел':а
°'цацк'і
°цв'ен'торійа
°цв'ет-
цв'ет'кови^і^ї мак
°цв'іс'ти
цв'іт'на ка'пуста
°ци'бул'а
цибу'л'а на‿пе'ро
цибу'лин':а
цибу'л'іна
°ци'бул'ка
°ци'бул'н'ак
ци^и^'ганка
°ци'кор'іў
°цук'ров'ійе бура'к'і
цук'роўка
'цурка

°'чага
'чага бе'р˙езова
°чагар'ник
чаї‿і'ван
°чар‿'з'ел':е
'час'ік'і
°час'ник
часни'кова тра'ва
°час'ничница
°часни'чок
чати'р˙охрад'ков'і [ячмінь]
°чеб'рец
°чеме'р'іца
*чепе'р'ічк'і^и^*
°чер'вона вер'ба
°ч'ер'вона пу'р'ічка
°ч'ер'вонка
ч˙ервонопо'л'іс'ка кар'топл'а
°чере'в'ічк'і
°чере'в'ічн'ік
°чере'да
чере'дуўка
ч'ер˙ем'ха
черем'ша
°черен-
*чере'т'анк'і^и^*

°*череў'ница*
°*че'решн'а*
*ч'ер'л'ів'і*ᵘ *а'р'ех*
°*чернага'ловийе* [гриби]
черна'шапочн˙ік
°*чер'н'ік(-іц-)а*
°*чер'нушка*
°*че'ромуха*
чиⁱр'вона сиро'йежка
ч'ір'вонийе [помідори]
°*ч'істо'т'ел*
чоб'іт'к'і
°'*чобр'ік*
'*човником* [гриби]
°'*чорна ква'сол'а*
°'*чорна ла'за*
°'*чорна ра'б'іна*
°'*чорна 'ред'ка*
'*чорна смо'род'іна*
'*чорна шоў'ков'іца*
'*чорне 'з'ел':е*
'*чорне п'росо*
°'*чорнийе гри'б'і*
°'*чорнийе 'йагоди*
'*чорнийе кара'л'і*
°*чор'н'ічн'ак(-ік)*
°*чор'нобил'*
°*чор'нобилец'*
°*чорно'биⁱл'н'ік*
°*чорноб'ривц'і*
чорного'ловен'к'ійе [гриби]
чорного'л˙ов'ійе 'б'ел'ійе [гриби]
чорного'лов'ік
чорного'лоў
°*чортопо'лох*
чотирохзуб'ковиї [часник]
'*чоўник'і*
°*шамп'ін 'йон*
'*шандра*
°'*шапка*
°'*шаўл'ійа*
°*шел'ес'туха*
шел'у'ха
шестизуб'ковиї [часник]
*шест'ірад'кови*ⁱ [ячмінь]
°'*шил'ага*
шиⁱ'л'ажник
°'*шил'га*
°*ши'повн'ік*
шипу'х'і
°*шип'шина*
ширака'л'іста кра'п'іва
шиⁱроко'л'іста м'йата
°'*шиⁱшка*
°*ш'кур(-к-)а*
°*ш'л'апка*
шо на'низ о'так 'в'етк'і [береза]
шо 'с'ейалиⁱ 'ўосен' [посів]
шоў'кова тра'ва
°*шоў'ков'іца*
°*ш'панка*
ш'покалк'і
°*шу'л'ак*
'*шумн'ік*
°*ш'чавел'*
°*ш'чеп(-к-)а*
°*шче'пити*
°*ш'чеплене 'дерево*
°*шчи'р'іца*
шч'ip'л'уча м'йата
ш˙ч˙і'реї
шч'і'р˙ец
ш'чотка

SUMMARY

The monograph "The Botanical Lexis of the Chornobyl Zone: a Reconstruction of the Reduced Area" presents an analysis of an important part of the lexico-semantic system of those dialects. The analyzable dialectal area was destroyed by the Chornobyl accident in 1986 and the local residents were moved out to the different parts of Ukraine and Belarus. At the same time the speakers maintain their native dialects and use them in everyday life. This one makes possible the recording of dialectal material from immigrants from the Chornobyl area (the 42 base settlements of Polissky and Chornobylsky districts of Kyiv region) in their places of compact residence.

The lexical body of the dialectal material presented in the monograph numbers more than 3000 units — names of plants, their parts, concepts and processes associated with them. The actuality of the research is conditioned by a necessity of the systematic study of dialectal lexis of the integral Central Polissia area destroyed after the accident on the Chornobyl Atomic Power Station in 1986, by need of the conservation of heuristically valuable for the Ukrainian and Slavic studies information.

The reconstructive methodology was applied to the analysis of flora nominations; its reasonability and main principles are grounded in the first chapter of the monograph. Such way of approach to study the dialectal lexis was tested by M. Onyshkevych in "The Atlas of Nadsiannia Dialects" of his own (this paper remains as a manuscript and is inaccessible for the wide circle of users).

Previously mentioned methodology required the modeling of language material in projection on the parent area – the northern part of Kyivske Polissia, which contacts with the Belarusian language continuum.

The reconstructive way of approach to the study of botanical lexis allowed to model this fragment of lexico-semantic system of dialects of the Chornobyl zone in several planes: on the one hand, to identify the composition and semantic structure of the lexico-semantic field, on the other hand, to clarify its relation to other lexico-semantic formations in language system of Chornobyl dialects, that, however, was made with some degree of conditionality because those dialects undergo the active dynamics of different language levels, which are not always subject to strict qualification and accurate time identification.

The semantic and motivational fields which reflect the fragment of the language picture of the world of dialect speakers and the originality of studied dialects were also modeled. The motivational fields are defined by motives (motivational characteristics) and models that form the basis of the nomination of realities, whereas the semantic ones reflect a logical structuring of language space.

The preservation degree of botanical lexis of studied dialects is also analyzed in the paper. The using of questionnaire, which was built as a superdialectal net-model, allowed to reveal some fragments of analyzed thematic group of lexis represented in the majority of Chornobyl dialects. They form the core content of the thematic group of botanical lexis according to the frequency and semantic criteria.

The dynamics of language features which is inherent first of all to reduced by its structural characteristics dialects required the special attention. The analysis of reduced Chornobyl dialects lexis revealed the modifications on all linguistic levels. Changes in the repertoire of names were determined both external linguistic factors and internal language causes.

The third chapter of this monograph deals with the analysis of dimensional comportment of plant names of reduced Chornobyl dialects in projection on its parent area. It was ascertained that many plant names showed a clear spatial localization; this fact suggests a tendency towards the separation of several dialects microzone. The Eastern (Nadprypiatska) dialectal microarea is distinguished the most clearly; the Northern and West-Central misroareas are less clear. The lexis concentrated in the Eastern (Nadprypiatska) and Northern dialectal microareas manifests close connections with Belarusian lingual continuum. The prolongation of the under study area in the North – in Belarusian dialects, their interaction and parallels in Eastern Polissia dialects are typical for Chornobyl dialectal zone. The most specific lexical and semantic elements were found in the Northern microarea on the boundary of Polissky and Chornobylsky districts.

* * *

The second part of the book is the thematic vocabulary of botanical lexis of Chornobyl dialects and the atlas of those ones. The resettlement directions of inhabitants of regions with radioactive contamination were also reviewed in detail.

The monograph will be helpful for scientists-dialectologists, historians of Ukrainian and other Slavonic languages, lexicographers, lecturers, students and everybody who is interested in Ukrainian popular words.

ЗМІСТ

ВСТУП 3

Р О З Д І Л 1. **ЛЕКСИКА РЕДУКТИВНОЇ ГОВІРКИ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ОПИСУ** 7

1.1. Стан дослідження говірок Чорнобильської зони як частини середньополіського говору 7
1.2. Проблема реконструкції говірки 10
1.3. Чинники структурної організації ботанічної лексики говірок Чорнобильської зони 15

Р О З Д І Л 2. **СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ БОТАНІЧНОЇ ЛЕКСИКИ: РЕКОНСТРУКЦІЯ** 22

2.1. ЛСГ назв сільськогосподарських рослин 22
2.2. ЛСГ назв ягід, фруктових дерев і кущів 56
2.3. ЛСГ назв грибів 68
2.4. ЛСГ назв дикорослих дерев і кущів 87
2.5. ЛСГ назв дикорослих трав'янистих рослин 99
2.6. ЛСГ назв декоративних рослин 137

Р О З Д І Л 3. **АРЕАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БОТАНІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ГОВІРОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ** 145

ДЕЯКІ УЗАГАЛЬНЕННЯ 161

БОТАНІЧНА ЛЕКСИКА ГОВІРОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ: МАТЕРІАЛИ ДО ЛЕКСИЧНОГО АТЛАСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ … 165

1. Назви сільськогосподарських рослин та понять, пов'язаних із ними 166
2. Назви ягід, фруктових дерев і кущів та понять, пов'язаних із ними 187
3. Назви грибів та понять, пов'язаних із ними 193
4. Назви дикорослих дерев і кущів 201
5. Назви дикорослих трав'янистих рослин 209
6. Назви декоративних рослин 230

АТЛАС БОТАНІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ГОВІРОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ 235

Принципи картографування 236
Мережа населених пунктів 237
Карти 238
Коментарі до карт 311
Реєстр карт 320

СПИСОК ІНФОРМАНТІВ 322
УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ ТА СКОРОЧЕННЯ 325
СКОРОЧЕННЯ НАЗВ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ 326
ДЖЕРЕЛА 327
ЛІТЕРАТУРА 331
ІНДЕКС НАЗВ 348
SUMMARY 370